Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 643
DUMINICA 3 APRILIE 1933

FONDAT DE { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

NEAȚ. ... 15 Mai ...
...oteca Orășenească
Of. ...

Manifest

Evident, problema aceasta e actuală.

După legende clasice, alcătuesc tratatele de istorie cu pompă absolută un paragraf epocal: încetarea sacrificiilor umane în istoria cu totul veche. Insă acest paragraf nu este istoric, e moralistic, — naivă abilitate a pedagogilor grăbiți să dea tinerelor animale omenești pe care le dresează, o ideie cât mai vastă despre vocația de a se îmblânzi a speciei noastre. Este un caz, între atâtea, al neadevărurilor pioase de care nu se poate lipsi educația. In realitate titlul romanului lui Anatole France cu „Setea zeilor", de loc nu cuprinde vreo figură retorică. Atât numai deosebește vremile istorice, la acest capitol, că după o sumă de secoli nu s'a mai vorbit de zei, ci de idei sau idealuri. Deosebirea e minusculă, şi nu e convenabil să întârziem asupra unor amănunte de suprafață.

Nu este îndoială: în sacrificiile de oameni stă o frumusețe mare și gravă. O mai superbă formă a spiritului de obiectivitate nu se află.

Cunosc prea puțin folklorul, pentru a-mi putea clarifica cum a ajuns Românul la zicătoarea: a se strânge de gât ca pițigoiul la necaz. Gloria lui *harakiri* cedată pițigoiului! In această denegare a unui merit, ce ne pare curat omenesc, în favoarea păsărelei cu nume de posnașe sonoritate, găsesc o bizarerie misterioasă, dar nesuggestivă. Minunea umană rămâne: omul, animal, care se suprimă pe sine în deplină luciditate, spre cinstirea unei norme cavalerești.

Mai adesea omul preferă a sacrifica pe altul; și aceasta în deplină împăcare a cugetului. Regulat au făcut aceasta, oricând, animatorii politici. Interesant este că, desigur, unii dintre acei duși la sacrificiu sunt în acord entuziast cu animatorii care, iarăși desigur, rămân acasă pentru ca să animeze mai departe.

Sunt însă alte specii de sacrificii umane decât acestea extreme. Clase sociale și naționalități se sacrifică unele pe altele, cum le vine la îndemână, pe încetul, fără cruzime bruscă, însă tot pentru idei. Indivizi sunt sacrificați pentru interese superioare de partid, de naționalitate sau de sectă. In toate aceste cazuri admitem prezența obiectivității: distrugerea unor existențe concrete, pentru instalarea sau fortificarea unor idei ca norme general obligatorii. Acei care, gândindu-se la acestea toate, nu scot de aci ideia cea mai înaltă despre natura și destinele omului, sunt cârtitori de care nu avem a ținea seamă. Cazul lor e absurd într'atât, că încetează de a fi interesant.

Dar alții au altă filosofie: vor blândetea totală, și să nu se mai sacrifice oameni. Să fie respectată viața, sau chiar buna stare a individului, în ciuda oricăror idei. Pentru aceștia, obiectivitatea este *summa injuria*. Cum am zice: între oameni bunăvoință, numai bunăvoință. De această filosofie se ținea, de exemplu, regretatul Anatole France. A sacrificat însă pe Georges Ohnet, când acesta se afla pe culmea gloriei. A fost ca un trăsnet al zeilor. *Les dieux ont soif*. France a sacrificat pe Ohnet ideiei de literatură.

Astfel mulțime de cititori, care pân'atunci crezuseră pe Georges Ohnet scriitor bun, aflară dintr'odată că Georges Ohnet e scriitor prost. Cu acea ocazie France a făptuit o cruzime de primitiv, el omul indulgenței universale. Şi cât de sălbatică deșertăciune în cruzimea aceea! — Nicidecum nu e probabil ca, pe urma acestei lovituri, confortul lui Ohnet să fi fost deranjat; însă omul are și alt suflet decât acel visceral, și desigur sufletul superior al lui Ohnet a fost deranjat.

Vorba e însfârșit: ce fac eu, când un amic, sau un coleg, sau numai un cunoscut, sau un necunoscut care mă cunoaște, mă invită să citesc un poem, o dramă, un roman, un studiu, cu care el s'a expus sau se va expune consumației publice? — Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Insă omul tocmai judecată îmi cere, și n'am dreptul să cercetez intenția cu care-mi adresează cererea... Cel ce trage sabia, de sabie va pieri. Nu am nici o preferință pentru moartea prin sabie. Să-mi spintec pântecele în fața autorului, ca japonezii dăunăzi dinaintea unei ambasade, nu cred că mă voiu hotărî vreodată. S'ar putea să se bucure autorul văzându-mă cu mațele afară; dar s'ar putea să se și supere că-i fac ursuzlîc în casă. Şi de ce să supăr un om? In treacăt mărturisesc că tentația de harakiri am simțit-o. Dacă i-aș ceda, mi-aș asigura probabil o nemurire erostratică. Cine știe dacă numai erostratică? Poate că civilizația va lua în viitor culoarea galbenă. Dar mie îmi lipsește simțul voluptăților postume, și training moral japonez nu am. Ar fi vanitate excesivă să cultiv în mine un ideal al unei rase cu care nu am, cât știu, nici o legătură de sânge. Şi rezultatul, dacă aș face-o, n'ar fi decât pură afectație, lucru de care am oroare absolută.

Așa, m'am hotărît să pun în adevăr capăt sacrificiilor de oameni. Simt că e mult mai potrivit caracterului meu să sacrific idei. Sacrific ideile proaste despre literatură și genurile ei, despre vocația literară, despre gustul artistic, despre gustul publicului. Le sacrific, slujindu-mă de răsposați — disecarea cadavrelor cel puțin e permisă europenește; — iar uneori slujindu-mă de străini în viață, ceeace fără îndoială este patriotic.

Să-mi sacrific compatrioții? Asta nu se poate.

Pe dânșii îi informez, frățește.

PAUL ZARIFOPOL

Primăvară rurală

Primăvara, fată mare
A sosit în sat, la noi,
Ca un cântec de cimpoi
Intr'o zi de sărbătoare...
A picat azi-dimineață
Şi abia intrată 'n sat.
Satul tot s'a deșteptat
In parfum de ismă creață...

*

Primăvara, fată mare
Vine 'n fiecare an
In pantofi de magheran
Dăruiți de sfântul Soare...
Şi de 'ndată ce-și arată
Fecioria 'mprospătată,
Toți în jurul ei fac roată —
Toți copiii și bătrânii
Işi umflă la fel plămânii
Şi-și fac cruce de-așa fată
Doctoriță fără plată;
Şi-i deschid ferestrele
Să le scoată boalele
Şi dihonia din case,
Şi-o ridică 'n osanale
Ca pe-o scară de mătase
Până 'n ceru-al șeaptelea
Şi-apoi, o pornesc cu ea
Pe șosea,
Până la fântână 'n vale
Ca s'o spele pe picioare,
Căci, în fiecare an,
Primăvara, fată mare,
Când sosește 'n sat la noi
In pantofi de magheran,
Primăvara-i plină de noroi!...

1933 ION MINULESCU



Marius Bunescu — Peisaj la Floreasca

Din viață—nu din cărți

Incredere în sine

In discursul ținut la buget, d. Virgil Madgearu a ridicat un imn muncii.

Dând exemplu pe plugarul român care, în aceste vremuri de criză, și-a îndoit producția pentru a-și putea menține gospodăria, — d-sa cere dela toți acțiune.

Vistiernicul combate „defetismul", „văicăreala", politica „brațelor încrucișate"...

Acei care lucrează cu disperare, care au încredere în sine, care simt elanul vieții active — sînt sortiți să învingă.

Dar această entuziastă stare de spirit nu se poate crea într'o țară, decât atunci — când toată clasa conducătoare guvernează cu corectitudine.

Virgil Madgearu

Când contribuabilul știe că fiecare lețcae merge în tezaurul public — nimeni nu-și precupețește jertfele.

De-aceia, dacă sancțiunile anunțate de d. Madgearu în cazul Skoda se vor produce (urmând sancțiuni în toate afacerile similare), populația care are încredere în sine (dar nu prea are în toți guvernanții), va căpăta și buna dispoziție de a preda bani fiscului.

Atunci țara noastră va fi alta.

Afacerea Skoda

De câteva săptămâni opinia publică este tulburată de afacerea Skoda. Nu vom intra în amănunte. Toată lumea a urmărit, cu cel mai mare interes, reportagiile și desbaterile parlamentare.

Ne vom exprima o singură nedumerire.

De ce pe primul plan a fost pus mituitorul și, pe cel de al doilea, mituiții?

Cum se explică înverșunarea contra lui Seletsky?

Nu-l cunoaștem nici la figură pe reprezentantul Casei Skoda. Iar între „Adevĕrul Literar" și fabrica de tunuri nu poate exista nici o legătură... Deaceia credem că cuvintele noastre nu vor fi socotite ca părtinitoare.

Noi nu putem avea ostilitate împotriva lui Seletsky (fără a-l apăra), — și iată de ce:

Acest negustor a venit într'o țară, unde totu-i provizoriu. Contractele nu se respectă. Regimul bunului plac și samavolnicia medievală tronează în voe.

Trăim apoi într'o societate coruptă, putredă.

Ce vroiați să facă Seletsky? Să facă comerț cinstit și să închidă prăvălia? Sau să se adapteze moravurilor noastre? Seletsky a procedat ca un om inteligent — în interesul instituției, pe care o reprezenta.

Deci mai puțină furie contra corupătorului! Noi eram corupți mai demult...

Seletsky n'a făcut altceva decât să se pună de acord cu obiceiul pământului.

Şomajul intelectual

D. Const. Kirițescu — acest fanatic om al școlii — și-a terminat astfel conferința ținută deunăzi asupra șomajului intelectual:

„In tot cazul nu se poate imputa școalei că prin supraproducție de intelectuali, este cauza șomajului intelectual. Acuzația ce se aduce școalei este gratuită: rolul școalei este de a da cultură și nu de a plasa pe absolvenți".

D. Kirițescu are perfectă dreptate.

Aiuri titrații continuă de cele mai multe ori profesia părinților. Se văd licențiați și chiar doctori la coarnele plugului. La noi era rușine. De-acum nu va mai fi

Agricultura va putea atrage multe minți luminate. Chiar învățământul nostru — după ce va fi îndreptat în direcția practică — va ajuta la înturnarea titratului dela slujbă spre lucrul productiv.

O mică parte dintre titrați vor găsi loc în buget. Restul va trebui să se adapteze noilor condițiuni de viață.

In discursul rostit la buget. d. Virgil Madgearu a vorbit despre șomerii intelectuali. Li se va face loc — pe cât posibil — în funcțiunile ocupate de netitrații nedestoinici (fiindcă sunt și foarte mulți slujbași fără titluri care își fac slujba cu o netăgăduită competință).

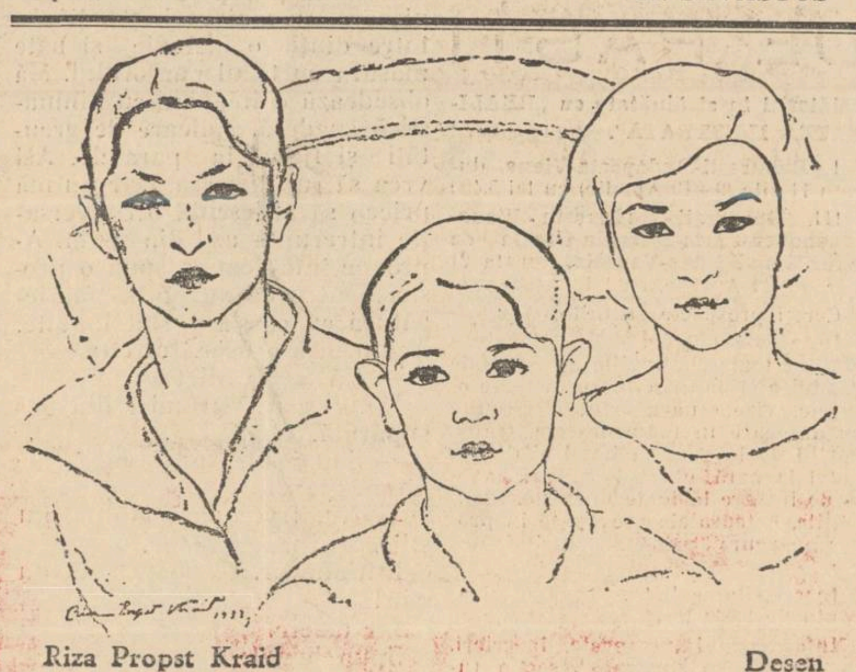
Dar marea masă a titraților trebue să-și caute, singuri, plasament pe terenul practic.

Aceasta-i realitatea!

M. SEVASTOS



Const. Chirițescu



Riza Propst Kraid — Desen

Rostul scriitorilor

de OCTAVIAN GOGA

De câteori se pune problema răscolirii energiilor unui popor pentru a le fecunda pe seama marelui tot, un impuls de analiză justificată poate ridica întrebarea: In economia sufletească a unei societăți, care-i rostul scriitorilor? Ce ferment pun ei în circulație și până la ce adâncime pătrunde săgeata care pornește din arcul lor?

Cu deosebire astăzi, în această perioadă de intervertire a tuturor valorilor, pe urma unui vast cutremur molecular care angajează întreg organismul nostru național, o conștiință de scriitor se simte mai mult ca oricând îndrumată spre o autojustificare. Să atingem, deci, în treacăt, câteva întrebări intime de atelier și să vorbim cu acel prisos de sinceritate, care-i prerogativa fatală a dragostei de artă. Ce este scriitorul în societatea românească? In fierberea actuală, cărei misiuni răspunde el? Ce trebuie să însemne scrisul lui în această epocă, când pe ruinele trecutului se așteaptă o resurecțiune? Inainte de a răspunde, să deschidem ochii, ca să vedem prezentul, și în vălmășagul lui atât de complex să fixăm, dacă se poate în scurte cuvinte, rolul unei călimări de scriitor.



Octavian Goga

In câțiva ani abia, s'a rectificat printr'o groaznică zguduire vulcanică soarta noastră de-o mie de ani. Au căzut mulți oameni, multe tronuri, multe granițe. Pe un fond de ruină, noi am întemeiat o casă nouă. E casa noastră, i-am pus la temelie credință și sânge, cele două elemente fără de care în arhitectura istoriei universale nu se clădește nimic trainic. Suntem siguri de această temelie, că nu se mai sfarmă. Dar casa se ridică acum sub ochii noștri, grabnică, pripită, cerută de-o veche sete de adăpost. In fierbințeala clădirii, planurile se încurcă uneori, meșterii se ceartă, zidarii își uită mistria și lucrătorii aleargă fără spor. De departe se strigă încă blestemele stăpânului de ieri și noaptea apar ades strigoii zidurilor de demult. E mișcare, e culoare și mult pitoresc în toate colțurile, dar e departe încă vremea când în încăperile ei se va putea dormi liniștit.

Da, România se face acum sub ochii noștri; uitați-vă în orice parte și veți înregistra pretutindeni deodată cu farmecul noutății și dibuirile tulburi ale începutului. In economie, în administrație, în politică, în toate ramurile de activitate e o revărsare haotică. Unii îi zic desordine, alții balcanizare, noi îi zicem început. Știți, Dumnezeu a făcut lumea în șase zile, spune Biblia. Ei bine, să nu ne adormim cu vorbe. Noi suntem încă la ziua întâi. Suntem generația din ziua întâi. N'avem nimic din disciplina armonizatoare a societăților constituite. N'avem tabla valorilor stabilite. In afară de vigurosul material prim care se întinde în fața noastră, totul oscilează, ezită încă. Moștenirile de odinioară ne urmăresc la orice pas, creiază adversități trecătoare și un zgomot de ocazie. Ca la toate revederile târzii e o buimăceală la mijloc, sunt gesturi desordonate și-o reciprocă mirare, protestare aproape. Adăugați la aceste neajunsuri fatale și reflexele organice din morbideța generală a Continentului de după război. Umanitatea se zbate astăzi cu o rană în piept, convalescența merge greu, trăim clipe de o cumplită criză morală. In năvala atâtor porniri bolnave sentimentul colectiv slăbește și un individualism exagerat stăpânește sufletele. Spiritul public la noi a câștigat în suprafață, a pierdut în adâncime. Instinctul coheziunii naționale, scăpat din închisoarea de ieri, săltat pe o întindere vastă, pare uneori slăbit în intensitate. In aceeaș vreme, pela granițele noastre sunt numai pumni strânși în toate unghiurile, iar aici acasă, știți bine, alături cu destui competiționari ai trecutului, din vecini și din mari depărtări ne-a copleșit o năvală de oaspeți străini care vor să se împartă pe cămașa noastră.

In aceste împrejurări, literatura trebuie să reintre în rolul ei istoric, în rolul ei de apostolat. Societatea, în zilele ei de creștere, statul proaspăt în epoca lui de copilărie, când totul e fragil și totul fierbe încă, are nevoie de un asemenea rol. Literatura apare și astăzi ca izvorul de căpetenie al ideii naționale. Focuri aprinse pe culmi, gânditorii unui popor în prefacere sunt tot atâtea puncte de orientare. Din scrisul lor se desface și circulă în fibrele organismului fluidul nervos, puterea de viață. Scriitorii, cași odinioară, sunt și rămân păstrătorii cei mai de seamă ai misterului nostru de existență. In marele laboratoriu de energii producătoare, ei vin mai de departe, ei se coboară mai adânc în sufletul unui neam. Celelalte ramuri de muncitori se pun de acord cu oportunitatea, artistul cu veșnicia. Opera de artă cuprinde în sine, deodată, trecut, prezent și viitor, ca orice creațiune din natură. Ea e suprema rațiune de a fi a oricărui popor. Cu deosebire însă în vremuri de generală destelenire a patimilor, valorile estetice reprezintă o tendință de armonie superioară, ele îndrumă în mod permanent curba intelectuală a societății, ele fixează ritmul de simțire al maselor. Gândiți-vă, dacă în actuala învălmășeală de preocupări pozitive, în atmosfera de târg slobod care s'a abătut peste țară, nu e nevoie de o regenerare, de o religie, de un nou avânt spre ideal? De unde să ne vie, cine să ni le dea? Eu mă gândesc la legenda miticului Orfeu și răspund: Literatura.

Dar în afară de aceste atribuțiuni, tocmai fiindcă ne găsim în zbuciumul începutului, scriitorul la noi are și un rol militant, o postură de luptător și cetățean. La noi nu se poate aplica încă rețeta Occidentului, în care o civilizație veche și o viață de stat bine statornicită au izolat pe artist în turnul de ivoriu, unde ca un fin cizelator, departe de clamoarea vulgului își sculptează visul lui strălucitor. Ca să găsim puncte de asemănare cu Apusul, trebuie să ne gândim cu cel puțin un veac și jumătate în urmă la Franța enciclopediștilor, sau la Germania lui Fichte, când în perioada de procreație a ideilor moderne, cugetătorii frământau ei înșiși conștiința populară și erau tribunii marilor transformări. Noi suntem astăzi la o astfel de răspântie a evoluției. Țara reunită din patru moșteniri disparate ca tradiție de stat și cultură, nu s'a închegat încă. Țara trebuie să devie abia acum, dintr'o entitate politică și geografică, o entitate morală. Sufletul agitat și impresionabil al acestui popor cere o hrană de toate

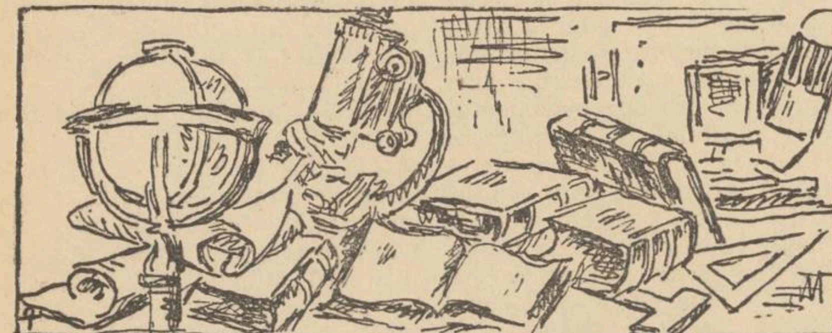
(Continuare în pag. II-a)

zilele, ca să poată trăi și să nu se împiedice în cale. Cine să dea această hrană? Desigur că scrisul, domnilor, tiparul cotidian, care se risipește prin toate colțurile, ca o mană binefăcătoare sau ca o otravă primejdioasă. Dumneavoastră vă dați seama cu toții de rostul presei la noi. Ințelegeți, că în Occident ea înregistrează numai opinia publică, pe când la noi trebuie s'o creieze. Așa fiind lucrurile, nu-i nicio mirare, că scriitorul la noi trebuie să-și reclame încă rolul lui de publicist, cu care să-și alterneze îndeletnicirile de artă, socotind că numai în acest chip va putea să aștearnă pe hârtie și sentimentul real al neamului, dând o oglindă a frământărilor de azi și îndrumarea lui normală la cea mai însemnată cotitură a istoriei românești.

Iată spovedania noastră, concepția programatică a tagmei, crezul care ne strânge într'un mănunchiu și ne povățuiește astăzi. Dincolo de această ideie fundamentală, noi ne mișcăm liberi, păstrând fiecare un patrimoniu de gândire, fără nicio încercuire de școală sau bisericuță literară. Ascultând un impuls tainic al firii, cu toții am resimțit misterul creațiunii, aruncând în balanță însușirile și slăbiciunile proprii, primind în acelaș timp cu smerenie orice curent de civilizație, orice formulă de gândire europeană. Ne unește, însă, o notă comună. Suntem toți rodul aceluiaș val de energie, planta care se desface din aceeaș floră particulară, cu care se complectează universalitatea.

Citind scrisul nostru, gândiți-vă că am năzuit cu toții să ne ațintim privirile spre cer, dar având picioarele bine înfipte în pământul țării. Judecați-ne și după ce am putut coborî de sus și după ce am smuls din farmecul de jos, ca să plutească împrejurul nostru, tot odată, și ritmul frumosului etern și o adiere măcar din năzuințele spre culme ale poporului românesc.

OCTAVIAN GOGA



Actualități științifice

Radium eftin

Cantitatea totală de radium, realizată până acum, este apreciată la vreo 250—300 grame. Din acest quantum cea mai mare parte este folosită pentru scopuri medicinale,— în special în tratamentul cancerului, cca 10% servește la compunerea unor coloranți speciali și numai vreo 5% se găsește la dispoziția laboratoarelor de fizică, pentru cercetări științifice.

Aceasta fiind situația — și e evidentă parcimonia excesivă care se impune în utilizarea unui metal atât de rar — capătă o deosebită importanță, știrea recentă relativă la descoperirea unor bogate zăcăminte de pechblendă în Canada.

Analiza câtorva extracte din aceste minereuri a dovedit că ele conțin cca 50% oxid de uranium, ceeace îndreptățește speranța că deacum înainte se va putea obține radium pe o bază de exploatare mult mai economică. Prețul unui gram de radium se va coborî astfel până la... 3 milioane de lei, o sumă derizorie în raport cu prețul actual al acestui metal; iar laboratoriile științifice își vor putea permite în sfârșit luxul de a se aproviziona cu o cantitate oarecare, dintr'un material, aproape inaccesibil până acum din cauza prețului său fantastic.

Orbii vor vedea

Un medic rus, profesorul Philatov din Odessa, a prezentat de curând la congresul oftalmologilor din Moscova, un raport asupra lucrărilor sale, cu totul senzaționale, prin care a reușit să redea vederea unui număr considerabil de orbi. Procedeul folosit de savantul rus constă în realizarea unei grefe a corneei ochiului. In cataracta ochiului orb, Dr. Philatov practică o mică deschidere în care introduce o membrană de o mărime și formă apropiată corneei ochiului omenesc viu. Această porțiune de membrană el și-o procură, fie dintr'un ochi, care a trebuit să fie extras de la un bolnav, fie — în anumite cazuri — chiar din ochiul unui mort. Fragmentul astfel transplantat se desvoltă și în cele din urmă înlocuește corneea întunecată de cataractă.

Operația durează 5—7 minute, iar perioada post-operatorie 2 săptămâni până la 2 luni.

Timp de 9 luni continuă lupta între cele două cornee, aceea a bolnavului și cea transplantată. De rezultatul acestei lupte depinde succesul operației. Când corneea se întunecă, avem un eșec; în cazul contrar, operația a reușit și orbul își recapătă vederea.

Această operație redă vederea orbilor, care au pierdut-o în urma unei cataracte. Când condițiile sunt favorabile 78% din intervenții reușesc.

Linotype fără linotypiști

In America s'a inventat de curând o interesantă mașină de imprimat, în genul linotypelor, o mașină care nu are însă nevoie de intervenția operatorului linotypist.

Textul de imprimat se așează în mașină — (denumită „semagraf"), unde primește direct un mănunchiu îngust de raze luminoase, care parcurge fiecare linie a textului dela stânga spre dreapta. Pe măsură ce fascicolul luminos se deplasează și urmează caracterele manuscrisului, matrițele corespunzătoare acestor litere cad dintr'un sărtăraș, unde sunt închise. Obținem astfel, întocmai ca la linotypul obișnuit, o linie compusă din caractere mobile, pe care e suficient să le topim, ca să avem o linie monobloc.

Hârtia cu textul de compus se desfășoară automatic, în așa fel că fiecare rând se așează unul după altul, în fața razelor luminoase. Copia textului trebue să fie preparată în prealabil într'un mod special. In acest scop, se întrebuințează o mașină de scris cu o scriere particulară, care dedesubtul fiecărei litere poartă un semn caracteristic, corespunzător unei combinații de puncte determinate.

Rândurile scrise cu aceste semne speciale sunt supuse la acțiunea razelor, ce străbat hârtia translucidă și isbesc o celulă fotoelectrică. Impulsurile luminoase sunt astfel transformate în curenți electrici.

Amplificați, acești curenți acționează un mecanism și fac să cadă astfel matrițele de litere.

Insulina și foamea

Insulina, folosită la început în tratamentul contra diabetului și-a găsit ulterior numeroase aplicațiuni în diferite alte stări patologice.

Una din ultimele utilizări ale acestui hormon o avem în cura de îngrășare.

Autorii americani Nahnsen și Himwich, din New-Haven, administrând-o în doze relativ mari, la femei subalimentate, dar normale în toate celelalte privințe — au constatat în câteva zile o creștere a greutății corpului cu 5—10 kg.

Un savant belgian, La Barre, a studiat pe cale experimentală fenomenul foamei provocată prin absorbția insulinei.

Din experiențele făcute, rezultă că insulina, reducând proporția de zahăr în sânge ,exercită o acțiune excitatoare asupra centrilor nervoși, care comandă mobilitatea stomacului și puterea lui de secreție.

Noile descoperiri ale lui Marconi

Marconi, inventatorul telegrafiei fără fir, se ocupă în timpul din urmă cu transmisiunile pe unde electrice foarte scurte. Yahtul său „Elettra" din Mediterană, amenajat ca un adevărat laborator plutitor, îi permite să facă cele mai variate experiențe. Realizând transmisiuni pe o lungime de undă de 57 cm., la distanțe de zeci și sute de km., Marconi a ajuns la rezultate senzaționale, care promit să inaugureze o nouă eră pentru radiodifuziune.

Undele folosite de savantul italian, și pe care el le numește „microunde" — străbat pe distanță de 100 km. orice fel de obstacole: ziduri, pomi, etc., fără a suferi cea mai ușoară alterare, chiar dacă întâlnește în drum alte unde. Sistemul „micro-radio", elaborat de Marconi, este absolut independent de influențele atmosferice, asigură comunicații perfect secrete și oferă avantajul unui preț extrem de redus. Dorința lui Marconi este ca, pe baza acestui sistem, să construiască un aparat, care să permită tuturor să posede un post propriu de emisie-recepție. Experiențele făcute pe distanțe scurte au dat rezultate absolut satisfăcătoare. Pentru a se mări distanța între emițător și receptor, aparatele trebuesc perfecționate. Odată această problemă rezolvată, fiecare ar putea vorbi prin radio cu ori și cine și astfel, telefonul și telegraful cu fir vor deveni aproape inutile.

E probabil că tot micro-undele vor furniza o soluție definitivă și televiziunii care, deși realizată în principiu, se isbește acum de unele dificultăți technice în realizarea ei practică.

I. S.

„Aș vrea să știu"

A. AXELRAD. — Botoșani.

Cât cheltuesc anual pentru înarmări diferitele state din lume?

In această direcție recordul îl dețin Statele-Unite, care înscriu în bugetul lor anual cca 120 miliarde de lei pentru înarmări. Urmează Rusia sovietică cu 100 miliarde, Franța și Anglia, cu câte 70 miliarde, Italia cu 40 miliarde și Germania cu 25 miliarde.

M. NAUMESCU. — Loco.

O biografie a lui Karl Marx în limba română?

Citiți schița biografică „Karl Marx" de *Dr. Ottoi* în editura „Casa Poporului".

M. V. — Loco.

Ce însemnează pragmatismul?

Pragmatismul este o doctrină filozofică, având drept criteriu al adevărului valoarea practică.

I. FLORIAN-Buzău

Care sunt operele mai de seamă ale scriitorului rus Ivan Turgheniew?

Romanele: *„Părinți și copii", „Noua generație", „Fum", „Un cuib de boieri", „Apele primăverii"*, precum și o serie de schițe și nuvele cuprinse în *„Povestirile vânătorești", „Scene din viața rusească"*, etc.

D. GOGU-Craiova

Ce limbă se vorbește la Societatea Națiunilor?

Singurele două limbi oficiale, admise în ședință, la Societatea Națiunilor, sunt franceza și engleza. Delegații, care nu cunosc una din aceste două limbi, au dreptul să fie asistați de interpreți.

M. BREAZU-Loco.

Ce sunt „hormonii"?

Hormonii sunt substanțe specifice, secretate de glandele noastre și indispensabile pentru buna funcționare a organismului fizic și moral. Orice anomalie, fie în minus, fie în plus, în procesul de secrețiune a hormonilor provoacă inevitabil un dezechilibru grav, în starea generală. Inteligența, sensibilitatea, voința și întreaga desvoltare fiziologică, sunt sub dependența directă a hormonilor. Teoria hormonilor, și a glandelor cu secrețiuni interne *(endocrinologia)* tind să ocupe în timpul din urmă un loc tot mai important în știință.

V. M.-Loco

Care sunt minele cele mai adânci din lume?

Cele mai adânci mine din lume se găsesc în Brazilia, la St. Jean del Reg, unde s'a ajuns la adâncimi de 2045 m. Zăcămintele subterane constau dintr'un filon formidabil de quarț. Intrarea în mină se face prin cinci puțuri, din care unul singur ajunge la suprafață. Temperatura în fundul minei se ridică la 47° Celsius.

GH. ISTACESCU-Iași

a) *Care e teoria lui Hegel asupra războiului?*

Hegel, filosof german (1770—1831), justifică războiul prin aceea că un popor și un stat mare are misiunea de a realiza *ideea*, pe care o reprezintă virtual. Această idee, o națiune are dreptul și datoria s'o înfăptuiască împotriva altor națiuni, care nu reprezintă asemenea idei directoare sau reprezintă idei inferioare.

Cum însă fiecare popor e dispus să găsească ideea lui mai importantă decât a celorlalți, se impune un criteriu pentru discernarea acestei superiorități. Cine hotărăște în această privință? Insăș victoria. După Hegel, victoria probează că un popor e mai tare decât altul, și aceasta nu numai din punct de vedere material, ci și prin faptul că reprezintă o idee mai mare, mai viabilă și mai fecundă decât o alta. Căci ideea e aceea, care susține un popor și îl face puternic. Isbânda devine astfel un semn de superioritate morală a unei națiuni și ca atare, forța indică unde se găsește dreptul, ba chiar se confundă cu dreptul însuș.

După Hegel, nu „forța primează dreptul", ci „forța este dreptul" sau „dreptul este forța". Războiul este etern și trebue să fie, el reprezentând însăș istoria și condiția necesară a evoluției omenirii.

Hegel a exercitat o mare influență asupra spiritului politicei interne și externe a Germaniei.

b) *Câți morți s'au înregistrat în războiul mondial și câți în marile războaie anterioare?*

In războiul mondial au fost 23 milioane de morți, în războaiele balcanice precedente: 108.000; în războiul ruso-japonez 624.000; războiul Crimeei 785.000; răboaiele lui Napoleon 1.700.000; iar în războaiele revoluției franceze: 1.400.000.

DE PAȘTI

călătoriți în străinătate cu „REALITATEA ILUSTRATĂ".

I. **București-Budapesta-Viena,** durata 11 zile (9—19 Aprilie) cu lei 5.400

III. **București - Budapesta - Viena-Muenchen-Paris-Marsilia-Coasta de Azur-Nisa-Milano-Venezia,** durata 21 zile (9—29 Aprilie, cu lei 12.450.

Cereți prospecte gratuite.

In aceste prețuri sunt cuprinse absolut toate cheltuelile de voiaj, de găzduire și de întreținere în toate orașele, vizele pașaportului, circuite cu autocare în toate orașele, transportul de la gară la hotel și de la hotel la gară, ghizi, bacșișuri, taxele de intrare la toate muzeele, instituțiile, catedralele prevăzute în program, excursii prin împrejurimi, etc., etc.

Inscrierile se fac pe baza unui aconto de 2.000 lei.

Informațiuni ,prospecte, înscrieri, la **„Realitatea Ilustrată"**, secția **turism, str. C. Mille 7-11. Tel. 3.24.70.**

Citiți:

„LECTURA"

Pentrucă sunt bine crescut

La o cotitură pustiul stradei a fost luat cu asalt de mersul gălăgios al unei domnișoare. Domnișoara părea într'adevăr foarte grăbită. Pe mine, care mergeam cu pași domoli de cocostârc pentru că mă strângeau pantofii, graba ei m'a cam supărat.

In fața mea domnișoara își împiedică brusc picioarele într'o oprire de baletistă.

— Aa... lume nouă...

Și necunoscuta îmi întinde prietenește mâna. I-o întind și eu mai târziu după ce am isbutit să-mi descurc mănușa dintre degete.

— Ce mai faci, strigă ea, lungind pe „faci" ca un cântăreț la Operă.

— Mulțumesc bine,... dar mata? întreb eu pentrucă sunt bine crescut.

E înaltă, brunetă. Are nasul cârn și pistruiat. Altfel e frumoasă. Cine o fi? Unde am cunoscut o domnișoară cu nasul cârn și pistruiat? Deocamdată nu-mi aduc aminte.

— Cam scump la vedere.

— Da, cam scump, zic eu ca să n'o contrazic.

— Ai părăsit Bucureștii?

— Nu... adică pentru un an... cu armata...

— Ai făcut armata! exclamă domnișoara ca și cum ar fi vorba de cine știe ce catastrofă.

— Ce să fac, trebuia...

— La Craiova, nu?

— Da, la Craiova, mă supun eu, deși am făcut-o la un regiment din Moldova.

Imi frământ amintirea ca pe un aluat de cozonaci. Zadarnic. Nu-mi aduce în minte nici un nas cârn și pistruiat.

— Nu se vede.

— Ce nu se vede?

— Că ai făcut armata. Te-ai îngrășat.

— Poate.

— Pe mine cum mă găsești?

— Ați slăbit.

Cum o fi fost înainte Dumnezeu știe.

Domnișoara zâmbește vioi. E mulțumită că a slăbit.

Și aprobându-mă:

— Și eu cred că am slăbit. De când fac gimnastică...

— Faceți gimnastică?

— Da, la coardă, la paralele, cu greutăți. Și mai ales gimnastică suedeză. Ador gimnastica suedeză. Dumneata nu?

— Cum să nu.

Imi aduc aminte că în liceu am fost scutit.

— Faci gimnastică? întreabă bucuroasă domnișoara.

— In fiecare dimineață, mint eu, pentrucă sunt bine crescut.

— Ei bravo! Așa înțeleg și eu. Cu program, nu?

— Sigur.

— Uite, ca mine. Jumătate de oră gimnastică suedeză, zece minute ridicarea greutăților, zece minute la coardă, zece minute la paralele, la urmă un duș rece sdravăn.

Și după o pauză:

— Ce bine te simți după aceea!

— Da... răcorit, adaog eu, din experiență, fiindcă fac și eu duș rece, însă după bae ca să nu răcesc.

Conversația se întrerupe, pentru câteva clipe ca la ivirea unui nou venit. Domnișoara se uită după niște reclame care se plimbă cu tramvaiul. O privesc mai cu băgare de seamă. Cine o fi ființa cu care stau de vorbă mai prietenește decât cu o cunoștință făcută în tren? Nimic din tot ce a spus până acum nu mă poate lămuri.

Tăcerea ține prea mult. Domnișoara nu mai vorbește. Sâsâe între dinți o melodie și bate măsura cu tocul pantofului. Mă obsedează o imagine cu gimnastică suedeză, ridicare de greutăți și figuri la paralele. Ași vrea să rup tăcerea. Dar nu mă pricep să redeschid o conversație întreruptă așa din senin. Aproape întotdeauna spun o prostie pentru că nu pot să fac legătura cu ce s'a vorbit înainte. Acum însă e ușor. Intreb:

— Vă faceți atlet?

Domnișoara strâmbă din nas supărată.

— Sau poate profesoară de gimnastică?

— Nu, frate, lasă gluma, nu știi că urmez *Literile*.

Intr'adevăr, se poate să nu știu!

Iar tăcere.

Spun banal:

— La ce vă gândiți?

— Că nu ești deloc curios.

— De ce?

— Pentrucă nu mă întrebi ce fac toți acei cu care ai petrecut la Geta.

— Cum să nu... tocmai voiam să vă întreb.

N'am timp să mă gândesc dacă am petrecut la vreo Geta vreodată căci domnișoara începe:

— Mai întâi drama.

— Ce dramă?

— Nina s'a măritat.

Să întreb cine e Nina ar însemna să nu fiu bine crescut. Or, eu sunt. Deaceea mă mulțumesc să exclam:

— Nu mai spune... și când asta?

— Anul trecut după Paști.

— Cu cine?

— Cu Nicu.

Și eu care nu știam nimic!

— In toamnă au divorțat.

— Ei asta!

— Da... poți să-ți închipui... o bătea...

— Nemaipomenit!

— Și alta bună.

Tac. M'a luat cam repede.

— Vonny se logodește.

— Da?

— Il ia pe Vladimir.

Trebue să par buimăcit căci domnișoara îmi spune:

— Nu știi, cela înalt, cam chel...

— A, da!

— Te așteptai?

— Da' de unde.

— Fac nunta după Crăciun.

— Extraordinar!

— Ți se pare extraordinar?

— Nu, spuneam așa.

O las să povestească singură. Și domnișoara vorbește, vorbește, fără legătură. Intâmplări de seamă, posne, petreceri și multe nume de bărbați.

Deodată se întrerupe.

— Hm! Ce elegant.

— Observați cam târziu.

— Și ce pantofi frumoși.

— Obișnuiți.

— Au format comod.

— Foarte comod.

Și iar se întrerupe:

— A! Mă luasem cu vorba și eram să uit.

— Ce?

— Sâmbătă e petrecere la Geta.

Nu spun nimic.

— A aflat că ești în București și m'a rugat să te invit dacă cumva te întâlnesc. Vii?

— Cu plăcere.

— Stă tot acolo, știi, nu?

— Se poate să nu știu.

Nu mai întreb unde stătea înainte.

— O să fie o minune. Vino să mă iei. Mergem împreună. Mă anunți înainte la telefon, 25/37, că l-am schimbat pe cel vechi.

Și după un timp:

— Ne-am înțeles, nu?

— Sigur.

Domnișoara pare mulțumită. Ași vrea să plec. Mă ține de vorbă de o jumătate de ceas. Nu pot să-i spun că mă strâng pantofii dacă au format comod.

— Să nu mă faci s'aștept.

— Vai de mine!

— Și acum te las. Iartă-mă că nu mai pot sta. Sunt așa de grăbită! La revedere... pe Sâmbătă.

Și a plecat vijelios cum venise.

Am vrut să pornesc după dânsa, s'o opresc, s'o întreb cine e, unde am cunoscut-o și dece face gimnastică suedeză...

... dar m'am răsgândit.

Pentrucă sunt bine crescut.

V. MOȘINSCHI

Rubrica grafologică

Onufre. — Spirit de sinteză. Ințelegere pentru artă. Sensibilitate. Entuziasm. Simplitate și eleganță în atitudini. Cinste. Sinceritate. Inconstanță în viața sexuală.

Z. de Noir din Teleorman. — Inteligență pătrunzătoare. Emotivitate. Activitate. Sensualitate. Generozitate — totuși egoism. Incredere în sine, dar o ușoară deprimare de ordin fiziologic.

Relu. — Spirit meditativ. Intuiție. Imaginație. O sensibilitate care suplinește de cele mai multe ori logica. Emotivitate voit reținută. Sensualitate refulată în adolescență. Obsesii sexuale. Nervi iritabili. Egocentrism.

C. Zahregian. — Ordine în acțiune. Conștiinciozitate. Sensibilitate. Neîncredere în sine. Salturi de dispoziție. Voință inegală.

I. Freitag-Galați. — Spirit întreprinzător. Pătrundere. Nervozitate. Generozitate. Sensibilitate. Deprimare.

Erika Neumann. — Sensibilitate. Egocentrism. Sensualitate. Oboseală trecătoare. Incredere în sine, dar neîncredere în viață.

Fatalista.— Inteligență clară, metodică, ordonată. Sensibilitate reținută. Tenacitate. Voința slabă. Sexualitate nesatisfăcută. Nervozitate. Egoism.

Narcise. — Putere de muncă. Memorie bună. Sensibilitate. Obsesii sexuale. Vitalitate deficientă. Nerăbdare.

PE.— Emotivitate. Imaginație vagabondă. Neîncredere în sine. Nervozitate. Egoism. Naivitate. Sensualitate. Nesinceritate.

Eri 16. — Ordine și claritate în gândire. Impresionabilitate. Deprimare. Spirit practic. Voința inegală. Singurătate.

Ada. — Deprimare. Totuși încredere în sine. Nervozitate. Sensualitate. Obsesii sexuale. Capricii. Iritabilitate. Incăpățânare. Generozitate.

Blasco Ibanez.— Claritate în gândire. Prețiozitate. Vanitate. Impulsivitate. Egoism. Sensualitate accentuată. Nestatornicie în sentimente.

Codiță.— Bun simț. Reverie. Naivitate. Cinste — dar nu totdeauna sinceritate. Tenacitate. Sensibilitate.

C. Popa-Galați. — Ordine și claritate în gândire. Simț al realității. Ușoară pedanterie. Spirit practic, dar nu destulă energie pentru realizare. Sensibilitate dezvoltată — oarecare egocentrism din această pricină. Cinste. Stăpânire de sine. Totuși nervi foarte impresionabili. Tenacitate. Sinceritate.

I. M. P. — Inteligență pătrunzătoare. Claritate în gândire. Sinceritate. Oarecare naivitate. Vitalitate. Sensualitate. Sensibilitate. Putere de muncă. Activitate. Nevoie de tandrețe. Ușoară deprimare. Egocentrism.

Nitouche. — Formalism. Practicism. Imaginație. Sexualitate regulată, nesatisfăcută. Nervozitate. Rezervă. Sensibilitate nesănătoasă, deseori voit disimulată.

C. Isidor. — Inteligență activă, clară, cultivată. Agitație. Salturi de dispoziție. Oboseală. Deprimări frecvente. Sinceritate. Oarecare naivitate. Sensualitate. Materialism.

Aurel. — Ințelegere. Bun simț. Intelect necultivat. Sensibilitate. Sensualitate. Generozitate. Egocentrism.

Iosif Lugoșanu.— Claritate. Emotivitate. Sensualitate. Prospețime. Elanuri care — totuș — se sting repede. Generozitate.

C. C. Ew. — Ordine în gândire, dar acțiune fără continuitate. Imaginație. Impresionabilitate. Egocentrism. Inconstanță. Sensualitate. Deprimare.

Vinovata. — Inteligență pătrunzătoare, cultivată. Impresionabilitate. Gust. Eleganță în atitudini. Deprimare. Sexualitate nesatisfăcută. Nervozitate. Generozitate.

MIHAIL MAN

DISCUL

Câteva plăci

Placa „His Masters Voice" a oferit întotdeauna amatorilor, cele mai bune bucăți, orchestrele și soliștii cei mai reputați. Producția anului 1933— care e deabia la început — vine să confirme în totul — și să întărească odată mai mult — părerile formate.

D-nii George Enescu și Yehudi Menuhin execută împreună la violină *„Double Concerto in do minor" de Bach (DB-1718)*. Ambii mari artiști interpretează cu multă căldură și inteligență muzicală, cu finețe rar întâlnită, cu admirabilă sensibilitate și perfecțiune părțile cele mai grele și mai subtile ale concertului. Deși de temperament și vârste diferite, totuși rutina maestrului și precocitatea elevului se îmbină fericit, dând loc unui echilibru armonic și unui strălucit ansamblu de artă.

O mică nedumerire provoacă titlul acestei plăci care cuprinde întâiu pe Yehudi Menuhin și apoi pe George Enescu.

Pe Yehudi Menuhin într'o executare scânteietoare, în care pune toată măestria și toată puterea talentului său, avem prilejul să-l ascultăm ca solist în *Campanella lui Paganini*. Acompaniamentul de orchestră condus de Hubert Glesen e un prețios auxiliar.

O deosebită plăcere prilejuește audiția lui Carusso pe disc cu înregistrare electrică. Carusso a murit cu 4 ani înainte de descoperirea înregistrării electrice care, singură, permite transpunerea vocii pe placă, în condițiunile cel mai bune. Astăzi de abia, după 11 ani de la moartea celebrului cântăreț, s'a scos — prin mijloace tehnice speciale — vocea de pe discurile vechi — înregistrând-o cu orchestră nouă pe plăci noui. Prin metoda aceasta ne putem da seama mai bine de calitățile și valoarea acestui tenor care n'a fost încă întrecut. Pe plăci „His Masters Voice" (D—1802) îl ascultăm cu bucurie de revedere cântând *Vesti la Giuba* (Pagliacci (Act. I) Leoncavalo) și *M'appori* (Marta. Act. 3—Flotow) cu acel glas minunat, mare, nuanțat și frumos, cald și sonor, cu timbru excepțional.

Inregistrările plăcilor sunt făcute în condițiuni excelente.

L. FL.

GRATIS

VI SE OFERĂ UNUL DIN ACESTE

APARATE DE RADIO

ULTIMELE MODELE ALE TECHNICEI

1 Aparat american „RCA" cu difuzor electrodinamic și echipat cu ultimele tipuri de lămpi perfecționate.
1 Aparat american „PHILCO" model 80, superheterodină cu 4 lămpi speciale și difuzor electrodinamic.
1 Aparat „PHILIPS" tip. 930 difuzor.
1 Aparat „REICO-EUROPA", model Luxus, cu 3+1 lămpi și difuzor electrodinamic.
1 Aparat „TEFAG Victoria" cu 4 lămpi și difuzor electrodinamic.
1 Aparat „MENDE" cu 3+1 lămpi și difuzor, pe curent alternativ sau continuu.
1 Aparat „TELEFUNKEN 10" cu 3 lămpi p. baterie dela reprezentanța „Crypton".
1 Aparat „BALTIC-BABY" cu 3 lămpi și difuzor p. baterii de la depoz. excl. „Crypton".
1 Aparat „KING-RADIO" cu 3 lămpi și difuzor direct la priză.

VI SE CERE NUMAI SĂ STRÂNGEȚI 12 CUPOANE DIN

RADIO-FONIA

SINGURA PUBLICAȚIE RADIOFONICĂ ROMÂNEASCĂ

Citiți detalii în revista „RADIO-FONIA"

CITIȚI REVISTA REBUS

Prețul 5 lei — 20 pagini

MANUAL DE MORALA PRACTICA

Loteria

Un fost inginer defunct (cum trec oamenii de iute!) și care mulțumită politicei și marilor imediate înrudiri, ajunsese dictatorul financiar al țării (cum nu se mai vorbește de oameni. și cât nu mai au, după ce mor puternici, nici valoarea unei cutii cu chibrituri!) nu mai exercita întâia lui vocație decât ca un amuzament de pupitru, ascultând o interpelare și creionând un cap de pod sau un picior de apeduct. Specializarea lui cea mai sigură și nediscutată consista în refuzul și respingerea aproape reflexă a oricărei idei ce nu avusese onoarea să aparție propriilor sale eforturi. La fiece zece ani, specia se reproduce automatic. Sensibilitatea lui la ideile străine, adică ale altuia, se rafinase până la delicateța febrilă a taurului, a căruia piele se scutură întreagă și face cute de broboadă, îndată ce i s'a lăsat o musculiță pe șold.

Fostul financiar, care cum spuserăm nu ieșea nici din știința dreptului nici din medicină, ci din politecnie, avea și câteva principii de cârmuire fixe și cu neputință de clătinat. Mare avere sufletească principiile dar ce derizorie când e nevoie să miște materia și viața! Un bărbat cu principii revelate fusese și acel bancher celebru, imposibil de aflat la trebuință de intelectualul apăsat, om distant, aristocratizat prin ghișeu și registre și care a învățat și pe alții cum să facă și cum să dreagă, ca să parvie la splendorile lui convergente, cu o carte ridiculă și adâncă. Pe baza viguroaselor sale principii, bancherul, într'o ediție nescrisă dar trăită a operei sale de 40 de pagini, puține însă fenomenale, ca petalele orhideelor, răzbi societatea cu un faliment, care a lăsat cerșetoare pe drumuri câteva mii de familii. Nu-i lipsise ca să fie ministru de finanțe decât un eveniment facil, care dacă întârzia bancruta, nu ar fi pregetat să se ivească.

Să nu scăpăm din vedere în mijlocul atâtor perifraze, pe fostul financiar defunct. El era un dușman feroce al jocurilor, probabil în urma unei mature reflexiuni, care excludea norocul din viață, neadmițând decât valabilitatea moștenirilor. dela tată legitim la legitimă progenitură. Căutarea șansei i se părea o monstruozitate și el a condamnat-o oridecâteori averea nu sosea din istorie odată cu numele, ca veniturile lui, cifrate aproximativ la 5 milioane anual sau nu era fructul unor sperțuri monumentale, familiare, se pare, unora din colegii lui de portofoliu sau de partid. Take Ionescu, care purta cu sine zestrea subtilității, avusese mâna tot atât de largă ca și inteligența și creiase o serie de răscruci sociale, unde omul se putea întâlni din întâmplare cu norocul; o loterie de Stat, cazinouri și rulete, și nimeni nu fusese mai voluptos atacat de omul cu principii ca Take Ionescu.

Operația norocului, jucat cu numere, nu se deosebește totuș esențial de orice negustorie sau industrie, în care individul pune capital, un capital totdeauna mai mare decât o cointeresare de veche memorie, obținută din colaborarea de 99 la sută ale Statului cu 1 la sută miza individuală a partizanilor preferați. Că are să câștige sau să piardă, rezultatul îl privea pe jucător și el îl accepta anticipat: dă-i numai împrejurarea să joace, căci dacă nu-și joacă economiile în interiorul unei limite precise și cu parcurgerea până la scadență rapidă, omul tot și le va juca, de pildă, la Bursă sau la Hipodrom, ori mai rău la tripou.

Dar de ce să câștige? dece să câștige mult cu capital puțin? Această preocupare acapara pe ceialaltă, ceva mai logică, deși tot consimțită: de ce să piardă o sută,ca să câștige unul singur? De ce să câștige însă un ins, pe care nici nu-l cunoști, neînsemnat în nici un chip pentru privilegii și care nici nu-ți va da votul sub regimul sufragiului universal. Par'că ai mai fi închis ochii dacă toți câștigătorii unei loterii sau unui joc de ruletă, s'ar fi înscris automatic în partidul d-tale politic și mai ales dacă prin hipnotizarea de la distanță (căci trebue să fim onești) a tamburului cu numere învârtit, ai fi fost asigurat că lotul merge exclusiv la partizani.

A feri pe om și a-l înlătura dela câștigul brusc, făcea parte din chibzuința socială a omului cu principii și cu avutul gata constituit. O avere din ctitoria căreia lipsește un ascendent care „s'a umplut", el știe cum, de morți nu se mai vorbește, e nesănătoasă, plină de sănătate fiind numai sărăcia servilă din tată'n fiu. Ea păstrează pe deoparte moralul intact și pe de altă parte asigură brațele de lucru, constrânse de stomac. Nimic nu supăra pe financiarul fost, ca spectacolul vieții, sporită la centuplu, în Capitală, unde oamenii tineri se repetau pe generații, abandonând boarfele unor principii, cu care părinții lor sărmani se gătiseră la Duminicile lor politice, ca niște Negri în pielea goală, cu joben englezesc, cu un guler călcat la gâtul nud și cu decorațiile, desprinse de pe pachetele de ciocolată și aninate cu restul de lipici rămas în dosul hârtiei polite, ajutat de scuipat, de-a dreptul pe marii pectorali.

Loteria are socoteala ei și răspunde neliniștii și dorinței neînfrânte de mai bine, dinlăuntrul tuturor pornirilor omenești, dela năvălirile neamurilor în Europa, până la cruciade și până la Columb și de atunci încoace mereu. Planeta posedă o cantitate de averi care trebuesc neîncetat cheltuite și de către fiecare din noi. Bunurile se învârtesc ca o vitrină rulantă pe la fiece nas și trec de la rânduri de purtători la alte rânduri de purtători până ce devin 5 la sută sau 2 la sută fertile: momentul de unde încep noile ramificații și orânduiri care trebuesc să ducă la marele deziderat, înavuțirea lumii întregi; ceeace nu-i o utopie și ceeace constitue doctrina vie, opusă unor învățături sociale, triste, dramatice, și mediocre, de egalitate în sărăcie universală.

Loteria Statului, reînființată prin voința de învățat, de artist și filosof a Profesorului Ion Cantacuzino, amplifică șansele de viață a zeci de mii de jucători, cu folosul suplimentar că dă dividende constante și un buget propagandei naționale pentru diminuarea tuberculozei, strigoiul care ucide anual mai mulți oameni decât un război anual, și un strigoi pervers. care preferă cadavrul tinereții oricărui hoit cu destinul mai justificat.

Dela reînființarea loteriei, au câștigat dacă nu o avere, un automobil, dacă nu un automobil, o chirie, și dacă nu un termen de chirie, o bicicletă sau o mașină de cusut, sporitoare de puteri și de viață, o sumedenie de jucători, care n'aveau înainte nici gramofonul, aparatul de radio sau fotografic necesare oricărui cetățean civilizat.

Am asistat la ultima tragere a Loteriei și miile de asistenți care luau parte pasionată la aplauzele numerelor ieșite, dau dreptate punctului de vedere inteligent din care trebuia considerată loteria, mai ales că el se confundă cu punctul de vedere utilitar. Cine s'ar mai putea îndoi, dacă se mai găsesc exemplare ascunse, de perfecta moralitate a loteriei și a câștigului, n'ar avea decât să facă o anchetă la câștigători. Ultimii norocoși ai premiului de 5 milioane au fost niște nevoiași, cărora fracțiunile cifrelor le-au dat credința că s'a găsit și pentru ei un gând bun la Dumnezeu. Intre cei patru beneficiari unul mai sărac decât altul, ai marelui loz, impresionează cu deosebire cazul unui cismar. chemat în ziua tragerii la Tribunal pentru declararea lui în stare de faliment.

Ca în epopee, știrea câștigului i-a sosit în ședință...

T. ARGHEZI



Plastica

Pictorul *S. Mützner* expune în sala din Str. Brezoianu No. 25 nouăzeci de pânze noui, și câteva mai vechi, revelându-ne pasiunea, preocupările, rodul transformărilor progresive și al cuceririlor sale tehnice.

Evocând priveliști inundate de soare în felul temelor de aer liber ale vechilor impresioniști, d. Mützner perpetuiază cunoscutele procedee de descompunere a culorilor, pictează jocurile de lumină și vibrațiile atmosferei.



Marius Bunescu — Portret

In frenezia cromatică a acestor compoziții, artistul desvălue notații vibrante de sentiment, smulgând vegetației mute întreaga poezie pe care o poate stârni într'un contemplator sensibil și construind cu vocabularul viu sau neînsuflețit al naturii un grai plastic expresiv.

Natura, în opera d-lui Mützner — trăește, respiră, freamătă de bucuria intensă a vieții. Undele luminoase circulă spontan prin aceste aspecte vesele ale firii și dau uneori accidentului decorativ o ritmică deosebită.

Pictorul însă, nu e preocupat de precizarea amănuntului. El caută armonia de ansamblu, fără arabescuri complicate și fără violentări de construcție.

Tema se transformă într'o viziune ideală a priveliștei, se amplifică și se înalță adesea până la realizarea plastică deplină a sentimentului naturii.

Dar tot acest impresionism întârziat, cu remarcabilele calități de meșteșug pe care le conține, nu prețuește în înțelegerea contemporană mai mult decât au prețuit în istoria artei începuturile și agonia unei școli.

*

Și d. *Marius Bunescu* — a cărui expoziție e organizată în atelierul d-sale dela Muzeul Simu — a trecut prin impresionism.

Astăzi însă, d-sa se află la o formă mult mai înaltă de evoluție, creând prin elemente pur plastice o frescă dintre cele mai diverse ale peisajului românesc.

Pictând reflexele discrete și armonice ale luminii, d. Bunescu nu mai face procesul analitic al culorii, ci compune și combină acorduri cromatice de o neîntrecută frăgezime.

Expoziția cuprinde de data asta aspecte sugestive din București, dela Cazane, din Constanța și din Turnul Humorului, două portrete de adâncă expresivitate și câteva naturi statice în care artistul a găsit minunate prilejuri de disecare și experiență tehnică.

Nimic nu e mai greu — s'a spus cu drept cuvânt — decât să tratezi în chip original o temă simplă.

Natura moartă e una din temele cele mai banale, din câte circulă în lumea noastră plastică.



S. Muetzner — Fetiță

Dela Constantin D. Stahi și până la d-ra Micaela Eleutheriade — extreme care se înrudesc prin calitate — aproape nu există expoziție în care natura moartă să nu-și aibă colțul ei mai oropsit sau mai luminos de panou.

Atacând cu discernământ și cu măsură, acest gen, d. Bunescu s'a dovedit și aci un mare creator.

Grupate pe armonii desăvârșite de nuanțe, obiectele evocate de d-sa într'o limpede și înviorătoare punere în cadru. sunt tot atât de expresive ca și portretele umane.



Marius Bunescu — Portret

In rezumat, expoziția de anul acesta a d-lui Marius Bunescu e o sinteză de mijloace cumpănite și de realizări mature, oglindind deopotrivă intențiile stilistice și sensibilitatea rafinată a unui artist de vigoare clasică.

H. BLAZIAN

Marius Bunescu — Case în Cișmigiu

Memento Expoziții

- Muzeul Simu: MARIUS BUNESCU, *peisagii, portrete, natură moartă,* — 12 Martie—12 Aprilie.
- Sala Universul: S. MÜTZNER, — 19 Martie—15 Aprilie.
- Fundația Dalles: TINERIMEA ARTISTICĂ, — 31 Martie—30 Aprilie.
  SELL, — 26 Martie—26 Aprilie.
- Ateneul Român: TH. PALLADY, — 28 Martie—29 Aprilie.
- Sala Ileana: HONORIU CREȚULESCU, — 17 Martie—17 Aprilie.
- Sala Mozart: JULIETTE ORĂȘIANU, — 16 Martie—16 Aprilie.
  GEORGE VÂNĂTORU și VALENTIN HOEFLICH, — 15 Martie — 19 Aprilie.
- Sala Hasefer: RIZA PROPST KRAID, — 19 Martie—8 Aprilie.
- Foyerul Teatrului Maria Ventura: CONSTANȚA EFTIMIE IONESCU, — 25 Martie—22 Aprilie.
- Casa Școalelor: MARIA GRIGORESCU, — 15 Martie—8 Aprilie.
- Academia de pictură C. VLĂDESCU, Str. Matei Millo No. 7, — 26 Martie—23 Aprilie.
- Atelier: SILVIA PANAITESCU (Alea Alexandru 35, Parcul Filipescu), — 25 Martie—9 Aprilie.

Lacul

Lacul visurilor mele
Potmolitu-s'a de mult...
In zadar mai caut stele
Și-n zadar mai vreau s'ascult.

Cântul undelor sub lună...
Azi șopârle străjuesc
Și în ochii lor adună
Nostalgii de vis ceresc...

Nuferii — ce'n dor odată —
Infloriau surâzători —
Intr'o vară fermecată,
Ca mii cupe pentru zori —

Azi și-au îngropat potirul
In hleios și sterp hotar,
Ce-a uitat că ieri zefirul
L-alinta, cu al lui har...

Cnutul fulgerelor grele
Azi îl biciue mereu
Si plutesc doar Duhuri rele,
Chinuind sufletul meu.

SYLVIA PAN

Luly

Adolescența

pentru CORNUȘ

Te-aștept, Luly, la șeapte astă seară
Știi, la cofetăria noastră iară,
La masa mică — nu? — cu muchii fine
Unde-am mâncat atâtea savarine.
O, fata ceia care ne servea
Cu șorțul negru și cu mâna groasă
(De care însă tot erai geloasă),
Cum m'așezam pe canapea, știa.
Și pe când eu eram atent la oră
Să te zăresc în gloata incoloră
Să te surprind de pe trotoar când treci,
Deja pe masa mea pahare reci
Și cu anexa lor îmbietoare —
Cu frișca pe de-asupra ca o floare
Căzută primăvara dintr'un pom,
Ne aștepta cu-aroma ei de rom...
Luly, Luly, îți mai aduci aminte?...
Azi parcă toate 'mi trec pe dinainte...
Te văd cu mâneci scurte și cu funde,
Cu brațe albe, pure și rotunde,
Crescute fraged, fără vre-un efort,
(Pe-atunci nu se făcea atâta sport)
Și, ca să fii puțin independentă,
Nu trebuia să fii pe-atunci... studentă.
Nițică îndrăzneală și-o minciună,
Și toate se treceau cu voe bună...
Luly, Luly, îți mai aduci aminte?
Șopteai... „Bon soir" și primele cuvinte
Le și 'nghițeai într'un pahar de apă...
Așa 'ncepea întâia ta etapă.
Ședeai apoi, comod, pe canapea
Și începeai să spui așa... așa...
Și-atâtea lucruri fără importanță
Le ascultam atent ca 'ntr'o instanță
Iți cunoșteam vecinii pe de rost
Știam care erau și care-au fost,
Prietenele le știam pe toate,
Știam că una „e o răutate"
Și că te-a necăjit și 'n ziua-aceia
Iar când pierea și savarin'a treia,
Făcând o mică pauză, Luly,
Imi murmurai un răsfățat... merci
Și-apoi plecam... te luam de braț și hai,
Te asvârleam într'un tranvai cu cai...
Simțeam în mers o vagă adiere,
Simțeam în mers o dulce-apropiere
Și-un monoton pac-pac de cal cuminte...
Luly, Luly, îți mai aduci aminte?
Iți mai aduci aminte când încet
Noi ne treziam în parc la Filaret?
Răcoarea vastă ne primea din poartă,
Iar parcul somptuos ca pe o hartă
Iși desfăcea peluzele patrate
Și-și înălța fragilele palate,
Făcute din șindrilă, din gard și din noroi
Și jalnic jupuite de lungi și lente ploi...
Ți-aduci aminte când ți-am spus: „Mă doare,
Vezi tu, demonstrativa lor splendoare"?
Tot ce-i făcut aicea e anume
Să amăgească cea mai blândă lume.
Știind că Adevărul e mic cât o amibă,
In loc să-i facă lângă pământ doar o colibă
Din piatră și din lucruri temeinice și grele,
I-au înălțat aceste castele ușurele...
Iți mai aduci aminte cum s'antrena Luly,
Când îți făcea, studentul, aceste... teorii
Și cum pierzând o clipă al brațului contact
Furat de gânduri parcă, el devenea abstract?

TUDOR MAINESCU



S. Muetzner — La culesul viei



Buchetul

A ridicat în fugă, scările celor trei etaje, spre amfiteatrul de istorie și nerăbdător s'a strecurat în sala arhiplină. El nu urmează istoria și nici nu simpatizează acest obiect, dar nu lipsește de la ora aceasta, de trei luni de când a aflat că ea e înscrisă la acest curs.

Azi, la prânz, când a ieșit din biroul unde — aplecat peste registre, — își petrece toate diminețile — a găsit afară, sosită deodată, primăvara! Cerul senin, străzile uscate, strălucitoare sub razele soarelui de Martie, ferestrele larg deschise, trotuarele pline de femei în haine viu colorate — toate i se păreau că-i surâd. A cumpărat, dela o țigancă ce-și expusese într'un colț, marfa înflorită, — un buchet de violete pe care l-a ascuns în servietă. Ziua aceasta de început de primăvară i-a adus curajul dorit: azi are să-i vorbească.

S'a așezat, ca de obiceiu, lângă ușă, de unde o poate privi. Amfiteatrul e plin de studente, multe foarte drăguțe, — dar el n'o vede decât pe ea. In timp ce profesorul învie, — pentru o clipă, — o lume îndepărtată, — el, fermecat o privește. Dela acroche-coeur-ul artistic lipit pe frunte, până la pantofii scumpi de lezard, — e o minune! Ce bine îi stă cu pălăria asta albastră, pusă ștrengărește peste părul oxigenat! Ce elegantă e azi! Nu-i nici ea străină de admirația lui mută: din când în când îi trimite, pe sub genele încărcate de rimel, — o privire grăbită.

In fine, profesorul își strânge notele și părăsește sala. In grupuri sgomotoase, studenții se îndreaptă spre ieșire. Pe culoar, lângă fereastră, cu buchetul ascuns la spate, el o așteaptă. Iat'o. A ieșit printre cei din urmă și, ca din întâmplare, se oprește în dreptul lui să-și închee mănușa scumpă de Suedia.

— Domnișoară... dați-mi voe... să vă ofer acest buchet primăvăratec, ca un simbol al sentimentelor mele de...

Fata, continuând să-și închee mănușa, îl privește drept în față:

— O! Flori! Ce romantic!... Cu banii ăștia mai bine îți cumpărai un guler nou!... și râzând răutăcios se îndepărtează spre grupul, care o așteaptă chicotind, la ușă.

El, s'a rezemat de perete, lovit parcă în cap. O durere vie îi străbate pieptul. Cuvintele, râsul ei răutăcios îi sună încă în urechi. Furios, svârle pe ciment buchetul de violete, strivindu-l cu picioarele, strângând din ochi ca să-și oprească lacrimile. O, sărăcia asta, câte umilințe i-a adus. Ea i-a întunecat copilăria, i-a amărât anii de liceu și acum îl urmărește și aici... Niciodată n'o să scape de ghiara ei ascuțită. Revoltat ridică pumnii, dar furia i se rispește și deodată se simte copil, mic, singur pe lume. Ar vrea să-și culce capul pe un umăr prieten, să-l mângâe cineva. Un foșnet îl face să se întoarcă. Ingenunchiată pe ciment, o studentă adună buchetul risipit pe jos. Scutură fiecare floare, mângâind-o parcă, cu gesturi delicate.

Dar, asta-i, Liz... colega lui de biurou, studentă la istorie.

— Ce faci, Liz? Lasă-le! Eu le-am aruncat...

Fata ridică spre el ochii triști și blânzi:

— Știu, Andrei, am văzut tot, dar bietele flori nu-s de vină. Am să le iau cu mine acasă, ca și cum pentru mine le-ai fi adus tu!... Și Liz continuă să le adune.

Rezemat de feastră, băiatul o privește lung. In pieptul lui a răsărit deodată, — ca un isvor țâșnind dintr'o stâncă, — un sentiment blând și duios; o milă profundă pentru fetița asta săracă, orfană, dar curagioasă și muncitoare, pe care — deși de 3 luni lucrează în acelaș birou cu ea, — n'a privit-o niciodată bine. Și atâtea lucruri pe care mintea lui le-a înregistrat inconștient, fără să le caute înțelesul — îi apar acum în gând, sub altă lumină; emoția cu care îl privește uneori; fericirea ce-i luminează figura când el îi spune o vorbă bună; tristețea adâncă ce i se răspândește pe față când el, plictisit și trist, nu scoate toată dimineața o vorbă. De câte ori n'a rămas aplecată peste registre, ca să termine o lucrare a lui, pe când el, mulțumindu-i grăbit, pleacă cu aerul că i-a făcut o concesie, — pentrucă fata pare foarte fericită când poate să-i fie, cu ceva, folositoare...

Abea acum observă ce discretă frumusețe are ea. Ce subțirică și fină e în pardesiul decolorat și vechiu; ce delicate îi sunt picioarele în pantofi eftini; ce expresie blândă și tristă are fața ei palidă și slăbită de muncă și necazuri și ce duios mângâie — cu mânile ei mici — bietele flori strivite.

— Iartă-mă, Liz!

Fata își ridică ochii cu fericirea întipărită pe față:

— Nu-i nimic, Andrei, — tot au mai rămas câteva bune. Să vezi cum au să se învioreze în apă...

— Liz, au înverzit aleile în Cișmigiu. Vrei să mergi, să ascultăm radio, pe marginea lacului? E un program splendid astăseară...

Au scoborât, în goană, treptele celor trei etaje. In hall-ul facultății, portarul se pregătește de plecare:

— Repede, domnilor, e ora 7!

Și, pe când tinerii pornesc veseli pe trotuar, din ușa facultății portarul îi privește zâmbind, apoi ridicându-și ochii spre cerul senin, întretăiat de cârdurile păsărelelor, — oftează:

— Ei tinerețe, tinerețe!...

LUCREȚIA DASCALESCU



Veșnica reîntoarcere

Scriitorii englezi de după războiu s'au rupt cu desăvârșire din seria cronicarilor sobri și masivi, care au ilustrat literatura engleză din vremurile noastre cu Galsworthy, mort de curând, Arnold Bennet, mort ceva mai înnainte, Wells și alții.

In scrierile lor nu mai e vorba de suflu epic, de reprezentarea unei lumi și descrierea realității. Ceiace vor ei să redea este esențialul unui subiect, tonalitatea unei dispoziții, atmosfera locului și timpului. Preocuparea lor e o clipă din lumea interioară sau mai bine zis comentarea unei clipe.

Procedeul nu mai e descrierea bogată a lumii exterioare și amănunțimea stendhaliană a unui suflet în viața sa interioară. Când creiază atmosfera și te crezi mai departe de sufletul evocat în filmul colorat, cu desfășurare repede, o cufundare neașteptată în adâncimea unui caracter, a unei mentalități, îți dă senzația ascuțită a unui moment de mare pătrundere, cu îndelung răsunet în sensibilitate. Puține caractere, puțină preocupare de a construi o acțiune semnificativă. Stilul frânt, pare neîngrijit. In locul realismului povestiri descusute și fantastice, mai mult sau mai puțin fantastice. Ei n'au simțul dramatic. Depărtându-se de omul social, au devenit introspectivi.

Neputându-se integra nicăiri în lumea haotică de după războiu, au devenit deformatorii și ironiștii, puțin bufoni, ai propriilor vieți. Adânca deziluzie și exasperare care-i stăpânește se răsfrânge uneori într'o sumbră și dureroasă gravitate, de cele mai multe ori, într'o satiră amară și rece.

Succesul romanului în public, însă, se datorează intereselor vieții în comun cu alții, în simpatia largă și generozitatea curajoasă cu care scriitorul ia parte la speranțele, temerile, bucuriile și durerile noastre ale tuturor. Introspecția elaborată a unui singur suflet, ori cât ar fi de frumos scrisă, obosește de la o vreme. Talentele cele mai de seamă sfârșesc prin a produce romane scurte, cu conținut sărac „sandwichs" și „cocktails" literare.

Și iată că în Anglia a început deja o reacțiune în potriva acestor „comentatori", o reîntoarcere spre vechii mari *victorieni,* atât de disprețuiți de vre-o douăzeci și cinci de ani.

Semnul cel mai evident este marele succes al unuia dintre cei mai tineri scriitori englezi, *J. B. Priestley,* care s'a întors cu îndrăzneală la tradiția *„dickensiană".* Și dacă critica strigă, blestemă, publicul citește. In adevăr „Bunii tovarăși" care au fost traduși și în limba franceză, este unul din cele mai citite romane în lumea de limbă engleză.

Roman în două volume, această operă e povestirea peripețiilor a trei personagii, din mediuri foarte diverse, care se rup, printr'o acțiune extravagantă, fiecare din mediul său, pentru a se întâlni într'o zi și a forma împreună combinațiile cele mai romanești.

Ținta acestui roman nu este povestirea unor aventuri extraordinare, nici reproducerea realistă a vieții de toate zilele, ci combinarea întâmplărilor, în destul de arbitrar, pentru a produce hazul, interesul, amuzamentul cititorului. Aceasta fără intenția de a moraliza sau a creia o estetică nouă.

In adevăr J. B. Priestley izbutește să creeze un roman foarte amuzant, fără patetism ca la Dickens, cu foarte puțin sentimentalism, cu un dar extraordinar de a creia viața și o fantezie inepuizabilă, cu care creiază o aventură din faptul cel mai neînsemnat. Burlescul, ciudățeniile personagiilor, humorul, îngrămădirea aventurilor, amintesc pe marele Dickens, uneori, dar personagiile sale sunt din vremea de azi. Fantastici, visători, fără legături cu viața, stăpâniți de demonul imaginației, cordiali, veseli și gata de petrecere ca toți eroii tineri din marile romane engleze, ei au totuși ceva particular vremilor noastre, care le dă originalitate și-i arată ca adevărate personalități, creiate de unul din cei mai tineri din generația actuală.

Semnificația acestei opere și a felului cum a fost primită de publicul englez, în pofida celor ce-l tăgăduesc pe Dickens, este acea *veșnică reîntoarcere* a lumii și a gustului literar.

VOIȚI SĂ FACEȚI UN VOIAJ GRATUIT LA CHICAGO?
participați la extra-ordinarul concurs de frumusețe pe 1933
51 DE CANDIDATE VOR PLECA LA CHICAGO
Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

PRIMII PAȘI

Tu ai uitat

Eu nu ți-am spus, atunci în tren
minciuni gentile:
cuvinte dragi cu mlădieri subtile
de păcat;
și nu te-am întrebat
măcar
de-ți place Paul Verlaine.
(De-aceia, poate-ai și uitat).
Priviam cum degetul tău fin și transparent
de chilimbar
întoarce albul pergament
al filelor
distrat.
Tu nu m'ai întrebat
unde cobor
și nu mi-ai spus de unde vii
și cine ești.
Eu știu că nu-ți mai amintești
sunt gânduri vane și târzii.
Când am plecat
stingher
m'ai petrecut, din trenul ce pornea,
cu buze ireale de vopsea
și de mister.

G. PIU

Autoportret

— Sunt frumoasă.

— Dar știi că ești modestă — îmi veți spune D-v.

— Da! Intr'adevăr, sunt modestă, căci dacă n'aș fi modestă, v'aș spune:

— Sunt foarte frumoasă.

Ochii mei sunt mari și verzi cu luciri albăstrii, adumbriți de genele negre, lungi.

Am părul buclat, de culoare castanie, cu strălucitoare ape aurii.

Când eram mititică, aveam cosițe bogate, mătăsoase și aurii; și toată lumea, tata, mama, frații, mătușile, vecinii etc. etc., prognosticau că părul meu nu se va închide și că voiu fi o blondă încântătoare.

Intr'adevăr, culoarea părului meu s'a închis devenind castanie, iar eu sunt acum o șatenă încântătoare.

Pielea mea e foarte albă și mată, iar obrajii sunt îmbujorați de o minunată pigmentație, care mă scutește și de pudră și de „rouge de théâtre".

N'am profilul regulat de camee dar totuși, place, căci am nasul nostim și gura obraznică, cu roșul accentuat de rouge-ul original Ritz cal. I.

Urechile mele sunt mici și roze. Două diamante destul de mari, fixate de doi cercei destul de mici, le împodobesc trandafiria gingășie.

Nu-s slabă, dar totuși sunt sveltă și sprintenă. Am în mișcări mlădierea elastică, caracteristică felinelor din junglă. Vorba Francezului „la grâce plus belle encore que la beauté".

Sânii mei frumoși protestează cu tărie împotriva închisorii de mătase a soutienului.

Port corset. Când eram întrebată dacă pot corset, răspundeam: Nu! Toți credeau însă că port corset. Astăzi spun tuturora că port corset și toată lumea e convinsă că nu port.

Unui domn, care mă privea lung din cap până'n picioare, i-am spus: „Ce te uiți așa, Domnule? Port 35 la pantofi și 5 jum. la mănuși; pălăria 56.

Cred că ați înțeles că am piciorul mic, grațios și mâna mică și fină.

Trandafiriul lucitor al unghiilor nu necesită concursul înfrumusețător al pojghiței de oja.

Imi place să fiu elegant îmbrăcată și privirile admirative ale trecătorilor și trecătoarelor mă încântă.

Vă mărturisesc roșind de modestie că sunt încântată aproape permanent.

Se vede că am mult vino'ncoace, sau cum mai zic cronicarii cinematografici „sex-appeal".

Deși cânt aproape tot atât de răgușit ca Marlene Dietrich nu pot pretinde că sunt o fată fatală sau întrebuințând tot o expresie cinematografică o „vamp". Nu!

Cel puțin până acum, încă n'am făcut nici o victimă. Dar mai am timp.

Prețuesc mult delicatețea sufletească și dezinteresarea... altora. Imi iubesc prietenii și prietenele în raport direct cu folosul ce-l pot trage din prietenia lor. Deoarece măsurile represive ale lui Mustafa-Kemal Pașa nu pot avea efecte în țara noastră, la mine, interesul continuă a-și purta fesul.

Sunt o egoistă. Intrebuințez foarte mult în vorbire, pronumele de persoana întâia și-l scriu pe „Eu" cu literă mare „à l'anglais", neconformându-mă dispozițiilor docte ale celor 40 de nemuritori Români.

Am o concepție umoristică despre viață. Acuma, nu știu dacă în realitate viața are un aspect umoristic ,sau mi se prezintă numai mie sub acest aspect, din cauza felului meu de a vedea lucrurile, din cauza sensibilității mele specifice.

Cred că m'am născut cu o predispoziție puternică pentru glumă, pentru râs.

De-altfel, am și norocul de a găsi mereu motive de veselie, de glumă și de râs.

Nu mai de mult de cât alaltăieri, mergând cu o prietenă să-i căutăm o locuință de închiriat, o cucoană „apropităreasă", dupăce ne-a arătat odăile, ne-a poftit să vedem și „independențele".

— „Sunt de la 77?" — întreb eu.

— „Nu maică", — îmi răspunde dânsa — le-am clădit abia în anul trecut, odată cu casele.

La despărțire, „aproprietăreasa" mi s'a plâns că are dureri grozave la „destirul gros".

Am sfătuit-o să meargă la un chirurg renumit să-i opereze „destirul".

Cu acestea, am cam terminat portretul meu. Mi se pare însă că unii dintre d-v ar pune la îndoială obiectivitatea mea. Dacă v'ași pofti la mine acasă să vă convingeți „de visu", de exactitatea celor spuse de mine, ați găsi pe poartă o firmuliță „câne rău", care desigur că vă va face să mă credeți pe cuvânt, până la proba contrarie, fără să mă mai vedeți în persoană.

Și cum, dacă nu vine muntele la Mahomet, se duce Mahomet la munte, — aș veni eu, bunăoară la întretăierea căei Victoriei cu B-dul Elisabeta, îmbrăcată în roșu și cu „Adevărul Literar" în mâna stângă, ca să vă satisfac curiozitatea. Dar, cum sunt sigură că va veni prea multă lume, mi-e teamă grozav să nu suport rigorile stării de asediu, care interzice cu asprime aglomerările de persoane, pe străzi, fără autorizația prealabilă a comandamentului corpului II armată.

Incredulilor și curioșilor, nu le rămâne altceva de făcut, decât să mă privească pe fotografia foarte reușită, ce mi-a fost expusă în vitrină, la „Foto-Julietta".

Sunt ușor de recunoscut: Sunt fata cea mai frumoasă din vitrină. Parol!

MARCELA E. EHRLICH

O ședință literară

Ca să iau parte la o ședință literară a trebuit să sui 174 trepte. Le-am suit cu plăcere, fiindcă îmi dam seama că mă ridic intrând în acest mediu. Când am sunat, inima îmi sbârnâia mai tare decât soneria, iar când ușa s'a deschis am avut impresia că intrase înaintea mea, căci n'o mai simțiam de loc.

O servitoare îmi dădu drumul în „salonul literar", sau mai bine zis biurou, căci încăperea n'avea nici decum aerul unui astfel de salon. Orice cameră, odată populată de scriitori, se cheamă „salon literar?" Nu cunoșteam gazda și ași fi putut lua pe oricine drept așa ceva, noroc că ea, nedumerită de apariția mea, crezând poate că am greșit etajul, m'a întrebat ce poftesc.

I-am răspuns scuzându-mă, că vreau să iau parte la șezătoarea literară ce trebuia să înceapă.

Dece i-o fi zicând șezătoare literară. ?

Trebue să șezi pe scaun, canapea, sofa, într'un mod mai literar, adică în atitudini ce ies din comun. Se deslușesc talentele după bizareria în care își odihnesc trupurile pentru a nu fi decât spirit ?

Plecând dela aceste principii, mi-am dat seama numaidecât, că'n fața mea pe canapea se afla o poetă. Avea un cap ce nu trăda sexul, fardată și cu ochii visători, cu trupul răstignit și fumând neîncetat. N'a scos o vorbă; cred însă că nu era mută.

La dreapta mea, suite cu picioarele pe sofa, un mușuroiu de femei, sau pisici, nu știu bine, se vîrau una într'alta. Erau de toate neamurile: sbârlite, linse, cârne, slabe, grase, rotunde, ascuțite.

In stânga camerei un ciorchine negru și compact de capete anormale: sau prea lungi, sau prea turtite.

Mi-am zis: autorul trebue să aibă ceva anormal și am regretat în clipa aceea, că n'am o oglindă în fața mea pentru a mă compara cu cei de primprejur. Lângă birou, neocupând însă această catedră, unde avea să se producă chematul zilei, trona criticul. Un om masiv, cu ochii și gura de copil. N'avea aerul unui mâncător de versuri, mai puțin de poeți, cum îmi închipuiam eu pe un critic. Lângă el, făcându-mi vis-à-vis un bătrân cochet, cu monoclu și ghetre, asculta strâmbându-și ochiul și falca opusă monoclului. Ar fi trebuit să-și înțepenească și celălalt ochiu printr'un geam, pentru a-și descreți complect fața. O matroană impozantă și brună mă'nghețase cu privirea, iar o madonă, cioplită de un primitiv, înverzise cu îmbrăcămintea ei un scaun.

Ședința începe. O doamnă blondă, cu figura spirituală, se îndreaptă cu un dosar în mână, spre biurou. Am impresia că suntem jurați la un proces ce se va desbate. E singurul la care gazda n'a fost recuzat.

Imi schimb piciorul drept peste cel stâng, îmi strâng brațele în jurul trupului, îmi iau o atitudine încordată și iată-mă gata să absorb o operă literară. E o dramă. Primul act are trei tablouri. Vai de mine! Dacă toate actele vor avea tot atâtea, sau mai multe ?

Incepem la Sinaia, continuăm în camera unui bolnav de scarlatină, terminăm la București.

S'a sfârșit actul I. Ne cere avizul. Eu n'am de opinat decât un singur lucru. Dacă eroii stau cu scarlatinosul în cameră, cum le dă voe doctorul să plece la București? Acum îmi explic de ce toată iarna epidemia de scarlatină a făcut ravagii. Actul al doilea. Mă doare capul. Bărbatul află că-i înșelat; toți dimprejur știu, se fac însă că nu știu ca să nu știe el că ei știu ce știe el. Actul al treilea. Bărbatul după ce ne spune un ceas că are să se omoare, se decide, în fine, la gestul final. Dacă mai ținea un minut, muream eu înaintea lui. Migrena mă cuprinsese.

Piesa prezintă destul interes. Eroina, când vindecă pe unul, când îmbolnăvește pe celălalt. Fatala femee mă îmbolnăvise și pe mine.

Incepe critica. Femeile fac gălăgie, poeții se agită, schimbându-și scaunele, mai mult decât părerile, criticul declară pe erou anormal, domnul cel elegant își scoase monoclul din ochiul drept pentru a-l pune în cel stâng. E o gălăgie și o hărmălae de simt că-mi crapă capul. Insfârșit, toți cad de acord că piesa va avea succes, dat fiind că eroina schimbă 5 toalete, ceeace e un punct de atracție.

Urmează un poet, care recită versuri. Are o figură atât de lungă, încât mă întreb dacă din cauza migrenii îl văd ca printr'o oglindă ce diformează, sau așa sunt poeții. Ne vorbește de plopi pitici, de case văruite, de lună, de clopoței, de munți, de văi. Vai! Nu-mi mai simt capul. Ce greu se mistue o șezătoare, când n'ai cap pentru așa ceva!

Nu-mi aduc aminte cum am plecat. Știu, că m'am trezit în pat, legată cu cartofi la frunte și cu muștar la ceafă. Par'că mă durea și gâtul. Să fi luat scarlatina ?!

LIL. DEMETRESCU

Zăpadă grea

A înlemnit pădurea murmurând
Și fața lacului s'a încrețit
De ger cumplit.
Și au pornit din cer curgând
Troene de zăpadă
Albe și'n grămadă.
Oglinda lacului s'a minunat
De plopii grei și plini de ani,
Pătați ici colo ca de răni,
In negrul codrului întunecat
Și crengile ca niște brațe goale
Par arabescuri fine de dantelă,
Se'ncolăcesc în diafane rotogoale
Ca'ntr'o rețea de aquarelă.
Iar liniștea se cerne ca o nea,
In zboruri largi de pasăre de noapte
Și vântul tângue în șoapte
Peste pădurea stranie și grea.

GEORGE CIOSU

A APĂRUT:
FLOAREA DIN POVESTE
POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET
de N. PORA
UN VOLUM DE 210 PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50
Editura „Adeverul". — De vânzare la toate librăriile din țară

Premiile noastre

2.731.000 LEI

au câștigat abonații noștri la ultima tragere a Loteriei de Stat în baza lozurilor ce au primit dela ziarul nostru.

Pentru ca și pe viitor cititorii noștri să se bucure de asemenea avantaje, facem cunoscut tuturor celor care se vor abona începând de astăzi până la 5 Mai 1933, că li se vor acorda

Câte 2 bilete de loterie (optimi) la un abonament pe timp de un an și

Câte 1 bilet (optime) la un abonament pe 6 luni.

Costul abonamentelor rămâne totuș: lei 750 pe an sau lei 380 pe 6 luni.

Deasemenea vor primi câte un bilet de loterie (optime) toți cei care se vor abona pe timp de un an la una din revistele noastre: „Adevěrul Literar", „Realitatea Ilustrată", „Radiofonia", „Lectura". „Cinema", „Magazinul", „Dimineața Copiilor"

Tragerea premiilor va avea loc în zilele de 4 și 5 Mai a. c. cu câștiguri în valoare totală de

LEI 7.430.000

Lozurile sunt achiziționate de noi dela marile colecturi Banca Hermes, Calea Victoriei 30, str. Lipscani 20 și Felix Grün, Calea Victoriei 60.

UN POPAS LA „HANU ANCUȚEI"

MOTTO:

«In vale, aproape, sticlea Moldova printre zăvoaie și departe se prevedeau munții, talazuri de cremene sub pâcle albastre.»

Mihail Sadoveanu

Inceput de Octombrie.

Fără ploi, cu roșu în frunze și raze piezișe de soare anemic, toamna își răspândea mrejele ei de melancolie.

O seară întinsă peste lanuri de porumb rămași ruginii, jupuiți și strâmbi era străbătută ca ruptă în două de un tren lung militar.

Noaptea vine de vreme toamna, mai ales în șesul Bârsei, unde soarele se înclină după vârfuri ascuțite de munți; iar cântecele soldaților, nechezatul cailor, amuțiră odată cu întunericul. Numai pe o platformă de vagon focul mai dăinuia în gura bucătăriei de campanie ca un semnal luminos purtat pe meleaguri noi. Acolo la gura acelei sobe, desigur se torceau multe povești și doruri; cel puțin tot atâtea câți știuleți de porumb se coceau în pripă pe jeratecul de aur aprins.

Seara ne prinsese din urmă dinspre Brașov când trenul pornise din Sf. Gheorghe spre răsărit în munți; iar în noapte ne-a condus strâmtoarea șerpuită a drumului prin brădet și peste podețe, ce ne cocoța trenul tot mai sus și spre fundul muntelui. Pereții stâncoși se strâmtaseră la un moment dat de parcă trenul se freca de ei. Se smucea și gâfâia din greu mașina să răzbată strângerea în brațe a atâtor povârnișuri, și'n lupta ei părea că sfredelește muntele ca un oțel uriaș.



Treceam prin strâmtoarea Ghimeșului.

Mă ajunsese oboseala? Nu. Mai repede plictiseala. Uruitul trenului monoton, ore întregi, întunericul fără conture, sunetul acela prelung de trompetă, mă determinară să plec dela fereastră și să-mi reiau locul în compartiment.

Desigur Onicenco, e cel ce sforăe. Pe coridor, dintr'un unghier al vagonului, un sforăit înghesuit cu opriri de sughiț, trimetea un complex de armonii, ca o simfonie modernă.

— Onicenco? Onicenco — strig și bat cu pumnul în tăblia ușii. Sgomotos, vlăjganul de basarabean, cu capela strâmbă, somnoros, lăsă să i se citească din nou bunătatea prin crăpătura ușii.

— Ordonați, Domnule..., rosti într'o românească din Basarabia și odată cu fața lui rotundă și buhăită, ochii mici îi râdeau între viziera capelei și gulerul ridicat al mantalei boțite.

— Să te duci, Onicenco, la domnii ofițeri în vagonul lor și să-i rogi să-mi dea o carte de citit.

— Am înțeles, Domnule... și Onicenco se pierdu în întuneric.

Dar până la înapoierea lui Onicenco cu cartea, trecu timp. Mai întâi a trebuit ca trenul să oprească într'o gară, apoi să găsească vagonul ofițerilor, ofițerul să se decidă să-mi dea cartea, și așa mai departe.

Trenul se opri. Auzii pe Onicenco sărind în prundișul terasamentului, o fugă ce se pierdu, și apoi tăcere.

In tăcerea aceea gândii: Onicenco. Un basarabean înalt, spătos, greoi în mișcări și în vorbă, cu ochii plini de bunătatea dulceagă a omului ce iubește naiv totul. E cel mai devotat ostaș dintr'o unitate numeroasă, în care basarabeanul, rusul, ungurul, sasul ca și românul oltean, bănățean, muntean, sau moțul, din muntele cu turme de oi, se întovărășesc și se înfrățesc în jurul aceleiași mitraliere englezești.

. . . .

Dimineața trompeta răsună un semnal prelung. Mă deștept obosit și greoi. Privesc pe geam: lumină și soare! O gară, un peron, viață și mișcare. Adjud. Apa curgea dintr'o fântână, abundent, în risipă bogată, umplând gălețile de adăpat caii. Soldații sburdau veseli în jurul vagoanelor. Curioșii priveau oștirea, după gândul și vârsta lor: copiii se bucurau văzând caii și uniforma; fetele trăgeau cu coada ochiului la atâta tinerețe sănătoasă; bătrânii ce mai văzuseră tablouri de acestea trecătoare în timpul războiului, își spuneau parcă, Doamne ferește.

Onicenco, apare: — Să trăiți, Domnule...

— M'ai lăsat să dorm atâta. Onicenco, l'am mustrat eu.

— Să trăiți, Domnule..., erați obosit. Astănoapte când v'am adus cartea dela Domnul Locot.. dormeați și mi-a fost milă să vă mai scol; și Onicenco mi-a întins o carte galbenă cu chenar verde: „Hanu Ancuței" de Mihail Sadoveanu. Simții o bucurie mare. Domnul Sadoveanu e atât de prietenos! Nu-l cunosc personal, dar îi e atât de bun tovarăș scrisul!

Trenul plecase din Adjud. Povestirile d-lui Sadoveanu citite, treceau limpezi ca dimineața și se înfiripau în adevăruri, undeva acolo, la Hanul frumoaselor Ancuțe, pe malul Moldovei, la o răscruce de drum în preajma Romanului.

*) *Hanu Ancuței* de Mihail Sadoveanu.



Pașcani. Un plic galben adus prin mulțimea adunată pe peronul gării, ne încunoștiințează debarcarea în gara Dolhasca.

Dolhasca. N'am apucat decât să coborâm mașinile din vagoane, că ordinul sosit înaintea noastră ne-a și pus pe drum, prin Probota la Tătăruș, unde trebuia să cantonăm în aceiași seară. Se făcuse orele 16.

Militarul este și el un excursionist care vede și înțelege multe. Cariera lui îl mână prin locuri neumblate de mulți. Codrii îi sunt tot atât de buni tovarăși ca și văile și colinele deschise. Ii frate bun cu soarele care-l scoală de dimineață, îl dogorește la amiază și-l culcă seara. Militarul cunoaște gustul prafului din drum, gustul ploii repezi și nechemate, dar cunoaște și gustul apei de izvor, băută cu atâta însetare din podul palmei.

Așa dară, în bună dispoziție, cu un nor de praf în urma noastră, o droaie de motociclete armate cu mitraliere și tot atâta sumedenie de auto-blindate, urcarăm până în Probota, pe drumul îngust, răvăcind liniștea și pacea locurilor binecuvântate cu păduri, umbră și priveliști mărețe.

Satul Probota, e țuguiat ca o căciulă ciobănească, pe care casele cu ogrăzile mari stau aruncate de jur împrejur, în destulă dezordine pitorească. In vârful căciulei, ziduri mari străjuesc mânăstirea ce-și înalță cele două turle cu măreție evlavioasă, către cerul senin și roșcat de toamnă.

Am făcut un popas, la umbra zidului bătrânesc al mânăstirii, din cauza unui pod ce trebuia reparat. Până la sosirea preotului, care era rugat să vină să ne arate mânăstirea, ne-am reamintit o pagină de istorie: Probota; cea mai frumoasă biserică din cele clădite de Petru Vodă Rareș *prin anii 1540. Petru Rareș! feciorul din flori al lui Ștefan cel Mare, făcut cu frumoasa răzeșe din Târgul Hârlăului; — și'n timp ce gândurile noastre descifrau slova istoriei, privirile alergau către răsărit în vale, unde lunca Siretului se întindea pătată de roșul crângului ruginit și de albul nisipului fără contur. Șuvoiul de apă văzut dela noi de sus din vârful Probotei, părea un firicel de argint ce se încolăcea în bucle lucitoare, svârlind razele soarelui ca o sumedenie de cioburi de oglindă.*

Am vizitat mânăstirea, azi fără călugări. Umedă și închisă, cu miros de mucegai prin lespezile purtătoare de secole, cu arcadele mari ce susțin pereții groși, cu ferestre adânci zăvorite. Dece oare toate locașurile de rugăciune, sunt așa de triste! Intr'o încăpere, două lespezi de marmoră pecetluesc mormintele lui Petru și soția sa Elena. Nici-o candelă, nici-o lumină. De altfel, toată mânăstirea părea un mormânt căruia îi ardea o lumină aprinsă de Dumnezeu, acolo sus, spre asfințit: soarele.

*

Nevoile manevrei ne-au purtat pe multe drumuri ale Moldovei. Intr'o zi, fu luptă crâncenă în fața Țibucanilor; iar norocul a făcut ca noi să fim cei victorioși și să ajungem astfel cu luptele și pe coamele de înălțimi ale Războenilor.

Bătăliile la manevră au spectatori mulți. Țăranii de pe ogoare își întrerup munca, copiii și femeile din sate umplu potecile și se țin coadă după oștire la prima bubuitură de tun și la primul pocnet de armă.

Ajunsesem la Arămoaia — un cătun scăpat într'o vale. Erau semne că vom sta mai mult. Adăpostisem mașinile în ograda unui gospodar și înconjurați de



M. Sadoveanu

pusderie de copii, ne odihneam pe niște glugi de coceni. Printre copii cască-gură, un moșneag cam de vreo 80 ani trecuți veni spre noi, făcându-și loc pe lângă uluca de scânduri. Era desculț, în cămașe de țară, cu pieptul gol. Purta o barbă încâlcită, rară și albă. Timid dar prietenos, cu ochii lui ce prinseseră acea albeață de ducă, mă privi de aproape. Ridică mâna osoasă și transparentă până spre pălărie, bolborosind un — bună ziua.

— Hei, Moșule, noroc, strig eu din toate puterile. — Mergi cu noi la luptă?

— Oi merge, Boerule, dar îs bătrân, nu mă mai țin puterile. Am făcut și eu doară războiul din 77, dar nu cu afurisitele ăstea de mașini nemțești și moșu arătă spre moto-mitralierele pitulate în coceni.

— Dar unde-i dușmanul D-vs?

— Colo, moșule, pe înălțimile din față, răspund eu arătând coama de dealuri.

— A! ha! va să zicălea, vă bateți aci pe valea albă. Păi, colo pe deal, a fost și oștirea lui Ștefan cel Mare.

— Bravo, moșule, ce tot spui? dar multe mai știi, îl ambiționai eu. — Și cum ziseși că a fost?

— Aci regele Turcilor...

— Sultanul Mahomed, îl ajut eu.

— Fie așa cum spui d-ta, Boierule, sultanul ăla turcesc, a venit să cutropească Moldova și Ștefan cel Mare i-a ațînut aci calea.

A pierit multă turcime, dar și multă boerime moldovenească. Eram eu copil, când moșul meu, spunea că, pe valea asta, cât vezi cu ochii numai țeste și oase de oameni eșau în urma plugului.

Așa îmi aminti bătrânul din Arămoaia încă o pagină de istorie, spusă de el pe îndelete, bătrânește, așa cum o știa el rămasă ca o moștenire sacră din tată în fiu. Și mi-ar fi terminat moșul povestea, dacă nu primeam ordinul să plecăm îndată la Vlădeni. Moșul păru trist că-i nesocotim povestea și știința plecând tocmai când avea mai multe de spus. Când droaia de motociclete plecă sgomotos, privii înapoi. O mână osoasă și transparentă se ridică spre pălărie, și moșul ne privi plecarea cu ochii lui ce prinseseră acea albeață de ducă.

Alergam prin Tupilați, când crâmpeiul de istorie început de moșneag se depăna singur în minte: pe Turci i-a condus atunci Matei Basarab. Asta, n-o știa moșneagul și mai bine că n'o știa, pentrucă mulțimea de boeri moldoveni ce-și lăsaseră țestele și mădularele pe valea albă, pieriseră de securea Turcilor călăuziți de un frate, Domnitor Muntean.

Am oprit la primul foc de armă, mai apropiat. Pe înălțimile împădurite, bubuiră tunuri. Am avut impresia că sunt tunurile de cireș ale lui Ștefan cel Mare. Un avion, două, trei, sbârnâiră pe deasupra noastră și se pierdură drept în soare, tocmai spre apus. Am râs singur. Tunul de cireș și avionul!

*

Trecură zile. Toamna își schimba brusc haina, din frumoasă se făcu posomorâtă. Câmpiile roșii se împăinjeniseră în ceață; cerul era altul și coborâse jos parcă puneai mâna pe el.

Infrigurați, ne înghesuisem într'un sat, Muncelu, care la răsărit de râul Moldova, se cocoțase într'un vârf de deal, dornic să privească și'n valea Moldovei și'n valea Siretului.

Pe la miez de noapte, a trebuit să plec cu o motocicletă tocmai la Păstrăveni; cam vre-o 40 km. Plouase. Udătura înmuiase praful, cerul era pestriț și nelămurit din ploaie. Un întuneric besnă ne ațînea calea. Numai lumina farului sfredelea necunoscutul negru ca niște tentacole ce pipăiau cu băgare de seamă fiecare pas înainte.

Ajunși în șoseaua mare, bine pietruită și largă, motocicleta alergă în voe. Nu era timp de pierdut și nici semne că nu va ploua. Motorul trăgea în voe, răcorit și antrenat, iar farul prindea să-și joace lumina prin coamele copacilor care n'aveau timpul decât să foșnească scurt la urechile noastre.

Dar, am pierdut drumul. Trebuia să facem la stânga din șosea, (așa arătase harta) și nici peste podul dela Tupilați nu trecusem. O căruță cu boi, scârțâi în întuneric. Am oprit. Boii sticliră ochii speriați în faruri, iar din căruță coborî spre noi un țăran cu un cojoc pe el cât o căpiță de fân.

— Drumul la Tupilați, strigai.

— Inapoi. Ați trecut de mult. Luați-o pe unde venirăți și pe dreapta veți vedea un han. Acela e hanul Ancuței. De acolo cotiți spre dreapta lui, pe drumeagul ce dă în valea Moldovei, drept la podul dela Tupilați.

Hanu Ancuței! Poveștile domnului Sadoveanu citite în tren! Norocul mă urmărește în manevra asta, îmi spuneam, și o luarăm înapoi în goană cu ochii spre dreapta.

Curând, printre pomii din șosea, pereții cenușii apărură luminați. Infrânarăm brusc mașina și sării șanțul cu ochii spre zidurile împietrite. Hanul. Liniște. Nici-un gard. Nici-o șoaptă. Intuneric.

„Trebue să știți Dvs. că hanul acela al Ancuței nu era han, era cetate. Avea niște ziduri groase de aci până colo, și niște porți ferecate cum n'am văzut de zilele mele". — Așa scria Domnul Sadoveanu în cartea sa, și drept era. Hanul părea o cetate adormită în colț de drum, în colț de țară, pe muche de deal, spre valea Moldovei. Ocolii hanul cu inima strânsă. In drum spre ogradă, o singură luminiță sticlea în geam. Un fir de telefon îmi opri calea. Privii pe ochiul de lumină: o lampă mică de petrol fumega și alături de ea, pe o bancă de lăzi, dormea un ostaș. Bătui în geam, odată, de două ori, până fui auzit și până când porți mari se deschiseră, întrebat fiind mai întâi, cine sunt.

Un ostaș, strâns de somn și de teama vreunei inspecții, îmi raportă că el este cel mai mare peste: postul 86, telefonic, Rateșul Ancuța (așa era trecut pe hartă). Ne-am împăcat însă repede, pentrucă nu mă interesa nici telefon, nici comunicările înaltului comandament. Pe mine mă mâna curiozitatea hanului.



Am luat un felinar mare și alte două lămpi electrice și am umblat ca într'o biserică. Totul însă îmi era cunoscut. Parcă mai fusesem prin aceste încăperi. Nu-mi erau străine, nici marea cameră din mijloc cu pământ pe jos, nici cele două odăi lăturalnice și nici bolta din fund ce arată și azi c'a fost odată grajd și adăpost pentru care. Pe pereții de piatră, urmele vetrelor, încă poartă amintirea nopților de veghe ce au creat poveștile din Hanul Ancuței. In marea încăpere am făcut un foc de vreascuri și ne-am așezat puținii câți eram, pe un butuc, aproape de vâltoarea caldă. Umbrele noastre se bălăbăneau, când mari, când mici, prin colțuri de tavan. „Un fior de vânt sosi între noi din valea Moldovii. M'am dat lângă vatră, am împins și am zădărnicit cu vreascuri focul ațipit în blănița-i de spuză. Când se răsuciră flacări și ne văzurăm iarăși, vântul stătu și se așeză peste noi și peste han, o negură ușoară de toamnă". Imi păru că trebue să înceapă să vorbească meșterul Ienache coropcarul, despre cealaltă Ancuță, așa cum scrie în cartea cu povești frumoase.

Vedeam parcă în jurul meu, aceleași tipuri aduse de împrejurări, care pe rând se îndemnau la povești. Erau parcă de față ascunși în întuneric și luminați în parte de foc: Ioniță Comisul, răzeșul dela Drăgănești din ținutul Sucevei, „înalt, cărunt, cu fața uscată și adânc brăzdată"; călugărul, cu numele întru Hristos Gherman, din pustietatea Durăului și născut în Bozieni. Zaharia fântânarul; Ghiorghiță vătaful de cărăuși al cneazului Cantacuzin, „om șăgalnic și cântăreț din fluer"; Neculai Isac, căpitanul de mazâli, care pierduse un ochi, pentru Marga țiganca, „pentru că-i erau dragi ochii negri și pentru ei călca multe hotare"; iar „Ancuța dela care veneau toate bunătățile și care când râdea arăta flori de lăcrămioare și-aducea aminte de primăvară, trecu parcă pe dinainte, ușurel, mlădiindu-se, cum știa ea că-i șade bine, cu sgărduță minunată dăruită de Damian Cristișor, negustorul cu dugheană la Ieși în ulița mare".

Pe ultimul pe care l-am văzut și auzit povestind, a fost călugărul Gherman. L'am auzit parcă, după ce a terminat istorisirea cu Haralambie arnăutu Domnesc, aducând laude vinului adus în cofe de pământ de Ancuța: „Se cuvine a mai sorbi din rodul pământului și al soarelui"... Apoi am adormit în maldăr pe pae, ca un copil care s'adoarme cu povești.

Când m'am deșteptat, era lumină și soarele aproape de răsărit. Am eșit în pragul hanului, în locul unde altădată „Ancuța cea tânără stătea rezemată de ușor și-o vedeam parcă bătută de soarele de toamnă pieziș, care-i aurea jumătate din obraz".

Un aeroplan, deabia văzut, sus, sus de tot, scântee ca un bob de aur rupt din aureola soarelui răsărit. Un tun bubui tocmai dinspre Bărgăoani, Bozieni, Cârligul.

Am plecat. Privii înapoi: „Soarele bătea pieziș în hanul Ancuței, scânteind în geamurile zăbrelite". In urma mea auzii telefonul sunând prelung și vocea telefonistului urmărindu-mă. Halo! Halo! Da, aici postul 86, Hanul Ancuței.

NAE OPRESCU

NOTĂ. — Desenele care ilustrează acest articol sunt executate de d. *R. Iosif.*





Din literatura Chineză

Pe apă

Un singur nor călătorește pe cer; sunt singur în barcă.
Dar iată luna, strălucitoare pe cer și plutitoare pe apă.
Norul e mai puțin întunecat, și eu sunt mai puțin trist, în barca mea solitară.

Reverie

Astăzi afară e senin.
Pe apă, nenumărate flori înfloresc în desordine.
Bătrânii satului, cu iubire, mi-aduc flori, și o pereche de fluturi le'nsoțesc.

Seară de toamnă

Vântul suflă pe lac. Valurile umflate se-alungă unele pe altele fără'ncetare.
Toamna e pe sfârșite, iar bărcile sunt rare.
Strălucirea apei și coloarea munților sunt veșnic pline de farmec pentru om; nu te mai saturi, privindu-le.
Lotușii au înflorit de mult, iar florile de nufăr s'au veștejit.
Roua a înviorat albele inflo-riri: — pavăza lacului, și ierburile de pe malurile joase.
Dormitând pe nisip, cocorii și pescărușii nu-și întorc măcar capul — parcă le e ciudă pe oameni că le tulbură visul

Florile de păr

Seducătoare, surâd privitorilor; grămadă, cu fluturii, plutesc în aer.
Câteodată, duse de vântul ușor, pătrund în odaie, și-ating noile rochii.

Furtuna

O negură deasă învăluia muntele, ar fi trebuit să nu plece; la jumătatea drumului, vântul s'a schimbat în furtună, iar ploaia — în potop.
Surprins, pierdut, cum oare va putea s'ajungă în satul vecin?

Intoarcerea în sat

Câte luni și câți ani s'au scurs de când am plecat!
Cea mai mare parte din cunoscuți au murit; numai apele Lacului Oglindă din fața casei mele, nu și-au pierdut strălucirea de odinioară.

Auroră de primăvară

Primăvara, dormind, nu-ți dai seama de ivirea zorilor; dar, deșteptându-te, pretutindeni auzi ciripitul păsărelelor. Toată noaptea a plouat și-a suflat vântul: — cine știe câte flori s'au scuturat!

Păpușile

Iată niște păpuși de lemn; cu pielea sbârcită și cu părul alb, seamănă într'adevăr cu niște bătrâni.
Le joci trăgând de-o sfoară. Dar odată jocul sfârșit, iarăși cad moarte.
Trecem prin viață ca un vis.

Femeile din țara Wu

Cine spune că femeile din țara Wu nu sunt îndemânatice.
Cu-aceiași mișcare ele fac două lucruri: vâslesc și'n acelaș timp își leagănă copilul pe care îl poartă în spate, înfășurat într'o plasă.

Ascultând pe preotul budist

Ca să văd pe preotul budist, am urcat muntele. Cu toate că drumul a fost lung, nu mă simt obosit.
Ajuns în vârf, i-am ascultat cântecul: — muntele parcă se înălța!

Peștii

Din lac, pescuesc pești.
Abia născuți, nu se tem de oameni; dar din clipa când și-au dat seama de momeala vicleană a undiței, nu mai apar.

Obosit de citire

Amiază; obosit de citire, am adormit cu capul pe-o mână.
Prin fereastra uitată deschisă, duse de vântul ușor, florile au intrat în odae și m'au acoperit.

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

Din relațiile lui Alexandru Hasdeu cu fiul său Bogdan

(Două scrisori inedite)

Rolul lui Alexandru Hasdeu în imensa operă a fiului său, Bogdan, nu este încă pe deplin cercetat și destul de lămurit pentru posteritate.

Ceiace a făcut pentru cultura românească Bogdan Patriceicu Hasdeu deschizând drumuri în mai toate domeniile ei, depășește puterile unui singur om, fie și așa de genial, cum era. In afară de aceasta, ar fi putut oare el singur să ajungă la ceeace a ajuns și să aibă atâta erudiție cât a avut, abia absolvind facultatea de drept la Harcov și fiind în celelalte materii „autodidact în toată puterea cuvântului" ? [1])

Cu mult mai superior în erudiție i-a fost tatăl său Alexandru Hasdeu, care trecuse prin lunga filială a școlilor rusești, [2]) studiind la Harcov drept, litere și științe și apoi perfecționându-se la Lwow și München [3]).

In afară de cunoștințele sale vaste, era și un poliglot, cunoscând limbile: clasice, greaca nouă, germană, franceză, italiană, spaniolă, turcă (a găgăuzilor), persană, cehă, polonă, rusă, slavonă și ucraineană și având una din cele mai vestite biblioteci din Basarabia, căreia îi pusese baza la 1834. Din ea 4000 de volume le dăduse fiului său, Bogdan, când acesta a trecut în Moldova [4]), iar peste câțiva ani scria fiului său următoarele: „Mi-am format iar biblioteca, am mai mult de 2000 de volume pe care le voi aduce pentru Academia Română. Ea are toate materialele istorice... slavone pentru istoria românească" [5]). Iar din scrisoarea I-a (mai jos publicată) vedem că la 1867 Alexandru Hasdeu avea deja iar mai mult decât 4000 de volume.

In Rusia, activitatea lui A. Hasdeu nu era numai cea juridică și „pur publicistică", [6]) după cum afirmă biografii lui, ci și științifică. Mi-a comunicat cu multă amabilitate dl. Profesor P. P. Panaitescu următorul extras din Procesele Verbale ale ședințelor Comisiunii Arheologice din Petersburg [7]), care dovedește aceasta destul de clar:

„Ședința din 20 Septembrie 1837.

S'a cetit raportul Eforului onorific al școlilor din jud. Hotin, Hâjdeu, către dl. Ministru al Instrucțiunii publice din 24 August cu No. 131, având următorul conținut: „Adunând materiale pentru Istoria Moldovei, am avut ocazia să descopăr două manuscrise cu conținut istoric, foarte importante pentru Istoria Rusiei:

1) Cronica în limba moldovenească, așa zisă „dela Kiev". Autorul ei nu se pomenește în titlu. Ea se începe dela Riuric și se continuă până la moartea Țarului Alexei Mihailovici.

2) O povestire contimporană despre Petru cel Mare în Moldova și despre Dimitrie Cantemir în Rusia, compusă de marele vornic Ioan Neculcea. Ea cuprinde cea mai adevărată povestire despre relațiile Rusiei cu Moldova până la anul 1743.

Primul ms. aparține generalului de infanterie Ivan Nichitici Inzov dela Odesa, iar celalt — consilierului de stat Ivan Mihailovici Sturza din târgul Noua-Suliță, jud. Hotin [8]).

Consider ca datorie cu onoare a Vă aduce aceasta la cunoștință Excelenței Voastre și dacă veți binevoi a propune posesorilor menționatelor manuscrise să mi le comunice pentru a lua copii, voiu fi fericit de a traduce precum unul, așa și pe celalt (ms) în limba rusă".

Arătând prin cercetările sale necesitatea studiilor române pentru știința rusească [9]), și fiind prin urmare primul cunoscător al celor românești în Rusia secolului XIX-lea, Al. Hasdeu vroia în acelaș timp să aplice cunoștințele sale slave pentru știința românească, însă, neștiind destul de bine limba română (și poate și din alte motive), nu putea să realizeze direct această dorință a sa. In schimb ,după ce fiul său plecase în Moldova și învățase românește, Al. Hasdeu a căpătat posibilitatea să fie de folos științei române indirect, lucrând prin fiul său căruia i-a fost nu numai primul profesor, ci și continuu sfătuitor și colaborator în lucrările științifice. Participarea sa la aceste lucrări o ascundea din teamă să nu fie prigonit pentru aceasta în Rusia și poate și din dorința de a creia cât se poate mai repede cariera științifică a fiului său. Din scrisoarea I-a, mai jos publicată, se vede că ajuta lui Bogdan nu numai cu îndemnuri, cărți și cunoștințele sale, ci și cu mijloacele materiale, rupând dela sine ultimul ban ce-l avea căci se știe că, ducând o viață destrăbălată, n'a știut să-și păstreze averea și a murit în cea mai neagră mizerie. Aceasta ne-o dovedesc și următoarele cuvinte din scrisoarea fratelui său Boleslav, către nepotul său B. P. Hasdeu: [10]).

...„Fratele meu vroia să îndepărteze pe copii, ca ei să nu fie martorii vieții lui destrăbălate! Urmările îți sunt cunoscute, după cum îmi spunea mareșalul nobilimii Lissovschi: risipind averea copiilor și însurându-se înainte de moarte, a murit în mizerie"....

(A. Hasdeu a fost însurat nu de 2 ori, cum se crede, ci de 3 ori. Prima lui soție, Elisaveta Daucș, cu care a avut 2 fii: Bogdan și Nicolae, a murit la Camenița la 1848, în vârstă de 24 ani [11]), cu a doua — Tumanova din Camenita, s'a despărțit, cu a treia, Henrietta Hijdeu din Austria (o rudă a lui depărtată) a avut 2 fiice: Elisaveta, care a murit de mică, și Alexandra, căsătorită cu Iavorovschi (moartă la Odessa).

In timpul călătoriei mele de studii prin Basarabia în 1931, am vizitat și moșia Hasdeilor. Acolo am văzut o mică carte de rugăciune [12]), dăruită fiicei sale, Alexandra de către A. Hasdeu. Pe o foaie stă scris în rusește: „Tatăl nostru Alexandru Fadeevici Ghijdeu a decedat la Hotin în ziua de *8 Noembrie 1872 la ora 9 seara* și a fost înmormântat în cavoul familiei la Kirstineți (Cristinești)". Tot acolo mi s'a povestit că trupul lui A. Hasdeu zace sub piatra primei sale soții, Elisaveta Daucș rămășițele căruia urmau să fie aduse din Camenița la Cristinești, unde i se pregătise acest monument, dar nu s'au adus. Faptul acesta se confirmă și în scrisoarea Henriettei Hasdeu către Mih. Stamati [13]) (fiul scriitorului C. Stamati și tutorul orfanelor lui A. Hasdeu), unde ea îl roagă să comande cât se poate mai repede un monument separat pentru mormântul soțului ei, — rugăminte rămasă neîndeplinită din cauza ruinării complete a lui Mih. Stamati).

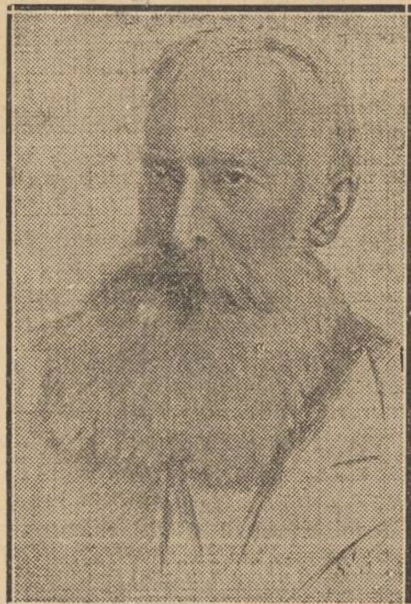
Inchizând această paranteză, reproduc în cele ce urmează următoarele două scrisori a lui Al. Hasdeu, traduse din rusește [14]).

I.

Prietene Todea! Iți trimit zece galbeni și să n'ai nici o grije în ceeace privește continuarea ediției tale; numai de mi-ar dărui Dumnezeu sănătate, — atunci nu vei avea lipsuri de mijloace pentru aceasta.

Roagă-te pentru mine sfintei Parascheva!

Scrierea lui Palanzov despre Valahia și Moldavia nu e în articole, e o carte întreagă, destul de voluminoasă. Am vrut să ți-o trimit cu scrisoarea precedentă, dar oficiul poștal a refuzat s'o primească, cerând adeverința dela cenzură că se permite trecerea ei peste graniță. Ciudat lucru! Aceasta este doar scriere rusească și e permisă de cenzură pentru a fi editată în Rusia; dece atunci se cere asemenea adeverință?... Indată ce mă voiu face bine și voiu fi în stare să merg la Sculeni pentru a te vedea, îți voiu aduce această carte împreună cu celelalte pe care le ceri.



B. P. Hasdeu

Dacă No. 5 nu e încă tipărit, nu menționa nici într'un caz „Alexandru" și „Chișinău", căci aceasta va arăta direct asupra mea, și voiu putea să am neplăceri. Cu scrisoarea următoare îți voiu trimite: „Epistola a doua către Români", în care va fi un cuvânt și despre Archiepiscopul Melhisedec, patriot dostoinic. Epistola poți s'o publici și în broșură aparte: aceasta îți va procura venit, dacă vei fixa un preț ceva mai mare.

Acuma, pentru „Iw" al tău îți trimit câteva note, însemnate pe margine cu semnul NB. Tot pentru aceasta îți trimit cronica lui Dosoftei în versuri (Chronique rimée. Reimchronick). In extrasele din „Molitvenicul", editat de Dosoftei în anul 1681, vei găsi ecteniile (sau, cum le traduce Dosoftei, *miroanele*, iar în alt loc „dieaconstala") *despre domnitor*, și aci se spune că la numele domnitorului trebue de adăugat înainte *„Ioann"*, retipărește toate aceste ectenii. Acesta e cel mai bun răspuns pentru acei ce cred că „Ioo" = eu sau „Iw" = noi.

Ia seama că precum în titlul acestui „Molitvenic", tot așa și în „Parimii", editate tot de Dosoftei în anul 1683, înaintea numelui lui Duca stă *„Ioann"* deși e cunoscut că acesta nu era numele propriu al lui Duca. Mai adaogă încă, că pe pietrele de pe morminte și altele în mănăstirea Putna, acum în Bucovina, în loc de „Ioo" e scris *„Ioann"* complect:

a) Pe mormântul lui Ștefan cel Mare stă: „Ioon" Ștefan Voevoda.

b) Pe mormântul soției lui Maria stă: ...Maria „Gindja" (Gospoja, Doamna) a bine cinstitorului *Ioann* Ștefan Voevoda.

c) Pe mormântul lui Bogdan, fiul său:*Ioann* Bogdan Voevoda.

d) Pe mormântul Mariei, soția lui Petru Rareș: *Ioann* Petru Voevoda.

e) Pe mormântul Mitropolitului Teoctist: „Ioon" Ștefan Voevoda.

f) Pe crucea de chiparos: „Ioon" Ștefan Voevoda.

g) Pe cadelniță: e făcută de *Ioann* Ștefan Voevoda.

h) Pe clopot: .Iooan Ștefan Voevoda.

(Descrierea acestor monumente se află în „Arhiva Românească", v. 2; pg. 399-422, — dar în lectura textului sunt greșeli ortografice din necunoașterea paleografiei slave, — și deaceia nu copiez inscripțiile în întregime).

Sub rubrica „bibliograficească descoperire" publică comunicarea despre descoperirea primului monument tipărit (monument prototype) al Istoriei moldovenești în limba populară; despre acest monument, însemnat pentru noi, încă nimeni n'a pomenit nimic; chiar Kogâlniceanu nu știe despre el și în tratatul său despre *cronicari* (în volumul I al ediției sale) spune că la noi există numai monumente scrise (manuscrise), iar pe Dosoftei nu l-a trecut în numărul cronicarilor.

Această cronică rimată e foarte importantă din cauza variantelor ce le prezintă în comparație cu cronicele moldovenești, din ceeace se vede, că Dosoftei s'a folosit de izvoare pe care nu le știa Ureche și Costin... Anunță că ai intenția să editezi aparte, cu observațiile și explicațiile cuvenite, acest foarte important monument al istoriei și literaturii noastre poporane; dar că publicarea necesită cheltueli însemnate, ca să fie la înălțimea monumentului și timpului nostru. Observă că Rușii vor neapărat să și-l însușească pe Dosoftei dacă nu poporului, — cel puțin rasei lor: Eughenie, Mitropolitul Chievului și a Haliciului, în dicționarul despre scriitorii ruși clericali (Ed. II-a, S. P. B; 1827, 8°; r. I, pg. 144) spune în genere: „de origine slavă"; Gavriil, arhiepiscopul din Tveri și Cașin, vorbind despre regiunea Novorossiei (Memoriile Societății de istorie și antichități dela Odessa v. III, ed. 1853, pg. 101; nota *) deasemenea zice în genere: „slav", ș. a.

Eu am descoperit 2 ediții, mai bine zis 2 *redacțiuni* al acestei cronici și urmele ediției a III-a în celebra bibliotecă a lui Zvidzinschi. La Psaltirea lui Dosoftei („pagina tracta" în slavonește și românește) sunt legate împreună trei foi: una — titlul *pomelnicului*, alta — cu stema Moldovei și pe verso — o strofă de 6 versuri, a treia — imaginea celor 3 patroni ai Moldovei și două cântece vechi ostășești moldovenești. Eu consider și ultimele două foi ca aparținând la aceiași ediție al *Pomelnicului* (adică a cronicei lui Dosoftei), bazându-mă pe faptul că prezentarea identică a celor trei îngeri-păzitori ai Moldovei se află în chip de vinietă în Molitvenicul lui Dosoftei din anul 1681 pe foaia 120.

Prin urmare, sunt trei redacțiuni: I-a din timpul lui Petriceicu Voevoda, din care se vede că și însăși scrierea și-a luat începutul din ordinul lui în anul 1181/1679 (aceasta e o ediție *aparte)*; a II-a pe lângă Molitvenicul din anul 1681 (în fosta bibliotecă al Episcopului Bucovinei Daniil Vlahovici, azi — la moștenitorii lui); a III-a pe lângă Parimii din 1683 (la Cavalerul Constantin Stamati în Basarabia).

Când vom începe publicarea, îți voi comunica planul amănunțit și multe informații pentru biografia lui Dosoftei, sau cum el iscălea „Dosofei"; acum se face aranjarea bibliotecii lui Svidzinschi din Chev, poate se va descoperi și un exemplar întreg a ediției *aparte ;* la Moscova în Archiva Sinodului sunt știri despre Dosoftei ca despre unul ce a fost Arhiereu Eparhial la Azov până la 1711 și care a murit chiar în Moscova. Va trebui să prezinți și genealogia lui Petriceicu, precum vei găsi la mine pe aceea a lui Duca; îți voi comunica material documentat.

Intre altele îți anexez și *„Glosariul lui Dosoftei"*, liniuța („/"), desparte cuvintele ce le întrebuințează Dosoftei de cele întrebuințate astăzi în biserica românească. Această comparație e foarte importantă; sunt notate și diferențele în însăși ritualul și în citirile bisericești. Dar, despre aceasta — altă dată; pentru un articol scurt e deajuns — un fel de anunțare. Menționează despre legăturile lui Dosoftei — după însărcinarea lui Petriceicu — cu Țarii Ioann și Petru Alexeevici: despre aceasta Moldovenii nu știu nimic. Eu îți voiu ajuta în lucrări.

Să te binecuvânteze Dumnezeul părinților noștri

Prieten A. Ghijdeu

La Chișinău nu sunt caractere orientale ; două versuri persane [15]) s'ar putea litografia: așa fac Rușii când li lipsesc unele caractere.

II

Hotin, 1867, Iulie 2/14

Prietene Bogdan ! După ce ți-am trimis scrisoarea recomandată cu copia actului, pe care ai de întocmit la Consulatul general, peste vreo trei zile am primit dela Ministerul vostru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor, d. Brătianu, adresa, cu No. 5049, prin care în urma decretului Alteței Sale Carol I, el mă chiamă să viu neapărat pentru data de 1 August la București pentru a lua parte la activitatea Societăței literare române [16]).

Fie ! Cu toată starea grea a sănătății mele și situația materială — strâmtorată, eu plec la 23 ale lui Iuie curent prin Iași. Te voi vedea pe tine, voiu face cunoștință cu soția ta, vă voiu binecuvânta pe amândoi; voiu aduce ultimul serviciu scumpei patrii a strămoșilor și urmașilor mei și poate mă voiu liniști în acea țară fericită, căreia Dumnezeu i-a destinat un mare viitor. Acest gând mă liniștește, îmi regenerează puterile, mă face să nu iau în seamă prezentul.

Cu moșia voiu termina mai târziu, dându-ți ție procură. Tu vei pleca în locul meu și vei termina totul în curând, pentru ce voi căpăta pentru tine o notă dela Consulul General către guvernatorul nostru, care de altfel îmi e și camarad de Universitate. Până atunci grăbește-te să-mi expediezi cu prima poștă actul pentru d. Cazimir în scrisoare recomandată, ca să nu întâmpin vreo piedică la plecare. Voi avea cu mine bani foarte puțini, dar destui ca să ajung acolo. In caz de extremă nevoe, cred că ar trebui să fac un împrumut la București sub zălogul contractului de posesie, după care am de primit încă timp de 11 ani câte 2600 ruble anual, între care în anul curent încă 1300 ruble pe data de 26 Octombrie. In tot cazul, plecarea mea nu vreau s'o amân pentru nimic și pentru nimeni!

Din bibliotca mea, în care e mai mult de 4000 de volume, acum voi lua cu sine nu mai mult decât o sută de cărți cu conținut filologic necesar pentru lucrările mele în Societatea literară. Și acestea abia vor putea încăpea în careta mea, la care, dela Iași, voi lua cai de poștă.

La chemarea Ministerului răspund azi prin telegraf pe numele d-lui Grigorie Bilciurescu, șeful secției școlare. Cu poșta viitoare voi scrie însăși d-lui Ministru, deși, după zvonurile dela noi, funcțiunea lui Brătianu o îndeplinește acum Ionescu.

Răspunde fără întârziere cu trimeterea actului. Odată cu aceasta, scrie bunelor tale cunoștințe la Iași și alte localități în drum, precum și adresa detailată a locuinței tale, ca s'o găsesc fără greutate.

Domnul să ne binecuvânteze pe noi toți !

(Scrisoarea întreagă fusese scrisă cu mână străină. Mai departe urmează cu mâna lui A. Hasdeu):

Fiind bolnav, am întrebuințat, în loc de propria mână — străină. Te sărut pe tine, iar tu sărută pentru mine pe soția ta.

La revedere,

Al tău tată și prieten Alexandru Hâjdeu.

EUFROSINA DVOICENCO

[1]) Liviu Marian: B. P. Hasdeu, schiță biografică și bibliografică, București, 1928; pg. 5.

[2]) B. P. Hasdeu: „Costache Stamati" în „Rev. Nouă", 1888.

[3]) Iuliu Dragomirescu: „Ideile și faptele lui B. P. Hasdeu", București, 1913; pg. 7.

[4]) Cărțile acestea au fost dăruite de către B. P. Hasdeu Bibliotecii Centrale din Iași.

[5]) I. Dragomirescu, op. cit; pg. 42.

[6]) Em. Grigoraș: „Un filozof mistic de Al. Hâjdeu" (din rusește de M. Majewski). Prefața, pg. 5.

[7]) S. Petersburg. I. 1885; pg. 145-6 (1835—1840).

[8]) Nașul lui B. P. Hasdeu (Actul de naștere a lui B. P. Hasdeu, văzut de mine, în biserica com. Cristinești, jud. Hotin).

9) Scrisese despre aceasta și un articol separat: „Scrisoare asupra însemnătății limbii române pentru studiul istoriei Rusiei, publ. în „Telescop", 1833.

10) M-se Ac. Române. (Corespondența lui B. P. Hasdeu, încă nenumărată).

11) Avea numai 14 ani (!) când a născut pe B. P. Hasdeu (1838). Căsătoria lui A. Hasdeu cu ea a provocat un mare scandal în Basarabia, și biata minoră a fost trimisă până la împlinirea vârstei legale la mănăstirea Călărășancă, fiind deja în așteptarea primului copil. Aceasta mi-a povestit cumnatul lui B. P. Hasdeu — d. Iavorovschi.

12) Se află în posesiunea d-lui Iavorovschi.

13) Din 1873. Comunicată mie de către d. Ion Pelivan.

14) M-sele Ac. Române; op. cit.

Caleidoscop intelectual

Câte litere are biblia

S'a calculat că biblia în textul ei original are exact 3.566.480 de litere.

Cărți de vizită bizare

In Dahomey indigenii, când vor să facă o vizită vecinilor, se anunță în prealabil, trimițând gazdei o mică... scândură de lemn sau o ramură dintr'un pom, încrustată artistic. Odată vizita sfârșită, ei iau înapoi aceste obiecte, pe care le folosesc la o altă ocazie.

In Sumatra cartea de vizită constă dintr'o bucată de lemn, împodobită cu un nod din paie sau cu un cuțit.

Traficul vertical

Toată lumea știe desigur cât de mare este circulația călătorilor într'un centru ca New-York: circulația pe pământ, sub pământ și chiar deasupra pământului (grație drumului de fier aerian).

Această cifră este totuș depășită — și încă cu mult — de traficul ascensoarelor, care urcă și coboară incontinuu în numeroasele clădiri „zgârie nouri". Se apreciază la 9 milioane numărul persoanelor transportate zilnic în sens vertical, de către cele 12.000 de ascensoare ale New-Yorkului. Lungimea totală a traseurilor executate cotidian de aceste vehicule verticale e evaluată la 80.000 km.

Formule de politeță

Formulele de politeță variază de la un popor la altul. Astfel Francezul își întâmpină o cunoștință cu întrebarea: „Cum îți merge?", Germanul: „Cum te afli?", Englezul: „Ce faci?", Italianul: „Cum te ții?", Rusul și Olandezul: „Cum poți?", Chinezul: „Cum o duci cu stomacul, ți-ai mâncat orezul?", Egiptianul: „In ce stare ești?", iar Persanul: „Fie ca umbra să nu-ți scadă niciodată!".

Psihologia anunțului

Unul din maeștrii publicității din Franța, Gaston Vassy, a alcătuit un fel de „vade mecum" pentru colegii și confrații săi. Din această lucrare rezultă că, pentru a avea un efect oarecare, un anunț trebue să apară de cel puțin zece ori în acelaș loc.

La prima inserțiune, cititorul nu-l vede. La a doua îl vede, dar nu-l citește. La a treia, îl citește, la a patra se informează de prețul articolului recomandat, la a cincea își notează adresa, la a șasea îi vorbește nevestei, la a șaptea hotărăște să-l cumpere, la a opta îl cumpără, la a noua vorbește prietenilor și la a zecea, prietenii vorbesc nevestelor respective.

Ținând acum seama de această înmulțire progresivă, vă închipuiți ce efecte ajunge în cele din urmă să creieze anunțul și puzderia de clienți pe care-i aduce!

Cel mai lung discurs

...rostit vreodată, a fost acel al lui Kemal Pașa, dictatorul actual al Turciei.

Președintele republicei turcești a pronunțat la Angora, în fața delegaților partidului republican, o cuvântare, care a ținut nu mai puțin de cinci zile: dela 15 până la 20 Octombrie 1927. A descris toate fazele rezistenței naționale, pe care a organizat-o, insistând asupra întregii evoluții a politicei interne și externe, începând dela 1925.

Tipărit, acest discurs alcătuește o lucrare în două volume, fiecare de câte 400 de pagini.

Pentruce?

— Pentruce, chiar dacă ajungi cu mult înainte de ora plecării trenului, îți pierzi sângele rece, îndată ce-ai pus piciorul într'o gară?

— Pentruce nu găsești niciodată dela început mâneca pardesiului, când cineva ți-ajută să ți-l pui?

— Pentruce, din principiu, îi spui telefonistei: domnișoară?

— Pentruce, atunci când cauți o inscripție pe o batistă, o găsești abia la al patrulea colț?

— Pentruce revista ilustrată, pe care o găsești în sala de așteptare a unui dentist, nu e niciodată din ultima lună?

— Pentruce numești „bietul meu prieten", — chiar dacă acesta ar fi omul cel mai fericit — pe cel căruia îi povestești o nenorocire care ți s'a întâmplat.

— Pentruce omul, care se urcă brusc în compartimentul de tren, unde te-ai instalat, ți se pare o clipă — până se așează — un tip antipatic?

— Pentruce povestirile care încep cu formula: „iată un lucru care va provoca râsul dv.", nu te fac niciodată să râzi?

— Pentruce acei, care poartă pachete la subțioară țin întotdeauna să se oprească, ca să privească vitrinele tocmai pe trotoarele cele mai înguste?

Denumiri geografice curioase

In Franța există o comună cu un nume kilometric: „Saint-Quentin-Lamotte-Croix-au Bailly". In schimb tot în aceeaș țară avem un sat cu numele: „Y".

Un orășel din Anglia poartă un nume format din trei consoane, fără nici o vocală și ca atare extrem de greu de pronunțat: „Cwm".

In Suedia există un oraș cu numele A, și în China un centru denumit U.

Ce limbă se vorbește la Societatea Națiunilor?

Toată lumea își pune această întrebare, nedumerită de faptul că într'un for internațional, alcătuit aproape din toate națiunile globului, ar putea exista o limbă privilegiată. Oare fiecare delegat al unei națiuni poate vorbi în limba lui și se produce astfel o adevărată babilonie? Sau, dimpotrivă, avem o limbă unică internațională, cum ar fi de pildă esperanto?

Nici una, nici alta. La Societatea Națiunilor sunt admise numai două limbi oficiale în ședințe și anume: franceza și engleza, cu excluderea tuturor celorlalte.

Cuvinte de spirit

Principele de Galles trecea, într'o zi, în revistă batalionul de gardă, care urma să-l escorteze în călătoria sa în Canada.

Cu bunăvoința-i obișnuită, principele întrebă pe fiecare soldat în parte ce dorință are.

In fața unui bătrân ostaș, cu pieptul plin de medalii, moștenitorul tronului puse aceiași întrebare, la care i se răspunse:

„Alteță regală, doresc să nu te căsătorești niciodată".

Tânărul principe făcu un gest de mirare, la care bătrânul răspunse prompt :

„Iată motivul dorinței mele. Am servit țara subt domnia bunicului Alteței Voastre. Am servit pe tatăl Vostru și vă voi servi cu aceiași credință și pe Alteța Voastră. Doresc însă ca odată și odată să mă pot odihni și eu."

Varia

Origina mustăților

Cine ar bănui oare că mustățile au o origine religioasă?

Moda mustăților nu ne vine nici din Ungaria, nici din Croația, nici din alte țări celebre prin cetățenii lor mustăcioși, ci tocmai din Spania, unde mișună o populație cu obrazul complect ras.

Când Maurii au năvălit în peninsula iberică, creștinii și musulmanii din aceste ținuturi erau atât de amestecați între ei, încât nu mai puteau să se recunoască, în lipsa unui semn aparent. Creștinii avură atunci ideea de a lăsa pe musulmani să poarte barbă, iar ei o tăiară pe a lor, în formă de cruce. Acest rezultat li se păru atins, conservând o linie orizontală păroasă sub nas și lăsând să le crească sub buze un mănunchiu perpendicular.

După cum se vede, mustața a avut la origine un caracter sacru și servia ca semn de raliare între coreligionari.

Micile șurupuri

... folosite în ceasornicele de buzunar, acele piese minuscule, care pot fi montate de operatorul răbdător și atent, numai cu ajutorul lupei, au dimensiuni de ordinul fracțiunilor de milimetru.

Astfel, la o lungime de 0,5 mm., ele au un diametru de 0,25 mm. și o greutate de o miime dintr'un gram.

Cu alte cuvinte, un milion de asemenea piese cântăresc abia 1 kilogram.

Cum se pierd clienții

Un cotidian american a publicat de curând, rezultatul unei interesante anchete făcute la marile magazine din orașele Statelor-Unite, relativă la cauzele care pot provoca pierderea clienților. Procentul diferitelor cauze este următorul:

Vânzător nepoliticos: 7%; *nepriceput* 3%; *prea inzistent:* 6%; *personalul firmei indiferent:* 2%; *prețuri ridicate:* 14%; *marfă de calitate proastă:* 10%; *livrare întârziată:* 10%; *eroare:* 7%; *false indicații ale clientului:* 6%; *prezentare urâtă a mărfei:* 5%; *încercări de a substitui o altă marcă:* 6%; *refuzul de a schimba articolul:* 6%; *publicitate defectuoasă:* 1%; *direcție proastă:* 6%; *depozit insuficient echipat:* 10%; *clientul e lăsat prea mult s'aștepte:* 3%.

Puterea melcului

Animalele sunt adeseori mai puternice ca noi. Nu e vorba aci de uriașii regnului animal, capabili de eforturi, pe care un om nu le poate executa singur, ci de forța raportată la greutatea corpului.

Forța mușchiulară nu crește în aceeaș măsură ca și corpul.

De aceea animalele mici au mușchii relativ mai puternici.

Legați capătul unei sfori de scoica unui melc și celălalt capăt la un aparat de cântărit scrisorile. Ei bine, acest dinamometru indică foarte adesea un efort de 250 gr. din partea melcului.

Cum minuscula moluscă nu cântărește decât vreo 7,5 grame, rezultă că sarcina pe care o târăște astfel melcul este de vreo 35 de ori mai mare decât greutatea lui proprie. Păstrând proporțiile, lucrurile se petrec ca și cum un om greu de 100 kg. ar târî după el o sarcină de 3500 kg.!

Ce efecte are T. F. F. asupra animalelor?

Chestiunea este din cele mai delicate. Se pare însă că în această privință animalele se comportă în moduri foarte diferite.

Undele electrice și muzica de radio farmecă pe unele și turbură pe altele.

Dacă un porumbel călător își ia sborul în apropierea unei puternice stații de emisiune radiofonică, el nu mai reușește să-și regăsească direcția, rătăcește, obosește repede și, în loc de a străbate distanțe mai mari, coboară imediat nu departe de locul de pornire.

In ceeace privește calul, mulți potcovari susțin că audițiile muzicale prin radio au darul de a cufunda acest animal într'un soi de extaz, în care timp poate fi potcovit în toată liniștea.

La semicentenarul morţii lui Marx

Oricât am voi să micşorăm valoarea operei lui Marx, nu va putea nimeni nega, că ea stăpâneşte azi aproape întreaga cugetare umană. Promiţător sau ameninţător, marxismul frământă proletariatul şi burghezia mondială; sub lozincele lui, milioane de oameni urcă calvarul suferinţii; în contra lui stau mobilizate toate forţele seculare ale burgheziei. Admis sau respins, marxismul ocupă în patrimoniul de idei şi de credinţi al omenirii, un loc care nu se poate compara decât cu acel ocupat altădată de marile religii.

Cum au putut oare nişte texte severe şi rigide, încorporând o analiză rece şi dificilă, să cucerească într'atât spiritul contimporan? Ce forţă misterioasă a ascuns Marx în ele, pentru ca din lăuntrul lor să nască cea mai formidabilă ideologie de masse? Au fost atâţia scriitori socialişti înaintea sa; au scris atâţia după moartea lui. Câţi din ei mai ocupă vre-un loc, în afară de cel din capitolele respective ale manualelor de istorie socială. In freamătul vieţii, marxismul a rămas însă mereu prezent. El este parcă ceva din'tr'însa. A trebuit deci ca învăţăturile marxiste să aibă în ele şi altceva, care să le dea putinţa de a supravieţui, înfruntând victorios legile uitării.

Ceiace deosebeşte pe Marx de toţi predecesorii săi socialişti, e faptul că el cel dintâi a pus problema destinului societăţii noastre. Doctrina marxistă este în primul rând o viziune a destinului societăţii burgheze. O viziune construită asemenea marilor profeţii din lumea biblică, şi care în conştiinţa unei părţi din omenire, are prin natura sufletului omenesc un loc mai dinainte rezervat... De aci derivă şi marea forţă socială a marxismului.

Până la Marx economiştii vremii se întreceau în critica societăţii burgheze şi în elaborarea planurilor ei de reformă. Nici unul din ei nu a pus problema prăbuşirii fatale a capitalismului şi a viitorului inevitabil al socialismului. Scriitorii primei jumătăţi a secolului trecut erau lipsiţi de înţelegerea istorică a momentului în care trăim. Ei credeau că societatea burgheză este eternă, şi nu o simplă formă trecătoare din istoria omenirii. De aceia şi toate planurile de reformă pe care ei le elaborau aveau ca punct de plecare sau de ajungere, tot structura burgheză.

Era şi peste putinţă ca în mintea acelor generaţii să încolţească ideia unei atari vremelnicii. Capitalismul mergea spre apogeul său. Clasa burgheză cucerise toate puterile statului, şi domina cu exclusivitate, acolo unde se instaurase, la adăpostul bogăţiilor ei mereu crescânde. Când un economist al burgheziei, un nobil declasat, cu înclinaţii spre proletariat, un anume Simondi de Sismondi, emite în treacăt ideia vremelniciei societăţii burgheze, nimeni nu l'a luat în seamă.

Ideia că forma socială în care trăim este numai o etapă din istoria omenirii, e pur marxistă. Marx este primul care a lansat-o, aşezând-o ca piesă centrală a întregii sale concepţii. El e cel dintâi care a pus problema originii capitalismului şi prin urmare a sfârşitului său. Căci din moment ce admitem că forma burgheză a societăţii are un început, va trebui să primim şi ideia că ea trebue să aibă şi un sfârşit. Sfârşit, pe care, nu-l va putea împiedica nici o forţă şi nu-l va putea înlătura nici o voinţă, pentru că el e impus de înseşi legile naturii. Capitalismul conţine înlăuntrul său propria lui condamnare. El produce odată cu desvoltarea sa forţele propriei sale distrugeri, „propria sa negaţie". Sentinţa condamnării sale a apărut la orizontul istoriei, odată cu însăşi naşterea sa. Capitalismul va dispărea odată. Marx analizând, a profetizat. Profeţia lui, prin valoarea ei socială, prin sensul ei istoric, nu poate avea ca precedente decât marile viziuni profetice din lumea biblică, de care se apropie uneori până la identitate.

In istoria cugetării omeneşti, Marx trebue scos de lângă Hegel şi Feuerbach şi aşezat alături de marii profeţi ai lumii biblice, împreună cu Isaia, Eremia, Ezechiel şi Daniel.

*

Marx are în fiinţa lui de altminteri toate caracterele profetului antic.

Ca şi profeţii lumii biblice, Marx a fost în permanenţă un răsvrătit. Renan spune despre marii profeţi, martirii lumii biblice, că ei au fost adevăraţi revoluţionari. In atitudinea lor nu era numai prevestirea viitorului dar şi critica, blestemul chiar al actualului. Ca şi critica lui Marx, critica profeţilor trebuia să supere. In lumea biblică ca şi în lumea burgheză, profeţii lui Israel n'au avut de ales decât între prigoană şi pribegie.

Ca şi Marx, profeţii biblici au fost stăpâniţi de viziunea socialului. Se vor găsi în prevestirile lor uneori preziceri privind cazuri individuale. Dar faima şi puterea lor au creiat-o numai profeţiile sociale, acele în care se sconta viitorul naţiunilor, al statelor, al cetăţilor. Ei au prevestit robia lui Israel, distrugerea Ierusalimului, catastrofa Ninivei şi a Babilonului, dispariţia Moabiţilor şi a Filistenilor. In viziunile lor, profeţii biblici încorporau destinul întregii lumi teritoriale, cunoscută pe acea vreme. In viziunea marxistă nu este oare încadrată soarta întregii noastre omeniri?

Ideia unei catastrofe este comună şi lui Marx ca şi predecesorilor săi biblici. Toţi profeţii lumii antice prezic catastrofe. Isaia preveşteşte chiar un cataclism terestru. Numai astfel renaşterea lumii viitoare se va înfăptui. Pentru Marx teza catastrofei este o teză centrală. Dispariţia capitalismului va însemna prăbuşirea clasei burgheze, catastrofa ei. Aceia ce sunt asirienii ori moabiţii pentru Israel, este clasa burgheză pentru proletariat. Prevestirea catastrofelor şi profeţii biblici ca şi Marx, o lansează în momentele de glorie ale potentaţilor. Ieremia prezice prăbuşirea imperiului lui Nabucodonosor în momentul culminant al puterii sale. Marx anunţă prăbuşirea capitalismului atunci când clasa burgheză mergea spre apogeul ei.

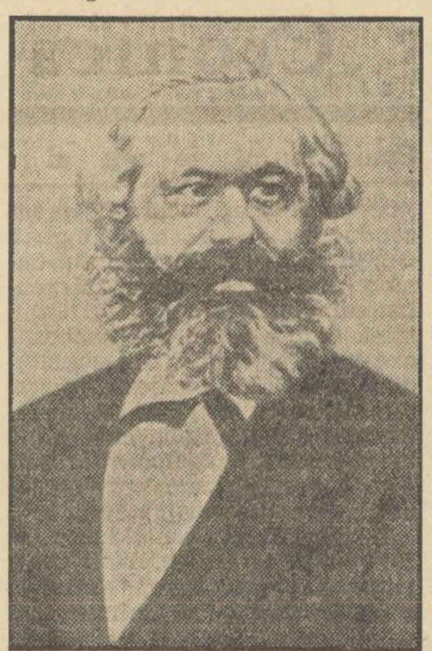
Ceeace este tuturor comun e că dintre toate catastrofele, trăite de omenire, acea anunţată de ei este ultima din istorie. Ea este catastrofa finală. Ei îi va urma aşezarea unei lumi eterne. O lume din care vor lipsi mizeriile şi nedreptăţile lumii contemporane lor. O lume în care, după Ezechiel, bogăţiile vor fi altfel împărţite, o lume care, după Marx, nu va mai cunoaşte clase, exploataţi şi exploatatori.

Unde Marx se deosebeşte de profeţii biblici, fără însă a se depărta de ei, este în imaginarea forţei care va construi lumea viitoare. Pentru cei biblici, ea este însuşi Dumnezeu, pentru Marx este numai omul. Prefacerea trebue să se întâmple; ea este înscrisă în firea lucrurilor, dar un executor care să înfăptuiască prevestirea va fi neapărat. Isaia anunţă un trimis al lui Dumnezeu, „un liberator mai vrednic decât Cyrus, mai puternic decât toţi regii lumii, care va elibera poporul ales din servitutea păcatului şi va întemeia un regat în care vor putea intra toţi acei ce vor înţelege să-l servească şi să-i recunoască puterea". Un liberator dar şi un tiran. Un potentat care nu va primi în regatul lui decât pe sclavi. Un dictator cum am spune noi azi.

Pentru Marx emanciparea comandată de legile naturii o va executa un trimis al omenirii, proletariatul universal, care în executarea Sentinţii de condamnare a capitalismului n'are de pierdut decât lanţurile.

Beneficiarii de mâne, vor fi asupriţii de azi. Israel la profeţi, proletariatul la Marx. Israel şi proletariatul au acelaş destin. Acelaş în mizerie ca şi'n mântuire. Dar din salvarea lor va veni mântuirea tuturor. Ezechiel spune că fericirea lui Israiel va însemna fericirea tuturor, Marx crede că o societate fără clase nu poate fi o societate fără dreptate.

La fel ca şi profeţii biblici, Marx şi-a construit concepţia despre destin din aceleaşi elemente: mizerie şi mântuire, catastrofă şi fericire. Imprejurările istorice deosebite în care au trăit, au dat o altă înfăţişare prevestirilor, dar nu le-a modificat fondul şi natura lor. Două mii cinci sute de ani îi despart, dar acelaş suflet îi apropie. Că în sprijinul profeţiilor biblice, era invocată revelaţia divină şi că în sprijinul profeţiilor marxiste este invocată demonstraţia logică, nu reprezintă în fond nici o deosebire. Cei vechi credeau în supranatural. In faza infantilă a cugetării omeneşti, lucrul era firesc. Noi nu mai putem crede azi decât în natural, numai în ceeace e demonstrabil. O deosebire de metode, dar nu o diferenţă de concepţii. In istoria universală se poate revendica pentru Marx un loc alăturea de marii profeţi. Al cincilea mare profet al lui Israel.



Karl Marx

S'au îndeplinit oare profeţiile din lumea biblică? Un răspuns definitiv nu va putea fi dat de sigur niciodată. Totuşi unii din cunoscătorii lumii biblice, au susţinut adeseori, că ele s'au înfăptuit pe deantregul. Unul din cei mai autorizaţi cunoscători ai acestei lumi, catolicul Vigouroux a putut spune: „că nu există o singură cetate, nu este un singur neam, a cărui soartă să nu fi fost aceia prezisă de profeţii lui Israel".

Se vor înfăptui oare şi profeţiile celui de al cincilea mare profet al lui Israel?

In mijlocul furtunilor pe care ele le-au deslănţuit, şi al speranţelor pe care le-au produs, discuţia continuă de decenii, pasionată şi neîntreruptă. Dar în acelaş timp tot mai mult se adânceşte distanţa dintre proletariat şi burghezie. Iar în mijlocul mizeriei de azi, unde sărăcia provine din faptul că este prea multă bogăţie, profeţiile marxiste se ridică tot mai ameninţătoare pentru unii, tot mai promiţătoare pentru alţii.

Sombart făcând recent critica profeţiilor marxiste, pretinde că, de trei sferturi de veac de când Marx a formulat tezele pe care-şi ridică profeţia sa finală, nici una nu s'a confirmat de realitate. Concluzia pe care ar trebui s'o tragem, este că nici profeţia prăbuşirii catastrofale a capitalismului nu se va înfăptui.

Dar Sombart, care de atâtea ori, s'a mândrit cu ceiace datoreşte marxismului nu ni se spune nicăiri dacă a putut învăţa dela Marx să fie el însuş profet.

G. ZANE

A APĂRUT
CARTEA NUNŢII
Romanul d-lui G. CALINESCU
şi are, aşa după cum era de aşteptat, un mare succes de librărie
Ed. Adeverul 375 pag. 80 le

Iubire

Iată un cuvânt care, dela război încoace, a dispărut, aproape, din vocabularul nostru. A fost vorba doar numai de „dragoste", cuvânt cu o pronunţată nuanţă de senzualitate.

Tineri sau bătrâni „fac dragoste", „cad în dragoste", cum zic Englezii (fall in love) *sau „se dau în dragoste", cum zice poporul, expresie întrebuinţată de Alecsandri în invocaţia lui Statu-Palmă-Barbă-Cot către primăvară:*

Vreau în dragoste cu tine
Să mă dau, să'ntineresc...

Beţie uşoară de o clipă sau beţie urâtă de oameni cu simţurile tocite, din care, mai ales cei ce vor să'ntinerească, se deşteaptă cu toate neplăcerile... sentimentale de după un chef straşnic la Răcaru!... Voluptate fără poezie, cu gustul amar şi trist pe care-l evocă versurile lui Robert Burns:

Dar vai! cu ea tot se usucă
Simţirea'n om se petrifică...

But ah! it hardens all within
And petrifies the feeling.

Nu mai îndrăznea nimeni să rostească vorba „iubire" de teamă să nu spună un cuvânt anacronic şi ridicol. Credeam că acest miraj încântător al vieţii a părăsit urgisitul nostru glob şi s'a urcat în stratosferă. Un arhangel tânăr a avut însă curajul să o readucă printre noi: goală în desăvârşirea trupului tânăr şi pudică în elanul pur al poeziei şi sincerităţii unui suflet neîntinat. D-l G. Călinescu o scris cuvântul magic din nou în literatura celor de după războiu şi a dezlegat blestemul sub care zăcea tineretul de azi.

Putem vorbi şi noi deci de o iubire din alte vremuri, putem redeschide „Cartea nunţii" *unui om care a murit acum 50 de ani şi care a trăit, aevea, cele mai frumoase şi mai strălucitoare pagini de iubire, timp de 40 de ani, în cadrul unei vieţi de mizerie neagră şi suferinţi atroce.*

Nimeni nu se va gândi la Karl Marx de sigur şi totuşi de el este vorba. „Omul negru dela Trèves, cu sufletul pătimaş", căruia i se face acum o pomenire după cincizeci de ani dela moartea sa, a debutat în publicitate cu trei volume subţirele de versuri „Bücher der Liebe", dedicate „scumpei sale Jenny, pe care o va iubi în veci". In adevăr, logodit la 17 ani cu fiica baronului de Westphallen, „regina saloanelor", „prima frumuseţă din oraşul său", bogată, inteligentă, crescută cu îngrţjirea unei prinţese, instruită, dar mai ales idealistă şi devotată, aşteaptă şapte ani până să o ia în căsătorie. Indată după căsătorie încep încercările cele mai aspre. Karl Marx izgonit, prigonit pretutindeni, e silit să plece din Germania şi să cutreiere lumea într'un veşnic exil. Jenny a trebuit să-şi vândă mobila ca să plătească datoriile şi pe lucrătorii ziarului „Rheinische Zeitung", cel din urmă ban s'a risipit în veşnicul surghiun dela Bruxelles la Paris, de la Paris la Colonia, până ce în sfârşit au poposit, epave mizerabile, în unul din cele mai sordide cartiere din Londra săracă. Acolo au dus mizeria cea mai neagră şi au îndurat suferinţele cele mai tragice.

La Paşti în 1852 le moare o fetiţă de 11 luni.

Cei doi soţi cu copiii care le mai rămăsese, stau culcaţi pe jos în sală, la uşa camerei în care zace fetiţa moartă şi, plângând, se gândesc cum or să facă să o îngroape a doua zi. Copila când a venit pe lume nu a găsit un leagăn în care să se cuibărească, iar acum când pleacă în repaosul de veci, părinţii nu au cu ce să-i cumpere un sicriaş, să o ducă la groapă. Unui emigrat francez i s'a făcut milă de ei şi le-a dat două lire.

Abia a trecut un an şi altă lovitură năpraznică se abate asupra lor. Le moare singurul băeţel, un copil de opt ani, inteligent şi vioi, pe care îl adorau. Un vânt de nebunie se abătu asupra lor.

Totuşi Jenny la 46 de ani este încă de o frumuseţe strălucitoare, cu faţa fragedă şi rumenă ca a unei fete tinere. Dar încă o încercare o aşteaptă. Istovită de mizerie şi de suferinţă, capătă vărsat, într'o epidemie ce bântuia Londra, şi chipul ei frumos devine de o urîţenie monstruoasă.

„Totuşi, scrie fiica lor Eleonora, cu câteva zile înainte de a muri Jenny, Karl, deşi foarte bolnav, se duce în camera ei şi iată-i: ea o tânără îndrăgostită, el un tânăr înamorat, amândoi în zorii vieţii lor comune. Nu-ţi puteai da seamă că o bătrână muribundă şi un bătrân istovit de boală, îşi ziceau ultimul adio".

Căci n'au fost de ajuns toate suferinţele unei vieţi întregi. Când au eşit din mizerie, prin generozitatea prietenului lor Engels, care a dat moştenirea dela părinţi, o casă de industrie din Manchester pentru ca să îndulcească ultimele zile ale bătrâneţii prietenilor săi, Jenny a căpătat cancer. Ea a închis deci ochii, pe care Marx îi găsea mai frumoşi, mai mari şi mai strălucitori în ziua morţii decât în toată viaţa, numai după ce a suferit torturile iadului timp de doi ani.

Doi ani şi-a târât zilele bătrânul Karl după moartea lui Jenny. „Amintirile nevestei mele şi a vieţii mele cu ea, mă înlănţuesc", scria el lui Engels şi apoi s'a stins şi el în 1833.

Ea scria, după ce-şi pierduse copiii, frumuseţa, pe când se zvârcolea în suferinţele atroce ale cancerului:

„Trebue să mă socot printre cei privilegiaţi ai lumii, care sunt fericiţi. Bărbatul meu, care a fost mândria vieţii mele, este alăturea de mine. Ca să fie fericit îi era destul să mă vadă veselă şi pe copii strânşi în jurul mamei lor".

Până în clipele din urmă a căutat să dea curaj la ai săi, glumind, ironizând pe medic.

Numai în clipa morţii i-a spus soţului său: „Karl, puterile mi s'au istovit". Şi totuşi a mai încercat să zâmbească în agonie şi să le mai strângă mâna la toţi, celor pentru care ea n'a fost decât „Iubire".

I. S.



De vorbă cu Jean Bart asupra romanului Europolis

Pe Jean Bart l-am găsit lucrând la revista de propagandă a Ligii Navale.

— E adevărat că romanul *Europolis* apare peste câteva zile?

— Da, în editura *Adevărului*, care a început să fie aşa de căutată, în cât a trebuit să scoată alte cărţi din lucru ca să-mi poată tipări romanul înainte de Paşti.

— Faptul nu poate de cât să vă încânte.

— De sigur, nu pot de cât să mulţumesc vechilor mei prieteni de la *Adevărul*.

— După cât ştiu e primul roman pe care îl lansezi... destul de târziu. Cum te-ai hotărît să-ţi schimbi genul literar, căci în nuvelă şi călătorii ai obţinut succese necontestate.

Jean Bart

— *Europolis* se datoreşte în mare parte prietinilor de la *Viaţa Romînească*. Ei m'au hotărît să schimb croiala scrisului. „Nuvela nu mai este la modă, nu se mai poartă, e moda romanului, în toate vitrinele apar felurite mostre de romane..." Zic: „ia să încerc şi eu o croială nouă că altfel rămân demodat şi mă trece la muzeul clasic, retrospectiv. D. Ibrăileanu, pe care îl preţuesc aşa de mult din tinereţă, îmi spunea adesea că unele din nuvelele mele ca: *Datorii uitate, Prinţesa Biţa* şi *După 20 de ani*, sunt în fond nişte romane condensate, şi alte bucăţi tratate cu mijloace de roman.

— Asta înseamnă că erai dator de mult să dai un roman. De ce îţi plăteşti datoria aşa de târziu?

— Pentru că n'am timp să scriu. Nu sunt de cât un scriitor de ore libere. Nevoile vieţii — sunt pensionar, familist fără avere — şi prostul obiceiu de a-mi lua ori unde slujba în serios, îmi răpeşte tot timpul. Numai noaptea şi în vacanţa de vară mai am răgaz de scris. Or, romanul cere să stai zile întregi singur, în linişte, cu picioarele pe pereţi. A trebuit să fac mari sforţări la bătrâneţe ca să sfârşesc romanul acesta croit în proporţii prea mari. Şi asta am făcut'o mai mult ca o încercare, obligat către un prieten la care ţin foarte mult.

Mişu Ralea, distins profesor universitar şi cunoscut om politic, s'a ocupat în tinereţă şi de critica literară. In această ingrată îndeletnicire a avut imprudenţa să mă laude. Mai mult încă, s'a apucat să facă şi profeţii scriind că eu pot să dau romanul aşteptat — pe vremea când piaţa nu era inundată de romane.

Eu nu m'am ţinut de cuvânt. Criticul se înşelase, era ameninţat să rămână un profet mincinos. Amândoi n'am fost cruţaţi de înţepături ironice. Simpaticul meu critic avea tot dreptul să-mi reproşeze. Eram obligat să scriu cu orice preţ un roman. M'am executat. Am scris *Europolis*.

— Nu ştiu dacă titlul e potrivit?

— E adevărat, Sunt cam slab în titluri. Dar *Europolis* convine subiectului tratat. Am descris viaţa unui mic port cosmopolit, foarte original, necunoscut deşi unic aproape pe glob, viaţa Sulinei, la gura Dunărei. Ca scriitor realist, fără multă fantezie, am încercat să redau lucruri văzute şi trăite.

Am reuşit sau nu? Se va vedea.

Faţă de legea cererii şi a ofertei e foarte greu de stabilit criterii. Un prieten editor mi-a spus că a vândut 40 mii de exemplare din cartea: *„Cum am ucis pe Rasputin"*. Pentru România cred că e un record.

Eu n'am făcut de cât o încercare. Un roman de probă. Oricare ar fi rezultatul material sunt mulţumit cu succesul moral pe care am început să-l am înainte de lansarea cărţii în public.

Mi-i destul părerea câtorva cunoscători pe care pun mare preţ, începând cu sentinţa înţeleptului critic de la Iaşi, care este *Curtea de Casaţie* în materie literară.

„Am citit romanul mai repe-„de de cât ţi-am promis pen-„trucă m'a interesat la extrem. „O lume nouă, necunoscută, „foarte interesantă, tratată de „un romancier, nu de un pove-„stitor..." şi aşa mai departe...

Mi s'a dat câştig de cauză. Mă declar satisfăcut. — *V.*

Herodot... jurnalist călător

Herodot e supranumit „părintele istoriei". Toţi cei care l-au cunoscut ştiu însă că tatăl acesta puţin serios a dat fiicei sale istoria şi două surori nelegitime: legenda şi cronica. Istorici severi ca Tucidide şi Plutarc l-au tratat cu severitate. Herodot însă are de partea sa marele public, lectorii care preţuesc povestirea faptelor istorice.

Herodot a intrat în multe biblioteci datorită profesorului onorific dela Universitatea din Lyon, Ph. E. Legrand, care-şi precedează ediţia cu un portret foarte exact al istoricului.

Herodot este un personagiu pe care omenirea-l reproduce din timp în timp spre a face literatura mai plăcută.

Trecutul l-ar numi „cronicar". In zilele noastre i-am zice pur şi simplu jurnalist. In adevăr Herodot are toate calităţile şi toate defectele unui bun jurnalist.

In primul rând Herodot e un mare călător. In Grecia antică ca şi în timpurile moderne, reportajul nu se face stând pe loc. Jurnalistul însă nu parcurge distanţe mari; el le parcurge repede. Şi-şi adună toate informaţiile asupra unei ţări în câteva zile, de multe ori în câteva ceasuri.

Herodot nu depăşeşte regula. Dacă ar fi vizitat Asia Mică până în centru— observă Legrand — Herodot n'ar fi afirmat că'n cinci zile poţi traversa peninsula.

De sigur că Herodot călătorea ca turist şi curiozitatea-i era întotdeauna temperată de grija confortului. Cunoştinţele sale asupra Orientului — scrie Legrand — nu merg mai departe de India. Ceiace nu vedea el însuşi, povestea din auzite. Un cronicar trebuie să aibă urechi tot atât de bune ca şi ochii.

Invăţaţii spun că Herodot nu cunoştea decât vag Scitia şi Persia, iar în Egipt n'a stat mai mult de 4 luni.

Dacă trăia în zilele noastre, ar fi făcut parte din tagma scriitorilor-călători, care fac înconjurul lumii în trei săptămâni, aducând cu ei un volum încântător.

Decanul cronicarilor are toate calităţile de-a scrie o astfel de carte.

El culege informaţii pitoreşti şi documente serioase şi nu riscă nici odată să plictisească pe cititor cu observaţii prea profunde sau prea înalte.

In acelaş timp ştie să-l distreze, deşteptându-i curiozitatea, care denotă, după Legrand, mai multă sensibilitate decât inteligenţă.

Herodot nu e nici psiholog iscusit. Personagiile sale sunt adese ori neînţelese, dar totdeauna eroii unei anecdote, minunat istorisită. De şi datele lui sunt puse la îndoială, Herodot posedă acea obiectivitate specifică oamenilor care nu şi-au limitat spiritul între pereţii camerei de lucru.

Cu toate criticile aduse operei sale, Herodot rămâne deasupra. El nu e nici profund, nici prea exact. Totuşi marele cronicar scrie pasagii a căror înţelepciune te face să te gândeşti la Montaigne, iar părerile sale asupra umanităţii au pesimismul calm al lui La Fontaine.

Istoria, marea istorie, se ruşinează adeseori cu părintele său uşuratec.

In schimb, cronica e mândră de dânsul.

E de ajuns să ne gândim că Herodot e cel mai vechi prozator în literatură. Şi atunci mai putem afirma că talentul de jurnalist nu produce decât opere efemere?

De sigur că 'n acelaş timp, alături de Herodot scriau istorici autentici, care se pregăteau să dea posterităţii opere durabile. Dar dintre toate a supravieţuit cartea cronicarului. Iată un frumos îndemn pentru fantezişti.

Pescuitul oprit



— Dacă aş prinde peşte aici, ar fi un delict?

— Nu... o minune.

Femeia în politică

(Răspuns Dintelui de Pisică)

„Problema fundamentului obligației politice s'a dezbătut de către așii cugetării contimporane în congresul de filosofie din 1931, și vor s'o rezolve cucoanele?"

Cu drept cuvânt vă puneți această întrebare, fiindcă cucoanele ținute încă la închisoare, dibuesc numai drumul pentru intrarea în politică și rămâne ca să decidă viitorul dacă vor rezolva sau nu problema aceasta; domnii filosofi însă — s'au dovedit că nu pot dezlega acest înodământ, ceeace recunoașteți cu sinceritate.

Acești ași ai filosofiei *nu vor* să îngădue o altă educație fiindcă li s'ar mișca urât figurile din șahul pedanteriei.

Prin ceeace numim noi astăzi cultură, am ajuns pe căi așa de rătăcite, încât ne-am înstrăinat cu totul de adevăratele necesități ale unui trai sănătos. Bărbații nu ne-au arătat până acuma decât egoism și orgoliu în viața lor politică. Unele lucruri le ridică până în înălțimi amețitoare, cerând astfel jertfa a milioane de oameni condamnați să trăiască în mizerie. Tot așa ridicăm pe unii oameni până la divinizare și ne vedem obligați a le plăti meritele cu bani. De ce trebue să facem din aceste divinități neapărat „vițel de aur". Ce ar fi spus Budha, dacă pentru învățăturile lui înțelepte care au salvat atâta lume, i s'ar fi adus aur?

Camera se ocupă cu ardenta necesitate a instalării unui post de radio cu undă mai lungă fiindcă Transilvania și Basarabia nu pot asculta programul din București, ci își îndreaptă simțul auditiv spre Budapesta și Rusia.

Ei bine, o femee fără cultură politică poate să vă spue, că punerea acestei probleme în discuție în momentul de criză în care ne aflăm, este o absurditate și dacă cei ce sunt datori să se ocupe cu administrarea unei țări, ar fi mai serioși, nici n'ar admite o discuție asupra unui astfel de proiect. Domnii din București ar trebui să știe, că dacă ar face o undă atât de lungă și flexibilă ca să ajungă direct în urechea Transilvăneanului și Basarabeanului, el va găsi o modalitate să se lipsească de programul din București și va asculta totuși Budapesta și Tiraspolul. Oare mai trebue explicat motivul? La Cluj am putut constata lucrul acesta cu prisosință. Aici programul din București se aude foarte bine și cred că nu exagerez, dacă spun că 80% din posesorii unui radio ascultă stațiuni străine.

Agricultura este lăsată la voia întâmplării (chiar dacă s'a discutat asupra acestui lucru, îmbunătățiri remarcabile pentru lucrarea pământului nu s'au făcut) șomerii în plata domnului, salariile și pensiile nu se pot plăti, universitățile rămân fără alimentarea strict necesară, în timp ce — pentru faima țării, în unele cazuri pentru orgoliu, dacă nu va fi chiar ceva josnic, adică interesul unor persoane — cheltuim multe milioane. Și acestea sunt încă lucruri nevinovate pe lângă cheltuiala altor milioane.

Facem o propunere domnilor parlamentari: dacă sunt cinstiți îmi vor comunica rezultatul: Incercați să nu mâncați absolut nimic 2 zile și pe urmă să-mi spuneți care va fi grija Dvs. Cea dintâi să mâncați ceva, sau să ascultați întâi programul eminentei unde lungi din Blaj? Ei bine, noi șomerii n'avem ce mânca în primul rând și este datoria d-lor parlamentari să ne găsească posibilități de câștig care să ne înlesnească existența, și pe urmă distracția și propaganda.

Dacă populația va fi lăsată mereu în mizerie, cerându-i-se jertfe enorme pentru a se face unele primeneli exterioare cu care să ne arătăm străinilor, problema politică nu se va rezolva niciodată orcât de subtilă ar fi meditația filosofilor de care amintiți.

Un mic exemplu de educație începătoare va arăta că viața socială — până să ajungă ideală — se poate și altfel:

Copiii, îndată ce-și pot părăsi părinții, adică dela 2 ani, să fie crescuți în institute după metoda Montessori. Ca teorie: desvoltarea simțului moral, matematica și tot ce-i aparține, technica, metoda apărării interesului național — cât timp va mai fi nevoe de aceasta, — iar ca instrucțiune practică: lucrarea pământului de al cărui rod are nevoe fiecare om fără deosebire de rang, construirea adăpostului, așa ca în timp de 10 ani — (cât ar ține educația superioară) să se poată construi case model, drumuri pentru porțiunea regională.

Acești copii, după ce vor fi împlinit vârsta de 21—22 ani, vor avea un fizic sănătos, antrenat, vor ști să lucreze pământul în modul cel mai folositor, vor fi soldați și vor avea o individualitate independentă. Sexele se vor împreuna fără grija unui adăpost și aici i se vor arăta tineretului, pregătit pentru viață și meditare, multiplele căi de activitate folositoare: perfecționarea tehnicei, meditația matematică, literatură, artă, industrie (fără comerț bine înțeles), colaborând totodată într'un fel oarecare la construcțiile publice.

Acești oameni, cu simțul moral dezvoltat și puși în posibilitatea de a trăi fără griji distrugătoare, nu vor avea nevoe de cârciumi și bordele, fiindcă gimnastica, literatura și arta îi va satisface pe deplin; nici de tribunale (având fiecare rostul lui și putând judeca ce i se cuvine fără trucuri avocățești) și nici de jandarmi.

Renta pământului și industriei va acoperi cheltuelile administrative care se vor reduce mult față de astăzi, fără mare bătae de cap. Inceputul va cere jertfe — însă nici pe departe cât cer astăzi alte lucruri. Mai târziu, cheltuelile institutelor de educație vor fi acoperite prin desființarea tribunalelor (care se vor reduce la un minim neînsemnat), a corpului polițienesc.

Pe această cale cred că și problema politică s'ar simplifica; pământul ar produce mai mult; cu „budgetul" va fi mai puțină bătae de cap și poporul, fiind ocupat, s'ar plictisi mai puțin, i-ar trebui mai puține toxine de tot felul și și-ar da seama de primejdia războiului. Budgetul echilibrat și posibilitatea înlăturării războaielor, ar lăsa timp suficient guvernanților să mediteze asupra soluțiilor îmbunătățirii traiului în societate.

Printr'o viață înțeleaptă, cred că ar dispărea simțul sălbatec de a privi femeia ca pe o „cucoană", căci pe lângă o educație corespunzătoare, sexele vor putea lucra în colaborare și femeia va avea un drept individual, cum de altfel se vede și la animale. Femelele nu sunt „întreținutele" „bărbaților". Leoaica pornește după pradă tot așa ca și leul; pasărea de asemeni se hrănește singură; tot așa și celelalte animale.

Femeia speciei umane nu va mai trebui să fie păpușa, bucătăreasa sau prostituata întreținută de bărbatul gelos. Noi, femeile, nu suntem incapabile, fiindcă natura ne-a condamnat a fi așa, și dacă statul ar avea grijă de educația generațiilor noui, sexele s'ar întâlni numai din prietenie. Astăzi, dacă ni s'a dat mai multă libertate, noi tot suntem într'un fel sau altul întreținutele bărbaților. Dacă suntem tolerate ici, colea, totuși în general nu ni s'a dat libertate deplină și individualitatea noastră a rămas tot pendinte de capriciile bărbatului. Este absurd să ceri cuiva, pe care l-ai încuiat într'un zid să se ridice în aeroplan.

Astfel s'au născut ura și disprețul — patimi josnice care ne întunecă privirea spre orizont, — încât femeile văd în bărbați niște orgolioși și egoiști, iar bărbații ne socotesc „cucoane".

Să ni se lase și nouă o parte din țară spre guvernare independentă și dacă după două secole, generația de atunci nu va fi ajuns la un rezultat, veți putea să ne disprețuiți cu drept cuvânt. Spun două secole, fiindcă bărbații până acum au avut milenii, dar s'ar putea vedea un rezultat și după câteva zeci de ani.

Tot ce-am scris este încă foarte confuz, dar eu nici nu am timp să studiez, să aleg fraze și documente. Deocamdată, aș vrea să vă spun că ne condamnați din egoism și nicidecum pentru că am fi incapabile.

Dvs. nu vă dați seama, că legați cânii cu lanțul și strigați în gura mare, că ei nu pot alerga?

UNA DIN CELE MULTE

Zilele acestea va apărea Nr. 3 din marea revistă

Viața Romînească

cu un bogat sumar de cronici și informațiuni scrise de intelectuali din toate generațiunile și cu următorul cuprins literar

LEGENDA RUSEASCĂ
Mihail Sadoveanu
Peisagii ale amintirii
H. Papadat Bengescu
S V O N
Ion Vinca
ALB ȘI NEGRU
Ticu Archip
ROMÎNII E DEȘTEPȚI
Camil Petrescu
NOTE EMINESCIENE
G. Călinescu
Antologie : Simion Stolnicu, Mihail Sebastian.



Cinematograful

Mumia

De obiceiu când se pune la cale un film cu subiect fantastic, se are în vedere mai ales marele public. Se crede că la omul simplu e mai ușor de găsit credulitate pentru combinațiuni de evenimente imaginare. Și există pentru asta un argument istoric: clientela ocultiștilor și a chiromancienilor. Cine se duce la „extra-lucizi"? De cele mai multe ori mici burgheze și încă și mai mici burghezi, oameni în genere fără prea multă bogăție de închipuire. Și explicația pare a fi asta: imaginația lor stătută, imaginația lor care cea mai mare parte a vieții este refulată, găsește în camera ghicitoarei o canalizare fără martori și relativ ieftină. Iată de ce — cum spuneam, autorii de filme cu subiect straniu și supranatural se gândesc mai cu seamă la succesul lor pe lângă populația de nivel intelectual mijlociu.

Dar, rezultat foarte curios: în fața subiectelor cu vrăjitorie (vrăjitorie „științifică", cum era în Bestiile umane, sau vrăjitorie propriu zisă, ca în Mumia) — omul mediu strâmbă din nas, cu aerul superior al deșteptului pe care nu-l poți prosti ușor. Credulității lui (care e reală) îi poate da liber curs în secretul odăii unui Spirit cu 100 lei intrarea; acolo se poate „prosti" oricât; cine-l vede? Ș'afară de asta, acolo vine pentru treburi serioase, afaceri proprii, interese personale. E prea ocupat de ce vrea să afle ca să-i mai ardă să-și pună problema dacă e prost sau nu. Orice om, când îi e pielea în joc, devine mai inabil ca altul. Iată de ce clienții doctorilor de metapsihică sunt dispuși a înghiți orice.

A!, dar la cinematograf e o altă chestiune. Acolo ei sunt „desinteresați"; vin să se distreze — (dacă ne este permis a întrebuința acest cuvânt sinonim cu artă pentru uzajul claselor mijlocii). Și când prostul se distrează, cere, întâi și întâi, să nu fie prostit, să nu aibă adică aerul de ce este. Vrea subiecte care să-i ridice inteligența cu 2-3 diviziuni: subiecte „culturale" (ca „Semnul Crucii" — care de altfel, și pentru alte motive, n'a fost un film rău); sau atunci cu „pasiune modernă" (ca pardon comediile muzicale germane).

Pentru toate aceste motive, filme remarcabile, ca „Nopți de groază", „Insula Doctorului Moreau", „Mumia" nu plac marelui public. Și este mare păcat.

Iată bunioară „Mumia". Dela început până la sfârșit ești prins în vraja aceea ca să zicem așa „biplană" (căci ni se prezintă evenimentele mereu pe două planuri, cu 3700 ani distanță între ele), vraja aceea făcută nu numai din credulitatea brută a spectatorului, dar din o mulțime de alte elemente mai subtile: amintiri istorice, amețeală inerentă unei aplecări cu mintea peste o gaură neagră numărând aproape patru milenii, apoi frumusețea impecabilă a decorurilor, apoi sobrietatea de joc a actorilor, apoi masca într'adevăr impresionantă a lui Boris Karloff, și în sfârșit acel scepticism inerent omului cultivat, care nu zice „nu știu"! ca semidoctul, ci mai de grabă „mai știi?" — ca omul simplu de tot (acel care nu merge niciodată la cinematograf) — toate aceste fapte sprijinindu-se și ajutându-se unul pe altul și întărind pe nesimțite credulitatea noastră.

Filme ca „Mumia" sau „Nopți de groază" sunt făcute din nuanțe. Aci atmosfera de farmece se susține prin excelența fiecărui detaliu. N'avem loc destul ca să analizăm mai multe. Vom indica unul singur, și nu dintre cele mai meritorii; unul care cu siguranță a scăpat spectatorului, tocmai pentru că e mai puțin însemnat decât celelalte (și tocmai pentru asta îl voi semnala aci).

Să-și aducă aminte spectatorul: Miss Grosvenor se simte deodată iarăși atrasă spre Ardath-Bey. Se duce la el. E însoțită de un imens câne-lup. Când pleacă dela Ardath-Bey (unde acesta îi retrezește lucruri întâmplate lor acum 3700 de ani) și vrea să-și ia cânele, aude niște chelălăieli groaznice. Cânele fusese omorât de o pisică mică albă a lui Ardath-Bey.

Ni se arată asta, apoi ni se arată cum intră pe ușă în apartamentul ei, unde o așteaptă Frank, tânărul englez pe care îl iubește și de care e iubită. O întreabă unde a fost. Și ea atunci îi spune: „trebuia să ies: nu mai puteam sta prizonieră în casă; am ieșit să plimb cânele". Și toate astea erau adevărate. Atrasă de Ardath-Bey, prizonieră a lui Ardath-Bey, era firesc ca ea să se simtă prizonieră acasă la ea, și față de amicii care voiau să o păzească și să o apere. E paradoxal, dar psihologicește asta e realitatea. In momentul însă când cedează impulsiunii de a pleca, tot mai păstrează o atașă cu 1933, și se gândește să-și inventeze ei însăși un pretext de a ieși. Fără să-și dea seama de ce face, ia cânele; și abia acum, în fața tânărului Frank, ea realizează că plecase „ca să plimbe cânele"... „Dar unde e cânele?" — o întreabă Frank, care o văzuse intrând singură. Atunci ea îi spune doar atât: „A murit"! — cu aerul de a se scuza că nu i-a spus întâi că a murit cânele (ceeace era mai principal) și doar pe urmă că ea a ieșit din casă pentru a scoate la plimbare cânele. Așa ar fi fost normal. Decât mintea ei mergea pe un dublu plan. Omorârea cânelui era o chestie 1800 a. C., și ieșirea la plimbare cu cânele era o chestie 1933; între ele legătura era doar aparentă; în realitate — erau două lucruri despărțite. De aceea când spune lui Frank: „A mu-rit..." e conștientă că vorbește de ceva care n'are legătură cu ce îl privește pe el, și se simte și puțin vinovată de astă dată față de Ardath-Bey că-i spune lui Frank lucruri pe care n'ar trebui să le afle. De altfel, de îndată ce o mai chestionează, ea răspunde: „Nu, sunt lucruri care nu ne privesc"... (Ne; adică ea și el; astea privesc pe un alt „ne", anume ea și iubitul din epoca dinastiei a 5-a). Și formula de bună creștere modernă: „lucruri care nu ne privesc" pentru niște chestiuni de „crimă și de moarte" cum știm că erau acelea, — formula aceasta așa de 1933 pentru niște atât de tragice lucruri, dă un efect de contrast într'adevăr artisticește menajat.

Dar mă opresc. Am vrut numai să atrag atenția spectatorului asupra finețelor de tot momentul ale realizării acestui film, indicând una mică de tot și lăsând pe cetitor să-și amintească de altele mai importante.

Filmul „Mumia" este un bogat isvor de visare și subtilă creațiune cinematografică. Și mă bucură foarte să văd că genul acesta fantastic este cultivat de o bucată de vreme.

D. I. SUCHIANU

P. S. Sunt încredințat că una din cauzele pentru care filmul fantastic e ades așa de bun este (printre altele, căci cauze sunt mai multe) este ca ză zic așa virginitatea lui. Inteleg prin asta că filmul fantastic n'a fost încă pângărit prin căsătoria sa cu teatrul. (Există de sigur „Feeriile" de mare trucaj, dar acelea nu contează ca nimica, nici chiar ca teatru).

Recital de dans

Floria Capsali și Gabriel Negry vor da în seara de 28 Aprilie a. c., la Opera Română, un singur recital de dans, cu concursul d-lui Ion Filionescu.

Interpretări după muzică clasică și modernă.

Biletele la agenția Feder, Calea Victoriei.

Cronica teatrală

Teatrul Majestic: „Majestic, Ediție Specială"

Revistă în 2 acte și 24 de tablouri de d-l N. Kirițescu

D. N. Kirițescu alimentează copios — de câtiva ani — toate scenele de revistă. Ultima, pe care o prezintă publicului bucureștean, nu e însă cea mai reușită, după cum, cu siguranță, nu e cea din urmă. D. Kirițescu are totuși un merit incontestabil: acela de a fi adus revista pe alte căi decât cele pe care a fost purtată de toți ceilalți autori. Revista a evoluat simțitor. Dela singurele subiecte de altă dată: *porcăria și politica*, s'a mers către alte teme, tot atât de atractive și amuzante. In revista „Majestic, Ediție specială" — din 24 de tablouri, numai unul: Cronica Externă — Sosirea d-lui Titulescu și unul sau două, cu teme pornografice, destul de mascat compuse — aduc aminte de revistele vechi, în care aceste două elemente erau singurele speculate. Și doar după titlu, s'ar fi părut că, cel puțin, „Demisia Guvernului" sau „Deschiderea Parlamentului" vor fi pomenite.

In schimb partea coreografică formează nucleul revistei. Doi dansatori excepționali, d-nii Nikols și Piu Mironescu — care și cântă destul de plăcut — minunează publicul cu execuțiile lor. Ambii înzestrați cu fizic frumos, eleganți și svelți, impresionează prin dansurile pe care le execută cu foarte mult talent. Baletul, bine pus la punct, alcătuit din 8 girls deopotrivă de drăgălașe, schimbând costume splendide, au pus toată grația lor în tot parcursul tablourilor. Ansamblul format din elementele valoroase care pun în slujba unui text vioi și agreabil talentele lor recunoscute. D. *Ion Manu* are câteva apariții foarte reușite. E un veritabil domn Titulescu... la figură. Totuși, mai mult haz, pricinuia apariția d-lui Manu în Agamiță Dandanache, decât în oricare alt rol pe care-l interpretează astăzi — nu de o manieră deosebită, decât a celorlalți slujitori ai revistei, fără rutina și fără trecutul glorios al d-sale. Același lucru despre d. *Morțun* care, în cupletul „Ce mi-e Baba-Rada; Ce mi-e Rada-Baba", nu se deosibește întru nimic, de oricare alt Niță Pătlăgea, care apare în pauze, pe scenele cinematografelor periferice. I-am dori pe amândoi acolo unde lipsa lor se resimte și acolo unde le este adevăratul lăcaș.

Un duo plin de haz este acela al *Jeanei Doljan-Calmusky*.

Cu mult temperament, vioaie și ispititoare, d-na *Mya Steriade* e vedeta feminină a trupei. Tenorul *I. Brună* acompaniat la pian de însuși compozitorul, d. Ionel Fernic, a cântat frumos, admirabilul șlagăr *„Iubesc femeia"* cu muzică duioasă și răscolitoare. Deși numai într'un singur tablou: „Cronica dramatică", d. *Brandea*, nume nou în revistă, a cucerit cele mai multe aplauze pentru uimitoarele d-sale imitațiuni de artiști. E un tânăr care va face desigur o glorioasă carieră. Cu vocea puțin voalată, d-na *Lulu Savu*, atrage totuși prin frumusețea și gimnastica trupului, prin jocul de scenă remarcabil și prin drăgălășenie. Toate celelalte elemente feminine, darnic oferite de natură, aduc aportul lor de vioiciune, tinerețe și bună dispoziție. D-nii Dendrino și Ebner, susțin la două piane, întreaga parte muzicală a revistei.

„Majestic, ediție specială", fără a fi un spectacol revuistic rar, prilejuește totuși câteva ore de desfătare și amuzament.

I. fl.

Cronica muzicală

Opera — Filarmonica

Opera Română a înscris în repertoriu o nouă lucrare originală. E vorba de opera într'un act a d-lui C. C. Nottara, *„La drumul mare". Libretul, extras dintr'o nuvelă de Cehov, este foarte dramatic și se desfășoară într'o atmosferă specific rusească. Partitura d-lui Nottara, care nu amintește decât pe alocuri stilul rusesc, este concepută în nota tragică a libretului. Ansamblul orchestral este tratat cu abilitate de către compozitor într'o manieră veristă.*

Inscenată cu multă pricepere de d. Sigismund Zalesky, opera „La drumul mare" a avut norocul unei admirabile interpretări vocale. Am remarcat creațiile d-lor Folescu, Niculescu-Basu, a d-nei Elena Basarab și a d-lui Spiridon Dumitrescu.

Lucrarea d-lui Nottara a fost primită cu numeroase aplauze, compozitorul fiind chemat la rampă.

Cu ocazia aceluiași spectacol, am reauzit baletul „Iris", pe al cărui scenariu de inspirație mitologică, d. Nottara a scris o muzică melodioasă și plină de grație.

In aceeași seară s'a reluat și baletul d-lui Jora „La piață", în care compozitorul întrebuințează teme folkloristice cu humorul și ironia ce-i sunt caracteristice; având și o orchestrație pitorească și plină de efect, baletul d-lui Jora rămâne una din cele mai interesante compoziții românești.

*

Al treilea concert dirijat de d. Ionel Perlea *a fost fără îndoială un eveniment de seamă al stagiunii muzicale atât prin valoarea operelor executate cât și prin calitatea interpretării. Asupra* simfoniei neterminate *a lui Schubert e de prisos să mai insistăm. Farmecul poetic și melodica inspirată, caracteristice acestei bucăți, sunt cunoscute oricărui meloman.*

Orchestra, sub conducerea d-lui Perlea a subliniat temele simfoniei cu multă claritate și a redat cu delicatețe lirismul romantic al capodoperei lui Schubert. Partea principală a programului a constituit-o prima audiție a simfoniei II de Mahler. *Mahler este una din cele mai interesante personalități ale epocii post-wagneriene. Influențat de uriașa operă a maestrului dela Bayreuth, el dă simfoniilor sale proporții de imense monumente sonore, în care expresia muzicală capătă o amploare gigantică. Fiind însă o fire sbuciumată și chinuită de tot felul de probleme filozofice și metafizice, Mahler nu isbutește adesea să dea un cadru de unitate lucrărilor sale care sunt astfel inegale și pline de contraste. Simfoniile sale dau impresia unui masiv sonor în care se îmbină în mod destul de dezordonat sublimul cu grotescul, plânsul cu râsul, ingerescul cu demonicul.*

De aceiași anvergură, Simfonia II se distinge totuși de celelalte printr'o mai mare claritate în expunerea și desvoltarea temelor și printr'o linie melodică mai bine reliefată. De altfel, grație acestor calități, lucrarea este accesibilă publicului chiar dela prima audiție.

Ceiace a realizat d. Perlea în interpretarea simfoniei lui Mahler este într'adevăr extraordinar și cuvintele noastre nu pot da decât o slabă imagine a măestriei pe care a pus-o d-sa în conducerea acestei opere monumentale. Inainte de a discuta interpretarea, trebue relevat ca formidabil faptul că d-sa a dirijat întreaga simfonie fără partitură. Dar la această memorie prodigioasă, d. Perlea adaogă un minunat simț al echilibrului sonorității orchestrale, o deplină înțelegere și putere de exteriorizare a ideilor și sentimentelor pe care le exprimă partitura lui Mahler.

Prețiosul concurs solistic al doamnelor Maria Snejina și Evantia Costinescu, precum și aportul însemnat adus de corul „Carmen", sub conducerea d-lui Chirescu, au contribuit la reușita interpretării genialei lucrări a cărei execuție a însemnat pentru public o adevărată sărbătoare, iar pentru d. Ionel Perlea un mare triumf artistic.

R. N.

Cronica Șahului

Campionatul de șah al Capitalei

Cercul de șah „București" de sub conducerea d-lui căp. ing. I. Gudju a organizat în Palatul Camerei de Comerț concursul pentru campionatul de șah al Capitalei. Grație activității neobosite a d-lui căp. Gudju și a solicitudinei d-lui Chr. Staicovici, președintele cercului Finanței și Industriei din Capitală, care a pus la dispoziția participanților sala festivă a acelui cerc, concursul a obținut un deosebit succes.

Impecabil și conștiincios au funcționat ca arbitri, d-nii Dr. S. Bobeș și ing. A. Kery, având ca supra-arbitru pe d. chimist Cristian Leu.

Un public numeros a urmărit cu vădit interes fazele acestei palpitante manifestări șahiste.

Rezultatul concursului a fost:

Premiul I, cupa concursului și titlul de campion al Capitalei pe anul 1933 au fost obținute de d. *H. Silbermann* cu 8 puncte din 10 partide.

Premiile II și III au fost împărțite între d-nii *S. Herland* și *I. Mendelssohn* cu câte 7 puncte.

Premiul IV a fost obținut de d. *Ing. L. Loewenton* cu 6 puncte.

Premiul V de d. *M. Wechsler* cu 5 jum. puncte.

Urmează apoi: *Donegan* și *Toma Popa* cu câte 5 puncte, *G. Alexandrescu, C. Gheorghiu* și *A. Grünblatt* cu câte 3 puncte, S. Thau cu 2 și jum. puncte.

Rezultatul amănunțit al partidelor jucate se poate vedea din următorul

TABLOU

NUMELE JUCĂTORILOR	Silbermann	Herland	Mendelssohn	Loewenton	Weesler	Donegan	Popa	Alexandrescu	Gheorghiu	Grünblatt	Thau	TOTAL
1. H. Silbermann	■	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	8
2. S. Herland	0	■	½	1	1	1	0	½	1	1	1	7
3. I. Mendelssohn	1	½	■	0	1	1	0	½	1	1	1	7
4. Ing. L. Loewenton	0	0	1	■	1	0	1	½	1	1	½	6
5. M. Wechsler	1	0	0	0	■	½	1	1	1	0	1	5½
6. Consul Donegan	0	0	0	1	½	■	1	1	½	1	0	5
7. Toma Popa	0	1	1	0	0	0	■	1	1	1	0	5
8. G. Alexandrescu	0	½	½	½	0	0	0	■	½	0	1	3
9. C. Gheorghiu	0	0	0	0	0	½	0	½	■	1	1	3
10. A. Grünblatt	0	0	0	0	1	0	0	1	0	■	1	3
11. S. Thau	0	0	0	½	0	1	1	0	0	0	■	2½

* * *

Premiantul I tânărul H. Silbermann, deținătorul titlului de campion și pe anul 1932, se deosibește prin jocul său elegant și vioi cu combinații scânteitoare, dar precise. Are deasemenea calitatea de a scăpa în mod abil din cele mai dificile situații, întorcând situația în favoarea sa și câștigând de multe ori, pe când asitența îl considera pierdut.

D. Herland, decanul șahiștilor noștri, fost în nenumărate rânduri campion al Capitalei, a dat încă odată dovadă de profunda cunoaștere a situațiilor și de precizie în jocul de poziție.

D. I. Mendelssohn este dintre jucătorii tineri dotat cu cele mai profunde combinațiuni. Jucând obosit și indispus la început, a pierdut două partide. Revenindu-și apoi, a făcut 2 partide de remis (cu d-nii Herland și Alexandrescu) și a câștigat celelalte partide.

D. ing. L. Loewenton este un profund cunoscător al teoriei și unul din cei mai tari jucători. Dacă nu se plasează printre primii aceasta se datorește faptului că nu joacă decât în concursuri.

D. M. Wechsler are un joc precis și cu frumoase combinațiuni. In toate concursurile se plasează între premianți. A fost de câteva ori campionul Capitalei.

D. consul Donegan, care a obținut succese și în străinătate, a arătat frumoase resurse șahiste. A căutat însă să facă partidele mai interesante și de aceea a scăpat de multe ori câștigul din mână. In partida cu d. Silbermann a dominat la început situația, apoi a neglijat avantagiile obținute și la sfârșit a pierdut. Credem însă că la un viitor concurs va avea un rezultat mai satisfăcător.

Surpriza concursului a fost succesul obținut de foarte tânărul jucător Toma Popa. Se găsește în plină ascensiune și se prezintă dela un concurs la altul într'o formă din ce în ce mai frumoasă.

D-nii Alexandrescu, Gheorghiu și Grünblatt nu sunt încă de talie de a rivaliza cu marii maeștri de mai sus. Tinerețea lor însă le va permite ca în viitor să-și desvolte jocul.

D. S. Thau, un tânăr și talentat problemist, ia pentru prima oară parte la un asemenea concurs. Credem că obicinuindu-se cu asemenea manifestații șahiste, va da dovadă de calitățile sale nebănuite.

P. I. NEGREANU

Incredere

— Ah! mi-am uitat portofelul în mașină.

— Nu-i nimic, doar ai încredere în șoferul tău, spui că e cinstit!

— Da! Dar a rămas și nevastă-mea.

Șahiști!

Cele mai interesante partide jucate la campionatul Capitalei se găsesc publicate în revista „Rebus-Magazin" care va apare mâine.

PREȚUL 5 LEI

O instituție perimată: teatrul?

Arta, valoare socială

Eternitatea adevărurilor și instituțiilor este o dogmă care nu mai rezistă elementarelor revizuiri critice. Adevărurile și instituțiile sunt viabile atâta vreme cât păstrează corespondențe funcționale cu unitățile organice ale mediului.

Observația e valabilă și pentru artă. Supapa de siguranță a artelor și secretul viabilității lor constă în contactul neîntrerupt cu sfera valorilor sociale.

Arta — dacă nu din punctul de vedere al problemelor discutate, cel puțin sub raportul modului de a fi puse și tratate — stă în corespondență intim organică cu mediul. E între acești doi termeni: artă-mediu social, o comunitate de esență, întrucât arta e o valoare socială. Oglindirea substanțialității epocii, prin utilizarea inteligentă a materialului de actualitate, este o condiție primordială de viețuire.

Intotdeauna omenirea a căutat și prețuit arta, și e absurd să bănuim o dispariție a ei. Motivele sunt profunde. Alături de pâine, arta e a doua necesitate a vieții umane. Viitorul ei e de aur. Anticipația uriașului progres pe care-l va cunoaște e larg îndreptățită.

Criza artei scenice

Considerațiile pesimiste asupra destinului viitor al artei sunt prilejuite de existența crizelor prin care trece. In prima linie, criza teatrului. Criza artei scenice nu are nimic surprinzător în sine. In forma lui actuală, teatrul nu mai poate trăi. Pustietatea sălilor de teatru motivează tristeți romantice și reflexii pesimiste. Nu arareori auzi diverse „competințe" exprimându-se: „lumea nu mai apreciază arta ca odinioară. Democrația a distrus teatrul prin aruncarea la suprafață a unui public nepregătit". Se vorbește așa în timp ce sălile de cinematograf gem de povara mulțimilor, în care „aristocratul" acceptă vecinătatea de două ore a „vulgului". Industria filmului e a treia pe glob. Ce'nseamnă asta? Că lumea nu mai gustă arta? Nu! Ci înseamnă că teatrul nu mai corespunde spiritului vremii noastre. Nu se integrează în constituția ei. Născut, în forma pe care o mai conservă încă, în era de avânt a societății burgheze, teatrul a rămas acelaș, strein de spiritul viforos, care culcă la pământ valorile consacrate ale unei lumi în derută. Se schimbă totul, peste voința noastră chiar, dela ordinea economică până la valorile ideologice. Numai teatrul a rămas acelaș, încremenit în formele și problematica secolului trecut.

Sigur că așa nu mai interesează.

S'a încercat înlocuirea pieselor clasice cu altele de stil modern. Toate sunt însă de o exasperantă superficialitate și lipsă de înțelegere a vieții contimporane. Leit-motivul predominan: sex-appeal, sadism erotic, intrigă scabroasă de alcov. In fiecare piesă „nouă" veți găsi: sau prinți și prințese, sau bancheri, cavaleri industriali, cocote și aventurieri care moștenesc milioane. Asta poate interesa doar cercurile minuscule din interiorul cărora sunt luate: pe bancheri, grangurii comerciali, politicianii cu monoclu și cocote scumpe. Dar ce legătură au cu frământările autentice ale masselor? Niciuna! Arta veridică trebue să vorbească tuturora. Capacitatea de a sesiza frumosul și a te entuziasma pentru sublim, nu e numai a celor „de familie".

Adevărurile și teatrul actual au un evident caracter de clasă.

Massa se răzbună în felul ei: teatrele sunt sfâșietor de pustii.

Nevoia de radicală transformare a artei scenice, a fost înțeleasă doar de teatrul rus contimporan.

Teatrul modern

Inoirea artei scenice o aduce teatrul revoluționar și sintetic, despre care un critic spunea: „în competiția universală a teatrelor, victoria aparține, actual, teatrului rus".

Ca valoare, concepție, realizare, acesta se situiază pe primul plan. Progresele teatrului rus aruncă în umbră concepțiile școalei clasice. Teatrul e muncă, efort și operă colectivă. Individualismul e depășit. Institutele de artă scenică din Petersburg, Moscova și Kharkov, cultivă spiritul colectiv în teatru. Arta se sprijină și își trage seva din colectivitatea organizată. Stanislavsky, Meyerhold, Wachtangof, Reinhardt au trecut prin frământări fecunde.

Viitorul teatrului

După fundamentale transformări, teatrul, în actuala lui formă o instituție complect perimată, se va putea integra organic în linia frământărilor vremii, și se va mlădia după structura vieții sociale. Sub această condiție va trăi și va isbuti să pasioneze sfere largi. Aceasta presupune, evident, că adevărul artistic nu va mai fi desfigurat de stupide vămuiri sociale.

Teatrul viitorului

Cu toate genialele reforme care au îngropat trecutul, construind un teatru cu desăvârșire nou, s'a observat că teatrul rus este cercetat mai mult din disciplină de partid, decât din reală curiozitate artistică. Explicația pare a fi aceasta. Teatrul e cultivat în timpuri de echilibru și liniște socială, în epoci cu ritm calm de viață, fără intens proces de relativizare a valorilor. Peisagiul social contimporan oferă cu totul alte aspecte, care exclud minimul de comoditate. Ritmului vioiu și accelerat al vieții moderne, angajată pe calea radicalelor schimbări, îi convine mai degrabă arta cinegrafică, esențial dinamică și cu remarcabile elasticități, de care nu dispune instituția rigidă a teatrului.

După liniștirea apelor, teatrul își va regăsi prestigiul. Dar un teatru nou: teatrul de masse.

N. TATU



Cărți și reviste

Theodore Dreiser: Das Buch uber mich selbst. Jugend.

Paul Zsolnai - Verlag *

Theodore Dreiser nu e un nenecunoscut. Opera lui literară a depășit granițele Americii intrând în sfera bunurilor universale.

Nu de mult a apărut în traducere germană romanul autobiografic „Cartea despre mine însumi", care cuprinde amintiri din copilărie și epoca adolescenții.

I se reproșează lui Dreiser, ca și majorității romancierilor americani, lungimea fără de sfârșit a scrierilor. Până la un anumit punct, această observație e justă. Dar a trage de aci concluzia că Dreiser își fabrică romanele, ni se pare o afirmație lipsită de seriozitate, și mai ales pornită din patima unor cercuri jignite de oarecare adevăruri „imprudente", exprimate de romancier.

Dreiser a avut o copilărie dintre cele mai triste. Tatăl lui a fost țesător în Silezia. (Deplorabila stare materială a acestor muncitori germani o cunoaștem din impresionanta dramă „Țesătorii" a lui G. Hauptmann).

Stabilit peste Ocean, sârguitorul Dreiser reușește să-și înfiripeze o mică fabrică, care ia foc și-i distruge pentru totdeauna orice avânt. Căsătorit din dragoste cu fata unui fermier, pe care o răpise dela părinți, îi aduce pe lângă tot felul de ponoase, o droaie de copii, unul mai egoist decât celălalt. Fetele duc o viață emancipată, independentă; fac ce le place și ce vor. Băieții trândăvesc, se țin de aventuri și de exibiții artistice. Casa părintească nu-i decât un loc de întrunire a membrilor familiei, un prilej de reconciliere momentană și de noui iluzii pentru viitor.

Theodore e cel mai mic dintre copii și cel mai apropiat sufletește de suferințele și grijile mamei, care trage jugul familiei din zorii zilei până noaptea târziu. Pentru această femeie, care nu știe ce-i răgazul și descurajarea, Theodore simte un cult și o lăuntrică sfâșiere ce nu-l va părăsi toată viața.

In atmosfera asta de frământări și de cruntă mizerie, micul Theodore își are partea lui de bucurii și de amărăciuni. Trimis la școală el se vede silit, odată cu venirea iernii, să-și întrerupă cursurile, pentrucă nu are ce încălța și nici ce îmbrăca. Ce folos că compozițiile lui pline de fantezie îi uimeau pe profesori! Cine n'are bani de școală să nu învețe carte...

De aci înainte, studiul și munca brută converg spre acelaș ideal: gloria și fericirea.

Cartea lui Dreiser nu poate fi comparată cu confesiunile sguduitoare și chinuitoare ale unui Rousseau, Wilde, Strindberg sau Dostoievski, e drept; însă ceiace trebue să i se recunoască fără precupețire e sinceritatea și mai cu seamă, atitudinea lui curajoasă împotriva reprezentanților bisericii catolice. Pentruce — spune Dreiser — s'au pus în slujba adevărului Galileu, Newton, Darwin, Lamarck, Huxley, Faraday și Tyndall, Helmholz, Jeans și Millikan, o întreagă pleiadă de învățați, când preoții, investiți cu sacramente și indulgențe, au dreptul să exercite puteri nelimitate asupra tuturor instituțiilor, asupra școalei și familiei catolice?"

Și pasajele acestea se multiplică, până ajung un drastic rechizitoriu, împotriva intoleranței și cruzimii unei clase privilegiate.

Aci se află desigur marea vină pentru care unii critici au întâmpinat volumul cu ostilitate, acuzându-l pe autor de „speculațiuni rău intenționate" și de „mercantilism literar".

Dreiser n'a făcut însă altceva decât să zugrăvească păcatele unei lumi care se supune cu orbire opresorilor și care e în așteptarea unei orânduiri mai drepte. Puterea de evocare și talentul lui de scriitor ridică romanul de care ne ocupăm la o treaptă de autentică operă de creație — și e suficient pentru a-i fixa locul în literatura contimporană.

Ad. B.

* In depozit la librăria „Alcalay".

Reviste de nivel

Marile periodice care apar în limba română, se pot calcula pe degete. Erudiția, cultura variată, capacitatea științifică și talentul literar găsesc puține tribune de manifestare, în lipsa unor serioase organe de canalizare, după modelul și factura marilor reviste occidentale. Centrele și focarele convergente ale unei culturi vii curente, sunt tocmai aceste reviste. E suficient să amintim că aproape întreaga activitate filosofică din Franța s'a desfășurat, mai multe decenii, în jurul celebrei „Revue de Metaphysique et de Morale". Se știe apoi, ce rol deține „Kant-studien" în literatura filosofică germană. Asemenea serioase publicații, nouă ne-au lipsit. Doar veterana și selecta „Viața Romînească" a suplinit la noi această lipsă. Ea a trăit prin propriile mijloace. Statul n'a sprijinit nici când, la noi, cultura.

Revista de Filosofie

Cecace „Viața Romînească" în forma ei veche și cea recent adoptată, reprezintă pentru literatură, artă și ideologie, acelaș lucru pentru filosofie îl reprezintă „Revista de Filosofie", care apare datorită hărniciei și efortului stăruitor al lui N. Bagdasar. Numără la pasivul ei, doisprezece ani de existență.

Ultimul număr apărut (Ianuarie-Martie 1933), aduce studii erudite, recenzii numeroase și material mărunt informativ. Studii: *D. D. Roșca:* Pentru o concepție tragică a existenței; *Eugeniu Speranția:* Problemele Sociologiei Contemporane; *Ion Georgescu:* Sf. Augustin (Un capitol din Filosofia creștină); *G. Bontilă:* Gustul pentru profesiune și orientarea profesională; *I. D. Decusară:* Incercare asupra existenței lui Dumnezeu.

Revista de Pedagogie

Unica publicație serioasă și de nivel în această materie a științei educației. Intră în anul doi de existență și este condusă de C. Narly, profesor universitar de Pedagogie.

Cuprinsul ultimului număr (Caetul III-IV) e bine înzestrat. La studii găsim: *Tr. Brăileanu:* Originile metafizicei; *S. Găina:* Problema educabilității; C. Narly: Opera pedagogică a lui John Locke; *S. Reli;* Metode de instrucție și educație... Rubrica școlară cuprinde un studiu al d-lui Al. Procopiu asupra organizării învățământului. Revista documentară conține numeroase recenzii, note și informații. — Prețul 140 lei.

„ARMĂSARUL DOAMNEI LOU"

al doilea roman în traducere românească a lui D. H. LAWRENCE a reușit să atingă în trei săptămâni un tiraj de

5000 EXEMPLARE

Așteptăm să se epuizeze și a doua ediție de 5000 pentru ca „Armăsarul Doamnei Lou" să atingă nivelul de vânzare al romanului „Amantul Doamnei Chatterley"

Editura Alcalay **Prețul lei 60**

CRONICA AERULUI

Să mă încred în avion?!

Işi pun această întrebare mulți, foarte mulți cetățeni. Și, aproape toți, își răspund negativ... pentrucă rostul întrebării a fost cam acesta: reamintirea nesiguranței aviației. Se motivează astfel față de ei înșiși, dar mai cu seamă față de acei care îi ascultă, de ce n'au „zburat" până astăzi. De ce n'au folosit vreodată o mașină aeriană în parcursurile ce înfăptuesc cu alte „vehicule", pentru nevoile sau plăcerea lor?

La noi în țară în special și spre deosebire de alte locuri chiar foarte apropiate, aviația este privită încă drept o noutate insuficient pusă la punct; ea e socotită improprie pentru utilizare, dacă nu deabinele piatră de încercare a temerității unor excepționali, unor anormali care nu mai găsesc altceva de făcut.

Nu numai profesioniștii sburători sunt considerați ca atare, ci călătorii obicinuiți sau ocazionali au parte de un pic de „glorie". *Botezații aerului* sunt priviți de prieteni și cunoscuți cu mărturisită curiozitate (și abia stăpânită admirație!... bieții eroi!):

— Ai zburat, zici? Ce-ai simțit? Nu ți-a fost rău? In câteva întrebări, iată strânsă situația. Ai sburat frumos... pentru tine: ași sbura și eu, vezi-bine, dar nu știu ce anume mă împiedică.

Te asigur că nu mi-e teamă! Dar mă îndoesc, c'ași putea suporta sborul, din cauza amețelii.

Cel care vorbește astfel este mai totdeauna, sincer. A auzit, sau a cetit, despre răul de aer. o formă mai acentuată a răului-de-mare. Işi închipue că vertijul l'ar înmuia ca pe un netrebnic. Și nu-i convine să se vadă astfel, sau să fie văzut în această stare. Din această cauză renunță la încercare.

Sunt mulți care au printre cunoștințele lor aviatori, au vizitat de câteva ori un aerodrom — la serbări, meetinguri — au examinat deaproape un avion, l-au pipăit; au văzut, evoluând pe sus, altele. In sufletul lor s'a născut dorința unei înălțări și a unei line planări în spațiile fără hotare... Această dorință refulată fiind, a reapărut ades în conștiință, — sau în visare, — în formă mai mult sau mai puțin precisă. Dar „îngerul lor păzitor", burghezul vardist al bunurilor și mișcărilor, a stat de veghe și a spus *nu; nu se cade, nu este pentru dumneavoastră!*

Situația e aceasta. Pe acei care și-au consacrat activitatea promovării intereselor navigației aeriene, îi doare sufletul. Faptul este, pentru ei, de două ori întristător: ca sburători și ca Români. Ca profesioniști, în curent cu progresele tehnice, nu pricep cum aviația mai poate fi socotită noutate; ca Români sunt nemulțumiți că, la noi, spiritele sunt astăzi atât de puțin pregătite pentru o activitate promițătoare, care de acum s'a introdus, la alții, ca o roată bine centrată în mașinăria complexă a progresului. Și, mai cu deosebire, te minunezi când știi că Românii sunt înscriși în palmaresul aviației printre cei dintâi și mai merituoși sburători!

La noi în țară, aviația comercială și sportivă, deci aceea la îndemâna publicului, este privită cu alți ochi decât pe restul globului. Sau, este privită șașiu! *Ochii Românilor s'au încrucișat, tot privind la avioanele militare sau exhibiționiste care se dau peste cap... zice-se, pentru câștigarea publicului și propaganda aviației.*

Vedeți, aci este buba! Dacă este vre-o vină, nu o poartă primii sburători români, ci conducătorii de mai târziu. Cu un spectacol tare poți atrage, pe un timp, un soiu de public (care, și el se satură, după o vreme, gama acrobațiilor nefiind infinită!). Dar, în nici un caz nu poți convinge massele pentru o treabă serioasă, pentru concurs.

Sportivii aviatori, romanticifoarte, la început (și explicabil de egoiști), nu s'au gândit prea mult la binele sau la plăcerea altora. Desrobiți, pentru câteva clipe, de autoritarul pământ, făceau și ei tot ce puteau, în aer. Tot ceeace era posibil cu mașinile din acel timp, tot ce le permitea știința lor în pilotaj. Când, pe lângă știință, vreunul era și artist, culegea laurii îmbinați. Ei nu se gândeau să facă, propriu-zis, propagandă. Cei care încercau, nu reușeau mare lucru, isbindu-se cu elanul lor, de materia crâncenă în inerția ei.

Propaganda, la noi, — în mod cât se poate de particular, — presupunea și oarecare afacere. Tocmai această treabă, această administrație, nu puteau s'o ducă romanticii. Că, în urmă, mirosul afacerilor a atras vulpi și cete de șacali din afara aviației, iarăși nu putem nega.

Ba, putem afirma cu tărie, și în deplină știință, că starea de astăzi de neîncredere a publicului în aviație și înapoierea noastră în această materie se datorește în cea mai mare parte speculatorilor de bani și glorie, fără alt risc decât al cinstei lor.

Așteptăm oamenii noi, de meserie, care, luând frânele să aplice alte metode. Așteptăm propaganda prin sborul efectiv al publicului amator, iar nu producții de saltimbanci. Suntem optimiști. Nu cerem nici un sacrificiu, ci îndeplinirea datoriei numai.

C. GR. GRIGORESCU

A apărut

Camere mobilate

ROMAN DE
DAMIAN STĂNOIU
EDITURA „ADEVERUL" LEI 60

Cronica literară

Damian Stănoiu: Camere mobilate

Odată cu părăsirea veștmintelor monahale și cu completa depilare a feței, d. Damian Stănoiu s'a crezut dator să-și facă intrarea în lume printr'o carte lumească. Și ne-a dat aceste *Camere mobilate* din care competența autorului în viața de dincolo de zidurile claustrului apare cu desăvârșire evidentă.

Am mai avut și altă dată prilejul să definim arta d-lui Damian Stănoiu. D-sa este ceeace se chiamă un povestitor. In cărțile sale nu vom găsi analize, transfigurări, idei, interpretări, cazuri, portrete sintetice adică tot ceeace presupune o elaborare a universului în vederea unui scop superior informațiunii. Cărțile sale cuprind fapte, mai bine zis anecdote, reportagii din viață. D. Damian Stănoiu este vasăzică un scriitor obiectiv, uneori excesiv de obiectiv. Oamenii se mișcă, spun cuvinte, după rațiuni instantanee și din acestea noi cititorii, elaborând, tragem concluziile noastre de ordin psihologic și social. Dacă ne-am așeza la un colț de stradă și am înregistra tot ce vorbește lumea am scoate un film plin de culoare și de semnificație, care însă n'ar fi artă fără ceva în plus.

Esențial artistic la d. Damian Stănoiu nu este modul de folosire al materialului, ci modul de expunere, cu un cuvânt, stilul. Cursivitatea narațiunii, savoarea locală a dialogului, consecuția ritmică a capitolelor, bonomia ușor satirică, toate acestea dau paginii o greutate suplimentară peste aceea a unui material brut.

Câtă vreme scriitorul a rămas în domeniul monahal o culoare specială a putut ieși dintre zidurile mânăstirilor, fără ca autorul însuș să adaoge ceva. Tot așa zugrăvirea realistă a unui ținut exotic ne face nouă impresia feericului. Când însă d. Damian Stănoiu intră, ca acum, într'o lume cu care toți suntem obișnuiți, farmecul stilistic se pierde în lumina orbitoare a zilei și materialul lasă să i se vadă asperitățile. Cu toate aceste condiții mai grele ale noului gen d. Damian Stănoiu și-a întrebuințat în chip onorabil toate mijloacele sale.

Camere mobilate nu este un roman în înțelesul complex al cuvântului ci o lungă narațiune sau mai bine zis jurnal al unui chiriaș. D. Liță Soare pleacă dela o gazdă cam plictisitoare prin exces de afecțiune, schimbă zeci de gazde și în cele din urmă se întoarce tot la cea dintâi. In chipul acesta noi avem prilejul să cunoaștem fugitiv ca 'ntr'un film fel de fel de medii și de oameni, de moravuri și de educații.

Camere mobilate mi-aduce aminte de o carte a scriitorului italian *Alfredo Panzini* și anume de *Cerco moglie* (Caut nevastă) tradusă, pare-mi-se, și în românește. Și acolo eroul circula în căutarea unei femei. perindarea fiind însăș rațiunea de a fi a operei.

Cititorul care caută în cărți o delectare și o verificare inteligentă a propriei experiențe va găsi și în *Camere mobilate* prilej de lungi desfătări. D. Damian Stănoiu scrie cu haz, e captivant, te face să petreci cu delicii, dacă bine înțeles cauți în literatură, icoane oneste din viață. Eliminând câteun pasagiu de oareșcare trivialitate a impresiunii, orice tăietură e de cel mai viu humor.

„Il primi o domnișoară în uniformă de liceu. Soare își aminti de Cocuța și vru să întrebe ceva. Dar fata i-o luă înainte.

— Camera e liberă. Puteți s'o vedeți.

Odaia corespunde într'adevăr anunțului din poartă, dar pe Liță nu-l interesează. Ascultă prezentarea pe care i-o face domnișoara — teracotă, electrică, etc. — și caută un pretext să se eschiveze.

— Vă place, domnule?

— Desigur, dar...

— Dar?... Spuneți, vă rog! Mai vreți un scaun? O etajeră pentru cărți? O masă mai mare? Libertate absolută?

Liță Soare privi în ochii negri, mari și turburători ai fetei... și amână refuzul pregătit.

— Aveți părinți, domnișoară?

— Da.

— Și tată? Și mamă?

— Desigur!

— Frați, surori?

— Am un frate mai mare și o soră mai mică.

— Urmați liceul?

— Exact.

— Ia să vă văd: pot să ghicesc clasa? A șasea...

— B.

— La „Regina Maria?"

— Asta n'are nicio legătură cu ceeace căutați dumneavoastră! Dar dacă țineți neapărat să știți, pot să vă spun. La „Ortodoxe".

— Daa?!

— Poate vreți să știți și numele profesoarelor, și ce ore am avut astăzi...

Și profesia tatii și vârsta mamei și starea civilă a bucătăresei...

— Vai, domnișoară! Iartă-mă, te rog. N'am deloc intenția unui adevărat interogator. Dar câteva întrebări...

. . . .

— Știi că ești drăguță?...

— Știu.

Și râseră din nou.

— Ei, vă place camera?

— Imi place stăpâna...

— Se poate, dar numai camera e de închiriat.

— Și dacă-mi plac amândouă?...

— Problema e mai simplă.

Liță vru s'o sărute. Domnișoara îi oferi podul palmei.

— Nu inversați lucrurile.

— Și... dacă iau camera, îmi promiteți să ne vedem în fiecare zi?

— Dece să vă promit? Am locui doar pe aceiași sală.

Soare simți furnici în sânge și uscătură sub limbă.

— Dacă-i așa, să începem tratativele.

. . . .

— Pentru *toate?...*

— Fără precizări.

— Sunt pentru situații clare.

— Ei bine pentru toate. Mai doriți ceva?

— Un mic acont.

Se sărută lung și... clar".

In ritmul acesta repede și vioiu se scurge toată cartea, care este indiscutabil o operă amuzantă, instructivă într'un fel, plină de humor și capabilă de a fi citită și înțeleasă în cercuri foarte largi.

G. CALINESCU



Cronica gastronomică

Serviciul în restaurantele Capitalei

Raza Balcanului se termină acolo unde, pe lângă altele, în restaurantele în care nu se aud decât şoapte, clienţii sunt răbdători şi personalul politicos. In această privinţă, desigur că restaurantul Capşa are meritul întâetăţii.

Aici, clientela flotantă e foarte redusă. In afară de dine-urile politice, care de altfel au loc mai totdeauna în cabine, aceleaşi persoane ocupă zilnic aceleaşi locuri, pentru a fi servite de un personal stilat, pus sub atenta priveghere a lui Traian, incontestabil cel mai bun maître-d'hôtel al capitalei şi unanim recunoscut Decan, de toţi confraţii lui. Şi dacă sub tirania vremurilor, unele mici detalii de ordin culinar şi mai ales pivniţa nu-şi mai păstrează în totul strălucirea de odinioară, din punct de vedere al serviciului, această veche şi respectabilă casă îşi menţine locul de frunte, pe care l-a avut dela întemeere. Dar în afară de personal, pe care ea l-a format, casa Capşa e singura în care atenţiunea pentru client apare în toate amănuntele serviciului: pânea proaspătă, sarea frumos aşezată în solniţi. râşniţa de piper pe toate mesele, faţa de masă şi şervetele sclipitoare, vinul alb bine frapat, vinul roş „chambré" etc.

Şi dacă restaurantelor de dată mai recentă nu le putem pretinde să creeze de azi pe mâni chelneri şi picoli stilaţi, cred că nu le-ar fi prea greu să se pue şi ele în măsură de a respecta măcar aceste mici amănunte de importanţă mare.

*

In afară de chelnerii bătrâni (înainte de război serviciul era pretutindeni mai bun ca acum). în afară de cei care au fost la Capşa (foarte puţini), Boulevard, Café de Paris pe vremuri, sau alte localuri bune, în afară de cei care au trecut graniţa, fie că au avut angajamente în restaurante, fie că au lucrat pe vapoarele de lungă cursă, foarte puţini îşi cunosc meseria. Conducătorii de restaurante îşi comandă ghetele la cismar şi paltonul la croitor, cu toate acestea nu par a fi convinşi că a fi chelner. înseamnă a cunoaşte o meserie.

Altfel ar fi inexplicabil ca un maître-d'hôtel ca Filipescu să şomeze, pe când locul ce i se cuvine e ocupat de amatori. Am văzut într'o zi umblând aiurită printre mesele unui restaurant o femeie uriaşă. Un domn, dela o masă vecină întrebă:

— Dumneata eşti chelner?

— Nu, sunt picolo, a răspuns ea roşind.

Dar dacă această stare de lucruri e regretabilă, ea nu e mai puţin firească. Când sunt clienţi trecuţi prin şcoli superioare care toacă'n masă ca la mânăstire, ţistuesc chelnerii şi fac din buze un fel de zgomot în felul aceluia cu care se chiamă căţeii înainte de a-şi învăţa numele, putem permite unui om cu studii mai puţine şi educaţie mai neglijată să se facă n'aude n'avede la aceste apeluri, sau să se prezinte mestecând o sarma ciupită în treacăt dela bucătărie. Când oameni care ocupă situaţii proeminente în stat, profesori universitari, generali, miniştri, nu s'au convins că nu e frumos să tai de pildă coaja oului cu cuţitul şi că e foarte urât să-l consideri linguriţă şi să-l bagi în gură, nu putem cere chelnerului să ştie ce-a servit şi să renunţe la odiosul obicei de a întreba când ceri plata:

— Ce-aţi luat?

Personalul nu poate avea maniere mai distinse decât clientela pe care o serveşte. Şi dacă aşa stă treaba în Capitală, nu mai e de mirare că într'un mic orăşel de provincie din Moldova, apostrofat de un client pe motivul că supa conţine muşte, un chelner a putut răspunde candid:

— Muşte? acuma-i timpul lor!

Şi ce-i drept, era într'un sfârşit de Septembrie.

AL. O. TEODOREANU

P. S. Aceste rânduri, după cum titlul o indică şi după cum se vede nu se referă decât la serviciul restaurantelor. Despre bucătăria lor, voi vorbi în articole speciale.

Cronica mizantropului

Afacerea Skoda

Intâmplări ca aceea a descoperirii anomaliilor dela Skoda nu fac cetăţeanului român impresiunea la care te-ai aşteptă. Este o mirare care nu e indignare, o indignare care nu e condamnare, şi o nuanţă de scepticism care e de-adreptul absolvire. Iată ce convorbire caracteristică am auzit odată într'o cafenea de la doi cetăţeni rezemaţi în umbrelele lor în faţa câte unei cafele. Vorbeau de nişte fraude:

— Ca la noi, la nimeni!

— Totul e putred în ţara asta, trebue ars cu fierul roşu!

— Ce să arzi, nu poţi să faci nimic!

— Cum aşa? Adică să lăsăm pe ticăloşi să ne jefuiască ţara?

— Care ticăloşi? Parcă poţi să-i afli dumneata!

— Ii aflăm noi, n'ai grijă! Mai e justiţie în ţara asta! N'ai văzut c'a început să-i ia de gât?

— Aş! Aştia sunt ţapi ispăşitori!

— Cum aşa? Adică nu sunt vinovaţi? Trebue să-i lăsăm să fure mai înainte?

— Sunt ei alţii mai mari, pe care nu-i ştii dumneata!

— Ii demascăm noi într'o zi şi pe cei mari!

— Nu faci nimic!

— Pentruce?

— Pentrucă ştiu ei cum să-şi facă interesele ca să nu-i prinzi dumneata!

— Ba dacă eu, dumneata, toţi ne strângem la olaltă şi ţipăm, să vezi că facem ordine în ţara asta!

— Nu faci nimic, că lumea e egoistă şi-şi vede de treburile ei. Cine se amestecă îşi pierde şi pâinea!

— Cum adică să vedem cum se fură şi să nu ţipăm?

— O să îndrepţi dumneata ţara?

— N'o îndrept dar nici hoţia nu pot s'o admit!

— Cine poate, oase roade!

— Ştii că ai haz! Păi dacă eu fur, ăla fură, toţi furăm ne înghite străinu şi ne prăpădim!

— Ne 'nghite dacă o fi să ne înghită! Ce putem noi să facem, nişte păcătoşi împotriva puterilor mari?

— Păi cum? Să stăm aşa cu mânile în sân şi să nu facem nimic?

— Ce să faci? N'ai auzit ce-a zis Mackensen: — Am venit cu o armată de soldaţi şi am plecat cu una de hoţi — sau cum a zis!

— După dumneata, vasăzică, să-i dăm înainte cu ce-am învăţat şi să nu căutăm să ne 'ndreptăm de loc!

— Bre, românul e hoţ, nu-l schimbi tu cu una cu două!

— Din moment ce ne dăm seama de asta trebue să încercăm să ne îndreptăm!

— De geaba! Cine e cinstit azi e prost! Toată lumea fură! Azi ai noştri, mâine ai voştri! Aşa e ritmul! Zi mai bine că nu poţi să faci ca ei!

— Eu mă mir cum vorbeşti aşa! Adică crezi că nu e justiţie în ţara asta? Chiar aşa de rău nu stăm! Ia încearcă dumneata şi să vezi că tot te prinde!

— Prinde pe dracu! Sfinţi să ai şi nu-ţi pasă!

— Dumneata îţi închipui că printre cei mari nu sunt oameni de treabă, cu iubire de ţară!

— Sunt toţi învoiţi între ei! Nu poţi să faci nimic.

— Ei şi atunci?

— Atunci să-ţi vezi de treabă şi să ciupeşti şi dumneata pe unde poţi şi să nu mai cauţi să îndrepţi ţara, etc.

Cu astfel de suspiciuni care le justifică propriile aspiraţii judecă mulţi cetăţeni români evenimentele. Am plecat din cafenea gânditor şi oriental.

AL.

Curiozităţi

Surzii aud cu... degetele

Incercările de a face perceptibile surzilor undele sonore cu ajutorul simţului pipăitului nu sunt noui.

O inovaţie interesantă în acest domeniu o constitue însă realizarea unui aparat, remarcabil prin simplicitatea lui.

Dispozitivul, denumit „*Teletactorul*", constă dintr'un microfon sensibil, înaintea căruia vorbeşte o persoană oarecare. Vibraţiile membranei microfonice sunt amplificate şi aduse la un aparat, echipat cu o placă vibrantă, care oscilează în ritmul vibraţiilor sonore ale vocii. E suficient ca surdo-mutul să apese uşor cu degetul pe această placă, pentru ca — graţie oscilaţiilor ei — să descifreze vorbele rostite. Bineînţeles, se impun oarecare exerciţii în prealabil, pentru a ajunge la un sistem de comunicaţiuni perfecte.

Cel mai bun loc la cinema

Pentru a urmări în bune condiţii un spectacol de film sonor, locurile cele mai recomandabile sunt cele din faţă şi cele din fund.

Această concluzie rezultă din consideraţiile următoare:

Vibraţiile sonore transmise de haut-parleurul instalat în spatele ecranului se propagă în sală şi sunt apoi reflectate pe peretele din fundul sălii. Din această cauză, publicul aude sunetul şi, după o fracţiune de secundă, ecoul. Pentru cei din ultimele rânduri acest ecou e primit aproape în acelaş timp cu sunetul şi ca atare, nu îi deranjează. In rândurile din faţă, pe de altă parte, ecoul, fiind prea slab, e covârşit.

Dimpotrivă, în rândurile din mijloc ecoul este suficient de puternic; iar intervalul între sunet şi ecou destul de apreciabil, pentru ca să se suprapună şi să producă, astfel, prin interferenţă, o deformare acustică.

De aici rezultă că, din punctul de vedere al unei audiţiuni fidele, locurile din fund într'o sală de cinematograf sonor, sunt preferabile celor din mijloc.

Aerul comprimat şi sănătatea pomilor

In oraşele mari şi populate, conservarea frăgezimii arborilor devine din ce în ce mai greu de asigurat. Pomii plantaţi dealungul arterelor de circulaţie se ofilesc încetul cu încetul, oricâtă grijă ar avea municipalitatea ca să-i stropească regulat.

Faptul se datoreşte nu numai aerului viciat, pe care-l respiră pomii, ci mai ales lipsei de aer în pământ.

Să nu uităm că în aceste centre de circulaţie, solul este sau puternic presat de pietoni, sau acoperit cu bitumen, suprafaţa lui protejată printr'un simplu grătar fiind absolut insuficientă.

In Statele Unite s'a recurs la un sistem nou pentru a remedia această stare de lucruri. Procedeul este următorul:

In jurul pomului, pe o suprafaţă aproape echivalentă cu aceea acoperită de frunze, se practică o serie de găuri în pământ, de 50 cm. adâncime. Se injectează apoi în interiorul acestor cavităţi aer comprimat la o presiune de 10 kg. pe centimetru pătrat.

Pământul se svântă astfel prin presiunea aerului şi în plus, viaţa rădăcinilor arborelui este considerabil ameliorată.

Mai multe oraşe din Statele Unite, care au încercat acest procedeu, au hotărât să-l adopte în mod definitiv, date fiind rezultatele lui eficace, precum şi cheltuelile minime, la care dă loc.

Mărunte

■ La „Cercul Feminin" al Asociaţiunii Culturale „Concordia" din strada Batiştei 25, va conferenţia Vineri 31 Martie, orele 9 seara d-na *Claudia Millian* despre „Mihail Eminescu şi Veronica Micle".

Insemnări

Senatul cultural

D. prof. D. Gusti, ministrul Instrucţiunii, a făcut Luni un expozeu reprezentanţilor presei, în legătură cu proectul de lege al organizării culturale.

D-sa a arătat mai întâi necesitatea creării unei instituţii de stat, care să reglementeze şi să faciliteze desvoltarea culturii superioare şi populare.

Astfel, în noul proect de lege s'a prevăzut înfiinţarea unui Senat cultural, *alcătuit din 15 reprezentanţi ai autorităţilor de stat, care lucrează pe tărâm cultural, 15 reprezentanţi ai societăţilor culturale existente şi 15 personalităţi reprezentative ale culturii noastre.*

Rostul acestui senat cultural este de a creia adevărata democraţie culturală.

In proect se mai prevede crearea unui organ de stat, anume o Direcţiune a culturii naţionale, *care va*

D. Gusti

avea un rol pur tehnic, acela de a pregăti, coordona şi centraliza tot materialul experimental.

Se va înfiinţa apoi o Casă a culturii naţionale, *care va fi actuala „Casă a Şcoalelor" reorganizată. Nu e vorba de un nou parazitism cultural, de noui funcţiuni. Bugetul nu va fi încărcat, căci se va rămânea la organizaţia existentă.*

In legătură cu aceste noui creaţiuni culturale, d. ministru Gusti a spus între altele:

„Noi punem bază pe iniţiativa particulară a asociaţiunilor culturale existente. De obiceiu, problemele culturale sunt ţinute la noi pe tărâmul discuţiunilor abstracte.

„Să trecem la fapte, oricât de modeste ar fi ele la început. Cu o sinceră bunăvoinţă şi bună credinţă, cu dorul de a stârni în cuprinsul neamului românesc dorinţa de mai bine, trebue să activăm.

„Opera aceasta — a încheiat d. Gusti — pe care o găsesc covârşitoare pentru viitorul neamului şi pentru consolidarea statului, trebue începută". — B. —

Ortodoxia d-lui Mihail Manoilescu

Fie simţul de zădărnicie pe care îl trezeşte şederea în opoziţie, fie o izbândă a d-lui N. Crainic, d. Manoilescu a devenit deodată un fervent creştin ortodox. Şi ca orice fervent, caută să convertească şi pe alţii.

„In faţa unor clase superioare şi intelectuale care-şi văd cu ochii decadenţa şi în faţa unor clase populare nestăpânite decât de pofte, singurul arbitru, singurul mângâetor şi singura nădejde de a mai păstra şi de a reînvia omenescul din om stă într'o recucerire *a societăţii de către creştinism...*

„Orientul european şi mai ales românismul este prea profund ortodox în structura sa sufletească, pentru ca să-şi poată da o altă bază etică decât aceea a ortodoxiei."

Probabil că corporatismul *în lipsă de altele, găseşte mângâere în ortodoxie. Dar ideea că românul este profund ortodox ni se pare discutabilă. Când nu este un mijloc de „calmare sufletească" — cum zice d. Manoilescu însuş, a unor supărări de origină politică, ortodoxismul este — oricât ar protesta d-sa — o undiţă nouă pentru a capta partizani naivi şi bisericoşi.*

Cum se scrie româneşte

Am avut prilejul în revista noastră să remarcăm adesea lipsa de cunoştinţe de limba română a atâtor persoane care iau condeiul în mână. Ai impresiunea că te afli în faţa unui străin care n'a asimilat încă bine limba. A învăţa *româneşte pare multora o expresie ridiculă, pentru că îşi zic că limba maternă e o expresie înăscută a sufletului. Nimic mai fals. Omul se naşte monosilabic şi limba se învaţă. Ea este un proces de cultură şi adâncime. Mulţi români nu ştiu româneşte, tocmai pentru aceea că nu vor să înveţe. Un fapt semnificativ şi care dovedeşte caracterul intelectual al vorbirii, este acela că în genere românii de confesiune ebraică vorbesc şi scriu româneşte mai bine decât ceilalţi. Şi aceasta din cauza studiului vast. Filologia română este în pluralitatea ei o ştiinţă creată de această categorie de români.*

Gaster, pe care îl consulta Eminescu, Lazăr Şăineanu, Ronetti Roman, Dobrogeanu Gherea pe vremuri, Barbu Lăzăreanu azi, ştiau şi ştiu un lexic român de o bogăţie uimitoare. Aşa încât atunci când un român-evreu scrie rău româneşte faptul trebue pus în sarcina inculturii: unica pricină pentru care majoritatea scriitorilor de limbă română scriu aşa de rău.—G. C.

Folklor

Sub titlul Românii din Banat, *d. Romulus S. Molin publică un interesant studiu în legătură cu aspectele şi preocupările ţăranului din acest frumos şi bogat colţ al ţării noastre.*

In capitolul „Dialectul bănăţean" în care autorul se ocupă de „o seamă de particularităţi fonetice şi lexicale" găsim două poezii poporane, pe care le reproducem pentru farmecul şi frăgezimea lor;

DE DOR:

La fântână, la izvor,
Să 'ntâlniesce dor cu dor,
Să sărută până mor!
Măi băgiţă băgişior,
Nu-m trimece atâta dor,

Pră gurile tuturor!
Şie mi-ţ vino tu cu ĭăl
Că eşci cinăr-cineriăl,
Io mis fată dăzmierdată,
Nu mis cu doru 'nvăţată.

Doru mieu s'a dumitale,
Facă-l Dumiedzău o floarie:
O floarie mirosătoarie,
S'o port dzăua la chieptoarie,
Unge inima mă doarie.

Doru-mi dă mândra, dor,
Şi dă dor îm' trag să mor,
La trei dzălie să mă scol.
Să mă scol la trei dzălie
Să văd mândra cum să ţânie.

DE DRAGOSTE:

Dragostea dân şie-i făcută?
Niş dân mieră niş dân pieră,
Şie-i dân budză subţăreliă.
Dân clipitu ochilor,
Şi dân strânsu mânilor.

Dă n'ar fi ochi şi sprânşenis,
N'ar mai fi păcace grielie,
Ochii şi sprânşenilie,
Alea fac păcacilie.

Mândro dă dragosta noastră,
O 'nflorit un măr în coastă;
O 'nflorit şi o rogit,
Cât noi mândro ni-am iubit;
O 'nflorit şi s'o uscat,
Când noi mândro ni-am lăsat.

Mândra părăsită blestemă aşa:

Şinie iubăscie şi ţânie,
Dumniedzău să-i gieie binie,
Că-i om cum să cuvine.
Şinie iubiăşcie şi lasă,
Nu l-aş mai vegia cu casă.
Aibe casa cucului,
Şi ogina vântului.
Că nişi cucu n'are casă,
Şi nişi vântu n'are masă.

Reţetă teatrală

Reproducem din ultimul număr al revistei „Incotro?" următoarea ingenioasă reţetă a d-lui Puiu Iancovescu, în materie de recuzită:

„In „Aluniţa de sub fustă" care face frumoasă serie la Teatrul Iancovescu (lume puţină, dar bună!) în actul final, după cum ştiţi, Fotino, Iancovescu şi d-na Vauvrina care înlocuieşte pe Agatha Bârsescu, se cam griseazã cu un foarte gustos punch... Deşi Fotino şi cu Iancovescu dau impresia că savurează aroma delicioasei băuturi preparate, de fapt lichidul pe care-l sorb nu e deloc punch, ci vin cu apă... E mai convenabil, şi-apoi nu prezintă primejdia unei beţii autentice...

Fotino însă nu înţelege să consume acest punch de teatru, dorind ca băutura să fie într'adevăr conformă cu textul...

Ce vreţi? Sunt şi actorii uneori respectuoşi faţă de indicaţiile textului, mai ales când e vorba de punch...

— Dragă Puiule, îi spuse Fotino lui Iancovescu, asta nu mai poate continua... Dă ordin să ni se servească punch veritabil cum scrie în piesă!

Iancovescu, cu o spaimă teribilă:

— Ce? Eşti nebun?

Ar insemna ca'n piesa viitoare când trebue să iau otravă cum scrie la piesă, să mi se servească otravă adevărată! Prefer în loc de punch vin cu apă şi'n loc de otravă, ceai..."

I. W. Bienstock a murit

Ziarele parisiene ne aduc vestea morţii lui I. W. Bienstock, cel mai popular dintre povestitorii francezi, omul care cunoştea cel mai mare număr de anecdote şi totodată cel mai spiritual compilator de snoave din timpurile noastre.

Traducător, autor dramatic, localizator, narator, I. W. Bienstock a cunoscut toate formele succesului.

Intreg Tolstoi a fost tradus de el. In total, douăzeci şi şapte de volume.

Bienstock e acela care a dramatizat cu răsunător succes „Idiotul" de Dostoievschi. Tot el a tradus din suedeză „Potopul" de Henning Georges.

Pentru marele public francez, I. W. Bienstock va rămânea popular mai ales prin amuzantele volume publicate în colaborarea lui Curnonsky: Le bonnheur du jour, Le wagon des fumeurs, Le musée des erreurs, T. S. V. P., *etc...*

Ca istoric, el a consacrat un studiu mişcării revoluţionare în Rusia.

Când i se povestea o anecdotă, Bienstock râdea cu anticipaţie; şi cum cei dimprejur îl priveau nedumeriţi, el îi lămurea:

— Râd, gândindu-mă la anecdota pe care o voiu povesti după ce va termina domnul...

Acest rus avea totuşi spirit galic. Sub masca răcelii aparente, el disimula comori de voioşie şi o inimă de adevărat prieten.

I. W. Bienstock a murit în vârstă de 66 de ani.

Nedumerire

In revista „Varia", subt rubrica „Primii paşi", găsim următoarele:

„Rubrica aceasta e deschisă pentru cei ce au de spus frumos câte ceva din gândurile şi sentimentele lor. Nu suntem exigenţi, dar voim ca să selecţionăm tot ce e demn de atenţie. Tineretul să încerce. Noi îl vom încuraja. Lucrările mai bune se vor publica şi în *Adevărul Literar*."

Urmează poezia de mai jos:

DIN DEPĂRTĂRI...

de *Samy Grünfeld-Sagri*
elev clasa VII-a

Când noaptea cădea şi apărea luna,
Şoapte de-amor ţi-am cântat;
Credeam că ne vom iubi totdeauna,
Dar m'am înşelat.

Eram fermecat că mângâiu o fată,
O fată frumoasă ca în poveşti;
Dar ai dispărut de-acum, deodată
Şi-acum nu mai eşti...

Al dragostei sânge fierbea în mine,
Ne-am sărutat atunci amândoi;
Insă acuma departe de tine
Nu-ţi mai simt buzele moi.

Iţi mângâiam frumoasă fată
Păru-ţi, de aur, cum îl socot
Şi-aşi vrea să-l mai mângâi
încă odată
Dar nu mai pot...

Ochii-ţi frumoşi privind la mine
Lumini arzătoare au revărsat;
Acuma însă departe's de tine,
Ah! ce păcat...

Când noaptea cădea şi apărea luna
Plecat-ai frumoaso în zări...
La tine mă voi gândi totdeauna
Din depărtări...

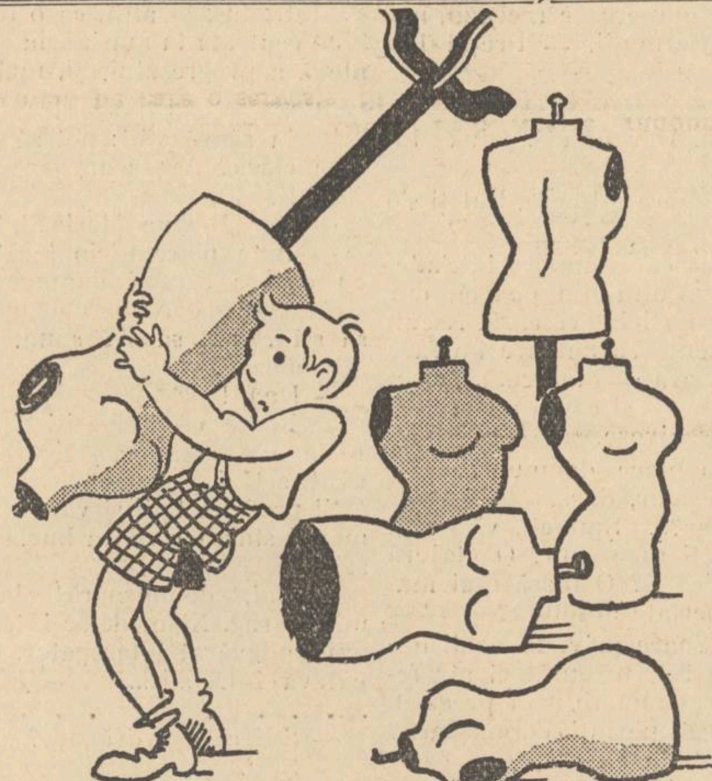
E o ironie? Nu pare... Oricum: nu-i reuşită...

N'am constituit cu „Varia" o asociaţie pentru protecţia tineretului.

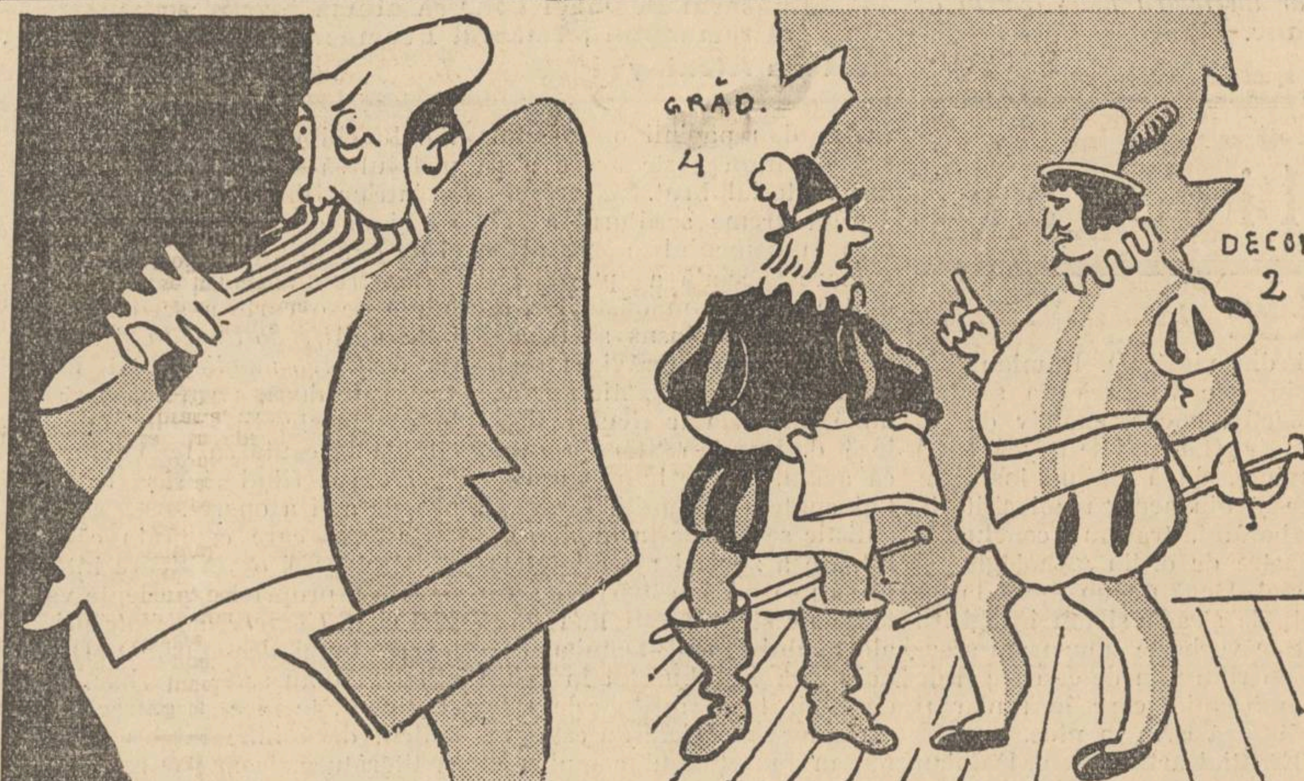
In orice caz, chiar dacă am fi fost dispuşi, — după alegerea de mai sus... ne dăm la oparte.

Iar dacă „Varia" n'are încredere în propria-i forţă — n'are decât să-şi retipărească producţiile în orice altă revistă.

Pe noi însă să ne lase în pace.



„Femeile" d-lui Mihail Sebastian...



Salonul oficial deschizându-se deşi fusese desfiinţat de d. Iorga, — cărturarul nostru se miră că realitatea poate fi uneori mai tare decât cuvântul istoricului...

— De ce la Operă guvernul dă subvenţii mai mici decât la teatre?
— Fiindcă textul nostru e mai puţin...

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

TG. MUREŞ

Adevěrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 644
DUMINICA 9 APRILIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

...rul DIMINEAȚA ... expiră la 15 Mai 1933 Orăşenea

Zamfir Arbore

Sunt figuri, şi figurile trăiesc vieţi; sunt apoi mutre, şi mutrele n'au vieţi, au numai cariere.

Peste tot figurile cu vieţile lor sunt întâmplări rare, iar mutrele şi carierele prea destule. Fireşte, prostimea cască gura lacom înaintea mutrelor şi carierelor, ignorează vieţile şi figurile; — fireşte: fiindcă în mutre şi cariere prostimea se află tot pe sine; e formată doar din mărunţiş de mutre.

Piere o mutră, ţi se vâră în ochi o duzină.

Unde a dispărut o figură şi s'a încheiat o viaţă, se cască un gol penibil. Ţi se sărăceşte lumea cu un întreg de culori şi de lumini. Fiindcă s'a anulat un mănunchiu de energii din a căror calitate superioară te-ai nutrit chiar şi atunci când ele nu erau decât forţe de lux. Şi toate energiile bune poartă semnul luxului, tot astfel cum simpla carieră poartă semnul sărăciei interioare şi al moftului.

Societatea românească e încă, mult, lume de imitaţii, — un minunat fond de contrast pentru o figură ca Zamfir Arbore.

Românul cu tinereţea în Rusia Ţarilor, prin fortăreţe şi exil, apoi în fierberile emigraţilor revoluţionari prin Apusul Europei, luptând crunt, într'o parte cu nevoile, în alta cu păcatele, adeseori grele, ale svânturaţilor tovarăşi de idei şi cu brutalele fineţe ale poliţiştilor, a murit eri noapte în cămăruţa lui de student sărac. Daunăzi încă l-am ascultat acolo pe maliţiosul patriarh spunând lucruri şi oameni de demult şi de astăzi.

Arbore avea binecuvântarea râsului. — Se poate o mai frumoasă podoabă pentru o viaţă atât de serioasă ? Pe un chip de demon, un continuu joc delicat de sarcasm şi indulgenţă, — ori că vorbea, din vechime, de neastâmpăratul său prieten Bakunin, ori de vreun simplu politician pompos de Bucureşti, sau, în veselă autoironie despre însuşi adolescentul Zamfir Arbore care, cu alţi copii fanatici şi gravi, întorcea spatele pufnos, când prin cafenelele Moscvei trecea pe lângă mesele lor renegatul Dostoievski.

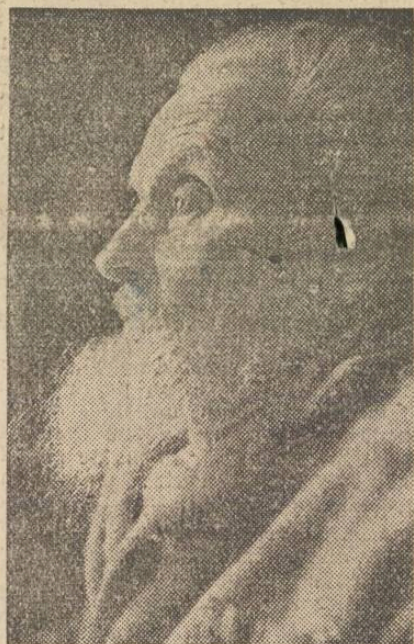
Pe revoluţia rusească de astăzi era necăjit fără împăcare, ca toţi revoluţionarii din generaţia lui. E supărare de părinte, cărui copiii îi aduc surprize neplăcute.

Născut în 48, anul avânturilor sonore luate atât de tare peste picior astăzi, Arbore nu putea să nu refuze total politica prea poliţienească a comuniştilor din Moscva. I se repeta lui Arbore cu aceştia, târziu la bătrâneţe, şi desigur cu altă savoare, ceeace directorului său dela *Românul*, C. A. Rosetti, i se întâmplase mult mai târziu cu liberalii colectivităţii: să-şi vază cu ochii tovarăşii şi discipolii întru revoluţie, prefăcuţi în vajnici politiciani de dictatură.

Unor astfel de spirite, oficialitatea ţepoasă şi solemnă le apare pe veci comică sau odioasă.

Arbore era boer —, nu putem zice altfel. Poate că atitudinea revoluţionară, autentică, e atitudine esenţial boerească. In plebei — înţeleg un tip şi nu o clasă — se sbat suflete dictatoriale. Poate că numai în aristocraţi se poate naşte spirit egalitar, obiectivitate şi toleranţă, virtuţi de lux; iar vocaţia firească a naturilor plebeie e ciocoismul. Nu cred că o societate intră în fază revoluţionară altfel decât prin boeri. Şi cum s'ar putea altfel ?

Un om care şi-a trecut tinereţea în sbucium şi nevoi peste măsură, putea prospera gras ca politician român. El întoarce spatele caşcavalurilor şi gloriolei, trăeşte cum a apucat a crede din tinereţe că e drept şi bine să trăiască, şi merge aşa până la 85 de ani, păstrându-şi, neatinse, lumina judecăţii, humorul şi ironia veselă, curiozitatea intelectuală proaspătă a studentului entuziast, isteţ şi serios: — mi se pare că e destul, pentru ca oamenii de bine şi de spirit curat să-şi oprească limpede gândul la mortul de ieri noapte. Oprirea aceasta, în clipă tristă, le va fi reconfortantă, fiindcă le va arăta, în exemplu strălucit, ce este o figură care n'a făcut mutre, şi o viaţă care n'a fost carieră.

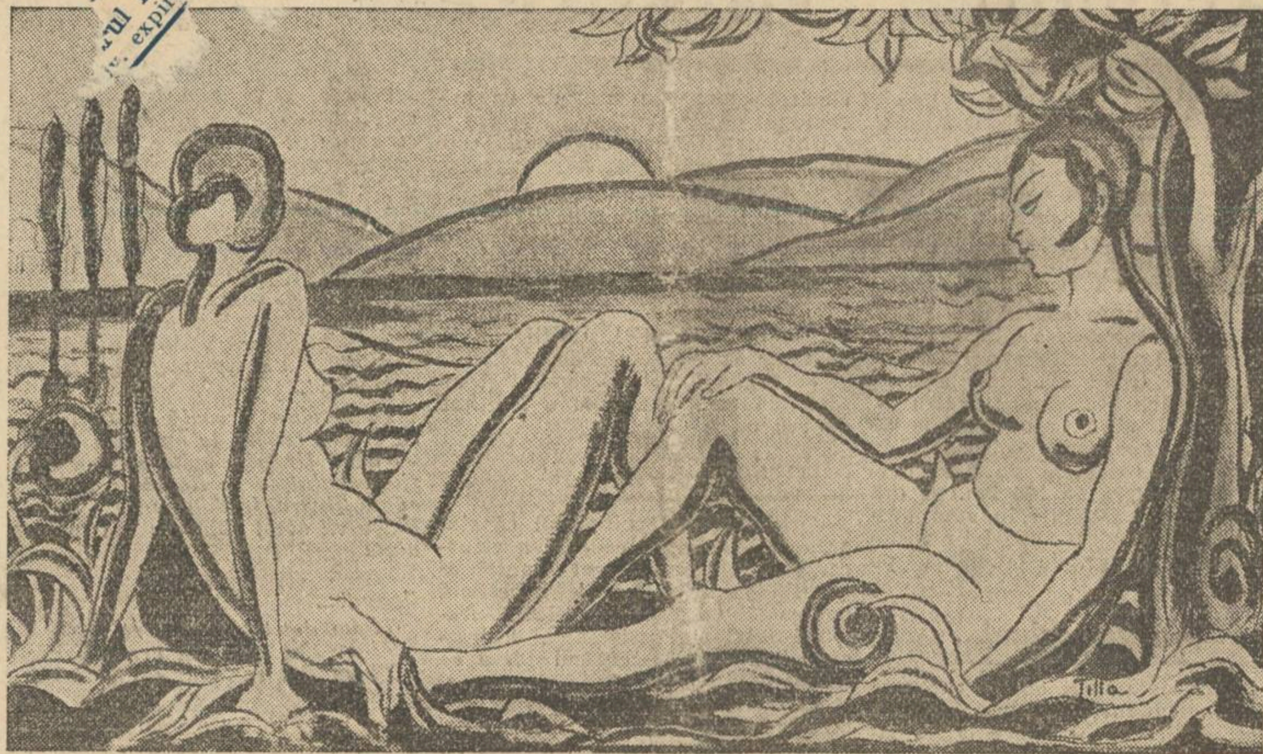


Zamfir Arbore

PAUL ZARIFOPOL



Aurel Jiquidi — Desen



Hollywoodiana

Doi ziarişti americani călătoreau dela Moscova la Vladivostoc. Unul relata: Siberia este o câmpie frumoasă şi fertilă, cu nesfârşite păşuni verzi.

Celalt scria: Siberia este o ţară cu munţi înalţi şi pleşuvi, o ţară pustie şi inutilizabilă.

... Şi amândoi aveau dreptate. Unul privise afară prin fereastra din dreapta vagonului, celalt prin fereastra din stânga vagonului.

✱

Aşa se explică deosebirea informaţiunilor despre America şi despre Hollywood în special.

✱

Intr'o seară mi s'a întâmplat să întâlnesc un călător, care din clipa urcării lui în trenul de Los Angeles, s'a apucat să doarmă. Disdedimineaţă ne aflam în Kansas-City. Ameţit de somn, tovarăşul meu de drum privi afară şi începu să se vaete: „O gosh, oh gosh...” apoi se culcă din nou şi dormi buştean. In dimineaţa următoare — trenul nostru se oprise la Albuquerque — călătorul privi din nou afară, prin fereastră şi se văeta de ţi se rupea inima:

— Oh my gosh, oh my gosh...” apoi se culcă din nou. Când îl auzii şi a treia dimineaţă văetându-se, m'am dus la el şi l-am întrebat dacă-i lipseşte ceva sau dacă i-a murit cineva. Dar el îmi răspunse:

— O, nu, domnule, nu mi-a murit nimeni, dar mă vaet pentrucă stau de patru zile în alt tren.

✱

La Hollywood sunt foarte mulţi indivizi care stau de ani de zile într'un tren cu altă destinaţie.

✱

La Hollywood sunt circa 60.000 de ştatişti, care lucrează cel mult 7—8 zile pe lună şi care câştigă 70—80 dolari: atât ca să poată trăi cincisprezece zile. Din ce trăesc aceşti oameni restul lunii, nu ştie nimeni.

✱

Dar mă înşel; aceşti oameni trăesc din speranţa de a devent într'o bună zi stele de cinema.

Nicăeri nu există atâţi optimişti flămânzi ca la Hollywood.

✱

Keep smiling. Aceasta-i deviza la Hollywood. Să zâmbeşti! Fie că eşti flămând, fie că eşti trist, oricum ai fi, în orice situaţie te-ai afla, trebue să zâmbeşti. Cerul albastru, palmierii, portocalii şi soarele californian nu suportă feţe posomorâte.

✱

Ploaie? Nu! La Hollywood nu plouă niciodată.

✱

La Hollywood nu există decât două feluri de vreme: vreme frumoasă şi vreme obişnuită.

Vreme urâtă? Niciodată. Numai la San Francisco.

Locuitorii din Los Angeles şi cei din San Francisco se iubesc la nebunie. Aproximativ ca câinele şi pisica.

Chiar ceva mai mult, dacă e cu putinţă.

✱

San Francisco e port. Los Angeles se află la vreo 15—35 mile departe de mare.

Dar Los Angeles trebuia cu tot dinadinsul să devină port.

Şi astfel, Los Angeles a cumpărat un sat de pescari, la o depărtare de 35 mile, a investit sute de milioane, a pietruit şosele, a construit o cale ferată — şi a creat Los Angeles Habor.

Şi Los Angeles Habor este al doilea port al Statelor-Unite; e chiar mai mare decât San Francisco.

★

San Francisco are o Universitate.

Los Angeles are două.

✱

Şi aşa mai departe...

HELADA

Ifigenia în Aulis

„— Ei bine, dacă numai de mine mai atârnă
„Şi de sacrificarea mea pe un cap de bârnă
„Făcut de voi să fie altar dumnezeesc,
A spus Ifigenia „sânt gata să primesc.
„Securea destinată să mă despartă 'n două
„Va consfinţi cu gura ei gloria mea nouă
„De-a fi luat cuvântul destinului că voi
„Veţi izbuti, cu suflet, în luptă, de eroi.
„In inima, şi'n braţul, şi'n suliţele voastre
„Invinge însă numai făptura mea din astre
„Şi sborul ei de fraged şi negru curcubeu.
„Şi-acum soseşte ceasul din toate cel mai greu
„De-a părăsi, cu toate ispitele-i, pământul.

Şi-şi dete de pe umeri jos singură vestmântul.

Bătrânul Agamemnon cu gândurile jar
Când a pornit augusta sa fiică spre altar
Şi-a 'nvăluit în haina lui purpurie faţa
Strălucitoare 'n lacrimi şi'n alb ca dimineaţa.
Un rege dintre regii greci a cerut atunci,
In glas cu arzătoare şi umede porunci,
Să se 'mpletească 'naltei fecioare crini pe frunte,
Iar spusele lui aspre la 'nfăţişat şi cruntè
Aveau înduioşeri, în miezul lor, de vis.

„— Fiică a Letonei cu Zews, oh Artemis,
„Primeşte-a noastră jertfă şi victimă 'ntre toate
„Şi, cu înţelepciunea ta, din impas ne scoate
„Şi dă-ne iarăşi vântul prielnic să pornim
„Cu inima şi braţul spre Troia, unanim.

Oştirile se uită cu ochii în pământ,
Şi sacrificatorul lipsit în el de-avânt
Apucă'ncet satârul cu-o mână şi cu alta
Incearcă unde-i poate lovi mai plin unealta.
In clipa 'n care însă tăişul fulgera,
Şi Artemis, ca gândul de iute, se 'ndura
Şi, ridicând la sine pe strania fecioară,
Scăldă în sânge tânăr şi cald o căprioară
Cu ochii clari ca bobul de strugure de clar.

Şi sacrificatorul începe vorba rar:

„— De vreme ce zeiţa cu păr de aur pare,
„In calda-i bunătate şi'n sacra-i îndurare
„Cu propria ei mână de crin să fi oprit
„Un gând de sacrificiu aproape săvârşit,
„Ostaşi, cântaţi cu toţii cu inimile pline
„Un himn de slavă 'n cinstea clemenţei ei divine.
„Spre radă după-aceia, şi'n nave, şi cereţi,
„Cu îndrăzneala sură a iuţilor ereţi,
„Să ne conducă marea şi zeii noştri'n Troia”.

Abia sfârşi şi vântul prielnic şi vioi a
Pornit din miază noapte puternic şi sonor
In toată rânduirea corăbiilor lor,
Iar Grecii s'au fost iarăşi pornit să dezrobească,
Intr'a Elenei faptă şi fire muierească,
Şi înapoi cu braţul şi cugetul să ia
Helada, roabă'n mâna barbarilor, cu ea.

N. DAVIDESCU

De vorbă cu d. Damian Stănoiu

D. Damian Stănoiu nu mai e călugăr. Şi de când şi-a lepădat straele monahale — cum s'ar fi lepădat de Satana — a pus să i se tae barba şi mustăţile. A renunţat de-a persista în călugărie,ca să rămâe ceeace este înainte de toate, adică scriitor.

Dacă e adevărat că haina face pe om, nu e mai puţin drept că schimbarea hainelor n'are să schimbe niciodată caracterul şi temperamentul omului.

Când ne-am dus să stăm de vorbă cu d. Damian Stănoiu, am găsit tot un călugăr, măcar că ras şi tuns. Adică am găsit unul din acei călugări cu adevărat sfielnici şi smeriţi, oarecum speriat de vâltoarea metropolei şi stingherit de apucăturile ciudate ale laicilor şi libertinilor.

De comun acord cu autorul Camerelor mobilate, *am hotărît ca întrevederea noastră să aibă loc în faţa unui pahar de vin, întrucât poziţia aceasta este mai prielnică vorbirii degajate şi destăinuirilor. Dar am avut nevoe de răbdare până să se hotărască d. Damian Stănoiu în ce cârciumă să intre.*

In faţa unei uşi de restaurant, noi propuneam: „Să intrăm !” Dar d. Damian Stănoiu se ridica în vârful picioarelor, privia prin geamul uşii şi spunea cu sfială: „Nu, aici, nu !” Era pe semne lume prea multă şi poate

Damian Stănoiu

3 c.

cineva din mulţime l-ar fi recunoscut, ceeace displace modestiei scriitorului nostru.

Apoi ne-a mărturisit că-i e teamă să nu-l purtăm pe cine ştie unde. Am încercat aşa vreo cinci restaurante. Şi cu siguranţă că, intrând în cel de-al şaselea, n'a făcut-o decât tot din sfială. Anume: grijuliu să nu abuzeze de picioarele noastre, care poate n'ar fi fost în stare să bată toate străzile bucureştene.

In taină şi cu smerenie

Feriţi însfârşit într'un colţ discret de restaurant şi mai discret, întrebăm pe d. Damian Stănoiu cum îşi lămureşte această sfială, de vreme ce s'a deslegat de viaţa patriarhală a mănăstirii.

— Vezi dumneata — începe d. Stănoiu — eu mai ţin încă la legile călugăreşti, deşi am plecat din călugărie. Şi una din aceste legi îngădue oamenilor mânăstirii să facă destule, dar cu o condiţie: să le facă în taină şi cu smerenie.

„Nu că ar fi ruşine pentru un monah să bea vin. La mânăstire, în zile de sărbătoare, se dă călugărilor un sfert de vin, preoţilor din mânăstire o jumătate, iar stareţii sunt chelarii beciului întreg. Dar îndestularea trupească, nu şade bine s'o faci în văzul tuturor. In taină şi cu smerenie, fă orice !”

Conţopist la primăria din Dobrotinet

Intrucât există o legitimă curiozitate de-a cunoaşte date intime din viaţa unui scriitor şi cum despre d. Damian Stănoiu nu se ştie mai nimic, l-am rugat să ne spună ceva despre anii copilăriei şi tinereţii dumisale.

La care d. Stănoiu ne-a răspuns:

— In *Demonul lui Codin* am spus destule din viaţa mea, dar e adevărat că n'am spus totul şi că-ţi mai pot spune câte ceva.

„Imi aduc aminte că în satul meu de naştere, Dobrotinet din judeţul Olt, am fost silit din vreme să mă bat cu viaţa. Pe la 13—15 ani am fost telefonist la poştă şi apoi secretar la primărie. Deşi însă aveam nevoe mare de bruma de parale pe care o primiam dela aceste slujbe, a trebuit totuşi să renunţ pe rând la amândouă. Nu mai ştiu cum am plecat dela poştă. Dar dela primărie, îmi amintesc că am plecat pe o chestie de demnitate.

Intr'o după amiază, dă buzna în cancelarie moaşa comunală, beată criţă. Se opreşte în pieptul meu, zicând răstit:

„— Condica !

„— Ce condică, coană moaşă? întreb.

„— Condica de inspecţie ! zice.

„— Ei, ce-i cu ea ?

„— Dă-mi-o !

„ Nu i-am dat-o. Şi a doua zi m'a amendat cu 20 de bani. Indignat, mi-am dat demisia.

După aceea am plecat la Bucureşti. Dumnezeu ştie cum, că în buzunarele mele sufla un vânt cumplit !

Mare „ziarist“ pe străzile Iaşilor şi Capitalei

— In Capitală — *continuă d. Damian Stănoiu* — a trebuit să încerc tot felul de meserii. Cred că numai vagabonzii lui Gorchi îmi fac concurenţă la mulţimea meseriilor încercate. Am fost — cât puteam să fiu — cizmar, lemnar, curelar. Am fost lucrător la fabrica Letea şi la o fabrică de mobile din Dealul Spirei.

„M'am pomenit la un moment dat rândaş la spitalul Pantelimon, pe vremea când era bolnav Ilarie Chendi. De dragul acestui om, mi-am schimbat slujba de rândaş în aceea de îngrijitor de bolnavi, căci îmi plăcea să stau de vorbă cu criticul dispărut.

„Ostenit de atâtea încercări nerodnice, mă duc să-mi caut norocul la Iaşi. Aici, bat străzile cu ziare subsuoară şi strig cât mă ţine gura titlurile ultimelor ştiri cu privire la războiul turco-italian. Cum vezi de pe atunci se ţine publicistica de mine.

Ca un făcut, când mă întorc la Bucureşti, prima mea slujbă este la serviciul de expediţie al *„Adevĕrului”*, care pe semne a vrut să-şi răzbune lipsa mea de conştiinciozitate în slujbă, editându-mi ultima carte: *Camere mobilate.*

„Apoi vând din nou ziare pe străzile Capitalei, ca să-mi dovedesc încă odată şi de timpuriu legăturile mele cu tipăritura românească.

America se sfârşeşte la Hamburg

„Mă satur curând şi de „ziaristică”. Foarte amărît că n'am ajuns la nici un căpătâi cu meseriile mele, iau hotărîrea să plec în lume. Dar deocamdată mă duc la Constanţa, să văd dacă „e rost”.

„Nu ştiu dacă există cineva care să fi ajuns la Constanţa, în condiţiile şi cu gândurile mele, şi să nu fi fost hamal în port. Astfel, am renunţat la atâtea meserii nepotrivite mie ca să exercit nobila meserie de hamal maritim.

„Amărăciunea mea devine şi mai mare, când îmi cade în mână — nici nu-mi mai amin-

(Continuare în pag. II-a)

tesc cum s'a întâmplat — cărticica lui Schopenhauer: *Viața, amorul, moartea,* tradusă pe românește. Nu cred să fie o potriveală mai bună decât între starea mea sufletească și citirea acestei cărțulii. Din amărât devin cu totul imposibil. Nici măcar hamalâcul nu-mi mai plăcea. Despre mare, să nu mai vorbim: nu puteam s'o sufăr.

„Și m'am întors la București. Dar nici aici n'am rămas mult, deși amărăciunea îmi trecuse. Neastâmpărul meu îmi vâră din nou în cap să plec în lume cu orice preț. Și într'adevăr, de data asta plec la drum lung: mă pregătesc de ducă în America.

„Cum mi-am făcut rostul de bani și pe ce anume mă întemeiam ca să ajung la celelalte țărmuri ale Oceanului, nu-ți mai spun, că n'are haz și n'avem timp. Fapt e că plec și ajung chiar la Hamburg.

„Dar în orașul teuton, fiind încă pe uscat, mă apucă cu anticipație un „mal de mer", o sfârșeală și un dor de patrie. Nu-mi plăceau nemții și, gândindu-mă că poate n'o să-mi placă nici americanii, mă întorc în țară, dar direct în satul meu.

Mânăstirea Clocociovu și starețul Ghenadie

„Am avut câteva săptămâni tihnite. Dar mă mână veșnicul meu neastâmpăr să mă duc prin împrejurimile Slatinei, capitala județului meu și să descopăr mânăstirea Clocociovu. Mi-a plăcut pacea mânăstirii și frumusețea naturii din preajma ei. Căci natura are alte frumuseți în jurul unei mânăstiri decât într'alte părți. și mi-a intrat în cap să mă astâmpăr și să mă fac călugăr.

„Și m'am făcut. Când m'am dus mai târziu la mânăstirea Căldărușani, m'a întâmpinat un călugăr știrb și spân care îndeplinea funcția de portar al mânăstirii. I-am sărutat dreapta și am intrat.

„In mânăstire, m'a primit un călugăr orb și „nu s'a uitat la mine" că am numai 50 de bani în pungă și m'a ospătat după adevăratele legi ale ospitalității mânăstirești, adică fără codeală, fără sgârcenie și fără suspectări. Dacă ar fi fost să mă uit la toți călugării (unii se băteau zdravăn între ei pentru nimica toată: o lingură sau un arac), n'aș fi ajuns niciodată să port haina monahală. Dar nu atât călugării, cât pacea și priveliștea m'au ademenit la călugărie.

„Am dus o viață fericită, mulcomă, plină de gânduri senine, între zidurile mânăstirii mai puțin și mai mult pe marginea lacului dela Căldărușani și în inima pădurii. Pescuiam cu tragere de inimă și cu pricepere, mă plimbam îndelung, singur-singurel, printre fagii pădurii.

„Toate aceste le datoresc răposatului mitropolit Ghenadie, care era pe atunci stareț al mânăstirii. Mult bun simț și multă bunăvoință avea starețul Ghenadie. M'a văzut mai curățel, mai desghețat și mai citit — și nu m'a pus la vaci. Mi-a dat o chilie, o saltea dela un călugăr mort atunci, un pat dela alt călugăr, mort și el, o strachină, o lingură și m'a statornicit în mânăstire.

„După ce am citit mai toate cărțile mânăstirii și am ajuns preot în biserică, mitropolitul Ghenadie mă ia secretar.

„Cu frații întru călugărie mă împăcam destul de mulțumitor. Eu eram tolerant, iar ei se cam feriau de mine. Unii mă și iubeau, cum i-am iubit și-i iubesc încă și eu. Dar când au auzit că am început să scriu și să public, înțelegerea n'a mai fost cu putință. Nu știu cine le-a spus că „îi înjur".

Anul 1927 e cu bocluc

„Mi s'a întâmplat într'adevăr să plăzmuesc o schiță mai lungă din viața monahală, anume „In căutarea unei parohii", care se află în volumul *Călugări și ispite*. Cu ea sub braț, mă duc la părintele Gala Galaction, la ușa căruia bat toți popii cu sgândăriciu literar.

„Părintele Galaction mă pune să i-o las în păstrare până s'o citească. Trec câteva luni, părintele o citește și se arată mulțumit. Imi făgăduește s'o ducă de îndată prietenilor dumisale dela Iași ca s'o publice în *Viața Romînească*. Aștept. In gândul meu, bucata trebuia să fie proastă, nepublicabilă, deoarece nici nu fusese încă publicată, nici răspuns nu primisem în răstimp de o lună, după cum stă scris pe coperta revistei.

„Mă întorc iar la părintele Galaction. „Se publică !" mă anunță dânsul. Aștept din nou. *In căutarea unei parohii* tot nu apare. Se pierduse pe nu știu unde manuscrisul. In trecere prin Iași, binevoitorul meu se interesează de soarta lui. Insfârșit, e regăsit și primesc dela d. Topîrceanu un răspuns, nu după o lună, nici după două, nici după nouă, ci după treisprezece luni. Se publică — îmi scria d. Topîrceanu. Și într'adevăr, în anul 1927 mi s'a publicat schița în *Viața Românească*. Bucuria mea era cu atât mai mare cu cât cinstea era de nemăsurat.

„Se înțelege însă că debutul meu literar datează dinainte de publicarea acestei schițe. Prin publicațiile bisericești, am tipărit sumedenie de versuri. Atât de multe încât mai toate fețele preoțești mă știu de mare poet.

„Apoi am avut greaua sarcină de-a face o „Monografie a mânăstirilor din eparhia Bucureștî" care s'a și tipărit și pe care cred că am dus-o cu bine la capăt.

Pentru mai tirziu

„Acum, că am intrat deabinelea în literatură și în viața laică, sânt năpădit de fel și fel de gânduri.

„Altădată eram „în căutarea unei parohii"; astăzi vreau să mă însor și îți declar aici — pentru ca să se știe — că sânt în căutarea unei neveste.

„Totuși se prea poate să mă mai întorc la mânăstire, la liniștea apei și pădurii care-mi sânt atât de dragi.

„Până una-alta, aș dori o pauză de vreo doi ani pe alte meleaguri, prin străinătăți, căci neastâmpărul meu tot nu mă iartă. Apoi, mă apuc să scriu teatru. Sânt convins că mi-e mai lesne dialogul din teatru decât cel din roman. Că am multe legături cu dialogul se poate vedea în toate cărțile mele, și cu deosebire în *Camere mobilate*.

„Mă gândesc la viitor și cu toate acestea ar trebui să mă gândesc la ceasul de față. Căci acum sunt silit să-mi împart astfel timpul: zece luni din an scriu, două sunt ocupat cu mutatul — iar restul mă odihnesc și mă distrez.

„Literatura nu mi-a adus numai bucurii. Singura mea bucurie e atunci când scriu și când aflu că mi se vând cărțile, căci faptul acesta e un semn că se interesează lumea de soarta mea. O asemenea bucurie am avut-o zilele trecute, când mi s'a spus că romanul *Camere mobilate* e aproape epuizat.

„Dar literatura îți aduce și destule ponoase. Odată, într'un tren care mă ducea spre Predeal, mi-a fost dat să văd cum un domn cu aparențe de seriozitate și care nu mă cunoștea, începu să vorbească unui tovarăș de drum despre Damian Stănoiu, după ce lăsase tocmai din mâni un volum de-al meu. Zic: vorbia despre mine, dar ar fi trebuit să spun că mă înjura cu sete, ca și când i-aș fi pricinuit un mare necaz. Eu a trebuit să stau și să-l ascult. Dar tot mi-a plăcut, fiindcă mă citea.

L. S.

Cel mai mare succes de librărie

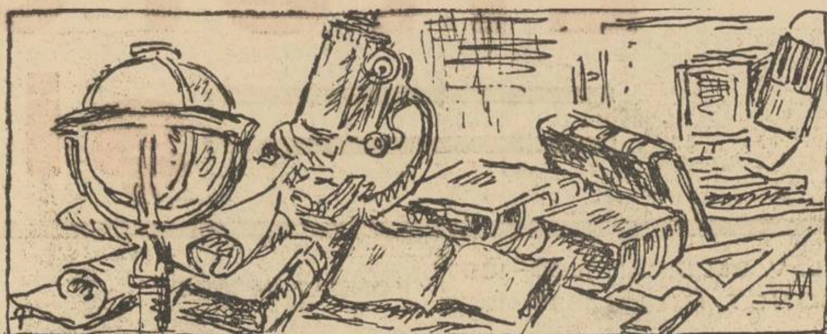
CAMERE MOBILATE

roman de Damian Stănoiu

...Evocatorul glumeț al vieții mânăstirești își plasează de data aceasta umorul, verva și ironia caustică într'un domeniu de aceleași mari posibilități pentru talentul d-sale.

Intr'un volum de aproape trei sute de pagini defilează prin fața cetitorului, ca într'un film de moravuri, toată gama tragi-comică a existenței unei lumi, silită de împrejurări și de vicisitudinile vieții să-și introducă străini în casă și la masă— sau să găzduiască prin casele altora

Editura „Adevărul" Lei 60



Actualități științifice

Aviația în serviciul agriculturii

Vastele terenuri agricole din Rusia sovietică cer, pentru operațiile de însămânțare, un material și o mână de lucru formidabile.

Pentru a ușura aceste operațiuni, atât de anevoioase, s'a încercat de curând o interesantă experiență în Usbekistan (Siberia occidentală, regiunea Mării Caspice): Patru avioane, sburând la o înălțime de 20—30 m. deasupra ogoarelor, au străbătut o suprafață de 7000 hectare cu o viteză de 100 km. pe oră și aruncând sămânța în mod uniform, au repartizat astfel în mijlociu vreo 50 kgr. de sămânță pe hectar.

Cum privește ochiul...

In prezența unui obiect oarecare și, independent de voința noastră, ochii noștri nu parcurg la întâmplare toate punctele obiectului, ci urmează, în examenul lor, o regulă anumită, un soi de *lege a efortului minim*.

Astfel, în fața unei circumferințe ochiul o înconjoară, oprindu-se de patru ori: sus, jos, la dreapta și la stânga.

Ochiul se oprește însă cel mai mult jos. Dacă și circumferința se transformă într'o elipsă, la un moment dat subsistă numai opririle laterale.

In fața unui tablou ochiul se fixează întâi asupra plajei celei mai luminoase și mai întinse și numai în urmă, asupra plajelor mai mici și mai puțin luminate, descriind pentru a le parcurge, curbe întrerupte de unghiuri cu opriri cu atât mai lungi, cu cât aceste unghiuri sunt mai ascuțite. Intr'adevăr, sforțarea ce trebue depusă crește cu ascuțimea unghiului.

Or,—după cum a constatat savantul rus Sergiu Julievici, în urma unor îndelungate cercetări — maeștrii operelor plastice dispun în general plajele luminate în curbe elipsoidale de efort minim. Artistul exercitat, care execută o statue, alege, de preferință, pentru modelul său, o atitudine, cu curbe lungi și elipsoidale și adesea, deformează chiar modelul în acest sens.

Așa dar, estetica unei opere de artă nu este determinată numai de copia exactă a naturei, ci și de legea efortului minim.

Motorul cu hidrogen...

...tinde oare să înlocuiască actualele motoare cu combustibil lichid? Multă vreme părea exclusă realizarea unui motor cu explozie, alimentat cu hidrogen. Intr'adevăr, amestecul de hidrogen cu aer sau oxigen, fiind extrem de combustibil, viteza de propagare a exploziei atinge vreo 3 km. pe secundă.

Din această cauză, technicienii se temeau că nu vor obține în cilindrul motorului o creștere progresivă a presiunii, ci mai de grabă ciocniri violente și bruște. Teama s'a dovedit neîntemeiată, în urma cercetărilor recente ale unei firme germane, care a reușit să construiască, sub denumirea de *„motorul Erren"*, un motor cu hidrogen cu o funcționare remarcabilă, comparabilă mai de grabă cu aceea a unei mașini cu aburi, decât cu a unui motor de explozie. In plus, consumația de ulei pentru uns, este extrem de redusă.

Motorul cu hidrogen nu reprezintă numai o construcție interesantă, ci și o inovație extrem de practică, dat fiind că rezervele mondiale de petrol sunt limitate, în timp ce cantitatea de hidrogen este nelimitată, acest gaz putând fi extras prin simpla electroliză a apei.

Haut-parleur cu aer comprimat

Amplificarea sunetului prin intermediul electricității nu este singurul prncipiu pentru realizarea haut-parleurului de putere. O invențiune a lui Edison, prea puțin cunoscută și datând încă din 1878, permite să obținem rezultate incomparabil superioare, vocea putând fi transportată la o distanță de câțiva kilometri.

Aparatul Edison, sau „Aerofonul" era constituit foarte simplu dintr'un tub alimentat cu aer comprimat și întrerupt în mijloc printr'o mică supapă legată cu o membrană laterală. Undele sonore ale vocii făceau să vibreze supapa, iar aerul comprimat, scăpând în mod sacadat, reproducea toate vorbele, cu un enorm volum sonor.

In Franța technicianul Laudet a construit în 1910 aparate analoage pentru încercările de sonorizare a filmelor de cinematograf.

De curând Americanii au pus la punct un sistem mixt, electric și pneumatic, în care supapa este adusă în stare de vibrație printr'un electromagnet alimentat de un microfon.

Un amplificator cu lămpi este inserat în circuit.

Se obține astfel un curent gazos formidabil, comprimat la 21 atmosfere și cu o iuțeală de eșapare de 300 m. pe secundă.

In ceeace privește puterea sonoră ea este fantastică.

S'au obținut astfel audiții sonore pe mare la o distanță de... 30 km., și comunicații între pământ și un dirijabil, care sbura la o înălțime de 900 m.

Moneda Kilowatt

Pornind de la principiul că singura măsură incontestabilă a valoarei unui obiect fabricat constă în „cantitatea de energie" necesitată pentru fabricația sa, americanul *Howard Scott*, un exponent al technocrației, a emis de curând ideea ca să se pună în circulație un nou etalon monetar, care să exprime tocmai acest quantum de energie. Noul etalon ar fi *kilowatt-ora*, unitate de energie și ar servi ca unitate de măsură pentru valoarea bunurilor celor mai diferite.

Interesant este faptul că, pornind dela aceleași principii, un inginer francez Archer, primarul comunei Cisely (Franța), a introdus în această localitate, cu titlu de încercare o nouă monedă, pe care a denumit-o *„Europa"*.

Această monedă specială valorează 10 kilowați ore de curent electric, 30 minute de muncă, 2 kg. de grâu, 200 gr. de bumbac, etc.

Este evident că toate aceste încercări de reformă monetară nu tind în fond decât să restabilească „trocul", schimbul în natură al mărfurilor reale, la care se reduc fatal și întotdeauna schimburile cele mai indirecte.

Țesuturi impermeabile

Pentru a face impermeabile țesuturile folosite în confecționarea vestmintelor de ploaie se întrebuințează în general cauciucul.

Țesuturile astfel impermeabilizate prezintă însă neajunsul de a nu permite trecerea aerului, ceeace dăunează exigențelor higienei. De aceea s'au căutat alte procedee, care nu utilizează cauciucul. E suficient pentru aceasta să se îmbibe fibrele textile cu materii grase și săruri minerale, care silesc apa să se scurgă, în timp ce porii rămași între filtre permit circulația aerului. Grație acestui procedeu s'au realizat vestminte impermeabile și higienice.

I. S.

Sonatele lui Brahms

După ciclul sonatelor lui Beethoven, d-na Cella Delavrancea și d. Alexandru Theodorescu au executat într'un concert, dat la fundația „Dalles" cele trei sonate pentru pian și vioară de Brahms. Regretând că nu s'a dat comemorării centenarului marelui compozitor proporțiile cuvenite, să relevăm cu atât mai mult meritul celor doi distinși muzicieni de a fi prilejuit audiția sonatelor pentru pian și vioară, care ne mai fiind de mult cântate, sunt destul de puțin cunoscute publicului nostru.

Acestor sonate, — admirabile lucrări de muzică de cameră, conținând acelaș lirism interior și aceeași nuanță de contemplație poetică redată de orice lucrare brahmsiană, d-na Delavrancea și d. Theodorescu le-au dat o interpretare de mare înălțime artistică, al cărei succes în public a fost subliniat prin numeroase aplauze.

CITIȚI REVISTA

REBUS

Prețul 5 lei 20 pagini

Citiți:

„LECTURA"

DISCUL

Titluri

In orice domeniu de producțiune, firma are un rol considerabil. Negustorul — ca și romancierul, cinematografistul, ziaristul, compozitorul — trebue să-și intituleze cât mai pompos marfa, respectiv opera, pentru a atrage publicul. Dacă nu s'a ajuns la titluri de talia: „Fecioara de 50 carate", „Bombardament la pudoare" sau „Taurul doamnei Popescu", totuși și inscripțiile de pe discurile cu muzică ușoară au savoarea lor necontestată.

Pozitiviștii, savanții cardiologi, medicii sau oamenii cu bun simț care știu că inima nu e decât un organ — cel mai însemnat dintre toate — când aud cântându-se: „Inima e-un telefon", „Inima e o ghitară", „Inima e un țambal" rămân uimiți de descoperirile compozitorilor români, care desigur că — după îndelungi cercetări — nu vor întârzia să găsească și alte calități ale inimii, bunăoară: „Inima e o percepție"..., „un tramvay" sau „o locomotivă"...

Toată vara trecută, la Constanța ca și la Predeal, la oraș sau la târg — când Ungaria agita steagul revizionismului — o Românie întreagă cânta, fluera, fredona, urla: „Ilona". Placa cu acest titlu era cea mai căutată

Ilona !?...

Ți-am dat tot ce-ai vrut,
Ți-am dat tot ce-ai cerut,
Ți-am dat sufletul, inima mea.

La început, în primele zile ale lansării, s'au putut vedea scene cu adevărat impresionante. La versuri ca:

Ilona !?...

Mi-ai dat nopți de dor,
Mi-ai dat nopți de amor
Mi-ai dat tot ce o femee poate da..

...nevestele furioase au început să facă soților scene de gelozie și să-i bănuiască de infidelitate și de înșelare cu slujnica. Mamele își suspectau feciorii. Actele dotale erau scoase din fundul sertarelor. Avocații aveau mai mult de lucru.

Dar la auzul implorărilor și regretelor:

Ilona! Te-ai dus, ai plecat, etc... servitoarele, care nu pricepeau din toate acestea decât numele lor, nu știau ce au de făcut: să văcsuiască ghetele stăpânului, să pue masa sau să cumpere o litră de măsline dela băcănie. Deabia mai târziu — când lucrurile s'au lămurit — când toți au aflat că Ilona nu e decât un tango, liniștea și pacea au reintrat în casele familiilor.

Se împlinește un an dela apariția acestui buclucaș cântec. Din spirit de condescendență compozitorii noștri ar trebui să ne ofere, în anul acesta cântece cu numele de: Iuliska, Șari sau Katy — succesul fiindu-le dinainte asigurat.

Fiecare compozitor își intitulează opera, după durerea și focul ce-i mistue „inimioara", care nu mai e nici „telefon" nici „trombon", ci sediul tuturor sentimentelor de amărăciune.

Un diseur cântă jalnic o romanță intitulată: „Mi-e dor"... și n'am cuvinte.

Un suprasensibil își intitulează cântecul „M'ai amăgit c'o privire". Un timid reținut în mișcări și arhimodest, nu are decât o dorință: „Aș vrea s'alint c'o privire". Alți doi timizi și foarte puțin pretențioși nu vor decât: „Doar un cuvânt" și „Dă-mi o clipă de iubire". Atâta tot?

Un fioros amenință: „Tu nu ești cea din urmă". Neobrăzat, îmbrăcând haina falsei modestii, un diseur pretinde: „Dă-mi câte puțin din tot ce ai".

Vineee!

Culmea obrăzniciei și indecenței se vede în: „M'ai ciupit de sânișor".

Unui rutinat, deziluzionat de ultima parteneră, nu-i rămâne să exclame decât: „Dar ești la fel ca și toate celelalte" — după ce, bineînțeles, îi propusese: „Aș vrea să fii a mea o noapte".

Concepția fatalistă asupra vieții o găsim exprimată, în tangoul: „Așa mi-e scris".

Rușinat, poate de un „à-propos" sau avans, un cavaler al secolului al XX-lea, roșu până peste urechi, cu degetul în gură șoptește: „Fii cuminte, domnișoară".

Un exclusivist imploră: „Fii doar a mea".

In urma unor cercetări laborioase, tot un compozitor a găsit soluționarea crizei și remediul sărăciei: „Pe un drum mic, întâlnești norocul mare". Avis amatorilor!

Frequentați numai gangurile, ulițele, fundăturile, podurile și canalurile.

Un indiscret peste măsură, limbut, vine să spună pe față, scurt și categoric, tot ceeace ceilalți ascundeau: „Cânt numai pentru ea"'. Curată trădare!...

Aproape fără excepție, judecându-i după versurile cu care își înzorzonează — de cele mai multe ori, fără gust — muzica, reese că toți compozitorii sunt niște nenorociți în dragoste, amăgiți, înșelați, mințiți, dați uitării, abandonați, neluați în seamă, care vor termina prin a figura la rubrica „otrăviți" sau „aruncați dela etaj" la „Fapte Diverse". Dar nu există oare și dragoste fericită?

Ne încumetăm să răspundem afirmativ. Atunci?... Rămâne să-i împărțim pe îndrăgostiți în două categorii: Unii fericiți și mulțumiți și alții... care compun tangouri, romanțe, etc...

LIVIU FLODA

Caleidoscop

Sarah Bernhardt

Sunt numai zece ani de când s'a stins „vocea de aur"; dar cei care au auzit-o odată n'au uitat-o.

Prietenii și admiratorii Sarei Bernhardt celebrează a zecea aniversare a morții sale.

Aceea care a incarnat atât de minunat pe Fedra, Dama cu camelii, Frou-frou, Tosca, Cleopatra, Pui de vultur și multe altele, s'a stins în ziua de 26 Martie 1923 în casa sa din Bulevardul Pereire 56, în vârstă de șaptezeci și nouă de ani, fiind născută la 22 Octombrie 1844, la Paris.

Presa străină-i consacră coloane întregi în prima pagină.

Iată un pasaj din „Daily Telegraph": „...Ea reprezenta forța vitală a unei personalități din cele mai considerabile și, mulți ani, a fost unul din cele mai importante instrumente ale Ințelegerii cordiale.

Populară la Londra ca și la Paris, influența ei asupra relațiilor dintre cele două țări a fost așa de directă și de precumpănitoare ca cea a oricărui ambasador sau diplomat."

Sarah Bernhardt a fost pentru Regele Eduard VII, o prietenă devotată și bună camaradă.

Intr'o seară din anul 1883, în epoca în care triumfa la „Vaudeville" în Fedora de Sardou, Edouard — pe atunci prinț de Galles — i-a spus: „Aș vrea și eu să joc teatru".

Iar Sarah i-a răspuns, râzând:

„Da, e în adevăr ceva foarte ușor".

Lucrurile s'au realizat întocmai. Prințul de Galles a jucat, câteva zile mai târziu, incognito, rolul lui Wladimir în jurul căruia se desfășoară întreaga acțiune, dar care moare în primul act.

Intâmplarea asta comică s'a aflat târziu de tot, iar spectatorii dela această reprezentație excepțională n'au bănuit nimic. Nici chiar Regina Victoria nu și-a cunoscut fiul travestit.

Sarah Bernhardt a murit așa cum a trăit toată viața: în plină activitate.

In timpul ultimelor sale zile, neputând să mai iasă din casă, turna în atelierul său un film „La Voyante" sub direcția unui regisor american: Léon Abrams. Destinul însă nu i-a îngăduit să-l termine.

In noaptea care a precedat clipa morții, Sarah a intrat în agonie, iar prietenii care veghiau la căpătâiul ei au asistat la o scenă dureroasă.

Cu toții au auzit pentru ultima oară „vocea de aur".

După ce a spus câteva cuvinte fără șir, vocea și-a recăpătat accentul dinainte, începând să spună versuri.

Sarah a declamat astfel, legânându-și singură agonia, pasagii întregi din Phèdre și l'Aiglon. Ea a rămas până la sfârșit „marea Sarah".

Marea artistă a fost pusă în celebrul sicriu de lemn de trandafir, capitonat cu satin alb, pe care-l păstra la ea de cincizeci de ani și pe care nu de puține ori îl luase cu dânsa în turneele mai lungi.

Menajul Tolstoi

A apărut la Moscova al treilea volum din „Jurnalul soției lui Tolstoi".

Jurnalul, care cuprinde epoca dintre 1897—1909, ne dă prilejul să asistăm la lupta continuă pe care și-o dădeau cei doi soți — nu pe față, ci prin intermediul jurnalului pe care fiecare și-l scria în parte.

„Nu știu — scrie ea la 8 Februarie 1898 — unde și-a ascuns el carnetul în care-și face însemnările zilnice. Mi-e teamă că l-a trimis la Chertkov.

Doamne, Dumnezeule, mi-am dăruit viața soțului meu și acum mi-e teamă de el. In adevăr, continuă fără răgaz să scrie în jurnalul său numai lucruri rele despre mine.

Acestea arată clar intenția sa de-a se arăta încoronat cu cununa de martir; iar pe mine de-a mă dovedi ca o Xantipă odioasă.

Dumnezeule, tu singur poți să mă judeci așa cum sunt!"

De multe ori isbucnea, rugându-l să nu mai scrie nimic de ea în jurnal.

Tolstoi însă nu promitea niciodată nimic.

Fără întrerupere, fiecare în parte alcătuia dosarul contra adversarului, sperând zilnic să descopere documentul decisiv prin care să fie asigurată condamnarea celuilalt în fața tribunalului Posterității.

Ibsen pictor

S'au expus de curând în Suedia, la Helsinborg, două tablouri pictate de Ibsen în tinerețea sa.

Proprietarul e un strănepot al celui la care și-a făcut ucenicia la Grimstadt, marele dramaturg.

In afară de aceste două tablouri se mai găsesc alte două datând din aceiaș epocă și care sunt conservate în familia scriitorului.

Tablourile nu sunt considerate ca fiind de mare valoare artistică.

Unul reprezintă un peisaj de munte din Norvegia, iar celalt pe arhanghelul Gabriel scoborindu-se pe pământ.

Cu toate acestea, mii de vizitatori au defilat prin fața lor.

Haosul popoarelor în India

Se poate oare vorbi despre „sentimentul național" la un popor de 319 milioane, a cărui unitate e dispersată de 45 de rase, 222 limbi, 9 religiuni, un număr imens de secte și peste 3000 de caste?

Din cele 45 de rase reprezentate în India se deosibesc 7 rase principale, dintre care 3 rase amestecate. Din rasele pure fac parte Arienii care trăiesc la nord și nord-vest, Dravizii aflați în special în India de sud, triburile mongole din ținuturile de nordvest, și în sfârșit, Terco-Iranienii din ținuturile de nord-vest. Din rasele amestecate fac parte Scito-Dravizii în partea de sud-vest a țării, Ario-Dravizii în ținuturile de mijloc ale Indiei de nord și Mongolo-Dravizii în Bengal.

In ceeace privește religia, India este cea mai interesantă țară din lume. Mai întâi, ea e leagănul a patru religiuni, printre care budismul și hinduismul numără 42 la sută din prozeliții întregii omeniri; apoi e reședința celei de a treia mari religiuni a lumii, a islamismului sever monoteist, care cu cei 70 milioane de prozeliți reprezintă a doua mare religiune a Indiei, și în sfârșit mai sunt reprezentați aci, în număr apreciabil, prozeliții tuturor celorlalte religiuni.

Cei 270 milioane de prozeliți ai hinduismului, se închină „numai" la 17 zeități capitale, al căror număr, prin adăogirea a o mulțime de zeități secundare, se ridică la peste 330 milioane. Orice lucru, fie folositor, uriaș, neobișnuit sau straniu, fie bun sau rău e privit ca o zeitate. Pietre, stânci, plante, arbori, râuri, lacuri, animale folositoare, reptile primejdioase, instrumente, organe trupești, oameni care s'au evidențiat prin vitejie, virtuți sau păcătuind, spirite bune și rele, toate astea devin zeități. Cu alte cuvinte, abia există obiect pe lume pe care hindusul să nu-l adore ca pe o zeitate.

Primul zeu, Brahma, creatorul, e azi mai puțin adorat. Gloria lui a pălit și în cinstea lui nu mai există decât un singur templu. In schimb, cei doi zei următori, Wișnu, păstrătorul și Șiva, nimicitorul, se bucură de cea mai mare cinste. Despre Wișnu se crede că pentru salvarea orânduirii omenești a luat adesea înfățișarea unui om sau a unui animal. Se cunosc zece asemenea întrupări, dintre care, cele mai cunoscute sunt Rama și Crișna. Idolatrizarea lui Șiva constă în special în adorarea faimosului simbol „lingam"; lui i s'au ridicat cele mai multe temple din India. Cel mai însemnat e templul din Benares, cel mai mare loc de pelerinaj al Hindușilor. Fiecare din acești trei zei principali are iar prozeliții lui, care-i acordă întâietatea.

Cele aproape 3000 de caste au luat naștere din patru caste originare, despre care vechile cărți ale Brahmanilor spun că au luat naștere din trupul zeului Brahma: Brahmanii sau preoții din capul lui, Radșpuții sau războinicii din umerii lui, Vaișizii sau negustorii din trunchiul lui și Șudrașii sau muncitorii manuali din picioarele lui. După cărțile sfinte, numai Șudrașii sunt considerați ca servii înăscuți ai celorlalte caste, iar servitutea lor e imuabilă; până și studiul cărților sfinte le e oprit. Dar și castele mari se fărâmițează în nenumărate subdiviziuni, care se deosibesc între ele prin lucruri de nimica; de pildă, prin aceia că unii folosesc un singur copil la lucru, pe când ceilalți doi copii; sau unii se spală cu mâna dreaptă, iar ceilalți cu mâna stângă. Legea divină îi desparte riguros; n'au voie nici să mănânce laolaltă, nici să-și servească mâncăruri unii altora, nici să locuiască sub acelaș acoperiș. Căsătoria cu cineva din cealaltă castă e unul din cele mai mari păcate. Acei care săvârșesc o asemenea căsătorie mixtă, fac de aci înainte parte din cea mai josnică dintre caste, din casta celor de care „nu te mai poți atinge" din casta Paria. Isgoniții nu mai sunt primiți de nici o altă castă, nu pot căpăta nici o ocupație onorabilă și fetele lor nu-și pot găsi soți.

In India sunt ținuturi unde sărmanii Paria n'au voie să-și așeze colibele decât în afara zonei orașelor și satelor. Unora dintre ei li se interzice cu totul de a-și clădi colibe. Drept locuință, aceștia se servesc de un adăpost făcut din frunze atârnate pe prăjini, respectiv de un cuib în furca unui pom. Sunt de asemeni orașe și sate prin care Paria nu au voie să treacă decât în timpul amiezii, când razele soarelui cad perpendicular, de oarece razele oblice din timpul dimineții și al serii aruncă umbra „necuratului" pe casele lor, pângărindu-le.

Numărul acelora, care evită călătoriile în tren din pricina legii castelor, devine pe zi ce trece tot mai mic. Civilizația vestică câștigă tot mai mult teren. Acest lucru e mai vizibil în orașele mari începând dela pătura mijlocie în sus. Indianul a și început să prefere locuințe mobilate în stil european, îmbrăcăminte europeană și mâncăruri europene. El a început să iubească sporturile europene și vizitează teatrele, cinematografele, cafenelele și localurile de dans. In genere însă, egalizarea diferitelor elemente din sânul popoarelor se isbește încă de cele mai mari dificultăți, cu tot progresul civilizației. Și — după cum ne dovedesc diversele încercări nu numai ale lui MacDonald, ci și ale lui Ghandi — aci se află pe primul plan chestiunea Paria, ca una dintre cele mai arzătoare probleme ale chaosului popoarelor, care se numește India.

Tablete

De vorbă cu El

Am vorbit cu el în absenţă, nefiind prezent niciodată. Trebuia să-i întreb neapărat fotografia, de vreme ce lipseşte originalul.

— Spune-mi câteva secrete profesionale, l-am rugat, ca să mă folosesc şi eu de ele. Intâi, ce ai în capul dumitale?

El zâmbi. El zâmbeşte ca un mânz, ridicând buza odată cu nasul, modelate dintr'o singură bucată, aderende şi solidare. Drept vorbind, eram încredinţat că El n'avea nimic în cap. Vreau să zic că nimic personal şi original. Distingeam o sumedenie de mototoale de hârtie tipărită, ca într'un coş de birou, în care plicurile şi foile de gazetă zac în echilibru. Dar voiam să ştiu ce-mi spune el.

— Intâi, răspunse El, cu înţeles şi luându-mă peste unul din picioarele lui de proteză intelectuală, nu ştiu ce se numeşte cap... Este cap sau nu este cap? Dacă este, de ce să fie şi dacă nu este de ce să vorbim?...

— Nu pot evita cruzimea filosofiei dumitale decât alunecând pe o tangentă, i-am răspuns. Să-l numim dovleac, dacă preferi, sau căpăţână. Vreau să aflu conţinutul răutăciosului dumitale cucurbitaceu. Nu mă supăr să adoptăm din terminologie chiar numele suav de castravete.

El râse. Râse, evident satiric. Buza de cal se ridică însă din greşală ca un cozoroc de şapcă şi se văzu obscenitatea gingiei, vânătă şi zemoasă.

— De ce ai rămas maestre, aşa? l-am întrebat.

— Mă gândesc, zise El. Mi-a venit o idee, lasă-mă să scriu.

El scrise ceva pe o foaie de bloc.

— Vrei să-mi arăţi ce idee ţi-a venit?

— Nu pot, zise El. Arsenalul ideilor e strict confidenţial. Ai dreptate, dar să nu-i zicem nici castravete nici dovleac. Am voit să te descurajez. Există cap, într'adevăr, fără păcăleală. Tot ce aş autoriza să-i se împrumute capului, într'o imagine literară, ar fi forma unui dulap cu oglindă. Eşti mulţumit? E mai puţin vulgar decât produsele horticulturii.

Socotind că şi-a restabilit balanţa ironiei, El râse iar şi acum buza nasului se strânse pe maxilar ca un briceag închis.

— Am terminat cu comentariul despre cap? am întrebat. Pentrucă aş vrea să urmez.

— Am terminat, zise el, cu toate că despre acest hangar intelectual se poate scrie o lucrare critică în mai multe volume.

— La ce lucrezi actualmente? Ciclu de romane, serii de conferinţe, esseuri impresioniste? In ce gen literar se va exercita de-acum amploarea sarcasticului d-tale rafinament?

— Nu pot să fiu indiscret cu d-ta, zise El. Am terminat însă un articol de generalităţi. Ies după vânt în privelişte şi miros de unde-mi vin efluviile pe la nas şi râd.

— Ţi-aş face o singură observaţie, dacă permiţi. Râsul dumitale literar e niţel rânjit. Nu poţi să râzi în scris cum râzi în natură? Am citit cum iei d-ta la vale şi subţire ideile şi cărţile, am ghicit intenţia şi n'am simţit realitatea.

— Ştii englezeşte? m'a întrebat el.

— Nu ştiu englezeşte.

— Ştii nemţeşte?

— Nu ştiu nemţeşte.

— Ne-i fi ştiind nici franţuzeşte...

— Nici! zisei hotărît

— Ei, vezi! De-aia nu sesizezi, răspunse El, asigurat că şi-a găsit o arcană. In gândirea mea, căci îţi vorbesc de gândirea mea, limba e un artificiu fără importanţă. E ca şi cum m'aş sui pe un munte şi aş striga Eioioanga! Ţapul sălbatic nu mă înţelege, vaca din păşune nu mă înţelege, ţăranul care se uită cu gura căscată, din prispa lui până la mine, nu mă înţelege. Mă înţelege însă Europa, guturalele chiotului meu cuprinzând irizările şi transparenţele mondiale. Ideile mele, sarcasmul meu, analizele mele nu se opresc în punctul unde d-ta, din pricina dumitale, nu le mai vezi: ele continuă pe dedesubt, ca un păinjeniş activ şi tocmai acolo unde nu se mai poate zări cu ochiul vulgar nimic, se desface complexitatea chestiunii... Ca să înţelegi limba graiului meu e neapărat să cunoşti à fond *cel puţin patru limbi, plus limbile greacă şi latină. Adică trebuie să fii un om cult.*

— Nu cumva secretul dumitale cel mai abscons consistă într'o fericită casnă de a nu isbuti să spui ce vrei? Te-aş sesiza în englezeşte şi nu dau de d-ta în limbajul valac. Nu vrei să mă ajuţi niţel?

Uite, am în geantă 45 de tăieturi din proza dumitale filosofică. Ai băgat de seamă că nu nimereşti niciodată? Şi ai mai băgat de seamă că te fereşti ca de gâlci, de lucrurile curente şi actuale? Ce-ţi vine să te anemiezi între strigoi şi morţi? Ai o preferinţă, să aprinzi candelile stinse şi să dichiseşti coroanele de pe morminte. Asta ţi se cere dumitale? De ce eşti absent? De ce fugi dincolo de palpabil şi cuprinzător?

El înghiţi în sec, ca un gogoloi de hârtie sugătoare, şi nu se mai găsea o picătură onctuoasă de scuipat în gura lui, ca să-i faciliteze vocea. Cu jumătăţi de gesturi, ajutat de strâmbătul bărbiei, de trosnetul cerbicei, de mişcările incoerent dansate ale coatelor şi genunchilor alăturaţi pe rotule, mă făcu să înţeleg, independent de volapückul internaţional, că atitudinea lui înfricoşată de răspunderi şi ferită de polemici, care trebuesc susţinute, are slăbiciuni pentru nobleţea inactualităţii. Momentul e vulgar dar secolul e aristocratic. El iubeşte zigzagul antigeometric şi raccourci-ul pentru confortul sufletesc, prinţesă cu coturni de fildeş într'un castel de cristal.

— Domnule Filosofule, i-am remarcat cu o politeţă pur formală, eşti un laş. Tremuri de opiniunea pe care ai s'o iscăleşti, sleit în generozitate, avar şi uscat. N'ai sânge, n'ai măduvă. Am impresia că te-ai masturbat din prima tinereţe toată viaţa, până la impotenţă, spălat, curat ca un ţigaret de chihlimbar prin care ziua trece fum şi seara o pană de gâscă înmuiată în alcool. N'ai puţit niciodată a năduşală şi a muiere: eşti de majolică. Celula dumitale de ovăz dă, frecată, făină, făină de ovăz. La ce atâta căpăţână, atâta profil, atâta chelie? La ce-o fi folosind? N'ai copii, n'ai patimi, n'ai câini, nu eşti beţiv, cartofor, hoţ, nici escroc — ptiu! eşti un inefabil şi un superesenţial inutil. E adevărat? Vezi că nu mai rânjeşti? Comentarii la comentarii, notiţe la notiţe, băşici de săpun constelate. Imi pare rău că am mai venit la d-ta. Nu ştii să-mi spui nimic şi nu eşti în stare măcar să mă înjuri.

Mi-am permis atunci să-mi pierd respectul şi uitându-mă la El, i-am aruncat un chibrit în interesanta lui fizionomie. Nu s'a mişcat. Am dat cu un creion... M'am apropiat de el şi l-am înjurat crunt...

S'a zbârcit puţin în jurul nasului. Era o sticlă cu gumă arabică pe biuroul lui: am scos pensula şi i-am atârnat de-asupra capului o picătură lungă, care scoborînd între guler şi ceafă, am priceput numaidecât până unde s'a întins, după o corectură reflexă. „Ce să-i mai fac?" m'am întrebat.

— Vreau să plec, domnule scriitor: la revedere! i-am zis. Dar pentru despărţire o să-ţi divulg ultima părere. Ştii ceva? Mi se pare că eşti un idiot însă, bine înţeles, un idiot ornat, cu lectură, scrobit şi călcat. Haide! lipeşte-mi o palmă, căci mi se pare că te-am insultat. Nu pui mâna pe un scaun, pe un baston, pe un revolver? Nu vrei de loc să-ţi ştirbeşti temperamentul?

El tocmai se gândea cu câteva sute de ani înapoi şi musculiţa lui intelectuală tocmai bâzâia în fereastra lui Jean-Jacques, care venise vremea să fie niţel maltratat şi rânjit...

T. ARGHEZI

Plastica

Lipsite de efort interior şi de străduinţa determinării unui stil personal, manifestările celor mai mulţi dintre tinerii absolvenţi ai şcoalelor noastre de pictură dezamăgeau chiar dela primul contact cu publicul.

Profesorii, obsedaţi de gândul nivelării valorilor, îi creau şi-i formau pe toţi după ţiparul lor, şi multă vreme pecetia şcoalei urmărea activitatea artiştilor în aspectele cele mai hotărîtoare ale evoluţiei lor.

Câteva apariţii şi debuturi recente au venit să contrazică această tradiţie.

In al patrulea an de existenţă, Academia de pictură de sub conducerea pictorului C. Vlădescu a organizat chiar în localul şcoalei (Strada Matei Millo 7) a doua expoziţie anuală, în care, alături de profesor, expun o foarte bogată colecţie de lucrări, elevii şi absolvenţii Academiei.

Trebuie să notăm din capul locului că denumirea de elevi care ar putea fi primită cu încredere de cercetători e, cel puţin pentru majoritatea tinerilor expozanţi, un titlu justificat numai de prezintarea în cadrul unei şcoale, în înţelesul fondului comun de aspiraţii plastice care se subliniază prin impresia generală de scrupolizitate în observarea naturii, vigoare în construcţie şi limpezime în colorit, păstrând în diversitatea atâtor temperamente aceiaşi notă de sobrietate, ostilă dulcegăriilor eftine care ispitesc pe începători.

Câteva lucrări demne să figureze în colecţiile amatorilor încercaţi, încoronează ostenelile unei directive ce merită nepreCupeţite elogii.

E remarcabilă aci tenacitatea cu care s'au aplicat îndrumările în luptă cu influenţa curentelor şi formulelor de modă şi de laborator, — oferindu-nise o pleiadă de elemente solid pregătite şi stăpâne pe mijloacele plastice.

Notăm câteva din numele care s'au distins, — unele cunoscute şi din expoziţia de anul trecut.

D. *Gh. Tacian*, remarcat altă dată şi la Salonul Oficial, dă expresiune unei emoţii sincere până la naivitate, în străduţe şi colţuri uitate de periferie bucureşteană, şi e surprinzător de sugestiv în notările lapidare din viaţa şi îndeletnicirile oamenilor umili şi necăjiţi.

D. *St. Diaconescu*, în căutarea stilului personal, e vizibil preocupat de a-şi clarifica coloritul, aşezat pe temeinică observare a volumurilor şi atmosferei. E un element promiţător.

D-na *M. Davila* expune o serie de peisaje cu delicate tonalităţi de aquarelă, plăcute prin luminozitatea subiectelor şi a tratării.

D-ra *Emilia Demetra*, expresivă în cele trei naturi moarte, trădează cercetarea laborioasă a construcţiei, soliditate coloristică şi real simţ al compoziţiei. Studiile d-sale de nud, ferite de povara amănuntelor, reuşesc să exprime cu claritate caracterul.

D. *Şt. Dumitrescu-Şercaia*, un temperament deosebit, aduce un colorit nostalgic, cu tonalităţi de griuri roşcate. „Vatra" e o lucrare de reculegere şi sinceră emotie.

D-na *R. Geller* afirmă predispoziţii spre construcţie în studiile d-sale de nud şi portret, având şi multă siguranţă în mişcare.

D-ra *Viorica Grigorescu* prezintă un număr apreciabil de pânze, dintre care relevăm mai ales naturile moarte, prin puterea de realizare, urmărirea construcţiei şi consistenţa materiei.

D-ra *Tutzi Haspel* expune un serios studiu de nud, cu bune calităţi de valoraţie, şi două naturi moarte armonios compuse, dar într'un colorit încă neprecizat.

D-ra *Aurora Hagi Ştefan* înfăţişează o serie de portrete şi capeet de expresie în aquarelă, obţinând neaşteptate sonorităţi plastice cu mijloacele reduse ale genului.

Peisajele bucureştene ale d-lui *N. Ştefănescu* sunt bine echilibrate în cadru, de un colorit discret şi armonios, dovedind stăruinţa artistului de a-şi preciza viziunea plastică.

D. *Adian Mercuşor* expune o serie de schiţe expresive în negru, mărturisind o înţelegere deosebită a eliminării detaliilor.

D-ra *Crisanta Simionescu* aduce un studiu de natură moartă, plin de făgădueli prin simţul de repartiţie al luminii, cu care obţine nuanţări şi atmosferă.

D-na *Elena Băicoianu*, prezintă peisaje în aquarelă, plăcute prin suavitatea cromaticei.

D-ra *Magda Stupcan*, în două naturi moarte, are un colorit fraged şi precis în sobrietatea lui.

D. *C. Vlădescu*, îndrumătorul şi animatorul acestei grupări, expune şi d-sa alături de aceste tinere talente, păstrând rezerve de clasicism sub factura şi coloritul modern cu care îşi exprimă convingerile plastice.

Mijloacele technice pe care este stăpân, îl scutesc de tatonările şovăelnice între paletă şi unitatea tabloului. Totul e impregnat de o impresie calmă, ca o mărturie a siguranţei şi stăruinţii cu care artistul îşi urmăreşte problema, nelăsând nimic pe seama hazardului de penel.

Coloritul sobru, într'o cromatică ce atinge pe alocuri dramaticul, este expresia unui temperament refractar efectelor de gust îndoelnic.

Cele trei portrete în mărime naturală pe care le expune sunt o închegare unitară a calităţilor ce-i recunoaştem.

Din aceste calităţi, dar fără influenţe care le pot ucide personalitatea, se împărtăşesc şi elementele tinere care s'au grupat aci. Şi este o dovadă de multă lărgime de spirit în faptul că profesorul a izbutit să-şi îndrumeze discipolii, ferindu-se de a-i domina cu personalitatea sa.

H. BLAZIAN

Memento Expoziţii

■ Muzeul Simu: MARIUS BUNESCU, *peisagii, portrete, natură moartă*, — 12 Martie—12 Aprilie.

■ Sala Universul: S. MÜTZNER, — 19 Martie—15 Aprilie.

■ Fundaţia Dalles: TINERIMEA ARTISTICĂ, — 31 Martie—30 Aprilie.

SELL, — 26 Martie—26 Aprilie.

■ Ateneul Român: TH. PALLADY, — 28 Martie—29 Aprilie.

■ Sala Ileana: HONORIU CREŢULESCU, — 17 Martie—17 Aprilie.

ELENA TACIAN BALUDIMA, — 2—25 Aprilie.

■ Sala Mozart: JULIETTE ORAŞIANU, — 16 Martie—16 Aprilie.

GEORGE VÂNATORU şi VALENTIN HOEFLICH, — 15 Martie — 19 Aprilie.

DEM. IORDACHE, — 23 Martie —19 Aprilie.

N. ENEA, — 1—20 Aprilie.

■ Sala Hasefer: RIZA PROPST KRAID, — 19 Martie—8 Aprilie.

■ Foyerul Teatrului Maria Ventura: CONSTANŢA EFTIMIE IONESCU, — 25 Martie—22 Aprilie.

■ Casa Şcoalelor: MARIA GRIGORESCU, — 15 Martie—8 Aprilie.

■ Atelier: SILVIA PANAITESCU (Alea Alexandru 35, Parcul Filipescu), — 25 Martie—9 Aprilie.

■ Academia de pictură C. VLĂDESCU, Str. Matei Millo No. 7, — 26 Martie—23 Aprilie.

Costache Ciobanul

Când eram mic, îmi era frică de el. Par'că îl văd şi acuma, înalt şi spătos, deabia intra pe uşa cancelariei. Iarna şi vara purta sumanul pe umere, legat numai la gât, cu baerele dela guler. Nu ştiu de se uita sau nu la om când vorbea, căci sprâncenele stufoase şi pleşoiate peste ochi, îi acopereau privirea. Se vorbia multe de el, căci fusese tovarăşul răzeşului Neculai Borşa, vestitul hoţ de cai, care dispăruse într'o noapte, nu se ştie cum, şi toată bănuiala căzuse pe el. Tata, îl angajase şi el mai mult de frică, peste toate vitele dela moşia unde stăteam, apoi îl avansase în grad, dându-i în pază şi pe celelalte dela restul moşiilor. Şi nu ştiu cum, dar de când îl avea pe Costache Ciobanul, nu s'au mai furat nici caii din grajd, nici boii din ocol. Ba mai mult, când unui vecin i se fura vreo vită, dădea fuga la noi, îi făgăduia lui Ciobanul un bacşiş, şi lucru hotărît... se găsea.

Pe zi ce trecea mă simţeam atras de acest om, ca de o poveste începută şi neterminată. Il pândeam când venea la curte, ne duceam amândoi în grădină, ne aşezam acolo unde era iarba mai înaltă, eu scoteam pachetul de tutun pregătit, iar el începea să-mi povestească lin... Când pronunţa numele lui Neculai Borşa, adăuga totdeauna: „Bietul domnul Neculai, Dumnezeu să-l odihnească". Şi vorbia de el, ca de o fiinţă supraomenească.

— Vedeţi, cucoane, îmi spunea într'o zi, toţi l'au bănuit, dar nimenea nu l-a putut prinde cu atâtica. Nu aici la noi, unde era cunoscut, dar şi în Rosia, îl credeau toţi boer mare. Petrecea nopţi întregi cu boerii de dincolo, care aveau herghelii de cai şi nu lua calul până ce nu-l cunoştea îndeamănuntul, căci el, ferit-a sfântul, n'ar fi luat orice gloabă. De mai multe ori, m'am încumetat să-l întreb:

— O mai fi trăind Niculae Borşa?

Dar, totdeauna schimba vorba. Numai într'o zi îmi zise:

— S'a încrezut prea mult, cucoane, în boeri, asta l-a prăpădit săracul.

Anii au trecut unul câte unul şi cu dânşii am crescut şi eu. Implinisem 19 ani şi eram în vacanţele mari la ţară. In anul acela, ploile se ţinură lanţ, făcând să se reverse Prutul, inundând o mare parte din moşie. Puhoiul, adusese vreo câteva mii de plute din susul apei pe care le răvăşi dealungul lanurilor, stricând şi ceeace mai rămăsese. Nici n'apucă să se retragă apele şi trei evrei, de prin Galiţia, proprietarii plutelor, veniră la tata, cerând restituirea lor plătind drept despăgubire, 50 bani de fiecare bucată de lemn. Tata mă trimisese pe mine să fac numărătoarea, iar eu, cerusem să-mi dea ca ajutor pe Costache Ciobanul. In zorii zilei, într'o căruţă cu doi cai, am pornit spre Bahna. Acolo, la marginea Prutului, ne aşteptau evreii. Până seara târziu, oamenii legară câte şapte bucăţi de brad împreună, formând o plută. Apoi puneau câteva brazde de pământ pe fiecare, să aibe pe ce face focul şi porneau în josul apei, spre Galaţi. Treaba era anevoioasă şi cerea câteva zile s'o isprăvim. Trebuia să dormim acolo, ca să începem numărătoarea odată cu ziua. Costache întorsese căruţa cu fundul spre apă, să-mi ţie dos, făcând un aşternut de fân uscat de cu vreme la soare, pe care trebuiam să dormim, unul lângă altul. Imi făceam o sărbătoare, la gândul că voi avea o noapte întreagă, de stat de vorbă cu el. Inainte de a ne aşeza la masă, Ciobanul luă caii la scăldat. Se desbrăcă şi el, aruncându-se în apă şi înotând pe dedesupt, eşi înaintea lor. Ii purta ca din frâu, izbind apa cu palma deschisă, care ţâşnea ca dintr'un furtun, când spre dreapta, când spre stânga. Am scos mâncarea, ce ne dăduse de acasă, iar eu, avusesem grije, să îndosesc câteva sticle de vin, pentru Ciobanu. Mă uitam la el, cu ce poftă mânca şi cum plescăia limba, de câte ori golea paharul. Aveam şi eu grije, să nu-l las niciodată gol.

— Bun vin, cucoane... De unde o fi?

— Dela Nicoreşti. Ai fost pe acolo?

— Chiar acolo nu. Dar, m'am dus cu d. Niculae, Dumnezeu să-l odihnească, la Focşani.

— Ai umblat mult cu dânsul?

— Mult, cucoane... câte meleaguri am cutreerat, câtă omenire am cunoscut. Era iute ca spirtul şi nu şedea cât chicul... şi acum, îi stau oasele ţeapăne, cine ştie unde.

— Crezi că a murit?

Stătu puţin pe gânduri, apoi îşi goli paharul, mă privi lung şi îmi zise:

— Aţi crescut cucoane, nu mai sunteţi un copil, a început să vă mijească şi mustaţa. N'am spus la nimeni... şi apoi... am păţit destul pentru asta. Dar, cu dv. vedeţi... se schimbă...

Işi goli din nou paharul, răsuci o ţigare, şi ridicând capul în sus, cercetă cerul înstelat, cu o lună plină cât un fund de ceaun de aramă... şi începu:

— Era o noapte ca asta când s'a prăpădit. Se lăsase întunericul bine când m'am pomenit cu el călare, în ogradă.

— Incalică-te, măi Costache, şi vino cu mine.

Nu-mi spunea niciodată, unde mergem. Am luat-o spre Hârtop. Caii mergeau alături, el fuma, răsucind ţigară după ţigară, şi nu zicea nimic. Era lună şi nici ţipenie de om pe drum. Intr'un târziu grăi:

— Hm! lucru afurisit... Nu ştiu ce dracu am, dar mi-e inima grea.

— Să ne întoarcem înapoi.

— Ei! Inapoi. Dar, ce eşti muere? Ţi-a tăiat un iepure drumul?

— Mie, nu-mi e nici inima grea şi nici uşoară, mă întreb doar, unde mergem.

— La cuconul Ionică Gologan; la subprefect... de şi-a cumpărat răzăşia ce o are, mie să-mi mulţumească. Eu, siracul mi-am pus pielea la saramură. Ce-a făcut el? A tot dat bilete pentru cai, sau i-a vândut gata, aduşi de mine în grajd. Dar, vezi, măi Costache, nu ştiu cum... dar, mie, nu-mi miroase a lucru curat. Şi ştii de ce?

— De ce, d-le Niculae?

— Astăzi mi-a zis: „Vino la noapte pe la mine. Fereşte-te mai bine ca ori când, să nu care cumva să te vadă cineva. Nu spune la nimeni nici chiar lui Costache". Când a văzut că tac, îmi zise: „Prefectul, mi-a vorbit de tine şi s'a cam uitat lung la mine. Tare mi-e frică, să nu fi aflat ceva de noi. Ş'apoi ştii tu ce sbir e, ferească Dumnezeu de una ca asta, vai de pielea noastră".

— O fi aşa, d-le Niculae.

— O fi... dar, vezi eu sunt vulpoi bătrân... tocmai de asta, zic că nu-i lucru curat... să nu ştie nimeni? Nici chiar Costache? Cui doar era să-i spun...? Cine a ştiut vreodată că vin eu pe la el, afară de cucoana Smărăndiţa, nevastă-sa, şi cu tine... ştia prea bine, că am eu mai multă grijă ca el.

— Ei... nu mai fi nici d-ta aşa.

Bietul d. Niculae, Dumnezeu să-l ierte, tăcu. Işi aprinse o ţigare şi când o isprăvi îmi zise:

— Măi Costache, înainte de a ajunge, tu s'o iei prin lanul de grâu din dosul curţii. Leagă calul de gard şi vină şi tu, la geamul unde vei vedea lumină. Fereşte-te să nu dea cânii la tine, să nu-i audă conul Ionică lătrând.

In dreptul lanului ne-am despărţit. Am făcut aşa cum mi-a zis. După ce am legat calul, am luat-o prin pomăt şi n'am apucat să fac ocolul casei, când am zărit lumină la un geam. M'am uitat prin ochiul ce făcea storul care era ridicat puţin, pe marginea unei pălării. Era pălăria lui domnul Niculae. Am înţeles atunci, că-mi făcuse el loc, să pot vedea. La o masă, în mijlocul casei, şedea d. subprefect cu d. Niculae. In mijlocul mesei, un clondir cu vin, iar dumnealor alături unul de altul, vorbeau de zor. Din când în când, cucoana Smărăndiţa, înaltă şi vânjoasă cât un bărbat, intra prin odae cu treburi... de... de ale casei. Tânjeam, uitându-mă, la clondir şi la pahare. Ce să-mi fac inimă rea, mi-am zis, şi m'am aşezat dedesubtul ferestrei, aprinzând şi fumând sub suman o ţigare, ca să nu mă vadă cineva, sau să dea câinii de mine. După un răstimp, m'am ridicat. Vorbeau încă. Ce o fi punând atâta la cale! M'am lăsat iar jos. Simţeam că mă fură somnul. Am aţipit, dar numai puţin. M'am sculat din nou. Să nu cumva să plece şi să nu mă găsească. Mă uit. In casă era numai d. Niculae, cu capul lăsat pe masă. Ce dracul, mă gândesc eu, dintr'un clondir sau două să se îmbete aşa. Era omul, care ţinea zile şi nopţi întregi la băutură. Unde o fi cuconul Ionică şi cucoana Smărăndiţa? Nu a trecut mult şi cuconul Ionică intră. Se apropie de d. Niculae, şi-l scutură încet de umăr, par'c'ar fi voit să vadă dacă doarme. Dar, pace. Apoi se uită în sus, ca şi cum ar fi aşteptat ceva. Deodată se deschise capacul dela gura podului şi cineva dădu drumul unui odgon. Cum şedea bietul d. Niculae, cu capul pe masă, cuconul Ionică, trecu binişor un capăt de odgon pe sub bărbie şi făcu un laţ. Apoi îşi scoase haina şi suflecându-şi mânecele la cămaşe, eşi pe uşe după ce grăi ceva cu cel din pod. Doamne, mă gândeam, cum să-l scap... bietul d. Niculae. Se poate să doarmă un om aşa de greu? I-o fi pus ceva în băutură. Să dau busna în casă?... ne împuşcă pe amândoi... zice că am venit să-l prădăm. Eu, mă tot uitam prin ochiul geamului. Deodată, odgonul începu să se întindă. Simţeam că mi se strânge inima, mi se pusese un nod în gât şi nu-mi mai puteam trage sufletul. Am ridicat pumnul şi când am isbit giurgiuveaua dela mijlocul ferestrei, ţăndări s'au făcut toate ochiurile dela geam. Apoi iepureşte, am luat-o spre gard unde lăsasem calul. Cânii, se ţineau după mine să mă rupă, nu altceva. M'am căţărat pe gard şi dintr'o săritură am fost pe spinarea calului. Am smuncit frâul legat de gard, cu un par cu totul şi nici nu ştiu când, am ajuns acasă. Ce dracu, mă gândeam, s'o fi sculat, când am dat cu pumnul în geam... mort nu era. A doua zi disdedimineaţă, am dat pe la domnul Niculae. Am bătut la uşe, la geam, dar pace. Prin cerdac, am eşit în ogradă. La uşa grajdului Cioroica, iapa lui, cu şeaua pe ea, aştepta să-i deschidă uşa. Atunci mi-am zis... l-a ucis pe bietul domnul Niculae, Dumnezeu să-l odihnească.

Ciobanul tăcu, lăsându-şi capul în palmă, cu cotul sprijinit pe genunchi. Şedeam, rezemat de fundul căruţii şi mă uitam, cum se fugăreau împrejurul lunei, nişte nouraşi mici şi subţiri ca un fum de ţigare.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, a venit la mine conul Ionică; nu i-ar mai putrezi ciolanele şi mi-a zis: „De spui o vorbă, te împuşc ca pe un câne, are să te poarte pe la jăndărmărie, are să te bată, dar, tu să taci, să nu zici nici cârc; că tot eu te scap. Şi aşa a fost.

Tăceam amândoi. Cerul se limpezise, nu mai era nici fir de nour. Luna se uită încăodată spre noi, apoi dispăru. Din Basarabia, de pe malul Prutului, se auzea o doină, cântată din fluer.

— Aşa să fie, măi Costache?

Işi ridică capul, se uită la mine, apoi sculându-se în picioare, scoase căciula şi făcându-şi cruce, îmi zise:

— Aşa să-mi ajute Dumnezeu, cucoane.

HORIA MICLESCU

Geniul literar și condițiile economice

Cultul oamenilor mari este unul din îndemnurile insistent adresate tineretului, de către educatorii conștienți de puterea exemplelor. Viețile oamenilor mari, obiectiv sau romanțat descrise, formează un gen de literatură destul de interesant pentru cititorii de toate vârstele. Studiile de acest domeniu sunt destul de numeroase în cercetările istorice și literare.

Puțini, însă, atacă chestiunea atât de palpitantă pentru cititor a cauzelor care au contribuit la existența geniilor. Cine studiază această problemă se găsește în fața a patru teorii: aceea a lui Carlyle, a lui Spencer, a lui Lombroso și a lui Tarde.

In fața dificultății și complexității chestiunii, se refugiază într'una din ele, sau într'un amestec înțelegător al unora.

După Carlyle, istoria universală nu este decât istoria oamenilor mari, cărora sunt datorite progresul și orice mare realizare omenească.

Unii, pătrunși de ideile sociologice, s'au declarat partizani ai teoriei lui Spencer, care susține că omul ilustru este un produs întreg și exclusiv al mediului social, care îl toarnă și îl modelează după chipul său. Protagoniștii teoriei lombrosiene, afirmă că geniul se înrudește cu nebunia și că el constitue o formă specială a degenerescenței. O ultimă concepție, mai remarcabilă, a lui Gabriel Tarde, dă un înveliș sociolog teoriei lui Carlyle.

Tarde considera invenția ca motorul evoluției sociale și a divizat pe oameni în inventatori și imitatori. Primii sunt geniile, care îndeplinesc tot progresul; ceilalți sunt mulțimea care nu face altceva decât să-i imite.

La aceste patru teorii s'a adăugat, cu timpul, o alta, care, deși nu exclude importanța precedentelor, dă importanță covârșitoare factorului economic-social. Este teoria partizanilor materialismului istoric, înțeles ca metodă de investigație științifică.

Ei recunosc partea de adevăr pe care o conține fiecare din cele patru teorii, dar pretind a vedea problema ceva mai amplu și mai complex. De fapt, nici o teorie unilaterală, oricât de vastă și de profundă ar fi ea, nu este capabilă să explice acest fenomen așa de ciudat care este apariția omului de geniu. Problema are două laturi, care sunt necesare într'o măsură egală pentru înțelegerea complectă a chestiunii; latura colectivă și latura individuală.

E de prevăzut, după unii din adepții materialismului istoric, apariția unei științe noi, a cărei îndeletnicire ar fi această ultimă analiză. Știința omului se va ocupa exclusiv cu studiul oamenilor mari, după cum psihologia patologică se ocupă de indivizii anormali. Ea va fi divizată în două mari părți: sociologia și individologia. Prima se va ocupa de latura colectivă a chestiunii, analizând condițiile de ordin social și economic în care un om mare s'a ivit; va studia starea societății, diviziunea în clase și psihologia acestor clase; ambianța socială și familială; instrucția și educațiunea. Această cercetare se va inspira, în primul rând, din concepția materialistă a istoriei, care singură e capabilă să lămurească ceva în această latură a problemei. A doua parte, individologia, va studia caracterul și temperamentul său; originalitatea și anormalitățile sale; felul său de viață și legătura între viață și realizările sale. Se va baza pe diferite metode de investigație; va lua în considerație metoda freudiană, neignorând însă cercetările lui Lombrozo și datele psihologiei patologice. In acest mod, printr'un studiu larg, profund și complect, se poate ajunge la o anumită lămurire a chestiunii. Având ca fir conducător cadrele strâmte ale unei doctrine oarecare, rezultatele nu pot fi decât parțiale.

Marxiștii nu văd decât latura socială, freudienii sau lombrozienii nu văd decât individual. Reuniunea competentă a doctrinelor, veritabilul bloc al tuturor concepțiilor, poate forma fundamentele sigure și statornice pentru viitorul științei omului de geniu. Sarcina e dificilă și foarte delicată, mai ales că trebue început prin analiza economică, statistică și socială. Un savant, Alfred Odin, marxist convins și mare statistician, a aplicat metoda statistică la o analiză literară, pentru a trage concluzii de ordin social. A făcut un tablou cu numele a câteva mii de literați din ultimii 500 ani. Examinând instrucția lor, a găsit că 98% avuseseră o instrucție bună. A constatat că a unsprezecea parte din ei au trecut tinerețea în condiții economice dificile. In societatea franceză, nobilimea, magistratura și profesiunile libere, clasele privilegiate ale societății au avut un quasi-monopol în literatură, producând 80% dintre oamenii de litere de talent.

Proporțional cu numărul populației claselor respective, nobilimea a produs de 200 ori mai mulți literați iluștri decât proletariatul. Aceste constatări sunt menite a înlătura credința încă destul de răspândită, că omul de geniu nu depinde câtuși de puțin de instrucția pe care o primește, pentru simplul motiv că este geniu, și că este superior celorlalți oameni.

Spiritul geniului evită cu îngrijire locuințele sărace ale proletariatului. El nu iubește foamea și mizeria.

Vine acolo unde mesele sunt bine încărcate, unde se lăfăiesc îndestularea și bogăția. Excepțiile nu contrazic afirmarea.

ION POPA



Conferințe

Dr. Blumenfeld Scrutator: Glosse Ieșene

Ciclul frumoaselor conferințe organizate de Cercul „Libertatea" pentru acest sezon a fost încheiat Joi 29 Martie cu o extrem de interesantă conferință a d-lui dr. Blumenfeld-Scrutator despre câteva figuri ale Iașilor vechi. Din toate punctele de vedere conferința d-lui Scrutator a interesat. Pentrucă Iașul de care a vorbit d-sa, nu este orașul uitat de astăzi din care din când în când de-abea mai vin vești despre oarecare activitate culturală sau politică, ci un Iași fremătând de viață și pasiune a secolului trecut.

D. Scrutator a păstrat amintiri frumoase despre Iașul de odinioară. O parte din ele au reînviat prin glasul cald al d-sale Joia trecută la „Libertatea".

Cauzele celebrității Iașilor

Toate orașele mari, de cultură veche, își datorează cultura lor și aportul adus de ele în patrimoniul civilizației umane, poziției topografice, locului principal pe care l'au ocupat pe linia schimbului și, deci, a contactului dintre popoare. Iașul stătea pe o astfel de linie: la încrucișarea drumurilor dintre Polonia de sud, lumea ucraineană și, în genere, amestecul de seminții fixate în aceste locuri, trebuia să treacă prin Iași și Galați spre gurile Dunării și Marea Neagră, iar de aci la mările calde. Schimbarea traseului și, mai ales, unirea Principatelor, au contribuit la decăderea Iașilor și la ridicarea Bucureștilor.

Tipuri originale ieșene

Marele farmec al Iașilor a stat în faptul că ambianța de patriarhală liniște a prilejuit apariția unor tipuri care să definească prin însăși prezența lor, un trai de liniște îmbelșugată și fertilă.

Iată-l pe *Tololoi Alexandrescu*, celebrul civilist, om politic și scriitor, conturat de o puternică originalitate, care, la examene, își făcea o plăcere din a tortura domnișoarele candidate cu întrebări răutăcioase, iată-l pe minunatul Matei Cantacuzino, pe dr. Lippe, cel care era atât de pătruns de ideia de iubire a aproapelui, încât nu numai că nu primea bani dela clienții săi, în marea lor majoritate oameni săraci, dar le mai dădea el bani pentru medicamente.

Iată și *Banda neagră dela Jokei-Club* compusă din cei mai nobili scoborîtori ai familiilor boerești vechi.

Bolta rece

Dar ceeace era mai interesant în vechiul Iași, era ciudata viață de noapte centrată în jurul *Bolții reci*, cu vinurile sale faimoase, la mesele căreia se adunau noctambuli care, prin chefurile lor nesfârșite, l'au determinat pe Eminescu să spue că *ei din zi fac noapte și din noapte zi.*

Zelig Schor

In cunoscuta operă a lui Ronetti Roman: *Manasse*, figura cea mai interesantă, prin specificitatea ei, este, desigur, cea a misitului Zelig Schor. Mai mult prin sugestie, un misit ieșan, Schwartz, ajunsese să creadă că el este tipul după care s'ar fi inspirat Ronetti Roman în crearea tipului lui Zelig. Adevărul este că Zelig Schor este oglinda fidelă a misitului evreu de eri, azi și totdeauna.

In linii generale, cam aceasta a fost conferința d-lui dr. Blumenfeld-Scrutator. Ne propunem să revenim mai pe larg când d-sa se va decide să coordoneze toate documentele ce le are strânse asupra acelei vremi și să le publice în forma compactă a unui volum de amintiri. Talent și putere de evocare a dovedit că are cu prisosință.

X.

Cea mai bună recomandare ***a volumelor apărute în*** **Editura „Adeverul"** ***o constitue numele autorilor editați:***

C. STERE: In preajma Revoluției
Vol. I Smaragda Theodorovna **Lei 80.—**
„ II Vania Răutu **Lei 80.—**
„ III Lutul **Lei 80.—**
„ IV Hotarul **Lei 80.—**
LIVIU REBREANU: „Răscoala"
Vol. I Se mișcă Țara **Lei 80.—**
„ II Focurile **Lei 80.—**
I. MINULESCU: 3 și cu Rezeda 4 **Lei 50.—**
I. ST. IOACHIMESCU: Țărani și Târgoveți **Lei 40.—**
H. de BALZAC: „Evreul" **Lei 60.—**
TARASOFF RADIONOFF: „Ciocolata" **Lei 40.—**
De vânzare la toate librăriile.

PRIMI PAȘI

Primăvară...

Prin mii de pori, pământul rezervor
De energii latente'mpinge viața
In firele sfioase de mohor
In plopii moi ce-și scutură mătreața.

Pământul umed încă se'nfioară
Când pe obrajii reci, în mers, l'atinge
Piciorul cald al fetei dela țară,
Cu sâni în care dragostea se'ncinge,

Cu trup în care dorul se desfoae
Cum se desfac pe creangă mugurașii...
...Și'ndrăgostit de soare și de ploae
Pământul îi sărută fetei pașii...

Lumina îngrădită'n țarcul ei
De orizont, de cer și de pământ,
Și-atârnă leagăn alb în toți copacii
Și balansată apoi se lasă'n vânt!

Un baciu bătrân și văduvit de blană
Și-a rânduit din oi o caravană,
Și-a încărcat din văi fără de soare
Zăpada grea pe blândele mioare.

Și-acum din sat, mânându-și caravana
Spre zări sau înspre câmpuri o pornește...
...In poartă stau uimit și par'că aștept
Să văd cum turma toată se topește...

In pielea goală primăvara sburdă
Pe pajiști de văzduhuri și întinsul
Cerului e chicot când se joacă
Cu rândunele'n zbor ușor de-a-prinsul.

Dar dimineața, primăvara-și schimbă
Făptura ei cu mii de înțelesuri:
Imparte flori grădinilor cochete
Târându-și trena verde peste șesuri...

C. LUPU

„Cartea Nunții" de G. Călinescu

După o așteptare îndelungată, poate exasperantă pentru unii, prin faptul că se aștepta să se vadă, după eșecul d-lui M. Dragomirescu, dacă într'adevăr criticii sunt inapți pentru creații artistice, editura „Adevărul" ne-a dat zilele trecute romanul „Cartea Nunții" al d-lui Călinescu. Ei bine! Volumul de față întrece toate așteptările. Pentru cineva, pe care nu l-ar interesa istoria personală a revelației literare a d-lui Călinescu, ci opera de față, ea ar părea o lucrare scrisă spre apogeul carierei de scriitor în urma unui șir destul de lung de alte volume, toate valoroase. In „Cartea Nunții" sunt mai multe cicluri de analize profunde a unor momente din viața sentimentală a omului. Fiorii primei iubiri, care intensificându-se conduc la căsătoria bărbatului cu femeia iubită, culminând în cele din urmă în bucuria procreației, formează ciclul care rezumă acțiunea romanului.

Tânărul Jim Marinescu face cunoștința unei frumoase fete, Vera, cu care flirtase cândva, accidental, în trenul care-i aducea în Capitală, în casa unchiului său, prof. Silivestru Capitanovici, unde aceasta venise să intervină pentru fratele ei, Bobby. Cu timpul, el simte pentru Vera o iubire pătimașă, care nu i-o poate desvălui cu totul, decât numai atunci când prietenele sale: Lola, Dora și Medy îl resping rând pe rând. Numai atunci își dă seama de dragostea mare, pe care i-o poartă copila din tren și hotărăște ca s'o compenseze luându-o de soție.

G. Călinescu

Aceasta este în rezumat acțiunea romanului, pe care d. Călinescu o împletește apoi cu episoade de o valoare incontestabilă ca: orele de muzică și istorie, în care Bobby este erou principal, aspectul plajei dela Eforie și acela al unei gale de box sau aventura galantă a lui Silivestru.

Pare-se că acest autor cu suflet gingaș și vibrant are, ca și Ionel Teodoreanu, ceva din spiritul feminin. Ii place să cocheteze cu fete tinere, așa cum, nevinovat, cățelușul de rasă rostogolește cu piciorul o jucărie obișnuită: ghemul de ață, întâlnit de el în mijlocul odăii. Nevinovăția și sinceritatea copilelor, ai căror sâni răsar îndrăzneți prin mătasea rochiei, îl interesează deaproape și-l urmăresc. Patima lor tinerească și sbuciumul lăuntric sunt pentru d. Călinescu un punct de reper în jurul căruia se clădește apoi acțiunea romanului.

In ceeace privește stilul, el este elegant, limpede și curgător, așa că, nu putem avea despre romanul d-sale decât cuvinte de laudă.

A. C. APOSTOLESCU

Premiile noastre

2 731.000 LEI

au câștigat abonații noștri la ultima tragere a Loteriei de Stat în baza lozurilor ce au primit dela ziarul nostru.

Pentru ca și pe viitor cititorii noștri să se bucure de asemenea avantaje, facem cunoscut tuturor celor care se vor abona începând de astăzi până la 5 Mai 1933, că li se vor acorda

Câte 2 bilete de loterie (optimi) la un abonament pe timp de un an și

Câte 1 bilet (optime) la un abonament pe 6 luni.

Costul abonamentelor rămâne totuș: lei 750 pe an sau lei 380 pe 6 luni.

Deasemenea vor primi câte un bilet de loterie (optime) toți cei care se vor abona pe timp de un an la una din revistele noastre: „Adevărul Literar", „Realitatea Ilustrată", „Radiofonia", „Lectura", „Cinema", „Magazinul", „Dimineața Copiilor"

Tragerea premiilor va avea loc în zilele de 4 și 5 Mai a. c. cu câștiguri în valoare totală de

LEI 7.430.000

Lozurile sunt achiziționate de noi dela marile colecturi Banca Hermes, Calea Victoriei 30, str. Lipscani 20 și Felix Grün, Calea Victoriei 60.

A APARUT:
FLOAREA DIN POVESTE
POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET
de N. PORA
UN VOLUM DE 210 PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50
Editura „Adeverul". — De vânzare la toate librăriile din țară

Cassa opt zeci, la domnu!

Titel Mălinaș își luase diploma de patru clase gimnaziale, la vârsta de nouăsprezece ani.

După o vacanță de gândire, găsi absolut inutil efortul de a-și complecta studiile secundare, în vederea unui viitor șomaj intelectual și primi bucuros soarta de funcționar al Statului, la administrația financiară a unui oraș de provincie.

Hotărîrea fusese luată cu avizul „Inaltului Consiliu de Familie" prezidat de Tanti Mara, a cărei autoritate era recunoscută de întregul batalion de nepoți, sub sancțiunea excomunicării de la tainul cotidian.

Cine ar fi îndrăznit să adauge o iotă la decizia semnată de Tanti Mara? Și-apoi ar fi fost și imposibil, din cauza totalei lipse de argumente plauzibile, întrucât prezidenta le epuizase pe toate în favoarea doctrinei pe care o susținea.

— Titel va fi angajat ca ajutor contabil la administrația financiară, *cu salar*, suna verdictul cu greutate de transatlantic. Noroc de stăruința lui Conu Matache, actual ajutor de primar conservator și de două ori fost candidat la mâna frumuseței apuse, Tanti Mara; odată după răscoala din 1907, cu ocazia morții rivalului său și a doua oară în seara mobilizării generale. Dar degeaba, candidat fără noroc...

. . . .

Totul fu uitat. Evenimentele se precipitară brusc, anii începură să se scurgă parcă mai repede și în locul răpitoarei d-șoare Marina, apăru o Tanti Mara, flegmatică și autoritară, cu veleități de Feld-Mareșal.

Singurul contact cu anii tinereții îl mai păstra un grain-de-beauté — proveniență „Hardtmuth No. 2" — mare cât un buton de manșetă, de care nu înțelegea să se despartă atâta timp, cât feciorelnicu-i trup continua să poarte parfumul unei perfecte castități.

A trecut de atunci mai mult de trei ani și Titel a reușit să ajungă un element model printre colegii săi de birou. Era extrem de scrupulos la datorie; nu întârziase decât o singură dată în noua sa carieră și atunci, din cauză că tramvaiul care-l ducea la slujbă rămăsese în pană de curent, sau după cum spunea el: „din motive independente de voința mea".

In altă ordine de idei, plăcea mult femeilor, când își încasa leafa... Avea însă o patimă. Să treacă drept un tip *dat dracului.*

Pentru epoca noastră pretenția era destul de modestă; dar îi fusese satisfăcută paradoxal de societatea pe care o frecventa căci în loc să fie *dat dracului* — între ghilimele — fusese dat dracului sadea.

Urât nu era, dar avea ceva respingător — inofensiv; producea efectul care-l simte un copil la vederea sticlei cu untură de pește, când i se aduce la cunoștință că va avea de luat câte cinci linguri pe zi. Toate astea însă nu pot avea nici o tărie înaintea eternului dicton „de gustibus non..." Fapt cert era că va avea o aventură — eventual cu prolongée — așa că fericirea care-i inundase inima și avea să-i moaie portmoneul rămânea cu prisosință justificată.

Rendez-vous-ul fusese fixat pentru ora șase, la cinematograf, deci trebuia lucrat cu tact.

Șmecher în materie, firește că nu era — Tanti Mara nu-l învățase să fie — dar pentru a-și păstra linia de june *înfipt*, se dete bine pe lângă un coleg de birou, care în mod absolut prietenesc, gratuit și discret, avea să-i vorbească de secretul cuceritorilor de femei. Pe lângă indicațiile primite gratuit, se gândi să-și cumpere odată pentru totdeauna și „codul manierelor elegante".

Din cei trei sute de lei care-i mai rămăseseră, trebuia să cheltuiască douăzeci și cinci la frizer, șaptezeci la librărie, restul trecând la contul cheltuelilor neprevăzute.

Ceasornicul indica orele trei după amiază și frizerul său mai avea câțiva clienți. Nu putea să întârzie, și se hotărî să ia tramvaiul spre centru.

Haina la trei nasturi, ghetrele albe și mănușile înfipte în buzunarul sacoului cu degetele lăsate în afară, sintetizau cu destulă precizie cartea de vizită a eroului nostru.

Nu-l interesa nimic. Se opria doar din când în când să cerceteze dacă dunga pantalonilor împărția simetric vârful pantofilor. Ridicând ochii, o firmă de cristal alb cu litere roșii, caligrafice, îl opri: *„Coafor Sentimental".*

Excelent!

Titlul îi păru potrivit momentului. Fără comentarii intră și se instală într'un fotoliu rotativ, înaintea unei oglinzi colosale cu bordură albastră. Pe un perete opus, o altă oglindă îi reflecta imaginea pentru ca apoi și aceasta să fie reluată dublu de prima și tot așa mai departe, capul lui Titel deveni o minge de „wolley-ball" pe care cele două echipe de oglinzi și-o aruncau reciproc, mereu, din ce în ce mai repede, mai departat, în infinit...

După tradiționalul *tuns* și *ras*, patronul, — care cronometrase prin influență pulsul clientului — ceru autoritar unui ucenic, loțiunea „Piver" pentru domnu'.

In minutul următor, părul lui Titel în mâinile coaforului sentimental ajunsese un crâng la discreția unui uragan.

După ce-i trecu furia, frizerul îi oferi o oglindă ovală ca să-și confrunte ceafa. Fără a-i da răgazul să-și scoată părul din urechi, practicantul pusese în mișcare periuța, în timp ce șeful își freca mânile, cu aerul omului mulțumit de treaba făptuită.

— *Cassa optzeci, la domnu!!*

Titel întinse gâtul à la Ralph Arthur Roberts și dădu să se uite împrejur. Dar nu exista nici un alt client. Când fu pe deplin încredințat că „domnu" era el, se execută. Gândi o clipă indecent la adresa coaforului sentimental; dar își impuse că în definitiv n'avea de ce să-i pară rău și după câțiva pași intră în prima librărie.

Apăru spilcuit și parfumat strident, mirosind imperativ a eau de cologne, ca un culoar de gimnaziu desinfectat cu formol la sfârșitul vacanței de vară, pe timpul unei epidemii de scarlatină.

— Domnu?! — sări o fetiță cu sprâncenele încondeiate și cu un năsuc obraznic de Cyrano în miniatură.

— *Codul manierelor elegante, duduie,* ceru Titel cu vocea stinsă de șomeur omis de pe listele de ajutorare ale Municipiului.

— Codul manierelor elegante? ciripi blondina. Treceți vă rog la raionul „Cupidon", pe dreapta — și zâmbi semnificativ.

Avu un moment senzația omului care intrând într'o uzină citește la depărtare de o jumătate de metru, cuvântul *„danger"* sub care rânjește o hârcă de mort, și porni spre stânga cu gândul să iasă din librărie. Dar fetița care-l îndrumase spre dreapta, ținu să-i servească de călăuză, pentru a-l preda direct pe mâna d-lui Dinu de la „sentimentale".

— Domnul dorește desigur ultimele noastre noutăți — îl întâmpină acesta cochetând. Și fără să-i mai ceară avizul, îi întinse o cărțulie tipărită cubist, cu coperta colorată, pe care scria cu litere verzi: *catalogul ultimelor noutăți mondiale.* O deschise automat. Nu înțelegea însă nici un moment, cam ce legătură putea să aibă el cu situația mondială, pe care o neglijase în ultimul timp din lipsa fondului destinat gazetelor cotidiane.

Vru să spună că el a venit să cumpere codul manierelor elegante, că n'are decât o oră și jumătate până la întâlnire, dar în aceiași clipă șeful raionului îi smulse broșura din mâni.

— V'am oferit din greșală catalogul cărților sosite în luna trecută, care desigur că-și au deja locul în biblioteca d-voastră. Veți găsi aci ultimele noutăți ale întregului glob literar, — și-i întinse o altă broșură, al cărui conținut avea să fie la fel de străin intelectului și mai ales buzunarului său, ca și prima.

O deschise și pe aceasta. Pe dinaintea ochilor începură să-i patineze prețuri, variind între 140 și 300 lei.

Domnul Dinu, care nu-și pierduse din vedere „pacientul", deși avea de servit și alți clienți, se apropie gentil. O privire șireată și spiritul său de cunoscător în materie de *fraeri*, îl încredință că victima e pe punctul de a sucomba...

Aceasta era marea artă a domnului Dinu și tocmai aici trebuie căutată cauza pentru care fusese numit șefu Imionului *„Cupidon".*

Iată deci motivul cel mai plauzibil, în virtutea căruia șeful de raion, nu-și putea permite luxul de a scăpa vre-ur client de talia eroului nostru.

— Domnul a ales desigur ultimul volum St. Zweig!

Nu mă 'ndoiam nici o clipă. Imi permit să vă atrag atențiunea asupra ediției de lux a volumului *„Freud"* pe care n'o veți găsi nicăeri. E exclusivitatea casei noastre și e relativ eftină, adăugă domnul Dinu, fără ca cel mai neînsemnat mușchiu al feței să trădeze, ceiace gândia în acea clipă despre ilustrul său client.

Fenomenul curios al neputinței de a reacționa în momentele decisive, îl făcu să nu poată articula nici un cuvânt de desaprobare. Ar fi fost și prea târziu. Titel știa cu siguranță că va ceti pentru prima oară în viața lui un autor despre care a auzit în treacăt, pe care l-a văzut resemnat pe coperta unei cărți insipide și mai ales, era sigur că-l va ceti în *ediție de lux* — exclusivitate — și pe un preț relativ eftin...

— Plătiți la cassă! **Primi** o hârtie albastră pe care scria de două ori cifre mari, mari de tot, în dreptul cuvântului lei — 200 —... hârtie albastră — nu mă uita — cercă să viseze Titel, cu gândul la aceia care peste o oră îl va aștepta la cinematograf, în banca douăzeci și patru, stânga, în fund, pe întuneric...

Se trezi însă imediat. Intr'un colț al hârtiei, cuvântul *„sentimentale"*, tipărit cu litere minuscule, îi zâmbia ironic.

Depuse prețul răscumpărării, fără să știe că 20% din acești bani aveau să înalțe trofeul domnului Dinu, construit din obolul fraerilor, trecuți prin filiera departamentului său — și ieși cu *exclusivitatea* sub braț.

De cinematograf nu mai putea fi vorba. Singura lui speranță de a se putea impune drept curtezan încercat, concretizată în „codul manierelor elegante", fusese dureros și *relativ eftin*, spulberată. Porni în virtutea inerției pe bulevard, înainte.

Poarta grădinei publice de vis-à-vis, îl îndemna să intre. Un trunchiu de copac răpus, îi oferi ospitalitate gratuită. Privea absent... Sub impulsul aceleiași porniri primăvăratice, perechile vâsliau discret, spre sălciile plângătoare, în umbră...

Din depărtări, o boare de vânt pribeag porni să-i țiuie în urechi refrenul celor șapte silabe, obsedant, turburător...

„Ca-sa, opt-zeci la dom-nu!"

G. LIVIANU

CĂLĂTORII

Aspecte și probleme din peisajul românesc

Zilnic, 40 vagoane țițeiu!

Acum la spartul iernii și primii soli ai primăverii dorite, câmpia muntenească e tot ce poate fi mai puțin interesant și atrăgător din punctul de vedere al peisagiului colorat și al pitorescului. Șesuri întinse, de o obositoare monotonie, tăiate de șerpuirile inegale ale unei șosele quasi-moderne, este tot ce se poate oferi ochiului omenesc. La distanțe neregulate, pâlcuri de mizerabile case murdare.

Un grup de profesori de la Academia de înalte studii agronomice, în frunte cu rectorul Chirițescu-Arva au organizat o serbare a sădirii pomului într'un sat — Pietroasele — din poalele munților Buzăului.

Mașina mănâncă distanța cu o progresivă aviditate și hărnicie. In apropierea Ploeștilor, deși Duminică dimineața când fabricile se repauzează, zărim ridicându-se spre bolta cerească coloane groase de fum alb, din câteva coșuri.

— Ce arde?

Cineva lămurește, profesoral: sunt gazele rămase după prelucrarea țițeiului brut.

— Nu; este fumul care iese din arderea zilnică a celor patruzeci vagoane de țiței. Se ard zilnic pentru a se menține prețul producției. Așa e. Și muncitorimea din regiunile petrolifere se revoltă, sub amenințarea foamei, împotriva concedierilor și reducerii de salariu.

Mintea e copleșită de alte impresii, și faptul e trecut sub tăcere.

In goana nebună a mașinei n'ai timp să reflectezi temeinic.

Pepiniera modernă

Către Pietroasele, *trecerea e inevitabilă prin faimosul și arhicunoscutul* Mizil, *predestinat ridicolului și prin nume. Facem popasul la pepiniera Statului,* Istrița, *așezată lângă șosea. Ordinea care domnește aci e impunătoare. Paradoxal: Statul să fie așa de bun gospodar? S'ar frânge tradiția! Dar paradoxul se lămurește îndată: pepiniera Istrița este proprietatea Statului, dar de vreo trei ani e dată în îngrijirea Academiei de Inalte studii agronomice dela București. Doi tineri ingineri agronomi, frații Constantinov, foști elevi ai Academiei, oameni inteligenți și cu serioasă pregătire științifică modernă, o au sub supravegherea lor. Prin mijloace noui de exploatație, prin practica culturii mecanice și prin organizare tip colectiv, similar marilor ferme sovietice (kolhozuri), au reușit să ridice rendementul, să asigure venituri certe, și să consolideze o rentabilitate superioară.*

După vizitarea detailată a tuturor colțurilor acestui pământ răscolit de munca disciplinată, se 'ncing discuții pasionate asupra problemei obținerii unei rentabilități maxime.

— „Dacă Statul ar da posibilitatea de desvoltare prin investițiuni suficiente și prin încurajarea inițiativei conducătorilor exploatării, excedentele bugetare ar fi infinit mai ridicate față de cele prezente".

— „Ei, dacă Statul!... etc... etc. Discuțiile aprinse alunecă pe terenul teoreticului, prea spinos pentru a se furișa toată lumea în cuprinsul lui. Fără vioiciune și pricepere dialectică ascuțită, printre controversele teoretice te'ncurci ca printre curpeni. Matadorii se răresc, elanul piere: vagi, evasive aprobări, pentru acoperirea timidității și discuția se stinge. Curiozității i-se deschid alte drumuri.

Cultură mecanică și muncă arhaică

Populația din Pietroase *ia parte la serbarea sădirii pomului, în număr mare. Ciudat amestec de costume! Căciulile țărănești se amestecă variat cu cele mai sclipitoare culori. Sunt purtate de copii, multe basce și berete de un roșu strident, ignorând desigur semnificația adâncă și epocală a acestei culori. Latinul iubește însă vioiciunea și variația culorilor vii, ornamentale și excitante pentru nervul optic.*

Fețe bronzate de soarele care și în acea clipă își trimite arșița peste marea de capete descoperite, stau în tensiune, îndreptate înspre tribuna de unde se rostesc cuvântări ocazionale. E atâta bunăcredință, curiozitate, puritate și atenție în expresia acestor fețe și ochi ațintiți spre locul de unde se vorbește! Tezaur de bunătate, umanitate și energie latentă: asta e încă țărănimea săracă a satelor.

Curg îndemnuri la muncă. Se dă pildă, de către unul din vorbitori cu concepții avansate, lipsit cu totul de prejudecăți sociale, munca ordonată de la pepiniera din vale și progresele realizate acolo. Pepiniera Statului stă însă ca o insulă într'un câmp necultivat, producție organizată în mijlocul unor străduinți anarhice ale micilor gospodari, stăpâni pe cinci hectare de pământ în cel mai bun caz. Sus stau coaste pleșuve de un galben spălăcit, roase de ape. Pământ ingrat și pietros pe care numai munca în comun, cu ritm și direcție unică, l-ar transforma în teren fecund. Așa ca la pepinieră, unde e stăpân Statul... Dar Statul dispune de mijloace, are posibilități mari. Altfel cum ar fi obținut el, dintr'o coastă de acestea, pustiită de ape, un model de vie?!... Statul are tractoare multe, instrumente moderne pentru cultura pământului. Dar el, țăranul sărac și necăjit, lucrând de capul lui, ce are: niște vite obidite de muncă, niște instrumente primitive, care îl fac să muncească arhaic și să rămână subalimentat. Cultura mecanică perfecționată, care să-l elibereze de sub povara și corvoada muncii, el, țăranul acesta cu inteligență sclipitoare, știe că nu se poate așa cum sunt lucrurile acum. *Lotul lui mic, pe care-l muncește ca și acum cinci sute de ani, îl leagă de glie...*

Țărănimea strânsă, a rămas cu sfaturi excelente și scepticism în suflet. Venirea unor vremuri mai bune, este legată de schimbări profunde și generale.

Feerie ploeșteană

La întoarcere, Mizilul etern nu poate fi evitat. Intunericul e masiv. Numai privirea cataleptică a celor doi ochi ai mașinei, îl sfâșie la mici distanțe. In apropierea Ploeștilor, coloana de fum devine tot mai luminoasă. Arderea în noapte a celor 40 vagoane de țițeiu brut dă un spectacol feeric. Sondele și focul acesta cu efecte bengale, e singurul element impresionant al hazliei republici.

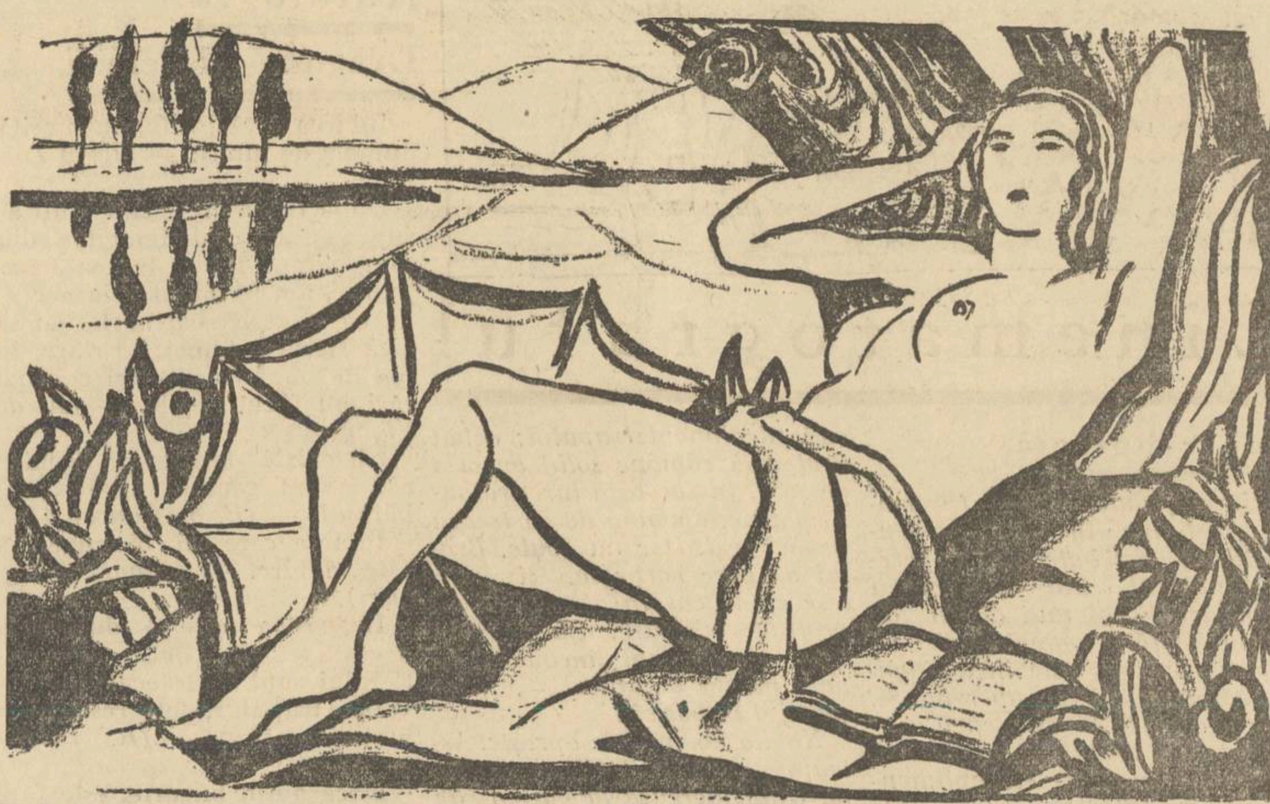
Zilnic 40 vagoane de țițeiu distruse! Pentru menținerea prețurilor! Instantaneu mă gândesc la aprinderea lanurilor aurifere de grâu canadian și la aruncarea în mare a imenselor cantități de cafea, în acelaș scop: menținerea prețului, pentru câștig, pentru profit!.... La Ploești se arde țițeiul, în Canada se aprind lanurile nesfârșite, în Brazilia se aruncă sacii de cafea în mare.

— „Efectele sistemului capitalist". Sunt aceleași pretutindeni. Spectacolul feeric rămâne tot mai mult în urma noastră...

N. TATU



Tristan Bernard, de François Bernard, nepotul umoristului



Greta Garbo

Fanfarele reclamei internaționale trâmbițează peste continente și oceane marea artă a „divinei" Greta Garbo.

Gloria ei are un singur echivalent în arta cinematografică, pe Charlie Chaplin.

Va să zică, eroul de sex masculin al ecranului este Charlie Chaplin, arta superlativă de sex feminin se zice c'ar fi întruchipată prin Greta Garbo.

Ajunge o singură privire cinstită și obiectivă pentru a înțelege limitele cu desăvârșire deosebite ale genurilor de artă a căror protagoniști sunt Chaplin și Greta Garbo, iar înlăuntrul acestor limite bineînțeles și valorile artistice nu pot sta decât pe trepte depărtate. Scopul juxtapunerii acestor doi artiști este de a demonstra cum — fenomen destul de frecvent — o valoare superioară și o valoare incomparabil mai redusă (o valoare care ne pare de multe ori o simplă pseudo-valoare) sunt confundate într'un entusiasm egal.

Charlie Chaplin apare ca un strigăt al umanității în tot ce are mai sublim și mai curat contra unei lumi brutale și vulgare. Expresia umanității, ce câmp larg de desvoltare pentru un artist.

Ce reprezintă Greta Garbo? Mai întotdeauna o femeie fatală și cu „sex appeal". Să nu ne înșelăm că la confecționarea „sex appealului" — lansat cu brio de fabricanții de filme — contribue, în bună parte, croitoresele, decorul, machiajul, adică recuzita scenică. Această stilizare de exterior este desigur un merit al artistei sau al regisorului, însă nu poate constitui un criteriu de artă. E un accesoriu al artei. Atât. Or, ceea ce constitue într'o destul de apreciabilă măsură succesul femeilor fatale ale ecranului sunt tocmai aceste accesorii. Fără a contesta Gretei Garbo o oarecare expresivitate, — așa cum se cere oricărei artiste corecte, — trebue totuși să relevăm că aceasta e prea mult susținută de acea recuzită scenică, de care am vorbit mai sus. In nici un caz nu pare compatibilă cu arta adevărată și cinstită, exploatarea exagerată a mijloacelor exterioare de efect.

Și acum să contemplăm turburătoarea ființă sub aspectul ei mai caracteristic, să ne străduim a deslega profunda enigmă psicologică a femeii fatale. Este femeia fatală un tip realmente existând sau un produs de studio pentru a epata massele? Eu cred, că ceiace ni se servește sub vaga denumire de femeie fatală se poate întâlni uneori și aevea, bineînțeles sub o formă mai puțin stilată și destilată ca în film. Noțiunea de „femeie fatală" e însă așa de vagă și de nebuloasă încât poate fi circumscrisă numai cu prudență. Aceasta datorită faptului că tipul însuși astfel cum ni se prezintă, în imaginație sau chiar în viața reală, e imprecis și tulbure.

Sub raportul psichologic aș zice că o femeie fatală este o femeie cu complexe psicho-sexuale nelămurite și oscilațiuni sufletești necontrolabile. E înzestrată cu o doză de erotism mai mare decât cea normală, erotism ce-i turbură imaginația încât vede totul colorat erotic. Dar nu e numai erotică e și visătoare și frământată de probleme, pe care — deoarece e incapabilă de a detașa persoana ei de tot ce simte și gândește — le rumegă fără putință de rezolvare. Tot acest amestec de erotism, pseudo-intelectualism, imaginație și visare o învălue în acea atmosferă care multora le pare misterioasă sau problematică.

In fond nu e decât o biată ființă nelămurită nici asupra ei



Greta Garbo

nici asupra scopurilor ei în viață, care nu știe ce vrea, care se ocupă prea mult de propria ei persoană și se cam crede centrul universului. Aceasta este bineînțeles tipul fundamental sau reprezentativ având, se 'nțelege o mulțime de variante dar care mai toate au în comun lipsa de claritate, capriciositatea și egocentrismul.

Femeia fatală e un tip cu mult înveliș și cu puțin miez. Țesutul ei psichic e destrămat ușor de oricine nu își pierde cumpătul față de efecte ce radiază de la suprafață.

Ceiace constitue valoarea și interesul ce-l purtăm unui personagiu este un caracter puternic sau consecvent cu el însuși. Un tip viguros — în bine sau în rău sau un tip unitar în felul lui e interesant prin modul cum — prin vigoarea sau consecuența lui — reacționează în luptă cu viața sau cu eul lui propriu. Dar ce oare poate oferi o făptură compusă din elemente superficiale și neclare (admiratorii vor înlocui poate termenul „superficialitate" cu „rafinament" și lipsa de „claritate" cu „clar-obscur" etc., vorbe deșarte ce sună și nu spun nimic).

„Femeia fatală" nu poate găsi loc în literatură. E în funcție de ecran. Căci literatura cere analiză și idei. Or, tipul de care ne ocupăm, e prea sărac pentru a da loc la desvoltare în acest sens. Cinematograful, artă vizual-dinamică, are alte legi, grație cărora vulgarul sau superficialul nu devin așa de supărătoare ca în literatură.

Femeia fatală, tip cu străluciri false și interior sărac, nu poate tenta o mare actriță, fiind că nu-i oferă posibilități mai largi. Această femeie, care trăește numai prin și pentru erotism, care e confuză, ne-umană, în majoritatea cazurilor și nematernă, — adică nu e nici măcar femeie completă — are un câmp emoțional unic. El se rezumă la momente de erotism, jocul cu sexul opus, triumfuri și înfrângeri rezultate din aceste circumstanțe.

Intr'un astfel de cerc limitat, nu poate exista decât o artă cu proporții reduse, un sector mic de viață, și încă de viață nesinseră și în afară și înăuntru.

A ridica o actriță care are înclinație firească și pricepere pentru acest singur resort la înălțimi de artă universală denotă sau sărăcie sufletească sau auto-înșelare din partea celor ce se entusiasmează pentru ea. Căci cei mai mulți cu simțurile prinse în lațurile ei, n'o mai văd și n'o mai judecă decât cu mintea tulbure a unor mici robi ai sexului slab.

L. SEREANU

Femeile în politică

Intr'un jurnal de modă: *„Femme de France"* se scria că femeile franceze s'au întrunit sub președinția d-nei dela Rochefoucauld, spre a se pune la punct cu problemele ce se discutau în parlamentul francez.

La ordinea zilei fu bugetul. O pleiadă dintre cele mai strălucite tinere avocate și alte intelectuale de marcă, au analizat, au lămurit, au aprobat și au criticat, articol cu articol, bugetul propus de guvern parlamentului. Aceasta în fața unei asistențe în care erau și mulți bărbați competenți și oameni politici de frunte. Toți au ascultat cu atenție și s'au convins că feministele franceze nu vor spune „vorbe de clacă" în parlamentul în care vor intra.

„Dinte de pisică", știind că la Cluj, „cucoanele noastre" (și doar n'a zis un cuvânt de ocară!) au discutat, într'un congres, modificarea Constituției, abolirea votului universal, desființarea prin violență a democrației ș. c. l., și-a dat și el părerea, gândind la „cucoanele" din Franța, că pentru o pregătire la drepturile politice de mâne, ar fi trebuit să imităm și ceeace e bine la surorile noastre din Franța! Mai ales că informația a luat-o dintr'un jurnal de modă, cu caricaturalele pălării pe care le vedem în fie ce minut pe capetele surorilor noastre romånce!...

Atât i-a trebuit... Pentru o singură lovitură de dinte și nici aceea cum știe el, a primit... un discurs și jumătate. Direcția „Adevărului Literar", care ne cere cu atâta insistență... economie de spațiu, dintr'un machiavelism ascuns, i-a dat drumul pe o coloană și trei sferturi.

Buda, viței de aur, radio și agricultura, Tiraspol, Budapesta, Montessori și tot neamul lor de bărbați egoiști și răi!...

Dacă numai *„una* dintre cele multe" știe să dea așa de bine cu gura înainte, ce-o să fie când s'o da drumul melițiii *celor multe!* Și iată deci „o prubă" de cum se pregătește și la noi femeia pentru drepturile politice de mâne.

DINTE DE PISICĂ

Din viața țiganilor

Din partea d-lui G. A. Lăzurică primim sugestiva evocare a venirii țiganilor în Moldova, pe care o publicăm mai jos.

Autorul își însoțește bucata de următoarea scrisoare:

Domnule director,

Vă scrie un țigan, un acordor de piane și instrumente de coardă. Sunt absolvent al unui gimnaziu din Capitală și diplomat al Conservatorului din Iași.

Nu mi-e rușine să spun că sunt țigan, cum nu li este rușine nici atâtor mari muzicanți și industriași din Ungaria, Polonia, Cehoslovacia și Italia, care sunt din aceiași rasă cu mine.

Se spun multe basme pe seama noastră, mai ales că ne-am ales un voevod și că se organizează un congres internațional pentru a cere Ligii Națiunilor un petec de pământ în Africa, pe care să-l colonizăm și să formăm un stat...

La naiba, asemenea pretenții caraghioase nu gândim. Dar ne gândim la o cultură mai dezvoltată, să ne manifestăm și în alt domeniu decât în meșteșugul cântecului instrumental, în salahorie sau ferărie.

In Cehoslovacia, în orașul Friederich-Mistek, un țigan, licențiat în litere și filosofie, a scos o revistă bilunară în limba țigănească, — bineînțeles cu litere latine — care numără 1000 de abonați din Ungaria Polonia, Cehoslovacia și foarte puțini din Italia, Germania și România. In această revistă se publică schițe, nuvele și versuri, inspirate din viața socială a țiganilor de pretutindeni. Dacă aș fi un naiv și n'aș ignora istoria, aș pomeni despre comentariile unui eveniment în istoria Moldovei: originea lui Răzvan Vodă. Nu mă leg de acest punct. Dar afirm cu tărie că mulți boeri ai Moldovei și-ai Munteniei au avut feciori cu tinere țigănci pe care i-au înfiat, le-au fost moștenitori și li s'a ascuns origina. O, câți mari burghezi de azi nu se laudă cu moșii lor, fără să ghicească originea sângelui ce le clocotește în vine.

Dar am depășit subiectul principal al scrisorii ce vă adresez.

Bănuesc că am puțin talent față de cultura mea mediocră, — mai mult autodidactică. Și am încercat să scriu o nuvelă care tratează despre venirea țiganilor în Moldova.

Ca cetitor al ziarului d-voastră, îndrăznesc să v'o propui lecturii și să vă rog a o publica. Bine înțeles, nu îmi iau aere de scriitor dresat, ci mă înfățișez ca un începător care cere încurajare, bunăvoință.

Cu speranța că poate răușesc să mă manifest pe ogorul literar, sub cenaclul dv.

Vă salut cu deosebită stimă și considerație.

G. A. LĂZURICĂ
str. Sârbească 8
Buc.

Când păzeau străjerii

Burează. Peste Nistru s'a lăsat o ceață groasă s'o tai cu cuțitul. Pe sus, un cârd de cormorani țipă strident, zburând departe, spre delta Danubiului. Dincolo, în Ucraina, nu se vede nimic. Nu se mai aude țipătul sălbatec al luptei dintre tătari și zaporojeni. Ei se ciocnesc acum departe, spre Crimeea, pentru a stăpâni gurile Niprului.

Pe malul moldovenesc al Nistrului, un grup de străjeri stau împrejurul unui foc împrospătat cu vălătuci uscați și povestesc întâmplări minunate. Din când în când, ei își potrivesc mondirele pe spinare, schimbând sulițele dintr'o mână în alta.

Capul străjerilor, un vlăjgan înalt, spătos și cu mustățile stufoase, dă semne de nemulțumire. De trei zile nu a fost schimbat și acasă îl așteaptă femeia, copiii, vatra încălzită și treburile gospodăriei.

El privește mereu spre cărarea care merge spre pădure, de unde trebue să vie schimbul. Dar schimbul întârzie. Plictisit de așteptare, se așează pe vine lângă foc și ascultă pe ceilalți...

...— Nu, Căline, de bună seamă că furtuna vine dinspre Nistru. Altfel pentruce s'au întețit străjile și primim porunci strașnice ca să fim cu patru ochi?

— Mai știu și eu? Pe tătari i-am gonit din Buceag.

— Acum, ei se macină cu zaporojenii...

Ciocârlan, capul străjerilor, intervine:

— Din partea asta nu o să fie nimic. Mie mi-e teamă mai mult de unguri și chiar de leși.

— Bine, dar cu aceștia a încheiat Alexandru Vodă legământ de frăție. Pe craiul leșesc l'a împrumutat Vodă cu zece pungi mari de galbeni și l'am ajutat contra teutonilor, la Mariemburg.

— Dar ne-a dat în schimb, Pocuția..

— Păi, tocmai Pocuția nu o pot uita leșii.

Un străjer se freacă la nas și adaogă:

— Mai avem pe Doamna Ringala!

— Doamna Ringala? O catolică, o dușmană a religiei noastre. A îndrăznit să clădească biserică papistașă la Baia și merge mereu la vânătoare cu cavaleri unguri și leși. Nu, Vodă n'a făcut bine că și-a luat o muere ca Doamna Ringala...

— Ascultă Ciortane, noi nu putem judeca faptele Domnului nostru. Vodă Alexandru intră în al treizecilea an de domnie și, în acest timp, a dovedit că e înțelept, bun și strașnic, când vecinii îl calcă pe picior. Sunt mai bătrân ca voi și am trecut prin multe. Eram de douăzeci de ani când s'a ridicat Vodă în scaunul țărei. Am luptat în Buceag, în Pocuția și în țara secuilor. Am făcut parte din oastea care a ocupat Cetatea Albă și am lucrat la cetățile Hotin, Bender și Chilia; iar mai în urmă, am luat parte cu Spătarul Coman la asediul cetăței Mariemburg, dela Marea Baltică. In toate împrejurările, Vodă Alexandru a dovedit că știe ce face și ce vrea. Legăturile lui cu leșii și cu ungurii au un scop. Nu uita că ne așteaptă o primejdie și mai mare. Un neam tiran din Asia, turcii, asediază Bizanțiul. Sultanul lor a bătut în cnezatul sârbesc pe frânci, unguri și alți creștini, la Câmpia Mierlei, unde chiar Mircea, domnul muntenilor, a scăpat retrăgându-se în pripă peste Danubiu.

De-acolo, din Miază-zi, ne așteaptă primejdia cea mare. Turcii au ocupat acum o parte din țara lui Mircea Vodă, țară cuprinsă între Danubiu și Mare. De sus, din meterezele cetăței Chilia, vedeam pâlcurile turcești cum roiau pe malul Danubiului. Acolo, ne veneau vești că în fața Cetăței Albe, corăbii turcești dau ocoale și ne atacă vasele, așa cum atacă și pe cele genoveze, căzăcești și bizantine. Deci, nu vă mirați că Vodă Alexandru păstrează legături trainice cu leșii și cu ungurii.

— Atunci înțelegem de ce s'au dublat străjile, iar în cetățile depe Nistru și Danubiu au fost pornite atâtea pâlcuri de oșteni.

Străjerii oftează, rămân pe gânduri și murmură:

— Ne așteaptă grele timpuri!

⁂

Pâcla pare mai străvezie. Un străjer, înfige în vârful suliței un hartan de slănină și o pârpâlește pe foc. Alături, caii ronțăe iarba umedă, învârtindu-se în jurul parilor de care sunt priponiți. Toți străjerii tac privind la focul care se stinge. Ii dor genunchii și obosiți, se așează pe tobe și buhae.

Unul din străjeri tresare. I se pare că în ceață, dincolo de Nistru, o negură mișcătoare se apropie. E o pată neregulată în ceața fumurie. Își pune mâna la ochi și privește atent.

— Măi, frate Vasile, tu nu vezi nimic peste Nistru?

Străjerul Vasile, își saltă căciula pe ceafă și privește, se încruntă.

— Dincolo mișcă ceva, parcă ar fi un grup de oameni.

Străjerii se întind la pământ și pândesc cu ochii holbați, apoi se târăsc spre mal.

— E un pâlc de oameni!

— Uite, că încearcă vadul și vor să treacă.

— Au armătură?

— Nu! Numai pe spinări poartă traiste.

— Ce facem?

— Să ne încordăm arcele și să tragem...

Și străjerii deșertară tolbele cu săgeți. Dar Ciocârlan porunci:

— Nu tragem. Dacă sunt nearmați îi vom lăsa să treacă. Câți sunt?

— Poate să fie o sută.

— Sunt și femei și copii.

— Cu atât mai bine. Ei nu vin cu gând dușmănos.

Ii vom lua ca ostateci și căpitanul de pâlc va hotărî.

Ascunși după movilă, străjerii așteaptă încordați.

Un grup de străini au trecut și după el urmează altul și altul. Acum toți sunt pe pământul moldovenesc și se sfătuesc.

Străjerii privesc uimiți la această gloată îmbrăcată în zdrențe, cu părul lățos și unsuros, încinși cu funii, iar în picioare cu opinci din coaje de tei, toți vorbindd o limbă neînțeleasă, stridentă.

La un semn al lui Ciocârlan, străjerii se înălțară ca din pământ, cu sulițele întinse, strigând:

— Stați!

Gloata străinilor înmărmuri. Ea dădu un țipăt de groază și căzu în genunchi, cu mânile întinse spre cer, ca o rugă de îndurare. Vorbele lor erau neînțelese. Din gâtlejuri eșeau cuvinte cârâite, bolborosite, ca sunetul unui buhai.

Pe străjeri îi umflară râsul. Acest râs liniști gloata. Femeile râseră și ele, descoperind niște dinți albi ca laptele. Copiii începură să facă tumbe, iar bărbații începură să joace un dans săltăreț, bătând pământul, învârtindu-se, sărind, apoi cu toții începură să bâzâe și să bată din palme, strigând la intervale:

— Haordeo! Aftochi dabuleche! Ha, ha, ha!

Străjerii se scărpinau în cap, întrebându-se:

— Ei, comedia dracului! Ce nație de oameni or mai fi și ăștia?

— Poloni nu sunt, nici tătari, nici slavi...

— Poate sunt turci.

— Nu sunt turci. Pe turci i-am văzut eu din cetatea Chilia. Ei poartă șalvari și ștergare înfășurate pe cap. E vorba ce facem cu ei?

— Ii ducem la pâlc și facă ce-o vrea cu ei.

⁂

La Suceava, capitala Moldovei, Voevodul Alexandru cel bun înconjurat de hatmani, pârcălabi și spătari, în frunte cu mitropolitul țării, lua parte la o mare serbare ostășească.

In marea curte a palatului domnesc, erau adunați ostenii cei mai de frunte din cetele arcașilor, pedestrimei, călăreților, plăeșilor și codrenilor. Printre ei erau ameste-

Continuarea în pag. VI-a.

caţi feciorii de curte, căpitani de pâlcuri, spadasinii şi ghiocarii, iar mai la o parte, vânătorii cu arcanele.

La această serbare, Voevodul poftise şi pe ataşaţii militari poloni, unguri, munteni, precum şi pe doi conţi genovezi, care se găseau întâmplător în Moldova, în treacăt spre Cracovia.

Toţi aceşti musafiri priveau de sus, din balcon, la gloata oştenilor moldoveni care aşteptau nerăbdători semnalul pentru începerea serbării.

Şi iată că Voevodul făcu un semn, se dădu o comandă şi oştenii se aşezară pe grupe.

Mai întâi eşiră din rânduri două grupe de oşteni înarmaţi cu săbii şi se aliniară faţă în faţă.

Maestrul luptelor, Vătaful Moacă, strigă:

— Gata!

Oştenii scoaseră săbiile din teci şi începură exerciţiul de scrimă, duelându-se aprig cu împunsături repezi, în fandante măiestre, parând loviturile, când în gardă când la atac. Săbiile se ciocneau zăngănind, străluceau în lumina soarelui. Se cunoşteau loviturile după sunetul înfundat al zalelor de oţel ce acopereau piepturile luptătorilor. Colo, doi oşteni cu săbiile încrucişate erau lipiţi corp la corp, apoi săreau în lături, fixându-se, descoperind golul unde trebuiau să lovească. Dincolo, două perechi de luptători, simulând că sunt căzuţi în genunchi, se duelează încă, schimbând tactica de apărare şi atac într'o încleştare nebună.

Doamna Ringala, şoptea cavalerilor unguri:

— Ah, dacă aceşti moldoveni ar fi catolici!...

Vătaful strigă:

— Destul! Să iasă călăreţii!

Un pâlc de călăreţi se despărţiră în două mari grupe, luând front în două părţi opuse, la o distanţă de trei sute de metri depărtare.

La un semn, ei porniră vijelios unii contra altora, aplecaţi pe gâtul cailor sirepi şi cu suliţele întinse în lung, pentru împungere. Ciocnirea a fost grozavă. Caii se ridicară pe două picioare, producându-se o prăbuşire de călăreţi, din care cei mai slabi erau răpiţi de pe şea şi purtaţi la subţioară de oştenii masivi ca nişte uriaşi. Unii se ocoleau strunind caii care se răsuceau în loc. Cei mai dibaci se strecurau sub burţile cailor parând lovitura şi prindeau de centură pe adversarii lor, trântindu-i jos pentru a se dobori în luptă voinicească.

Ataşaţii unguri şopteau:

— Sunt grozavi... Cu asemenea adversari ungurii noştri o să aibă mult de furcă.

Acum a venit rândul arcaşilor.

In trei copaci bătrâni s'a fixat câte o ţintă de mărimea unei roţi. Un rând de arcaşi în genunchi, iar altul în picioare, îşi încordară arcele şi dela cinci sute de metri porniră o ploae de săgeţi care, vâjiind în aer, se înfipseră toate în ţinte, ca nişte ţepi de arici.

După ce ghiocarii, suliţarii, feciorii de casă, căpitanii de plai şi pedestraşii terminară şi ei proba meşteşugului lor ostăşesc, se înşiruiră vânătorii cu arcane, aduşi din Soroca şi Buceag.

Imbrăcaţi cu iţari şi cojoace, purtând ţundre pe cap şi opinci în picioare, aceşti oşteni ţineau în mâna dreaptă arcanele lungi, cu ochiuri la un căpătâi. Dela cinci metri agăţau cu arcanul pe călăreţii gonaci sau pe pedestraşi care rămâneau prinşi ca într'o capcană, fără putinţă de scăpare. Ei purtau la brâu măciucile scurte şi simulau loviturile de moarte date duşmanilor prinşi.

Voevodul, mângâindu-şi barba albă ca zăpada, întreba pe genovezi:

— Ce ziceţi de oştenii mei?

— Sunt straşnici, Măria Ta!

Serbarea luase sfârşit şi Voevodul era gata să se retragă, când un căpitan de plai se prezentă în faţa sa şi-i spuse:

— Măria Ta! In garda de onoare a Doamnei Ringala se găseşte Magnatul Dobrony, un renumit spadasin care, se spune, că la Muncaci a doborât mulţi adversari şi că în oastea ungurească nu găseşte un rival demn de dânsul. Chiar aci, la Suceava şi la Baia, a ucis trei feciori de boeri, — e drept — în luptă cinstită. Dânsul este atât de maestru în mânuirea săbiei încât, — am observat—privea cu dispreţ la spadasinii noştri când se duelau. Eu cer permisiunea Măriei Voastre ca să lupt cu dânsul şi cred că nu se va codi. De altfel, Magnatul Dobrony ştie că între noi trebue răfuită o socoteală veche...

— Vreau să ştiu acea socoteală.

— Magnatul Dobrony a făcut propuneri ruşinoase ibovnicei mele, moldoveancă, creştină, fată de boer şi, mai ales, cinstită. A refuzat să se bată cu mine, sub cuvânt că un magnat ungur nu stă de vorbă cu un moldovean care pute a iuft. Şi doar sunt şi eu căpitan de plai, fecior de spătar...

— Bine, te vei bate. Ce are de zis Magnatul Dobrony?

— Măria Ta, dacă Doamna Ringala, în garda căreia fac parte ca ataşat militar al regatului ungar, îmi permite, sunt gata să mă bat.

Doamna Ringala, galbenă, cu ochii scăpărând de mânie, răspunse:

— Eu nu dau voe unui ofiţer din garda mea să se bată cu un simplu căpitan de plai...

Voevodul se încruntă, privi duşmănos pe soaţa sa şi izbucni:

— Eu poruncesc! Un ofiter din garda soţiei mele, fie el chiar ataşat militar al regatului ungar, nu are voe să jignească fata unui boer al meu şi logodnica unui căpitan de plai. Dacă este cavaler trebue să se bată. Ce? Ii e frică Magnatului Dobrony de spada unui iuftangiu?

Magnatul Dobrony, spuse:

— Mă voi bate! Un paj să-mi aducă zalele şi casca.

Căpitanul de plai se opuse:

— Nu, Magnate! Noi, moldovenii, nu luptăm cu zale şi cu cască. Noi trebue să luptăm pe viaţă şi pe moarte, cu pieptul şi capul descoperit.

— Bine!

Magnatul Dobrony scobori. Pipăi vârful spadei, o îndoi, făcu trei figuri de antrenament şi strigă:

— Gata, Căpitane?

— Gata, Magnate!

Spadele se încrucişară şi pentru o clipă, adversarii se priviră încruntaţi. Dela prima mişcare de împungere, Magnatul voia să arate că va lupta numai în ofensivă şi că adversarul va fi doborât în curând.

El lupta cu eleganţă şi zâmbea sfidător. Văzu însă că unele din loviturile lui artistice dau greş.

Căpitanul para loviturile şi silea chiar pe Magnat să se apere cu greu, făcându-l să înţeleagă că are în faţa lui un adversar primejdios. Magnatul nu mai zâmbea ci, din contră, se întunecase la faţă. Se grăbea. Dorea ca prin figuri de împungeri să ameţească, să înfricoşeze pe moldovean, până îl va găsi cu garda descoperită şi să aplice lovitura de graţie. Dar moldoveanul nu se grăbea de loc. Se apăra atent şi ataca rar, calculat. Ungurul sufla, simţea că oboseşte şi înfuriat încerca noui lovituri sărind când în lături, când înainte şi înapoi.

Acum zâmbea moldoveanul. Trecu la atac învârtind sabia în cercuri şi cu mişcări repezi, amăgea pe ungur în părţile laterale ale corpului, când o deschizătură largă se produse. Pieptul ungurului, descoperit, primi o lovitură puternică. Sabia se înfipse adânc şi ca un magnet, căpitanul simţi prin mâner cum pârâia carnea găurită. Vârful săbiei eşise prin spate.

Ungurul se prăbuşi.

Voevodul se îndreptă spre ataşaţii militari şi le spuse:

— A fost o luptă frumoasă şi cinstită.

Apoi către Doamna Ringala:

— Unde îngropăm pe Magnat? Aci, sau la Baia?

✱

După serbare şi mai ales după omorârea Magnatului Dobrony, Voevodul Alexandru cel bun, ordonă să vie scripcarii şi cobzarii ca să cânte, iar ostaşii să joace. Şi când veselia era în toi, porţile palatului se deschiseră largi pentru a da drumul unor grămezi de oameni tuciurii şi zdrenţăroşi, excortaţi de un grup de străjeri.

— Ce e cu oamenii ăştia?

— Măria Ta, i-am prins când au trecut Nistrul.

— Armaţi?

—Nu. Pe drum mai sunt şi alţii, prinşi de străjile din ţinuturile Hotinului şi Benderului.

— Ce limbă vorbesc ei?

— Nu ştim, Măria Ta.

Străinii, înfricoşaţi, vorbeau între ei.

Un moldovean care umblase prin Caucaz şi de acolo mai departe, ascultă vorba străinilor, apoi se înfăţişă în faţa Voevodului.

— Măria Ta, eu înţeleg limba acestor oameni.

— Atunci vorbeşte cu ei şi întreabă-i de unde vin şi ce i-a adus în Moldova.

Moldoveanul, într'o limbă păsărească, vorbi cu străinii şi ascultă lunga lor poveste.

— Doamne, aceşti oameni sunt tocmai din India, o ţară depărtată, la Miază-Zi de Marea Caspică. Ei sunt nişte hoinari care trăesc din loc în loc cu bulendrele pe ei, neavând adăposturi stabile. Le place să cânte şi să joace, să mănânce ce găsesc, fără grija zilei de mâine. Turcii, care au dat peste ei, i-au târât spre Bizanţ ca robi, întrebuinţându-i la făurirea armelor şi la căratul poverilor, ba chiar la zidítul cetăţilor. Oamenilor ăştia li se zic *ţigani*.

— Dar cum au nemerit ei peste Nistru, în Moldova?

— O parte din ţigani, fugind de turci, au pornit-o spre Miază-Noapte şi răsleţindu-se au nemerit la ţărmul Mării Negre pe care l'au ţinut până au dat de Nistru şi l'au trecut, fugind de tătarii şi zaporojenii întâlniţi în cale.

— Şi ce zici tu că ştiu ei să facă?

— Să făurească arme, să lucreze meşteşuguri în ale ferăriei şi lemnăriei, să cânte, să joace şi să... fure.

— Să fure?

— Câte-odată, din obişnuinţă sau de foame.

— Ia să-i vedem ce ştiu ei să lucreze.

Şi ţiganii, scoţând din traiste foale, ciocane, cleşte şi alte instrumente, şinuiră roatele unui rădvan domnesc, potcoviră câţiva cai, repărară nişte mânere de săbii, făcură roată şi găleată la o fântână, câteva talere, linguri şi halbii, de minună pe Voevod.

— Acum să-i văd cum joacă şi cum cântă.

Pe loc, ţiganii şi ţigăncile începură să cânte şi să joace, bătătorind pământul în paşi mărunţi, apoi repezi, la stânga şi la dreapta, lăsându-se pe vine sau săltând ca nişte broscoi, în timp ce alţii cântau din ţitere, ţimbale şi naiuri. Copii băteau din palme. Fetele, cu sânii dezgoliţi, ţineau isonul şi rânjeau cu dinţii albi la oştenii care le mâncau din ochi, jinduind la trupuri cu carnea pietroasă şi oacheşe.

Voevodul înveselit, spuse:

— Lăsaţi pe aceşti ţigani în ţară. Ei rămân robi, servind la Curtea mea şi a boerilor mei din neam în neam, din tată în fiu. Ei nu vor putea fi despărţiţi de femeile şi copiii lor. Să fie pedepsiţi când fură şi mângâiaţi când sunt harnici şi credincioşi. Vreau ca urmaşii lor să pomenească că ţiganii au fost primiţi în Moldova de Voevodul Alexandru cel bun, scriindu-se la cronică şi în pravilă.

Şi când oştenii strigau urale voevodului lor, ţiganii zbierară şi ei:

— Dabuleche Bulibaşeo! Hi, hi, hi! Ha, ha, ha!

G. A. LAZURICA



Cinematograful

Super-operetă

Uneori, autorilor de filme-operetă le vine în minte excelenta idee de a-şi bate joc de operetă. Singurul cusur al acestui procedeu e că nu-i destul de des. Căci fără îndoială a-ţi bate joc de operetă este încă singura raţiune de a fi a operetei. Şi, afară de asta, o asemenea „aducere la realitate" pe calea ironizării mai are şi suplimentarul avantaj de a da un mic accent de autenticitate „comediilor muzicale" moderne, care Dumnezeu ştie câtă nevoie au de aşa ceva.

In „Vânt deprimăvară", eroii locuesc într'un imobil peste drum de un teatru unde se joacă o super-revistă. Asta face posibil ca, printre scenele filmului, să se intercaleze scene din revista de vizavi. Şi această revistă e o şarjă foarte reuşită a exibiţiilor de tipul „fast lux". Cei doi eroi ai revistei n'au altă treabă decât sau să se însoare cântând, sau să cânte însurându-se. Nu-s nici un moment singuri. In permanenţă au, la spate, în faţă, la dreapta, la stânga, o armată întreagă de lachei panaşaţi cu musafiri, care se înşiră pe două sau mai multe coloane pentru a relua analitic ceeace El sau Ea spuseseră — vreau să spun cântaseră — concentrat sintetic. Orice cuvânt este silabisit de acest personal secund, numeros, şi omniprezent. Repetarea la nesfârşit a costumelor, gesturilor şi cântecelor dă ansamblului o bogăţie bine calculată, bogăţia aceea specifică pe care stiliştii afişajului o desemnează prin formula „fast-lux".

Dacă bunăoară eroina vrea să iasă în oraş, eticheta strictă a „fast-luxului" reclamă următorul ceremonial: doamna iese din baie (o baie de aur cu robinete de diamant), iese din baie aproximativ goală puşcă; o cameristă îi şterge picioarele, o alta capul, o a treia îi aduce hainele; eroina face un pas; zece sclave prezintă câte un articol vestimentar deosebit şi eşalonat la distanţă de un metru unul de altul; şi eroina sare din cămaşe în izmană, din fustă în pălărie, şi de acolo direct în ghete. Pe drum, doamna înaintează din ce în ce mai îmbrăcată.

La dreapta şi stânga alţi servitori; unul îi dă umbrela, altul îi intercalează, din mers, o batistă, un al treilea punga, şi cântă, cântă mereu, ea, ei, ele, toţi, absolut toţi; ce cântă? e foarte simplu; cântă de pildă: ea se, ea se, ea se, ea se îmbracă, a-a, a-a-a-acă-ă; apoi: ea s'a, ea s'a 'mbrăca-a-a, etc., etc.

La un moment dat, ea apare pe balcon.

Bine înţeles, la picioarele ei, pe stradă, un public cât frunza şi iarba, şi îmbrăcat în fracuri de argint şi rochii de nestimate, public reprezentând, în alfabet de „fast-lux", pe paşnicii cetăţeni ieşiţi să se plimbe şi opriţi un moment de apariţia la geam a fermecătoarei eroine. Aceasta, fără a omite un moment să urle, întinde braţele spre lumea adunată, pentru ca pe ele să se prelingă valurile de armonie şi efluviile muzicale ce ies dintr'însa.

Aşa, cu mâinile în poziţie de ofrandă, stă ea multă vreme, şi ar mai sta probabil indiferent dacă, dindărătul balconului, nu s'ar desprinde din armata de sclavi doi servitori, un mascul şi o femelă, care cu delicateţe îi apucă fiecare câte un braţ şi-l depun binişor, unul pe şold într'o contorsiune de mare sex-apeal, iar celalt braţ pe un fel de gheridon anume adus în ultimul moment de un groom în livrea de atlas, ieşit ca din pământ.

Frumoasa eroină mai stă ce mai stă pe balcon, până ce, la un moment dat, se hotărăşte să intre în casă. Unul din braţe, lipsit de gheridonul sprijinitor, cade dealungul trupului; celalt braţ însă rămâne solid ancorat pe şold. In această turburătoare poziţie, doamna dă să treacă pragul uşii. Dar nu poate. Braţul de care vorbeam, şi care iese cu 40 cm. în afară faţă de profilul corpului, aşa cum emerjază cilindrul încolăcit al unui mâner de ţucal —, face pasajul imposibil.

Nobila doamnă se opreşte. Aşteaptă. Doi servitori se precipită. Unul lucrează la partea de sus, celalt la partea de jos a uşei balconului care nu fusese deschisă complect. Acum porţile-s date de perete, şi eroina poate încăpea prin gaură fără să fi fost nevoie de a-şi modifica fotogenia...

Cam aşa se petrec lucrurile în ţara vrăjită a „Fast-luxului". Şi filmul lui Erich Pommer conţine mult din acest fel de a prezenta lucrurile.

In „Marchizul de S" — care e făcut tot de Pommer, — pe lângă scene destul de amuzante unde ni se redă această viaţă silabisită şi muzicalizată a universului operetei, avem un episod de un neînchipuit humor: un concert de toante care cântă Mozart, sacadat, emoţionat, şi falş. Ideea e inedită şi efectul ilariant irezistibil.

Simple informaţiuni

Willy Fritsch, în „Vânt de primăvară", face pe un chelner. Din nefericire, îl face prea bine. Adică propriu zis nici nu-l face; este. Este chelner, personal şi direct, ceeace nu-i lucru bun în artă, unde realităţile trebue să fie oarecum de „gradul al doilea".

Acest actor a îmbătrânit (la oameni inculţi îmbătrânirea se face vizibil şi repede); a dispărut din obrazul său acea ştrengărie agreabilă care exista la începuturile carierei; în loc de asta s'a substituit expresia caracteristic anintelectuală a...a (ce să mai căutăm, căci e găsit gata: a chelnerului). Şi, între alte stigmate ale inferiorităţii, mai trebue să semnalăm şi desvoltarea unei burţi suficient de importante. Afară de cazul unei metamorfoze obţinută prin cine ştie ce mijloace medicale subtile, credem că steaua acestei... stele a apus.

. . . .

In tramvai, un cuplu de îndrăgostiţi discută alegerea unui local de cinematograf. Ea poartă, pleoştită pe nas, o tocă ce reaminteşte — tichia istorică a lui Mihai Viteazul; el este fără pălărie, îmbrăcat într'un pardesiu lung ca un anteriu şi cu umeri arcuiţi în formă de pagodă.

La ambii unghiile amintesc pavilionul german: roşu cu negru, oja combinată cu doliu.

El întreabă, insinuant : „Ce zici la filmul dela Trianon?" Ea: „Dar ce se joacă acolo?" El: „Când două inimi se ântâlnesc". Ea: „Şi ai auzit că-i bine?" El: „Am auzit că se râde".

Iar eu, care am văzut filmul, pot confirma exactitatea acestei informaţiuni.

. . . .

Nu are nici o importanţă dacă filmul dela „Select" intitulat: „Blonda din Revistă" este bun sau rău. Important e că Marion Davies joacă aşa cum este aproape imposibil de conceput ca un actor să poată juca. Pentru un rol banal ea reuşeşte să găsească atâtea expresii fizionomice, atâtea accente în frază, atâtea sisteme de a ridica sau cobori tonul, de a întrerupe brusc discursul sau de a-l tărăgăni ostenit, de a începe, subit, să vorbească în chiote şi apoi iar cu o voce apăsată, pătrunzătoare, gravă...

Doamne! Ce material omenesc formidabil au americanii pentru această artă a ecranului! Ce are să fie oare, ce explozie de frumuseţe o să avem atunci când producătorii vor cădea din nou pe adevăratul filon estetic al cinematografului, filon care nu e pierdut, ci doar părăsit, — şi, să sperăm: temporar părăsit.

Şi fiindcă am vorbit de filmul lui Marion Davies, putem, în treacăt, să ne exprimăm regretul că domnişoara Billie Dove, care dealtfel nici odată nu a avut o frumuseţe propriu zis tragică, se găseşte şi d-sa într'o fază ingrată de — ca să ne exprimăm cult — inflaţiune. Asta e mai ales remarcabil la proporţiile şi formele tauriene ale noului său gât.

D. I. SUCHIANU

Antologia Dragostei şi Femeii

Iubirea fără jertfe, nu merită numele de iubire. — *(Leon Tolstoi).*

După ce am reflectat mult asupra destinului femeilor din toate timpurile şi la toate naţiunile, am terminat prin a crede că orice bărbat ar trebui să zică fiecărei femei: Ertare, în loc de bună-ziua!, căci cei mai tari au făcut legile. — *(A. de Vigny).*

Nu există femei de geniu; când sunt geniale, atunci sunt bărbaţi. — *(E. de Goncourt).*

Iubirea care nu distruge, nu este iubire. — *(Omar Khayyam).*

Dragostea este o dureroasă necesitate, unde chemările sufletului sunt amestecate cu nevoile trupului; tot restul este numai sofism. — *(R. Benjamin).*

Dacă am o bucurie, este faptul că în caz de căsătorie, nu va trebui să mă mărit cu o femeie. — *(M-me de Staël).*

Pudoarea femeilor este o cochetărie ingenioasă care are drept scop, nu de a se face dorită, ci de a se înfrumuseţa. — *(E. Faguet).*

Ştiinţa face foarte rar pe bărbaţi să fie amabili, pe femei însă niciodată. — *(Beauchène).*

Nu iubeşti cu temei decât atunci când nu-ţi place să fii prea iubit. — *(B. Halda).*

In inima unei femei, Dumnezeu, succede iubitului, în chip natural. — *(R. de Gourmont).*

Sufletul femeii este o suprafaţă, o pieliţă mişcătoare şi furtunoasă, pe o apă joasă. — *(Fr. Nietzsche).*

Inteligenţa celor mai multe femei serveşte mai mult să le întărească nebunia decât judecata. — *(La Rochefoucauld).*

Nu există nici o pierdere care să nu fie simţită atât de puternic şi atât de puţin timp decât acea a unei femei iubite. — *(Vauvenargue).*

Pudoarea aduce dragostei ajutorul imaginaţiei: înseamnă să-i deie viaţă. — *(Stendhal).*

Iţi dai seama de neştiinţa ta, dar nu vrei să renunţi la iubire. Află că Dumneezu ne-a lăsat iubirea cum a lăsat unele plante otrăvitoare. — *(Omar Khayyam).*

Când o femeie aprobă frumuseţea unei alteia, însemnează că ea este mai frumoasă. — *(La Bruyère).*

Dragostea a două fiinţe este meditaţia geniului speţei. — *(Schopenhauer).*

Dragostea oricât de spiritualizată, rămâne tot profund animalică; aceasta este frumuseţea sa. — *(R. de Gourmont).*

Sentimentul de cinste şi de dreptate şi nevoia de ordine morală, trebuie să conducă la nevoia de a iubi. Dragostea are drept obiect, frumosul; şi dacă rătăceşte câteodată pe cei care, lipsiţi de lumină, sunt predispuşi de către situaţia lor la artificiu şi la violenţă, ea susţine în special spiritele generoase.— *(Senancour).*

Cu femeile se petrece acelaşi lucru ca şi cu fotografiile: câte un imbecil, păstrează cu religiozitate clişeul, în timp ce oamenii inteligenţi îşi împart pozitivele. — *(H. Becque).*

Culese şi traduse de
Aurel George Stino

Cronica muzicală

Filarmonica

Maestrul George Georgescu a dirijat Vineri seara ultimul său concert din actuala stagiune. Programul a început cu o foarte avântată execuţie a uverturii la „Mireasa vândută" de Smetana. Bucata, care se distinge printr'o extraordinară vioiciune ritmică este clădită pe teme populare cehe şi farmecul ei rustic ne arată cu deosebită elocvenţă câte efecte şi nuanţe noi câştigă muzica cultă printr'o iscusită utilizare a materialului folkloristic.

A urmat concertul în mi minor pentru pian şi orchestră de Chopin. Caracteristică prin profunzimea inspiraţiei cât şi printr'un sentimentalism sincer şi pasionat, lucrarea marelui romantic este, desigur, una din cele mai frumoase pagini ale literaturii pianistice.

Execuţia concertului de Chopin ne-a dat din nou prilejul să admirăm talentul tânărului, dar înzestratului pianist care este d. Dinu Lipatti. Dovedind aceleaşi calităţi pe care i le-am relevat şi cu alte ocazii, d. Lipatti a ştiut de data asta să cânte mai mult decât corect, a interpretat partea solistică cu aleasă sensibilitate şi cu o muzicalitate care, pentru vârsta lui, este într'adevăr surprinzătoare. Virtuoz al tehnicei pianistice şi dotat cu excepţionale însuşiri artistice, d. Dinu Lipatti este destinat, fără îndoială, unei cariere muizcale strălucite.

A doua jumătate a programului a fost consacrată „Simfoniei fantastice" de Berlioz, bucată pentru care d. Georgescu are o deosebită predilecţie şi pe care d-sa a dirijat-o chiar cu o săptămână înainte la Varşovia.

De altfel, graţie d-lui Georgescu, publicul nostru a ajuns să fie familiarizat cu opera lui Berlioz; şi tot mulţumită d-sale orchestra noastră s'a perfecţionat din ce în ce mai mult în interpretarea celebrei simfonii. Ascultarea simfoniei fantastice la o săptămână după audiţia simfoniei II de Mahler a fost foarte instructivă, ea dând astfel posibilitatea să se distingă cu uşurinţă influenţa pe care muzica lui Berlioz a exercitat-o asupra lui Mahler.

Este, într'adevăr, o mare asemănare între temperamentele celor doi compozitori. Amândoi înclină în lucrările lor spre elementul descriptiv, amândoi exploatează cu măestrie sonoritatea diferitelor timbre ale instrumentelor orchestrei, muzica amândurora trădează un dezechilibru sufletesc, care, însă, la Berlioz este de natură sentimentală, pe când la Mahler este mai mult urmarea unui sbucium intelectual.

Deasemenea, este interesant de urmărit influenţa lui Beethoven în opera lui Berlioz. Partea a treia a simfoniei fantastice este, desigur, scrisă sub inspiraţia „Pastoralei". Pe când, însă, Beethoven insistă că în simfonia sa trebue să se vadă mai mult o expresie a sentimentelor decât un element pictural, Berlioz, din contră, caută în lucrarea sa să redea prin muzică un anumit program literar.

Temperamentul viguros şi cunoscuta autoritate în dominarea ansamblului orchestral, calităţi caracteristice maestrului Georgescu, au asigurat capodoperei lui Berlioz o interpretare plină de elan şi măreţie.

R. N.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 581
de **A. Gross**, Haţeg.
(inedită)

a b c d e f g h
2 + 3 = 5

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Hiltsselbstmatt in 4 Zügen.

PROBLEMA No. 582
de **S. Barber**, Bucureşti.
(inedită)

a b c d e f g h
4 + 4 = 8

Mat ajutor invers în 3 mutări.
Gemen : Fără nebunul din b1.
Hilfsselbstmatt in 3 Zügen.
Dasselbe, ohne den Länfer b1.

PARTIDA No. 133

Jucată în ziua de 18 Noembrie 1932 la Holliwood într'o sedinţă de 8 partide simultane à l'aveugle (fără să privească tablele). Campionul mondial Alechin dovedeşte că şi în partidele oarbe (pe dinafară) joacă tot atât de bine ca şi în partidele normale.

ALB : Alechin. **NEGRU : Borochov.**

Partidă spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, a7—a6; 4. Nb5—a4, Cg8—f6; 5. 0—0, Cf6× é4; 6. d2—d4, b7—b5; 7. Na4—b3, d7—d5; 8. Cf3×é5, de obicei se joacă în această variantă d× é5. 8...., Cc6×é5; 9. d4×é5, Nc8—é6; mai bine ar fi fost Nb7 şi dacă alb joacă apoi Né3, negru răspuude avantajos cu Nc5! 10. a2—a4, de obicei se joacă Né3, spre a prepara f4 urmat de f5, dar Alechin preferă să atace pe ambele aripi. 10...., 10. Cé4—c5; 11. Cb1—b2, Nf8—é7; Dd1—é2, c7—c6; 13. c2—c3, Cc5×b3; 14. Cd2×b3, b5×a4; 15. Cb3—d4!, frumos sacrificiu de pion, care dă rezultate favorabile pentru alb. 15...., Né6—d7; retragere prudentă, căci la Dc8 sau Dc7 înaintarea pionului la f4 şi f5 ar fi devenit periculoasă pentru negru. 16. é5—é6!!, o strălucită mutare profund calculată, înainte ca negru să joace plănuita mutare c5. 16...., f7×é6; 17. Ta1× a4!, mai tare ca C×é6. 17...., Dd8—c8, mutare preparatoare, căci la c5 ar fi urmat C×é6 cu vădit avantaj pentru alb. 18. Tf1—é1, Ré8—f7; această mutare care tinde să păstreze mica superioritate materială duce la un rezultat funest. Mai bine ar ar fi fost 0—0. La c5 ar fi urmat C×é6, N×é6 (N×a4?; C× g7+ etc.); Dé6, D×é6. Rf7; T×a6, etc. 19. Cd4—f5!!, Th8—é8; La é×f ar fi urmat D×é7+, Rf8; Té3!, etc. 20. Dé2—h5+, Rf7—g8; 21. Cf5×g7!, Té8—f8; 22. Ta4—g4, Rg8—h8; 23. Té1—é3 é6—é5; 24. Cg7—é6! şi negru abandonează, căci la N×é6 ar fi urmat D×h7+!, R×h7; Th4+ mat.

Situaţia partidei după a 18-a mutare a negrului.

Alb : Borochov.

a b c d e f g h

Negru : Alechin.

P. I. NEGREANU
S. THAU

A APĂRUT
EUROPOLIS
Roman de JEAN BART
EDITURA „ADEVERUL" LEI 80

Dida Solomon



Teatrul românesc are puţine femei în stare să rezolve o problemă de psihologie, să dea viaţă unei ficţiuni dramatice.

Când nu diformează, când nu şarjează, când nu falsifică intenţiile autorului, actriţa română declamă tragic până şi replica cea mai nevinovată, făcând eforturi ridicole pentru o simplă invitaţie la masă ori pentru un refuz de a fuma.

Fără îndoială, nu se poate generaliza. Sunt în teatrul nostru actriţe care ar face figură onorabilă în oricare teatru din Occident. Dar nu e mai puţin adevărat că în majoritatea cazurilor, interpretele noastre dramatice nu au simţul limitelor psihologice şi al echivalenţelor lor exterioare.

Dela debutul d-sale cu „Domnişoara Iulia", d-na Dida Solomon-Calimachi s'a dovedit o interpretă conştientă de sensul şi de valoarea transfigurărilor scenice, imprimând personajului interpretat toată semnificaţia lui umană, cu scăderile şi înălţările mai banale sau mai stranii care-l caracterizează.

D-na Dida Solomon este, în teatrul românesc, o creatoare de gen.

Dela „Simunul" lui Strindberg, dela „Pescăruşul" lui Cehov, dela „Cezar şi Cleopatra" de G. B. Shaw, trecând prin „Coţofana" lui Theodor Solacolu, prin „Ucenicul vrăjitor" al d-nei Zotoviceanu, prin „Actul venețian" al lui Camil Petrescu — jucate pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti— până la viguroasele creaţii din „Manasse" de Ronetti Roman (Teatrul Bulandra), „Camarazii" de Strindberg şi „Rataţii" de H. Lenormand (Teatrul Caragiale), „Micul Eyolf" de Ibsen (Teatrul Popular — N. Iorga), „Elefantul alb" de A. Savoir, „Aventurile Irinei" de Armand şi Gerbidon şi „Noi nu jucăm să ne amuzăm" de Sacha Guitry (Teatrul Mic — Iancovescu), „Groaza cea mare" şi „Nopţile roşii ale Cekei" de André de Lorde (Teatrul Fantome şi Paiaţe), „Maya" de S. Gantillon (Teatrul liber) şi „Veninul" de H. Bernstein (Teatrul Ventura), „Vocea" de Jean Cocteau şi „A fost odată o corabie" (jucate la Radio-Bucureşti), d-na Dida Solomon a desfăşurat o întreagă gamă de resurse generoase, disecând roluri grele, puternice, impresionante, smulgând din bezna sufletului omenesc accentele cele mai profunde şi mai expresive.

Artista birueşte toate dificultăţile textului, printr'un joc sobru, reţinut, printr'o dicţiune clară, printr'un debit firesc şi colorat.

In simplitatea concentrată a construcţiilor d-sale dramatice, stă marea putere de adevăr a tuturor compoziţiilor scenice pe care i le cunoaştem.

D-na Dida Solomon este, prin aceste însuşiri preţioase, una dintre puţinele interprete pe care le poate distribui teatrul nostru în drama nordică, în piesele de Grand Guignol şi în operele de atmosferă în genere.

Cu talentul şi cu inteligenţa d-sale scenică, d-na Dida Solomon se aşează printre cele mai frumoase figuri ale scenei româneşti contemporane.

AL. N. BIAZ.

GRATIS

VI SE OFERĂ UNUL DIN ACESTE
APARATE DE RADIO
ULTIMELE MODELE ALE TECHNICEI

1 Aparat american „RCA" cu difuzor electrodinamic şi echipat cu ultimele tipuri de lămpi perfecţionate.
1 Aparat american „PHILCO" model 80, superheterodină cu 4 lămpi speciale şi difuzor electrodinamic.
1 Aparat „PHILIPS" tip. 930 difuzor.
1 Aparat „REICO-EUROPA", model Luxus, cu 3+1 lămpi şi difuzor electrodinamic.
1 Aparat „TEFAG Victoria" cu 4 lămpi şi difuzor electrodinamic.
1 Aparat „MENDE" cu 3+1 lămpi şi difuzor, pe curent alternativ sau continuu.
1 Aparat „TELEFUNKEN 10" cu 3 lămpi p. baterie dela reprezentanţa „Crypton".
1 Aparat „BALTIC-BABY" cu 3 lămpi şi difuzor p. baterii de la depoz. excl. „Crypton".
1 Aparat „KING-RADIO" cu 3 lămpi şi difuzor direct la priză.

VI SE CERE NUMAI SĂ STRÂNGEŢI 12 CUPOANE DIN
RADIO-FONIA
SINGURA PUBLICAŢIE RADIOFONICĂ ROMÂNEASCĂ
Cetiţi detalii în revista „RADIO-FONIA"



Cărţi şi reviste

O carte adânc omenească *

In 1917, retragerea armatelor ruseşti din Moldova a lăsat într'un sat din munţi — Roznov — un Iacut, pe Uvar. Faptul acesta, cu desăvârşire neînsemnat în aparenţă, are totuş ascuns în el puterea irezistibilă de a scoate din umbră pe Iacob Melinte, profesor de naturale la Universitatea din Iaşi, şi de a-l situa în primul plan al romanului. Iacob Melinte, în singurătatea munţilor şi într'o noapte de început de iarnă pe când vântul grămădea zăpada în geamuri, descopere între cărţile sale povestea Iacutului scrisă mai de mult de un alt Uvar, în gheţurile Siberiei, de Uvar cel bătrân. Aceasta este totul. Istoria este simplă ca şi lucrurile mari ale naturei; dar impresionantă ca şi acestea. Totul este simplu şi uimitor. Aceasta este desigur una dintre însuşirile rari ale d-lui Sadoveanu: de a ne domina în cărţile sale nu cu ceiace are viaţa mai complicat, ci cu ceeace are mai simplu. Cititorul se simte direct şi dintr'odată ca un element al operei. Cărţile d-lui Sadoveanu nu au nevoie de o operaţie de apropiere şi familiarizare a cititorului cu opera — de o introducere. Cititorul se simte introdus în viaţă cu o mare intensitate dela prima pagină; fiindcă viaţa începe chiar de aici.

Uvar este o carte de meditaţie şi inspiraţie. Căci noi simţim cum se leagă în adânc unele de altele rădăcinile întâmplărilor. Ceiace se formează la suprafaţă sunt manifestări de viaţă ale unor cauze obscure care răzbat cu mult mai de jos. Acolo, dedesubt, există o lume imensă prin posibilităţile ei neaşteptate, pe care noi deabia o bănuim, ciudată pentru logica noastră, dar totuşi nu la întâmplare, ci cu legile sale imuabile. Totul în viaţa noastră se întâmplă nu după voinţa noastră, ci după acea logică implacabilă pe care obişnuit o numim fatalitate. Coincidenţa surprinzătoare a întâmplărilor din viaţa noastră, ca şi enorma lor diferenţiare, în felul acesta nu este un capriciu al hazardului, ci o ordine minuţios chibzuită a unei lumi care îşi are rostul ei. Există, adică, două lumi: aceia din albul zilei — a fenomenelor care ne lovesc simţurile; şi aceia dela întuneric — a fenomenelor care se produc neobservate, enigmatic — lumea inconştientului. D. M. Sadoveanu este mereu poetul acestei lumi obscure care determină acţiunile omeneşti, poetul fatalităţii. In Uvar mai mult decât în alte cărţi. Aceasta înseamnă că inspiraţia d-lui Sadoveanu are posibilităţi nebănuite: mereu viguroasă, mereu nouă. Aici trebuie căutată taina că opera poetului moldovean atât de impresionantă cantitativ, nu pierde nimic din calitate. Fiecare carte nouă a d-lui M. Sadoveanu e în adevăr nouă: cu viaţă mereu proaspătă, cu gândire vie, cu sevă tânără.

In adevăr, nu e o întâmplare că Iacutul s'a oprit la casa bătrânului dascăl de biserică din Roznov. Intre fiul acestui dascăl — profesorul de naturale Iacob Melinte — şi Uvar există o puternică afinitate sufletească: amândoi sunt oameni primitivi. Deaceia se simt atât de aproape unul de altul şi de natură. Nici istoria vieţii Iacutului cel bătrân, în felul în care a fost descoperită de Iacob Melinte nu e o întâmplare. Povestea vieţii Iacutului cel bătrân e povestea vieţii şi a Iacutului cel tânăr şi a lui Iacob Melinte. Adevăraţii tovarăşi de viaţă ai lui Iacob Melinte nu sunt soţia acestuia — Eufrosina Melinte şi rusul Anton Rohalschi, oameni cu calităţi, dar evoluaţi sufleteşte; ci primitivul Uvar. E o înlănţuire obscură a întâmplărilor, reală şi de neînlăturat, pe care d. Sadoveanu ne face să o simţim. Acesta este fiorul necunoscutului, al imponderabilului, al fatalului; adică fondul de simţire în care se urzeşte opera d-lui Sadoveanu.

Mihail Sadoveanu

Uvar simbolizează triumful omului asupra naturei. Opera poetică a d-lui Sadoveanu de până acum, obişnuit, înfăţişează ideia eternei nimiciri a vieţii omeneşti. Această viaţă răsbate la lumina zilei dintr'odată, pe neaşteptate, trăeşte câteva momente cu o flacără neobişnuit de vie, apoi dispare în acelaşi necunoscut din care a răsărit. Totul se produce neaşteptat, frenetic, cu o zvâcnire scurtă de meteorit. Apoi totul reintră într'o pace dezolantă. Sentimentul insuportabil de sfâşiere sufletească după viaţa noastră care se macină sub ochii noştri; imensitatea naturei mereu tânără, dominantă şi tulburător de frumoasă, dar care se aşterne cu nepăsare peste noi; neputinţa în faţa legilor de fier ale lucrurilor; fatalul şi durerea regretului — sunt elemente de cugetare şi simţire din cărţile d-lui Sadoveanu. Uvar este o lume cu totul nouă. Nu numai prin neobişnuitul subiectului, dar chiar prin viaţa de acolo. Aceiaşi putere imensă a naturei, fără să domine totuşi puterea omului; acelaşi fior al necunoscutului răzbeşte din toate întâmplările, fără un sfârşit tragic; nimic care să îngheţe avântul nostru către ideal; nici o prăbuşire. Dimpotrivă: triumful, pasiunea luptei cu viaţa, lumină multă. Uvar este un imn de mărire al omului şi al naturei. După ce ai citit cartea te simţi mai crescut sufleteşte, mai hotărît. Iţi rămâne în tine acel sentiment caracteristic operei: sentimentul dominantului, al masivului. Şi nu ştii ce ai de admirat mai mult: puterea înfricoşată a naturei sau puterea omului nu mai puţin uimitoare. Căci istoria eroică a lui Uvar cel bătrân este însăşi istoria omenirii pe drumul aspru al civilizaţiei. Izbânda Iacutului este izbânda noastră. Deaceia îl şi simţim atât de aproape de noi. Uvar este o carte adânc omenească.

Şi pentru motive ca acestea ne găsim atât de indisolubil împletiţi cu viaţa Iacutului din gheţurile Siberiei. Zbuciumul de acolo este sbuciumul nostru; năzuinţele de acolo sunt năzuinţele noastre. Uvar este istoria umilă a unui erou anonim care luptă aprig cu destinul său, tăcut şi îndârjit undeva, într'un colţ de lume neobservat, dar splendid în atitudinea sa ca şi acele exemplare rari, pe cari istoria de mult le-a amintit. Pentru d. M. Sadoveanu, omul este tot atât de preţuit în tundrele ceţoase din ţara Iacuţilor sau în munţii Moldovei, — şi prin nimic mai de dispreţuit — ca şi omul din centrele mari de viaţă. Aceiaşi măsurare neînfricată, corp la corp cu viaţa, aceiaşi operă imensă de civilizaţie, aceiaşi nostalgie către ostrovul himeric al idealului. O înţelegere mare a soartei omului şi o dragoste tot atât de mare, sunt elemente de bază ale acestei cărţi. Totul omenesc. Nimic de prisos. Cugetarea şi inspiraţia pornesc din ceiace e mai vechi în natura omenească şi, prin urmare, mai permanent şi mai adânc: din însăşi istoria vieţii noastre. Organizarea cugetării şi a inspiraţiei dovedeşte răbdare şi muncă îndelungată. Fiindcă d. Sadoveanu nu e un scriitor care să se grăbească sau să-şi dispreţuiască însuşirile de poet mare. Cărţile acestui poet au dovedit întotdeauna seriozitate desăvârşită. Căci pentru d. Sadoveanu poezia nu înseamnă nici numai inspiraţie, dar nici numai tehnică; ci amândouă deodată — şi luate în serios. Poezia nu are nimic comun cu distracţia; este cu totul altăceva.

Uvar înseamnă poezie comprimată. Nici o întâmplare mai mult. Totul cioplit până acolo unde începe perfecţia în artă. Acţiunea cu desăvârşire simplificată, natura, oamenii, stilul — acest dar minunat propriu d-lui Sadoveanu; — dar totul înfiorat de viaţă, captivant, poezie de cea mai pură calitate. Uvar este cartea unui iubitor de oameni. —

Gh. Tomescu

* „Uvar" de Mihail Sadoveanu.

COPILUL

„Floarea din poveste"

Povestiri pentru copii de N. Pora. Ed. Adeverul, Lei 50

Printr'o coincidenţă editorială, au apărut în acelaş timp două cărţi ale unui scriitor care nu şi-a obişnuit cititorii cu poligrafia facilă ce face manualul bunului meseriaş — om de litere.

D. N. Pora are răbdarea să lase spaţiu între lucrări şi să-l folosească pentru migala subiectului adânc pătruns şi pentru modelarea frazei îndelung gândite.

Lăsând pe „Măscărici" roman de proporţii, pe seama criticii autorizate, cercetăm „Floarea din poveste" apărută recent în editura „Adevărul".

Nu este prima carte pe care d. Pora o scrie pentru cei mici şi aceasta reese din toate paginile „Florii din poveste". Căci dacă un autor, la prima lucrare de literatură poate, — printr'un simţ autocritic, deosebit de lucid — să evite greşelile obişnuite debutului, — la o primă carte pentru copii, cu tot genul aparent uşor, el nu le va evita pe toate niciodată.

Trebue o revenire, un antrenament pentru a putea vorbi iarăş limba exactă a copiilor, o incursiune repetată în sufletul şi psihologia lor pentru a găsi nota justă a unei bune cărţi pentru copii.

„Floarea din poveste" a d-lui N. Pora conţine această notă justă şi tribulaţiile lui Gigel şi ale tuturor mai micilor şi mai marilor lui care trăesc crâmpee de viaţă vioaie în fiecare povestire, sunt astfel citite cu interes neobosit sau ascultate cu ochii ţintă de micuţii fără astâmpăr, cuminţiţi dintr'odată de vraja cărţii care găseşte drumul spre suflet.

Prezentarea frumoasă a „Florii din poveste" contribue să o facă dragă copiilor.

ALICE GABRIELESCU

Cincizeci de ani dela moartea lui Ivan Turgheniev

Anul acesta se împlinesc cincizeci de ani dela moartea lui Ivan Turgheniev, unul din pleiada scriitorilor ruşi, care a exercitat o puternică influenţă asupra literaturii europene, datorită noutăţii şi varietăţii temelor tratate.

Turgheniev ne-a dat extraordinare imagini ale pădurilor şi stepelor, ale primăverii şi toamnei, ale tuturor straturilor sociale şi ale tuturor păturilor culturale ruseşti. El ne-a zugrăvit pe mujic şi pe principe, pe iobag, pe moşier şi pe student; a zugrăvit fete tinere pline de suflet şi fete frumoase, cochete şi egoiste. Ne-a înfăţişat o întreagă rasă de oameni, fără ca emoţia lui sufletească să turbure câtuşi de puţin transparenta claritate a imaginilor.

Ivan Turgheniev e pesimist şi tot odată iubitor de oameni. Intreaga lui operă e străbătută de un puternic şi caracteristic suflu de melancolie. Dar această melancolie e izvorâtă din cunoaşterea vieţii ruseşti, din durerea catastrofei care pândeşte şi ameninţă marea idee naţională. El rămâne însă poetul acelora care se supun nenorocirii lor; e zugravul nenorocirii interiorizate.

Turgheniev s'a născut în anul 1818 la Orel şi a murit la Paris în 1883. Studiile superioare le-a făcut la Moscova. Mai târziu, pentru desăvârşirea cunoştinţelor, a plecat în străinătate. După terminarea studiilor de istorie la Berlin, unde a asistat la cursurile lui Ranke, s'a înapoiat în 1841 în Rusia. Timp de doi ani a funcţionat la ministerul de interne, apoi s'a refugiat la Paris, unde a rămas până la moarte.

Activitatea lui literară, care îmbrăţişează aproape toate genurile poetice, poate fi împărţită în trei epoci.

Din epoca de tinereţă merită să fie relevate poeziile epice Paraşa, Andreiev, Convorbire, *schiţa dramatică* Neprevederea, *povestirile* Andrei Colosov, Trei portrete *şi* Duelistul.

Independenţa concepţiilor lui şi siguranţa tehnică, relevate mai cu seamă în nuvele, aveau să-şi afle mai târziu deplina lor maturitate în romanul Părinţi şi copii.

Punctul mai însemnat al creaţiunilor lui îl formează însă a doua epocă.

In 1852 apare culegerea de nuvele Insemnările unui vânător, *care îi crează renumele. Urmează apoi un alt şir de nuvele:* Doi prieteni, Viaţă tihnită.

Epoca treia poate fi considerată timpul şederii lui la Paris, când scrie nepieritoarele mărgăritare ale literaturii universale: Rudin, Faust, Asia, Un rege Lear al Stepei, Povestea lui Moş Alexiev.

Ivan Turgheniev

Puţin înaintea morţii sale, apar Cântecul Iubirii Triumfătoare *şi* Poezii în Proză, *care învederează o fină psihologie şi o bogăţie uimitoare a mijloacelor de expresie.*

VOIŢI SĂ FACEŢI UN VOIAJ GRATUIT LA CHICAGO?
participaţi la extra-ordinarul concurs de frumuseţe pe 1933
51 DE CANDIDATE VOR PLECA LA CHICAGO
Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

Biblioteca Publiciştilor
Pasajul Victoria-Imobiliara 25. Imprumută în abonament lunar la domiciliul cărţi inclusiv reviste române şi străine. Literatură modernă. Ultimele noutăţi.

Cronica literară

Const. Kiriţescu: In slujba unei credinţe

Noua carte a d-lui Const. Kiriţescu este o culegere de articole, cuvântări, scrisori care toate laolaltă constituesc o atitudine, o profesie de credinţă faţă de cele mai însemnate probleme ale culturii noastre. Când însă este vorba de idei e totdeauna bine, spre a fi obiectivi, să ne pronunţăm întâi asupra calităţii gândirii şi a expresiei, fiind aproape siguri că fondul lor poate să ne despartă de autor.

Remarcabilă la d. Kiriţescu este vigoarea opiniunii susţinute atât pe cale raţională, cât şi pe care afectivă. Definiţia ideii este clară, netedă, fără să fie superficială şi aş zice de o duritate maioresciană, dacă ferventa nu i-ar da un ton de misiune. Când apoi vine cazul de a se evoca un om sau o vreme, de a se scoate în evidenţă ironia unui fapt, d. Kiriţescu are mijloace literare cunoscute care ne îndeamnă să preţuim chiar când suntem de altă opinie. D-sa ştie să respire unde trebue, să ritmeze bine ideea, să nu pună mai multe cuvinte decât trebuesc spre acoperirea gândirii şi la nevoe să recurgă la mijloace mai artistice, ca de pildă drama ideologică spre a face mai inteligibilă ciocnirea de opinii. Iată bunăoară cum îşi expune autorul punctul de vedere în *Cinematograf şi educaţie.*

„Iată cum vorbeşte şcoala:

— Eu, şcoala, nu pot să rămân ferită de influenţele vieţii din afara mea. Când aceste influenţe, pătrunzând pe calea insidioasă a artei, caută să-mi ruineze opera, reducând autoritatea mea, scăzând respectul de care trebue să fiu înconjurată, contestând eficacitatea mea şi expunându-mă batjocurii publice, atunci am dreptul să mă apăr.

La această protestare a oamenilor de şcoală, se asociază şi glasul reprezentanţilor cenzurii oficiale, care-şi formulează în chipul următor punctul lor de vedere:

— Statul a instituit un control prealabil şi o cenzură a filmelor, nu în scopul de a-şi apăra supuşii împotriva formei neartistice a vreunui film, ci împotriva atentatelor la bunele moravuri".

In chipul acesta atitudinea ia un colorit neaşteptat şi capătă o forţă de convingere mult mai mare.

Am vorbit mai sus de posibilitatea în care s'ar afla criticul să nu îmbrăţişeze toate opiniile autorului. Ei bine, afară de chestiunea moralităţii în artă unde am avea unele obiecţiuni de făcut în privinţa formulării principiului, constatăm cu satisfacţie nu numai că ne unim cu d. Kiriţescu dar că găsim în d-sa un exponent viguros al tuturor reacţiunilor noastre.

Cine nu e alături de d-sa în a osândi jocurile de noroc care pătează puritatea silvestră a Sinaei, în a respinge falsa orientare a sportului spre exibiţionism şi spectaculos, în a deplânge trivialitatea „înjurăturii" româneşti. Susţinem şi noi cu d-sa că rolul cel mare în răspândirea culturii şi în rezolvarea zisei crize a cărţii, îl are profesorul secundar de limba română, că cinematograful are un mare rol educativ, că radiodifuziunea e menită să aibă un rost mare în instrucţiunea şcolară, că problema bacalaureatului este din cele mai serioase şi că rezultatele lui sunt până acum deplorabile.

Prin energia convingerilor sale, prin ferventa etică a sufletului său, prin talentul literar, prin stil, prin activitatea sa de om al şcoalei, de om de ştiinţă, de istoric şi de literar, d. C. Kiriţescu este o puternică personalitate a culturii noastre.

I. Şt. Ioachimescu: Ţărani şi târgoveţi

Am citit abia de curând romanul d-lui Ioachimescu pentru că o modestie care face onoare a îndemnat pe autor să nu apeleze, cum se obişnueşte la oficiile unei critici amabile. Este cazul de a spune că suspiciunile d-lui Ioachimescu au fost de data aceasta gratuite şi că se pot spune cuvinte frumoase despre opera d-sale fără nicio bunăvoinţă specială.

Dacă trecem cu vederea o uşoară stângăcie a expunerii, evidentă mai spre mijlocul cărţii, începutul şi sfârşitul dovedindu-se foarte bine conduse, dăm de o lume solid trăită în imaginaţie şi originală. Cei doi fraţi Aristide şi Metodiu, aşa de stranii în nevroza lor de activitate, în idealismul lor absolut care contrastează cu o mare putere de intrepiditate comercială, reaua Aglae, fată nemăritată, blânda, placida Domnica, „ţăranca", rău asimilată într'o casă de boieri, ca soţie a lui Aristide, Arghir, proletarul rural, sediţios, răzbunător, al apăsărilor boiereşti, toţi aceştia şi alţii izbutesc să capete contur în mintea noastră, ceeace înseamnă că autorul s'a născut în integritate. Romanul cuprinde de altfel foarte multă mişcare, foarte mult material. Greva din fabrică, condusă de Arghir, acest geniu sumbru, revolta ţăranilor, pusă la cale de acelaş, altercaţiile dintre „ţărancă" şi boieri, nebunia lui Metodiu, studiată până în amănuntul caracteristic al foamei inexplicabile, sunt scene tari, dramatice, doveditoare a viziunii autorului.

Nu ştiu dacă intenţia d-lui Ioachimescu a fost să trateze o teză. Din romanul său se desprinde însă o realitate socială: aceia a discordiei de sentimente dintre pătura ţărănească şi cea orăşănească, ce se arată a fi de origină străină. Romanul acesta ar exemplifica într'un cuvânt teoria păturii superpuse a lui Eminescu, cu deosebirea că aci nu intră nici un ton pejorativ pentru vreuna din clase.

In genere tonul romanului este acela substanţial, al vorbei pentru sensul ei. Găsim însă în paginile d-lui Ioachimescu şi dovezi de transcripţie stilistică a pitorescului sufletesc. Este remarcabilă conversaţia tărăgănată, monosilabică a ţăranilor în jurul Domnichii, bolnave în pat:

„— Smarandă!

— Hei?

— Ce-are fă, Domnica?

Drept orice alt răspuns, Smaranda izbucni într'un bocet amestecat cu lăcrămi: „Pământe, făcea-te-ai foc"... Şi continuă, ritmic, un fel de blestem, de văicăreală surdă.

— Smarandă, hăi!

— Ha?

— Tu m'auzi? Ce are Domnica?

„Oprindu-se înseninată ca şi cum n'ar fi plâns şi n'ar fi bocit, Smaranda întrebă:

— Domnica zici?

Ruxanda o asigură:

— Domnica, de!

— Ei, ea, stărui vocea lui Pavel.

„Fără să ridice ochii din ciur şi continuând să ciugulească grăunţele, Bulichi interveni din colţul lui.

— Păi nu ţi-am spus eu?

— Ba da,... dar...

Uitându-se când la Bulichi, când spre tindă, Smaranda dădu din cap.

— Apăi, aşa e cum ţi-a spus el.

„Mai văicărindu-se o toană, Smaranda se 'ntrerupse din nou:

— Zici că te uiţi?

— Aşa e, să mă uit?

— Aplecate nu-s, zise ea luând mâinile bolnavei. Nici nu arde, adăogă ea pipăindu-i fruntea... Ştiu eu?.. De galbenă-i galbenă şi cercănată la ochi, mititica mamei.

„In timp ce Smaranda se întindea peste umărul Ruxandei să vadă, Bulichi gâjâi iar din colţul lui.

— E aşa cum spusei eu.

— Cum ai spus? întrebă Smaranda.

Geloasă şi jicnită că netotul se amestecă în lucruri pe care nu le pricepe, Ruxanda i-o tăie scurt:

— Ai fi spus!

Smarandă, se auzi iar glasul lui Pavel.

— Hei!

— Să nu fie deochiată.

— Deocheată? întrebă Ruxanda

— Ee!..."

Acest dialog interminabil dar aşa de semnificativ este cea mai bună dovadă a spiritului de observaţie şi a talentului d-lui I. Şt. Ioachimescu.

G. CĂLINESCU

Biografiile romanțate

Acest gen literar, care pentru noi datează dela André Maurois și care de câțiva ani a inundat piața literară, este de fapt, invenția unei femei: *Mary Duclaux*.

Mary Duclaux a fost odinioară o fetiță gingașă ca o floare, care a cunoscut o clipă gloria literară, cu un volum de versuri, apărut când avea 21 de ani.

Volumul se intitula *„Un pumn de iasomie"*, iar fetița era *Mary Robinson*.

— „Inchipuiți-vă că tatăl meu arhitect, arheolog, mare cărturar, în loc să dea un bal în ziua când am ajuns la majorat, mi-a editat versurile într'un volum, — spunea ea unui reporter dela „Nouvelles Littéraires".

A învățat franceza din cronicile lui Froissart și citind pe Racine la lumina lunii, pentrucă pensionul belgian, în care tânăra engleză fusese pusă spre a-și complecta educația, nu dădea voie pensionarelor să aibă „lumânare" în camera de dormit.

La 16 ani, întorcându-se la Londra, a făcut parte din cercul prerafaelit care atunci era în floare cu Rosetti, Browning și alții.

— „Versurile mele, povestește Mary Duclaux, erau scandalos de prerafaelite și au făcut mare zgomot, bănuesc, adăugă ea, pentrucă erau pline de defecte...

In curând însă, gustul erudiției, care era tot atât de viu în ea ca și acel al poeziei, o face să răsfoiască vechile manuscrise din rafturile prăfuite ale bibliotecilor din Italia, unde îi plăcea să-și petreacă în mare parte viața, ca oricărui englez autentic și cu oarecare dare de mână.

La Veneția, în loc să-și cumpere rochii, tânăra prerafaelită, plătea sume însemnate unui bătrân viorist venețian ca să-i copieze manuscrise vechi, în care era vorba de faptele și luptele lui Carol al VI-lea, Ludovic d'Orléans și alte figuri sugestive și patinate de vremuri. Rodul acestor peregrinații de-a-lungul vremurilor fu o nouă carte a lui Mary Robinson, *„Le Jardin d'Italie"*, care era o primă încercare de biografii romanțate și fu prilej de noui succese literare, mai răsunătoare decât cele de până atunci.

Ecoul lor în sufletul unui fin erudit, care studia pe acele vremuri urmele vechi ale istoriei omenirii în inima Asiei, fu cauza romanului primei sale căsătorii. Jean Darmsteter citi cu surprindere și entuziasm acea carte ce dovedea un talent atât de subtil și totuși de o ingeniozitate pur feminină, în evocarea trecutului. După câteva luni admiratorul lui Mary Robinson, întors din Asia, deveni soțul ei. Odată cu această romanescă aventură matrimonială, începu o serie de biografii romanțate cu articolele sale asupra surorilor Brontë în *„Revue de Paris"*, fondată de însuș Jean Darmsteter.

Romanul acestei prime căsătorii durează numai șase ani, într'un mediu de oameni dintre cei mai iluștri, cu prețioasele prietenii ale unui Renan, Taine, Anatole France și alții. Tovarășul neprețuit, o inimă plină de cea mai rară delicateță și o înaltă inteligență, moare, iar tânăra sa văduvă încă îndurerată de pierderea aceasta neașteptată, citește cu indignare și revoltă un articol semnat de Brunetière în care desemnează pe marele semit Darmsteter și pe tolerantul Renan, ca pe adevărații provocatori ai antisemitismului din Franța prin simpatiile lor prea afirmate pentru poporul lui Israel.

Pe când se gândea să răspundă acestei acuzații, pe cât de absurdă, pe atât de perfidă, găsește în „Grande Revue", într'un articol semnat Emile Duclaux, apărarea cea mai caldă, mai sinceră și mai complectă a memoriei omului superior ce a fost Darmsteter. Nu-l cunoștea pe E. Duclaux....

— „Dar, zice ea, i-am scris o scrisoare.... o scrisoare așa cum ar fi scris-o Elsa lui Lohengrin"!

Mary Robinson devine cu acest prilej Doamna Mary Emile Duclaux și astfel se realizează romanul celei de a doua căsătorii și se continuă seria biografiilor romanțate, în englezește ca și în franțuzește, cu viața oamenilor mari de peste Canalul Mânecei; viața lui Pascal, a lui Racine, Victor Hugo, Renan....

Astăzi, Mary Robinson este o arătare diafană, cu tâmple argintii, o zână străveche, în care însă pâlpâie flacăra vioaie a unui spirit de o tinerețe veșnică. De douăzeci și cinci de ani ține rubrica criticii în ziarul „Le Temps", iar pasiunea sa pentru „figurile mari" din alte vremuri nu a împedicat'o de a aprecia cu o simpatie, înțelegătoare până în cele mai subtile finețe opera tinerilor, în încercările lor cele mai revoluționare și mai îndrăznețe.

Are o deosebită slăbiciune pentru Deltheil, apreciază la Giraudoux, mai mult fondul de cât stilul, iubește pe Montherlant, „mișcător ca glasul violoncelului" și-și exprimă părerea de rău că acesta nu-și pune în valoare, cum ar trebui, darurile deosebitului său talent. Are curajul să insiste asupra celor ce nu sunt apreciați cum merită, cum a fost de pildă cazul lui Behaine, autorul unei opere puternice, dar lăsată la o parte pentru că autorul nu face parte dintr'o clică.

Reporterul revistei *„Nouvelles Littéraires"* care nu e altul de cât scriitoarea Suzanne Normand, ne-o prezintă în salonul său, pe un pat de odihnă, cufundată între perne de diferite culori și auritul stins al mobilei, cu o panglică de catifea albastră „nattier" în părul său alb, îmbrăcată în haine de un albastru viu, evocând în farmecul său de engleză în vârstă, cu naturaleță și vioiciune, pe copila de odinioară, gingașa poetă prerafaelită.

— „Nu aveți, deci, nici un fel de preferință pentru vre-o școală literară, pentru vre-o manieră, vre-un fel de cugetare? întrebă Suzanne Normand.

— „Oh! răspunde ea, mișcând mânile sale subțiri și transparente ca și când ar desemna o formă invizibilă, viața e ca un juvaer tăiat în mii de fețe. Trebuie să știi să le privești și să le admiri pe toate",

Aceasta este autoarea primelor biografii romanțate în literatura contimporană și înțelegem de ce acelea ce i-au urmat, au uneori, gustul de cenușă și de moarte. Ele sunt numai pastișele acestui geniu de o subtilitate atât de feminină.

I. S.



Cronica mizantropului

Vrei să te faci critic?

— Vreau să mă fac critic! — mi-a zis deunăzi un tânăr prieten.

— Fugi de-acolo! — am răspuns eu.

— De ce?

— Pentrucă te-așteaptă toate nefericirile.

— Cum așa?

— Uite așa!

— De pildă?

— Ai de gând să spui adevărul, să afirmi ce e bun și ce e rău?

— Da.

— Atunci ești un om pierdut.

— Pentruce?

— Pentrucă toți cei asupra cărora vei spune un adevăr defavorabil vor declara că-i „înjuri".

— Am să fac în așa fel încât pe cât e cu putință să nu scriu decât despre autorii care-mi plac.

— Vei fi acuzat de politică *literară, de concesiune și vei fi atacat cu violență tocmai de aceia pe care-i lauzi precum și de aceia despre care n'ai scris nimic. Scriitorul nu suferă să fie lăudat mai prejos de altul sau să-l ignorezi.*

— In cazul acesta voi spune verde adevărul lăudând pe cine trebue și atacând la fel.

— Făcând astfel îți vei face o vreme mai mulți prieteni, deoarece toți aceia care dușmănesc pe scriitorul atacat de tine te vor aproba. Apoi însă văzând că perseverezi se vor uni cu toții împotriva ta și te vor ataca cu înverșunare.

— Ei și?

— Nu-i chiar așa ușor! Ei te vor calomnia că ataci din dușmănii personale, vor căuta să te discrediteze în ochii publicului și cum, la noi nu se pune prea mult temei pe critică, vor izbuti să-ți facă o atmosferă defavorabilă. Dar nu se vor mărgini numai la asta. Te vor săpa în alte direcții ale vieții, vor căuta să te ruineze în chiar existența materială, dacă cumva nu ai o stare sigură.

— Cred c'o am!

— Cărți ai de gând să tipărești?

— Firește!

— Ei bine, atunci vei vedea efectele intransigenței. Nici nu vei scrie bine cartea și vei fi și luat cu asalt. Cartea ta e o rușine și editorul care o va lua va fi un păcălit.

— Și ce-i cu asta?

— Cum, ce-i cu asta? Editorii se vor impresiona și nu e cu neputință să-ți refuze editarea cărții. Dar presupunând că nu ți-o refuză te vei lovi atunci de o ostilitate nebănuită și pusă la cale chiar de aceia la care te-ai fi așteptat mai puțin:

— Ce ostilitate?

— Complicitatea tăcerii! Toți cei care erau critici până mai ieri vor înceta ca prin farmec să mai scrie. Poate unul, din orgoliu de onestitate profesională, va scrie peste câteva luni, în vacanță, când nu citește nimeni.

— Și crezi că asta are vreo înrâurire asupra vânzării cărții?

— Nu are niciuna! Dar dacă ești un om slab vei fi încetul cu încetul demoralizat prin lipsa de contact sufletesc cu cititorul.

— Te asigur că nu e cazul meu!

— Mă rog, eu te întreb acum, mai vrei să te faci critic?

— Vreau, nu mă sperii nici de injurii, nici de tăcere. Cine stă alături de adevăr nu poate să nu învingă. Căci încetul cu încetul, pe măsură ce se ridică noi generații, falsele valori dispar și tu te vei afla deodată scăpat de vechii dușmani. Și mai ascultă-mă și pe mine. Nici odată un lucru rău spus despre cineva nu e fără plăcere pentru altul. Asta e speranța și forța în viață a criticului.

AL.

Din literatura Chineză

Tânărul brad

De când a răsărit, se luptă cu ierburile stufoase.

De câtva timp numai, s'a 'nălțat puțin deasupra ierburilor sălbatice.

Oamenii nu prevăd în el copacul gigantic; când va străpunge norii, atunci îi vor admira măreția.

Mărunte

„Crima pasională", studiul d-lui M. Negrea-Rimniceanu s'a pus sub tipar și va apărea în curând în vitrina librăriilor. Problema gestului criminal săvârșit din pasiune e studiată aci în lumina unor interesante și minuțioase cercetări psichologice. Bogăția materialului pe care îl utilizează autorul, cazurile pe care le citează, promit a suscita interesante comentarii.

■ Vineri 7 Aprilie, ora 6 d. a., se va ține la Fundațiunea I. I. Dalles, a XXII-a conferință din ciclul organizat de Cercul Analelor Române.

Cunoscutul psycho-neurolog elvețian, dr. M. Farmicy din Geneva, va vorbi despre: *„Le freudisme dans la lumière des recherches modernes de la science"*.

■ A apărut: *„Calculator de dobânzi"* de M. Drimer, contabil autorizat, cu o prefață de d. *prof. Gr. Trancu-Iași*, fost ministru.

Se găsește de vânzare la toate librăriile din țară, precum și la autor, în București, Str. Mitropolitul Daniil No. 5.

Cu prețul de lei 140.

La editura „Vremea" s'a pus sub tipar și va apare înainte de Paști, volumul de note de călătorie:

Cutreerând Europa...

de I. LEFTER IVELEA

Cu numeroase fotografii în text.

Insemnări

Iren Varsanyi

Vestea morții Irenei Varsányi, venită din Budapesta în toamna aceasta, n'a provocat nici un ecou în presa mondială. Europa nu știa nimic despre ea, deși a fost una dintre puținele sale mari actrițe.

La prima vedere nimeni n'ar fi crezut că are în fața sa pe femeia idol a Ungurilor dinainte de războiu. Numai ținuta extraordinară, o ținută pe care nu o poate forma decât disciplina anilor petrecuți în scenă, impresiona pe cel mai distrat, care o întâlnea. Ființa ei era modestă, de talie mijlocie, cu părul negru strâns într'un conciu după moda veche, avea ochi negri și un profil nespus de atrăgător. Vocea ei era joasă și răsunătoare, înăsprindu-și sau îndulcindu-și tonul după cerințele muzicalității și ale rolului.

A intrat în Academia teatrală din Budapesta, de unde după un an i se încredințară roluri mici pe scena Teatrului Comedia, unde a repurtat succese formidabile. Cu o trupă în care erau puțini actori de talent a interpretat pe Ibsen, Oscar Wilde, Cehov, Shaw și pe toți autorii de frunte ai teatrului francez.

Pe scena strâmtă, printre actorii plictisiți, era destul să apară Varsányi pentru ca să se reverse lumina poeziei, strălucirea iluziei, minunea artei pure și a pasiunii marei actrițe pentru rolul său. Ea nu juca decât rolurile care o pasionau.

Vorbea puțin englezește și foarte bine franțuzește și nemțește, dar n'a jucat decât în Ungaria. „Am vrut — zicea ea — să merg să dau reprezentații în America, pe vremea când eram tânără. Dar soțul și fiicele mele nu vor să știe de teatru. Pentru ei eu nu sunt decât mamă și soție. Și atunci am renunțat..."

Intr'o societate, în care reputațiile se prăbușeau ca niște castele de cărți, în jurul ei n'a fost nici o clevetire. De pe scenă s'a retras în clipa în care alte actrițe se simțeau abia la apogeu... Și totuși a provocat cu jocul său succese de tumultoasă manifestare, cum a fost dat numai marilor glorii din teatrul londonez sau parizian din vremea sa.

Intimități literare...

Iată ce scrie André Billy despre un confrate: „Macorlanismul este un amestec artificial și insidios, este o otravă, o drogă... In sifilisul romantic, el a introdus un microb necunoscut, virulent și primejdios".

Où il y a de la gêne, il y a pas de plaisir!

Homo sapiens

Dintre toate filmele de cinema „Metropolis" al lui Fritz Lang, a pus accentul pe adevărata dramă a omenirii din ziua de azi.

Știința a pus în mâna omului puteri formidabile pentru a modifica mediul său vital. Dar dacă homo sapiens, învățatul, technicianul, individul, se adaptează la schimbările repezi pe care le aduce progresul științei și este în echilibru cu mediul său, nu tot astfel este cu rasa, cu omenirea, în întregul ei. Deci specia umană este astăzi într'un dezechilibru remarcabil față de condițiile sale de viață, dezechilibru care poate să-i fie fatal și de care nu suntem îndestul de conștienți.

De pildă ceia ce caracteriză epoca noastră este tendința spre o creștere din ce în ce mai mare a vitezei. Pare că o beție, o nebunie a mișcării, coprinde din ce în ce mai mult omenirea. Mașini cu viteze din ce în ce mai formidabile ies din mânile omului. Dar pentru ca să se servească de ele și să le stăpânească ar trebui ca și reflexele omului să se poată accelera în proporție.

Dar aceasta e cu neputință. Natura ne pune granițe peste care nu putem trece cu nici un preț. Astfel impresiile vizuale cer o zecime de secundă pentru ca să se șteargă. Timp infinit de mic se va zice, dar timp. Apoi ele trebuiesc transmise la creer spre a declanșa gestul corespunzător — iarăși timp. In acest interval de timp, mașina poate scăpa de sub controlul celui ce ar trebui să o stăpânească... Așii volanului singuri pot fi posesorii unor reflexe excepționale.

Mai mult. Rasa oamenilor civilizați e mai șubredă, mai puțin prolifică. Intocmai după cum o colonie de microbi, înmulțindu-se într'un mediu hrănitor, îl modifică, făcându-l toxic, tot astfel și homo sapiens, va sfârși, schimbând mereu mediul său vital, prin a-l face nelocuibil pentru rasa sa.

Vom asista poate la efecte ca acele stranii evenimente de pe ecranul filmului „Metropolis".

Kipling și părul tăiat...

Cea mai iubită dintre fiicele lui Kipling, acea pentru care a scris el „Povești ca acestea", este azi o femee tânără și foarte drăguță.

Venind, acum de curând, la Paris, francezele se mirau văzând-o cu părul lung.

— „Vai! suspină ea, în privința aceasta, nici nu e de vorbit cu tatăl meu. Mi-a hotărît că, dacă-mi taiu părul, nu voi mai călca în Anglia!"

O femee despre femei

— Femeile, mai puțin orbite de rațiune decât bărbații, simt mai bine cât este de înlănțuit spiritul de simțuri.

— Mai bine spuneți-ne ceva despre femeile scriitoare.

— Dar toate femeile sunt scriitoare. Fiecare din ele ar putea scrie romanul pe care l'a trăit sau a vrut să-l fi trăit. Ah! Dacă femeile ar vrea, romanul ar fi domeniul lor, dar ele rămân ființe timide și nu îndrăznesc să scrie tot ceia ce simt. Vai de voi când se vor emancipa într'o zi: vor fi atunci acele care se vor apleca asupra bărbaților ca să le dea la lumină tainele sufletului.

— Vi se poate face dreptatea că nu ați stat în cumpănă să scriți, în totdeauna, tot ce ați simțit...

— Nimeni nu spune vreodată tot — tot... Nu se poate spune *tot, absolut tot!"*

(O oră cu Miriam Harry de F. Lefèvre)

Femeea trebue să aibă frică de bărbat

Revista Raze de lumină, *a studenților în teologie din București, aduce prin pana d-lui Teodor N. Manolache o contribuție la problema femeii, care va interesa, nu ne îndoim, pe cetitoarele noastre. D. Manolache bizuindu-se pe apostolul Pavel zice:* „Este o teamă, o supunere din plăcere, din libertate, care nu poate să ia ființă decât din iubire, pentru iubire, cum foarte bine remarcă un exeget german *(Herless):* Cine nu se supune iubirii care rezultă din iubire? Cine ar putea să stăpânească altfel decât prin iubire asupra celui ce i se supune dintr'o teamă plină de iubire? Teama femeii este recunoștința plină de iubire, îndreptățită de iubirea bărbatului ce trebuie armonizată, echilibrată. A se teme este a iubi. Cu o astfel de teamă femeia se onorează".

Nu știm dacă toate femeile se vor onora cu această teamă, dar suntem siguri că atât bărbații cât și femeile vor găsi în noua concepție un unghiu de vedere plăcut. Soții de dreapta nu pot decât să aplaude regimul dictatorial în căsătorie. Soțiile voluptoase, doritoare de violență și de amărăciunea dulce a tiraniei cu mușcături, vor descoperi în metoda apostolului Pavel un pigment nou pentru iubirile lâncezite.

Cronica gastronomică

Patronul și clientul

Cred de prisos să spun că de câte ori va fi vorba de restaurante și alte localuri de consum, cetitorul nu va găsi în această rubrică nici odată reclamă pentru unele în dauna altelor și cu atât mai puțin bârfeli. Cronicar obiectiv, voi avea grijă însă să recunosc meritele când va fi cazul și să relev greșelile cu tendință de permanentizare, cu ținta unică de a aduce o mică contribuție la remediarea lor.

Aduceam în numărul trecut un binemeritat elogiu conducerii casei Capșa, mai ales pentru oarecare mici detalii de serviciu, care constitue tot atâtea atențiuni față de clienții ei. Din aceleași mici detalii care sunt sistematic neglijate de majoritatea restaurantelor din capitală, mă văd silit astăzi să fac capete de acuzare conducerii lor. Insemnând cele ce urmează nu mă gândesc nici la clientul ridicol care se duce la Capșa să comande mititei și se supără că la Leul și Cârnatul nu găsește pe listă *civet de lièvre*, nici la amatorul care e cunoscut și menajat de întreg personalul. Acesta e deobicei un bonom simpatic și jovial care când face o critică unei mâncări aduce prin aceasta un serviciu bucătarului care îi păstrează recunoștință și e destul de generos și entuziast pentruca ori de câte ori i se prezintă o mâncare rară și bine gătită, trimite la bucătărie o sticlă de vin, sau un bacșiș bun. Mă gândesc însă la clientul obișnuit, la majoritar, la acela care prin contribuția lui zilnică susține localurile. La acesta trebue să se gândească mai întâi și mai ales conducătorii unui restaurant. Acesta e însă cel mai neglijat și cel mai oropsit. In calculele patronilor el nu intră decât în măsura contribuției lui pecuniare.

Când deschide un local, proprietarul calculează cam cât îl costă lumina, chiria, orchestra de seară, dacă o au și, după ce-a terminat de socotit, el știe că clientului pomenit trebue să-i ia atât pe tocană și atât pe ciulama.

Ajuns aici clientul acesta încetează de a mai prezenta vr'un interes. Lui. fiindcă nu știe de pildă mărcile de undelemn, i se va da la salată un ulei care-i displace, dar despre care chelnerul îl asigură că e cel mai bun. Va înghiți cu noduri, va plăti și va pleca. A doua zi va reveni la aceiași oră pentrucă trebue să se hrănească și în toate părțile plătește la fel. Această victimă plătitoare trebue însă protejată. Voi semnala aici câteva din jignirile ce i se aduc zilnic în cea mai mare parte din restaurantele capitalei.

De câte ori comandă o friptură, oricât de scumpă și nu va avea grijă să spue în ce fel să i se prepare cartofii (și el uită totdeauna), i se vor servi cartofi flescăiți *de la alte mâncări.*

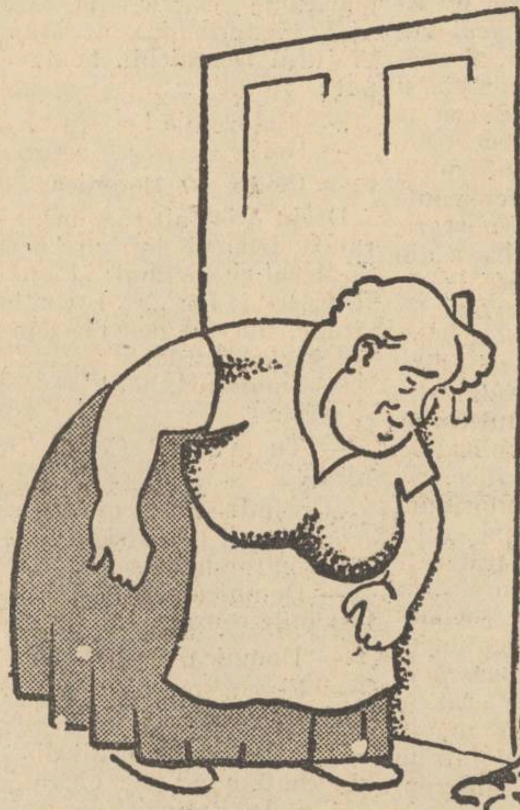
Cu sosurile la fel. La spaghette i se va da sos de la chiftele și la tocană de la papricaș.

In solnița de piper va găsi cenușă de havană, când ar fi atât de simplu ca pe fiecare masă să se găsească o mică râșniță de lemn (cum are Capșa) care păstrează atât de bine parfumul și savoarea piperului. Pâinea lui va fi de *ieri* și dacă va comanda o pâniță sau o franzeluță i se va spune că s'a terminat. Vinul lui va fi călduț și dacă va cuteza să obiecteze, chelnerul îi va replica stereotip că ghiața asta *nu-i așa rece* (e o credință a chelnerilor că ghiața artificială e *mai puțin rece* decât cea *naturală).*

Cred că puțină bunăvoință din partea patronilor ar putea remedia măcar în parte aceste mici neajunsuri.

Să fie siguri că clientul anonim le va fi recunoscător.

AL. O. TEODOREANU





D. Eugen Lovinescu se documentează pentru un nou volum de memorii din lumea scriitorilor și scriitoarelor...

VALJAN (lui Goga) — Dacă ai să faci mult timp politică, — n'ai să mai scrii poez[ii], ci ca mine — numai comedii de moravuri...

Homo americanus, — așa cum rezultă din cartea d-lui P. Comarnescu.

TÂRGU-MUREȘ 14 APR 933
Ziarul Dl. ...
Abon. dv. expiră la ...
Onor. Biblioteca ...
—47

NUMĂR SPECIAL DE PAȘTI

Adevărul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 645
DUMINICA 16 APRILIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Moș April

In copilărie, ți-ai închipuit că o statuie se scobește de-adreptul în material. Pietrarul trebuia să lucreze, te gândeai, ca un pitar, care când și-a vârît brațele goale în aluat până la piept, pâinea e gata de cuptor. Cu o daltă și cu un ciocan, el suia muntele, da brazii și iarba de o parte, ricîia stânca și se apuca de cioplit chiar în pisc. Să tot fi avut de lucru între veverițe și bufnițele mari, o vară întreagă și, prin Septembrie, Phryneea era isprăvită. Nu te gândeai, firește, că ea trebuia transportată și bănuiai că frumusețea-i goală, fericită să se simtă împlinită, și vie din astă pricină, sărea în brațele pietrarului, care înainte de-a fi dus-o în expoziție, trecea cu ea pe-acasă și o ținea câteva nopți în bătaia lunii, pe sofa.

Copilăria nu știa că granitul se studiază 'ntâi în lut. Că artistul, afară de geniul personal, are nevoie și de câțiva ani de școală făcută așa încât să ție loc și de geniu personal. Instinctul sălbatic, care prezidează la nașterea vieții, a formei și a culorii, fără tertipul didactic, destinat să schimbe determinările naturii, să ridice prin convenții legale stupiditatea peste inteligență și să impuie calibrul în serie și disciplina numărului nul — făcea copilăria naivă, ca sămânța încrezătoare în aer, în lumină și în țărână.

Indată ce văzu pe sculptor la lucru, cu compasul, cu ipsosul, cu atelierul, cu macheta, cu comanda și cu acontul, porumbița naivă s'a desgustat. Plastica pe canon și poncif era la îndemâna orișicui. Avea un secret derizoriu.

*

Cititorul este convins că numărul de Paști, de pildă, al unei gazete literare, se construește chiar în noaptea Invierii, autorii luând loc la mașina de cules și, siguri de geniul lor, totdeauna prezent indeniabil și integral, trec pe hârtia tiparului imensa lor cugetare. La izbucnirea clopotelor pascale ei au terminat, s'au spălat pe mâni și ciocnesc niște ouă roșii cu cozonac.

Să-i desvăluim cititorului un secret anodin: numărul de Paști se face cu o săptămână înainte. Redactorul își închipuește de cu zece zile că este în plină Inviere, își improvizează o stare morală pascală și scrie

In prezenta coloană ne găsim decepționați și confuzi. N'am schițat articolul nostru ieri, pe o zi cu soare și suntem siliți să-l dăm la tipar într'o zi de ploaie și de frig, renunțând la imaginile grădinărești și intrând cu paltonul și cu gulerul ridicat în meteorologic. Vine Paștele sau ce vine? se întreabă redactorul literar. Cu o săptămână înainte de sărbătoarea încondeierii și la câteva ceasuri de Florii, fosta zi a mugurilor de salcie, îmblăniți în cojoace minuscule de crizalidă, focul arde în vatră și mîțele înșelate de moda nouă a meșterului April, peruchierul lumii animale, caută strîmtorile calde ale teracotei și postesc.

Direcția, redacția, corectura și colaborarea s'au instlat de Paști cu pisicile lângă sobă, în așteptarea lui Moș Crăciun. Atât mai bine, dacă peste șapte zile se va întoarce primăvara din Decembrie al anului trecut...

T. ARGHEZI





A. Dragoș — Invierea la țară

Din viață — nu din cărți

Reducerile

Reducerile la stat se fac proporțional sau uniform.

Teatrul Național din București a adoptat un alt criteriu: talentul, munca, etc.

Lefurile artistelor și a artiștilor s'au ajustat după criteriul artistic.

Unele lefuri nu s'au redus cu nimic; altele au suferit diminuări mai mari sau mai mici — după erarhia stabilită în teatru.

Rezultatul?

Elemente fără talent au rămas cu salarul întreg, iar elementele valoroase și-au văzut leafa amputată.

Un exemplu: d-nei Sorana Țopa, care-i artista cea mai talentată a Teatrului Național din București, i s'a aplicat și cea mai mare curbă de sacrificiu.

Ce îndemn la lucru poate avea adevăratul artist alături de cabotinii privilegiați ?

Și printre conducătorii Teatrului Național — chiar dacă nu-s înțelegători în artă — nu-s cel puțin oameni sensibili la simțul de dreptate?

Găci de interesul instituției nu mai vorbim.

Asta, pesemne, nu interesează.

Demisia

Cum vine un partid la putere — se știe. Cum pleacă — deasemeni.

După cum are venirea tehnica ei, are și plecarea — o tehnică aparte.

Când un guvern nu-și poate aplica programul (când este obligat chiar să aplice un alt program), când n'are mână liberă, când se trece peste capul lui — ceiace în trecut se numea o ofensă... un guvern, în astfel de împrejurări, demisionează.

Și trecutul politic al țării noastre, cași trecutul politic al altor state, — furnizează observatorului multe exemple. Sunt citate multe gesturi cavalerești. Dar acesta era un panaș reacționar...

Față de atitudinile învechite, democrația pune în loc altă-ceva: rămânerea la putere până la darea afară...

Iar darea afară este acceptată — când gestul determinant este destul de forte, expresiv și reglementar din punctul de vedere al condițiilor locale... pentruca nici un dubiu să nu se poată naște în capul cuiva.

G. Coșbuc

S'au împlinit cincisprezece ani dela moartea lui G. Coșbuc.

Cântărețul naturii românești, al idilelor noastre dela țară — crainicul durerilor pământului de aici... nu mai este citit de nimeni.

Așa de repede a eșit Coșbuc dela modă!



Gh. Coșbuc

In poezia lui nu-s numai elemente trecătoare, condamnate pieirii odată cu realizarea revendicărilor sociale respective — ci și elemente profund omenești, care se schimbă odată cu epocile geologice... și poate nici atunci.

Atunci de ce această uitare?

Nu sînt oare frumoase versurile :

Cânta un marinar la proră,
Un singur marinar cânta?...

De ce ele nu mai au ecou în sufletul actualei generații — mai ales că nevoia de poezie a sufletului omenesc n'a fost satisfăcută de alt poet?

Dar mai există la noi, în ziua de azi, o nevoe de poezie?

Teatrul Regina Maria

La alcătuirea bugetului, Teatrul Regina Maria a fost sacrificat. I s'a tăiat subvenția.

Nu știm care-va fi urmarea. Se va desființa teatrul? Se vor găsi alte mijloace de subsistență?

Ne mirăm însă că un teatru cu tradiția instituției de subt conducerea d-lor: Lucia Sturdza, Maximilian, Storin și Bulandra — a putut fi astfel desconsiderat.

Totul este aportul de artă.

Și, în această privință, oficialitatea nu contează. Teatrul Regina Maria ocupă un loc înaintea Teatrelor Naționale.

Concluzia va fi: că teatrele bune vor dispărea, iar teatrele proaste vor rămânea.

In schimb, ne vom mândri cu teatre de stat!

Unirea Basarabiei

S'au împlinit cincisprezece ani dela unirea Basarabiei cu Vechiul Regat.

O jumătate din Moldova — care a stat un secol despărțită de cultura românească — n'a putut aduce aportul său la tezaurul spiritual al țării. Il va aduce de acum înainte.

In acești ani, basarabenii deabea au început să se familiarizeze, cu literatura noastră.

Ii așteptăm pe scriitorii de peste Prut — cu pecetea vieții și mentalității din Basarabia. Va fi o complectare a sufletului colectiv românesc. Din fuzionarea tuturor elementelor caracteristice de valoare — va eși, odată, complexul tip cultural românesc, creat din bogate și diverse calități naturale, dezvoltate sub influența diferitelor culturi superioare.

In așteptarea noilor scriitori basarabeni, — d. C. Stere (văzându-i că întârzie) ne-a dat grandioasa operă: „In preajma revoluției".

Cu prilejul solemnității dela Chișinău, — demnitarii provinciali și regățeni puteau pofti pe d. Stere (în orice caz, îi puteau pomeni numele) măcar în calitate de scriitor basarabean.

E tragic — ca după o viață de jertfă pentru o provincie, cu care te identifici... să nu poți asista la prăznuirea operei tale. Iar în singurătatea ta, — să nu primești de acolo, din ținuturile copilăriei, nici un salut frățesc.

D. Stere se poate, consola ușor. Acesta-i destinul tuturor oamenilor mari. Ei trăesc în istorie — nu în viață.

Cerc închis

Acuzația de căpetenie contra „Vieții Românești" se referea la caracteru-i de cerc închis — deși, rând pe rând, această publicație a tipărit operele d-lor Minulescu, Arghezi, Philippide (când erau noi).

Ultimul număr al „Vieții Românești" aduce o avalanșă de nume nouă, care n'au figurat niciodată pe coperta acestei reviste sau n'au figurat de mult, ca d-na Hortensia Papadat-Bengescu, d-ra Ticu Arhip și d-nii Camil Petrescu, I. Vinea, etc..

Credeți că ostilitatea cafenelei a încetat? Deloc!

La mese auzi: — „Viața Romînească" a întinerit? De ce să întinerească? Ea trebue să moară...

Se repetă acum, ceiace s'a întâmplat și pe vremuri. „Viața Romînească" a rămas tot „cerc închis"... pentru cei fără talent.

Și cum numărul acestora este mai mare — și ostilitatea lor zgomotoasă se manifestă cu atâta îndârjire.

M. SEVASTOS

Unei trecătoare

după Charles Baudelaire

Asurzitoare strada în jurul meu mugea.
Inaltă și subțire, durere maiestoasă
In voalurile-i negre de doliu, fastuoasă
Și mândră, o femeie trecu prin fața mea,

Cu sprinten mers și svelte picioare statuare.
Eu mă'mbătam privind-o și beam ca un venin
Din ochiul ei, cer palid de uragane plin,
Plăcerea ce ucide și vraja care doare.

Un fulger... apoi noaptea! Ființă fără drum.
Tu care cu-o privire m'ai renăscut deodată,
In veșnicie oare să te mai văd de-acum?

In alte părți, departe, târziu! sau niciodată!
Căci nu-mi cunoști cărarea, nu știu unde mergeai,
O tu zădarnic dragă, o tu care știai!

AL. A. PHILIPPIDE

Calendarul

de MIHAIL SADOVEANU

Moșule din zile străvechi, astrolog iscusit, mag respectabil și viclean, te-am văzut și eu și te-am cercetat, în muntele cel ascuns pe care nu-l cunosc oamenii din zilele noastre. Am umblat cu trudă până la tine, în vremea echinocțiului de primăvară, când se întorc vânturile unele asupra altora și se bat în capete, lepădând răsuflete de zloată și țurțuri. Valuri după valuri de codri negri se rânduiau în jurul lăcașului tău. Trei izvoare vii săltând de sub piatră, la intrarea peșterei, se sbăteau ca șerpii înțelepciunii tale celei fără de moarte, spunându-ți numele într'o altă limbă decât cea schimbătoare a oamenilor. Cenușa sură stătea încă în vatra părăsită. In codrul adânc lătra cățelul pământului și mormăia zimbrul. Te-am găsit palid și drept în jilțul tăiat în stâncă. Mâna ta dreaptă stătea înaltă pe cârja încrustată cu fildeș. Aveai mușchiu în plete și pe sân; îți ajungea barba la pământ și genele la piept; de-asupră-ți fâlfâiau gonindu-se în roate,

Cu-aripele-ostenite,
un alb și-un negru corb...

Sub povara acestui semn al zilelor și nopților, stăteai orb, însă numerele de aur continuau să clipească sub bolta frunții tale, în dosul globilor lăptoși, scriind misterios timpurile.

La întrebările mele nechibzuite, ai dat răspunsurile cele mai bune, punând în mișcare fără să înțeleg cum alcătuirile statornice ale lui Dumnezeu.

Oamenii de odinioară, strămoșii mei dela Boerebista și mai de demult, stăteau c'o inimă caldă și plină de poezie în fața minunilor. Deaceia înțelepții de atunci au comunicat cu natura și cu divinitatea altfel decât în civilizația nouă. Acolo unde omul de astăzi raționează și încearcă a trece spre un adevăr, prin judecăți și ipoteze, înțeleptul dedemult avea o cale deschisă, o comuniune directă, o însușire de a pătrunde nesilit și direct în miezul lucrurilor. Aspectele lumii și fenomenele naturii, magul le prezenta în embleme, le punea deci o cheie pentru toate generațiile. După aceiași metodă, sub simbol, adevărul cel mai abstract putea deveni sensibil; o propozițiune uscată se schimba în imagine și tablou. In acest chip înfricoșatele necunoscuturi se îmblânzeau; făpturile neanimate și entitățile morale se poetizau: metafizica se prezenta în frumuseți și perfecțiuni trupești. Dela tine, o mag din zilele vechi, au rămas mamelor noastre poveștile pe care ni le-au murmurat în seri de iarnă. In ele se cuprindeau adevăruri eterne. Noi nu știam; eram împreună copii și ne amuzam cu aurul lor.

Tu ai practicat în acel timp al regilor daci, după o rânduială mai veche dela Memfis, semnele sfinte ale adevărurilor. Scrierea aceia ideografică era o taină a înțelepților, însă cuprindea înțelegerea universală a noțiunilor, înfrățind neamurile pământului într'o limbă sacră și mută. Alfabetul de astăzi ca și limba vulgară stau în slujba pasiunilor și egoismului.

In această limbă a timpului nostru ți-am pus întrebările. Tu mi-ai răspuns cu cifre sfinte, îndrumându-mă la o pătrundere de care omenirea nouă s'a depărtat. Progresul necontenit al inteligenței și raționamentului a lăsat îndărăt și a sleit acele aptitudini care legau pe muritor mai strâns de natură, stihii și divinitate. Simțuri as-

(Continuare în pag. II-a)

cuțite și presimțiri, instinct ager și ceiace numim azi subconștient, au rămas încă la rudele noastre animalele. Le-am avut cândva; magia și fenomenele de telepatie erau în veacurile tale îndeletnicire curentă a vieții.

Subtilele cunoașteri la care tu ai ajuns direct, o bătrâne din muntele ascuns, astăzi, dupa ce au fost pierdute, trebuesc redobândite pe calea științei experimentale.

Totuși asupra vieții noastre moderne a rămas ceva din înțelepciunea ta arhaică: mi-ai comunicat tu, în ziua aceia când te-am cercetat și când ascultam din peșteră viforul echinocțiului de primăvară.

Șarpele care a eșit la vârful piciorului tău stâng, încolăcindu-se cu coada la gură, mi-a comunicat semnul eternității și al ciclurilor. Corbii au croncănit dintr'odată, vestind că zilele și nopțile cândva se vor stânge. Până atunci, îndată ce s'a alinat furtuna de afară, ochiul tău mort mai putea privi secera lunei și steaua care-i ține tovărășie. Craiu-nou vestea anul care se scrie acum singur pe cer. Ințelesul hieroglifelor scapă mulțimii; oamenii moderni au uitat sau n'au putut să schimbe calendarul, care a rămas în alcătuirea pe care i-ai dat-o tu dintru început.

Ai putea zâmbi în tine însuți, în dosul ochilor tăi orbi. Semnele tale arhaice, care au călăuzit generațiile defuncte, urmează a sta întocmai asupra vieții noastre moderne. Calendarul nostru este al astrologului și al magului de demult, așa cum ai stat tu la curtea celui mai vechiu rigă al acestui pământ.

Semnele zodiacale ale lunilor, anotimpurile, săptămânile cu numele zilelor au fost cetite de tine în cartea naturii în vreme când omul avea alt sistem numeric, și au rămas scrise în semne sacre, pe care nimeni nu se mai ostenește să le citească.

Părinți noștri geți și elini au învățat dela Egipteni cele două sprezece simboluri și cele șapte simboluri, și pătrarele, și imaginile constelațiilor și toate câte trebuiesc pentru a ceti în eternitate și în clipe trecătoare, care este ticăloasa noastră ființă.

La Memfis ai învățat și tu această rânduială, fiind douăzeci și doi de ani învățăcel al înțelepților de acolo.

Ceeace ai învățat tu erai osândit să nu spui nimănui, însă a rămas însemnat în calendarul pe care ni l-ai lăsat.

Numele zilelor săptămânii sânt de-acolo. Nomenclatura religioasă a Elinilor nu-i decât o tălmăcire a vechilor numiri egiptene.

Cele șapte planete care stăpâneau cerul și pământul, precum și destinele muritorilor, își aveau semnele și numele de origine la Memfis: Luna, Mercur, Venus, Soarele, Mart, Joe, Saturn.

Luna era împărțită în pătrare. Se dădea și zilei aceiași împărțire, consacrând fiecare pătrar de zi uneia din aceste planete, succesiv și în ordinea lor de bază. Pătrarul inițial al fiecărei zile a dat numele zilei.

Luna — Mercur — Venus — Soarele.
Mart — Joe — Saturn — Luna
Mercur — Venus — Soarele — Mart.
Joe — Saturn — Luna — Mercur.
Venus — Soarele — Mart — Joe.
Saturn — Luna — Mercur — Venus.
Soarele — Mart — Joe — Saturn.

Raportul acesta de șapte are și alte taine și ascunzișuri pe care nu le-am putut însă descifra. Insă ordinea ta de timp stăpânește asupra aeroplanului și aparatului meu de radio.

După ce s'a scufundat secerea Lunii, am văzut prin ochiul peșterii una din constelațiile apusului. Am ieșit în prag ca să observ zodia Berbecelui.

A-doua-zi soarele trebuia să-și reînceapă cursa anuală. La 23 Martie în semnul Berbecelui, lumina e crescută cu o clipă, Soarele, zeul luminii și al vieții, face un salt ca un berbece tânăr, bate și biruiește întunericul, ghețurile pocnesc, zăporul crește, colțul de iarbă răsare, fin și firav cași vârful secerii care a asfințit.

Știu, moșule din zile străvechi, astrolog iscusit, mag respectabil și viclean, că ai putea să zâmbești; căci cunoșteai și tu acel fenomen, rezultat al uneia din nenumăratele mișcări ale pământului și care se chiamă precesiunea echinocțiilor. Axa pământului nu se învârte în aceiași direcție, ci execută prin polul ei nordic un fel de spirală de titirez. Deci soarele nu revine în acelaș punct în toți anii. In locul exact unde s'a arătat anul acesta la 23 Martie, datorită precesiunii echinocțiilor, nu va reveni decât peste douăzeci și cinci de mii opt sute șaizeci și opt de ani.

In vremea când priveai tu cerul cu ochi vii, soarele își începea într'adevăr cariera anuală în zodia Berbecelui. Astăzi, de fapt, se arată sub semnul Peștilor; însă calendarul a rămas cum l-ai alcătuit tu, căci generațiile au pierdut cheia semnelor sacre.

In rânduelile tale, învățate la Memfis, se găsește și sărbătoarea Bunei-Vestiri, buna vestire a soarelui nou, bucurie a păstorilor și plugarilor trecutului. Era și sărbătoarea plugarului din părțile acestea ale lumii. Căci Gheorghie înseamnă în limba elină lucrător de pământ. Și lucrătorul de pământ cu ajutorul suliței soarelui biruiește balaurul iernii și al inerției solului. Era în rânduielile tale sărbătoarea învierii lui Mitra, ca și cea a lui Osiris, după ce stă în întunerecul de mormânt al peșterei trei zile. Erau semnele de bucurie pentru revenirea soarelui, arătate prin daruri de miei și ouă roșii. Inainte de aceste zile de bucurie, nunțile erau interzise.

Erau toate. Se găsesc însemnate în calendarul modern, cu nume nouă. Dar sânt cele pe care le rosteau strămoșii, cu nume vechi. Erau toate; unele le-am învățat din datinele pământenilor dela Carpați, rămase moștenire din vechile tale învățături. Religia cea nouă a iubirii, a frăției, a milei, a îmbunătățirii ticăloasei noastre ființi a pus alte nume acestor semne a veacurilor tale adânci: găsesc în asta o pricină mai mult și încă un prilej să-mi fie mai scumpe.

Lângă ochii tăi încremeniți, mi-a nălucit imaginea mamei, care-mi șoptea povești și murmura descântece învățate dela tine.

MIHAIL SADOVEANU

Cele trei vârste ale pălăriei



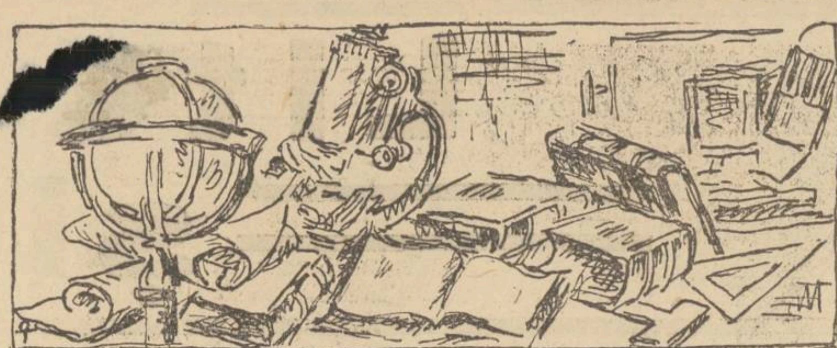
Cum vorbești cu o femee — dacă ai șaizeci, mai puțin de patruzeci sau de-abea douăzeci de ani.

A apărut

Locul unde nu s'a întâmplat nimic

roman de MIHAIL SADOVEANU

Editura „Adevĕrul" Lei 60



Actualități științifice

O lampă de radio uriașă

In laboratoarele societății *„Metropolitan Vicker Electrical Company"* din Anglia s'a construit de curând cea mai mare lampă de radio din lume. Piesa cântărește o tonă, are o înălțime de 3 metri și un diametru de 35 cm. Incălzirea filamentului lămpii necesită un curent electric de 500 Amperi, iar emisiunea pe care o produce este de 300.000 miliarde electroni pe secundă.

Construcția unei asemenea lămpi nu seamănă, firește, nici pe departe, cu aceea a obișnuitelor lămpi, pe care le vedem în aparatele noastre de radio.

Intr'adevăr, lampa uriașă este construită pe de-a'ntregul din oțel sau cupru, iar părțile ei izolante, din porcelan. Vidul în interior e asigurat printr'o pompă specială și pentru răcire se folosesc 180 litri de apă pe oră.

Lampa e destinată stației de emisiune engleze din Rugby, care asigură comunicațiile radioelectrice transatlantice.

Vapoare care nu se scufundă

Intrebuințarea aliagiilor ușoare în construcțiile marine a condus la rezultate remarcabile în ceeace privește ușurarea greutății vaselor.

In Germania s'au construit bărci de salvare dintr'un aliaj ușor, *alautal*, ale cărui proprietăți sunt foarte apropiate de acelea ale duraluminiului. Aceste bărci sunt cu 20% mai ușoare decât bărcile obișnuite și nu suferă nici un fel de coroziune, nici după un serviciu de zece luni în ținuturile tropicale.

Pe de altă parte, se știe că balonul sferic de care s'a servit Piccard pentru ascensiunea sa în stratosferă, era constituit din table de aliagii ușoare, îmbinate între ele prin sudură autogenă. Șantierele navale vor aplica acum aceleaș procedeu și în construirea vapoarelor cu tonaj redus (4000 de tone). Technicienii speră să realizeze plutitori în aluminiu, sudați autogen, a căror greutate să nu depășiască 90 de tone și care, atașați vapoarelor, le-ar asigura împotriva oricărui risc de scufundare.

Nu este exclus ca aceste prime încercări să ne aducă mai curând sau mai târziu, leacul împotriva naufragiilor.

Vârsta după păr

Un savant criminalogist american în urma unor studii migăloase și îndelungate, în care a despicat literalmente în patru firul de păr, a ajuns la o constatare foarte curioasă: anume că firele de păr ale unei persoane prezintă în secțiunea lor transversală o serie de cercuri concentrice, în directă legătură cu vârsta acestei persoane și care pot servi astfel pentru determinarea vârstei ei.

Savantul american afirmă că părul nostru crește și se desvoltă întocmai ca și copacii, printr'o succesiune de etape, creșterile din tinerețe fiind mai intense, iar cele de mai târziu cu un ritm din ce în ce mai slab.

La 20 de ani, părul are 6 cercuri pe milimetru, iar la 40 de ani un număr dublu.

Profesorul jankeu ne asigură că poate să ghicească vârsta cuiva numai după un simplu examen al unui singur fir din părul său. Cu alte cuvinte, o metodă analoagă cu aceea folosită în determinarea vârstei unui copac, după numărătoarea cercurilor din scoarța lui.

Incă un nou și prețios isvor de indicațiuni la dispoziția antropometriei!

„Zgârie nourii" viitorului

Marea expoziție mondială din Chicago, care se inaugurează la 1 Iunie crt., a avut nevoie de numeroase edificii, construite pentru un scurt răstimp și destinate să fie apoi repede dărâmate. Cu alte cuvinte, se impunea un procedeu pentru o construcție economică și rapidă.

Arhitecții și-au dat seama că procedeele economice și rapide utilizate în prezent, pot fi aplicate foarte bine și pentru construirea unor imobile permanente sau, mai exact, a unor imobile, susceptibile să dureze cel puțin 20 de ani. S'a născut astfel o nouă concepție pentru clădirea caselor și „Zgârie-nourilor". Nu se mai caută acum să se ridice monumente, menite să înfrunte veacuri, ci imobile, oarecum semiprovizorii, destinate să dureze numai a cincea parte dintr'un veac; adică atât cât durează și instalațiile mecanice, ascensoarele, etc., cuprinse într'însul. După acest interval de timp, imobilul va fi dărâmat și materialele dintr'însul recuperate.

Avantagiile practice ale acestei formule sunt multiple.

Ele se rezumă în posibilitatea de a construi numai în 6 luni un zgârie nouri cu 75 de etaje.

Intr'adevăr, cele mai multe elemente vor fi fabricate la uzină și montate apoi pe șantierul clădirii. Scheletul va fi alcătuit din grinzi de oțel ușor, de preferință bulonate și nu nituite, pentru o demontare mai ușoară. Zidurile, groase numai de vreo 10 cm., constituite din pereți exteriori și interiori în ciment de amiantă, vor fi separați între ei printr'un material izolant adecvat, permițând o izolare tot atât de bună ca și zidurile actuale groase de 40 cm.

Ferestrele sunt aproape suprimate, ele fiind costisitoare și ocupând prea mult loc. Lumina este furnizată, zi și noapte, printr'o iluminare electrică intensă; iar aerul „condiționat", adică, grație unei instalații speciale, în continuu reînoit și purificat, adus la un grad de umiditate potrivit, încălzit iarna și răcit vara.

Folosind aceste procedee, vom ajunge — ne asigură specialiștii — ca actualele prețuri de construcție să fie coborîte cu 60%.

O nouă lampă cu incandescență

De când Edison a inventat-o, acum o jumătate de veac, lampa electrică cu incandescență a suferit numeroase transformări, menite să-i asigure o durată mai îndelungată și un randament mai bun.

La început, când filamentul era de cărbune, consumația lămpii se ridica la 3 watti pentru lumânare. Mai târziu, prin introducerea filamentului metalic, această consumație s'a redus la 1 watt și în timpul din urmă, introducerea unui gaz rar în interiorul lămpii, a permis realizarea așa numitelor tipuri „semi-watt", care consumă circa ½ watt de lumânare.

De curând, *Dr. Pirani*, directorul biroului de cercetări științifice al unei societăți germane, a reușit să realizeze o lampă nouă, care — după încercările recente făcute în laboratoarele americane — ar avea un randament de 70%, adică de patru ori mai mare decât acel al lămpii cu neon și de șase ori superior celui obținut prin lămpile cu incandescență și atmosferă gazoasă. Nouile lămpi sunt umplute în interior cu vapori de sodiu și grație radiațiunilor emise de acest metal — radiațiuni situate aproape toate în partea spectrului sensibilă ochiului omenesc — randamentul este sporit în proporții considerabile.

Din nefericire însă există și un inconvenient: sodiul atacă și înegrește sticla. Din această cauză, Dr. Pirani a fost nevoit să adopte, în construcția lămpii sale, o sticlă specială, costisitoare și destul de greu de construit.

Nu se știe în ce constă compoziția acestei sticle speciale, deoarece inventatorul ține secret procedeul său.

Din această cauză, invențiunea n'a ieșit încă din faza laboratorului. Odată pusă la punct însă, inovația este menită să introducă o adevărată revoluție în technica luminatului electric.

I. S.

Colțul Librăriei „Hasefer"

Cărțile zilei

care merită să fie citite de toți acei care țin să fie în curent cu operele marilor autori:

IN LIMBA FRANCEZA

Maurois: Mes songes que voici (105 lei); *Montherlant:* Mors et vita (105), *Céline:* Voyage au bout de la nuit (cartea mereu mult discutată de toată critica franceză) lei 168; *Mazeline:* Les loups (105); *Carco* L'ombre (105); *Romain Rolland:* o urmare a celebrei serii: L'Ame enchantée: „L'annonciatrice" (84); *Giono:* Jean le bleu (105); *Bedel:* Zulfu (105); *Roubaud:* Christiane de Saigon (105); Traduceri din engleză; *Huxley:* Le meilleur des mondes (105); *Hergesheimer:* Cythéréa (105); Tête de Java (105); *Lewis Sinclair:* Le lac qui rêve (105) *Katherine Mansfield:* Lettres (126) Journal (105); Garden party (105); Felicité (105). *Baring:* Robert Reckham (140); Tunique sans couture (105).

CALATORII

Henry de Monfreid: Aventures de mer (105) Secrets de la Mer rouge (126). La croisière du hachich (105).

In provincie trimetem contra ramburs (orice carte 7 lei francul francez) în urma unui acont adresat „Hasefer" Eugen Carada 7, București.

Biblioteca Pub!iciștilor

Pasajul Victor'a-Imobiliara 25. Imprumută în abonament lunar la domiciliu cărți inclusiv reviste române și străine. Literatură modernă. Ultimele noutăți.

Sboruri

Din care zări se reîntorc cocorii
Frângându-și sborul tânăr de pământ,
Și cerul vânăt se topește 'n vânt
Spre care răsărituri iluzorii?

Incearcă 'n semne noi să 'ncepi răboj,
Ca pielea 'mbătrânită pe șopârle
Când crește alta dedesupt și-o svârle
Lăsând să cadă-a sufletului coji.

Nu știu nimic. Sunt putred și beteag,
Mă răsucesc zadarnic către soare,
Căci viermii toamnei au să mă doboare
Cum neatins se frânge-al vieții steag.

AL. CIORĂNESCU

Caleidoscop intelectual

Tutunul și Marx

Unul dintre apostolii marxismului integral este filosoful și sociologul rus Riazanof.

Cultul lui Riazanof pentru Karl Marx a luat o formă aproape caraghioasă.

Istoricul rus a declarat tutunului o ură neîmpăcată, din cauză că datorită lui a fost considerabil scurtată viața idolului său.

„Dacă Marx n'ar fi fumat atâta — spune Riazanof — nu și-ar fi agravat în așa măsură boala de ficat, ar fi trăit cinci ani în plus, tocmai timpul necesar ca să-și termine admirabilul său „Capital"!

Riazanof a fondat la Moscova „Biblioteca Marx".

Dezarmarea

Philippe Berthelot a povestit următoarea anecdotă în legătură cu desbaterile din conferințele pentru dezarmare, anecdotă care merită a fi reprodusă:

„Joan și Ed doreau din tot sufletul să se căsătorească, și totuși nu parveneau în nici un fel. Iată de ce: Joan vrea să se căsătorească numai după ce Ed își va fi plătit datoriile, iar Ed aștepta să fie căsătorit ca să și le poată plăti".

Colecții de lux

A apărut în ediția La Pléiade, opera lui La Fontaine complectă. In aceiași colecție de lux mai sunt editate și operele lui Voltaire, Racine, Molière, Stendhal și'n curând vor mai apărea Rousseau și Montaigne.

Incă dinainte de războiu, edițiile germane Insel editau cărți în felul acesta, egalate astăzi de editura „La Pléiade".

Tipografia excelentă și grija cu care sunt editate textele, adaugă un merit însemnat editurii.

Biblioteca lui Napoleon

Biblioteca personală a lui Napoleon — cărțile cu armele împăratului, simple cărți și câteva descrieri ale importantelor sale lupte — aparținea arhiducelui Franz Salvator.

Biblioteca a fost depozitată la un librar din Berlin, ca să fie vândută. Ea a fost cumpărată de soții Jaffé. Acești englezi generoși au luat direct dela arhiduce întreaga bibliotecă pentru ca s'o doneze apoi Muzeului de la Malmaison.

Memento Expoziții

■ Fundația Dalles: TINERIMEA ARTISTICĂ, — 31 Martie—30 Aprilie.
SELL, — 26 Martie—26 Aprilie.

■ Ateneul Român: TH. PALLADY, — 28 Martie—29 Aprilie.

■ Sala Ileana: HONORIU CREȚULESCU, — 17 Martie—17 Aprilie.
ELENA TACIAN BALUDIMA, — 2—25 Aprilie.

■ Sala Mozart: JULIETTE ORAȘIANU, — 16 Martie—16 Aprilie.
GEORGE VANATORU și VALENTIN HOEFLICH, — 15 Martie—19 Aprilie.
DEM. IORDACHE, — 23 Martie—19 Aprilie.
N. ENEA, — 1—20 Aprilie.

■ Foyerul Teatrului Maria Ventura: CONSTANȚA EFTIMIE IONESCU, — 25 Martie—22 Aprilie.

■ Academia de pictură C. VLADESCU, Str. Matei Millo No. 7, — 26 Martie—23 Aprilie.

Premiile noastre

2.731.000 LEI

au câștigat abonații noștri la ultima tragere a Loteriei de Stat în baza lozurilor ce au primit dela ziarul nostru.

Pentru ca și pe viitor cititorii noștri să se bucure de asemenea avantaje, facem cunoscut tuturor celor care se vor abona începând de astăzi până la 5 Mai 1933, că li se vor acorda

Câte 2 bilete de loterie (optimi) la un abonament pe timp de un an și

Câte 1 bilet (optime) la un abonament pe 6 luni.

Costul abonamentelor rămâne totuș: lei 750 pe an sau lei 380 pe 6 luni.

Deasemenea vor primi câte un bilet de loterie (optime) toți cei care se vor abona pe timp de un an la una din revistele noastre: „Adeverul Literar", „Realitatea Ilustrată", „Radiofonia", „Lectura", „Cinema", „Magazinul", „Dimineața Copiilor".

Tragerea premiilor va avea loc în zilele de 4 și 5 Mai a. c. cu câștiguri în valoare totală de

LEI 7.430.000

Lozurile sunt achiziționate de noi dela marile colecturi Banca Hermes, Calea Victoriei 30, str. Lipscani 20 și Felx Grün, Calea Victoriei 60.

INCEPE O NOUA LOTERIE!

CINE RÂVNEȘTE LA NOROCUL MILIONARILOR PE CARI I-A FĂCUT PÂNĂ ACUM LOTERIA DE STAT SĂ CUMPERE REPEDE UN LOZ LA CLASA I-a, CU CARE 'NCEPE LOTERIA III-a PE CLASE.

80.000 LOZURI — 40.000 CÂȘTIGURI

240 MILIOANE LEI

SE IMPART JUCĂTORILOR LA ACEASTĂ NOUĂ LOTERIE!

Primăvara în California

Trecerea dela iarnă la primăvară în California se observă mai mult în oameni decât în natură. Metamorfozele naturii californiene nu sunt niciodată pline de contraste violente, căci acolo unde nu există iarnă adevărată florile și iarba doar se vestejesc, fără a muri de tot. Trecerea dela un anotimp la altul are acolo un caracter liniștit și blând și totul se preface pe neștiute, sub veghea veșniciei parcă. Palmierii îmbătrânesc fără să-ţi dai seama, florile își primenesc frunzele și petalele fără să se desgolească niciodată pe deantregul. Insuși oceanul Pacific, care netezește coastele rîpoase și galbene ale Californiei aduce chiar în mijloc de iarnă boarea caldă a pâclei. Soarele întârzie, dar nu dispare niciodată de pe cerul senin ziua și înourat noaptea.

Totuși, în oameni primăvara se simte, se vede la tot pasul. O frământare colectivă se înfiripă peste tot locul. Parcurile primesc sute de oameni care se întind la soare, lăsându-se pătrunși de razele lui. Drumurile largi și netede sunt colindate de mii de automobile care în viteză nebună dovedesc trezirea vitalităţii umane, dorul ei de întrecere și risc. Plajele, cu nisipul încălzit doar la suprafaţă, găzduiesc pe primii sportivi, care se grăbesc să înoate chiar în Martie. Excursiile nu mai contenesc, pentrucă acești nomazi automobiliști, Americanii, nu mai vor o clipă să rămâe în casele lor triste și economice, bune doar pentru somn.

Un neastâmpăr general face pe om să nu-și mai găsească nicăeri loc. De aceia până târziu, nopţile californiene sunt înviate de sborul mașinelor, care se întrec, pe drumul de lângă ocean, străjuit de palmieri drepţi ca niște coloane antice și parfumat de mirosul portocalilor în floare, difuzat mile întregi, în spre oceanul care vine din orient sau înspre munţii cu crestele încă îngheţate și albe. Primăvară înseamnă în California, în primul rând, acest forfot necurmat, această sete de mișcare și romanţă, această întinerire a omului în faţa naturii, a soarelui și a apelor.

Romanţă americană

In felul lui, Americanul este un romanţios tot atât de pitoresc și de viu ca și Ţiganul. California este o vastă întindere populată de nomazi moderni, cu automobile în loc de corturi. Acești automobiliști cutreeră zile întregi orașele și plajele, poposind acolo unde îi apucă seara. De multe ori în mijloc de drum, departe de orice așezare confortabilă. Dorm în automobile, dacă nu sunt prea mulţi în ele. Dacă sunt, atunci trag la un fel de hoteluri cu totul rudimentare aflate mai la fiecare încrucișătură de drum, oricât de pustie ar fi ea, numite „auto-campuri". Astfel cele mai izolate șosele californiene sunt populate din loc în loc cu aceste oaze pentru automobiliști, care locuesc uneori zile și săptămâni în ele, după frumuseţea naturii dimprejur și după banii pe care îi au. Precum trenul odinioară a creiat multe centre, astăzi automobilul creiază sate cu populaţie stabilă care-și agonisește traiul servind pe vagabonzii automobiliști, hrănindu-i, adăpostindu-i, distrându-i. Deasemenea, staţiile de aprovizionare cu benzină, deschise și luminate toată noaptea cu reflectoare și reclame colorate, aduc impresie de far zărit din mijloc de mare, civilizând peisajul și dizolvând misterul întunerecului.

Amintiri dela Santa Barbara

Multe locuri pitorești sunt în California, dar cel mai de neuitat îmi pare tot Santa Barbara, una din mânăstirile ridicate odinioară de armatele regelui Spaniei și de călugării franciscani veniţi din Mexic să civilizeze Peile-Roșii, care atunci sburdau în voe, hrănindu-se cu roadele naturii, scoicile mării și sălbăticiunile pădurilor și întemeind o cultură cu falnice monumente și ciudate obiceiuri religioase și sociale.

Ascunsă între dealuri, mânăstirea se ridică cu turnuri, co-[illegible] aparente și contraforţi ca ceva ireal și totuși puternic ca albul pe alb. Plante sălbatece îngrădesc drumurile înguste din jurul ei. Un piper înalt, cu frunzișul răsfirat, adaogă ceva de decor teatral.

Am fost la Santa Barbara de multe ori și așa se face că am început să-i cunosc legendele și viaţa animată și astăzi de fraţii franciscani, îmbrăcaţi în mantiile acelea cafenii și lungi și încinși cu câte o cingătoare din câlţi înnodaţi. Ii știu grădinile care pornind chiar din ușa bisericii, închid sub pietrișul lor, dur și mărunt, patru mii de Piei Roșii, îngropate acolo după ce și-au petrecut vieţile în jurul mânăstirii, învăţând dela călugări deprinderi europene și credinţă creștinească. Tot Pieile-Roșii au săpat în lemn de cedru plafonul mânăstirii.

Dealtfel, muzeul dela Santa-Barbara rememorează timpurile de odinioară când Pieile-Roșii au fost creștinate. Altarul vechi, acum la muzeu, conţine două oglinzi alături de ornamentele sacre. Prezenţa acestor oglinzi mi-a fost tălmăcită mai târziu. Ele serveau preotului ca în timpul slujbei religioase să observe dacă Pieile-Roșii și, mai ales, copiii lor rămân cuviincioși și nu se strâmbă sau se joacă de-a ascunselea în dosul său. Leac aproape jesuit. Alături, tot în muzeu, am descoperit alt leac împotriva naivităţii indiene. O roată cu clopoţei, care putea fi pusă în mișcare apăsând cu piciorul pe o pedală. Sgomotul produs poate trezi pe orice om căzut în somn adânc. Acesta îi și era rostul: tot în timpul slujbei preotul apăsa din când în când din pedală pentru a se asigura că asistenţa indiană nu a căzut în mrejele somnului.

Candoarea și comicul, cucernicia și abilitatea se împerechează în aceste reminiscenţe însufleţite de obiectele grămădite în muzeu.

Pâlcurile de turiști americani, cu frunţile bătute de soare și plămânii aerisiţi de vânturile oceanului din apropiere, se înghesuiesc primăvara să viziteze Santa Barbara, mânăstire și oraș, cu arhitectură pură, ridicate pe colinele care străjuiesc Pacificul, alături de palmieri veșnic verzi și drepţi în faţa anotimpurilor și vânturilor.

Această vizitare asiduă provoacă turiștilor viziuni romantice și oricât ar pare de paradoxal, le infiltrează cultul pentru trecut. Desigur pentru scurtă durată, căci mai apoi în goana automobilului lor, ei uită imaginile dela Santa Barbara, ca și mirosul portocalilor din împrejurimi, ameţindu-și spiritul cu beţia vitezei, cu ambiţia recordului, cu neastâmpărul care nu-și află liniște decât în cea mai cruntă oboseală. Dar cei care au trecut pe la Santa Barbara încetinesc câte odată acceleratorul dela automobil, pentru a mai prinde odată svonul pur și grandios al mânăstirii franciscane. Tot atunci ei pot prinde mirosul portocalilor în floare întinși mile întregi dealungul drumului, căpătând o răsfirare a simţurilor, o transparenţă pe care spiritul nu și-o bănue. Abea atunci se liniștește în ei primăvara, care i-a torturat atât de crunt, punându-i pe drumuri și neliniști de romanţă ţigănească, exprimată modern și mecanic.

PETRU COMARNESCU


Th. Pallady Odaliscă

P l a s t i c a

D. Theodor Pallady prezintă la Ateneul Român peste o sută de lucrări, remarcabile prin bogăţia și intensitatea armoniilor cromatice, prin variaţia temelor și prin puterea lor de emoţie pe care o conţin.

Faţă de manifestările anterioare, expoziţia aceasta e mai precis orientată

Pictorul n'a încercat propriuzis o transformare, ci și-a atins în chip firesc punctul de maturitate al evoluţiei, lărgindu-și vechiul drum și luminându-și perspective mai profunde.

D. Pallady e astăzi complect eliberat, — afinităţile de inspiraţie și de factură cu reprezentanţii altor școale pierzându-și în mod simţitor frecvenţa.

La calităţile de meșter al îmbinărilor de valori cromatice îndrăzneţe, rafinate și neprevăzute, d. Pallady adaugă acum acorduri nouă.

D-sa nu afectează inovaţii sterile. Neglijarea desenului nu implică neglijarea compoziţiei. Subiectul se susţine destul de temeinic în cadru.

Artistul compune cu originalitate, echilibrează, contopește asperităţile întâmplătoare în


D. Iordache Pisică

totul armonios, creează accente, nuanţe, glasuri vii de formă și culoare, — într'un cuvânt, pictează, spre deosebire de alţii, care fac pictură.

Vigoarea proaspătă, vioiciunea de stil și unitatea viziunii sunt aci ecoul unei sensibilităţi care-și afirmă categoric preferinţele și valoarea.

Mare creator de atmosferă, d. Pallady dă fluiditate, vibraţie, transparenţă și muzicalitate pastei, iar jocul culorilor învăluie într'o ambianţă sugestivă temele vechi, în care staticul primează.


Th. Pallady Schiţă

Dinamic e numai sentimentul culorii, acordurile vibrante care pulverizează natura, care o năruesc din arhitectura ei banală, pentru a o clădi în corespondenţe plastice, strălucitoare de lumină și de viaţă.

Adesea, ca o coborâre lină de crepuscul, totul se transformă în senzaţie colorată, în accente de adâncă rezonanţă.

In nuduri — odalisce de vis, — în naturile moarte cu flori. în peisaj, în interioare și în schiţele de portret, pictorul Pallady a înfăptuit momente de înaltă inspiraţie, atingând culmi de artă până acum neexplorate la noi

*

In sala Mozart sunt deschise expoziţiile a doi tineri de talent, care s'au relevat în manifestări colective.

D. George Vânătoru încă nu s'a degajat complect din conturile școalei. Nediferenţiat în nuanţe, d-sa are totuși câteva pânze bine luminate și atent compuse.

D. Valentin Hoeflich, nesigur în rezolvarea construcţiilor de culoare, evidenţiază însușiri cari pot fi puse în valoare prin muncă.

*

Tot la Mozart expune și d. D. Iordache, un pictor în cea mai rodnică perioadă de formaţie.


D. Iordache Portret

Lucrările d-sale, deși rău vernisate cuprind resurse de bun colorist

H. BLAZIAN

Capriciile popularităţii

De ce un autor ignorat cu desăvârșire luni și ani de publicul cititor, cu toate că uneori a scris capod'opere, devine deodată popular, numele lui umple lumea, ediţiile se îmbulzesc unele după altele, cititorii se numără cu sutele de mii și aceasta, de multe ori, cu prilejul unei scrieri care nu e din cele mai bune ale autorului?

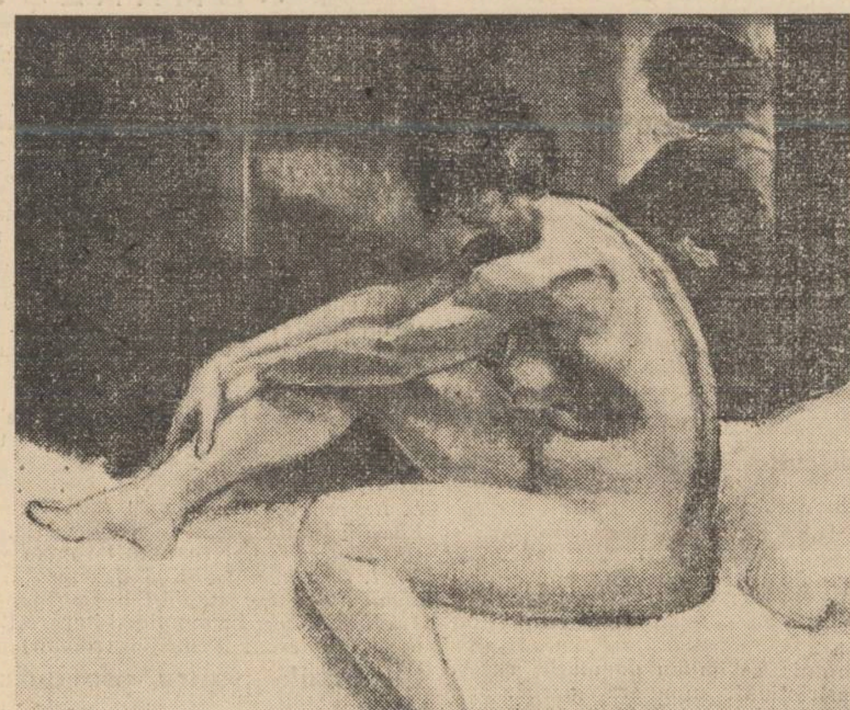
O foaie săptămânală s'a ruinat când a apărut în librărie, admiratori pasionaţi până la devotament.

De pildă, Iosef Conrad, a avut de vrând cu orice preţ să popularizeze pe acest extraordinar talent. Mulţi publiciști și editori mari au riscat să-l editeze, numai din revoltă împotriva îndărătniciei publicului, care cumpăra cu zecile de mii cărţile unor autori fără nici o valoare, pe când Conrad se vinde abia câte 10—20 de exemplare și ediţiile se întrerupeau brusc. Aceasta a durat până în ajunul războiului, 1914, când a publicat „Victory". Instantaneu romanul s'a vândut în șapte ediţii. Poate din pricina titlului, atât de reconfortant în vremurile acele tulburi de restriște și de groază. Iosef Conrad o fi surâs văzând cum se îmbulzesc cititorii la romanul său „Victoria", pe când „Lord Jim" și „Nostromo", adevărate „master piese" rămăsese în podurile editorilor.

In zilele de azi George Kaufman, care este și el un geniu ca și Conrad, deși cu totul deosebit de el a suferit acelaș dispreţ și adeseori indiferenţă din partea publicului englez pentru cele mai fine din lucrările sale. Și acum deodată fără nici un fel de explicaţie aparentă, piesele sale se joacă pe scenele teatrelor celor mai bune cu un succes nebun.

„Dinner în Egypt" la teatrul Palace, „Once în a Lifetime" la cinema „Minick" s'a jucat la Manchester și altele. Anglia nu l'a descoperit pe G. Kaufman decât după ce acesta a avut o perioadă de imens succes în Statele-Unite.


Th. Pallady Nud


Th. Pallady Nud

Zelig Schor

Din extrem de interesanta conferinţă, cu titlul „Glose eșene", ţinută de d. dr. C. Blumenfeld-Scrutator la Cercul „Libertatea", — desprindem următorul emoţionant episod privitor pe Zelig Schor din piesa „Manasse":

Cred că nu este unul aci în sală să nu fi văzut creaţia lui Ronetti-Roman, să nu fi cetit „Manasse" și să nu fi reţinut câteva din zicalele lui Zelig Schor.

Mulţi s'au amuzat văzându-l și ascultându-l. Dar nu pretutindeni a putut fi înţeleasă, în complexul, ei această frumoasă creaţiune artistică.

Și nu putea fi înţeleasă, fiind că Zelig Schor este expresia unei curioase categorii sociale, așa cum pe vremuri ea a dăinuit în special în Moldova, adică acolo unde evreii erau în număr mai compact.

Zelig Schor este tipul misitului și misitul nu este misit, dacă nu-i evreu. Nu zic, vor fi fiind și misiţi de alte naţii. Misiţi cu adevărat nu pot fi însă decât evrei. Alţii pot fi oameni de afaceri.

Un evreu într'adevăr, când își pierde, și mai cu seamă când își pierdea odinioară, buna stare materială, nu avea alegere. El nu avea decât calea misitiei. Boerul scăpătat putea deveni om politic, funcţionar, consilier comunal, cu însărcinări speciale în delegaţia permanentă, etc. etc. Boerul scăpătat trebuia să renunţe doar la confort și la pretenţiile de asperitate socială. Incolo, — mai cu seamă pe vremurile de odinioară, — avea multe posibilităţi de a-și asigura existenţa.

La evrei situaţia era cu totul alta. In primul loc, erarhia socială se reducea la situaţia bănească și întrucâtva la profesiunea liberă, în special la medicină. La evrei nu exista erarhia socială de sânge, de grad, în funcţiuni în stat. Evreul ori avea o situaţie materială întrucâtva asigurată, ori nu avea profesie, și dacă pierdea banii și nu mai putea face comerţ, bancherlâc, arendășie, etc., nu-i rămânea decât calea misitiei.

Or, profesia aceasta, fără vreo bază oarecare, cu nesiguranţa permanentă și totul în funcţie de șansă, nu poate fi profesată decât de oameni care au ajuns la o extraordinară ascuţime a minţii. Arma de luptă a misitului este, în primul loc, inteligenţa. Apoi vine inventivitate, elocinţă, sofistică și îndrăzneală. Inainte de toate însă, un misit trebue să fie inteligent. Misit prost, asta e esclus. In al doilea loc, misitul trebue să aibă un ochiu extrem de ager, să pătrundă realităţile, să înţeleagă stările sufletești, cu un cuvânt să fie un observator. Și, evident, întrunind toate aceste calităţi, misitul transformă uneori meseria într'o artă și deseori realizează minuni de observaţii.

Anecdotele bune au cele mai deseori de actori pe misiţi. Iată de ce mai tot humorul evreesc este prezentat ca un apanagiu exclusiv al misitului evreu.

Or, aceste tipuri mișunau în Moldova, unde nu era lipsă de evrei scăpătaţi. Nu era casă boierească, care să nu aibă pe misitul ei, pe evreul ei. Iată de ce în lumea dela „Folticeni", pe care o prezenta Ronetti-Roman în „Manasse", fatal trebuia să intervie un misit. De aceea îl găsim pe Zelig Schor.

Firește, Ronetti-Roman prezentându-l, n'a redat o figură anume. Arta superioară a autorului lui „Manasse", exclude tipuri izolate, luate din viaţă și transpuse pe scenă. Zelig Schor este o sinteză, un prototip.

Și totuși în Iași a existat legenda că Zelig Schor n'ar fi decât un misit anume: un oarecare Șulem Schwarz, astăzi îmbătrânit și în plină mizerie.

De ce? Fiindcă acest Schwarz întrunea condiţiile unui bun misit și se pripășise, nu pe lângă casa unui boer creștin, ci pe lângă casa lui Ronetti-Roman.

Tipul nostru este, în primul loc, un evrei scăpătat. A fost arendaș pe vremuri.

— „In serile de iarnă, povestea el, se făceau la mine câte 8 și 10 focuri, pentru ca prietenii drumeţi să aibă unde dormi. Și era și vin și mâncare berechet".

In al doilea loc, era incontestabil un bun misit: inteligent, într'un permanent dinamism, nimic nu-i părea imposibil și toate posibile.

In al treilea loc avea enorm spirit.

Câteva tipice.

Ducea un războiu crâncen, ca orice evreu sărac, împotriva multimilionarului Daniel. Se apucase acesta să zidească o frumoasă capelă și un zid împrejmuitor, în beton armat, la cimitirul evreesc din Păcurari; Schwarz nu tăcea.

— „N'a știut să se pue bine cu cei vii, spunea el, și acum încearcă să se aranjeze cu cei morţi. E mai ușor.

Și apoi de ce un zid ca la o cetate? Se îndeasă așa de mult lumea să intre în cimitir? Și cine intră acolo nu mai poate scăpa?"

Alta:

Avea de încasat niște bani pentru o misitie, dela firma de cereale Horovitz și Spiegel din Botoșani. Făcuse afacerea în Octombrie și se apropiau Paștile și tot nu era complect achitat.

— „Plătește-mi odată dreptul meu, d-le Horovitz. Am venit acum la Botoșani pentru asta. Imi trebue bani pentru sărbători".

Induioșat, Horovitz l'a socotit, i-a dat restul de 695 lei, cât mai avea de primit, i-a întins mâna și i-a spus:

— „Să dea cel de sus să fim sănătoși și la anul să mai câștigi pe lângă mine.

— „Eu mă rog la Dumnezeu, i-a răspuns Schwarz, ca la anul viitor să fim amândoi sănătoși, d-ta să nu mai fi negustor și eu să nu mai fiu misit".

Așa dar misit în toată regula, acest Schwarz.

Și Ronetti-Roman l'a cunoscut înainte de a scrie „Manasse".

Dovada: într'o zi Schwarz a trimis pe un morar să viziteze niște grâu de la Maxut, lângă Hârlău, pe care moșie Ronetti-Roman o ţinea în arendă. Il trimesese pe morar spunându-i că-i vorba de niște grâu, de prima calitate. In realitate, era vorba de un grâu de calitate inferioară. Morarul s'a plâns lui Ronetti-Roman că a fost purtat pe drumuri degeaba și acesta, plictisit, i-a reproșat lui Schwarz procedeul.

— „Lasă, d-le Ronetti, nu te supăra. D-ta l-ai trimis? Atunci ce vină ai? Eu l'am trimes. Dar eu sunt misit și nu ţi-am mai spus odată că cine nu știe să facă dintr'un ţap râios o capră cu lapte, acela să nu se apuce de misitie?"

Zicala aceasta o găsim pusă în gura lui Schor. Deci Ronetti-Roman l'a cunoscut pe Schwarz și a luat ceva din materialul lui. Legenda însă că Schwarz care trăește astăzi la Iași, e Zelig Schor cel adevărat, este falsă.

Că așa credeau ieșenii, că așa credea Schwarz, e adevărat.

In realitate însă, Ronetti-Roman a redat mai mult decât un individ izolat. Artist desăvârșit, Ronetti-Roman a făcut o creaţie artistică. El n'a redat un tip.

La Schwarz credinţa că el e Zelig Schor, ajunsese o obsesie. Cu acel spirit de grandoare,

(Continuare în pag. IV-a)

specific rasei sale, Schwarz se vedea imortalizat, se simțea măgulit când îi se spunea:

— „Ce faci, Zelig?"

Iar prietenilor săi le spunea că el nu mai are nevoie de o lespede pe mormânt. I-a pus una și pentru vecie Ronetti-Roman.

Credința aceasta îi furniza un devotament de câne pentru autorul lui „Manasse".

...In ajunul Sfântului Ion. Incepe să zorească de zi. In dormitorul lui Ronetti-Roman se disting în semi obscuritate, fiul lui mai mare Jean Roman, d-rul Lebell, și, într'un colț, dormitând, Schwarz.

Bolnavul se stinge încet. Respirația devine tot mai rară. Bătrânul doctor, palid și cu sângele scurs din fața lui osoasă, spune șoptind:

— A murit!

Jean Roman se prăbuși într'un fotoliu, înecat în lacrimi. D-rul Lebell rămâne în loc, pironit. Deodată o mișcare bruscă. Schwarz a simțit că se petrece ceva neobicinuit. El întrebă speriat:

— „A murit ?"

Și la răspunsul afirmativ, se izbește cu pumnii în cap și strigă:

— „Nu știți cine a murit. A murit cineva mai mare decât „Manasse"."

Și printr'o mișcare pe care noi medicii am înțeles-o imediat a început să alerge prin toate odăile, prin hall, strigând mereu:

— „A murit cineva mai mare decât „Manasse"."

Și a dispărut.

Era „fuga", cunoscută în medicină, specifică oamenilor ultranervoși și care numai astfel găsesc o descărcare nervoasă și o ușurare sufletească.

L'am zărit în ziua înmormântării. Mergea alăturea de Costică Păunescu care purta unul din cordoanele mortuare. Era Schwarz, îmbrăcat în vechea lui blană, cu gulerul unsuros și ros de molii și vreme. Pășia încet, tăcut, mai gârbovit și mai îmbătrânit decât oricând, sprijinindu-se mai mult decât oricând pe bastonul, de care nu se despărțea niciodată.

Pășea încet și tăcut. Toți îi înțelegeau durerea. In acea zi nimenea nu i-a spus Zelig. Oricine i-a vorbit i-a spus: „Domnule Schwarz".

Și aceasta era realitatea vie.

Oricât n'aș voi ca prin aceste cuvinte să distrug iluzia de grandoare a unei bătrâneți triste, adevărul acesta este: pe mormântul celui dela Iași va cădea o lespede de piatră care va purta numele de Schwarz, pe când Zelig Schor cel adevărat nu va coborî niciodată în mormânt, ci va trăi viața vecinică a marilor creații artistice.

Dr. BLUMENFELD-SCRUTATOR



Conferințe

Jean Moruzzi: Viața în Rusia sovietică

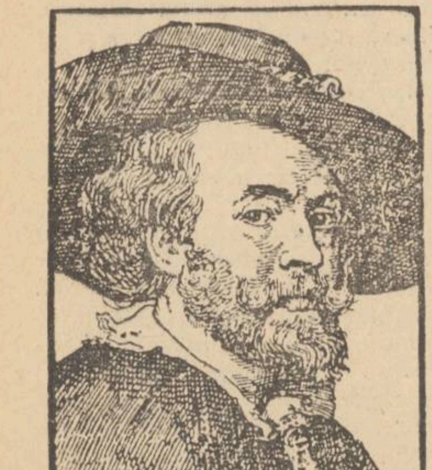
Cultura națională

Guvernul sovietic n'a ezitat un moment să recunoască nevoia unei diminuări a masei analfabeților, însă dorește cultivarea și instruirea acelor ce s'au declarat partizanii cauzei sovietice. Teatrul și cinematograful servesc să ilustreze opera regimului actual, barbariile regimului țarist și inactivitatea burgheziei, numită exploatatoarea muncitorilor.

A face să pătrundă socialismul în obiceiurile poporului rusesc, aceasta este, după părerea lui Stalin, dialectica comunistă asupra problemei culturii naționale sovietice.

Artele frumoase și poezia

Artele frumoase sunt cu totul neglijate în republica sovietelor. Lipsesc cu desăvârșire aceste manifestațiuni de înaltă cultură ce luminează viața unui popor și-i arată calea spre progres. Multe dintre cele mai celebre opere de artă se găsesc acum prin America de nord, fiind cumpărate de miliardari americani sau pe la Berlin, unde sunt expuse spre a fi vândute. Printre aceste opere sunt tablourile lui Van Dyk și Rembrandt; Buna-Vestire a lui Jan van Eyck și capul lui Inocențiu al X-lea, opera lui Velasquez, cum și familia sacră, opera divinului Raffaell.



Rubens

Guvernul sovietic are de gând să dea un număr însemnat de tablouri prețioase din muzeul din Leningrad, drept garanție pentru o furnitură de mașini pe care n'a plătit'o încă. Sunt vizate operele lui Rubens și Watteau.

Arta și poezia sunt mecanizate și colectivizate pentru a corespunde necesităților planului sovietic.

Mobilizarea femeii

In Rusia sovietică unde nu există religiune nu se poate spune că omul este gloria lui Dumnezeu și ca urmare nu se poate afirma că femeia este gloria omului. Uniformitatea îmbrăcămintii impusă tuturor, distruge acel simț natural de cochetărie cu care este dotată femeia modernă. Pe când odinioară în Rusia cultul femeii era atât de mult simțit, mai mult decât în oricare parte a lumii, astăzi el a dispărut spre a face loc cultului mașinismului. Mobilizarea femeii a fost găsită indispensabilă spre a o supune la munci destul de penibile. Femeia a fost egalată cu bărbatul, așa că nimic nu distinge femeia de bărbat.

Moralitatea burgheză și regulile căsătoriei

In casa comună viața se desfășoară în mod regulat și după o moralitate ce ar părea că este aceia burgheză. Din cauza muncii care nu favorizează încolțirea vițiului, corupția n'a luat o extindere mare. Căsătoria este numai civilă și atunci când ea este trecută în registrele stării civile, dă naștere la drepturi și la datorii bine stabilite. Etatea ce permite căsătoria pentru femei începe de la 16 ani, iar pentru bărbați de la 18 ani, contractul de căsătorie trebue să aibă la baza lui consimțământul mutual. Diferența de religie nu constitue un obstacol la căsătorie și nu formează un motiv de divorț. Divorțul se obține foarte ușor. El poate avea loc fie prin consimțământul mutual al soților, fie numai prin simpla exprimare a dorinței de a divorța de către unul din soți. Cererea de divorț se poate face fie înscris, fie verbal. Dacă există un comun acord, părțile nu mai deranjază tribunalul spre a da o hotărîre de divorț, ci pur și simplu, cererea este dată la registratura actelor stării civile după care se eliberează un certificat de divorț.

Rezultatele revoluției

Rezultatele revoluției rusești se pot deduce de oricine din cele expuse mai sus. Afară de câteva principii, cum este de pildă regula muncii obligatorii și pentru femei, regimul sovietic a înrăutățit tratamentul populației și a aruncat-o în mizerie din cauza realizării planului cincinal.

Utopia comunistă, autoritară și neîmblânzită a infiltrat societății actuale rusești un feroce pesimism și continuă s'o hrănească cu iluzia celui mai mare optimism în viitor. Așa că, în așteptarea „paradisului" promis, se impun populației rusești restricțiuni, supunere oarbă, acțiuni ce ajung până la anularea completă a persoanei omenești.

CITIȚI REVISTA REBUS

Prețul 5 lei 20 pagini

PRIMII PAȘI

De Pași

In sbor de rândunele, stol de raze
Vin fluturând din aripi la ferestre,
Ca armăsarii vin spumând șuvoae
Când le dau munții drumul din căpestre.
Căsuțele 'mbrăcate 'n roche albă
Par boabe de mărgele și topaz,
Și's prinse 'n ața drumului... O salbă
Ce-o poartă dealul verde pe grumaz!
Mai de departe însă par fecioare
Cu iea cum îs florile de măr:
Lumina le așează cingătoare
Și berzele le prind agrafe 'n păr!

... Scripcari bătrâni, mucegăiți și vechi
Aduc pe bătătura horii tropot,
Zefirul trage lunca de urechi,
Și'n colivia lui se sbate-un clopot
Ca un canar să iasă și în larg
Să se avânte 'n iureș de beție...
Zădarnic! Aripioarele-i se sparg
Sonore și se frâng în veșnicie!
Copacii ca 'n atâtea sărbători
Au îmbrăcat odăjdii să se 'nchine,
Și din potirul miilor de flori
Se 'mpărtășesc cucernice albine

C. LUPU

Trăilă

— SCHIȚA —

— Am scăpat numai două!

— Eu, ca'ntotdeauna, niciuna. Șaisprezece focuri am tras, — șaisprezece prepelițe am trântit!

— Lăsați asta, vorbi supărat un vânător grozav de gras. Mai e mult până la căruță?

Nu-i răspunse nimeni. Inaintau cu greu, prin miriște, vânătorii din societatea *Diana*. Gâfâiau prepelicarii și-și târau agale limbile asudate prin ștepii miriștei.

— Ascultă, întrebă cel mai nou membru al societății, d. Mișu — cum îl cheamă pe paznicul nostru dela acest teren?

— Nu-mi aduc aminte numele adevărat, dar știu că toți vânătorii îi zic *Trăilă*.

— Trăilă? se miră cel ce întrebase.

— Trăilă, îi răspunse vânătorul, surâzând. Ii place mult vânătoarea, dar nu e dibaciu de loc. Are o cățea pe care o învață la prepelițe. Să-l vezi, râzi de te prăpădești de el. Trage cum se ridică prepelița și pe urmă asmute cățeaua.

Și fiindcă vânătorul cel gras râdea cu hohot Mișu îl rugă să-i arate și lui pe Trăilă. Când ajunseră la căruță, aruncară gențile la umbră și se apucară să'ntindă pânza de cort. Câțiva turnară apă în fundul pălăriilor și chemau prepelicarii să bea.

— Uite-l pe Trăilă, auzi Mișu la spatele lui. In aceiaș clipă, vânătorul cel gras îi arătă un om de vreo treizeci de ani, tras la față și cam nalt.

— Dumneata ești paznicul nostru? îl întrebă Mișu.

Trăilă își luă pălăria de pe cap și îngână, cam încurcat.

— Eu, domnule Mișu.

— Cum ți-e numele?

Paznicul își puse pălăria pe cap și răspunse cu vocea mai ridicată.

— Tănase Căldare. Boerii îmi mai zic, în râs, Trăilă.

Mișu zări cățeaua paznicului și începu să râdă. Era o cățea roșie, mustăcioasă și cu urechile drept în sus. Paznicul se uită și el la cățea.

— Asta e averea mea, spuse el. Am învățat-o să *aducă*. Când o fi mare, are să facă minuni. Simte dela distanță prepelița.

— Ai să văd și eu cum aportează, îl ispiti Mișu.

— Mergem, boer Mișu, răspunse vesel Tănase Căldare. Lăsară pe ceilalți vânători să întindă cortul la căruță și Mișu cu Trăilă o luară prin miriște. Mergeau aproape alături, cu mânile înghețate pe puști. După puțină vreme, sări o prepeliță de Mișu.

— Trage! se răsti paznicul cu ochii holbați.

— Nu! vreau să te văd întâi pe tine, îi răspunse șiret Mișu.

Chiar în clipa aceia, Braica — așa o mângâia Trăilă — pontă. Bătea din coadă de credeai că îi sare dela locul ei. Paznicul înțepeni pe loc. Pe urmă se auzi un „ia-o", scurt și tremurat. Braica se asvârli în miriște și în clipa următoare, se ridică — sfârâind — o prepeliță bătrână. Se auzi o bubuitură slabă și, la câțiva pași înaintea paznicului, venia în jos cârpa afumată, care ținuse loc de bură în cartuș. Braica sări disperată pe cârpă, o apucă în gură și, bătând din coadă — o aduse lui Trăilă. Peste porumbul din stânga miriștii, prepelița se ducea speriată. Paznicul se uită lung după ea. La picioarele lui, Braica ținea capul în sus, cu cârpa în gură, și bătea mai tare din coadă. Ochii îi luceau și priveau pe ai paznicului.

Mișu și Trăilă se priviră și amândoi se puseră pe râs.

Braica strânse mai tare în gură cârpa afumată.

GEORGE PLAUR

Hoții

Ascultă, Mihai, eu cred c'ar fi bine să te mai duci pe acasă, grăi Catrina către bărbatu-său ce stătea răzimat de un stâlp din fața casei.

Mihai Durlea trase lacom un fum de țigară, se uită cu nepăsare la nevastă-sa și zise:

— Las' că m'oi duce.

— Nu, du-te amu, Mihăiță, zău, du-te, că tare mi-i îngrijă de băieții ceia să nu fi făcut vre-o poznă, și acasă știi că n'ai fost de când ai închis vitele... Noi mai stăm să dezhobotăm mireasa și pe urmă mergem cu nunta la crâșmă. Tu mai stai pe acasă, mai ia sama de băieți și așa mai târziu vii la Bunduc.

— Da' cum, nu mergem la Chihaia?

— Nu că are mirele niște datorii vechi și...

— Era mai bine la Chihaia.

— Du-te, Mihai, zău du-te că-i târziu.

Hribuță urcă scările și se opri cu spatele la ei trăgând cu urechea, apoi trecu în tindă, stătu o clipă și iar ieși afară. mușcându-și buzele de nerăbdare.

Casa era luminată și clocotea de veselie în nădăjduirea unui viitor fericit al noilor căsătoriți. Un fănar atârnat sub streșina casei, împrăștia o lumină săracă. Scripca lui Polonie se certa cu cobza lui Ilie. Nuntașii cu fețele aprinse și cu o mulțumire pătimașă în ochi își jucau nevestele ca să le desmorțească trupul.

Mihai Durlea își mai aprinse o țigară pentru drum, mai privi la petrecerea din fața casei, apoi ieși pe poartă și o luă pe uliță.

Hribuță se repezi în tindă și se uită cercetător printre femei. Deodată Catrina se simți pișcată. Sâsâi de durere și întoarse capul, dar tresări de mulțumire când întâlni ochii verzi, iscoditori ai lui Hribuță și mustața înfierată sub nasu-i ascuțit.

— Șezi binișor că te vede lumea.

— Ssssst!... s'o dus Mihai?

— Ahă-hă, decând!... Hai mai bine să jucăm.

Coborîră scările. Hribuță o cuprinse de mijloc și o strânse pătimaș la piept, apoi se pierdură printre nuntași.

Scripca lui Polonie țipă lung, ascuțit, și se opri. Nuntașii dădură drumul nevestelor și se trăgeau mai laoparte, poticnindu-se de oboseală.

Hribuță strânse pe Catrina de mână, se furișară pe lângă prispă ca doi ibovnici, și ca să se odihnească mai în tihnă se strecurară pe portiță și se mistuiră în întunericul din livada din spatele casei.

Mihai Durlea ajunse la poartă. Portița deschisă cât îi ea de mare.

— Ce dracu să fie asta? își zise el. Inima începu să-i bată. Se porni spre ușă uitându-se cu luare aminte în stânga și'n dreapta. Când să puie piciorul pe piatra de râșniță din prag, un foșnet și un hârșâit de hârtii, îl pironi locului. Spaima îl furnică și făcu doi pași înapoi. Se aplecă și se uită la ușă să vadă dacă-i deschisă, când un zângănit de farfurii îi îngheță sângele 'n vine și făcu mai mulți pași înapoi. Un fior de ghiață îi străbătu mădularele. Căscă gura să strige „hoții!" dar un gând îi opri glasul și se întoarse înapoi, apoi ținându-și răsuflarea ieși în vârful degetelor pe poartă și o zbughi la fugă spre Costache Bozianu, vecinul cel mai de-aproape. Intră în ogradă, se sui pe prispă și bătu în geam strigând cu glasul sugrumat:

— Măi Costache... Costache...

Inăuntru se auzi un foșnet, o tusă seacă, apoi un glas răgușit, somnoros, veni din bezna ca de pe altă lume.

— Care-i acolo?

— Eu, măi Costache! descuie repede, repede, mă!

Costache Bozianu se sculă mormăind, bâjbâi ușa, ieși în tindă și trase zăvorul, apoi întrebă cu glasul somnoros, scărpinându-se în sân:

— Tu ești, mă?... ce-i cu tine?

— Măi Costache, îmbracă-te repede, ia-ți toporu' și hai că mă pradă hoții... îs în casă... hai să-i prindem!... Să stai în poartă până vin eu... să vezi încotro or să apuce dac'or ieși, că eu mă duc să mai caut pe careva! O rupse la fugă. Această veste îi alungă somnul lui Bozianu. Se repezi în casă și din fugă călcă pe marginea unui ceaun mare cu lături ce stătea lângă prag, îl prăvăli și căzu în brânci peste conținutul lui ce inundase casa. Se ridică de jos pomenind mai multe lucruri din biserică, apoi frecându-și fluierul piciorului strigă:

— Ssszzz!... aaa!... of, of, of!... Marandă, Marandă! scoal' ș'aprinde lampa.

Maranda se ridică în capul oaselor și întrebă:

— Da' ce-i, ce este? Ce te-o găsit, mă rog?

— O intrat hoții la Durlea 'n casă și nu se dau ieșiți... ne ducem să-i prindem!

— Araca'n de mine și de mine, omule! se miră femeia bojbăind prin ocniță după chibrituri. Trase un chibrit și aprinse lampa.

— Unde-s pantalonii? cautămi pantalonii!

Răscoliră toate bulendrele până-și găsi pantalonii.

— Caută-mi căciula.

— Da' caută-ți'o, unde ț'ai pus-o!

După multă căutătură o găsi lângă vatră, leoarcă de apă. O scutură și o puse pe cap, apoi leopăind prin unda subțire ieși în tindă, luă furca de după ușă și o tuli spre Durlea.

Maranda sări din pat, își făcu cruce bâlbâind cuvinte de ocară apoi luă mătura și 'ncepu să strângă drojdia. Văzând că totul e zadarnic, și spre a asculta răcnetele hoților, aruncă mătura, își luă cațaveica între umeri și ieși pe prispă.

Costache Bozianu se opri în poartă cu urechea atentă. Un zgomot de pași se auzi și Durlea, cu pantalonii sfârticați, mușcat de câni, sosi gâfâind cu o droae de oameni după el, înarmați cu furci, cu topoare, cu ce le ieșise 'n cale. Se opriră.

— Uite cum: voi doi vă duceți la fereastra dela fundu' casei, voi trei după casă în dreptul tinzii — ca nu cumva să le vie 'n gând să iasă pe sub streșină, — iar noi patru la ferestrele din față și la ușă.

Intr'o clipă casa fu înconjurată, și voinicii cu armele ridicate, așteptau momentul în care să-și arate vitejia.

— Stați, hoților! tună glasul lui Durlea din ușă.

— Jos armele!... mânile sus!... predați-vă de bună voe! răsunară o mulțime de glasuri din jurul casei, în vreme ce fereastra trosni și voinicii se dădură speriați laoparte, iar printre zăngăniturile geamului lăsă să sară Grivei, care după ce se ospătase cu o farfurie de unt și sfâșiase perdelele cercând să iasă de bunăvoie, se culcase în patul stăpânului.

D. C. SPĂTARU

Milă

Zumzetul pe care îl fac albinele, par'că ar coborî de sus pe razele soarelui și nu ar veni din mușețelul din curtea casei, care pare mai de grabă că ar fi răsărit casa în mijlocul mușețelului și nu mușețelul în jurul ei odată cu primăvara. Undeva se aude cotcodăcitul acela matern, cu care își chiamă closca puii.

— Vezi Victor! puii se joacă de-a mija".

— Ba de-a „pisica și șoricelul".

A răspuns un glas de copil care poate stă culcat căci i se vede numai creștetul capului în ale cărui bucle își anină soarele aurul.

— Ne jucăm și noi?

Și ca răspuns au răsărit doi copii cărora mușețelul le ascunde pulpele până aproape de genunchi. Sunt veseli și rumeni de par doi maci primăvărateci, răsăriți pe câmpul care în curând va fi răsturnat de brazda plugului. Și fetița așează simetric pe pieptul ei și al lui Victor cuvintele care răsar sunător de vesele.

„Mija, mija patica",

— Și eu!...

Al treilea copil care s'a sculat e mai scund și mușețelul îi ascunde picioarele până din sus de genunchi.

— Fără tine... Tu, Hanibal ești burtos și nu poți fugi.

Apoi fetița continuă indiferentă.

„Ce-i împorumbatica",
„Cuciu cuciu Danului",
„Sabia motanului",
„Linguriți, furculiți",
„Bo-ba ici".

Copiii au început să alerge.

Dar cel de-al treilea văzându-se neprimit în joc a dus mâna la ochi, dar nu știe: de părere de rău că nu l-a primit în joc și-ar vrea să plângă, sau să se apere de soare.

Ștefana-i rea — se gândește el — mama o face nervoasă și neastâmpărată....

De ce-i spune lui Hanibal? pe el îl chiamă Goni.

Iși aduce aminte, tăticu l-a poreclit astă-iarnă fiindcă are capul mare și atunci avea și plete cârlionțate pe care i le-a tuns în primăvară.

Tăticu citia într'o carte veche... veche, fără scoarțe, și acolo era chipul unui om cu părul cârlionțat, barbă mare și cu privire cruntă, căruia, el i-a scos ochii de ciudă.

Toni privește la Ștefana care mijește la stâlpul casei, și se uită pe furiș să vadă unde se ascunde Victor.

— Ștefana-i hoață — îi veni în gând — dar nu-i spune lui Victor căci nici el nu l-a primit în joc.

Soarele a scăpătat după casa vecinului și a rumenit obrajii lui Toni cu roșul pe care îl capătă cireșele când ciulesc pe-o parte.

Privirea lui Toni s'a oprit la cuibul rândunicilor; și-a dus mâna la ochi dar nu să se apere de soare, îi este milă. Eri a plâns. Ștefana s'a suit pe scară la cuibul de sub streșină, și a prins pe rând rândunelele amândouă și le-a smuls cozile să le crească altele mai frumoase.

Când scăpau, rândunelele zburau cât mai sus și mai iute, nu le venea pe semne să creadă că au scăpat din mânile ei. Apoi de la un timp nu le-a mai văzut; atunci a început să-i tremure bărbia și-a plecat plângând la mama, care l-a împăcat spunându-i, că pe Ștefana o s'o blesteme rândunicele și-o să le crească mai târziu alte cozi ca la puiculițele de găină, cărora le-a smuls cozile.

In umbră la cuib se mișcă ceva, un ciripit mic și o rândunică a zbughit-o de sub streașină. Fără coadă au văzut ochii lui Toni.

Și lui Hanibal adormit i-au răsărit două lacrimi care abia au eșit dintre genele cărora le-a șoptit Moș Ene ceva în taină; două boabe mici senine pe chip și mai senin de copil nevinovat, dar mâna nu s'a mai ridicat să le ascundă și ele au rămas să arate o clipă, mila lui Toni lui Dumnezeu din cer.

TRANDAFIR OLTEANU

Librăria Universala Alcalay & Co.

București I, Calea Victoriei No. 27

întotdeauna asortată cu ultimele noutăți române și străine recomandă următoarele:

ROMÂNEȘTI

Lawrence: Armăsarul Doamnei Lou	60
M. Sadoveanu: Locul unde nu s'a întâmplat nimic	60
Bart Jean: In deltă	30
Lawrence: Amantul Doamnei Chatterley	80
C. Stere: Hotarul	80
Vicki Baum: Grand Hotel	60
Brăescu Gh.: Maiorul Botan (schițe)	25
Dr. Michail Prunk: Adevărurile sexualității	55
Em. Gârleanu: Din lumea celor cari nu cuvântă. Ed. V.	40
Damian Stănoiu: Camere mobilate	60
V. Demetrius: Tinerețea Casandrei	30
Camil Petrescu: Patul lui Procust	100
Ovid Densușianu: Literatura Română Modernă vol. III	60
Jean Bart: Europolis (roman)	80
M. Sadoveanu: Foi de toamnă (nuvele)	40
George Mihail Zamfirescu: Maidanul cu dragoste (2 vol.)	140
Mura: Femei perfide	50
L. Rebreanu: Răscoala (2 vol.)	160
Em. Gârleanu: Nucul lui Odobac Ed. III	50
G. Călinescu: Cartea nunții roman	80
Dr. I. Brucăr: Filosofi și sisteme	325
Camil Petrescu: Rapid-Constantinopol - Bioran	54
Aristide Blank: Economice-Literare (2 vol.)	100
G. M. Vlădescu: Menuetul (roman)	60

FRANCEZE

J. Berzine: amour et spéculation au pays des Soviets . . . fr. fr.	12
Pierre Claire: Sourions a la vie	12
Th. Dreiser: L'Amerique tragique	30
G. Duhamel: Le notaire du Havre	12
Einstein et Freud: Pourquoi la guerre?	15
J. L. Faure: au Gröenland avec Charcot	12
P. Gentizon: Rome sous le Faisceau	12
Fr. Jammes: Pipe, chien (nouvelles)	12
Panait Istrati: La Maison Türingher (roman)	12
Harold Lamb: Les croisades	15
Sinclair Lewis: Ann Vickers (roman)	16
P. Melon: Achmet-Reis (roman Prix Temps)	15
Alfred Machard: Le maître des Femmes (roman)	12
Léon Negruzzi: Gang (roman)	15
Fr. Porché: Verlaine tel qu'il fut	18
Paul Reboux: Le nouveau savoir ecrire	12
Ch. Seignobosc: Histoire sincére de la Nation Francaise	16.50
Compte Sforza: Les Fréres Ennemis	15
L. Trotzki: Histoire de la révolution Russe tome I	20
Vandervelde: L'Alternative: Capitalisme d'Etat ou socialisme democratique	18
R. Vivier: Folle qui s'ennuie (roman)	12
Marry Webb: La Fléche d'or (roman)	16
Vigilant: Grandeur et servitude de l'Espionage	15

Comenzile pentru provincie se expediază și contra-ramburs. Se primesc abonamente la toate ziarele și revistele române și străine cu prețurile originale.

COPILĂRIA OAMENILOR MARI

Un scriitor: Mihail Sadoveanu

„Cred că marele cusur, al celui ce scrie aceste rânduri, a fost imaginaţia. Din pricina ei, a avut de suferit multe desamăgiri. E adevărat că acest cusur, i-a procurat în schimb şi



M. Sadoveanu

destule plăceri. Cumpănind cele bune cu cele rele, poate am găsi la urma urmei, că nu trebue să fim nerecunoscători celui care ne-a zidit şi care a pus în făptura noastră acest miraj puternic cât şi realităţile", — *spune d. Mihail Sadoveanu, într'o bucată, în care evocă o amintire dela vârsta de trei ani.*

„Şi alte împrejurări îmi dovedesc că în anii aceia îndepărtaţi, la hotarul înţelegerii, fiinţa mea era plină de sevă şi poezie, adică de înţelepciune.

„Aveam un cap mare, cu puf bălan, care circula pe picioare iuţi numai la patru palme de pământ.

„De-altminteri, cu toate lucrurile şi fiinţele care mă împresurau, aveam o legătură adâncă şi delicată de filogenie. Eram rudă mai apropiată cu toată creaţia".

Copilăria este în adevăr timpul când totul se înfăţişează limpede, când copilul, fără ştirea noastră şi spre mirarea celor mari, comunică cu trecutul. El desprinde legături care ne sunt ascunse nouă.

Inaintând în descoperirea lucrurilor şi a sa, copilul are în acelaşi timp senzaţia noutăţii şi ideia mau mult sau mai puţin clară a recunoaşterii. Senzaţia „de ceva văzut", de „ceva trăit", manifestările obscure ale unei conştiinţe care există înaintea conştiinţei noastre, o simt mulţi.

„Cea mai veche amintire a mea se leagă de soarele de primăvară. Aveam probabil doi ani. Intreprinzând o lungă şi obositoare călătorie de patruzeci de metri, ieşisem de sub supravegherea atentă a mamei şi intrasem într'un soare alb şi orbitor.

„După ce am umblat câtva timp fără rost şi fără scop ca şi gâzele pe care le observam, m'am oprit lângă şandramaua fierarilor. Eram desculţ, cu capul gol şi numai într'o rochiţă uşoară. Părul era alburiu ca un fuioraş de cânepă, picioarele grăsuţe şi nesigure, ochii albaştri atenţi, însă fără gânduri.

„O întreprindere aşa de îndrăzneaţă şi o aşa de lungă călătorie, trebuia să se isprăvească printr'un fel de somnie şi odihnă. Soarele lucra în carnea mea crudă, ca o flacără de viaţă.

„M'am sprijinit cu spatele de şandramaua de scânduri a ciclopilor şi stam aşa clipocind fără bucurie, fără supărare, fără nimic, complect fericit, ca şi cei mai îndepărtaţi semeni ai mei îndărăt pe scara filogeniei.

„De odată au prins a bate ciocanele şi o scântee, prin ce întâmplare ? toate sunt taine nepătrunse — o scântee, a străbătut prin crăpăturile scândurilor şi s'a insinuat sub gulerul rochiţei, la ceafă, c'o muşcătură subţire şi aprigă.

„Am tresărit, am ţipat.

„Am tresărit sbătându-mi pleoapele.

Am ţipat ca să dau lumii vestea celei dintâi suferinţe conştiente.

Srigătul meu a fost un cuvânt:

Otrava ! Imi dădeam seamă că se întâmplă cu mine ceva. Otrava !

„Suferinţa aceia, împunsătura aceia fierbinte care venea din întuneric, dela foc, dela rânjet, dela lama ciocanelor, era otravă.

„De ce era otravă, nu ştiu... Asta era părerea mea.

Cuvântul cu rostirea lui necomplectă şi cu înţelesul fals, deşi poetic, a fost rostit în singurătatea unui cotlon ferit şi a unei zile de April cu soare intens. Nu l-a auzit nimeni. L'am auzit numai eu, l'am şi uitat imediat.

Mai târziu, foarte târziu, cuvântul şi imaginile au apărut.

Individul acela de doi ani, incomplect şi nesigur, a avut o intuiţie a lucrului şi un instinct al expresiei".

Faptul că aceste amintiri sunt scrise relativ târziu, se datoreşte împrejurării că evenimentele au căpătat cu timpul un colorit de emoţie omenească îndurerată.

Ne plecăm cu pietate asupra copilului care am fost, evocând cu tristeţă fiinţele şi decorurile care ne-au înconjurat. Devenim gravi. Suntem puţin vrăjitori. Ni se luminează un cămin magic, care redă o misterioasă prezenţă a tot ce a dispărut, — o viaţă nouă...

Aceasta dă preţ amintirilor. Şi când ele sunt scrise cu măestria cu care d. Sadoveanu ştie să-şi împodobească povestirile, vraja ce ne învălue la citirea lor, e fără seamăn.

Un artist plastic: Ştefan Popescu

Dacă e greu să prinzi un crâmpeiu din copilăria acelora care te ajută, evocând epizoade ce au o cât de mică legătură cu atitudinea lor în viaţă, e neasemuit de greu să furi o singură întâmplare din trecutul acelora care cu o grije deosebită caută să-l ascundă.

De multe ori eşti silit pentru a deschide o portiţă prin care să-ţi arunci o privire spre trecut, să uzezi de aceiaşi sforţare pe care o face cel ce se avântă să privească în viitor.

D. Ştefan Popescu a reuşit să se izoleze de lume cu arta d-sale care i-a dat destule satisfacţii.

Artistul a fost preocupat din cea mai fragedă tinereţe de problema socială. De aceea, în cele câteva ore petrecute în tovărăşia d-sale, am discutat orice, fără a avea permisiunea să intru în domeniul pe care venisem să-l explorez.

„Sunt încă prea tânăr, am 60 de ani; vă poftesc peste 20 de ani să vorbim despre pictură" ; — *spune zâmbind şiret, d. Ştefan Popescu.*

Şi conversaţia noastră alunecând asupra unui trecut mai apropiat, a unui trecut cu care se mândreşte generaţia celor ce au avut norocul să-l trăiască, am evocat figuri mari, din nefericire dispărute dintre noi, dar mai vii ca ori şi când, în aceste vremuri de restrişte sufletească.

Ca să poată îmbrăţişa problema socială şi mai cu seamă pentru a determina o schimbare cât mai mică, tinerii de odinioară, se cultivau cu tăria celor ce-şi dau seama de necesitatea îmbogăţirii cunoştinţelor

Şi dacă tot avântul lor tineresc n'a reuşit să schimbe faţa lumii, cauza e că evoluţia socială depăşeşte durata mai multor generaţii, care se cheltuesc ca s'o înfăptuiască.

Ca florile ce se nasc odată cu strălucirea soarelui, şi mor înainte de plecarea lui, generaţiile luptătoare lasă urme în scurta lor trecere, lasă parfumul entuziasmului sincer, care e singura condiţie a înfăptuirilor mari.

Dacă această mişcare, plină de avântul prefacerilor, n'ar fi reuşit decât să dea prilej de cultură, de bună înţelegere între oameni, de respect reciproc, de cult pentru femeie în înţelesul înalt al cuvântului, şi tot trebue s'o privim cu admiraţie şi să invidiem pe cei ce au alcătuit-o.



Şt. Popescu

D. Ştefan Popescu e fermecător în discuţie şi interesant în unele mărturisiri.

„La 14 ani, am avut prima deşteptare a sufletului meu, pentru problemele sociale citind o carte bună: „Rezumatul cunoştinţelor noastre despre Univers" şi tot atunci am început să simt prima deşteptare a gândirii.

„Infinitul mic există. Dacă există ocupă un loc în spaţiu. Dacă ocupă un loc în spaţiu, are o formă, are colţuri care pot fi tăiate, deci nu există".

Apoi lectura la aceiaşi vârstă a „Contemporanului" i-a fixat atitudinea faţă de problema socială.

Nimic şi iar nimic în legătură cu arta pe care a cultivat-o cu atâta măestrie.

„Quand femme veut, Dieu le veut aussi".

Ascultând cu deosebită plăcere, spovedania, care era o reconstituire a adolescenţei, printr'o iscusită întrebare, l-am făcut să mai parcurgă 7 ani îndărăt şi astfel am pus mâna pe un epizod care explică atitudinea în viaţă, a strălucitului interpret al frumuseţilor naturii.

„Eram de 7 ani în clasa II-a primară, prima o făcusem acasă. Atunci se înfiinţase şcoala în satul meu, sub direcţia unui învăţător entuziast, un apostol.

„Nu eram în clasa II-a decât 3 elevi: un băiat de 12 ani, unul de 17 şi eu de 7 ani. Invăţătorul nostru se ducea ades la Bucureşti şi venea încărcat cu lucruri noui, rechizite şcolare, azi banalizate, care pe vremea aceia constituiau o adevărată inovaţie.

„Imi amintesc că ne-a adus câte un bloc de desemn No. 5, creioane Hardmudth şi Faber şi o gumă în două culori. Lucruri nemaivăzute de noi. Iar ca modele, albumuri de istorie naturală, cu poze colorate. Ne uitam pe cărţi şi trebuia să desemnăm.

„Victor al lui popa Lupu, care avea 17 ani, desemna cămile şi elefanţi. Mâna mea însă nu mergea. Mă duceam acasă plângând că nu pot desemna ca Victor. Tata, ca să mă linişească, mi-a spus să mă duc la biserică, să mă rog lui Sf. Ştefan să pot desemna şi eu ca Victor.

„In clasa IV-a desemnam în adevăr mai bine decât Victor şi am luat premiu la desemn. Victor a ajuns notar în satul lui. Acum doi ani l-am revăzut, bătrân de 70 de ani, şi ne-am amintit epizodul acesta".

Cât a fost de darnic Sf. Ştefan cu micul estet, căruia i se părea că nu poate să desemneze pentru că pretindea să facă artă de pe atunci, o ştim cu toţii. Afară de enunţarea unei date: „în 1893 am plecat la München", — nimic asupra picturii.

Cele mai ample detalii asupra vârstei 14-21 ani, atunci când problema socială îl preocupa, se cultiva cu asiduitate, ca să poată deveni un element folositor; părea că nimic nu-l mai interesa în viaţă.

Toate acestea erau datorite influenţei prietenului d-sale Gherea *pe care-l iubea, îl admira şi-l urma şi în casa căruia a petrecut cele mai înălţătoare clipe.*

Dar imboldul lăuntric, nevoia de a se realiza în direcţia în care a fost hărăzit, a fost mai puternic şi primul vis a învins realitatea. Iubea pe oameni cu sufletul artistului, dar natura, pe care a egalat-o în reprezentare, a animat-o, căci o cracă de copac a maestrului Ştefan Popescu, are viaţă, îţi spune durerea sau bucuria ei, după momentul în care a fost prinsă. Natura a învins, răpindu-l preocupărilor unor probleme efemere şi prinzându-i toată viaţa, care şi-a închinat-o artei.

La 21 de ani a plecat la München şi de atunci, departe de oameni, trăind în lumea bogată a imaginaţiei şi puterii de a pătrunde în adâncul lucrurilor, şi-a făcut din viaţă o sărbătoare, căci cine reuşeşte să se izoleze cu pasiunea lui e un om fericit.

Un artist dramatic: Agatha Bârsescu

Nu-i nimic mai greu, decât să prinzi şi să fixezi amintirile din copilărie.

In momentul în care o trăeşti, copilăria, nu-i decât sensualitate.

Mai târziu spiritualizăm sau intelectualizăm această sensualitate.

E foarte mic buchetul de amintiri adevărate, pe care trecutul poate să-l ofere omului adult, prea delicat şi prea îndoelnic; comori nesigure, pe care din an în an, le verificăm şi le complectăm, cu sufletele noastre adolescente şi de oameni maturi.

„Despre copilăria mea, din nefericire, nu mi-a rămas aproape nimic în amintire," — *ne spune Agatha Bârsescu.*

Incetul cu încetul însă, unele caracterizări es din povestirea ei şi se înfiripă o poveste plină de farmec.

Din cea mai fragedă copilărie, Agatha, — simţea nevoia să schimbe gândurile ce năvăleau năprasnic şi cereau să fie împărtăşite.

„Locuiam într'o casă boerească în str. Radu-Vodă, cu o grădină imensă, înconjurată de un zid care mă înăbuşea. Singura mea pasiune era să urc mai sprintenă decât o pisică zidul înalt, pentru a sta de vorbă cu o fetiţă de vârsta mea, din casa vecină.

„Nu-mi amintesc despre ce vorbiam, dar ştiu că ea mă asculta cu drag şi mă chema mereu să stăm de vorbă.

„Mă văd parcă prin vis, alergând prin curtea şi grădina aceia mare, plină de flori minunate, care cobora până în malul gârlei, jucându-mă cu cânii şi cu pisicile ce-mi eşau în cale, căci de pe atunci iubeam animalele cu aceiaşi pasiune, cu care le iubesc şi astăzi.

„Imi amintesc de scumpa mea mamă cum mă dojenea. A doua zi însă, începeam aceiaşi gimnastică peste zidul vecin.

„Pe la 7—8 ani, mă aflam la Râmnicul-Vâlcea, unde tatăl meu comanda garnizoana.

„In spatele casei era dealul numit Capella. Il colindam ceasuri întregi, suind, scoborând, cântând din răsputeri melodii compuse de mine. Cea mai mare plăcere a mea, era să mă împodobesc cu frunze, acoperindu-mă în întregime, şi să joc „Paparuda", cum vedeam că fac ţigăncile.

„Alergam strigând şi cântând şi eram în culmea fericirii când copiii mă stropeau cu apă.

„Părinţii mei, ca să pună capăt acestor pasiuni, m'au trimis la Sibiu, într'un pensionat, unde am rămas un an, căpătând primele noţiuni de limba germană.

„Tristă şi nenorocită că părăsesc dealul meu iubit, am făcut o ultimă escapadă.

„O văd par'că şi-acum pe ţiganca bătrână, care s'a apropiat de mine, în clipa când, dusă de gânduri, îndurerată, priveam în gol.

„Maică, maică, ia te uită ce mare ai să ajungi !... — mi-a spus ea, citindu-mi în palmă.— Regină ai să fii, — bogată şi iubită de lumea toată".

„Vorba ţigăncii s'a împlinit. In adevăr, am purtat în viaţa mea, pe scenă, coroane de Regină şi de Impărăteasă.

„Dela Sibiu am fost adusă la Bucureşti, la „Şcoala Centrală" unde am stat doi ani. Peste tot duceam cu mine acelaş neastâmpăr, acelaş dor de ducă, drag de natură, de libertate. Viaţa mea, începe din ziua când am fost condusă la Viena, la pensionatul de călugăriţe „Ursuline".

„Acolo, încetul cu încetul, am devenit cu totul alt copil, care a format baza fiinţei ce sunt azi.

„Acei cinci ani de studiu, au fost fericirea copilăriei mele. Devenisem blândă, tăcută, bună. Eram iubită de călugăriţe şi eu le iubeam cu patimă. La 14 ani mă hotărîsem să mă călugăresc.

„Cea mai sfâşietoare durere din viaţa mea, a fost clipa când am părăsit pensionul din Viena, pentru a mă întoarce în ţară. Acolo am jucat pentru prima oară o piesă de teatru în limba franceză: „Anne de Bretagne", dar nu mi-am închipuit, pe atunci, că voi fi altceva decât o umilă călugăriţă, n'aşi fi crezut că voi deveni o „Medee" înfricoşătoare. Durerea tinereţii e ploaie de primăvară, cea mai slabă rază de soare, o usucă, îi şterge urma.

„Intoarsă în ţară, în scopul de a uita visul ce-mi făurisem sub imboldul acelora, ce consideră ca suprema fericire, sacrificiul ce de bună voie-l fac, închinându-şi viaţa lui Dumnezeu.

„Abea uscate lacrimile încare s'a topit acest dor, şi iată, un altul îmi da nelinişte.

„Părinţii mei au avut pururea de luptat contra unor tendinţe ale mele, pe care ei le găseau nepotrivite cu intenţiile lor.

„Abea scăpată de gândul călugăriei şi unul şi mai îndrăzneţ, a pus stăpânire pe mine: voiam să studiez „Arta dramatică".

„Pentru ei, lovitura a doua era mai puternică decât cea dintâi.

„Dacă prima dată au învins, a doua oară, mi se cuvenea mie izbânda.

„Şi aşa a fost.

„Cei doi ani petrecuţi în Conservatorul din Viena, au fost plini de farmec pentru mine. O lume nouă mi se deschidea, un prilej fericit de a-mi cheltui năvalnicul neastâmpăr, provocat de fiorii artei.

„Cea mai fericită zi din viaţă a fost ziua debutului meu la „Burgtheater" din Viena în „Hero şi Leandru".

„Decepţiile, durerile şi suferinţele provocate de răutatea oamenilor, m'au atins, fără să mă doboare. O singură durere, o mare greşală a tinereţii, care nu se vindecă şi nu se uită, este că am părăsit de bună voe, având contract pe viaţă, scena Burgului.

„Si jeunesse savait si vieillesse pouvait !"

Cu această înţeleaptă zicătoare şi-a încheiat Agatha Bârsescu şirul amintirilor duioase.

„Să iubim ceeace niciodată, nu vom mai avea" se pare că zicem atunci când evocăm anii copilăriei. A ne întoarce înapoi cu mintea, e a răspunde sentimentului de regret ascuns, pentru primele zile ale existenţii noastre, cărora viaţa le-a dat atât de violente desamăgiri.

A apărut „*Viaţa Românească*" nr. 3 cu următorul sumar:

Mihail Sadoveanu: *Legendă rusească;* Hort P.-Bengescu: *Peisagii ale amintirii;* Ion Vinea: *Svon* (poezie); Ticu Archip: *Alb şi negru ;* Camil Petrescu: *Românii e deştepţi;* G. Călinescu: *Note eminesciene.*

Antologie, Miscellanea, Cronica literară: *Călinescu.* Cronica politică: *C. Enescu, N. Tatu, M. Sevastos ;* Cronica externă: *Const. I. Vişoianu;* Cronica economică: *Al. Hallunga ;* Cultura: *D. Dş Roşca, T. Herseni;* Cultura: *D. D. Rosca, T. Herseni;* nica cinematografică: *D. I. Suchianu;* Cronica Plastică: *H. Blazian ;* Cronica muzicală: *Sabin Drăgoiu;* Revista revistelor, Album, caricatură.

Un om politic: Mareşalul Averescu

Nimeni nu poate să-şi descrie copilăria integrală. Ea este o pagină scrisă, în care înţelesul fiecărui cuvânt a suferit atâtea alteraţii, încât nici o versiune nu e plauzibilă şi în zadar căutăm să traducem printr'o idee clară, cutare frază, care rămâne indescifrabilă. Totuşi, putem reţine din acest text unele pasagii.

Memoria lucrează ca o lampă defectată, dar din acest joc de lumină şi de umbră, putem zări ceva.

In sforţarea de a ne aduce aminte, insule de amintiri se nasc din fluviul vieţii.

Natura, care a dozat cu rigoare facultatea noastră de aducere aminte, vrea câte puţin să repare această nedreptate a soartei şi ne dărueşte alături de uitarea nemiloasă câteva lucide şi mângâetoare viziuni ale fiinţei care am fost, ale orelor pe care le-am trăit.

Copilăria

Aruncând o privire în trecut, fiecare găseşte o dorinţă perzistentă în copilăria îndepărtată, sub influenţa căreia a căutat să se realizeze în viaţă.

La 6 ani, d. mareşal Averescu era comandantul unei armate pururea victorioase, însufleţită, organizată, bine înarmată cu puşti de trestie, de d-sa.

In curtea casei părinteşti, micul mareşal aduna zilnic mulţi prieteni, pe care-i stăpânea prin iubirea ce avea darul să le-o inspire şi mai cu seamă prin încrederea ce instinctiv o aveau toţi, în acela în care mai târziu şi-a pus nădejdea toată suflarea românească.

Copilul are prin natura lui un spirit războinic, fiecare e înclinat să vadă în vecin un adversar.

Imaginaţia îl ajută să se iluzioneze nu numai asupra obiectelor, ci şi asupra lui însuşi.

In timpul jocului, copilul este cu totul altul, evadează din copilărie, imitând personagiile mari, prevestindu-le.

Mai toţi copiii se joacă de-a soldaţii.

Fiecare dintre aceste armate are un comandant. Dar sunt prea rari comandanţii care să egaleze în originalitate, în spirit de organizare, în strategie, pe micul comandant dela Ismail.

Cea mai mare bucurie a copilăriei sale, a fost darul făcut de mama lui la vârsta de 6 ani: un echipament complect, pe care l-a purtat desigur cu aceiaşi demnitate cu care mai târziu a onorat haina de militar adevărat.

Tatăl său, Constantin Averescu, originar din Bălţi, era un intelectual. Işi făcuse studiile la Iaşi. Obţinuse gradul de ofiţer în armata rusă. Amestecat în mişcarea politică, a fost nevoit să emigreze în Moldova, unde a obţinut titlul de sluger. Pe timpul ocupaţiei ruseşti a intrat în administraţie.

Mama, Casuca Dessila, originară din Vaslui, era o inteligenţă superioară şi un suflet.

Deşi soarta îi hărăzise să-şi ducă traiul laolaltă, dăruindu-le cu un copil dintre cei rari, ei nu se înţelegeau, şi suferinţa s'a strecurat în sufletul copilului, răpindu-i anii de nevinovată şi inconştientă bucurie de viaţă.

In vreme ce purta cu mândrie coiful şi sabia, el mânuia cu aceeaşi îndemânare condeiul. La vârsta de 6 ani şi-a trecut cu strălucit succes examenul de clasa I-a primară în particular şi a fost primit în clasa II-a a şcolii din Ismail, între colegii mai mari.

Era mereu acuzat a fi şi autorul tuturor năzbâtiilor şcolăreşti, — ceiace i-a provocat un desgust pentru şcoală.

Distanţa, pe care Providenţa o pune între aleşii ei şi restul oamenilor e menită întotdeauna să constitue o suferinţă pentru dânşii.

Soldatul

Dacă există pe lume o fiinţă în stare să cunoască sufletul copilului, e mama.

In anul 1876, când Alexandru Averescu isprăvise şcoala de arte şi meserii din Bucureşti şi se pregătea să plece la Liège ca să studieze ingineria mecanică, mama, a cărei intuiţie divină îi



Mareşalul Averescu

spunea că fiul său are o altă menire, l-a încurajat să se înscrie ca voluntar în cavalerie, când au început a se arăta primele simptome ale războiului cu Turcia.

„N'aveam încă 17 ani, când, împreună cu mai mulţi tineri, m'am înrolat în armată.

Prima unitate în care am contat, a fost escadronul de jandarmi din Ismail, pe când ceilalţi fuseseră înrolaţi în regimentul 7 infanterie, comandat de colonelul Cantilli.

Răsboiul

Când în primăvara anului 1877 trupele din Ismail au pornit spre Oltenia, din cauza vârstei şi a debilităţii, am fost lăsat la partea sedentară. Numai datorită stăruinţei mamei mele, capabilă să pună mai presus interesele superioare, decât dragostea de mamă, am fost primit şi trimis pe front. La despărţire, mama n'a vărsat nici o lacrimă, dar după aceea a avut o criză violentă, urmată de o boală de nervi, care a durat 6 luni".

Cu o tărie de suflet rare ori întâlnită, ea l-a îmbărbătat prin atitudinea plină de curaj, tot timpul, cât el, pe câmpul de luptă, susţinut de entuziasm, suporta greutăţile războiului, formându-şi vigoarea şi originalitatea spiritului.

Ea concepea desigur războiul ca o realitate tragică şi dureroasă, căreia trebue să-i facem faţă.

Avea un singur fiu pe care-l adora, şi în care-şi pusese nădejdi mari.

In atmosfera pe care o crează războiul ea nu poate să-l vadă decât erou.

Caracterul, voinţa, imboldul pentru acţiunile mari, puterea de sacrificiu şi toate neasemuitele lui calităţi, sunt o preţioasă moştenire dela aceia pe care a iubit-o cu pasiunea cu care ea a ştiut să se sacrifice, să uite de dânsa, pentru a-i deschide calea spre glorie.

„Tot ce e bun în mine, spune cu modestie d. Mareşal Averescu, — am moştenit dela mama".

In războiu

„La prima alarmă după trecerea Dunării, în apropiere de Plevna, soldatul care fusese orânduit de căpitan să pună şeaua pe calul meu nu s'a gândit decât la sine. Neputând ridica singur şaua împachetată, şi văzând că escadronul e pe cale să plece, am început să plâng. Căpitanul m'a văzut şi a dat ordin să mi se pună şaua.

Contribuţia mea la războ a fost neînsemnată, din cauza debilităţii şi a vârstei mele fragede.

Din războ n'am tras un învăţământ profesional, neavând pregătire pentru aceasta. Am fost captivat de farmecul dreptului de a comanda.

(Continuare în pag. VI-a)

Eram scrupulos şi metodic în serviciu.

Eram iubit şi apreciat de ofiţeri şi de trupă.

Comandantul meu, căpitanul Negel, mai târziu colonel, m'a sfătuit să rămân în armată, prezicându-mi o carieră strălucită.

Mai târziu, mi-am dat seama de puterea magică a contagiunii mintale asupra soldaţilor, când imaginaţia este excitată.

Mai cu seamă m'am convins de exagerarea vitejiei şi cruzimii duşmanului, precum şi de exagerarea celui mai mic act de vitejie real sau inventat, din partea trupelor noastre sau din partea vreunuia din ai noştri, — fiecare primind fără control ceiace i se spune şi transmiţând povestea mai departe, după ce a adăogat câte ceva dela sine".

Activitatea după războiu

„După războiu, am fost trecut în miliţie şi dispensat pentru restul vieţii de orice obligaţiune militară. Consiliat de căpitanul meu, m'am angajat din nou în serviciul armatei şi imediat ce am avut vechimea de doi ani în gradul de subofiţer, am intrat în şcoala divizionară, din care am eşit în 1881, sublocotenent, în fruntea promoţiei.

Am servit în regimentul 1 roşiori din Constanţa, iar mai apoi, când după un an acest regiment a fost mutat în Bucureşti, am trecut în regimentul 6 călăraşi din Focşani.

De aci, am plecat la Torino, pentru a urma şcoala superioară de război (pe care am terminat-o în 1886).

La concurs erau 12 candidaţi pentru 2 locuri, toţi din şcoala militară, numai eu din şcoala divizionară.

Am reuşit întâiul. Colonelul *Maican*, preşedintele comisiunii care era în acelaş timp şi directorul şcoalei militare, a voit să modifice rezultatele concursului, pentru că el considera jignitor pentru şcoala militară reuşita la concurs a unuia din şcoala divizionară. Căpitanul *Crăiniceanu* (din geniu) şi *Vasiliu Năsturel* (din artilerie), membri în comisiune, s'au opus şi n'au semnat procesul-verbal decât când s'a înscris în el, în capul listei, numele meu".

La Torino

„Când mă aflam în anul al II-lea la şcoala din Torino, am dorit să mă înscriu şi la Universitate să urmez matematicile. Nu aveam bacalaureatul. Cerând comandantului şcoalei certificatul clasei I-a, care ar fi echivalat studiile de care aveam nevoe, acesta mi-a dat un sfat, care, ascultat, m'a închis pentru totdeauna în cariera militară, făcându-mă să mă devotez în întregime ei, cu toate posibilităţile mele de realizare".

„Certificatul pe care mi-l ceri ţi-l voi da, căci e dreptul d-tale, dar nu uita că fiecare ştiinţă e atât de vastă, încât o viaţă de om n'o poate cuprinde.

Cine se cheltueşte în două direcţii nu poate fi decât mediocru în amândouă, şi am credinţa că d-ta eşti capabil să realizezi ceva deosebit".

Adevărul cuprins în acel sfat a reuşit oare să-l convingă prin puterea lui, sau numai imboldul lăuntric care nelinişteşte sufletul fiecărui ales, îndrumându-l spre menirea ce i-a fost hărăzită?

Şi una şi alta, poate.

PAULA NECULCEA

Insemnări despre Vera din „Cartea Nunţii"

In literatura noastră foarte rar aflăm tipuri desăvârşit realizate, care să coboare din carte şi să trăiască printre noi, cu o viaţă proprie şi definitivă. Câteva persoane caragialeşti îşi plimbă existenţa deseori prin societatea românească, unde-i găsim netransfiguraţi până şi astăzi. Comedia lui Caragiale deaceea este desigur mereu actuală şi protagoniştii ei nu se învechesc, vieţuind permanent în actualitate.

Am literaturiza viaţa dacă i-am căuta contingenţe precise în artă şi am coborî literatura la faptul divers când i-am cere să intre cu suporturi materiale în viaţă.

Luminile şi umbrele, în jocul capricios al artei alcătuesc figuri ce dispar când le proectăm în realitate. Ceiace nu înseamnă că n'au o existenţă, între real şi ireal însă.

Alegem din *Cartea Nunţii*, figura serafică a Verei a cărei funcţiune, în roman, de realizare a cuplului de procreaţie universală, nu ne preocupă în aceste note.

Nu cunoaştem, în literatura noastră, o femeie care să i se poată apropia.

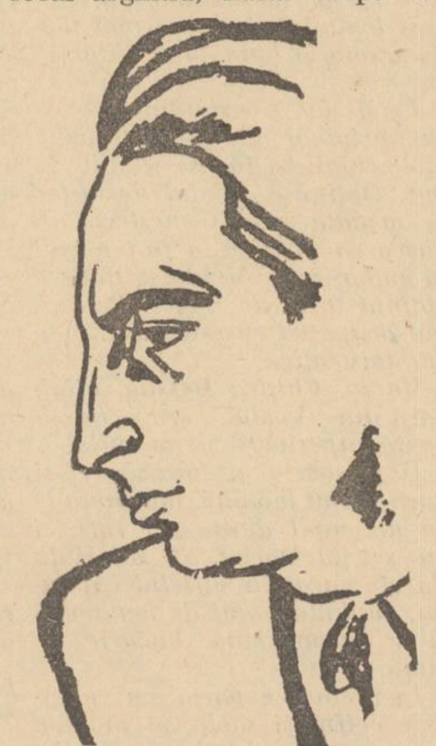
In alcătuirea ei au intrat elemente serafice. Muzica, pictura şi poezia s'au întrunit la zămislirea acestei fecioare unice. Apoi, cineva a coborît-o printre noi, pentru încântarea sufletelor noastre. O sfântă. împresurată de misterul vieţii către care începe a păşi uşor.

O vorbă, o mişcare a ei, pogoară seninul, iar privirea ce îmbrăţişează şi mângâe preface întunericul într'o sărbătoare de lumină.

„De când te iubesc pe tine, Jim, a început să-mi fie frică de moarte". (pag. 244).

Apariţia ei, — într'un compartiment obişnuit de tren, — aminteşte figurile intangibile ale madonelor sieneze cu crini în mână sau revelaţia mistică a Laurei lui Petrarca ori Beatricei din „Viaţa Nouă" a lui Dante. Candoarea aceasta se păstrează până la sfârşitul romanului, chiar atunci când voalul fecioriei se topeşte, pentru ca Vera să prezideze la geneza lumii.

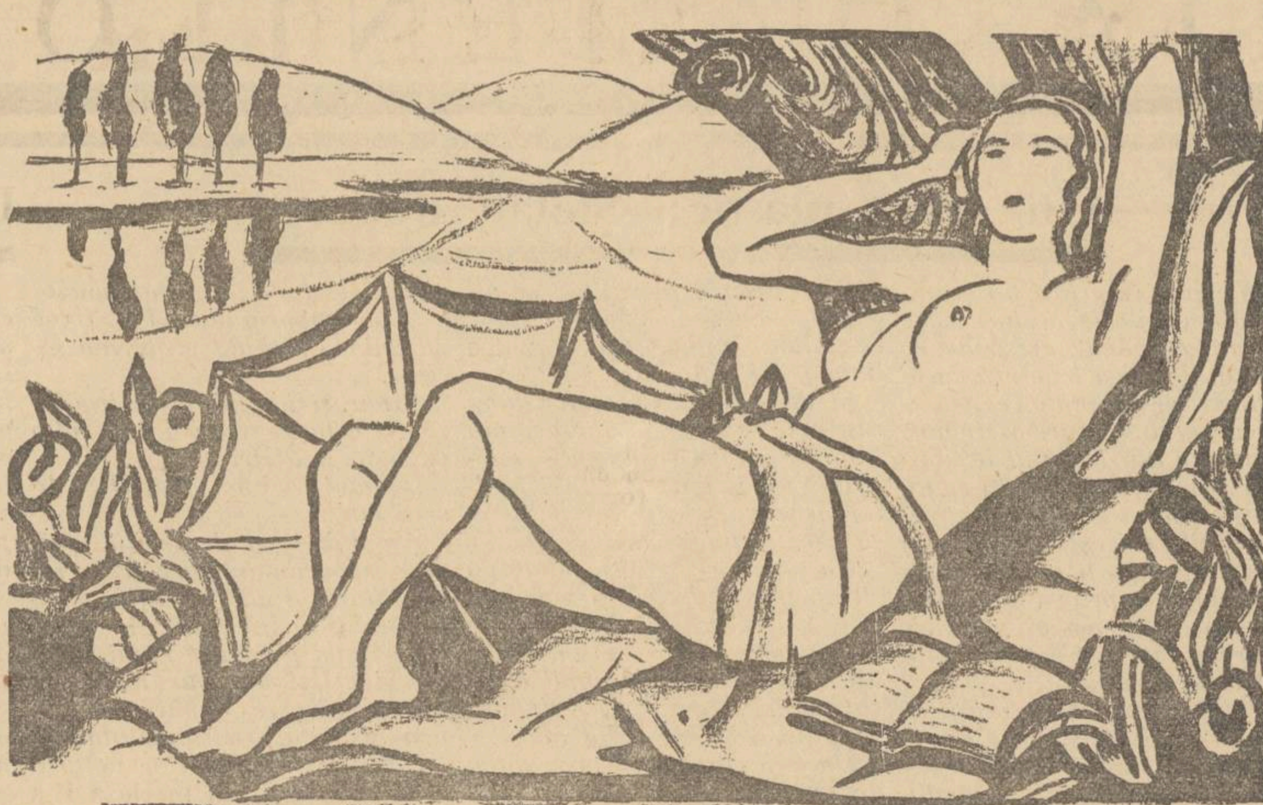
Chipul acesta pe jumătate eteric, nu se transfigurează. Il întâlnim mereu la fel: „Casca netedă, lucioasă, a părului, încercuia simetric ovalul neverosimil şi graţios de geometric, şi în vreme ce bretonul cădea dintr'o singură lamă până deasupra ochilor, asemenea unei viziere de lac negru, triunghiul în care sfârşea părul tuns la spate lăsa gol grumazul băeţesc al cărui imperceptibil şanţ se pierdea în candoarea circulară a gulerului. Profilul de smalţ măsliniu ce servea de sprijin greului coif de păr umplu pe Jim de mirare şi de uşoara voluptate pe care ţi-o provoacă desfoierea pe nas a unui trandafir matur căzut de sus. Ochii rotunzi, speriaţi, verzi ca bobul de strugure, dar părând în răstimpuri întunecaţi, aşa de rotunzi sub liniile drepte, mongolice ale sprincenilor, încât pe punctul lor cel mai proeminent strălucea mereu câte un focar argintiu, nasul drept în



profil, puţin protuberant din faţă cu nervoase evasări ale subţirelor nări, gura fără carnalitate, trasă cu fineţe într'un contur minim compuneau o fizionomie blândă şi impertinentă, totdeodată, gata să-şi aureoleze în lacrimi bilele uimite ale ochilor şi să sfideze cu mânie pe privitor prinr'o tremurătură a nărilor şi o subţiere a buzelor" (pag. 12-13).

Cu aceste însuşiri, Vera, femeea serafică din „Cartea Nunţii" a d-lui G. Călinescu, ni se pare singulară în proza noastră. Oamenii printre care se mişcă, şi lucrurile, sunt împresuraţi de suflul angelic pe care-l aduce apariţia ei în roman.

C. N. NEGOIŢA



Francmasoneria în România

In ultimul timp s'a dus prin unele ziare o adevărată campanie împotriva Masoneriei din România, cu care prilej a fost aspru criticat şi violent atacat marele prozator Mihail Sadoveanu, care este maistrul iniţiat al lojei masonice din Iaşi.

Impotriva acestei asociaţiuni s'au creiat tot soiul de legende care de care mai fantastice, demne de o scriere de-a lui Edgard Poë sau de-a lui Hoffmann; şi chiar în presa din Iaşi au apărut reportagii macabre în care se relatau tot soiul de fantasmagorii, pe când alţii au prezentat loja ca o asociaţie primejdioasă societăţii şi chiar siguranţei în stat.

Iată însă că d. M. Sadoveanu publică sub proprie semnătură un „Buletin" pe anul 1933 în care lămureşte ce este şi ce urmăreşte Masoneria, redactat în limba franceză şi română.

Inainte de a trece la lămuririle d-lui M. Sadoveanu, este interesant să arătăm, care dintre marii noştri oameni de cultură, scriitori şi bărbaţi de vază în trecutul ţării, au fost masoni.

Marii maeştri ai României

D. Sadoveanu citează pe:

Ion Brătianu, M. Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi şi Maiorescu.

Apoi: C. Mavrocordat-Voevod, logofătul mare I. Tăutu, Gheorghe Cuza, Costache Conachi, Constantin Paşcanu, Alex. Hrisoverghi, Gheorghe Asache, Anton Velin, Eftimie Murgu, Anastase Başotă, Ion Câmpeanu, Grigore Cuza, Manolache Drăghici, Teodor Codrescu, Dim. Gusti, Arhimandritul Filaret Scriban, Petre Suciu, S. Bărnuţiu, Matei Millo, Gh. Tăutu, T. Văitoianu, T. Balassan, general Cernat, Vasile Pogor, Gh. Mârzescu, dr. Ciurea, Vasile Adamache, Alexandru Lambrior, A. Nanu, Dim. Ralet.

„Aceştia toţi, — spune d. Sadoveanu — sunt numai maeştrii ieşeni. Să adăugăm la aceştia pe: Manolache Costache Epureanu, pe episcopul Melhisedec, Episcopul Meletie, Grigore Brâncoveanu, Alex. Vilara, Eufrosin Poteca, Ion Câmpineanu, Gh. Golescu, Cezar Boliac, Costache Negri, Ion Eliade Rădulescu, Ion Ghica, Dim. Bolintineanu, şi C. A. Rosseti pentru a face să bănuiască cel puţin de către cei neiniţiaţi că afirmaţiile detractorilor sunt suspecte".

Dela fantasmagorie la adevăr şi realitate

D. M. Sadoveanu, în amintitul „Buletin" — care probabil va apare în continuare, căci este numerotat — arată ce este şi ce urmăreşte Masoneria.

„Se spune că ar fi fiind masoni care se desfac de masonerie şi o trădează.

Contest acest lucru. E cu neputinţă ca un iniţiat să calce o lege sacră. Cei care sunt capabili de asta, adică acei care par trădători nu sunt masoni; au rămas profani, au fost neapţi să primească lumina; sufletele lor sterpe nu s'au putut pătrunde de emoţiunea necesară; inteligenţa lor uscată a fost incapabilă de cunoştinţa intuitivă a misterului în sine. S'au aflat în situaţia unor orbi pentru care lumina soarelui nu există şi totuşi ei pretind că le-ar putea fi revelată".

Şi mai departe — asupra iniţierii:

„O iniţiare nu se conferă printr'un oficiu; nu se cumpără: nu se studiază, n'are caracterul general al cunoştinţelor obişnuite"

Ce este Masoneria? — se întreabă d. M. Sadoveanu, pentru a răspunde că:

„Masoneria este o artă în înţelesul că profanul trebue să aibă în el chemarea şi darul — piatra care dă scânteia — spre a se putea pătrunde de marele adevăr al vieţii şi al morţii, adică de marele mister al necunoscutului. Nici religiile nu l'au desvăluit, nici ştiinţa; revelaţiile sau ipotezele au aceiaşi valoare. Misterul în sine rămâne. Această pipăire, acest efluviu al necunoscutului, al Divinităţii le poţi primi dacă ai darul; le poţi atunci valorifica şi aceasta e arta".

Mai departe d. Sadoveanu arată că Masoneria are de scop să vie în ajutorul membrilor ei, şi mai cu seamă să creeze personalităţi şi să formeze caractere.

Cultul păcii şi al armoniei

Având o vechime de secole, Masoneria a evoluat în mersul vremei şi al progresului. Pe când în vechime, la 1723, Masoneria reclamă o singură religiune pentru toţi, astăzi ea lasă pe fiecare în religia lui, cerându-i numai să urmeze religia asupra căreia toţi oamenii sunt de acord: să fie buni, sinceri, modeşti şi oameni de onoare. Apoi: egalitate în faţa legii, libertatea conştiinţei şi a cuvântului, libertatea presei şi conducerea mulţimii prin elita societăţii.

Masoneria reclamă toleranţă, căci prietenia şi toleranţa aduc între masoni acea delicateţă de atitudine, de atenţie, de stil, de exprimare care fac farmecul adunării masonilor.

Masoneria — mai spune d. Sadoveanu — tinde la îmblânzirea raporturilor dintre toate popoarele, ceeace a visat cândva marele Jean Jacques Rousseau şi ceeace urmăreşte azi şi Liga Naţiunilor.

Detractarea masonilor

Cu privire la detractarea masonilor, alte edificări extrem de interesante:

„La 1914 masonii erau acuzaţi că pregătesc răsboiul. La 1920 un prelat catolic francez, afirma că asasinatul Arhiducelui Franz Ferdinand a fost pregătit şi executat de această tagmă primejdioasă. Erau masoni sârbi, precizează acest acuzator. Generalul Ludendorf în ale sale „Memorii" primeşte şi el aceastâ părere. O socoate întru totul dovedită. Arată numai că masonii erau germani, nu sârbi".

Evident, simple legende tenebroase. „Cinematograful de mult îi face o educaţie în acest sens. Aceşti masoni, spun unii apărători ai ordinei ortodoxiei, se dedau la crime monstruoase. Calcă în picioare crucea sfântă, beau sânge de copii. Acuzaţia cu sângele apasă şi asupra Evreilor. A apăsat şi asupra primilor creştini, în epoca persecuţiilor imperiale".

Tot astfel s'a afirmat de către detractorii Masoneriei că revoluţia rusă şi bolşevismul se datoresc acestor loji, după cum s'a spus că dărâmarea Habsburgilor şi isgonirea lui Wilhelm al II-lea este tot opera lor.

Aceste detractări aduse masonilor au scos din nepăsare pe d. Sadoveanu care s'a simţit dator să dea aceste lămuriri şi să edifice opinia publică asupra masoneriei.

Filantropie şi cultură

In ce priveşte activitatea lojii conduse de către d. Sadoveanu, la Iaşi, pe lângă desvoltarea bunelor sentimente între membri, ea s'a afirmat mai mult pe teren filantropic şi cultural.

Loja din Iaşi, fără a se afişa a săvârşit acte de adevărată filantropie şi a ajutorat diferite iniţiative lăudabile.

Pe teren cultural din sânul lojii, oficial — sau numai de către membrii ei, s'au pus bazele societăţii culturale „Dimitrie Cantemir" care a înfiinţat o bogată bibliotecă şi a instituit un fond cultural pentru premii literare. Deasemenea se proiectază editarea unei mari publicaţiuni cu concursul celor mai ilustre pene din ţară.

CEREŢI LA TOATE LIBRĂRIILE:

„FECIOR DE SLUGĂ"
ROMAN de N. D. COCEA

ŞI

„MAI TREYI"
ROMAN de MIRCEA ELIADE

EDITURA „CULTURA NAŢIONALĂ"

Nietzsche, apologistul personalităţii

In istoria filosofiei contemporane cugetarea lui Fr. Nietzsche, teoreticianul „voinţei de putere", ocupă un loc original şi fecund.

Gânditorul care afirmă subiectivismul noţiunii de valoare, scoţând-o complect din cadrul realităţilor intangibile, pentru a o trece în rândul creaţiilor personale, este un iremediabil romantic. După el, adevărul, valoarea şi toate noţiunile sacre prin funcţiune şi definiţie, nu sunt în fond decât opera subiectului valorificator, dar spre deosebire de romantismul de palidă culoare poetică şi literară. Nietzsche, este un romantic vitalist.

Caracterul cugetării sale e afirmarea forţei ce tindem să realizăm în viaţă. Conservarea vieţii, pe care Schopenhauer o consideră ca principal aspect al instinctului inevitabil şi determinant, e pentru Nietzsche numai o consecinţă indirectă a ei. Viaţa în ea însăşi e un imens efort creator; este „voinţă de putere".

Această sforţare reclamă o energie imensă, căci ea reprezintă un factor transformator până la suprimarea vechilor concepte şi construirea unei lumi în valori nouă.

Efortul vital e un isvor de activitate creatoare. Dar această transformare, în care Nietzsche presupune fără îndoială noţiunea de „evoluţie" — deşi concepută în sens uniform şi antic tinde în special la îndepărtarea suferinţei din viaţă. Pentru Schopenhauer viaţa era suferinţă, căci încercarea voinţii oarbe de a ne încătuşa trezea rezistenţa intelectului; voinţa în realizarea scopului ei — utiliza o anumită constrângere, ceiace reprezinta o sforţare şi implicit suferinţa, durerea corespunzătoare. Pentru Nietzsche, mai puţin metafizician, dar mai puternic individualist, teoretician al unei concepţii dinamice despre viaţă, nu efortul de transformare e acela care produce suferinţa în viaţă. Sforţarea, devenirea, e legea esenţială a vieţii; e principiul ei universal. Dacă există suferinţă, aceasta e produsul tendinţei de cristalizare. de intensificare a personalităţii.

Romantismul filosofic şi literar afirmase tendinţa de lărgire şi perfecţiune a personalităţii noastre. Impotriva legilor clasice, inflexibile şi rigide, el susţinuse dreptul personalităţii umane de a determina lumea exterioară şi a interpreta faptele ei după criteriul propriu eu-lui nostru. Fichte, Schelling, Hegel, — în domeniul filosofiei pure — construiseră sisteme vaste de cugetare, în care realitatea exterioară apărea drept creaţie a eu-lui impersonal. Dar cu toată strălucirea acestor splendide construcţii filosofice, în care raţiunea se complecta din plin cu fantazia şi imaginaţia, există un defect al conştiinţei noastre, o imperfecţiune a funcţiunii de cunoaştere şi exprimare, ce nu poate fi tăgăduit.

E deformarea personalităţii în clipa în care încercăm a exterioriza ideile, gândurile noastre.

Creaţiile inteligenţii şi efectelor omeneşti întâlnesc rezistenţa materiei pe care o utilizează ca formă de exprimare. Activitatea propriu-zisă e incompatibilă cu creaţia; căci realitatea brutală deformează tendinţele, transformă aspiraţiile, suprimă scopul iniţial.

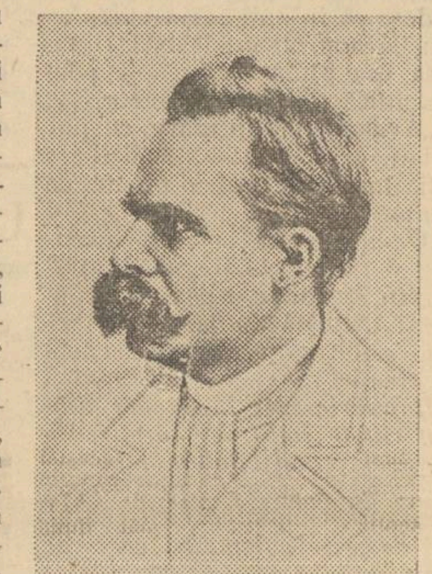
Aceasta e marea tragedie a personalităţii, al cărei unic caracter e forţa creatoare, originală. Prin realizări insuficiente, prin aparenţe înşelătoare, prin artificii de expresie şi variate forme de argumentare, personalitatea e transformată, iar creaţiile ei sunt deformate.

Aici intervine Nietzsche cu o admirabilă rezervă de vitalitate. Contrastul pe care îl prezenta viaţa lui organică palidă, anemică, veşnic ameninţată de dispariţie sau inconştienţă — cu încercarea de a reda ideii de personalitate strălucirea ei originală, nu îl împiedică pe Nietzsche de a găsi şi cauza răului şi remediul său.

„Viaţa e suferinţă" spunea Schopenhauer. Pentru a scăpa de durere — în afara ideilor platonice şi a contemplaţiei estetice, calmantă şi reconfortantă, nu există decât renunţarea la viaţă. Dimpotrivă, afirmă Nietzsche, suferinţa e produsă de sărăcia vitalităţii noastre — ceiace duce la dispariţia marilor exemplare de individualitate excepţională, — sau de imaginea tristă pe care personalităţile adevărate o au despre lume şi viaţă, în contrast cu forţa lor superioară. A abandona astfel viaţa e un act de laşitate. Datoria oamenilor mari e a desvolta viaţa, a adânci şi a spiritualiza existenţa, chiar dacă această operă se realizează cu inevitabilă dar trecătoare suferinţă.

Pentru Nietzsche salvarea omenirii de decadenţa ce o cuprinde e în intensificarea personalităţii. Această unică forţă liberatoare trebuie împinsă până la ultima limită în ascensiunea ei. Dar în afirmarea personalităţii intră un element de luptă, de opoziţie. Impotriva lumii, concepută în mod static — ceiace numeşte Nietzsche atitudine apolinică se impune dinamismul creator — atitudine dionisiacă.

Personalitatea umană nu tre-



Nietzsche

bue să aibă decât un singur caracter: sinceritatea; şi un singur criteriu: expresiunea vitală.

Ca şi Carlyle, Ibsen sau Strinberg, Nietzsche crede că sinceritatea e condiţia fundamentală a eroului, a personalităţii ce tinde a deveni supra om. Căci omul puternic nu are nevoie de înduioşare, nu are frică, ci rămâne inflexibil pe calea realizărilor superioare.

Criteriul personalităţii e expansiunea vitală, ce tinde la sporirea cantităţii de viaţă. De aceia tot ce ajută vitalitatea noastră e: bun, moral, virtuos. Dimpotrivă, ceiace ne lipseşte de forţă e semnul insuficienţii vitale. Mila, caritatea, blândeţea, sunt virtuţi caduce, eficace numai într'o societate de mizeri, căci ele diminuiază energia şi gradul vitalităţii noastre.

De aci ura lui Nietzsche împotriva creştinismului primitiv pe care îl denumeşte dispreţuitor „morală pentru sclavi".

Ideia de personalitate, afirmată de revoluţia romantică şi evidenţiată de teoreticianii individualismului, a fost reluată de psihologia contemporană. Dar lipsită de caracterul ei vitalist — şi adesea privită mai mult ca o atitudine teoretică a spiritului nostru, — ea a pierdut şi prestigiul şi forma autentic originală, în care a prezentat-o filosoful dela Pforta.

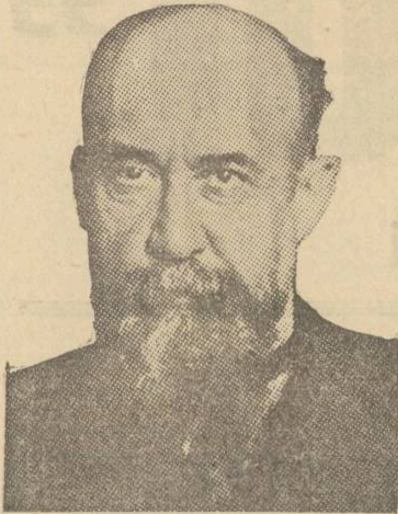
De aceia am menţionat în puţine cuvinte, concepţia personalităţii, proeminentă şi creatoare, aşa cum apare în cugetarea celui mai nedrept apreciat gânditor al sec. XIX-lea, Fr. Nietzsche.

MIRCEA MANCAŞ

CITIŢI TOŢI AZI:
în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —:
— NUMĂR SPECIAL DE PAŞTE —
MAREA INTÂMPLARE
de BRUNO FRANK un maestru al scrisului
4 LEI — ROMANUL COMPLECT. — LA CHIOŞCARI SI LIBRARI

ISTORICII ROMÂNI ŞI ISTORIA ROMÂNĂ

Conferinţă ţinută de d. N. Iorga la Paris



N. Iorga

In cele ce urmează, dăm extrase dintr'o conferinţă ţinută de d. Iorga la Paris, la Sorbona, cu prilejul recentului său voiaj în Franţa:

E mai bine de patruzeci de ani, — a spus d. N. Iorga — de când eram elev al şcoalei „des Hautes Etudes". Şcoala de atunci nu seamănă de loc cu cea de azi. Ea era adăpostită într'o clădire veche, foarte strâmtă, cu coridoare care de cele mai multe ori răspundeau în camere mici şi neîncăpătoare. In aceste camere se ţineau cursurile, — la care luam parte şi eu.

Cum la şasezeci de ani îţi face plăcere să-ţi revezi activitatea din trecut, m'am gândit c'ar fi poate necesar să rezumez în faţa unui public străin felul cum mi-a folosit învăţătura primită la „Hautes Etudes".

Cred c'ar trebui să încep cu primii ani ai secolului XIX şi să arăt dacă în trecut a fost în România o activitate istorică cu caracter romantic, activitate consacrată înainte de toate unui ţel naţionalist.

Bine-înţeles, istoria Românilor ca orice istorie naţională, regională, a trebuit să înceapă cu preocupări naţionale.

Istoria Românilor a fost scrisă la început de cronicari, care o scriau în felul redactorilor de cronici, foarte adeseori bazaţi pe amintiri personale sau pe ştiri aflate din întâmplare.

Ei n'aveau idee de critică, de altfel necunoscută în acea epocă şi în celelalte ţări.

Istoriografia românească din sec. XVII şi XVIII, adesea foarte bogate în fapte informative luate din izvoare greceşti, orientale, occidentale şi naţionale — e acceptată de ştiinţa modernă cu mult scepticism. Ne dăm seama de bogăţia acestei istoriografii numai dacă ne gândim la un Constantin Cantacuzino, elev al şcolii din Padua, format după spiritul italian. Omul acesta de o mare inteligenţă, de o curiozitate nesfârşită, îndrăgostit de Franţa, avea cel puţin o parte din calităţile unui istoric.

După cronicari au urmat istorici din Transilvania, al căror ţel era de a demonstra în primă linie descendenţa românilor din coloniştii aduşi de Traian. Astăzi, noi acordăm acestui fapt o importanţă mult redusă, preferând o colonizare populară care să fi pus bazele unei acţiuni de transformare etnică, complectată şi pecetluită de autoritatea imperială a lui Traian.

In afară de acestea, era — orice s'ar zice — patriotismul moldav şi valah, patriotismul Românilor care trăiau liberi în principate.

La scriitorii transilvăneni n'ai să găseşti niciodată romantismul războaielor pentru apărarea Crucii, războaele contra Turcilor, apărarea creştinătăţii de o parte şi de alta a Dunării.

Istoria celor două principate nu-i interesează: ei o cunosc mai mult sau mai puţin, şi nu se opresc mult asupra celor petrecute în ţările române libere.

Sângele curs în luptele sec. XV şi XVI le e aproape indiferent. Descendenţa română le e de ajuns.

Evul mediu nu prezintă pentru ei nici un interes. Cât priveşte şcoala modernă, — o exclud complect din preocupaţiile lor.

Această şcoală transilvăneană care s'a perpetuat în Principate la începutul sec. XIX n'a produs discipoli în România liberă — în România moldovenească şi valahă sau cu un termen foarte demodat, devenit aproape ridicol: moldo-valahă.

După aceasta a urmat altceva, a urmat o istorie romantică a Românilor. Generaţia din care fac parte n'are nici o legătură cu această şcoală romantică. Din contră, această generaţie a început să combată tendinţele romantice. Ea a reuşit să le îndepărteze şi să creeze alături o altă istorie a Românilor, istoria Românilor sprijinită pe documentul contemporan.

Această generaţie şi-a îngăduit să considere documentul de mare importanţă şi — dacă s'ar simţi nevoia unei şcoli noui care să ia din document numai ceea ce-ar desprinde la prima vedere, — ar fi fără îndoială o mare diferenţă.

Documentul reprezintă ceeace reprezintă orice manifestare a spiritului uman. Documentul trebue interpretat după regulele logice conform unui anumit sens psihologic.

Pentru a analiza un document şi a-i stabili valoarea, trebue să cauţi în jur situaţiuni care se aseamănă — un fapt istoric poate lămuri un altul — şi'n felul acesta poţi stabili o faptă istorică prin alta.

Pentru aceasta însă trebue să ai puţin orizont, trebue să cunoşti ceva mai mult decât faptele restrânse care se găsesc sub ochii istoricului.

A fost o perioadă romantică. Eu am cunoscut-o, şi trebue să spun, c'am adoptat-o chiar, am adoptat-o cu toţii.

Generaţia noastră a trebuit să se suprime înainte de a se lăsa pătrunsă de tirania acestei şcoli romantice.

Bogdan Petriceico Hasdeu

Această şcoală romantică nu era de origine românească. Ea a fost susţinută mai cu seamă de un om, a cărui inteligenţă foarte vastă a îmbrăţişat aproape toate domeniile gândirii.

Era un filolog în felul lui.

Mi-amintesc că venind la Paris, atunci când mi-am început studiile aci, am avut plăcerea să cunosc pe Louis Legeai. Eu eram recomandat de un filolog numit Hasdeu.

Louis Legeai a citit întâi scrisoarea prin care eram recomandat colegilor săi, apoi a adăogat:

„Am multă stimă pentru d. Hasdeu dar nu împărtăşesc părerile sale asupra felului în care trebue să scrii în domeniul filologiei şi istoriei". — Eram de părerea lui, numai că la vârsta aceea nu îndrăzneam s'o spun.

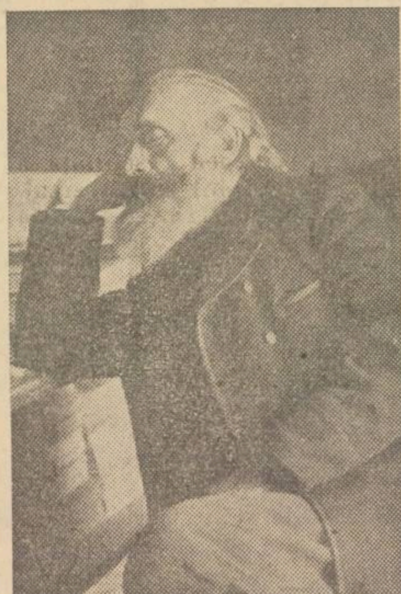
Haşdeu era român din Basarabia de un sânge cam amestecat. Familia sa trăise mult timp într'un mediu polonez.

Se ştie că'n Polonia există o tradiţie, o lungă tradiţie mistică şi el venea în epoca în care se prepara mişcarea mesianică în Polonia. Mişcarea aceasta mesianică prezenta Polonia ca sortită să sufere pentru umanitatea întreagă, să fie crucificată pentru omenire. Acesta-i era rolul în desvoltarea civilizaţiei.

Haşdeu a adăogat la numele său numele unui prinţ din Moldavia cu care era înrudit, Petriceico. El a primit o educaţie de familie poloneză şi a studiat la Universitatea din *Karnoff*.

Primind această educaţie universitară în Rusia, Haşdeu avea preocupări ce nu erau cunoscute în Principate, care, în acest timp, erau pe punctul de unire. Aici era mai ales o stare de spirit transilvăneană, spirit transilvănean diminuat, mai puţin fanatic, nu aşa exclusiv, pentru sec. XVIII.

In liceu am avut un manual de şcoală „Istoria Românilor" de August Treboniu Laurian.



B. Hasdeu

M'am întrebat întotdeauna de unde venea acest Treboniu. Acesta îşi începea istoria românilor dela lupoaică, dela Romulus şi Remus, parcurgând toată istoria Romei.

Incepea cu republica romană cu toţi împăraţii. Astfel, dacă un prinţ român se numia din întâmplare Traian, ar fi fost îndată Traian II după sistemul întrebuinţat în Grecia şi Bulgaria.

Regele Bulgariei se numeşte Boris II fiindcă a existat într'o naţiune puţin diferită şi în împrejurări care n'au nici o legătură cu regatul de azi, un Boris I.

Atunci când Grecia a avut un Constantin rege, s'au numărat împăraţii bizantini şi el a fost considerat urmaş.

La naşterea fiecărui prinţ în dinastia românească m'am temut să nu i se dea un nume care să fie legat de numele împăraţilor din Occident sau Orient.

De o parte deci, se păstra continuitatea acestei tradiţii transilvănene, cu o urmă din acel spirit mult mai puţin afirmativ, care a diferenţiat întotdeauna pe Românii de dincolo de Carpaţi.

Pentru transilvăneni există adevăruri nestrămutate, pe care noi le respectăm, dar pe care ne este greu să le împărtăşim în acelaş fel. Dacă e vorba de Constituţie, de politică sau de istorie, ei admit numai absolutul pur, pe când noi ne complacem într'o relativitate, care după mine trebue să existe oridecâte ori e vorba de gânduri şi acţiuni omeneşti.

Pe de altă parte a fost marele elan romantic. Haşdeu şi-a deschis aripile. El a transformat în felul său toată istoria Românilor. Haşdeu a fost un om de o erudiţie foarte vastă.

Lectura sa era mai mult sau mai puţin anarhică. El a găsit lucruri nebănuite, lucruri pe care niciodată nu le-ar fi descoperit un altul mergând pe o cale normală.

Am repetat acelaş lucru acum câteva luni la Academia Română, când a fost celebrat Haşdeu, mort cu câteva zeci de ani în urmă.

Sarcina de a-l celebra a fost încredinţată unui istoric şi unui filolog. Eu am început ca istoric spunând: „Cedez această mare memorie colegului meu care e filolog" — şi filologul la rândul său mi s'a părut că e dispus să cedeze marea memorie istoricuui care nu era pregătit s'o primească. In cele din urmă preşedintele a observat c'ar fi trebuit — fiindcă era vorba de o foarte mare personalitate — să ceară cuiva să-şi ia asupră-şi întreaga personalitate a lui Haşdeu, şi să vorbească asupra acestui subiect care ar fi fost interesant, —— fiindcă atât din punct de vedere al valorii umane cât şi ca lărgime a inteligenţii, a muncii îndârjite pe care a depus-o ca să descopere surse necunoscute până la el, fără îndoială că Haşdeu, a cărui activitate s'a întins până după 1890, era un om de primul ordin.

Cu greu s'ar fi găsit în Europa un om capabil — în domenii atât de diferite — ca să aibă curajul a-i continua munca.

Urmaşii lui, pe lângă acest mare talent, alături de geniul său, au realizat opere de o valoare cu totul inferioară.

Generaţia noastră a început printr'o ruptură netă cu această generaţie.

Alexandru Xenopol

Intre generaţia din care fac parte, fiind printre cei tineri, — şi generaţia romantică, a fost un om bine cunoscut la Paris şi a cărui operă începe să fie tratată într'un fel surprinzător.

Am citit de curând într'un jurnal, — deoarece istoria e supusă azi judecăţii oricărui scriitor de foiletoane, dacă a studiat filologia sau istoria — că opera lui Alexandru Xenopol e aşa de demodată sub toate raporturile, încât nu merită nici s'o mai pomeneşti. S'a zis chiar că Xenopol n'avea nici o pregătire ca istoric. Iată marea greşală; deoarece Xenopol şi-a început învăţătura prin studiul filologiei istoriei, apoi s'a dus la Berlin unde şi-a continuat serios studiile.

Acolo a publicat o teză asupra magistraturii imperiului roman. Xenopol a scris deasemenea lucrări de economie politică, dar nu se poate spune că omul acesta n'a avut respectul datorit documentului, simţul necesar pentru critică şi toată răspunderea necesară pentru o lucrare de istorie.

Opera lui Xenopol a fost desăvârşită într'un mediu nefavorabil. El era profesor la Universitatea din Iaşi, care nu era o instituţie mare. Aici n'avea o bibliotecă corespunzătoare necesităţilor sale, în felul celor din Bucureşti. Cât despre mine ori de câte ori aveam nevoe de cercetări mai ample, eram nevoit să recurg la o călătorie în străinătate.

Xenopol era cugetător, nu numai cugetător filosofic, ci în acelaş timp un cugetător de domeniul său, în domeniul istoriei.

Este exact că s'a scos o nouă ediţie din opera sa în româneşte apărută în şase volume, continuată de două volume asupra domniei Principelui Cuza şi alte două tratând originea şi desvoltarea partidelor în România.

Ediţia franceză în două volume conţine foarte puţin din opera sa.

Ediţia a doua în româneşte a fost făcută cam pripit.

Dacă te gândeşti să publici o lucrare din nou — după douăzeci de ani şi cu tot ce-a dat noua generaţie — vezi că tot ce-ai adăugat are un caracter mai curând superficial. Atunci când mi-a oferit editorul să revăd această ediţie, după ce-am verificat câteva capitole, am trebuit să refuz această însărcinare, deoarece eram convins că nu voi putea face un serviciu memoriei profesorului meu care m'a îndrumat în viaţă!

Pentru istoria universală trebue să spun că am aceiaşi recunoştinţă pentru un om căruia nu i-am fost elev ci recomandat pentru examenul de doctorat la Leipzig.

Acesta m'a tratat cu asprime la examen, dar apoi m'a îndemnat să scriu cele cinci volume de istorie a imperiului otoman şi cele două de istorie a românilor.

Eu cred că e mai bine să fii tratat cu asprime la un examen şi apoi să capeţi o misiune din partea profesorului însuşi, decât să capeţi note bune şi apoi să fii uitat cu desăvârşire.

Opera lui Xenopol e încă utilizată cât priveşte anumite capitole, sau ca istorie generală a Românilor poate fi citită cu folos.

In orice caz, Xenopol e un spirit occidental, format la o şcoală foarte bună şi muncitor. El a lucrat cu materialul pe care-l avea la dispoziţie şi a introdus în istorie cugetarea şi forma.

Xenopol a fost tratat cu asprime de un om care a fost mult timp profesor de istoria Românilor la Universitatea din Bucureşti. Deşi era de o cultură remarcabilă, e puţin cunoscut în străinătate, — fiindcă n'a publicat lucrări decât în româneşte într'o epocă în care se vorbea prea puţin româneşte în străinătate. Astăzi e altceva, aşa încât cei ce scriu au o răspundere mai mare decât atunci când scriau în familie, unde o critică favorabilă era o datorie de prieten şi una rea, — o tendinţă de concurenţă.

Acel despre care vorbesc în momentul de faţă se numeşte Onciul. Şi Onciul avea teorii filologice; el credea în necesitatea articolului chiar pentru numele de familie.

Onciul era elevul şcoalei vieneze. Cine cunoaşte şcoala vieneză, îşi dă seama că nu are nimic comun cu şcoala din Berlin unde fusese format Xenopol.

Şcoala vieneză e mult mai redusă decât cea din Berlin unde rămăsese o urmă din spiritul larg al lui Ranke.

Eu cred că astăzi chiar, în cugetarea istorică a germanilor, a mai rămas ceva dela omul acesta foarte mare în domeniul său şi în viaţa intelectuală a ţării întregi.

Ranke a deschis orizonturi largi. Printre toţi cei ce-au scris istoria universală a sec. XIX, nu e nici unul care să posede calităţile reunite ale lui Ranke. Opera lui e veşnic nouă.

Şcoala din Viena era o şcoală de paleografi, de diplomaţi, de editori de texte. Adepţii erau preparaţi să scrie istoria Austriei, istoria dinastiei habsburgice şi a statelor austriace. Pentru aceasta nu era nevoe de orizont ci din contră. Cum putea fi prezentată istoria tuturor provinciilor acestora într'un chip unitar, când ele nu au nimic comun?

Un filolog care a scris şi istorie, un austriac de rasă slavă însă pe care-l recomand studenţilor de faţă e Iricek, care mi-a arătat la Ragusa metoda sa de lucru.

Cred că nimeni nu-l va întrece sub raportul metodei.

Când avea de cercetat un document, lua o bucată de hârtie, o tăia de mărimea documentului, trăgea linii, care corespundeau rândurilor documentului, şi'n felul acesta obţinea aproape fotografia documentului.

In sfârşit, când scria un articol, el scria numele proprii de două ori, odată în cuprinsul rândului şi odată deasupra ca să nu se înşele cel ce citea.

Cât priveşte părerea sa asupra valorii sărmanelor acţiuni ce îndeplinim — pe care trebue să le considerăm astfel ca să nu fim descurajaţi atunci când o afirmă altul — iată ce-mi spunea:

„Lucrarea pe care-o termin e pentru mine o spaimă continuă. Eu n'o consult nici odată, nici măcar n'o pot privi, o îndepărtez pur şi simplu.

In acelaş timp gândea: „„în acea epocă eram mai bine decât astăzi". Şi asta era o consolare.

Onciul făcea parte dintr'o familie de nobili de a treia clasă din Bucovina.

Era un om de o cinste perfectă, cu un profund sentiment de responsabilitate. Onciul a lăsat cea mai mare parte din opera sa în manuscris şi exemplul acesta arată că nu e bine.

Ori îţi publici manuscrisul aşa fel ca să tresari şi'n mormânt, sau familia se face stăpână pe manuscris şi-l consideră o comoară. Tot aşteptând un cumpărător excepţional care nu vine, ajunge un timp când dispare şi manuscrissul. Imediat după moartea lui Onciul exista o lucrare terminată: „Relaţiile Ţărilor Româneşti cu Ungaria".

Cu toţii ştiam că lucrarea era gata de editat, dar niciodată n'am putut şti soarta acestei lucrări rămase în manuscris.

Eu regret mult că Onciul n'a fost cunoscut în străinătate, fiindc'ar fi găsit de sigur critici, pe care să-i intereseze.

In felul acesta lucrarea lui a fost de notorietate pur naţională. Chiar această notorietate naţională începe să scadă şi fără motiv, fiindcă Onciul a scris multe pagini, care n'au nevoe de nici o corectură.

S'a zis: Onciul, foarte bine, aparţine ortodoxiei metodei; Iorga e un romantic, un naţionalist. In acelaş timp se vorbea de un altul de care mă voi ocupa în curând, format şi el la şcoala austriacă, dar care studiase şi'n Rusia. Acesta a fost un fel de Irecek al nostru, deşi activitatea sa nu s'a întins aşa de larg ca cea a savantului austriac.

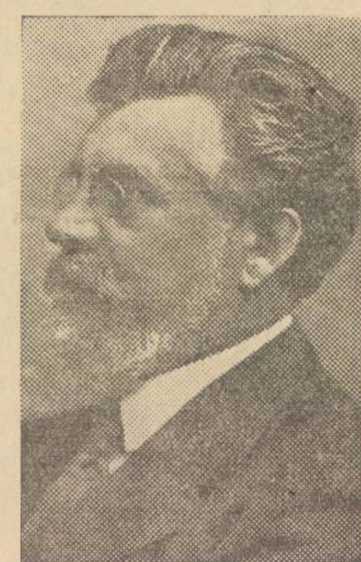
Şi acesta era dat la o parte; desigur generaţia era rea în întregime. Pentru morţi se făcea câteodată excepţie, de multe ori chiar se găseau şi cuvinte bune pentru memoria lor.

Ion Bogdan, cunoscut între filologi, s'a ocupat cu studii slave. Colecţia sa de documente slave, minunat prezentate, e rezultatul unui lung studiu în care aducea o filologie fără pereche. El sacrifica uşor cincisprezece ani pentru o colecţie de două sute de documente ca pentru minunata culegere de documente slavone din sec. XV, consacrate domniei lui Ştefan cel Mare sau pentru publicarea vechilor cronici slavone din România, cronici din sec. XVI scrise în slavoneşte.

Slavona a fost pentru ţările române ceeace-a fost latina pentru occident.

Bogdan a început la Viena studii filologice. Istoria vieneză nu e acelaş lucru cu filologia vieneză.

Istoria vieneză e făcută de Germani pentru partea germană a Austriei. Studiile filologice la Viena erau făcute în mare parte de savanţi care aparţineau altor naţionalităţi şi chiar de Slavi, care aduceau în aceste studii un spirit diferit de spiritul german, un spirit cu mult mai larg.



D. Onciul

Bogdan a petrecut câtva timp în Rusia. El a fost coleg cu d. Boyer, care nu-şi poate aminti de Bogdan fără emoţie, emoţie pe care o împărtăşesc cu el oridecâteori ne întâlnim.

Prin faptul c'a publicat o mare colecţie de documente, Bogdan a ajuns să scrie şi pagini de istorie asupra sec. XV.

S'a crezut că reprezentanţii generaţiei noui s'au format fie în Germania, fie în Austria.

Eu n'am avut ocazie să judec, dar n'am fost îndreptat nici spre Viena, nici spre Berlin.

Eu sunt doctor dela Leipzig, unde m'am dus să-mi trec doctoratul. Am fost deasemenea student la Berlin în cursul unui semestru, unde am frequentat, de două ori, trei profesori la care cred c'am ascultat — a asculta e un fel de-a vorbi — cel mult, vreo zece lecţii.

In urma convenţiei ce aveam cu Statul, trebuia să-mi fac studiile în Germania. Le-am făcut în adevăr dar după ce fusesem elev la „Ecole des Hautes Etudes" la Paris, după ce-mi terminasem studiile universitare în România şi-mi luasem diploma la Paris.

Dacă-mi permiteţi ca terminând să vorbesc puţin de modesta mea colaborare, pot spune că metoda am căpătat-o mai curând aici decât ca elev al d-lui Xenopol la Iaşi.

Xenopol era un cugetător foarte distins, un om foarte plăcut.

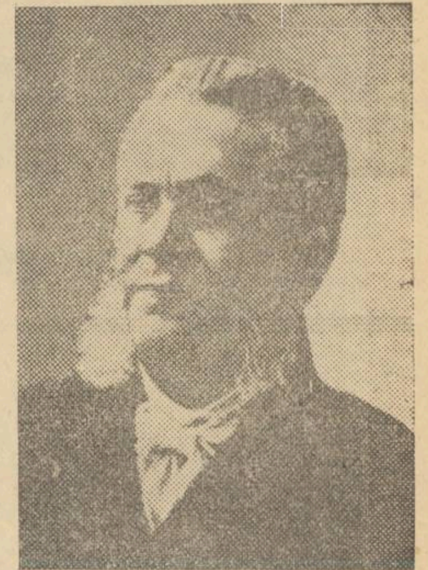
Când îşi ţinea cursul n'avea nimic solemn şi eu cred că e mai bine aşa decât o solemnitate care e mai bine venită la Tribunalele militare în timpul stării de asediu.

Xenopol glumea cu studenţii mai ales acolo unde descoperea o trăsătură interesantă.

Seminar nu exista la Iaşi.

Când m'am dus în Germania în 1892, am fost invitat să iau parte la lucrările de seminar la un profesor, care scrisese istoria cruciadei Sfântului Ludovic.

Deabea sosit, mi s'a pus o întrebare. Ceilalţi aşteptau răspunsul noului venit, sosit de curând dela Paris. Eu cunoşteam destul de bine răspunsul, ca unul care scrisesem „Philippe de Mézières"... dar mi-a fost imposibil să spun data la care fusese scrisă o anumită operă. Am răspuns:



A. D. Xenopol

„Nu-mi amintesc". Toţi colegii mei germani au făcut un gest de indignare.

Bine-înţeles, aceasta a fost prima şi ultima oară când am frequentat seminarul.

Seminarul făcut în felul acesta nu era prea util. Lunga mea experienţă mi-a dictat aceasta: Şi eu am un seminar, dar n'am catedră.

Vaga asemănare, care a existat întotdeauna între o catedră şi un seminar, m'a înspăimântat.

Sunt cazuri când am observat următoarele: profesorul dă o lucrare; el cunoaşte bine-înţeles subiectul, dar nu în măsura în care-l cunoaşte studentul care-şi consacră un timp bine definit ca să se informeze. Când vine ziua judecăţii, colegii studentului îl privesc cu invidie mai ales — amintirile mele nu depăşesc graniţele României — dacă şi-a preparat bine lucrarea.

Colegii au dreptul să zică nu şi atunci profesorul e nevoit să intervină.

Cum de multe ori se întâmplă ca studentul să posede mai pe larg subiectul ca unul ce-a lucrat amănunţit în acea direcţie, situaţia profesorului devine extrem de delicată.

Dacă toate acestea pot aduce invidie între studenţi şi chiar să compromită pe profesor, e mai bine să nu existe seminar, sau, — dacă totuşi se crează — să se facă aceasta cu multă discreţie.

Am învăţat aici practica erudiţiei. La epoca aceea se simţea influenţa aproape tiranică a Germanilor.

D. Roques îşi aminteşte că nu există nici măcar precizare.

Se lucra din greu, nu ţi se dădea nici o încurajare; ţi se repeta mereu: consultă documentul şi numai documentul. Iată ce-am făcut şi eu timp de douăzeci de ani.

Se spunea chiar: omul acesta nu e în stare decât să publice numai documente. Era necesar procedeul acesta, fiindcă informaţiile erau aşa de restrânse încât era muncă inutilă să încerci să scrii o pagină de istorie cu ceeace aveai la îndemână.

In loc de-a continua traversarea aerului duşi pe aripi romantice, cum făceau predecesorii, noi ne-am pus modest la lucru.

Există o mare colecţie de documente care servesc la istoria românilor, colecţii care poartă numele savantului român din Bucovina sau mai curând a diletantului bucovinean, care avea acces liber la arhivele din Viena unde putea lucra fără nici o restricţie, colecţia Hurmuzache. Colecţia e publicată puţin cam la întâmplare fără prea multă grijă de critică.

Colecţia a fost încredinţată pentru publicare excelentului romancier şi nuvelist Slavici. Alături de el am lucrat şi eu şi cred c'am publicat vreo zece volume destul de mari din colecţie.

Amândoi ne băteam joc de fişele pe care le legi una de alta ca să alcătueşti o lucrare; dar multe din ele-mi servesc şi azi.

Acum reiau istoria mea asupra Imperiului Bizantin care a fost publicată în traducere engleză fără adnotări. In ediţia textului francez, adaog astăzi notele care mi-au rămas pe fişele păstrate. Pentru prima dată deci, graţie epocei din Paris, se introduce în istoria Românilor un scrupul în privinţa informaţiunilor, o critică foarte serioasă şi'n acelaş timp două calităţi pe care le-am primit prin cultură, dar şi prin exemplul profesorilor în mijlocul cărora ne-am petrecut un şir de ani, — şi anume: o carte e înainte de toate o carte.

Nu se cerea nimic altceva decât de a se pune problema clar şi de a ajunge la o soluţie rezonabilă. Atunci însă când *studiile* dela articol trec la carte, e necesar ca această carte să aibă o arhitectură, în care să te regăseşti. Trebue evitată o învălmăşală de colibe şi palate prin care să te fofilezi singur.

Trebue să fie un oraş cu străzi, bulevarde şi pieţe, în care să distingi centrul şi mahalaua.

Nu poţi plasa cuptoarele unei uzine în mijlocul pieţii „de la Concorde", ceeace se întâmplă adeseori în erudiţiune.

In acelaş timp mi s'a repetat de multe ori că trebue să te gândeşti la felul cum scrii, încât am îndrăznit să ne reamintim scriind istorie că e totuşi un gen de literatură dacă nu prin critică şi informaţie, cel puţin prin prezentarea faptelor.

Oare practica aceasta a ştiinţei înseamnă c'am uitat sfaturile primite dela şcoala unde-am fost elev?

Eu nu cred. Şi chiar dacă m'ar convinge cineva de contrariul, mă simt obligat să afirm c'aşi persevera totuşi.

Comicăria noutăţii

Când, la mijlocul veacului XVIII, literaţii începură a fi curioşi de poezie populară, exotică, sau europeană medievală, printre isbucnirile entuziaste din primul ceas se auziră şi glasuri din ale celor ce steteau la îndoială sau rezistau noutăţilor indistinct sărbătorite. Răsfoind o colecţie de cântece din veacul XIII, Schiller, altfel natură inflamabilă, zisese: la început primăvară, la sfârşit iarnă, iar la mijloc plictiseală. Astăzi, orice om neprevenit, fie el altminteri cât de învăţat medievist, va mărturisi că judecata lui Schiller despre poezia Minnesaengerilor este nu numai spirituală — este exactă. Poezia veacului de mijloc apare cititorului actual tipicară şi monotonă grozav. In lucrul literar medieval stăpâneşte calapodul până la stupiditate. Dar numai în cel medieval?

In ultimii ani ai secolului trecut, Brunetière, ca să-şi justifice prea puţinele pagini despre literatura franceză veche într'o carte unde istorisea doar viaţa literară întreagă a Franţei. spunea, în felul său brusc: poezia epică din evul mediu nu are stare civilă; şi nimic nu seamănă atât de întocmai cu o chanson de geste *ca o altă* chanson de geste *oricare ar fi; tot astfel un mister dramatic cu altul, un cântec liric cu alt cântec liric. Asta era pe vremea când Normalienii steteau în opoziţie îndârjită cu cei dela Ecole des hautes Etudes. Medieviştii erudiţi erau bănuiţi de germanism, de lipsă de gust, de prostie în sfârşit, şi declaraţi profanatori ai frumoasei tradiţii franceze. Asemenea învinovăţiri şi defăimări au aruncat apoi naţionaliştii francezi în faţa filologilor până prin anii războiului. Negreşit a trebuit în cele din urmă să se opereze o împăcare, — pe altarul spiritului naţional, se'nţelege. Desbinarea ar fi fost, în acele zile critice, paradox vătămător şi scandalos.*

Cred că acea împăcare se poate completa altfel, mai general.

Erudiţii medievişti demult s'au desbărat de pueril voita admiraţie în faţa pachetelor de cântece, poeme şi mistere de identică anostie şi de aceiaş esenţială anonimitate din toate limbile Apusului.

Paul Zarifopol

Dar spiritul istoric ne impune, deopotrivă, silinţa de a actualiza trecutul, şi silinţa de a privi actualitatea în distanţă istorică. Ar fi deci frumos ca referenţii, şi cercetătorii chiar, de literaturi actuale, să ia seama în sfârşit că sunt prada unei iluzii vulgare. Căci volumele de lirică, romanele şi dramele care, săptămână cu săptămână, împestriţează vitrinele şi fac agitaţie pe scenele europene, se topesc uşor, pentru cine ştie să le privească, într'un corpus liric, epic sau dramatic, întru nimic mai puţin monoton decât colecţiile trubadurilor şi ale clericilor literaţi din „noaptea evului mediu". Majoritatea consumatoare şi, potrivit ei, majoritatea producătoare de literatură, e abia mai diferenţiată astăzi decât în veacul XI. Omul de mijloc actual este victima docilă a ideii de noutate şi originalitate, pe care, fireşte, nu e în stare să o verifice carte cu carte. Modernii au găsit doar şiretlicul iscăliturii cu orice preţ, iar în zilele noastre cu deosebire marafetul pseudonimului cu poetică rezonanţă.

Şi publicul nu prinde de veste că iscălitura deloc nu garantează paternitate leală. Conspiraţia comercială a editorilor cu criticii lor simbriaşi, nutreşte cât se poate iluzia populară a diversităţii şi a noutăţii. Astăzi au doar scriitorii mai multă grije să manopereze cu cele 36 de intrigi sau situaţii lirice, pe care le-a stabilit nu de mult un isteţ dramaturg francez. Pentru monotonia idioată a tipurilor de eroi şi eroine, orice fabricant de busturi pentru frizeri are motiv să invidieze pe orice scriitor cu trecere în public. Snobismele imbecile de vocabular, de retorică şi sintaxă, prin care poema lirică se fleşcăieşte în aceiaş ciorbă cu banda de reclamă, le pomenesc timid: nu vreau să ofensez, prin insistenţe, pe cititorul bun.

In viitoarele trei zile cu drepturi la odihnă, referenţii de literatură se destind şi cască — cască. Unii din ei, mai puţin surmenaţi, surâd şiret şi dulce maldărelor de noutăţi pe calapod, despre care vor urma să trâmbiţe, — a treia zi, după Scripturi.

PAUL ZARIFOPOL

Citiţi:
„LECTURA"

CELE MAI MARI SUCCESE

EDITURA „ADEVERUL”

prezintă pe fruntaşii literaturii româneşti



Jean Bart

EUROPOLIS

Lei 80.—



G. Călinescu

CARTEA NUNŢII

Lei 80.—



Ludovic Dauş

ASFINŢIT de OAMENI

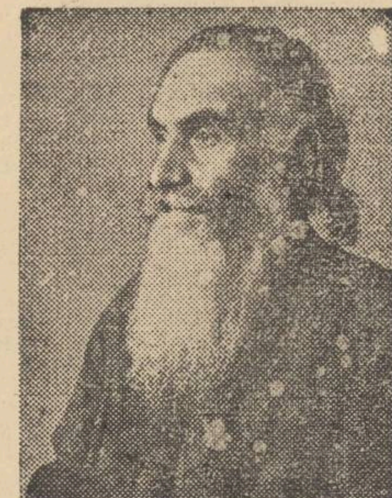
Lei 80.—



Victor Eftimiu

KIMONOUL INSTELAT

Lei 40.—



Gala Galaction

PAPUCII lui MAHMUD

Lei 50.—



I. St. Ioachimescu

ŢĂRANI si TÂRGOVEŢI

Lei 40.—



I. Minulescu

3 ŞI CU REZEDA 4

Lei 50.—



Liviu Rebreanu

RĂSCOALA

Vol. I SE MIŞCĂ ŢARA
„ II FOCURILE

2 volume Lei 160.—



M. Sadoveanu

LOCUL UNDE NU S'A INTÂMPLAT NIMIC

Lei 60.—



H. Sanielevici

LITERATURĂ şi ŞTIINŢĂ

Lei 50.—

ALTE ORIZONTURI

Lei 60.—



Damian Stănoiu

CAMERE MOBILATE

Lei 60.—



C. Stere

IN PREAJMA REVOLUŢIEI

Vol.	I Smaragda Teodorowna	Lei 80
„	II Vania Răutu	„ 80
„	III Lutul	„ 80
„	IV Hotarul	„ 80



Tudor Teodorescu-Branişte

FUND. CIMITIRULUI, 13

Lei 50.—



Dr. Ygrec

MEDICUL NOSTRU

Lei 150.—

SUB TIPAR:

Regine Incoronate de **Maria Regina României**

Destinul Lordului Thomson of Cardington de **Martha Bibescu.**

Pământ nou de **F. Gladkov,** traducere de **A. Toma.**

Aventurile din str. Grădinilor de **M. Sevastos.**

Viermii pământului de **C. Ardeleanu.**

Clopotele din M-rea Neamţu, de **Gala Galaction.**

Memoriile Agatei Bârsescu.

Alexandra Feodorovra de **Maurice Paleologue** cu o prefaţă de **C. Stere**

Adela de **G. Ibrăileanu.**

In căutarea mea de **Demostene Botez.**



Știință și stil

In ce măsură au oamenii de știință nevoe de „stil"?

Evident, nu li se poate cere tuturor să mânuiască metaforele sau să creeze imagini ca romancierii sau ca poeții. Dar sântem în drept să le pretindem să cunoască adevărata valoare a cuvintelor radicale, să știe să pună virgula unde trebue și să înșire cuvintele în ordinea necesară.

S'ar părea că lucrul acesta e dela sine înțeles. Din nefericire, se pot cita lucrări de știință, sau de pseudo-știință, ai căror autori ignorează datoriile lor față de limbă.

Iată bunăoară cazul unui tânăr care a publicat în ultimul timp vreo câteva volume și care a făcut și o teză de doctorat (nu știu dacă a fost acceptată).

E vorba de d. Lucian Predescu. D-sa l-a studiat pe Creangă în două volume intitulate *Ioan Creangă, Viața și Opera*. (Editura Bucovina, București, 1932).

Las la o parte faptul că autorul nu l-a înțeles pe Creangă și că-l analizează greșit. Chestia aceasta nu intră în subiectul prezentului articol. Mă voi ocupa numai de greșelile de exprimare, din care dau mai jos câteva mostre.

Creangă a fost decorat pentru a doua oară. *„Ca și la prima, nici această decorație n'a fost purtată niciodată de Creangă. Veleitatea i-a lipsit țăranu lui Creangă"*. (I, p. 161). D. Predescu confundă *veleitatea* cu *vanitatea*.

In 1885, Creangă a fost afectat de un nou atac de epilepsie și a căzut pe jos în clasa unde preda. Și d. Predescu adaugă: *„se repetase simptoma din anul 1884"*, confundând *simptoma* cu *sincopa* (I. p. 166).

Dupăce a fost bolnav, Creangă *„se mai reabilitase"* (I, p. 160), adică, pe românește, „se restabilise".

Despre cineva care-și face iluzii, d-sa ne spune că e *iluzionist* (I, p. 76; II, p. 26 și 27), adică „scamator de bâlci".

In cărțile de știință se întrebuințează cuvântul latinesc *ibidem* cu înțelesul de „în aceeași carte sau revistă", și *idem* pentru „acelaș autor". D. Predescu scrie regulat *ibidem* pentru *idem;* de exemplu (I, p. 37): *„Th. D. Sperantia, Amintiri despre Creangă, „Adevěrul" din 24 Noembrie 1923 (cf. ibid. în broșură, Iași, „Viața Romînească"...*

„Din timpurile cele mai vechi, povestirile mistice au fost apanajul tuturor neamurilor". (II, p. 79). *Un apanaj pe care-l are toată lumea?*

„...nu în zugrăvirea unui defect actual al societății, ci în zugrăvirea unor defecte care au existat și există..." (II, p. 59). Iată deci că un lucru nu e actual, din cauză că există și astăzi.

Toată lumea știe ce e *un tip literar:* un personaj care nu are valoare individuală, ci reprezintă o întreagă categorie de oameni: Iată cum înțelege d. Predescu acest termen: în Ion Roată *„Creangă n'a descris un tip. Ca Ion Roată erau poate mulți.* (II, p. 36).

„In mod vizual s'a reținut pe imaginea cititorului acțiunile personagiilor..." (II, p. 93). De sigur că e vorba de *retină*, nu de *imagine.*

„Iată un simbol, după cum numeroase sunt simboalele dela țară între om și celelalte vietuitoare". (II, p. 29). Aici mărturisesc că nu înțeleg ce valoare are cuvântul *simbol.*

La pagina 128 ni se vorbește de *„primul debut"* al lui Creangă, despre care aflăm că era *„timid și cam fricos"*. Nu lipsește, de altfel, nici *„perfect de bine"*. II, p. 25).

Iată acum câteva greșeli de sintaxă:

Un mijloc sigur de a identifica pe cei care nu știu să scrie, este să le supraveghezi întrebuințarea participiilor prezente, la care e sigur că se vor încurca. In adevăr:

„Nesupunându-se acestor fenomene răsăritene... consistoriul pedepsește pe Creangă". (I, p. 90). Credeți, de sigur, că consistoriul nu s'a supus? Nu, ci Creangă.

O regulă elementară cere să nu schimbi timpul dela o propoziție la alta, dacă acțiunile lor sânt simultane. Iată totuși ce citim în *Opera lui Creangă.* (II, p. 44):

„Insă cu nora a treia, soacra o pățește. Cum veni în casă, își puse în gând să se răzbune. Din prima seară își îndeamnă cumnatele..."

De altfel, d. Predescu navighează cu mari dificultăți pe marea perfectelor simple. Cine nu simte cât e de falsă fraza:

„Accidentul fu exagerat, Creangă fu crezut mort, iar ziarele din București i-au făcut necrologul. (I, p. 16 și urm.).

Altă piatră de încercare este întrebuințarea conjuncțiilor completive *că și să:*

„Consistoriul opinează și Mitropolitul admite că diaconul Creangă e oprit pentru totdeauna din diaconie". (I, p. 35 și urm.); opinează că e oprit, sau opinează să fie oprit?

„Consistoriul hotărăște... că e exclus din cler. (I, p. 97).

Lipsa articolului după *toate* nu se întâlnește numai la străini: *„toate trei nurori"*. (II, p. 45).

Lapalissade:

„Totuși, Amintirile I au scăderi față de celelalte — ceeace le pun în urma lor — (II, p. 34; citește *pune* în loc de *pun*), etc.

Iată acum câteva exemple de fraze:

„Faptul că I. Creangă chiar luptase și votase lista antisemită a lui Conta, acesta nu va întârzia să-și recompenseze prietenul sincer..." (I, p. 142).

„Maiorescu voia să traducă... opera lui Creangă;... Și în ce limbă voia să traducă? Probabil, cred eu, căn nemțește, deoarece — pe de o parte — Maiorescu stăpânea această limbă, mai bine decât pe celelalte limbi europene, pe de alta, înclinarea gustului lui Maiorescu pentru cultura germană. (p. 153).

„Amintirile lui Creangă trăesc prin forma lor. Suavitatea, patriarhalismul le formează limba în care sunt scrise. Pentru deplina reușită a ușurinței și plăcerii limbii..." (II, p. 33).

„El cheltuește prin propria-i pungă..." (II, p. 25).

„Așa că, n'a scris vreun basm, un Delavrancea, un Ispirescu sau oricare povestitor român, pentru ca subiectul basmului să nu-l găsim la vreun popor învecinat..." (II, p. 79). Cine n'a scris un Delavrancea, un Ispirescu? S'ar părea că vre-un basm e subiectul. In orice caz, aflăm în ce scop nu l-a scris: pentru ca să nu găsim subiectul basmului la vreun popor învecinat.

Iată și câteva precepte de gramatică teoretică:

Pentru d. Predescu, *„așa a fi, n'a fi așa"* e condițional (II, p. 104). Mai departe (II, p. 106), ne spune că *„Insăși valoarea oricărui participiu prezent constă în durată"*. Așa dar când spunem de cineva *„scoțând un țipăt"*, înțelegem că țipătul durează o zi întreagă?

Traduceri de proverbe: *a trage la aghioase* înseamnă „a suferi de frig" (II, p. 97); *un nebun aruncă o piatră'n baltă și zece cuminți n'o pot scoate* simbolizează cearta (II, p. 100); *părinții mănâncă aguridă și fiilor li se strepezesc dinții* se adresează profitorilor (ibid.) și așa mai departe.

Cred că citatele acestea sânt suficiente pentru ca cititorul să se poată convinge că nu toți cei care publică studii de literatură știu să scrie.

AL. GRAUR

FALSE PAGINI DE AUTOBIOGRAFIE

Premieră

Poate că tot fastul premierii n'a fost decât în închipuirea mea. Ca și succesul dealtfel. Răsunător, se pare, numai pentru mine; căci un prieten leal și deloc invidios, deși autor dramatic și el, mi-a spus, felicitându-mă:

— Ai avut o clacă admirabilă!

Dar tot atât de bine se poate ca totul să fi fost real. Și lumina isbitoare dela intrare, și echipagiile care soseau în șir neîntrerupt, și femeile în luxoase toalete de seară cu orbitoare, somptuoase bijuterii — ca și bărbații în haine solemne.

Dar mai bine să vă povestesc totul cu deamănuntul ca să vedeți singuri de partea cui e dreptatea.

Inainte de ridicarea cortinei mi-am căutat protagoniștii.

— Delicioasă idee ai avut venind. Am să joc numai pentru tine, să vezi... interpretarea mea personală are să fie o neașteptată surpriză — îmi spuse Popeasca, încetând de a-și mai da cu pudră și primind omagiul mânii. Apoi, generoasă, îmi întinse buzele.

— Vrei să-mi auzi fraza de efect? mă întrebă Victorian. E ceva uimitor!... Are să fie un succes!... Mi-o declamă.

— Extraordinară — zic. Ai să revoluționezi!...

Și în gând:

— Poate o trece neobservată... sau i s'o încurca limba... altfel strică tot, dobitocul.

— Credeam că nu mai vii — mă întâmpină, surâzătoare, Marietta. Ți-am rezervat o surpriză: rochia mea din marea scenă... Crapă Popeasca!...

— Dragă — obiectez — dar e mai bogată decât a ei!

— Asa am vrut și eu!

— Bine, dar joci pe o femee oarecum săracă! Mult mai săracă decât...

— Ce are aface?

N'am putut s'o conving.

In momentul când s'a ridicat cortina, inima a încetat aproape să-mi mai bată.

Mi-am revenit după primele replici firești, fluide, care, după cât am putut să observ, impresionară spectatorii.

Joc de scenă admirabil. Textul rezistă de minune examenului scenii. (Dovada experimentală a reușitei piesei). N'aud nici-o șoaptă — din contră, mi se pare că văd încordare la spectatori. In loja de alături doi îndrăgostiți își strâng mereu mâna când se regăsesc într'unele fraze, sau situațiuni ale piesei.

In sfârșit, cortina se lasă. Aplauze. Patru ridicări de cortină.

— Admirabil! Admirabil! isbucnește cineva lângă mine.

— Bună piesă!

— Autorul! Autorul!

Sunt încântat.

Alerg pe culoare, în căutarea prietenilor pe care i-am semănat în sală pentru verificare. Sunt primit însă cu mutre lungi.

— Nici-o impresie, chiar indiferență — îmi comunică primul.

— Cum?

— Slabă de tot... poate actele celelalte — răspunde al doilea.

— Toți spun că actorii au jucat mizerabil!

Mă dusei în foyer. Intâlnii alți cunoscuți și amici veniți cu bilete gratuite.

— Dezastru! „Aranjază-te" cu critica... Te sfătuesc prietenește...

— Nu te lua după el! O scoți la capăt... Marieta a avut o zi bună! Și toată sala-i plină de prietenii ei!

— Impresionant decor! Și ai ales bine valsul din „Văduva veselă".

In realitate era „Invitation à la valse".

— Vin din colțul criticei — îmi spuse alt prieten. Toți cronicarii, dar toți...

— Ei?

— Găsesc că decorurile nu sunt adequate... cât despre piesă...

— Nu mă mai tortura!

— Cred că are să cadă. N'are acțiune Și e prea literară.

Mă retrag în loja mea, tulburat, neliniștit.

— Dacă prietenii au dreptate, atunci...

Vine nevastă-mea, cumnată-mea. Amândouă sunt voioase. Imi observă totuși frământarea.

— Dragă, pari indispus. Ce ai?

— Sunt distrus... îmi cade piesa... dezastru... toți mi-o spun.

— Aș!... prostii!... De unde le-ai mai scos?

— Dragă — și săr în sus de bucurie — tu crezi.. ai auzit ceva?

— O să aibă succes... și încă mare... decorurile, toaletele — sunt superbe... Nely a și cerut Mariettei, adresa croitoresei.

— O mulțime de doamne — adaugă cumnată-mea — și-au luat modele de rochii... Piesa e minunată! N'ai văzut? Popeasca și Marieta se întrec în toalete!

Se ridică din nou cortina.

Ascult cu înfrigurare. Și mai ales aștept cu spaimă „fraza de efect" a lui Victorian. Falșitatea psihologică a interpretării, întâia oară îmi apare catastrofală. Imi pare rău că nu l-am rugat să renunțe. Mă îndoesc că ar fi vrut, dar... Groaza-mi crește din moment în moment. Mă gândesc: să strig: foc? Să fug din sală? Din teatru?

Curiozitatea însă mă reține.

In sfârșit, tirada.

Trag de guler, care deși destul de larg, parcă mă strânge.

„Mă iau după el tiptil... îi săr în spate... Il trântesc jos și-i pun genunchiul pe piept... îl sugrum".

— Cu „voce surdă" — îmi vine să-i strig, în ultimul moment, indicația din text, peste care a trecut fără s'o bage în seamă. Trebue să-i dai spectatorului iluzia pârâirii oaselor, a frângerii...

Stau însă ca împietrit.

Victorian narează pasagiul ca și când ar povesti o luptă eroică. Sfârșește cu glas puternic ca pentru proclamarea unui triumf.

Lojile mi se par că se învârtesc cu mine. Aș dori să fiu oriunde.

Isbucnește însă o salvă puternică de aplauze.

Se aruncă flori.

— Am înebunit? Visez? Aplauze la scenă deschisă pentru o enormitate?

Mă trag de păr. Mă doare.

Mă uit în sală. Mi se pare că văd satisfacție.

Nu mai înțeleg nimic.

Mă întorc cu spatele spre scenă.

Revin însă îndată în poziția inițială. Un fluid parcă a străbătut sala făcând-o să freamăte. Popeasca a intrat în scenă. Intrare perfect jucată.

Mă bucur; dar, după primele replici, mă indignez. Popeasca joacă rolul pe dos. E surpriza „interpretarea personală" pe care mi-o păstra pentru seara premierei.

Sunt furios peste fire. Rup programul în bucățele mici. Fug după ea îndată ce ese din scenă. N'aud aplauzele. Mă lovesc de un mașinist, dar nu-i spun „pardon".

— Am fost bine, nu? mă întreabă Popeasca îndată ce trecui pragul cabinei.

— Mizerabil! Falș! Falș!

— Cine, eu?

— Ai jucat bine, dar rolului i-ai dat o interpretare fantazistă. Ai jucat altă eroină.

— Sergianu mi-a spus adineauri că am creiat o eroină așa cum a visat-o autorul.

— Eu mă pricep mai bine ca el.

— Serios? Un critic voiajat, care...

— Sunt singurul în măsură să știu ce am vrut să..

— D'aia nu-mi place să am de a face cu autori dramatici... au scris un moft acolo și vor...

Tocmai atunci intră și Sergianu.

— Fetițo, ai fost delicioasă, delicioasă!

— Inchipuește-ți! Domnului nu i-am plăcut! Ei nu.. asta le întrece pe toate... în loc să-mi fii recunoscător că ți-am salvat piesa... fără mine cădea sigur... Mă rog, trebue să admiți că este o idioțenie... n'a fost viabilă decât în scenele jucate de mine... și acelea destul de puține... rolul cel mai „gras" l-ai dat toantei de Marietta... O idioată, o bâlbâită... pe când eu... care m'am sacrificat jucând...

Trec prin sală. Sunt întâmpinat de aceiași impecabili dezinteresați prieteni.

— Căderea e sigură! Cum ai putut să scrii așa ceva?

— Dacă izbutești e numai mulțumită lui Victorian. A avut accente rare... mai ales în scena povestirii omorului...

— Nimeni n'ar fi jucat mai bine! Poți să te feliciți! D'apoi Popeasca! A fost o poemă!...

— Fleacuri! A aplaudat parterul... dar balcoanele? Ele dau tonul! Marele public!

Incepe actul al treilea.

— Dragă — îmi spune nevasta — nu te mai mișca... mă distrezi.

Trec alături, într'o lojă goală.

Aud hohote de râs, exclamații:

— Mare caraghios și Brancu ăsta!

Mă întorc uimit. Explicația: marele comic „colabora", făcând dintr'un naiv un desăvârșit cretin. Râsetele se potolesc. Aud mai puțin sufleurul. Artiștii sunt aproape stăpâni pe ei — jocul este uneori chiar firesc. Imi pare că sala se încălzește.

Răsuflarea încetează să-mi mai fie precipitată.

Văd în întuneric, ici, colo, fluturând fragmente de alb — batiste.

Mă uit în loja de alături — îndrăgostiții mână în mână se strâng unul lângă altul și trăesc laolaltă cu eroii mei. Pun binoclul la ochi — văd ochii spectatorilor strălucind... lacrimi.

Cortina cade încet și spectatorii uită să se repeadă la garderobă.

Furtunoase aplauze. Interpreții râd, trimit sărutări sălii. Sunt tras de mâini de protagoniste și adus la rampă spre a fi arătat, ca o curiozitate, galeriei care strigă în delir: — Autorul!

Imi felicit protagonistele — totul e bine când sfârșitul e bun.

— Șapte ridicări de cortină!

— Ei? Ce zici de improvizația mea? — mă întreabă radios Brancu.

— Hm! Bună...

— Genială! Fără ea îți cădea piesa! A râs publicul ținându-se de burtă.

— O prostie — îmi spuse Victorian, când Brancu se întoarse să vorbească lui Hâlmu. — Aplauze la scenă deschisă și flori n'am avut decât eu.

— Pardon! se amestecă ațoasă Marietta. Coșurile au fost pentru mine! Maestre, trebue să recunoști că...

— Incontestabil, succesul ți-l datorez în întregime!

— O gâscă, o gâscă îngâmfată, — îmi șopti Vasileasca după ce Marietta se îndepărtă. Crede că ea e totul în teatru. Aș fi vrut să văd ce s'ar fi ales din piesă fără mine? Ba nu, zău?

— Ei nu, că au haz — îmi spuse Popeasca. Iși închipuesc că piesa n'ar fi avut succes fără ele. Să-ți spun drept, eu tocmai din cauza lor m'am temut! Marietta — ce caraghioasă! — și încrezută! — și-a trimis singură flori. Nu mai poți trăi de cabotine... se laudă cât le ține gura... Ce zici de creația mea?

— Scumpă...

— Fără modestie — cred că este una dintre cele mai mari ale teatrului românesc. Și răscolitoare... până în adânc... Nu ți-a evocat toată drama și fatalismul iubirii?

— Ba da! Și...

— Am și aranjat cu Gălățeanu dela „Restabilirea", cu Demetrian dela „Presa"... O coloană întreagă, cu portret, despre mine... va scrie că au fost cincisprezece ridicări de cortină... Cât despre creația mea — ai să vezi...

— Eram sigur de succes — mă întâmpină primul prieten. E o piesă bine construită; material, calitativ, bun.

— Succes de stimă! mă consolă al doilea amic strângându-mi înțelegător mâna.

— Succes de public, dragă... cantitativ... ori tu știi că succesul îl constitue calitatea.

— Nu poți să vorbești de un succes franc... au aplaudat balcoanele, dar parterul... aproape indiferent. Și, orice ai zice, el hotărăște de soarta unei piese...

CONSTANTIN PELMUS

DOCUMENTE OMENEȘTI — J. F. LOUIS MERLE

Mantaua și cârjele

Intre Paramaribo și Trinidad, marea fusese agitată.

Nu s'a liniștit decât când am ajuns la Sainte-Lucie, unde transatlanticul s'a oprit pentru zece ore. E pașnică și frumoasă insula asta, din care geniul colonizator al Englezilor a scos tot ce se putea scoate, căci ținutul era sărac. Trestia de zahăr și distileriile de rom s'au desvoltat repede aici.

Capitala, Port-Castries, are într'adevăr un aspect britanic cu vilele ei, cu străzile curate, cu biserica uriașă, cu magazinele, cu *hall*-urile și cu antrepozitele ei pline de clienți.

Am rătăcit prin oraș. Am admirat grădina tropicală, unde se găsesc adunate la un loc speciile cele mai rare de copaci și mi-am trecut vremea la un negustor naturalist care mi-a arătat scoici gravate și pești cu forme bizare, pescuiți în adâncurile oceanului, minunat de bine păstrați și împăiați.

Un fluerat de sirenă mi-a adus aminte că trebuie să mă întorc pe vapor. La intrare, m'a îmbrâncit un negru voinic, îmbrăcat după ultima modă, care părea a fi un om de seamă de prin partea locului.

Și-a cerut iertare.

Pleca în Portugalia, pentru afaceri. Și am bănuit îndată că n'o să fie un tovarăș de drum plictisitor. Intr'adevăr, mai pe urmă am recunoscut la el, încă odată, politeța legendară a mulatrilor cu oarecare educație.

Până la Azore marea a fost din nou neliniștită.

In rarile nopți calme, pe puntea dindărăt se adunau emigrații. Cei mai mulți erau Spanioli și Portugheji. Cântau în cor romanțe languroase, în ritm domol. Pe urmă, cu încetul, puntea se golea. Toți se duceau să se culce în paturile lor strîmte, și nu se mai auzea decât uruitul elicei, — parcă bătea inima corăbiei adormite.

Zilele erau toride.

Așteptam noaptea, cu liniștea ei răcoroasă. Stăteam singur pe puntea din față și acolo venea din când în când, să-mi ție tovărășie, negrul care se îmbarcase la Sainte-Lucie.

Ne aminteam împreună, în gânduri descusute și fără șir, de ținuturile ciudate pe care le-am cutreerat, de pădurile necălcate de picior omenesc, de mlaștinele fără sfârșit, de savane, de *pripri*-uri, de popasurile la gura marilor fluvii la ceasul blând al refluxului.

— Cunosc Senegalul și Coasta de Ivoriu. Aveți acolo colonii frumoase, îmi spuse într'o seară Josué Lastor, cetățean englez, născut la Trinidad. Ați izbuti, desigur, să scoateți ceva din ele, dacă ați simplifica administraia. Guadelupa și Martinica sunt adevărate bijuterii. Cât despre Guyana, unde am stat două luni ca să pun la cale niște afaceri, — nu știți s'o puneți în valoare. Aveți acolo și pușcăriile acele, care-s o rușine, și nici nu folosiți cum trebue munca penală. La Dominique, la Trinidad, la Sainte-Lucie, noi Englezii am pus pe osândiți la treburi utile. Rezultatul: drumuri, canaluri, porturi. Mi s'a spus că Guyanejii sunt disperați că trebuie să îndure lepra asta a ocnelor, și că pușcăriașii muncesc mai mult pe la funcționarii administrației, fără nici un folos pentru colonie. E adevărat?

— Da... am răspuns, așa face impresia.

— Nu insist, — d-ta ești Francez. Dar, tocmai pentru că ești Francez, dă-mi voie să-ți spun că evadații din pușcăriile Guyanei au năpădit până într'atâta Surinamul, Demerara, Port-of-Spain, — încât în coloniile noastre din Antile, compatrioții voștri pe care-i întâlnim pe-acolo sunt priviți totdeauna cu oarecare bănuială.

— Exagerezi.

— Iți spun impresia unui om care a călătorit mult. Și totuși, cunosc povestea unui fugit din ocnă, — poveste tristă. L-am cunoscut în Brazilia, într'o mahala din Rio-de-Janeiro. Se îmbarcase ca mecanic, subt nume de împrumut, pe bordul unei corăbii care urca pe Amazon în sus. Foarte îndemânatec, se statornicise și izbutise să-și înjghebe o prăvălioară.

Trăia modest, avea nevastă și copii.

Și, când s'a declarat războiul, — nu e minciună, — s'a angajat în Legiunea Străină. A fost rănit grav și repatriat în Brazilia, fără să poată obține o pensie. In lipsa lui, nevasta-i dispăruse cu copii cu tot.

L-am întâlnit acum vre-o șase luni și l-am ajutat, că era prăpădit. Mergea în cârji și abia mai putea munci. Când l-am întrebat dece nu și-a dat pe față adevărata lui stare civilă, a plecat capul și mi-a răspuns:

— M'am temut de formalități, mi-a fost frică să nu fiu recunoscut ca pușcăriaș fugit din ocnă... Tot ce-am putut obține, a fost să fiu repatriat, și asta datorită unui medic militar căruia i-a fost milă de mine și nu m'a dat pe mâna *lor*...

Viața nenorocitului era ca și sfârșită. Tot ce putuse nădăjdui, se risipise. Dar îi era încă frică de pușcărie. Cu toate acestea, era un mare mutilat, un om care-și plătise păcatele și care niciodată nu-și făcuse socoteala că fapta lui ar putea să-i răscumpere trecutul. Oricare ar fi fost crimele lui, când l-a chemat țara, a simțit nevoia ispășirii. Și acum, în desnădejdea lui adâncă, — pe care, trebue s'o recunosc, suflete milostive caută s'o ușureze, — încearcă să adune, ban cu ban, prețul călătoriei pe vapor, căci are, din nou, nostalgia pământului în care s'a născut.

E infirm, cred că nu mai are dece se teme. Mi-a mărturisit că dacă s'ar putea întoarce în satul lui, ar găsi prieteni care știu cum s'au petrecut lucrurile, *atunci*... Și-ar putea închipui un atelier modest și ar munci încă, atât cât îl mai ajută puterile.

L-am întovărășit într'o zi până la căsuța lui săracă. Și cu un glas dureros, care nu se poate uita, mi-a spus, arătându-mi o manta ruptă, o bonetă soldățească și două cârje de lemn:

— Cu atâta m'am întors dela război: uniforma de invalid și cârjele. Cred că mi-am ispășit păcatele. Aș putea să mor liniștit. De altfel, n'am fost singurul care am plecat. Convoiul nostru avea 150 de soldați, și eram printre ei cel puțin zece voluntari, evadați care, pe vremuri, n'au putut îndura robia și rușinea pușcăriei... Și ei au ispășit, ca și mine. Decorațiile, pensiile, — astea nu sunt pentru noi. Dar tot avem conștiința unei fărâmituri de glorie: gloria de a fi luptat....

Nu știu ce s'a mai întâmplat cu nenorocitul acesta. Nu i-am putut uita nici obrazul pecetluit de suferință, nici tâmplele cărunte fără vreme, nici resemnarea lui care nu era lipsită de noblețǎ.

Tovarășul meu, Josué, a tăcut.

A rămas pe gânduri, cu inima strânsă.

Intre noi, tăcerea grea stătea ca un martor.

Elicea vaporului se învârtea, — și'n vuetul ei parcă se deslușeau suspine.

Trad. de OTILIA CAZIMIR

Citiți „REALITATEA ILUSTRATĂ"

Romanul „gros" și romanul „subțire"

Sub titlul „Criza cărții", *Adevărul literar* a publicat de curând o însemnare referitoare la scăderea numărului cumpărătorilor de cărți și la cauzele crizei de librărie.

Autorul acelei însemnări ajungea la concluzia că „prețul cărții n'are mare influență. Sigur e faptul că amatorul de lectură se uită cu un aier disprețuitor la cărțuliile anemice de două sute douăzeci și cinci de pagini cu douăzeci și patru de rânduri pe fiecare față".

Rândurile de mai sus ne-au amintit un foileton publicat acum vre-o două luni într'o gazetă germană. Autorul foiletonului, ascuns sub anonimatul X. Y. Z., tratează pe larg chestiunea romanului „gros" și al romanului „subțire", dar privește problema sub alt unghiu decât cel comercial. Actualitatea temei desbătute ne îndeamnă să redăm în traducere aproape întreg foiletonul.

„Tineretul, nerăbdător și vijelios dă pe tărâmul scrisului dovada unei grabe explicabile prin aceia că vrea să-i întreacă pe înaintașii lui; dar cum aceștia stau rareori pe un pegas eșit din modă, tineretul ține s'o ia razna pe un motociclu modern care să-i lase în urmă pe toți bătrânii incomozi. Tempo! Tempo! acesta-i cuvântul de ordine. „Hamburghezul sburător", „berlinezul furios" trebue să ajungă la o cât mai rapidă valorificare și în literatură. Noua generație nu vrea să știe nimic de splendoarea și vibrația stilului, de cizelarea subtilă a limbii, de bogăția comparațiilor, de ritmul și melodia topicei cuvintelor, ci pretinde că poezia... trebue să devină mai prozaică.

Romanul „gros" și romanul „subțire"

Tinerii literați nutresc o deosebită ură față de romanele în mai multe volume; și e caracteristic pentru armonia care domnește azi în sânul familiilor de poeți, că Klaus Mann privește cu un dispreț formal romanele în mai multe volume, deși tatăl său Thomas a devenit celebru cu voluminosul roman „Muntele fermecat" iar unchiul său Heinrich, cu ciclul de romane „Zeițele", care sunt adevărate comori spirituale ale literaturii universale. Cu toate astea i se declară războí romanului „gros" și i se cântă osanale celui „subțire".

De ce să scrii atâtea cărți groase, când poți spune acelaș lucru într'un singur volum subțire, prin omiterea prolixității, a zugrăvirii detaliilor și a sclipirilor spiritului, limitându-te să înșiri fapte pur și simplu? Romancierul nu trebue să aducă pe lume copiii grași ai fanteziei lui, ci numai copiii slabi. „Conciziunea e sufletul spiritului", susținea până și Shakespeare. Dar înseamnă aceasta că conciziunea trebue să fie și sufletul romanului? Intr'o satiră publicată acum 40 de ani, Jean Richepin descria tipul unui scriitor molipsit de morbul acestui ortodoxism, care și-a tot comprimat romanul, alcătuit din patru volume, pânăce a ajuns la o epigramă de patru rânduri.

Preferințe

Că indispoziția, înăcreala, ba chiar mânia unora dintre tinerii literați se ridică împotriva romanului tare, preferând romanul slab — atât la propriu cât și la figurat — această pornire trebue raportată și la faptul că celor mai mulți romancieri tineri le piere repede respirația, că le lipsește vlaga și arta precum și liniștea și răbdarea necesară unei opere temeinice, profunde și istovitoare, la care se adaogă considerația că talentul sau geniul, chestiunea de căpetenie într'o valoroasă producție poetică, nici nu intră în sfera preocupărilor lor.

Slăbiciunea tinerilor critici n'are decât să le influențeze în așa fel gustul încât să respingă o muză dolofană à la Rembrandt și să se entuziasmeze pentru una gingașă, pentru trupul svelt al unei figuri de Botticelli; preferințele lor se pot îndrepta dintr'un sincer entuziasm chiar pentru fabricațiile seci ale prezentului mecanizat, — oricum ar fi, despre gusturi nu poți vorbi, când ai tu însuți gust. Dar când această atitudine critică a Germaniei tinere — ea a apărut sub acelaș aspect și in alte state — e înflăcărată de motive impure, ca ura de rasă și de clasă, invidia concurenței, șovinismul politic și național, atunci se impun cele mai aspre cuvinte de condamnare. Vom releva un singur exemplu de rătăcire literară, tot atât de răutăcioasă, pe cât de reprobabilă.

Intre Will Vesper și Ștefan Zweig

Aci, în Germania trăește un scriitor înzestrat, anume Will Vesper. El a scris esseuri, romane și altele, dar n'a izbutit să cucerească un succes răsunător. Se prea poate ca slabul raport moral și material al activității lui literare să fie cauza pentru care s'a alăturat mișcării crucii încârligate, și pentru care a dat la iveală o revistă, cu vădtul scop de a amărî viața tuturor scriitorilor germani cu renume, care nu vor să jure credință maestrului Hitler. Gerhart Hauptmann, Thomas Mann, Wassermann, Kellermann, toți fruntașii Parnasului german — au fost pe rând insultați în această revistă. De curând i-a venit rândul și lui Stefan Zweig să fie atacat în chipul cel mai brutal cu putință. Minunata operă a acestui poet, „Marie Antoinette", e considerată... prea lungă, prolixă; iar Zweig, genialul mânuitor al cuvântului, e acuzat că nu stăpânește limba! Iți piere graiul când citești asemenea enormități. Cei mai de seamă poeți și critici au considerat această operă drept cea mai frumoasă carte scrisă în ultimii ani. Dar Will Vesper e de altă părere și își exprimă nemulțumirea într'un chip atât de bădăran, încât îți vine să te 'ndoești nu numai dacă judecata lui e sănătoasă, ci dacă el insuși e sănătos. Huxley a observat foarte just: „E lipsit de sens să discuți cu Carlyle, pentrucă n'ar însemna să discuți decât cu indigestia lui Carlyle". Să discuți cu Will Vesper ar fi mai fără sens, căci cine ar fi atât de nătâng încât să se angajeze într'o polemică cu veninul?

Dar să ne înapoiăm la punctul de plecare al considerațiunilor noastre și să stabilim dacă romanul trebue să fie „subțire" sau „gros", „gras" sau „slab", „dolofan" sau „gratios" — pe scurt, dacă trebue să cuprindă unul sau cât mai multe volume. Dacă aruncăm o privire asupra literaturii tuturor națiunilor și timpurilor — fapt redus la o ochire fugitivă asupra turnului babilonian al literaturii universale — constatăm din nou cunoscuta mișcare a valurilor în goana fenomenelor, pe care Ligeti o anunță cu atât efect. Incontestabil, romanul gros se ridică în grația criticei și publicului cetitor asemeni valului, pentru a ceda apoi locul romanului subțire. Dar ar fi din cale afară de greșit să se urmeze îndeobște regimul de „slăbire" literară, pe care tinerii romancieri și critici de pretutindeni vor s'o prescrie camarazilor lor mai mult sau mai puțin înzestrați. — Legendele și romanele eroice, legendele și romanele cavalerești, cântecele și romanele satirice, toate au fost lungi și late, uneori chiar adânci, ca „Simplicissimus" al nemților. „Gargantua" al francezilor, și „Don Quichotte" al spaniolilor. Apoi se întinde un drum dela dolofana „Nouvelle Héloise" de Rousseau la voluminosul „Wilhelm Meister" de Goethe. In volume nu mai puțin compacte stau înaintea noastră măestrele opere „David Coperfield" de Dikens, „Comédie humaine" de Balzac, „Rougon-Macquart" de Zola, „Războí și Pace" de Tolstoi, „Frații Karamazov" de Dostoievski, „Notarul Satului" de Eötvös, „Omul de Aur" de Jókai, iar în timpurile mai noui — pentru a pomeni numai câteva din numeroasele opere existente — „Plăcerea" de d'Annunzio, „Forsyte Saga" de Galsworthy, „Jean Christophe" de Romain Rolland și „Etzel Andergast" de Wassermann — iar pe lângă aceste creațiuni ale artei poetice moderne s'au mai putea cita multe, foarte multe romane foarte „groase" pe care nici un cunoscător și nici un profan, nici un cititor și nici o cititoare nu le-ar dori mai „subțiri". Căci există cărți care nu pot fi destul de lungi, după cum există și cărți care nu pot fi destul de scurte.

Dar e admisibil să impui un regim de slăbire sau de îngrășare literară?

Un roman de 1000 pagini

Inaintea oricărui răspuns, voiu remarca, că întrebarea și ideile care se leagă de ea ne-au fost sugerate de citirea romanului „Constanța și Sofia" de Arnold Bennet. Cele 1000 de pagini vor da din nou prilej tinerilor critici să repete rețeta degresării literare. De fapt, conținutul romanului lui Bennet ar putea fi povestit pe cincizeci de pagini, poate și pe o singură pagină sau, la nevoe, în câteva rânduri, cam astfel: Intr'un oraș de provincie trăiesc două fete încântătoare, de familie onorabilă, a căror frumuseță cucerește toată lumea. Cea mai mare, Constanța, se căsătorește cu conducătorul salonului de mode al părinților ei, devine o soție și o mamă fericită, rămâne apoi văduvă și trăiește mai departe înconjurată de respectul concetățenilor. Sofia, sora ei mai mică, se lasă amăgită de un comis-voiajor, fuge cu el la Paris, unde se căsătoresc, e părăsită, luptă singură eroic, strânge avere și se înapoiază însfârșit în orașul ei natal, pentru a muri acolo.

Asta-i, pe scurt, cuprinsul romanului. Dacă în cele 1000 de pagini nu găsim nimic senzațional, nici un efect tranșant, nici o grosolănie erotică și nici jocuri de spirit rafinate, găsim în schimb ceva mai bun și mai frumos în această operă admirabil construită și închegată; găsim o profundă cunoaștere a oamenilor, un stil admirabil și o calitate care devine tot mai rară în literatura narativă: e creată pentru inima și sufletul, pentru suferința și bucuria tuturor muritorilor.

Ultimile pagini ale romanului oglindesc un suflu de amărăciune: „Pentruce am trăit? Care a fost sensul întregii mele vieți?" — dar Heine ne-a lămurit odinioară, că numai un nebun se poate aștepta la un răspuns. Problemele existenței, conflictele vieții, bucuriile și suferințele ființei omenești au fost din nou înfățișate de Bennet, în conformitate cu scopul și ținta artei poetice, dar mai cu seamă ale artei narative.

De aceia, socotim absurd să măsori romanul după lungime și să așezi romanul „subțire" peste cel „gros". Adevăratul poet își dă el singur seama cum și ce fel să-și formuleze ideile. Și ar fi tot atât de greșit să lauzi pe Conrad, Maupassant, Hamsun, Mikszáth, pentrucă au scris romane „subțiri", pe cât ar fi de naiv să acuzi — pe lângă romancierii deja pomeniți — pe un Proust, Joyce, Dreiser sau Döblin, că neluând în considerație recomandațiile de comprimare și de slăbire, s'au întins cât au crezut ei de cuviință.

Pentru a întări cele spuse odată, repetăm: un roman poate fi lung și totuși de scurtă durată, după cum altul poate fi scurt și totuși interminabil. Adevăratul romancier știe el însuși ce dimensiuni trebue să ia opera lui.



Cinematograful

In carne și oase

Aș putea alcătui o listă destul de lungă a filmelor rulate în ultimele două săptămâni și despre care n'am vorbit nimic pentru bunul motiv că nimic, absolut nimic nu se poate spune de ele.

Pe fotografiile afișate afară se pot recunoaște chipuri de actori buni, care adeseori ne-au dat reale plăceri estetice, care, însă, orice ar face, nu pot salva neantul unei comedii muzicale cum este bunioară aceia jucată înainte de apariția în carne și oase a Martei Eggert.

Cât despre Marta Eggert îmi este imposibil să spun cum e. Mai întâi pentru că aci fac cronică cinematografică și nu prospecte pentru crescătorii de fete. Și al doilea pentru că nu am văzut-o. S'a întâmplat chiar ceva destul de instructiv pentru mine. Umblând de colo până colo prin „Cartierul premierelor", am dat peste un afiș enorm, unde am cetit: „Azi ultima seară cu Marta Eggert în carne și oase". Bine-înțeles, am intrat numai decât. (In fond. de ce „bine-înțeles"? Căci nu e deloc dela sine înțeles ca cineva să se precipite, ca la o mare pomană pe care ți-e teamă să n'o pierzi, asupra „ultimei seri în carne și oase etc.". Dar în momentul acela, înconjurat de turma pleziriștilor de bulevarde, simțeam și gândeam ca un membru din cireadă. Și am intrat iute în sală, cu sentimentul că mă grăbesc să nu scap o mare pricopseală).

Pentru toate aceste motive m'am simțit extrem de mândru când, cinci minute după asta, am realizat adevărata situație și mi-am zis că e nedemn și imoral pentru un om în toată firea să stea un ceas să înghită tot soiul de umpluturi artistico-muzicale pentruca, drept recompensă, să i se permită a vedea cum e, în carne și oase, o domnișoară germană extrem de oarecare... (asta o știam din aparițiile ei pe ecran, din care păstrez amintirea unei fetișcane mai mult tânără decât interesantă, cântând curățel și jucând mai degrabă corect în filme de cele mai multe ori nesărate).

Consolări

In timp ce filmele proaste se succed, spectatorul care vrea să rămână optimist își poate spune două lucruri:

Mai întâi că publicul, oricât de nepriceput, oricât de lipsit de gust ar fi, tot sfârșește prin a înlătura ce este rău. Nu pentrucă are judecată artistică sigură (dinpotrivă: marele public e prin definiție neestet), dar datorită legii generale a oboselii. „Comedii muzicale", „super-reviste" — toată această producție postișă va dispărea nu pentru că e proastă, ci pentru că e multă. Inferioritatea calitativă nu-i un cusur perceptibil marelui public. In schimb prea marea abundență îl supără. Marele public are un suflet frust, primitiv și sărăcăcios. Ca atare, el cunoaște bine acea grabnică plictisire în fața repetiției prelungite. Filozoful francez Henri Bergson descoperea chiar o constanță suficient de mare în această oscilație a atenției publicului în favoarea unui lucru și apoi în favoarea lucrului exact contrar, pentru a vedea într'însa una din legile fundamentale care cârmuesc sufletul societăților, lege pe care propunea el să o numim „legea dublei frenezii". In virtutea ei este de așteptat că, după o exagerare în sensul entuziasmului pentru genul „comedii muzicale", va urma o exagerare inversă, o silă generală și o defavoare absolută.

Iată o primă socoteală consolatoare pe care și-o poate face spectatorul dezolat în fața chirielei de filme proaste.

Dar spuneam că mai poate face și o a doua. Intr'adevăr, cu toată aparența de bătaie de apă în piuă și de tropăit pe loc, un câștig, un progres tot trebue să iasă din asta. Tot Bergson spunea foarte bine: „mișcarea pendulară în care evoluează societățile nu-i pendulară decât cu numele, căci niciodată o oscilație nu se termină cu revenirea complectă în chiar punctul de unde s'a plecat; acest punct e totdeauna mai mult sau mai puțin depășit. Tot ce trăiește trădează o mișcare înainte, cu un plus de creație, de neprevăzut și de schimbare, cu un supliment necontenit de noutate. Acelaș lucru se întâmplă și cu rabașarea comediilor muzicale. Cele mai anoste, mai stereotipe și mai sterile dintr'însele tot conțin câte un progres — negativ sau pozitiv. Cu ocazia turnării fiecărei inepții arta ecranului și a jocului actoricesc se perfecționează, se face mai sensibilă și mai mlădioasă. Fiți siguri că toți regisorii care fac filme ca „Regină pentru o zi" sau „Vânt de primăvară". „Când două inimi se întâlnesc", „O fată ca tine", etc., etc., la sfârșitul muncii simt o vagă nemulțumire în sufletul lor și își dau seama că încă odată și-au bătut joc de talentul actorilor, și de demnitatea onor publicului, și mai ales de propriile lor resurse de regisori. Și-și vor spune: Ei, mă voi despăgubi data viitoare. Imi voi plăti datoria către artă la proximul film". Și astfel, subt formă de remușcare, se întreține o dorință de mai bine care din când în când răbufnește într'un film bun ca „Grand Hotel" sau ca „Fete în Uniformă".

Ș'apoi afară de asta, în timp ce filmele proaste se țin lanț, actorii, tocmai pentru a masca inanitatea operii jucate, sunt obligați să joace din ce în ce mai bine, din ce în ce mai nuanțat. Astfel, inepțiile diverse care ni se reprezintă fac oarecum oficiu de exerciții prealabile, „agerimi" gimnastice, drill-uri de antrenament pentru asuplisarea talentelor actoricești destinate odată și odată unor roluri mai vrednice de mijloacele lor.

Elan sportiv

Pentru ilustrarea optimismului de mai sus, voi cita, din noianul de filme proaste, pe acela intitulat „Marathon". Nimic nu-l distinge de frații săi întru nulitate. Nimic, și totuși găsim, la sfârșit, o scenă interesantă, nu în ea-însăși, ci pentru făgăduelile pe care le conține. Ni se reprezintă o mare cursă de „cross-country", în care câștigătorul face, în apropiere de potou, eforturi riguros supraomenești. Avem sentimentul net al depășirii, prin voință, a propriilor mijloace fizice ale omului. Șampionul, la un moment dat cade, fulgerat. Cuvintele camaradului său îl scoală iarăși. Și cursa continuă. Oscilațiile succesului în duelul său cu chinezul cap de coloană, ne dau acele contorsiuni mușchiulare ale atenției executate de jucătorul de biliard cu coada piciorului sau de spectatorul de circ cu gâtul pentru a urmări pe „omul sburător", schimonoseli pe care Estetica germană le numește foarte frumos „Einfühlung des Ich in das Objekt", adică pătrunderea, pe calea sentimentului, a Eului nostru în obiectul contemplat. Dar să revenim la peripețiile filmului. La un metru înainte de potou, eroul e apucat de un cârcel la unul din picioare. Imposibil să-l ducă înaintea celuilalt. Spectatorul gâfâie. „Ich"-ul său străbate mai mult ca oricând „Objekt"-ul. Atunci, luptătorul face un ultim efort. Cu amândouă mâinile își apucă piciorul imobilizat de crampă, îl ridică în sus ca pe un bagaj, ca pe un bagaj de o sută de kilograme, și încet, contractându-și toți mușchii, sfârșește prin a-l depune în fața celuilalt picior, realizând astfel acel ultim pas care îl despărțea de linia țelului.

Semnalăm acest pasagiu, pentru că,deși nu este decât un debut și o încercare încă grosolană, e totuș o indicație prețioasă, căci reprezintă o sursă fecundă de cinematograf adevărat.

Amintim în treacăt că femeea acestui film este prea frumoasa Brigita Helm, aceea pe care, în termeni filozofici, am putea-o numi „Proasta integrală". Dar asupra acestei chestiuni vom mai reveni altă dată.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Opera — Filarmonica

Premiera dramei muzicale a lui *Eugen d'Albert, „Tiefland"* la Opera Română a constituit un spectacol foarte interesant și bine realizat. Lucrarea lui d'Albert a fost compusă acum 30 ani și aproape toate teatrele de operă din străinătate o au astăzi în repertoriul lor.

Demn de această celebritate, „Tiefland" este într'adevăr una din producțiile cele mai de frunte ale școalei muzicale veriste. Ariile inspirate, pitorescul coloritului orchestral, felul în care orchestra subliniază momentele de intensitate dramatică ale textului, toate acestea capătă în opera lui d'Albert un caracter specific verist. Compozitorul a împrumutat aceste mijloace de expresie în bună parte maeștrilor italieni ai genului. Deaceea, ascultarea lui „Tiefland" amintește adesea muzica unui Puccini, Mascagni, sau Leoncavallo ; aceeași lucrare dovedește deasemenea o strânsă înrudire cu „Carmen" a lui Bizet.

Opera „Tiefland" a fost însă compusă într'o epocă dominată, mai ales în ceeace privește muzica germană, de influența lui Wagner. D'Albert, departe de a o evita, s'a lăsat cucerit de această dominație a maestrului de la Bayreuth. O parte din actul III și aproape întregul act al doilea sunt o mărturie evidentă a influenței wagneriene; prin tratarea lor vocală și orchestrală, aceste fragmente își trag inspirația din *Parsifal* și mai ales *Tristan*.

Este poate un merit al lui d'Albert, acela de a fi unit în partitura sa profunzimea wagneriană cu avântul și vigoarea muzicii italiene. „Tiefland" nu izbutește însă să realizeze unitatea dramatică a operelor marelui compozitor german și nici nu este animat de temperamentul vijelios al meridionalilor. Și apoi, acestui amalgam de influențe atât de contrastante, d'Albert n'a reușit să-i imprime pecetia unei concepții originale și a unui stil personal.

„Tiefland" rămâne cu toate acestea o operă încântătoare prin bogăția inspirației melodice și prin căldura lirismului său pasionat; iar evocarea pitorescă a frumuseților naturii dă partiturii lui d'Albert un cadru pastoral de intensă poezie.

La Opera Română, „Tiefland" a fost pus în scenă de d. Sigismund Zalesky. Montarea d-sale este în general interesantă. Nu ne împăcăm însă, cu decorul actului I, care înfățișează un peisagiu dela munte. Credem că acest decor nu trebuia să fie realizat sintetic și că o montare mai apropiată de realitate, adică de natură ar fi fost mult mai potrivită cu muzica lui d'Albert.

Premiera operei „Tiefland" la Opera Română s'a bucurat de o foarte reușită interpretare vocală și orchestrală.

Tenorul *Nicu Apostolescu,* într'o surprinzătoare dispoziție vocală, a cântat cu multă strălucire în rolul lui Pedro. Jocul de scenă al d-sale a fost, însă, mai puțin potrivit, Pedro fiind un păstor naiv, iar nu un sărac cu duhul, cum ni l-a redat d-sa.

Rolul Marthei a fost susținut de d-na *Aca de Barbu* cu mult relief dramatic și cu o voce de mare amploare.

Rolul lui Sebastiano, care convine foarte bine temperamentului d-lui *Jean Athanasiu* n'a fost decât o nouă izbândă în galeria marilor sale creațiuni.

Restul ansamblului, omogen, a secundat cu înțelegere pe interpreții principali.

D. Alfred Alessandrescu a pus la punct întregul spectacol cu multă conștiinciozitate.

D-sa a știut cu deosebit talent să scoată în relief nenumăratele frumuseți ale operei lui d'Albert.

*

După cererea generală, d. Ionel Perlea a reluat într'un concert, Simfonia II de Mahler. Am reauzit cu plăcere această a doua execuție a colosalei lucrări, cu prilejul căreia marele dirijor a întâmpinat în public acelaș succes pe care l-a repurtat și la prima audiție. La începutul programului, d. Perlea a dirijat cu sensibilitatea și avântul ce-l caracterizează uvertura la „Freischütz" de Weber.

R. N.

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria: „Voiaj de Plăcere" comedie în 3 acte de Rudolf Oesternicher și Ludwig Hirschfeld

Poate, mai mult decât oricând — și mai mult decât oricare altul — teatrul Regina Maria a cunoscut, în stagiunea aceasta, unul din anii cei mai grei ai existenții sale. In acest sfârșit de stagiune, compania dela „Podul Senatului" oferă, publicului bucureștean, comedia „Voiaj de plăcere", opera a doi autori austriaci.

„Voiaj de plăcere" e o comedie ușoară, simplă, fără pretenții, care ar putea fi tot atât de bine, libret de operetă sau sursă inspiratoare de tablouri revuistice.

Sunt o serie nesfârșită de tablouri, în care acțiunea nu lâncezește nici un moment. Farmecul acestei comedii îl constitue, peripețiile prin care trece d-rul Beno Lindeman, plecat în voiaj de plăcere, pe care vrea să-l transforme într'o escapadă amoroasă.

Insoțit de Dolly, o jună blondă și fermecătoare, Lindeman, prins la percheziție, ca contravenient la legea devizelor, se vede nevoit să se întoarcă acasă. Dar pentru a procura totuși, câteva zile de plăcere, tinerei însoțitoare, primește în compartimentul său — în schimbul a 400 de lire — pe un necunoscut, tipicar și arțăgos, dela care îndură cele mai mari mizerii. Ajunși la Bellagio — ținta călătoriei — fără nici un ban, tânăra însoțitoare a doctorului Lindeman se dă drept soția doctorului, pe când doctorul este recomandat ca... șofeurul coniței. De aici, o serie întreagă de încurcături. Speranțele și visurile de fericire ale doctorului sunt distruse. Doamnei i se dă o cameră la etajul I-iu și șofeurului una la subsol. Din șofeur, doctorul Lindeman, e transformat în chelner, pentru a servi pe doamna, care acum primește curtea unui tânăr simpatic. Doctorul Lindeman vrea să fugă, însă e descoperit de soția sa, care — dând de urmele lui — a venit să-l ia acasă. După o altă serie de peripeții, lucrurile se sfârșesc fericit. Doctorul Lindeman pleacă, împreună cu soția sa, săm'parță mai departe căsnicia, pe când tânăra și drăgălașa Dolly rămâne cu Vittorio, fiul proprietăresii hotelului, unde s'au întâmplat toate aceste scene. Bernschmid, tipul din tren, care a încurcat toate ițele, nu e decât un agent de urmărire, însărcinat de doamna Lindeman să suspecteze pe soț, în voiaj.

Piesa s'a bucurat de o interpretare admirabilă, care a ajutat mult textul.

Rolul doctorului Lindeman a fost interpretat de d. V. Maximilian, *cu acel talent care-l situează în fruntea actorilor noștri de comedie. Trecând ușor dela situațiile de îndrăgostit, la acelea de contrabandist, șofeur, chelner, soț infidel, etc..., d. Maximilian a pus în toate scenele, humorul d-sale binecunoscut.*

Alături de d-sa, d. Ion Talianu, *care se arată pe zi ce trece, ca un actor tot mai desăvârșit, interpretează rolul detectivului intrigant, Bernschmid, cu multă naturaleță, spontaneitate și cu copios humor de cea mai bună calitate.*

D. Coco Danielescu *a fost un june simpatic și cuceritor.*

Doamna Maria Sandu *— cu bune însușiri de comediană — a fost, rând pe rând, mamă, femeie de afaceri, proprietăreasă, etc....*

Despre doamna Puica Pauly, *frumoasă și cochetă — pe care avem prilejul s'o vedem, pentru a doua oară, în actuala stagiune, într'un rol mare — nu putem spune decât cuvinte de laudă*

In afară de unele mici stângăcii — explicabile de altfel — în atitudini, jocul d-sale se prezintă cu mult schimbat în bine.

Restul ansamblului bine pus la punct, de mâna harnică a d-lui V. Maximilian, *care s'a dovedit — nu pentru prima oară — un abil director de scenă.*

Foarte original și minunat realizat, este decorul actului I-iu, reprezentând 2 compartimente de dormit.

Scrisă într'un ritm vioi, sprinten și amuzant, cu multe scene pline de haz, cu situații ilariante ce stârnesc hohote de râs, comedia „Voiaj de Plăcere" constitue un spectacol reconfortant.

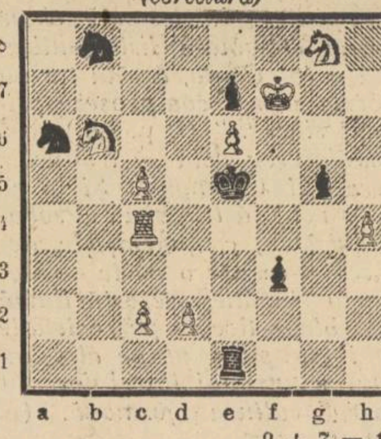
LIVIU FLODA

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 551 *)

de **R. Svoboda**, Praga.

(corectură)



9 + 7 = 16

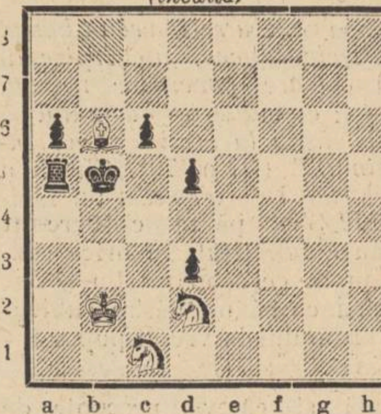
Mat în 3 mutări.

*) *Publicăm din nou această problemă greșit apărută într'un număr anterior.*

PROBLEMA No. 583

de **W. Heidenfeld**, Berlin,

(inedită)



4 = 6 + 10

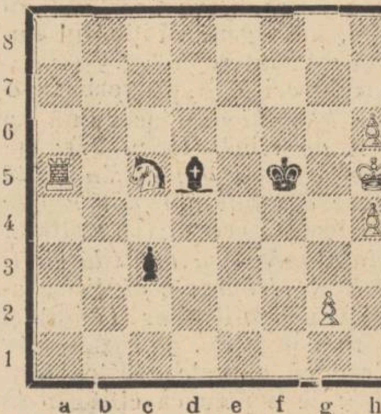
Mat maximal în 3 mutări.

Matt in 3 Zügen. Längstzüger.

PROBLEMA No. 584

de **R. Svoboda**, Praga.

(inedită)



6 + 3 = 9

Mat maximal invers în 3 mutări.

Selbstmatt in 3 Zügen. Längstzüger.

PARTIDA No. 134

Jucată la un concurs din Viena în Februarie 1933.

ALB : E. Eliskases.
NEGRU : K. Palda.

Partidă engleză

1. c2—c4, Cg8—f6; 2. Cb1—c3, é7—é6; 3. é2—é4, d7—d5; 4. é4—é5, d5—d4; 5. é5×f6, d4×c3; 6. b2×c3, Dd8×f6; 7. Cg1—f3, de obicei se joacă d4. 7...., h7—h6; 8. g2—g3, c7—c5; 9. Nf1—g2, Cb8—c6; 10. 0—0, Nc8—d7?; mai bine ar fi fost Né7 urmat de 0—0. 11. d2—d4, Ta8—d8; 12. Ta1—b1!, b7—b6; la Nc8 ar fi urmat Da4 cu amenințarea Cé5. 13. Nc1—f4, Nf8—é7; 14. d4—d5! é6—é5; 15. d5×c6, Nd7×c6;

Situația partidei după a 15-a mutare a negrului.

Alb : Palda.

Negru : Eliskases.

16. Cf3×é5!, Td8×d1; 17. Ng2×c6+, Ré8—f8; 18. Tb1×d1, câștigarea damei a fost după cum se vede, scump plătită; victoria finală a albului nu putea întârzia multă vreme. 18...., Rf8—g8; 19. Nc6—é4!, g7—g5; 20. Cé5—d7, Df6—g7; la Dé6, ar fi urmat Né5, f6?; Nd5. 21. Nf4—d6!, Né7×d6; 22. Td1×d6, Dg7×c3; 23. Cd7—f6+, Rg8—g7; sau Rf8, Td8+ cu câștigarea calității (Rg7?; Ch5 #). 24. Cf6—h5+. Rg7—f8; 25. Tf1—d1, Rf8—é7; zadarnică încercare de fugă a regelui negru. 26. Td6—d7+, Ré7—é6; 27. g3—g4!, Th8—é8; 28. Né4—f5+, Ré6—é5; 29. Td7—d5+ mat.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CITIȚI

REALITATEA ILUSTRATĂ

PETER DUNNE

Taxa pe celibatari

— Am citit în ziar, spuse d. Hemusey că o să se pună taxă pe celibatari. Bravo! De ce să nu se pună, din moment ce există şi taxa pe câni.

— Minunat, răspunse d. Dooley şi o să fie de cinci dolari pe an; cânii nu plătesc decât doi. Ni se face după cum văd o concesie. Ni se atribue de două ori şi ceva valoarea unui câne. In curând o să fiu văzut pe stradă cu sgardă de piele cu discul de metal.

Şi dacă nu voi plăti impozitul, duba pentru burlacii bătrâni o să vie să mă ridice; voi fi dus în arest şi ţinut acolo trei zile; dacă în acest timp nu vine nimeni să mă scoată, voi fi înecat...

— Ei bine, dragul meu! aceasta nu se va îmtâmpla. Noi celibatarii formăm un partid puternic; suntem frumoşi, bravi.

Nu, dragul meu, nu, nu vom plăti impozitul! Iţi închipui poate că nişte eroi ca noi, care o viaţă întreagă am rezistat manevrelor îndrăsneţe ale femeilor, n'o să putem scăpa de o taxă de 5 dolari?

— Şi apoi nu văd de ce să fim impuşi? Noi suntem stâlpii constituţiei: noi suntem ultimul zid de apărare al libertăţii! şi apoi de unde până unde, că cea mai nobilă datorie a unui cetăţean este să întemeieze o familie?

— Impunând pe celibatari, se pune taxă pe valoare, se pune taxă pe frumuseţe! Căci trebue să recunoşti că noi burlacii suntem mult mai arătoşi decât bieţii căsătoriţi!

Cu noi se întâmplă ca şi cu femeile frumoase candidate la măritiş; ele îşi închipuesc că frumuseţea le dă drepturi să facă mofturi şi să tot aleagă; numai pe la treizeci de ani îşi dau seama de primejdia ce le ameninţă şi atunci aleargă ca nebune să prindă în mrejele farmecelor lor cam veştejite pe primul venit.

Tot aşa facem şi noi!

Un bărbat faţă de fizicul căruia natura a fost ingrată se însoară de tânăr! Căsătoria îi e necesară şi pentrucă, chiar urât, omul tot ţine să placă, îşi dă osteneala să fie întotdeauna curtenitor. Adesea auzi spunându-se:

„E urât, dar are o fire aleasă".

— Cred şi eu că are, căci altfel... Cazul nostru al burlacilor este cu totul diferit! Cum suntem frumoşi, ne putem permite să fim îngâmfaţi, acri şi îndărătnici.

Astfel suntem mai seducători... mai târziu însă, când frăgezimea obrajilor ne dispare, când pleoapele ofilite se mişcă obosite, când focul biruinţei din ochi ni s'a stins, atunci... atunci intrăm şi noi în cârdul insuraţilor muţi şi liniştiţi.

— Da, domnule! Nu rămâne îndoială că noi înfrumuseţăm lumea.

Priviţi jurnalele de modă ale croitorilor. N'o să găsiţi în ele nici un om însurat! — Pentru cine sunt expuse în vitrină cele mai frumoase cravate, dacă nu pentru celibatari?

— Iată acest arătos burlac care trece ţanţoş pe stradă, cu vestă albă, cu diamante la cravată, cu pantofi de lac... şi priveşte şi pe acest amărît însurăţel; cu cravata strâmbă, cu obrazul neras; dacă poartă ghetre — e numai ca să-şi ascundă ciorapii cârpiţi.

— Niciodată n'am purtat ciorapi cârpiţi; dacă se rup, îi arunc.

— Şi ce caraghioase sunt femeile când se gândesc că bărbaţii sunt nenorociţi, fiindcă n'are cine să le cârpească ciorapii şi să le coase nasturii la cămăşi. Adevărul e că bărbaţii nu sunt nenorociţi, fiindcă ciorapii nu sunt cârpiţi, ci pentru că-i poartă cârpiţi!

— Ar fi scandalos să se pună taxă pe celibatari!

Ar fi scandalos pentru noi care ne suportăm toate necazurile singuri.

Voi cei însuraţi le împărţiţi cu soţiile voastre, noi însă...

Şi cu toate acestea... Când o femeie mă întreabă dacă nu mă simt singur şi nenorocit în chilia mea pe care n'o înfrumuseţează nici o mână diafană, răspund:

— Nu, d-nă, trăesc în luxul pe care mi-l procur cu bani. Am covoare turceşti, candelabre. Noaptea pot să beau absint, xeres, porto, şampanie, whisky, rom; din când în când pot să îmi ofer chiar o pipă de opium şi un roman franţuzesc.

Ce-ar putea să-mi dea în plus o femeie?"

Niciodată însă o femeie nu-i mai periculoasă ca atunci când are milă de noi; când cu flacăra devotamentului în ochi şi cu vocea tremurătoare murmură: „sărmane băiat"; atunci ştiu că trebue să-mi iau pălăria şi să plec şi, dacă n'o găsesc în apropiere, o sterg cu capul gol.

Trad. de V. N.

Cărţi şi reviste

I. Brucăr:

„Filosofi şi sisteme" (1933)

In mişcarea ideilor dela noi, d. I. Brucăr, un rar exemplu de pasiune intelectuală pentru speculaţiunea filosofică devine o figură tot mai luminoasă şi mai bine conturată. De la măruntele esseuri cu publicarea cărora debutase pe vremuri în paginile „Revistei române", organ condus de către profesorul Rădulescu-Motru, până la ultimul volum de studii filosofice de curând apărut, care se cheamă „Filosofi şi sisteme", d. Brucăr a realizat progrese remarcabile. Teza pentru doctoratul în filosofie „Filosofia lui Spinoza" dovedea din partea autorului o vastă erudiţie în domeniul arid al speculaţiunii pure. Comentarea gândirii nesecabile a solitarului şlefuitor de sticlă din Amsterdam, lasă să se întrevadă însă şi unele frământări proprii, brodate pe canavaua spinozismului. Acestea iau o şi mai vizibilă amploare în următoarea lucrare: „Probleme noi în filosofie". Apele calme, limpezi şi profunde ale spinozismului nu sunt părăsite. Pista spinoziană oferă perspective largi, îmbietoare îndeosebi pentru naturile dotate metafizic. Scurgerea celor două sute cincizeci de ani dela moartea autorului „Eticei" n'au distrus nimic din farmecul unei gândiri pentru care lumea trebue privită „sub speciae aeternitatis". Spinozismul are ramificaţiuni multiple în solul cugetării moderne şi contimporane. Cum o spunea într'o împrejurare subtilul Bergson, fiecare dintre noi este dintr'un punct de vedere, spinozian. Această filosofie, sinteză a talmudismului, creştinismului şi cartesianismului, se bucură de proprietăţile parfumurilor tari: puterea odorifică se păstrează multă vreme după subtilizarea esenţelor.

La d. Brucăr parfumul speculaţiilor „Eticei" se dovedeşte mai puternic. Totuşi, preocupările din ce în ce mai accentuate cu dialectica întortochiată a conceptelor şi corelatelor se ridică pe primul plan în „Probleme noi în filosofie". Kant şi Hegel devin mai familiari. De altfel între Hegel şi Spinoza nu sunt, cum s'ar putea crede la prima privire, prăpastii de netrecut. Sâmburele dialectic, pe care-l va developa Hegel, poate fi găsit în „Etica". (Un teoretician marxist ortodox, Deborine într'un studiu publicat în Marx-Engels Archiv, reuşea să arate că originile dialecticei materialismului trebuiesc căutate la Spinoza, şi că prin urmare Spinoza, părinte al gândirii dialectice moderne, nu este o absurditate sau o exagerare). Se observă însă la d. Brucăr o degajare tot mai sensibilă de influenţele spinoziene, în parte asimilate în parte părăsite.

Ultima lucrare apărută, de dimensiuni impunătoare, „Filosofi şi sisteme" (1933) este o dovadă în plus a vocaţiunii de autentic metafizician de care e caracterizat d. Brucăr.

Evoluţia sa spirituală se desăvârşeşte după o frumoasă linie ascendentă: în primele esseuri sunt vizibile dibuirile, luarea de contact cu problemele filosofiei; în teza asupra lui Spinoza, orientarea după indicaţiile „Eticei" e clară (spinozismul a fost pentru d. Brucăr firul conducător în idealul speculaţiei). „Probleme noui în filosofie" deschide larg porţile frământărilor personale. Fără a da o formă completă şi definitivă, „Filosofi şi sisteme" este lucrarea cu cel mai mare coeficient personal din câte ne-a dat d. Brucăr. Viitoarea „Dialectica şi armonia conceptelor" ni-l va arăta pe deplin cristalizat şi matur.

In spre ce limanuri pluteşte autorul, se vede cu suficientă claritate de aci. D-sa a ales pentru a-i studia, pe cei mai caracteristici şi proeminenţi filosofi contimporani. Cu rară măestrie, cu reală competenţă şi simţ filosofic original, autorul analizează următoarele sisteme şi autori: „C. Rădulescu Motru şi metafizica personalismului energetic"; „A. Spaier şi gândirea concretă"; „A. Liebert şi filosofia critică"; „Edmond Husserl şi Fenomenologia"; „H. Rickert şi problema ontologiei"; „Lucian Blaga şi Eonul dogmatic"; „H. Bergson şi valorile etice şi religioase"; „Kuno Fiedler şi teoria rangurilor de cunoaştere".

Aceste studii sunt precedate de o introducere care ne dă un „discurs asupra interpretări filosofiei" în genul şi stilul celebrului discurs cartesian asupra metodei. Este fără îndoială partea cea mai nouă şi originală a străduinţelor serioase cuprinse în acest volum. Incercarea de a întemeia ca disciplină autonomă interpretarea sistemelor filozofice, disciplină cu drept egal de încetăţenire în rândul celorlalte materii autonomizate, mi se pare un gând îndrăzneţ, o idee temerară şi negreşit discutabilă. D. Brucăr îşi propune să analizeze conceptul de interpretare a filosofiei aşa cum a-i analiza oricare alt concept, cum e de pildă acela de viaţă, sau conceptul de timp şi existenţă speculate de Martin Heideger. Metoda fenomenologică ar fi în acest caz general aplicabilă. D. Brucăr încearcă să o aplice în acest original discurs introdutiv. Intrucât reuşeşte şi întrucât concluziile obţinute au valabilitate, nu o discutăm. Pentru spaţiul unei recenzii, care nu vrea să fie critică, tema e prea vastă. Ideia d-sale ni se pare însă discutabilă.

Interesant de reţinut este că d. Brucăr este prins serios de apele mai noi şi frământate ale fenomenologiei. Pare a fi poziţia din urmă a autorului, negreşit şi ea o etapă către ultima şi definitiva formulă spirituală spre care năzueşte. De altfel chiar atunci când cercetează gândirea altora prin prisma metodei fenomenologice, partea de contribuţie personală e foarte mare, şi urmărirea ei atentă ne-ar putea permite schiţarea relativă a fizionomiei gândirii proprii, atâta cât s'a manifestat până în prezent prin studiile date. La fiecare capitol, sunt schiţate perspective şi vederi critice de un interes şi o valoare incontestabilă. Reflecţiile personale sunt risipite cu abundenţă în cuprinsul dens al acestui serios elaborat volum.

„Filosofi şi sisteme" este o carte dintre acelea rari care apar la noi în mari răstimpuri. O carte de vremuri bune.

N. TATU

Marxismul

După cincizeci de ani de la moartea lui Karl Marx, adversarii ca şi partizanii din lumea întreagă, recunosc măreţia şi vitalitatea operei sale.

Marxismul este departe de a fi un corp de doctrine rigide, aşa cum ni-l prezintau partizanii şi criticii de odinioară.

El este mai mult o metodă şi interesul, pe care l-a deşteptat în lume Republica Sovietelor din Rusia, a adus opinia publică la o clarificare şi o înţelegere mai aprofundată a marxismului în esenţa sa.

Teza fundamentală în jurul căreia centrează întreaga metodă, este teoria materialismului istoric şi nu teoria muncii, cum greşit s'a socotit de cei mai mulţi.

Karl Marx

Marxismul este mai presus de toate o încercare de a interpreta forţele istorice, scoţând de aci o metodă prin care teoria şi acţiunea să fie studiate ca o relaţiune neîntreruptă între oameni şi fapte materiale, sub forma „procesului de producţiune", pe care se sprijină progresul societăţii spre a păşi de la un grad de dezvoltare la altul. Format la şcoala lui Hegel, Marx priveşte progresul acesta ca determinat de un veşnic conflict de forţe, manifestat în fiecare fază prin lupta de clase şi anume o clasă posedantă şi stăpânitoare şi o altă clasă exploatată şi reclamantă. Politica nu este decât o formă de expresiune a luptei economice, iar statul o formă de organizare specială a sistemului claselor sociale.

Capitalismul, faza prin care trecem noi astăzi, este întemeiat pe exploatarea muncii unei clase sociale de proletari de către o burghezie posedând toate mijloacele de producţiune.

Posesiunea mijloacelor de producţie îngăduie burgheziei să-şi apropieze de la clasa muncitoare o „plus valută", care îi este asigurată prin monopolizarea câştigurilor datorite creşterii producţiei prin diviziunea muncii şi maşinism.

„Plus valuta" este un câştig monopolizat care se ridică într'un stagiu al evoluţiei economice, dar este menit a dispărea în faza următoare, dacă se va complecta avantagiul unei diviziuni sociale a muncii cu un sistem controlat de producţiune, în locul profitului, şi cu organizarea unei societăţi fără clase deosebite, deci fără posibilitatea exploatării unei clase de către alta.

„Capitalul" a apărut cu primul volum în 1867, celelalte două, pentru că el nu era niciodată mulţumit de redactarea lor şi le schimba mereu, nu au apărut decât după moartea lui, sub îngrijirea prietenului şi colaboratorului său de o viaţă, Engels.

Mai toată viaţa şi-a petrecut-o, în sărăcie neagră, la Londra, dar a fost devotat fără nici un fel de ezitare, nu numai studiilor sale teoretice, dar şi acţiunii care a creat în lume marea mişcare socialistă.

Socialiştii evolutivi ca şi cei revoluţionari îl iau ca punct de plecare şi-l reclamă ca pe adevăratul lor profet.

„Capitalismul" este crezul şi al unora şi al altora, deşi interpretarea ca a tuturor mărturiilor de credinţă, este atât de deosebită.

Suzanne Martinon

Premiată de nemumărate ori de Academia franceză şi obţinând de curând „Bourse Nationale de litterature", Suzanne Martinon se plasează printre cei mai subtili analişti ai psihologiei feminine.

Eleganţa stilului şi emotivitatea comunicativă care se degajează din fiecare pagină ne desvăluesc un suflet sincer şi extrem de sensibil.

In „Le partage de l'Homme" autoarea lansează un apel călduros către tinerele căsătorite, şi în genere fetelor, sfătuindu-le să nu fie cicălitoare în căsnicie, să-şi menăjeze soţii şi să nu-şi aventureze inima în legături nefaste.

Soţul, care calcă alături, rămâne de fapt un nemulţumit. Respectul ce-l poartă soţiei sale îl împiedică să se bucure pe deplin de pasiunea nutrită aiurea.

Drama izbucneşte însă în clipa când soţia află că inima şi viaţa tovarăşului ei este stăpânită de altă femee, şi când se găseşte în faţa rivalei, căreia îi cere să-i redea bunul care-i aparţine de drept şi pe care i l-a răpit.

După o luptă susţinută cu îndărătnicie, rivalele se despart turmentate şi întrucâtva învinse: Dacă omul atât de drag amândurora ar fi să aleagă pe una dintre ele, pentru care s'ar hotărî?

Şi procesul ia sfârşit prin cumintea capitulare a soţiei, care îşi impune răbdare şi tact, lăsând ca timpul şi puterea obişnuinţei să curme firul atâtor amărăciuni.

ŞAHIŞTI

Cele mai frumoase partide de şah care au fost jucate la recentul campionat al Capitalei sunt publicate în ultimul număr al revistei „Rebus-Magazin" (No. 48).

Cereţi, la timp, numărul de Paşti al acestei reviste!

PREŢUL 5 LEI

Cel mai mare succes de librărie

CAMERE MOBILATE

roman de Damian Stănoiu

...Evocatorul glumeţ al vieţii mânăstireşti îşi plasează de data aceasta umorul, verva şi ironia caustică într'un domeniu de aceleaşi mari posibilităţi pentru talentul d-sale.

Intr'un volum de aproape trei sute de pagini defilează prin faţa cetitorului, ca într'un film de moravuri, toată gama tragi-comică a existenţei unei lumi, silită de împrejurări şi de vicisitudinile vieţii să-şi introducă străini în casă şi la masă— sau să găzduiască prin casele altora.

Editura „Adevărul" **Lei 60**

Nou! A apărut

REGINE INCORONATE

POVESTIRE DIN TRECUT DE MARIA REGINA ROMÂNIEI

Editura „ADEVERUL" S. A.

2 volume compacte. — 160 lei

Doamnelor şi Domnişoarelor! Telefon 3-30-28

Feriţi-vă de permanente executate fără metodă şi de aparate vechi cari nu prezintă nici o garanţie

Casa de încredere „MARCELLA", B-dul Carol 40

execută permanente cu aparate noi ultra perfecţionate şi cu materiale absolut originale. Preţul 225 lei.

SERVICIUL 25 LEI
BACŞIŞUL DESFIINŢAT DE 2 ANI
VIZITAŢI ŞI VĂ VEŢI CONVINGE

Cronica literară

Jean Bart: Europolis

La Sulina, „acolo unde bătrânul Danubiu îşi pierde şi apa şi numele în mare" şi unde Comisia Europeană a Dunării, aduce o notă gravă, internaţională, colonia elenă este frământată de un mare eveniment.

Stamati Marulis, patronul cafenelei din faţa debarcaderului, primise o scrisoare de la un frate al său Nicola, îmbarcat pe vremuri ca marinar pe un vapor francez şi dispărut. Se afla acum în America, în Guyana, şi fiindcă îi murise nevasta şi avea numai o fată, avea de gând să-şi vândă tot şi să se întoarcă, spre a-şi sfârşi zilele lângă rudele sale după patruzeci de ani de lipsă. Această ştire împarte familia în două tabere, fiecare disputându-şi pe American şi trezeşte în toţi speranţa mare de propăşire a portului şi comerţului, deoarece un întors din America nu putea fi decât milionar. Stamati face pregătiri mari de primire şi băncile îi deschid credit larg în vederea colaborării cu marele capitalist.

Americanul soseşte simplu şi cu bagaje puţine aducând cu sine pe Evantia, fata născută din convieţuirea cu o indigenă de culoare, precum şi o maimuţă. E primit cu alaiu mare şi amândoi sunt înconjuraţi de cele mai mari atenţii, fiind acceptaţi chiar în cercul protocolar şi închis al Comisiunii europene a Dunării. In curând Evantia face cunoştinţă cu ofiţerul de marină Neagu de care se îndrăgosteşte. Ii iese însă în cale un alt ofiţer, tip de Don-Juan, poreclit de aceea şi Marchizul de Priola, un anume Deliu, fost amant al Penelopei, soţia lui Stamati Marulis, frumuseţe bizantină pe vremuri şi neconsolată încă de a-şi irosi viaţa în acest port monoton alături de un bărbat bătrân şi ursuz.

Deliu seduce pe Evantia, în urma unei prinsori. Neagu pleacă atins în suflet, iar Evantia, nefericită şi persecutată de Penelope, din gelozie, se îmbolnăveşte. La rândul lui Deliu vrând să scape şi de Penelope simulează o călătorie îndepărtată ceeace provoacă sinuciderea Penelopei.

Exasperaţi că Americanul nu scoate niciun ban, compatrioţii încep să se informeze. „Inţeleptul Logaridis" descopere că Nicola fusese deportat în Guyana pentru o crimă săvârşită pe vapor, că stătuse acolo multă vreme în închisoare şi apoi liber, în calitate de concesionar în colonia agricolă, că luase o indigenă chiar dintre condamnate şi-şi crescuse fata sub îngrijirea călugăriţelor misionare. Era sărac. După ce vânduse tot venise în Europa. Banii îi cheltuise cu drumul şi acum nu mai avea nimic.

De acum încolo începe tragedia lui Nicola şi a Evantiei. Toată lumea începe să-i ocolească şi să-i persecute. Autorităţile încearcă expulzarea lor. Hamalii din port nu vor să primească printre ei la lucru pe bătrân, ameninţând cu greva. Izgonit, înfometat, Americanul intră într'o afacere de contrabandă, e împuşcat şi în curând moare. Rămasă pe drumuri Evantia devine stea de cabaret, rezistând la viţiu şi protejată de un bătrân aspru, Jak tapeurul, până ce se îmbolnăveşte de tuberculoză şi moare după ce dăduse naştere unui copil.

Aceasta este acţiunea romanului şi am povestit-o pentru a arăta ce subiect viu, ce lume originală, tratează d. Eugen Botez. Unul din primele merite ale cărţii este desvăluirea unui colţ de lume aşa de ciudat pe chiar solul nostru şi pe care se întâlnesc oameni complet evoluaţi, moderni, pe care solul nu-i mai explică. *Europolis* este un port internaţional al cărui pitoresc iese din complexitate iar nu din singularitate şi este o vie satisfacţiune pentru cititor să urmărească o lume nouă pe care n'o bănuia.

Experienţa, cultura, vârsta poate, au determinat pe autor să intre de-adreptul în miezul faptelor, să perceapă de-adreptul materia, s'o caute unde o putea găsi, să n'o inventeze într'un cuvânt pentru raţiuni de simetrie. Unitatea provine din construcţie, din viziunea ultimă de sus, de unde acel sentiment de autentic desăvârşit, aşa de caracteristic cărţii. Şi mai este de notat că autorul, condus de principiul naturaleţei, nu şi-a făcut un tablou de tipuri, nu s'a gândit să facă portrete desprinse de locul lor de ivire. Toată lumea trăeşte în cartea d-lui Jean Bart dar punctul de plecare nu e în individ ci în fapte. Cartea tratează cu simplitate evenimentele şi acestea prezintă pe rând, cu verosimilitate şi coherenţă personagiile, întocmai ca într'un film de mare artă unde nimeni nu e pe planul întâiu, totul fiind esenţial în părţile, de obiceiu, secundare. Intr'un cuvînt autorul ne-a dat un roman pur, de epică limpidă, de o calitate ce nu rezidă în ideea obişnuită de adâncime ci în marea desfăşurare de forţe.

Dacă însă căutăm să desprindem din fapte pe eroi, rămânem impresionaţi de autenticitatea lor. Şi Penelope, femee nesatisfăcută, mândră, pasională, geloasă, levantină, şi Stamate, om umil, şters şi iubitor şi enigmaticul Nicola şi inocenta Evantia, şi romanţiosul Neagu şi ieftinul Don Juan Deliu şi Doctorul şi toţi ceilalţi, în cât de scurte apariţiuni, *trăesc*. Trăesc nu numai oamenii, ci portul, cafenelele, vapoarele, cabaretul, tot ce e viaţă şi aceasta nu printr'o intenţie evidentă de evocare ci prin simpla putere de vitalitate şi de ordine a percepţiei. Intrigile coloniei, viaţa contrabandiştilor, a hamalilor, atmosfera navală, de cabaret marinăresc, chefurile nautice, nota interlopă, impresia de efemer şi zadarnic, toate acestea sunt elemente de reconstrucţie remarcabile la d. Jean Bart.

Fără să avem de loc intenţia de a coborî pe autor, comparaţia cu Pierre Loti ni se pare foarte posibilă nu numai sub raportul conformităţii materialului dar şi sub acela al sensului interior. Floarea exotică transplantată care piere pe malurile Dunării împreună cu maimuţa, desgustată de carne şi doritoare de banane şi nuci de cocos, existenţa rătăcitoare a lui Nicola, crează un lirism naval, o tristeţe a desadaptării, o deşărtăciune a vieţii simbolizată în navă, porturi şi cabaret de mateloţi, înrudită cu aceea a lui Loti, dela care pare a veni şi simpatia pentru femeile de culoare. Dar fără îndoială că d. Jean Bart e un Loti al nostru original, mai viguros şi mai puţin patetic, mai atent faţă de caracterul uman decât faţă de poezia nautică.

Ceiace trebue iarăş relevat la d. Jean Bart socotit de către unii „semănătorist", este fineţa psihologică a dragostei, mai ales feminine, fiorul vieţii moderne, rafinamentul existenţei fictive care face din d-sa unul din cei mai occidentali şi mai citadini scriitori ai noştri şi dintre cei mai capabili de a reda senzaţia vieţii fizice, sportive, cum se poate vedea din acest mic exemplu, unde e vorba de Evantia înnotătoare.

„La plajă, pe patul cald de nisip, se desbrăca liniştită, c'o impudică şi senină candoare. Aproape goală, cu tricoul lipit, întins pe rotunzimile trupului, cu sânul viu, fraged, abia format, apărea în picioare, pozând lucie sub razele soarelui în decorul mării ca o statue sacră antică, sculptată în marmoră neagră.

„Cu îndrăzneală şi siguranţă, dintr'un singur salt, se arunca în apă. O clipă dispărea în mijlocul unui vârtej de spumă, şi apărea departe spintecând ritmic valurile, ca un delfin în larg. După ea, pe faţa mării, se deschidea ca în urma unei torpile vii un evantaliu imens de spumă albă, dantelată, cu rigle lungi, întinse până la ţărm".

D. Jean Bart a realizat în *Europolis* primul roman nautic românesc şi a dat dovadă că poate să fie un strălucit romancier.

G. CALINESCU

NOTE DE DRUM

S i s s y

Viena a trecut, de la războiu încoace, prin foarte interesante prefaceri. Monarhia Habsburgilor a făcut loc unui guvern de stânga; capitala unui dublu Imperiu a rămas o mare capitală fără *Hinterland*, populația orașului crescând prin aceasta în mod nefiresc, ceeace a creat necesitatea înființării acelui cartier de locuințe cu peste 60.000 de apartamente eftine. Viena, orașul fără rădăcini, nu se mai poate hrăni din seva țării sale. Ea își aduce hrana din afară. Această hrană sunt turiștii, vizitatorii Vienei, acei care vin să caute *cachet-ul* orașului proverbial pentru muzică, veselie și artă.

Lucrul acesta îl știe tot vienezul, nu numai guvernul. Toți așteaptă pânea cea de toate zilele dela străinul care trece pe acolo. De aceea, în timpul din urmă, propaganda pentru vizitarea orașului a devenit o mișcare la care se asociază de la sine fiecare locuitor interesat să câștige un ban, fie din negoț, fie prin explicarea frumuseților orașului. Serviabilitatea aceasta interesată se simte în toate, căci băiatul de pe stradă care se oferă să-ți arate, văzându-te străin, strada sau instituția pe care o cauți din ochi, nu întârzie să-ți și întindă palma.

Trebue să trăiască, și o pâne costă acolo 20 lei.

Ceiace însă este deosebit de interesant, este că un guvern socialist, de ani de zile la putere, n'a manifestat nici un semn de dușmănie față de cei care, după ideologia lor — cum sunt toate ideologiile de partid, subiective — îi judecă pierzania țării.

Muncitorii și familiile lor s'au retras într'un cartier aparte, iar vechii chiriași burghezi și bogați au rămas în aceleași locuințe, cu deosebirea că nu mai plătesc chirie, sau plătesc atât de puțin cât să ajungă Statului — actualul proprietar al tuturor locuințelor, ca să întreție în bună stare aceste locuinți. Mirarea că se mai pot menține acele mari și încântătoare magazine, specifice Vienei, și în care intră arare ori un cumpărător, — și-a găsit explicarea prin aceea că magazinele nu plătesc nici un fel de chirie, ci numai procente din vânzarea lunară. Ele însă, la rândul lor, trebue să facă uz de oameni speciali pentru închiderea obloanelor, pentru spălarea ferestrelor, pentru aranjarea vitrinelor, creînd astfel un mijloc de existență unei alte categorii de oameni.

Această întrajutorare, a apropiat probabil pe Vienez spre o idee unică: orașul lor trebue să fie frumos și îngrijit și străinul trebuie să aibă ce găsi acolo.

Muzeele oferă bogății multe; dar *Schönbrunnul*, vechea reședință imperială, cu imensele-i apartamente și bogățiile fără seamăn de artă și de bun gust, cu tot rafinamentul confortului Habsburg, — acolo se deapănă firul unei povești adevărate cu prințese și juni prinți nenorociți. Acolo și la Hofburg au trăit cele două mari împărătese: Maria Tereza și Elisabeth soția lui Frantz Iosef, ultima care a purtat dubla coroană a Austro-Ungariei. Prezența acesteia mai vibrează încă. Bătrânii paznici ai palatului și ai castelului, sunt foștii ei slujitori, care au accente de adevărată emoție când vorbesc de cea mai blândă și mai înțelegătoare Impărăteasă de care ne pomenește istoria. Tabloul ei în mărime naturală, tânără și de o stranie frumusețe, cu părul în valuri bogate, cu talia cea mai subțire din Europa, care și-a menținut supletea până a murit străpunsă în inimă, tabloul acesta e asemenea unei viziuni care te urmărește cu săptămânile.

Ghidul care explică turistului curiozitățile orașului are mereu de adăugat câte o observație: asta a fost creat de Elisabeta; — aici se odinea Elisabeta; — acesta e carul de cununie al Elisabetei; — asta e dăruit orașului de Elisabeta; — aici venea Elisabeta în zorii zilei să-și facă ora de călărie. Elisabeta — Sissy, — favorita poporului, mai trăește în amintirea tuturor. In momentul de față ea slujește chiar și de subiect de operetă. Ii zice bineînțeles Sissy. O duioasă intrigă amoroasă cu tânărul Franz Joseph, destinat de mama lui sorei mai mari a Elisabetei. Sissy se jertfește să ajute surorei sale la căsătoria ei cu acela pe care îl iubea înainte de intențiile matrimoniale ale familiei, și ajunge astfel, micuța și tânăra prințesă a unei case de domnitori săraci din Bavaria, cea mai invidiată împărăteasă din Europa.

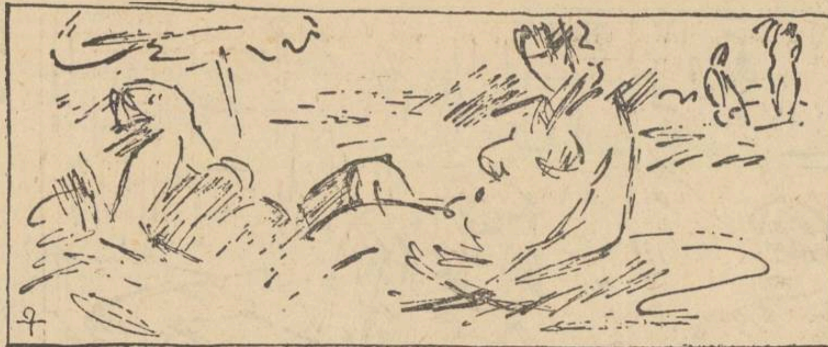
In afară că rolul titular este deosebit de bine jucat, și că artista are o neînchipuită asemănare cu tabloul dela Hofburg, momentul patetic, acela al căsătoriei perechii imperiale, prezintat cu tot fastul unei scene mari și cu bogăție de decor și de mijloace teatrale, culminează în clipa când Elisabeth de Wittelsbach și Franz Josef, mână în mână, coboară treptele largi în sunetele cântecului austriac de slavă împărătească. Toată sala freamătă și suspină, aplaudă în picioare, își șterge lacrimile, iar străinul, emoționat și el, privește năuc la această manifestare publică pentru ultima pereche imperială cu care s'a încheiat regimul monarhic în Austria.

Sala era plină ca la orice spectacol reușit. Aplauzele acestea care nu se adresează numai artiștilor sau autorilor, se repetă seară de seară. Sunt o izbucnire spontană provocată de amintirea Vienei de odinioară, când fastul costisitor al familiei imperiale, dădea orașului dornic de petrecerile din timpuri bune, cadrul eleganței în care Elisabeta era tabloul cel mai fermecător. Dar străinul nu uită ceiace i se explică la tot momentul: guvernul socialist a clădit aceste case model; guvernul socialist a făcut aceste căminuri fără pereche pentru copiii Vienei; guvernul socialist... etc. etc. Și acest guvern socialist, face, după concepția noastră, cea mai mare concesie politică, în vederea mulțumirii străinilor, tolerând pe scenă tocmai ceiace a răsturnat.

Sissy, căsătoria, decepțiile, copiii, drama dela Meyerling, Achileonul, pumnalul lui Lucchieni, povestea cea mai plină de peripeții a unei împărătese ostile din fire protocolurilor reci, este, pentru vizitatorul Vienei o umbră care te obsedează plăcut, întocmai ca un roman al cărui cadru îl găsești aevea.

Cine, vizitând Viena, se va opri în fața tabloului de mărime naturală a celei mai romantice împărătese din Europa, să nu uite să citească viața ei, scrisă cu o neîntrecută artă de închipuire de *Marion Gilbert*, posesorul celor mai rare documente despre Sissy.

B. MADELEINE



Cronica mizantropului

Ce facem de Paști?

— Ascultă, ce faci de Paști?

— Ce fac de Paști?

—Da.

— O să caut și eu să mă recreez puțin!

— Te duci undeva în vreo excursie?

— Aș, am să mă duc și eu la iarbă verde!

— Iți place iarba verde?

— Nu, îmi place să mănânc pe iarbă verde.

— Dar altceva ce faci?

— Ce vrei să fac? Parcă ce poți să faci de sărbători?

— Știu și eu? Să te ocupi cu acele lucruri delectabile care îți sunt refuzate în zilele obișnuite.

— Am înțeles ce vrei să zici! Da, e adevărat, mănânc mai mult, în special miel la tavă și dorm bine toată ziua.

— Nu m'ai înțeles! Mâncarea mai multă nu e petrecere. Eu înțeleg prin recreație niște îndeletniciri ale spiritului care să te ridice asupra preocupărilor mărunte de toate zilele, ca bunăoară să asiști la un spectacol frumos, să citești o carte bună, să faci sau să asculți muzică, să stai de vorbă cu un om inteligent...

— Mie îmi place să fiu liniștit de sărbători, să dorm...

— Nu obișnuești să citești cărți?

— Sunt sătul eu de lectură! Citesc mereu „Universul". Și apoi ce carte să citesc?

— Sunt ele destule când vrei. Rebreanu, de pildă...

— Scrie bine?

— Auzi vorbă! Goga, Sadoveanu....

— Păi ce, Goga face și literatură ?Eu știam că e șef de partid!

— E curios, în școală n'ai auzit niciodată de Goga?

— Cine-și mai aduce aminte de ce înveți în școală? Vine maturitatea, te prind interesele serioase, nu poți să-ți pierzi vremea cu fleacuri.

— Carevasăzică pentru dumneata cărțile sunt fleacuri? Ei bravo!

— Da' nici serios nu e să citești romanțuri în loc să dai piept cu viața.

— Dar, mă rog, cum îți odihnești dumneata spiritul după o lungă oboseală?

— Nu ți-am spus? Dorm, mănânc bine (fiindcă e știut că trebue să te supraalimentezi), joc un poker... Fac chiar și muzică.

— Asta e bun. Ce fel de muzică faci?

— Am un patefon cu plăci foarte frumoase: Moscopol, Manole Stroici, Zavaidoc... (fredonează)

Dă-mi gurița s'o sărut
Căci pentru sărut e dată...

La casa cu geam luminat
Este-un bilet de'nchiriat...

Am și Radio!

— A propos, am un bilet de teatru la Național. Vrei să mergi?

— Mersi, dar nu mă duc că mă plictisesc. Mai bine fă-mi rost dacă poți, de un bilet la Alhambra c'am auzit că e o revistă nostimă!

— Imi pare rău, dar n'am!

— Atunci dă-mi o carte de Vasile Militaru. Am citit ceva în „Universul" și mi-a plăcut grozav...

— Regret, dar n'am.

— Apoi, sărbători fericite....

— Sărbători fericite și... cât mai multă recreație.

AL..

Viața Romînească No. 3

Vorbind, la „Miscellanea" despre noua organizare a „Vieții Romînești" pe care unii publiciști s'au grăbit, vicleni, s'o taxeze drept „întinerire", d. G. Călinescu spune în chip foarte judicios: „...Ideia aceasta a morții și a nașterii sub masca aceluiaș titlu nu intră în vederile noastre. *Viața Romînească* aceasta de azi își face o mândrie din a fi aceeaș *Viață Romînească* de totdeauna cu prefacerile celulare pe care nouile raporturi de timp și de spațiu le cer. Și după cum faptul că indivizii de azi trăind în România sânt cu totul alții decât cei de acum o sută de ani nu face vană noțiunea românismului, tot astfel apariția a noui colaboratori într'o revistă nu presupune în chip necesar o ruptură cu trecutul. O revistă este un organism colectiv în care esența e de natură principială, abstractă, colaboratorii fiind simple accidente..." Așa dar iată perfect definită noua ipostasă a *Vieții Romînești:* stabilitate a principiilor de bază și înoire continuă a expresiei acestor principii precum și adaptarea lor la prezent.

Sumarul numărului de față corespunde perfect acestui program. Alături de vechi colaboratori ca Mihail Sadoveanu, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Sevastos apar Ion Vinea, Ticu Archip, Camil Petrescu, H. Bonciu. Scriitori cu temperamente și maniere atât de diferite își dau întâlnire în paginile *Vieții Romînești* de astăzi.

Se vede imediat că pentru alegerea lor nu joacă rol decât un singur criteriu: talentul. Se poate o mai largă libertate de vederi? Conducătorii *Vieții Romînești* de astăzi dau dovadă de o rară obiectivitate și comprehensiune, care le face cinste.

Materialul Cronicilor este în acest număr extrem de bogat și de variat. D. G. Călinescu, în Cronica literară, trece în revistă cu luciditate, discernământ și mereu proaspătă subtilitate, ultimile publicații literare. D-sa este unul din puținii critici care pe lângă simț critic posedă și un puternic talent.

Remarcabilă (printre diversele cronici) este rubrica intitulată Cultura. Principalele ramuri de activitate intelectuală sunt înfățișate în manifestările lor actuale. Menționăm în acest număr paragraful Literaturilor străine, în care d. H. Bonciu deapănă savuroase amintiri țesute cu fine aprecieri critice, despre câțiva poeți și scriitori germani și austriaci prea puțin cunoscuți la noi: Wildgans, Morgenstern, Peter Altenberg.

Adăugând la aceasta materialul de literatură propriu zisă („Legenda rusească" de M. Sadoveanu, nuvele de Hort. Papadat-Bengescu și Ticu Archip, o poezie de Ion Vinea, etc.) ne putem da seama de bogăția și diversitatea ultimului număr al *Vieții Romînești*.

P.

I n s e m n ă r i

Rahmaninov

Sergiu Vasilievici Rahmaninov a împlinit zilele trecute 60 de ani.

Născut la Onega, în gubernia Novgorod, celebrul pianist și compozitor rus, și-a făcut studiile muzicale la Petrograd cu Damianski, apoi la Moscova cu Taneiev și cu Arenski.

Rahmaninov s'a manifestat întâi ca pianist, relevându-se ulterior și ca compozitor.

Cântecele lui, străbătute de melancolia muzicii populare rusești, compozițiile pentru pian, sonatele, etudele și preludiile sunt pline de inventivitate și se remarcă printr'o tehnică impresionantă.

La noi, Rahmaninov e mai puțin cunoscut. Operele lui „Cavalerul avar" și „Francesca da Rimini" figurează în repertoriul marilor opere din Occident.

R. H. Mottram

Funcționar la o bancă din Norwich, la care servise bunicul și tatăl său, dăduse două cărți mici publicității înainte de războiu. Apoi după ce a făcut războiul și a servit cinci ani, pân la demobilizare, s'a reîntors la bancă și astăzi este foarte cunoscut în Anglia pentru romanele sale într'o așa de strânsă legătură cu iubita lui East Anglia.

De la războiu încoace romanele sale s'au succedat unele după altele: „The Spanish Farmer", „Sixty Four", „Ninety-Four", „The crime at. Vanderlynden's", câteva piese scurte, iar ultima sa carte, un roman din aceiași serie de scrieri regionale „The Lame Dog". Acesta este numele unei case din vecinătatea lui Easthampton în care cititorul trăește cam pe la 1882, cu land-lord-*ul ce locuește acolo, de la nașterea fiului său celui mai mare și-l întovărășește, în decurs de mai mult de o generație, prin toate schimbările prin care trece. Este extraordinar, cu ce putere cucerește acest autor regionalist atenția cititorului pentru eroul său, om ciudat, încremenit în tradiție și în toate prevențiunile și bănuelile sale de rural autentic. Il urmărim în toate întâmplările sale pe acest om, care nu e nici prea onest, nici prea simpatic, cam brutal, dar care ne inspiră compătimire prin izolarea la care îl condamnă înseși greșelile lui. Tipic și totuși individual el se impune interesului cititorului prin bogăția coloritului local, prin simțimântul puternic al epocii istorice în care se petrece acțiunea, prin forma foarte fericită a stilului, dar mai mult pentru că este creațiune, creiază realitate.*

O operă tipic englezească și totusi foarte interesantă pentru cititorul de altă nație și mentalitate.

Portret de femeie

Era tipic englezoaică, puțin masculină, îndesată și pătrată, cu guler nalt alb, în stofă scoțiană și specialii pantofi „trotteurs" cu carnația rumenă, părul negru, gros la fir, pătat, pe ici pe colo, cu suvițe sure, nasul ridicat în sus, gură îndărătnică și o frunte senină și calmă. Nici o țară pe lume nu ar putea produce o femee atât de calmă, de hotărâtă, atât de masculină și totuși atât de femenină, atât de bună și atât de obtuză, atât de sigură că toate lucrurile pe care ea nu le cunoaște nu au nici o valoare senzibilă pentru atențiunea cuiva, atât de nesexuală și totuși atât de vădit menită maternității.

(Hugo Walpole All Souls' Night A. Book. for Stories-1933)

Discobolul

D. Eugen Ionescu publică, în ultimul număr, al revistei „Discobolul" două „elegii" pe care le reproducem în întregime, pentru profunzimea, melancolia și suavitatea lor... discobolică.

ELEGIA INTAIA:

Lumea este o mansardă,
urâtă, goală.

Florile sunt butuci,
Stelele greu le urci.

Rătăcesc prin mărăcini
fără aripi, fără lumini.

Ingerii dorm în șanț
beți ca niște dorobanți.

Semenii mei
nu sunt smei.

O, sunt blegi
Să-i legi.

ELEGIA DOUA

Vai, tot sânt
pe pământ.

Cerul e o plasă:
Să trec nu mă lasă.

Stau și mă'ncovoi
departe de voi.

Stau și plâng
în două mă frâng.

Stau și gem,
vă chem, vă chem.

O, glasul meu prea mic,
la voi cum să-l ridic?

Muza

E, cred, rolul cel mai greu de jucat în viață și în literatură. In afară de „frumoasa Juliette", d-na de Récamier, — nu văd altă femee care să fi știut să-l țină în toată complexitatea și delicateța lui.

Fără să mai vorbim de Veronica Micle, ce apare atât de comună și de puțin interesantă din scrisorile utilizate de d. G. Călinescu în biografia lui Eminescu, însăși Louise Colet, muza muzelor, apare ca o bijuterie în aur fals, lamentabilă și fără nici un pic de strălucire, în istoria literilor din epoca ei.

Frumoasă și tânără, își alege locuința în fața faimoasei Abbaye au Bois a d-nei Récamier. Causin, primul ei amant, o recomandă d-nei Dupin și aceasta o introduce la d-na de Récamier. In fața prietenei lui Chateaubriand ea face pe modesta, o măgulește, dar încet, încet, atrage la ea, peste drum, unul câte unul pe unii din cei mai străluciți familiari ai frumuseții acum în declin.

Astfel își alcătuește salonul, un salon de stânga cu o atmosferă destul de liberă. Apoi năzuind la gloria literară și visând a întrece pe d-na de Staël, își alege amanții printre oamenii cei mai de vază din vremea ei. După Cousin, Villemain, Flaubert, Alfred de Musset, etc., etc. Pare a pune în practică eclectismul lui Victor Cousin, pe propria lui spinare... A scris patruzeci de volume care au fost admirate cât a ținut frumusețea ei, în frăgezimea tinereții. Volumele apar unul după altul. Toți... admiratorii Louizei Colet colaborară la gloria ei, — iar cum știa ca să-i utilizeze, se vede din corespondența cu Flaubert. Nu i-au lipsit nici epigramele și nici scandalul sgomotos, căci în urma unei epigrame veninoase „La piqure du Cousin" (aluzie la legătura cu Cousin) furtunoasa „Muză" se repezi cu un cuțit de bucătărie și... sfâșie în spate pardesiul lui Alphonse Karr! Opera ei căzu însă în uitare, înainte chiar să i se vestejească toți nurii frumuseții. Apoi numele ei a eșit din nou la suprafață, dar în istoria anecdotică și în noroiul scandalului — La moarte, Maxime du Camp, omul cel mai veninos din literile franceze la această epocă, — i-a făcut următorul necrolog:

„Unii iubesc celebritatea, alții zgomotul. D-na Colet a fost printre acești din urmă: avea reclama ingenioasă și nu se da îndărât de la nimic, când era vorba să atragă atenția asupra sa. In „Les Belles Femmes de Paris" și-a publicat portretul între o cântăreață de varieteu și o pălărieră. Și-a povestit — în proză și în versuri — aventura cu Gustave Flaubert, pe care l'a înjurat și l'a calomniat, cât i-a îngăduit penița și i-a răbdat hârtia... Epitaful n'ar trebui să-i fie prea lung: Aci zace acea care a compromis pe Victor Cousin, a făcut ridicol pe Alfred de Musset, a batjocorit pe Flaubert și a încercat să asasineze pe A. Karr. Requiescat in pace!"

Sărmană muză! Și totuși experiența ei nu va servi nimănui!...

Comentarii asupra platonismului

„Amorul nu este un zeu, ne propovăduește înțelepciunea antică, amorul e un demon, unul din acei mediatori al căror zbor plutește între cer și pământ. Maica sa e sărăcia, sărmana Penia. Taică-său este Poros... belșugul... Născut din astfel de părinți, Amorul este sortit pentru o viață grea... Platon ni-l înfățișează ca un fel de golan, în veci lipsit de adăpost, care doarme sub cerul liber, pe drumuri și drumeaguri. Dar golanul e mereu la pândă și pune mâna pe tot ce e mai bun și mai frumos, e bărbătos și îndrăzneț, are minte ageră și inima gata la faptă năvalnică: vânător cu sufletul vârtos, iscoditor viclean de laturi cu meșteșug, născocește, se bate cu gândul, judecă și pune la cale zi și noapte câte 'n lună și în soare, tot atât de primejdios când aruncă vraja ca și când amețește cu fel de fel de momeli, ori își amestecă otrăvurile în întunerecul nopții... Amorul e demonul care vrea să stăpânească frumusețea: dacă o merită își ia vamă asupra nemuririi; dacă o rodește nu va mai avea moarte în veci.

Dar nu se poate da pe scurt tema fără de comparație a frumuseții, a legii amorului și principiul desăvârșirii nesfârșite a trupului și a sufletului. Niciodată nu va mai izbuti clocotitoarea și necruțătoarea critică apoloniană, care topește și reduce în pulbere eroarea, să călăuzească pe om la virtuți de o asemenea dulceață. Neînduratul zâmbet al zeului solar a înflorit numai odată pentru sufletul omului, în singurul și unicul Platon."

(CH. MAURRAS. Revue Universelle), 1—15 Februarie 1933

M ă r u n t e

■ Gravurile apărute în numărul trecut la articolul d-lui Nae Oprescu, semnate de pictorul R. Iosif sunt destinate să ilustreze cândva o ediție de lux a „Hanului Ancuței" de d. Mihail Sadoveanu.

Editura „CUGETAREA"

pune zilele acestea în vânzare marele roman al d-lui

CEZAR PETRESCU

ORAȘ PATRIARHAL

Cronica gastronomică

Cozonacii

Mais ou sont les neiges d'antan?

Astăzi se mai fac doar prin cofetării. Capitala s'a modernizat. Locuitorii viețuesc în cutii simetrice suprapuse, câte opt și câte nouă una peste alta și câte douăzeci și mai bine giur-pregiur. Ca să ajungă la cutiile de sus, ei se închid într'un dulap care hue și umblă singur. Se pogoară și se sue ca o găleată de fântână fermecată. Cozonacii s'au foarte speriat și toți au fugit. Care'ncotro nimerea. Și iaca, nu-s.

Cozonacul când e bine crescut e drept credincios, conservator și tradiționalist. Cei care au trecut la inamic, pactizând cu cofetarii sunt niște răi și niște ticăloși. Toți sunt anemici, plini de stafide și pipernicíți.

Voi sunteți din neamul nostru?
Prăjitură de cârpaci!
I-e rușine gospodinei să vă zică
cozonaci!

Adevărații cozonaci ca'n vremile de restriște când poporul nostru se retrăgea în munți cu Domn și cu boeri și chiar cu frații Buzești, din fața cumplitelor urgii turcești, au plecat în bejenie căutând adăpost prin chiliile mânăstirești și prin târgurile moldave și basarabene. Nu ți-ar sta cozonacul în garsonieră sau la Athénée Palace, doamne ferește. Lui îi trebue casă cum se cuvine, cu ziduri și sobe acătării, cu ogradă mare și grajduri și acareturi și grădină cu copaci și scrânciob și cu fete rumene cu șorț și bonetă albă, să-l poarte'n brațe. Lui îi place iarba verde, veselia și larma, cu Uricani, Nicorești și Cotnar roznovănesc și lăutărași la sfârcul urechii. Când e petrecerea în toi cozonacul cel bătrân stă printre ceilalți ca un stareț și ca un Voevod. El știe multe și-și aduce aminte bine de Măria-Sa, de boeri bărboși cu ciubuc și giubea și de domnițe plăpânde ca florile. Și Măria-Sa îl punea la loc de cinste, tot în mijlocul mesei și când se cutremura masa de râsul boerilor care se minunau de drăcăriile măscăricilor și pehlivanilor din Țarigrad, cozonacul se cutremura și el cu cușma pe-o ureche și mai-mai c'ar fi început să joace, dacă nu i-ar fi fost lene. Când soarele îl dogorește prea tare, în timp ce mielul la frigare și salata verde de lăptuci trece din mână în mână, cozonacul moțăie ca o closcă printre ouăle roșii, visează și prin vis surâde unei amintiri. I se pare că e pe vremea veselului Dabija-Vodă când un boer mai tânăr, șugubăț vestit, fiindu-i ciudă pe Inalt Prea Sfântul Mitropolit, au scornit că Sfinția-Sa, de sgârcenie, pune de coace cozonacii în potcapurile monahilor repauzați întru Domnul și că el de scârbă cozonac dela Preasfințitul nu mănâncă. Dar boerii n'au crezut și însuși Măria-Sa Voevodul poftea cozonac dela Sfânta Mitropolie și-l uda cu vin roș din viile Măriei-Sale, numai în ceașcă de lut, zicând că e mai dulce așa cum arată și dumnealui Ion Neculai Vornicul, în Hronic. Cozonacul știe că cel mai mult îl iubesc copiii. De dragul lor, el face pui mici și le potrivește la fiecare câte o așchie de migdală strâmbă, ca un nas de fildeș. Ba pentru păpușile Lizicăi, în înțelegere cu baba Catinca, a scos un puișor cât un degetar și i l'a trimis plocon de cu seară, căci Lizica e prea de tot mică și nu merge încă decât la a doua înviere, cu bunița.

Câți vor mai fi astăzi copiii care să freamăte la gândul misterului săvârșit în cuptor? Câți vor mai fi pândind pe la geamurile dosnice, frământarea aluatului de aur topit, din bucătăria la care s'au încuiat ușile? Câți vor mai fi așteptând cu nerăbdare ceasul dejunului din ziua întâi și doi bunici care să împartă din capul mesei bacșișul, cozonacul și ouăle roșii, fiecărei slugi, îmbrăcate în haine de sărbătoare?

Patriarhalele obiceiuri s'au dus cu cei bătrâni. Și-mi închipui vremea când copiii de azi vor fi și ei bunici. Mi-i închipui înconjurați de nepoți și nepoate, îngrămădiți în fața unui haut-parleur cât un ceasornic și aud parcă:

Bricabrac, din X. O. planeta Martie,

— Postul de emisiune, a transmis un concert de Buiabuc, executat de foci și cimpanzei. Urmează planeta Pământul.

Și-mi mai închipui o conferință susținută de-un profesor doctor din Tübingen, specializat în istoria românilor din epoca de față.

A pronunțat cuvântul *cozonac*. Toți se miră, închid aparatul și fac cerc în jurul bunicei.

O Lizică, întreabă ciripind:

— Buniță, ți-i aceia codonac?

Și bunița, ștergându-și o lacrimă ivită în colțul genei, va începe, așa cum începeau poveștile noastre:

— A fost odată...

AL. O. TEODOREANU

Post-Scriptum prozaic, pentru gospodinele care doresc să aibă cozonaci buni.

Dacă sunteți de părerea mea, că un cozonac bun trebue să se desfacă ușor în felii de sus până jos, dacă nu supraveghiați personal facerea cozonacilor sau dacă ați uitat rețeta bătrînească, vă amintesc că aluatul *nu trebue frământat cu degetele, ci numai cu pumnii strânși.*

Vă mai reamintesc, Doamnă, că proporția de ouă e de cinzeci la chilogramul de făină.

Poftă bună!

Atelierele „Adevěrul. str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 646
DUMINICA 23 APRILIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Recreația Criticului*

Intâi: ce îl obosește mai rău pe critic?

Vorba banală. Graiul, firește, încearcă a fi când algebră, când muzică, când evocare de viziuni sau alte diferențieri ale pipăitului original, ale cărui înfiorări vibrează ascuns în toate simțurile. Dar aceste sunt excese minunate. In curs obișnuit, graiul este imperativ sec. Cei ce n'au talentul graiului, și se fac scriitori adică, nu se pricep decât să agrementeze acel imperativ sec, anonim și uniform, prin construcții de analogii pe care le cred, ei, plastice sau poetice. Prin această aplicare dinadins, neputincioșii graiului devin tații fecunzi ai banalității.

Insă acei ce au talentul graiului net pronunțat scriu, de exemplu, așa:

„Noaptea era rece ca o casă nouă".

„Cu această împăcare de mine rămâneam dus cu gândul pe uscatul care se dovedea încet ochilor mei de o culoare cenușie. Un fel de leșie secată, pe fața căreia cineva curățase de curând broaște țestoase".

„Numai că rictusul lucra tot mai adânc în colțul gurii, iar exuberanța animală — tot mai stinsă, îi lăsa un chip care, mai mult decât un faun beat, semăna cu profesorul universitar D. Drăghicescu".

„Lisandru își cetea în cioară... tot norocul cu care mica dobitoacă făcuse din viața lui, ca un accent circonflex pe o literă, un sunet neașteptat".

Arta e stare supremă de atenție. Cuvintele pe care le-am copiat te seduc să iai seama cu voluptate; desigur pentrucă cel care mi le spune a luat însuși seama așa cum nu poate să ia seama literatul cel dinadins și din rău obicei. E oboseală urâtă să-ți arunci măcar ochii pe o pagină a unui om care scrie dintr'un vanitos rău obicei. O mulțime de scriitură e produs de viciu contractat prin exemplu prost (însă rentabil, poate).

Spun numaidecât aci, că cele 265 de pagini ale d-lui Dragoș Protopopescu m'au odihnit, m'au recreat, m'au consolat de oboseala urâtă din răsfoirea a duzini de cărți, de felurite limbi, zămislite din rele obiceiuri și ambiții dezorientate; — prudența pe care mi-a dat-o vârsta și o oarecare rutină literară nu ajunge să mă apere destul de asemene oboseli.

Așa dar: întâi vorbele. Fără îndoială, la vorbe tocmai nu se gândesc acei care scriu din rău obicei. Aceștia sunt oameni cu idei; și, pentru idei, ei caută (dar nu găsesc) imagini cum se zice. De aci derivă alte oboseli ale criticului.

Atitudinea neliterarilor e sentimentală. La ei, motivele scrisului sunt dorințele și treburile lor particulare; acestea le sunt inspirația. Este în joc o subiectivitate inferioară. Inspirațiile tipului neliterar sunt neonestități candide. Așa se întâmplă că, precum actorii nepricepuți îți prezintă mici burghezi de București crezând ferm a-ți arăta lorzi și marchize, tot astfel omul neliterar îți face figuri și drame mitocănești, în ideia că te fericește cu cunoștința unor intelectuali de supremă distincție. De aci neapărat rezultă neînțelegere exasperantă între scriitor și cititorul critic, iar neînțelegerea se rezolvă, pentru acest din urmă, în renunțare și tăcere umoristică.

Povestirile d-lui Dragoș Protopopescu sunt capricii de surprinzător farmec; lucru de scrupuloasă iscusință, de gust sigur, de o fantazie cu tonuri minunat variate. Istorii extraordinare, făpturi de artă de o ciudățenie în care amuzarea și încântarea fac un joc liric și dramatic de o tachinantă măestrie. In fiecare poveste stau, abil învelite, întâmplări violente: un asasinat din gelozie; o rănire cruntă într'un viol; omorul ridicul al unui bărbier care nu vrea să radă pe un moșneag întârziat în prăvălie de ajunul Crăciunului; moartea curioasă a unui bețiv care-și urmărește umbra până în valurile mării. Apoi istoria unui cioban zănatic care ajunge slujbaș la o căpitănie de port și moare de inimă rea, amorezat de o cioară... In jurul acestor drame, simple sau bizare, se înfășură o împletitură savantă din toate firele imaginabile ale humorului și fantaziei; și, de exemplu, întâmplarea lui Moș Fană Tomoiagă, care taie beregata bărbierului Eftimiade — *La Briciul Independenței* — e încadrată și comentată în compania câtorva Englezi, într'un colț din Kent, iar asasinarea lui Tudor de Reske, ilustru poet ungur și mare crai, e strecurată printr'o satiră a Tekir-Ghiolului savuros nuanțată.

Ca să se vază bine cum sunt spuse acestea, mai transcriu, spre desfătarea cititorului bun, și următoarele:

„Către seară marea gâfâia aburi ca un postav imens călcat de un croitor afară... Vara era în toi pe mare, înfierbântată de caloriferele de dedesupt ale curenților. Soarele se întrecea cu ei. Bătea dela șapte dimineața la șapte seara, cu o exactitate de dactilograf. Cu fiecare înțepătură, o nouă alarmă se mișca în massa informă, ajunsă acum mai mult o apă puhavă, dormitând ca o conspirație sub crusta lividă și perfidă dela suprafață".

Mi se pare că excelentul artist se explică deplin zicând astfel: „Un scaun-rulant e lumea împăcată!. Un mod de a privi orizontul, contemplativ. Clasicismul nu s'a născut dintr'un fotoliu? Poziția îndreaptă asperitățile, ațipește valorile. Și oglindește lumea ca'ntr'un lac".

Lucrurile frumoase din pură contemplare, numai, se fac; deci, din vedere dreaptă, din „ațipirea valorilor", a celor practice se'nțelege. Astfel artistul ne odihnește, ne recreează, ne consolează de acei ce ne exasperează mascându-și banal măruntele aventuri private, și ne pretind să luăm mojicime spilcuită drept seniori, și mici burghezi cu ceva știință de carte drept elită fin intelectualizată.

Am avut o presimțire abilă, când mi-am rezervat să cunosc de aproape în ceasuri sărbătorești cartea atât de autentic artistică a *Iarmarocului Metehnelor*.

PAUL ZARIFOPOL

* Dragoș Protopopescu — *Iarmarocul Metehnelor* — București. «Cartea Românească».



M. Ulea — Punerea în mormânt (Frescă)

Primăveri bucureștene

Puis ça, puis là, comme le vent varie—
A son plaisir sans cesser nous charie...
FRANÇOIS VILLON

Edilitatea noastră cârpăcită și umanitarismul nostru neorganizat vor asigura încă mult timp capitalei noastre primăveri foarte pitorești.

Svântarea ultimelor zăpezi va descoperi și anul acesta mormanele ticsite prin dosuri de curți, unde apatia slugilor le uită și de unde zelul căruțelor municipale nu le urnesc.

Ar fi și păcat! Acolo dospesc și se distilează primele miresme de primăvară municipală; deacolo, mângâiați și răscoliți de vânt sglobiu, pornesc în sbenguiri de farandolă: petice, pene și hârțoage, — fluturi timpurii, murdari însă veseli, ai capitalelor sud-est-europene.

Atins de fâlfâitul lepidoterelor (lepădăturilor?) râncede și vlăguite, pietonul bucureștean zâmbește radios: simte venirea primăverii.

Mai sunt și alte semne ale primăverei autohtone, tot gunoaie și ele. Se târșesc, foiesc și se adună pe lângă ziduri și cheiuri bătute de soare; se svântă de mucezeala hibernării lor în catacombe.

De departe, par niște mormane de saci hărtăniți; de aproape, le mai descoperi o față suptă, gură, ochi, păr, — toate de culoarea sacului murdar.

Pielea pământie și-a pierdut uzul porilor, și pare că respiră prin brazde și crăpături adânci în dermă.

Pentru gunoaiele umane, serviciul municipal nu are camioane și clopoțel, mături și canaluri, — astfel că belșugul lor,— sporit an de an, — se revarsă în calea trecătorului pieton spre a-l convinge de sosirea primăverii de afară și a-i spori optimismul dinăuntru.

Bieții bogați ori potentați ai zilei sunt lipsiți de această veselă priveliște, închiși în vertiginoasele lor vehicule de lux. preocupați de binele lor și... al norodului.

Și ei, — fără să vrea, fără să știe, aduc în peisajul bucureștean o notă vie de sezon sburdalnic. Săgetarea limuzinelor în care trec, sclipitoare ca luciul penelor de rândunică, stârnește — din gropile asfaltului și ale caldarâmului — țâșniri voioase de stropi licăritori în soare. Pietonul nici nu se ferește: sunt stropii radioși ai primăverii! Numai ajuns acasă, observă cu o mică încruntare și un suspin estompat — că stropii auriți au lăsat noroi dens pe haina reînoită cu greutăți pecuniare!

Dar încruntarea se destinde în decursul clipei ce urmează. Noroiul primăverii și toate gunoaiele ei municipale sunt totuși o favoare a destinului, care-ți îngădue să mai trăești încă un sezon de plenitudine a sevei universale; și împroșcarea limuzinei elegante se resfrânge prin prisma sufletească în culorile voioase ale unui curcubeu de fericiri sociale, unde aurul capitalismului stă frumos lângă roșul internaționalei proletare și înaintează spre verdele și azuriul primăvăratec, dând la spate, ca pe niște necazuri trecute, indigoul mohorît.

Acțiunea primăverii — chiar a primăverii murdare orășenești — înrâurește sufletul colectiv îndrumându-l spre pace și înfrățire.

A!... dacă pe tot globul ar fi mereu și mereu numai primăvară!

ZOE VERBICEANU

Versailles chinezesc

Istoria are coincidențe foarte stranii. Aproape în acelaș timp, când în Europa, „Regele Soare" își clădea palatele Versailles, Fontainebleau, pentru desfășurarea pompei sale regale, împăratul Chinei, „Fiul Soarelui", își clădea și el o reședință de vară, al cărei timp de mărire a fost de scurtă durată ca și acel al palatului din Versailles.

Dar Versailles, cu toată pretenția sa de pompă și fast, pare meschin, pueril și fără nici o importanță pe lângă Jehol și strălucita paradă a Phoenixului din extremul orient.

Jehol este ca și Fontainebleau un popas de vânătoare. Dar, când pleca Khanul să vâneze, o mie de oameni îl însoțeau, fiecare cu rostul și rolul său, căci și uciderea animalelor se făcea în procesiune și cu ceremonial. Jehol era cale de două zile de la Peking. Drumul construit anume pentru împărat, avea basine de apă la fiecare sută de metri. Armata de măturători îndepărta din calea îmarelui Khan, nu numai cea mai mică frunză dar și cel mai mic firicel de praf. La fiecare pas vegheau osteni care nu lăsau să treacă picior de om pământean, până ce nu trecea Fiul Cerului.

Reședința de vară nu și-a așezat-o marele Khan, în sălbatecii munți ai Tartariei, numai pentru frumusețea locurilor și plăcerile odihnei. Ea a fost făcută cu un rost, trebuia să fie un semn al puterii și măreției sale și o amenințare mută a triburilor de Mongoli, acești Huni ai Siriei, care se frământau dincolo de Zidul Chinei.

De aceia ea nu e o jucărie fragilă și copilărească ca Versailles. Patru ziduri monastice, ridicate în coasta muntelui, închideau un pătrat, în care era ascunsă divinitatea în templul numai coloane și portice în care nu intrau decât câțiva privilegiați. Numai soarele, luna și stelele puteau să pătrundă peste zidurile tainice și paserile cerului singure să se oglindească în plăcile de aur de pe acoperiș. Acolo era divinizat Fiul Cerului când scăpa de grija lumii, de frumusețe pământească, și se elibera de dragoste și de război.

Interiorul templului sclipea, intr'un amurg stins, din mii de ochi de pietre scumpe și luciri de aur. Iar taina mistică îi venea numai de la chipurile albe ale lui Boudha. In ocnițele lor coborâseră Nirvana în care trebuia numaidecât să se topească o lume, care îndrăznise să se ridice până la atâta măreție monstruoasă, desfășurase atâta violență în voluptățile, rafinările și cruzimile ei.

Marele Lama din Thibet, marele pontif al Asiei, venise străbătând întreg continentul să sanctifice acest nou centru al cultului său. El știa că va muri acolo, pentru că din moartea sa trebuia să izvorască veșnicia credinții. Și în adevăr mii de credincioși s'au adunat în jurul său și i-au susținut fără întrerupere capul ostenit, mânile, genunchii și trupul întreg, în atitudinea de resemnare cuvenită, până s'a îndurat moartea și l-a liberat. De atunci Jehol, ca un vârtej de foc pe o colină, atrage spiritele însetate de nirvana și le înghite în sânul său. Sven Hedin, norvegianul care a scris o carte despre *„Jehol city of Emperors"*, povestește tragedii umane care fac să se zbârlească părul pe cap de groază și de admirație pentru puterea sa de fantazie.

Un suedez american vrea acum să scoată o copie după locul acesta sfânt, care a stat ascuns privirii omenești de veacuri și să o expună într'un muzeu din Chicago.

Pilat

In marea dramă biblică, desfășurată cu aproape două milenii în urmă, un om a ținut în mânile lui, o clipă, viața unui nevinovat și destinele lumii. Reprezentant al puterii uriașe a cezarilor, ar fi putut cu un gest să abată din mers o lumină, care venea mai de sus și mai dedeparte decât vulturii de aur ai Romei.

Dece n'a făcut-o? Stătea și el sub farmecul apăsător și dulce al vechilor proorocii? Sau, poate, nu înțelegea nimic din cele ce i se petreceau dinainte? Era un nepăsător? Un desabuzat? Mai degrabă e adevărată părerea din urmă. Bine însă n'ar fi putut să știe decât aceia care au fost față și ei au pierit de mult, fulgerați de căldura noului adevăr sau nepătrunși de raza acestuia.

Despre Pillat evangheliile ne povestesc puțin; mai mult ca să ne arate că lumea romană a stat martoră la procesul dintre cele două legi.

Pillat nu era Evreu. „Oare eu sunt Judeu?" spune el lui Isus. Purta un nume roman și făcea parte din clasa cavalerilor — ein vom Kaiser auf Widerruf ernanter Beamter aus dem Ritterstand, cum se exprimă Mommsen. Cu toate astea Pillat se trăgea din părțile Pontului, țara sălbatecă a anticului Mitridat, locuită de Greci și mai ales de barbari.

In anul 6, August transformase Iudeia într'o provincie romană, înlăturând dinastia autochtonă și punând astfel capăt sfâșierilor intestine dintre *farisei*, partizani ai unei conduceri religioase independente de puterea temporară, și *saducei*, părtași ai autorității lumești și doritori de un prinț pământean.

Un procurator se instală în Cezareia, pe țărmul mării, orașul cu temple și vile de marmură albă, zidit de apusa dinastie a Irozilor.

Pillat ședea tot anul la Cezareia. In Ierusalim, se afla numai un inferior al său cu o mână de soldați. Restul garnizoanei, compusă din oameni din Samaria și din Greci sirieni, aproape trei mii la număr, alcătuia garda procuratorului.

In vremea aceea, Pillat se găsea la Ierusalim. Nu pentru a face plăcerea fariseilor, care potrivit cu rigiditatea ortodoxiei lor, socoteau spurcată atingerea cu străinii, ci pentru a menține ordinea în timpul sărbătorii Paștelui evreesc.

Aci, autoritatea procuratorului se împărțea cu aceea a fariseilor. Incă din vremea Seleucizilor, aflăm constituit în Ierusalim sfatul bătrânilor, numit în grecește *synhedrion* și, iudaizat, *sanhedrin*. Această adunare, în care elementul aristocratic predomina, funcționa ca cea mai înaltă expresiune a comunității evreești. Marele-preot era conducătorul ei. Membrii sfatului se recrutau dintre foștii mari-preoți și din teologii cunoscători ai legii. Sinedriul era *numit* de procuratorul roman, care, după obiceiul metropolei în raporturile ei cu provinciile supuse, îi acorda o competință vastă și exclusivă în domeniul credinței, moravurilor, și justiției civile.

Dar justiția criminală se exercita de amândouă autoritățile: și de procurator și de sinedriu. Numai în ce privește aplicarea sentințelor capitale, puterea procuratorului era neștirbită. Acesta singur, încuviința pedeapsa cu moarte dată de sinedriu și tot el avea dreptul suprem de grație.

Deci oamenii sinedriului și soldații cezarului au prins pe Isus și l'au adus în fața sinedriului, la judecată.

Procesul începe, orice s'ar zice, cu paza legii. O învinuire grosolană adusă lui Isus, anume că s'ar fi pretins împărat pământean al iudeilor, sinedriul n'a primit-o, deși s'au găsit pentru aceasta martori mincinoși. Cu tot fanatismul lor, fariseii erau oameni luminați și destul de fini ca să simtă că asemenea acuzație nu sta în picioare. Interogatorul pe care Caiafa îl ia acuzatului, o dovedește. Vina galileianului era mai mare. Se ridicase în potriva legii, se arăta pe sine drept Messia.

Și fariseii îl așteptau pe acesta de sute de ani și pasionata adăstare a înobilat prin veacuri pe fiii lui Israel. Dar pentru mai marii sfatului, care detestau dogma întrupării. Domnul nu putea coborî în ființa unui om. Isus se dădea pe sine ca fiu al lui D-zeu și prin aceasta nemulțumise poporul, care-și închipuia pe Messia împodobit în purpură și înconjurat de oști, iar pe de altă parte înfuriase pe învățați, care nu voiau să admită cu nici un chip ideia unei materializări a esenței divine.

Isus răspunde cu o blândețe și o sinceritate extraordinare. Ințelegea să-și ia totul asupra. Sinedriul își deslănțue mânia, iar marele prelat își sfâșie hainele. Dar și aceștia erau de bună credință. Numai că păzeau cu gelozie autenticitatea unui D-zeu care-i adusese în Canaan și nu-i părăsise în cele două robii. Nu-și dădeau seama că un altul, surâzător și tânăr, se ridica, afirmând că e mai vechi decât Legea și mai mare ca Moise.

După o judecată, rapidă prin aceea că învinuitul nu se apăra, sinedriul condamnă pe Isus la moarte. Mai rămânea ca a doua autoritate a Judeei, procuratorul, să confirme sentința. Deaceea este adus Isus în fața lui Pillat.

Dar aci procesul reîncepe. Cu puterea pe care i-o da Roma, Pillat îl judecă din nou pe Christos. Că a avut loc un nou proces, ne-o spun evangheliștii. Isus e împins în sala de judecată și cercetat după procedura criminală.

— Tu ești împăratul iudeilor? întreabă Pillat.

— Da, răspunde Isus, dar împărăția mea nu este din lumea aceasta. Eu pentru aceasta m'am născut și am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul.

— Ce este adevărul? întreabă procuratorul, curios să afle dacă mai există și altul decât acela al cezarilor.

Isus nu mai răspunde. Copiilor și femeilor le vorbise totdeauna. Din inima lui, lumina mângâietoare a milei trecuse adeseori în sufletul naiv și deschis al acestora. Dar ce să-i mărturisească procuratorului?

Pillat nu vedea în Isus decât un biet om nevinovat. Nu bănuia judecătorul stăpânirii că procesul acela avea să răscolească universul și să răstoarne Roma împăraților, a legiunilor și a curtezanelor.

Pillat iese afară și se adresează iudeilor:

— Isus nu este vinovat. Dar fiindcă voi aveți obiceiul să slobozesc pe cineva de Paște, vreți să vă slobozesc pe „împăratul iudeilor"?

Mulțimea strigă: „Nu pe el, ci pe Baraba!" Și Baraba era un tâlhar.

Pillat pune să-l bată pe Isus cu nuele. Dar nu obține nimic. Invinuitul tace sub ploaia de palme și scuipat.

— De unde ești tu? revine procuratorul. Isus rămâne mut.

— *Mie* nu-mi vorbești? se mânie mândrul Pillat. Tu nu

(Continuare în pag. II-a)



T. Soroceanu — Nud (Desen colorat)

ştii că am putere să te răstignesc şi am putere să-ţi dau drumul?

Judecătorul roman merge iarăşi afară şi înfăţişând pe Isus mulţimii, spune: „Iată omul!", expresie rămasă celebră şi neînsemnând în realitate nimic. Două cuvinte rostite degeaba.

Strada prinde să urle. Fariseii incită poporul. Cineva strecoară o insinuare: „Dacă dai drumul omului acestuia, nu eşti prieten cu Cezarul. Oricine se face pre sine împărat este în potriva Cezarului".

Plictiseala cuprinde pe procurator. Scandalul ia proporţii. Gloata fanatizată devine ameninţătoare. Pillat ar putea să curețe piaţa numai cu o mână de legionari. Dar nu ştia ce ar fi ieşit de aci. Procuratorul se gândi la toate neplăcerile, ce întâmpinaseră cu Iudeii, toţi conducătorii romani, care trecuseră pe aci, dela Gabinius, adjutantul lui Pompei, până la Varus, mai mare peste Siria în timpul lui August. Un şir de intrigi şi răscoale îi trec prin faţa ochilor, odată cu amintirea sângelui vărsat zădarnic. Să se întâmple asta şi'n zilele lui Tiberiu? La urma urmei, procuratorul n'avea să se îngrijească decât de liniştea provinciei şi de adunarea birului cuvenit metropolei. Lucrurile acestea însemnate nu trebuiau lăsate la o parte pentru un Iudeu sărman. *De minimis non curat praetor.*

Nevinovăţia lui Isus? Conştiinţa magistratului? Dreptul de graţie al procuratorului? Cântăreau puţin în faţa raţiunii de stat.

Pillat lăsă indiferent să cadă sorţii viitorului:

— Răstigniţi-l!

Milă? Nu fusese nicăeri în Roma: nici în cele douăsprezece table, nici în inima pisălogului bătrân, Cato, nici la avocatul fără scrupule, Cicero.

Şi Pillat se spălă pe mâni, ceeace iarăş nu înseamnă nimic.

Dar ce era în spiritul procuratorului, în clipa cînd sfărâma zăgazurile primăverii? Să fi fost zborul de înger al proorociei, curata bătae de aripi? Mai curând imaginea cetăţii eterne, gustul vinului grecesc şi amintirea femeilor goale, superbe şi neruşinate.

VASILE V. GEORGESCU

Debutul

Z. KLEŞINSCHI

Ea intră în biroul directorului revistei, oprindu-se în prag. Obrajii i se înroşiră.

— Cu ce vă pot servi? — întrebă acesta ridicându-se şi sprijinindu-se de masa de scris.

Înfăţişarea plăcută a directorului o intimidă şi o făcu să roşească şi mai mult.

— Sunt... scriitoare... debutantă...

— Ah, aşa. Şi aveţi manuscrisele la dumneavoastră?

— Nu... adică... da...

— Atunci, vă rog luaţi loc.

Ea se aşeză fără să ridice privirea.

— Aţi mai publicat ceva până acum?

— Desigur... sau mai bine zis... încă nu.

— ?...

— Adică, am publicat ceva într'o revistă feministă... Dar asta nu contează.

— Pentruce, nu?

— Era o revistă neînsemnată... Scrisesem ceva despre perdele.

— Perdele?

— Da, dădeam sfaturi cum trebue întinse perdelele.

— Ah, aşa... Atunci fiţi bună şi arătaţi-mi manuscrisele.

— Mă jenez... sunt grozav de sfioasă.

Incurcătura şi turburarea ei îl emoţionară. De altfel, constată că fata e neobişnuit de frumoasă. De aceea spuse binevoitor:

— Nu trebue să vă fie teamă. Fiecare din noi a făcut primii paşi nesiguri; fiecare a lăsat odată „începuturile" sale pe seama unui coleg mai experimentat. Deci, liniştiţi-vă.

— Sunteţi foarte bun cu mine!

— Vă stau cu plăcere la dispoziţie. De altfel. dispun de o jumătate de oră liberă. Vom ceti manuscrisele împreună.

Ea scoase câteva file din poşetă şi le întinse şovăitor:

— Poate e mai bine să le citiţi dv. singur, — se rugă ea încet. Până atunci, dacă-mi permiteţi, voiu lua loc într'un colţ. Credeţi-mă, sunt foarte sfioasă.

✱

„...Harry se smuci de lângă ea, dar numai pentru o clipă" — citi el — „apoi, se aruncă cu un salt de tigru asupra ei şi-şi înfipse buzele lui flămânde şi aprinse de poftă, pe gura ei moale şi primitoare. Şi ea era însetată după sărutările lui! In jurul lor se învârteau toate ca într'un vârtej uluitor. Credeau că se prăvălesc într'o prăpastie roşie ca focul, în împărăţia veşnică şi nepotolită a lăcomiei simţurilor. Cu un strigăt de voluptate, ea îl înlănţui în braţele ei. Răsturnară lampa..."

✱

El întrerupse lectura, îşi luă ochelarii depe nas şi se uită la vizitatoarea lui cu un aer uşor deconcertat. Apoi o întrebă:

— Vă rog, pentruce au răsturnat lampa?

— Pentrucă au căzut pe divan, — răspunse ea cu simplitate.

— Ah, aşa! Am înţeles.

— Veţi vedea îndată. Citiţi mai departe...

✱

„...Răsturnară lampa — citi el mai departe — şi căzură pe scundul divan persian. In odaie domnea un întuneric adânc; numai automobilele aruncau din când în când câte o dâră de lumină pe cuvertură şi pe pereţi. In odaie nu se auzea decât respiraţia lor accelerată. Ei se încolăciră, sărutându-se sălbatic, ca nişte antropofagi".

✱

Directorul abia îşi putu stăpâni râsul. Tuşi sec.

— Foarte sugestiv scris. Foarte! A-propos de antropofagi. Nici nu ştiam că sărutul e acolo atât de preţuit.

Ea îl privi cu ochi măriţi şi albaştri; cu ochii unui copil.

— Vărul meu, ofiţerul de marină, mi-a povestit că antropofagii din insulele Oceanului Pacific sunt foarte pătimaşi.

— Nu mai spune!

— Da, da! Niki mi-a povestit că toată viaţa nu fac altceva...

— Niki?

— Da, vărul meu, ofiţerul de marină!

— Foarte interesant. Care va să zică, vărul dv. spunea că mâncătorii de oameni nu fac altceva, toată viaţa, decât...

Ea surâse cu nevinovăţie.

— Da, numai că...

— Straşnici oameni.

El rămase pe gânduri; apoi îndoi manuscrisul.

— Nu mai aveţi întâmplător şi altceva, domnişoară?

Ea scotoci prin poşetă.

— Ba da. Poftiţi.

El privi titlul bucăţii cu neîncredere.

— Dansul ielelor? Ceva câmpenesc?

— Desigur.

El respiră uşurat.

✱

„...Picioarele goale ale Wandei — citi el — străluceau printre ferigile umezite de rouă, care acopereau poiana pădurii cu o abundenţă risipitoare. Ea alerga ca o căprioară mlădioasă şi sveltă, şi îşi striga în noapte iubirea ei înflăcărată. Deodată, apăru înaintea ei Ivo: frumos şi puternic ca un stejar tânăr.

— Eşti a mea! — strigă el ameţit de fericire, şi întinse braţele spre ea.

— Sunt a ta! — chiui ea şi căzu în braţele lui tari ca oţelul... Licuricii sclipeau şi scânteiau ca nişte luminiţe în jurul trupurilor lor pierdute în beţia dragostei... Ea se dărui ca un trunchi de brad, gata să primească lovitura de graţie a pădurarului; iar el se năpusti asupra ei ca o seceră, care despică totul..."

✱

— Dragă domnişoară, — zise el îngândurat, căutând cuvintele. Lucrarea a doua e deasemeni seducătoare, dar îmi provoacă unele nedumeriri.

— De ce natură?

— Veniţi cu o imagine foarte interesantă. Comparaţi pe Wanda cu un trunchi de brad...

— Da, şi...?

— Şi atunci se produce o mică confuzie tehnică. In locul pădurarului apare un agricultor.

— Un agricultor?

— Da, un agricultor. Vorbiţi de o seceră şi încă de o seceră care „despică". Aţi văzut vreodată o seceră?

— Bine 'nţeles că da.

— Atunci, descrie-mi o seceră.

— Aşa... un fel de bardă.

— Nu, domnişoară. Secera se întrebuinţează la câmp, la tăiatul holdelor. E un fel de cuţit curbat cu mâner... Nu se întrebuinţează pentru a „despica"... O astfel de seceră trebue mânuită cu multă băgare de seamă, altminteri poate suferi stricăciuni...

Ea roşi până la bordul pălăriei şi privi încurcată la pământ.

— N'am ştiut asta.

El îndoi şi manuscrisul acesta şi-l întinse colegei sale. Apoi zise cu blândeţe şi bunătate:

— Aşi publica cu plăcere ceva din lucrările dumneavoastră, dragă domnişoară; dar din păcate, mi-e cu neputinţă. Amândouă lucrările sunt foarte drăguţe, foarte colorate şi trădează un mare talent. Totodată, sunt amândouă foarte caracteristice unei specifice candori feminine, care, tocmai prin contactul personal cu dv., te subjugă şi mai mult. Dar cu toată această simpatie — dacă aşi publica aceste lucrări, aşi risca să intru în conflict cu codul penal.

Ea se uită lung la el. Işi pierduse graiul.

— Iţi voiu ceti imediat § 184.

El luă un volum, îl răsfoi puţin şi ceti apoi cu glas domol:

„Cu închisoare până la un an şi amendă până la cincizeci de mii lei se pedepseşte acela care tipăreşte, vinde sau răspândeşte scrieri imorale. Directorul publicaţiunii care răspândeşte scrieri sau ilustraţiuni imorale îşi va pierde drepturile de a mai exercita această funcţiune pe timp de unul până la cinci ani".

El puse volumul la o parte.

— Din această pricină v'aşi sfătui să renunţaţi pentru un moment la asemenea lucrări şi —

Colţurile gurii îi tremurau uşor vrând să-şi înnăbuşe râsul.

— Şi?...

— Şi v'aşi mai recomanda să vă măritaţi cât mai curând cu putinţă. De pildă, cu vărul dv. Niki, ofiţerul de marină. După un an de convieţuire conjugală, viziunile dv. se vor potoli vizibil.

Ea se ridică depe scaun, asemeni unei regine ofensate.

— N'am venit aci, domnule, ca să-mi faceţi propuneri de căsătorie!

Dar în acelaş timp se întâmplă ceva groaznic. Directorul se duse la ea, îi cuprinse capul cu amândouă mânile şi-i aplică pe neaşteptate un sărut pe gură. Ea rămase atât de consternată, încât nu mai putu articula un singur cuvânt. Apoi izbucni:

— Asta-i o obrăznicie!!

— Dar ca să expui un om nevinovat să facă un an de puşcărie şi să plătească o amendă de cincizeci de mii de lei, nu constitue o obrăznicie??!

✱

Deveniră cei mai buni prieteni. Ea se căsători într'adevăr cu vărul ei, ofiţerul de marină. Directorul a fost martor la cununie. Numai că lucrurile vor lua curând o altă întorsătură. După toate probabilităţile ea va divorţa de Niki spre a se căsători cu directorul. Căci, între timp, a eşit la iveală că poveştile vărului despre oamenii din insulele Oceanului Pacific erau fantastic de exagerate.



Rubrica grafologică

Un skyor. — Activitate. Elan. Entuziasm. Putere de muncă, Cinste. Orgoliu, Inteligenţă pătrunzătoare. Gândire clară, spontană. Generozitate. Vivacitate. Distracţii în atitudini.

Noraza. — Gândire corectă, ordonată. Dezordini în viaţa afectivă. Voinţă inegală. Impresionabilitate. Neglijenţe. Uneori încăpăţânări, capricii. Idealism.

Elizabeth. — Mobilitate a gândirii. Sensibilitate exagerată, Voinţa slabă. Totuşi putere de muncă. Generozitate. Egocentrism. Puteţi trimite scrisoarea de care vorbiţi. O veţi recăpăta odată cu analiza.

Solomon Osias. — Ordine şi claritate în gândire. Sensibilitate voit reţinută. Voinţă tenace. Ambiţie. Sensualitate. Combativitate. Nevoie de activitate. Cinste.

Dona Sol. — Singurătate. Impresionabilitate. Şovăiri. Deprimare. Sensualitate nesatisfăcută. Imaginaţie uneori vagabondă. Egocentrism.

N. Adia. — Sensibilitate. Sensualitate. Iritabilitate. Deprimare. Temperament inegal. Egocentrism. Inclinaţii spre reverie. Nerăbdare.

Elev cl. III-a sec. — Inteligenţă. Memorie bună. Imaginaţie uşor exaltată. Puţină putere de muncă. Voinţa slabă. Totuşi ambiţie. Se recomandă stăvilirea sensualităţii şi evitarea vieţii singuratece.

Rica. — Minte clară. Sensibilitate reţinută. Consequenţă. Tenacitate. Generozitate. Sensualitate. Nu destulă putere de realizare.

Sopal. — Logică. Emotivitate. Putere de muncă. Cinste. Orgoliu. Singurătate. Perseverenţă. Sensualitate intensă, dar nu destulă vitalitate.

Adeluţa. — Inteligenţă pătrunzătoare. Iritabilitate. Imaginaţie. Orgoliu. Capricii. Egocentrism. Spirit practic.

D-ra No. 13 Martie. — Imaginaţie. Emotivitate stăpânită, Dezordine sufletească. Deprimare. Sensualitate intensă, nesatisfăcută.

Adaombra-Sibiu. — Gândire clară ordonată. Nervi prea sensibili. Sentiment al singurătăţii. Egocentrism. Vitalitate deficientă.

Bien-aimée. — Intuiţie justă. Sensibilitate. Nervozitate. Generozitate. Cinste. Tenacitate. Simplitate în atitudini.

V. N.-Olt. — Inteligenţă clară, ordonată. Subtilitate. Putere de muncă. Temperament foarte impresionabil. O uşoară tendinţă de disimulare. Auto-control. Decepţii în viaţa sentimentală. Neîncredere în viaţă. Inconstanţă (momentană) în viaţa sexuală. Deprimare.

Grrittia Savel. — Inţelegere. Emotivitate. Incăpăţânare. Cinste. Sinceritate. Formalism. Sensualitate. Entuziasm. Uneori naivitate.

Melo. — Claritate. Sensibilitate. Generozitate. Nu destulă voinţă. Spirit pozitiv. Incredere în sine. Naivitate.

Ralu. — Rapiditate în gândire. Fire uşor influenţabilă. Imaginaţie vagabondă. Uneori capricii. Egocentrism. Orgoliu.

MIHAIL MAN

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti, str. Eugen Carada 7, recomandă următoarele cărţi interesante, în limba germană ale căror autori Feuchtwanger, Stefan Zweig, Fallada, rămân azi, mai mult ca oricând, pe primul plan:

Irmgard Keun: de curând apărută în arena literelor germane, această tânără scriitoare a ajuns cea mai mult citită prin minunatele-i romane: „Gilgi" şi „Das Kunstseidene Mädchen". Fiecare roman lei 160. Succesul acestor romane, admirabil scrise, merge crescând şi nu putem decât să amintim cititorilor noştri că noi nu semnalăm, în această rubrică, decât cărţile importante, care merită, care trebuesc citite.

In această ordine de idei mai recomandăm:

Feuchtwanger: Der jüdische Krieg (cel mai frumos roman istoric al autorului lui „Jud Suess"), 140 lei; frumos legat 200. — *Hanns Fallada:* „Kleiner Mann, vas nun?" (180 lei — frumos legat 220); romane despre care Thomas Mann scrie „Ich habe seit lange nichst so libenswertes gelesen wie dies Buch... es ist so lustig in seiner bitteren Lebenswahrheit und von solher Reinheit des dichterischen Klanges". Tot de *Fallada* recomandăm: „Bauern, Boncen, Bomben, despre care roman Iacob Wassermann scrie: „...von unvergleichlich innerer und eusserer Wahrheit" (260 lei, legat pânză 300).

Nu putem omite cel mai mare succes de librărie confirmat şi întrecut de succesul criticei universale: „Das Buch von San-Michele" minunata carte a lui *Axel Munthe* (240 lei, legat pânză 380); Din *Traven* — autorul german, revelaţie a Americei de Sud — anunţăm noul roman: „*Regierung*" (satira fascismului) amintind vigurosul „Totenschiff" — roman al actualităţii sociale, precum şi romanele: „Baumwollpflücker", „Der Karren", „Die Weisse Rose"; fiecare roman, frumos legat 200 lei.

Din *Stefan Zweig:* Marie Antoinette (260); Heilung durch den Geist; Freud-Mary Baker Eddy-Mesmer (240); Fouché (240); Kampf mit dem Daemon (pânză 28) şi celebrele volume de nuvele: Erstes Erlebnis, Verwirrung der Gefühle (pânză, fiecare 290) şi Amok (pânză, 100 lei). — In provincie expediem contra unui acont prin mandat, restul ramburs. Atragem atenţia cititorilor asupra preţurilor eftinite ale cărţilor germane şi ne obligăm să schimbăm, timp de 15 zile după comandă, oricare din cărţile de mai sus, cari nu vor fi plăcut cititorilor noştri.



Actualităţi ştiinţifice

T. F. F. contra termitelor

In California de sud, regiune foarte bântuită de termite, numeroasele colibe de lemn suferă adevărate ravagii din partea acestor insecte distrugătoare, care atacă şi nimicesc orice material lemnos.

Din această cauză, populaţia a făcut apel la preţiosul instrument al telegrafiei fără fir, în lupta crâncenă, pe care o dau împotriva unor vrăjmaşi, pe cât de mici, pe atât de primejdioşi. Pentru a se constata prezenţa lor se montează un aparat detector obişnuit, foarte sensibil, dealungul pereţilor de lemn, expuşi invaziei termitelor. Aparatul înregistrează cele mai uşoare sgomote, produse de aceste distrugătoare ale lemnului. Putem repera astfel galeriile ocupate de termite şi, graţie obişnuitelor mijloace de distrucţie, (injectarea unor produse insecticide) oaspeţii indezirabili sunt nimiciţi sau expulzaţi.

Analiza parfumurilor prin raze

Metodele obişnuite pentru analiza parfumurilor nu permit întotdeauna să descoperim urmele de impurităţi, mai ales atunci când avem aface cu soluţii foarte diluate. Graţie lămpei de quart, cu vapori de mercur, astăzi putem distinge imediat un produs sintetic oarecare de produsul natural corespunzător.

Intr'adevăr, compuşii chimici puri, prezintă, sub acţiunea razelor ultraviolete, o luminiscenţă slabă, în timp ce produsele (amestecurile) comerciale sunt caracterizate printr'o fluorescenţă mult mai intensă.

Incălzirea prin aer rece

E vorba de o aplicaţie neobişnuită a unui principiu vechiu din fizică: principiul lui Carnot. Un inginer englez a reuşit ca printr'un mic consum de energie mecanică, să extragă căldura din atmosfera externă — oricât de rece ar fi această atmosferă — şi s'o distribuie în interiorul apartamentelor.

Gazul sau aerul folosit este aspirat prin pompe în conducte enorme expuse în exteriorul casei. Destinderea acestor gaze răceşte conductele, care împrumută căldura din atmosfera externă. Fluidul este apoi comprimat, ceeace-l încălzeşte considerabil şi cedează această căldură lichidului din radiatoarele casei. El revine în urmă în conductele externe şi ciclul se repetă astfel încontinuu.

După părerea inventatorului, economia realizată folosind acest procedeu de „pompare" a căldurii prin maşini electrice, este de 80% faţă de încălzirea obişnuită prin rezistente.

Un muzeu sonor

La Berlin s'a creat în cadrul universităţii locale un *muzeu sonor*, care cuprinde o colecţie de discuri de gramofon, unică în lume. Plăcile conservă vocea personalităţilor celor mai de seamă în toate domeniile de activitate. Ele sunt însoţite de fotografiile autorilor şi pot fi ascultate de vizitatori într'o sală specială de audiţie.

Aceste „arhive sonore" sunt opera profesorului Dogen, care încă din 1921, a înfiinţat o colecţie de matriţe de discuri, reproducând cu fidelitate limbi şi dialecte, aparţinând la peste 250 de popoare şi triburi ale globului.

Directorul muzeului sonor din Berlin speră să-şi poată complecta această colecţie, comunicând, prin radiofonie, cu acele ţări îndepărtate, din care nu posedă încă un model de graiuri.

Astfel radio permite să se înregistreze la mii de kilometri discuri de gramofon, care vor fi păstrate cu sfinţenie pentru posteritate.

Albinele şi lumina

Profesorul rus Bruşanienko a studiat influenţa luminei, în special a razelor ultraviolete, asupra activităţii albinelor şi producţiei de miere.

Se ştie că stupurile de albine sunt accesibile aerului, dar nu şi luminei. In interiorul lor domneşte în general o întunecime aproape complectă. Savantul rus a echipat o serie de stupuri cu geamuri speciale, care permiteau trecerea la maximum a razelor ultraviolete din soare.

Rezultatul a fost că producţia mierei în aceste cazuri era considerabil mărită. Lucrul e de altfel firesc, întrucât se ştie de multă vreme că soarele, isvorul prin excelenţă al razelor ultraviolete, exercită un soi de supraactivitate în biologie, care se manifestă prin numeroase fenomene, atât din punct de vedere fiziologic cât şi patologic.

Tot „ochiul electric"

Intre aplicaţiile numeroase şi interesante ale celulei fotoelectrice merită să fie semnalat şi un nou procedeu fotoelectric, care permite să determinăm gradul de turburare şi coloraţie a unei soluţii oarecari.

Pe această cale se poate stabili concentraţia în săruri a apei de mare, controla clarificarea apelor de alimentare; într'un cuvânt, se poate căuta într'un lichid translucid prezenţa elementelor străine mai uşoare, care provoacă, fie o turburare, fie o coloraţie.

După cum vedem, o metodă delicată şi foarte preţioasă pentru analizele de laborator.

Cinema fără ecran?

Una din principalele preocupări ale technicienilor de cinema este — după cum se ştie — să dea imaginilor proiectate o aparenţă din ce în ce mai conformă cu realitatea.

S'au preconizat numeroase soluţii pentru realizarea cinematografului în relief, dar până în prezent nici una din ele n'a fost încă pusă la punct în practică.

Suprimarea ecranului va rezolva oare această problemă? S'ar părea că da, dacă ar fi să credem ceeace ne anunţă acum câţiva ingineri ai studiourilor casei „Universal". din Hollywood.

Deşi invenţia e ţinută încă absolut secretă până la definitiva ei punere la punct se ştie totuş că principial ea utilizează trecerea razelor de lumină printr'un mare număr de lentile.

E probabil deci că avem aface cu o viziune de imagini virtuale. Cu alte cuvinte, cu imagini, care nu pot fi primite pe un ecran, după cum nu putem primi pe un ecran imaginea mărită a unui obiect, pe care-l privim cu lupa. Numărul lentilelor e condiţionat de nevoia de a face vizibilă imaginea în toate direcţiile unde se găesc spectatorii.

I. S.

LOTERIA de STAT
PE CLASE

a risipit grijile şi nevoile din multe căminuri şi a înveselit multe familii în vremurile atât de grele de astăzi.

Jucând de la începutul Loteriei, vă eftiniţi lozul fiindcă până la urmă este imposibil să nu fiţi îndemnaţi de propriul d-voastră interes ca să participaţi la distribuirea celor 240 milioane Lei câştiguri ce se împart la toate cele 5 clase.

Loteria de Stat pe clase a făcut o impunătoare serie de milionari, la Cernăuţi şi Constanţa, în Bucureşti şi Târgul Mureş, la Cluj, la Tulcea şi în Râmnicul Vâlcei, în multe alte oraşe ori sate.

Opera de asistenţă pentru desmoşteniţi, continuă. Planul ei de câştiguri prevede pentru noua loterie, a 3-a, altă serie de milionari şi de bogaţi, dintre jucătorii ei.

Tragerea Clasei I-a
are loc la 4 şi 5 MAI 1933

Se împart câştiguri de 7 milioane 430 mii

Cine îşi cumpără lozul de la Clasa I-a joacă cu toate şansele Loteriei

Tablete

Ajutor!

La 7 Mai Federația societăților de asistență din România, organizează într'adevăr, o așa numită „săptămână a tineretului", care-i o săptămână a copiilor.

Intr'alte țări, cu o civilizație mai veche decât a noastră, preocuparea socială are un obiect deosebit. Născându-se copii puțini, propaganda Statului, a societăților și a particularilor tinde la o sporire de nașteri și la înfrângerea egoismului confortabil. Greutățile vieții pe de o parte, moda pe de altă parte a liniei și a siluetei, care de zece ani încoace și-a făcut un ideal scheletic și a pus în circulație în milioane de exemplare, fabricate în atelierele croitoreselor, pe domnișoara transparentă și pe femeea fantomă — colaborează intens la obținerea unui tip general de soție stearpă.

Ca să devie mamă, soția, veți zice dv. cu drept cuvânt, nu are nevoe de un îndemn din afară: instinctul funcționează după dorință. De multe ori este de ajuns un dram de inconștiență, ca să te fure, ca să zicem așa. maternitatea, într'o epocă a tinereții, care prezintă neajunsul că nu se mai întoarce și nu se repetă. Dar ca să fii și să rămâi mamă, atunci când instinctul nu este atât de puternic încât să-și ia și răspunderea consecințelor și atunci când instinctul, sub influența exemplului curent și a unui gen de viață nesupraveghiat, se desface de individ, o educație este trebuincioasă. Cu o părere de rău: că această educație nu știm cine o poate face: Statul este hipnotizat de nevoile financiare și economice și criteriul lui, ajuns strict comercial, consistă eminamente în Buget. Toată lumea știe, lucrul nu e pentru nimeni secret, problema fundamentală a fiecărei sesiuni parlamentare și care acaparează și anulează și idealurile și ideile și problemele grave, este echilibrarea bugetului.

Vă vorbește un gospodar care locuește în periferia orașului. Are în jurul casei lui vre-o 500 de familii. Fiecare bravă femeie din suburbie s'a îngrijit să aibă o sumedenie de copii, așa încât dezideratul național a fost cu prisosință împlinit; atât în prezența cât și în absența Ofițerului de stare civilă. Nu sunt puține femeile cu 5 și 7 copii. In zilele calde, populația măruntă din cartier e imensă — și foarte mulți copii au acea frumusețe de aristocrație, curioasă, cu care a deprins lumina zilei poporul românesc. Câțiva din ei sunt îngrijiți bine: se cunoaște numaidecât mâna în casă a unei mame harnice și a unui tată care se întoarce seara treaz și care nu-și maltratează familia. E o reală plăcere să vezi pruncii unor soți săraci, foarte împovărați, încălțați cu ghete lustruite în fiecare zi și cu ciorapii bine întinși pe lungimea gambei. Casele din care ies acești copii sunt spoite des, zăbrelele sunt întreținute, câțiva metri pătrați cu flori și legume înfrumusețează bătătura mică din jurul ferestrelor. Copiii cunosc surâsul, sunt cuviincioși, au fost învățați să dea bună-ziua.

Dar cei mai mulți locuitori au nevoie de o educație, de o orientare.

Mizeria lor e clar evidentă. Curțile lor lasă mult de dorit. Ei nu pun flori, nu dichisesc pământul. Femeile stau. Copiii amestecați cu adulții, joacă barbaroasele sau rișca, uneori 14 ceasuri la rând. Locuitorii sunt și desgustați și boeroși — ca niște sceptici cărturari. Ar dori să-i subvenționeze iarna Comuna și vara Statul. Unii sunt bolnavi, alții fuduli. Mulți din ei vor să fie funcționari, odăiași, sergenți de stradă, gardieni, supraveghetori de lucrări edilitare. Caută „post". In așteptarea unui post, demn de personalitatea lor, ei nu muncesc. Strada nu o curăță nici unul. Acolo, în aceste familii, mai des de cât se presupune, bărbatul fuge de-acasă și lasă femeia singură cu câțiva copii. Unii au două neveste, una la țară, acasă, și alta acasă în București. Tuberculoza își întinde mucegaiul pretutindeni. Cosciugele mici trec de câte două ori pe an, primăvara și iarna spre cimitir, alternate cu cosciugele mari.

Un început de educație materială li s'a făcut. Li s'au adus drumuri pavate în mahala, li s'a adus electricitate și apă canalizată — cam cu sila. S'a proiectat asocierea tuturora sufletească pentru perfecționarea treptată a cartierului. Ei așteaptă totul să se facă singur, și școala și biblioteca ei și infirmeria ei gratuit și farmacia gratuită... Vecinii se învrăjbesc ca niște Ghelfi și Gibelini, frații se urăsc, nepoții nu se pot suferi. In nici o chestiune de interes elementar, în care niciunul nu ar pune bani ci numai osârdie și devotament social, nu se pot aduna, din 500, la olaltă trei.

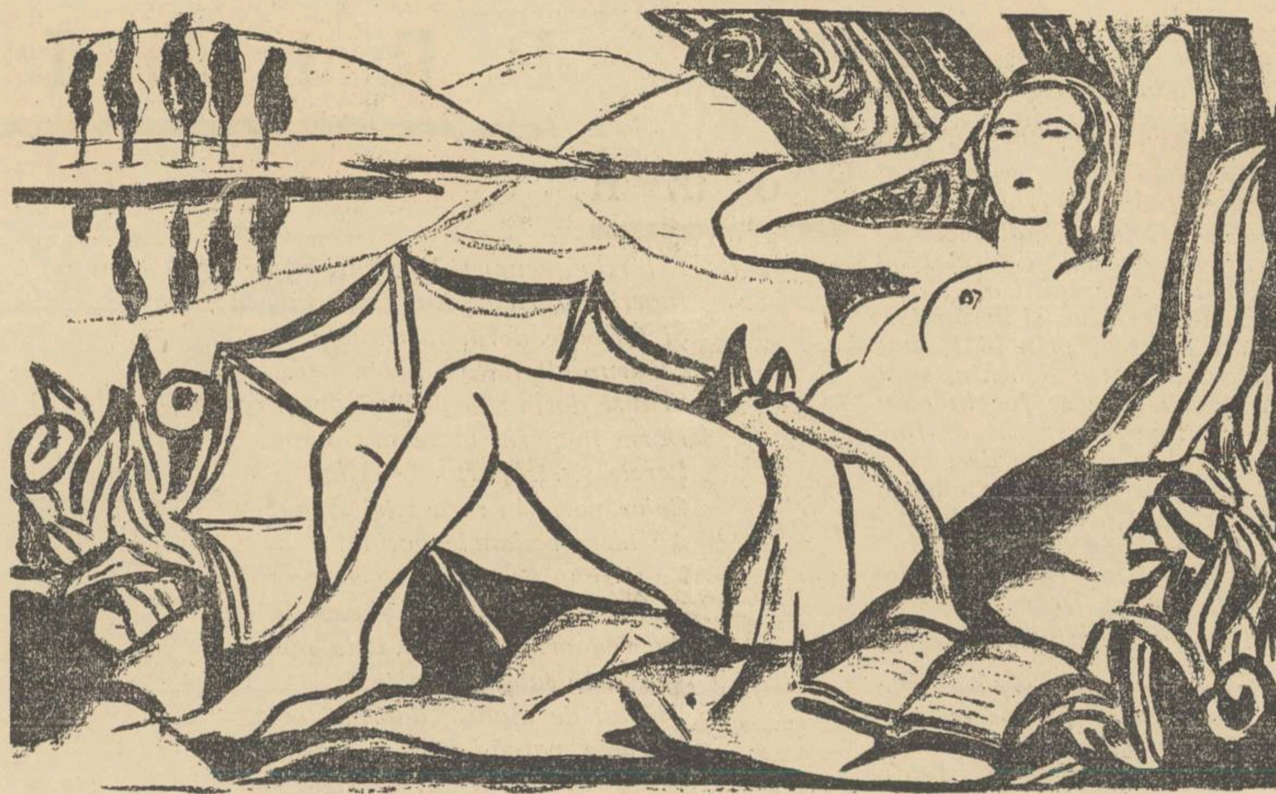
Aceștia au urgentă nevoie să li se facă o educație a încrederii, în sforțarea lor proprie. Cine le-o face? Cum trebue ea făcută? De bună voie? cu constrângeri? E o problemă, și până acum nu se gândește la ea legiuitorul. Copiii mor pentru că tatăl e un om fără busolă; copiii mor pentrucă mama lor nu știe să facă o ciorbă... Copiii mor pentru că părinții lor refuză să mături ograda, să curețe porcul, să pue în pământ o floare a căreia sământă o pot căpăta gratuit. Treceți din periferia Capitalei în câteva sate de jur împrejur de unde se recrutează această periferie. Sunt sate cu niciun pom în nicio bătătură, cu nicio legumă.

Floarea și zarzavatul sunt educative, căci implică osteneală sistematizată și socoteală continuă: E locul să se cultive fiece curte obligatoriu. Ca să nu mai moară copiii, Federația Societăților de Asistență din România trebuie să determine întâi pe mahalagii, cari sunt mai la îndemâna unor sforțări educative, să lucreze ograda și să curețe căminul.

Am povestit în ziar că în mahalaua a căreia monografie morală o schițez, s'au ivit câțiva intelectuali, născuți în cartier, copii de mahalagii și hotărâți să puie mahalaua în picioare. Un profesor de istorie, un doctor în științele fizico-chimice, un căpitan, doi advocați, câțiva contabili diplomați, s'au adunat, au contribuit fiecare cu sărăcia lui și au instituit ceiace se chiamă un ateneu, cu aplicări practice. Acești tineri însuflețiți s'au necăjit doi ani să facă ceva, în deșert. Organizația și mentalitatea lor sufereau de un defect, de care nu-i e permis să sufere un intelectual și o ideie: refuzau să facă politică și să-și agățe activitatea de prestigiul unui bărbat cu voturi. Consecința: au cerut o școală gratuită pentru gratuitele lor osteneli: li s'a refuzat. Au cerut un local gol pentru un atelier de confecții ieftine, unde să lucreze cu profit mamele împovărate și bărbații fără lucru: li s'a refuzat totul. Și, în loc de felicitări de mare recunoștință, inițiatorii au fost aproape insultați în birourile prin care au trecut, ca să deschidă ochii câtorva personalități cu ochii lipiți.

Mi se pare că la sfârșit ne-am apropiat de miezul problemei. Ea nu este nici infinit de vastă, nici cu neputință de abordat. Doamnele din societățile federate, printre care Societatea „Principele Mircea" și d-na Pia Brătianu țin locuri de frunte, să întreprindă civilizarea pe loc a bietelor femei și a bieților oameni, părinți ai bieților copii... Cu o metodă limpede, inspirată dela realitățile simple și concrete și guvernată de câteva măsuri categoric formulate și impuse și cu râvna, pe care o are din belșug și la care va găsi în fiece colț din cartier și de țară colaboratori inimoși, Federația poate să scape copiii, scăpând laolaltă cu ei pe părinți. Timpurile nu sunt mai rele azi decât altădată, timpurile sunt mai bune, pentrucă azi oamenii se gândesc la oameni mai mult decât întotdeauna — cu voința ca să-i ajute.

T. ARGHEZI



Romane de analiză italienești

Un scriitor a cărui soartă se decidea abia la treizeci de ani dela publicare, necunoscut până atunci nici de public, nici de critică era negreșit un surprinzător fenomen literar. Bucuria acestei descoperiri s'a dovedit în totul justificată. După mai mult de un sfert de veac de viață artistică, tăinuită în obscuritatea provincială și renunțarea definitivă la orice ambiție literară, un mare analist și creator de viață spirituală se impunea numai prin norocul de a-și fi găsit un lector genial în persoana romancierului englez James Joyce.

Italo Svevo intrase însă în literatura universală. Stilul său apare neglijent adesea și necorect uneori, iar romanul este în unele locuri confuz. Dar amănuntele se întregesc la sfârșit și impresia finală este aceea a unei construcții dure și desăvârșite.

Despre felul cum s'a făcut această descoperire a unui scriitor nou, scria următoarele Carlo Linati într'o revistă din Roma.

„La un banchet oferit lui Pirandello de Pen-Club-ul parizian, celebrul romancier irlandez Joyce, aducând vorba despre literatura italiană spusese :

—Dar d-voastră, italienii, aveți un prozator mare și poate nici nu știți!

— Care?

— Italo Svevo, din Triest.

„Și iată că peste câteva luni un tânăr veni la club cu un exemplar mototolit din *Senilitate*, împrumutat cu mare greutate dela un prieten al său, student din Triest. Acum cartea o aveam, dar tânărul nu ne lăsă să o citim. Ca toți descoperitorii de rarități, presimțea o revelație minunată; o păstră pentru sine și scrise apoi un articol despre Svevo. Tânărul era Eugenio Montale, poet și critic cu aleasă sensibilitate; și fu astfel ca prin proza sa vibrantă să aibă Italo Svevo prima și deplina consacrare de romancier italian".

Materialul din care și-a alcătuit romanele Svevo este viața interioară : decorul în care se mișcă eroii săi nu spune cine știe ce. Viața interioară i se înfățișează însă ca un domeniu nesfârșit și în întreaga acțiune urmărește clipă cu clipă transformările spirituale, luptele, capitulările, sau marile împăcări cu sine însuși.

Metoda nu este nouă. A folosit-o Proust și apoi Joyce.

Faptul că Svevo și-a scris primele sale două romane, *O viață* și *Senilitate* în 1893 și 1898, arată o desăvârșită independență a autorului.

Operația prin care se săvârșește introspecția se reduce la felul cum realitatea trecută se transformă în amintire prezentă, cum se sistematizează în memorie și cum factorii lucrurilor amintite înlocuesc factorii celor văzute. Totul se reduce deci la căutarea momentului precis, în care suma faptelor prezente ia locul vălmășagului de evenimente trecute. Iar când memoria reușește să scoată ceeace putea produce o surpriză, o spaimă sau o turburare, în anumite evenimente, atunci acestea din urmă sunt transferate în trecut. Ne apropiem deci de Proust. Evenimentele vieții nu mai acționează asupra acelei „pasiuni active" despre care vorbea odată cineva.

Din acest moment, pentru Svevo începe desfășurarea trecutului, realizată în admirabila arhitectură a amintirilor, iar pentru Proust ia naștere posibilitatea unei căutări a timpului pierdut. Acordul este perfect în conținut. Dar nu trebuie să uităm că există totuși o divergență isbitoare. E tonul moral, e culoarea sentimentului care-i diferențiază, alcătuind individualitatea artei fiecăruia.

O viață este un roman de vastă concepție. Figura lui Alfonso Nitti se construește încetul cu încetul, până la realizarea unui desăvârșit portret psihologic. Viața lui însă se plurifică prin personagii variate, tipuri provinciale care întrețes o acțiune plină de vioiciune.

Dar romanul cu o construcție desăvârșită este *Senilitate*. Aici, întâlnim pe Emilio Brentani, funcționar și literat cu oarecare renume, care locuește în Triest. Până la patruzeci de ani nu iubise și nu trăise cu adevărat. Viața sa se împărțea între birou și casă, unde locuia cu sora sa Amalia, o femee hipersensibilă. Apoi intervine o iubire nepotrivită. O fată simplă, cu pretenții de eleganță și frumusețe, dar coruptă, — femeea tuturor tinerilor din oraș — devine în închipuirea lui Brentani atât de ideală, încât el e departe de a remarca trivialitatea și lipsa de scrupule morale, ale acesteia.

Până ce un prieten al său îl pune în fața realității și-i arată întreaga meschinărie a Angiolinei, femeia visurilor sale.

Dar înlăturarea Angiolinei din viața sa concretă nu înseamnă și moartea amintirii. „Ani după aceia se amăgi în admirarea acelor clipe din viața sa, cele mai de seamă, cele mai luminoase. Și trăi la bătrânețe cu această amintire.

In mintea lui, Angiolina trecu printr'o metamorfoză ciudată. Își păstră neschimbată frumusețea și dobândi și calitățile sorei lui, care muri în ea a doua oară".

Conștiința lui Zeno, romanul care a prilejuit cunoașterea autorului, producând un mare entuziasm în Franța, după prezentarea făcută de Benjamin Crémieux și Valery Larbaud, nu ni se pare totuș cea mai bună carte a lui Italo Svevo. Sunt în ea, e drept, calități ce nu pot fi tăgăduite și introspecții care ne amintesc maniera sa din celelalte două romane, anterioare.

Dar materialul este amorf și stilul confuz. O prolixitate se vădește dela primele pagini, iar eficacitatea temei propuse este slabă. Analizele freudiene nu sunt integrate cu totul în roman și deaceea cartea ia numai înfățișarea unor documente omenești fără unitate.

Conștiința lui Zeno cuprinde confesiunile unui om de cincizeci de ani, care-și descrie viața sufletească, în urma unei recomandații medicale : Povestirea cuprinde patru momente principale. Zeno Cosini descrie, pentru doctor, primele sale experiențe de fumător și neajunsurile pe care i le creea familia spre a-l desbăra de această obișnuință. Apoi, povestește moartea tatălui său, cu amănunte impresionant redate. Dar capitolul cel mai vioiu este acela al căsătoriei lui Zeno. Chipuri, situații comice și gânduri mai ales, neliniști și experiențe, ce oscilează între credința conjugală și adulter. Insfârșit, descrierea afacerilor sale comerciale : întemeierea unei case comerciale la Triest și prăbușirea financiară care-i urmează. Zeno nu reușește să se stăpânească : autoanaliza îl paralizează. Romanul sfârșește cu isbucnirea răsboiului, când Zeno începând să câștige nu mai are timp să filosofeze.

Ceeace marchează un progres în arta lui Svevo, cu acest roman, este nota de humor care se infiltrează până și în situațiile tragice, arătând o înnoire a scriitorului.

Această notă se accentuează în nuvelele sale, publicate postum, precum și într'un fragment de roman, intitulat „Bătrânul".

Din romanul „Bătrânul" au rămas doar câteva capitole. Dar ne putem face o idee de ceeace trebuia să însemne întregul edificiu. Sunt pagini minunate de povestire și cercetare minuțioasă a sufletului legată totuș și de viața activă, în care se mișcă un om îmbătrânit doar trupește, cu o forță spirituală surprinzătoare.

Dar cunoașterea directă a acestui admirabil analist, prin opera sa, este desigur mai prețioasă decât orice încercare de evaluare critică sau redare a conținutului printr'un rezumat. Cele mai ascunse laturi ale sufletului omenesc, tainele nepătrunse alătdată, ale acțiunilor, ale gesturilor și cuvintelor, sunt luminate de arta neîntrecută a lui Italo Svevo.

C. N. NEGOIȚĂ

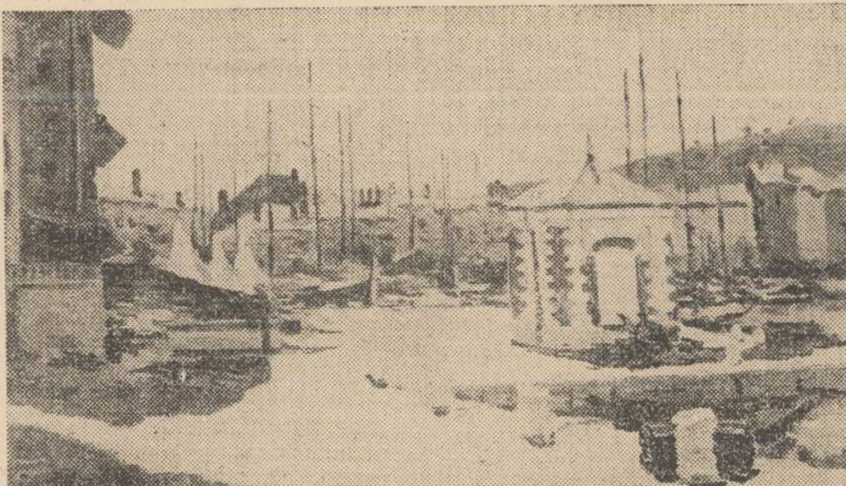
Seara

Seara cerne tainic, scrumul zilei moarte.
Scântei de foc se sting pe zare departe,
Albastru tremurat luceafărul răsare
Lătrat îndepărtat, târziu, în neguri moare.

Falduri de umbre prinse în cuie de stele,
Cu ciucuri viorii de lună ca mărgele
Invăluie somnul despletit în noapte
Muiat în aroma lanurilor coapte.

Doar vântul obosit mai tremură sub boltă,
Prin firele de raze coarde de vioară
Subtil arcuș, palidă melodie ce'nfioară
Tăcerea, ce'n lumina lunii pâlpâie involtă.

PETRE DINU



Paul Miracovici — Peisaj

Credințe și superstiții

de ARTUR GOROVEI

Sunt oameni foarte învățați, de acei pentru care „Universul fără margini e în degetul lor mic"; savanți care jonglează cu ultimele date ale științei, cu manifestările tuturor disciplinelor; oameni care se cred cu totul deasupra mulțimii de indivizi care furnică pe pământ, robi ai unor prejudecăți cu nimic fundate, robi al căror suflet și a căror minte sunt stăpânite de niște credințe deșarte, de eresuri sau superstiții, cum se mai numesc.

Și, cu toate acestea, mulți dintre acești savanți — dacă nu chiar unanimitatea lor, — de și-ar face un examen scrupulos al cugetului, de și-ar observa gesturile vieții lor, trebue să constate, cu surprindere, că nu s'au desbărat, cu totul, de unele credințe și superstiții, care-i încătușează ca și pe cel din urmă analfabet din cel mai umilit sătișor, tăinuit în înfundăturile munților.

Nu cunoaștem, oare, fiecare dintre noi, în cercul nostru de prieteni, oameni care pentru nimic în lume, la un ospăț, nu se așează la masa în jurul căreia sunt treisprezece persoane? Nu avem noi cunoscuți care nu încep nici o lucrare Lunea, sau care Marțea nu pleacă la drum? Nu întâlnim noi femei inteligente și culte, care dacă dau cuiva un ac — de se întâmplă și astăzi minunea ca, la o asemenea femee să mai rătăcească și ace... de cusut prin casă! — trebue să-l dea cu ață în el?

Pentru ce?

Nu știu nici ele; dar așa au apucat dela bătrâni, care, ei credeau că dacă sufletul aceluia căruia îi dai acul, va fi în iad, trăgând de ața acului, îl vei scoate din iad.

Acul nu se dă din mână în mână, ci se înfige în ceva.

Pentru ce?

Credința din bătrâni este că dacă arunci acul, cât îl vei asvârli de departe, atâta are să-ți moară un copil de lung.

Dacă savantul care nu vrea să fie al treisprezecelea în jurul unei mese, știe că dacă ar face aceasta ar fi să-i aducă nenoroc, să-l expuie la o primejdie, și deci acționează în mod conștient, doamna care dă cuiva acul numai cu ață în el, nu se întreabă pentru ce face aceasta. Lucrează în mod inconștient; fapta ei s'ar putea compara cu un act reflex al unei alte acțiuni pe care nu o percepe.

Și dacă astfel se prezintă lumea cultă, oamenii pe care ne am obișnuit să-i numim „intelectuali", putem să ne închipuim ce se petrece cu milioanele de oameni înapoiați în cultură, care formează un popor.

In fundul ascuns al sufletului și al minții noastre dăinuește încă măcar o fărâmă din sufletul ancestral al primilor oameni din care ne coborîm cu toții. Zeci de veacuri nu au putut să șteargă fondul de superstiții, care alcătuiau întreaga lor viață.

Sufletul acesta ancestral, nealterat întru nimic, persistă și astăzi la câteva popoare primitive, dacă nu voim să le numim sălbatece.

Cercetându-le viața, găsim între noi și între oamenii aceștia care, comparați cu noi, ar avea numai chipul de om, găsim atâtea puncte comune, încât putem să stăm la îndoială dacă noi suntem atât de lustruiți, atât de civilizați precum ne place să ne credem.

Un singur exemplu, în care se concretizează tot ceeace ne poate da o idee despre temeinicia acestei afirmații, ni-l pun la îndemână Hindușii.

„Poporul acesta are mintea îmbuibată de atâți demoni, zei și semizei, încât trăește într'o veșnică frică de puterea lor. Nu este un cătun care să nu aibă un arbor sau un locușor secret, privit ca locuință a spiritelor rele. Noaptea groaza Hindusului sporește, și numai de mare nevoie se hotărăște să iasă din locuința lui, după apusul soarelui. Dacă a trebuit să iasă din casă, pășește cu multă grijă și prevedere. Repetă descântece, pipăie amulete, în fiecare clipă spune rugăciuni și ține în mână un tăciune aprins, ca să alunge pe acești dușmani nevăzuți. A auzit cel mai mic zgomot: freamătul frunzelor, zbierătul unui animal, se crede pierdut; își închipuește că-l urmărește un demon, și pentru ca să prindă curaj, începe să cânte, să vorbească tare, se grăbește mereu, și respiră liber, numai după ce a ajuns la un loc de siguranță".

Groaza Hindusului de Diavol, de acest geniu al răului, care-și dispută stăpânirea lumii cu geniul Binelui, pe care noi îl numim Dumnezeu, persistă încă în marea majoritate a tuturor populațiilor din lumea civilizată.

Și astăzi încă ne vin vești, din părți ale lumii moderne, despre credința că sunt anumite persoane care au legături cu Necuratul, despre vrăjitoare pe care obștea satelor le ard pe rug, pentru a scăpa de relele și nenorocirile pe care ele sunt în stare să le aducă.

Și astăzi încă, la noi în țară, mai persistă credința în puterea supraomenească a Solomonarilor de a întoarce grindina, de a o stăvili la hotarul moșiei pe care o apără el, Solomonarul, plătit anume de proprietarul care și el are o credință cu care vrea să se apere de ridiculul necredincioșilor: dacă nu ajută Solomonarul, cel puțin nu vatămă.

Ca și Hindusul care, de frica duhurilor necurate ce mișună după apusul soarelui, când merge pe un drum, vorbește tare, cântă, pentru a-l îndepărta de el, țăranul nostru cântă și el, hăulește, când străbate noaptea cărările dintre lanuri, sau marginile pâraelor.

De sigur, cei mai mulți dintre sătenii care obișnuesc acest fel de serenade, lucrează inconștient, nu-și dau seama că gestul lor este impulsiunea sentimentelor care dirijau viața oamenilor de acum câteva mii de ani în urmă, sentimente strecurate din generație în generație, până la noi, care mocnesc în întreaga noastră ființă, ca jarul sub cenușă, și se manifestează, la anumite ocazii, fără voința și fără conștiința noastră.

Astfel numai se explică fenomenul că popoare diferențiate prin origina etnică, popoare care, după datele istorice cunoscute nouă, nu au venit niciodată în contact, popoare îndepărtate unele de altele în spațiu, pe care le despart nu numai apele și munții, dar și întinderea nemărginită a oceanelor, se întâlnesc în unele credințe și superstiții, moștenire tuturora de la primii indivizi pe care noi, astăzi, îi numim oameni.

De aceea socot că ar fi o strădanie zădarnică să se încerce, din studiul credințelor și superstițiilor unui popor, să se tragă argumente pentru stabilirea filiațiunii lui.

Aceasta ar fi inutil, nu ar duce la nici un rezultat pozitiv, și din alte considerații.

La acelaș popor, și adeseori între locuitorii aceleiași regiuni restrânse, cum ar fi un district, sau chiar o comună mai mare, găsim soluțiuni diametral opuse asupra aceleiași superstiții.

De pildă, culoarea albă este considerată pretutindeni în lume ca o emblemă a purității.

La noi în țară, prin județele Dolj, Ialomița, Vaslui, culoarea albă este semnul virginității. In județul Suceava (astăzi județul Baia), locuitorii din satul Bogdănești consideră ca sfinte gâștele și găinile albe: prin județul Roman bolnavul care se visează îmbrăcat în alb, crede că se va face sănătos. Și, pe de altă parte, locuitorii din Bosia, județul Iași, cred că holera, ciuma, anghina apar sub forma unor femei îmbrăcate în alb.

Aceiași contradicție în superstițiile cu privire la fluture.

Zglobiul și nevinovatul fluturaș alb, bucuria copiilor, dacă-l vezi întâi primăvara, însemnează că toată vara vei fi bolnav — se crede prin unele sate din Muntenia și prin ținutul Bihorului, în Transilvania; acelaș ponos îl poartă și flutu-

(Continuare în pag. IV-a).

rele galben. Şi totuşi, fluture alb când vei vedea întâi primăvara, vei fi sănătos întregul an, este credinţa nestrămutată a locuitorilor din satul Ciulniţa, judeţul Ialomiţa.

Astfel de contradicţii întâmpinăm şi în alte credinţe, în alte superstiţii, asupra cărora nu se poate insista în aceste câteva minute, cât este îngăduit să abuzăm de răbdarea cititorilor.

De altfel, întreaga viaţă a poporului nostru este o lungă şi nesfârşită serie de superstiţii. Nu-i o exagerare dacă am afirma că de cum se naşte şi până ce închide ochii pe totdeauna, fiecare act din viaţa săteanului nostru este legată de o superstiţie.

Fata, când îi vine vremea să se mărite, are anumite credinţe. anumite semne superstiţioase. după care ea ştie peste câţi ani se va mărita, dacă soţul va fi din satul ei sau de prin vecinătăţi, dacă va fi tânăr sau bătrân, chiabur sau nevoiaş.

Dacă mireasa nu vrea să aibă copii doi, trei ani, când merge la cununie, se sprijină în uşa bisericei, în atâtea degete. câţi ani nu voeşte să aibă copii. Dacă vrea ca în timpul căsătoriei, să aibă un anumit număr de copii, va avea atâţia câte fire de mac va pune, în ziua cununiei, în papucul drept.

Nevasta are superstiţiile ei care-i indică sexul copilului ce va naşte, după cum anumite practice superstiţioase pot să-i determine sexul.

După naştere, fiecare clipă din viaţa copilului este o superstiţie.

Scăldătoarea, înfăşatul, alăptarea, primii paşi — totul este calculat şi executat după nişte norme superstiţioase, aşa de răspândite în toată massa poporului, că nu ar ajunge un volum întreg pentru a le descrie.

Copilăria, adolescenţa, bărbăţia, bătrâneţea, sunt un şirag întreg de superstiţii, pe care-l începe individul din secunda în care a fost conceput şi de care nu scapă nici în clipa morţii.

Aşa de adânc este impregnată superstiţia în firea poporului, încât de atâtea veacuri de când creştinismul se luptă să-l descătuşeze de ea, nu a izbutit. Din potrivă, Biserica a fost nevoită, pentru a-şi menţine prestigiul, să acomodeze superstiţia cu dogmele.

Din această combinaţie diplomatică a rezultat o armonie aparentă, forţată, care a ajuns la rezultatul bizar că aproape tot păgânismul din antichitate se practică şi astăzi, sub forma abilă a creştinismului.

In mod oficial creştinismul a distrus politeismul, dar credinţa în existenţa şi în puterea Diavolului, nu a fost desrădăcinată.

Vechile amulete, au fost înlocuite la catolici prin Agnus Dei. La noi, întrebuinţarea talismanelor — amuletele păgâne — este o datină permisă de Biserică, alăturea cu adevărate urme păgâneşti, tolerate şi adeseori patronate de servitorii Bisericii.

Iconiţele şi cruciuliţele care se poartă la gât, bucăţi din pretinse racle ale diferiţilor sfinţi, sticluţe cu sfântul mir sau cu apă sfinţită, acel „brâu" al Maicei Domnului, care, după ce a căpătat puteri miraculoase pe sfânta masă din altar, uşurează naşterea unei femei dacă-şi înfăşoară trupul cu el, au tot acelaşi caracter de amuletă, feritoare de orice primejdie, ca şi capetele de cal mort înfipte în stâlpii gardului, ca să înlăture holera la oameni sau boala păsărilor, ca şi multe alte obiecte, cunoscute sau preparate de vrăjitoare, şi vândute acelora cari au credinţa că e bine să le poarte în diferite scopuri, care uneori nici nu se pot mărturisi.

Intregul cult creştin este o transformare a păgânismului în creştinismul chiar de astăzi.

Serbările prin care, mai înainte vreme, erau celebrate vechile divinităţi, s'au transformat în cultul sfinţilor. Cultul popular al Madonei, la Napoli, este vechiul cult al Vestei şi al zeiţei Ceres. In Grecia, Fecioara Maria a înlocuit pe Aphrodita; profetul Ilie, care pentru Slavi a moştenit atributele zeului Tunetului, Perum — reprezentant al teutonicului Eher în Pantheonul modern grec pare că umple tronul lăsat gol de vechiul Ilios, Soarele, sau Apollo, zeul Luminii. In Italia, sfântul Anton a luat locul zeului Consus, sau Neptunus Equester, zeul curselor din circuri, şi a devenit patronul cailor. La Romani, marile serbări ale Circului (Magni circenses ludi) se celebrau la o epocă apropiată de data actuală a prăznuirii acestui sfânt, când se încurau caii, obiceiu practicat apoi în Italia şi cunoscut şi la noi, unde, în Muntenia şi în Ardeal se încurează caii, în ziua de Sfântul Toader, care, în realitate nici nu-i un sfânt în înţelesul Bisericii, adică un bărbat care ar fi trăit cândva, şi în urma faptelor sale a fost declarat sfânt, de către Biserică, ci e pur şi simplu o fiinţă mitologică, un adevărat patron al cailor, onorat cu un cult special.

Acomodarea credinţelor şi superstiţiilor păgâneşti cu creştinismul şi toleranţa lor de către Biserica noastră, o invederează cărţile noastre bisericeşti, Molitvelnicile, în care exorcismul — alungarea Diavolului — face parte din ritual.

„Molitvă casei când are vreo supărare de drăcii, farmece şi făptuiri drăceşti", este un capitol din cartea cea mai veche tipărită româneşte, dintre 1650 şi 1675; în alte ediţii ale Molitvelnicului precum şi în Aghiazmatare chiar de prin 1851, sunt rugăciuni pentru deochiu, sunt „orândueli care se fac la casa sau locul ce se supără de farmeci sau de niscaiva descântece". In zilele noastre se citează numele unor preoţi, dintre cei bătrâni, care au darul tămăduirii şi cetind moliftele Sfântului Vasile, scot pe Dracul din om, şi omul rămâne sănătos.

Concluzia celor expuse este că superstiţiile fac parte integrantă din viaţa sufletească a tuturor popoarelor, şi, într'o măsură covârşitoare, din viaţa sufletească a poporului nostru.

ARTUR GOROVEI



Viaţa literară niponă

Nu s'ar putea zice că există o literatură japoneză modernă, în adevăratul înţeles al cuvântului.

Japonezii sunt atât de pasionaţi de a afla ce se petrece în restul lumii civilizate, încât literatura de informaţie, documentarea, comentarea este încă partea cea mai însemnată a literaturii lor actuale. Au multe, foarte multe reviste, pline de relaţii de călătorii, de diferiţi autori, dintre care unii sunt pasionaţi pentru New-York, ca d-şoara Yoshya, alţii sunt îndrăgostiţi de Paris, căutând să redea spiritul şi moravurile din Montparnasse, descriind „Bar Lupin" sau „Café Tigre".

Japonezii încă nu şi-au exprimat modernismul. Unii sunt grupaţi în jurul lui Romain Rolland. Traducerile nenumărate au popularizat literatura modernă franceză atât de mult încât au format şi pe dramaturgul Kichida, un discipol al lui Romain Rolland.

Adevăratul mare om însă este *Kikuchi*, dramaturg, critic social, directorul revistei celei mai importante a generaţiei de azi *„Bunge Shinga"*, modernă, politică, economică şi literară. Dar Kikuchi e mai ales romancier popular preocupat în special de psihologia feminină şi autor a multor portrete de fete tinere japoneze, pe care le urmăreşte cu mult interes în evoluţia modernismului lor cel mai îndrăzneţ. El a avut curajul de a vorbi cel dintâi de tipul *„stick girls"*, care oferă tovărăşia sa tinerilor spre a face o mică plimbare. De altfel feminismul este foarte în favoare în Japonia, unde una din cele mai importante reviste *„Chuokoron"*, are şi o revistă a femeii *Fujinkoron*, iar revista Bunge-Shinju, a lui Kikuchi, colectivistă, filosofică şi literară, consacră regulat articole femeii moderne.

Cine vrea să cunoască aspectul societăţii moderne japoneze, trebue să frequenteze cinematografele ale căror scenarii sunt luate mai ales din romanele populare ale lui Kikuchi. Servite la perfecţie de actori şi actriţe cu fizicul potrivit rolurilor, cu mimică şi joc de scenă desăvârşit, filmul nipon îşi are rădăcinile în psihologia naţională şi cea modernă.

De altfel suntem foarte departe de orientul cu reflecte sidefii ale lui Lafcadio Hearn. Revista lui Kikuchi este instalată în plin centru, într'un building cu totul modern. Zeci de ascensoare urcă şi coboară într'o mulţime aferată, ce furnică în toate părţile ca în inima unei city americane. Iar direcţia revistei este un birou în cel mai autentic stil american, confortabil şi ultramodern.

Dacă însă literatura niponă nu este nici naturalistă, nici romantică, cu atât mai puţin surrealistă sau proustiană, mişcarea intelectuală a tineretului actual gravitează toată în jurul problemei proletarismului, al cărui nume a trecut direct în limba japoneză, preocupările literare fiind pe al doilea plan.

Trece norocul...

Trăim vremuri în care norocul joacă rolul de frunte pe scena vieţii. Munca şi priceperea ajung cu greu uneori, să menţină pe om la suprafaţa unei existenţe modeste şi atâta tot. Norocul însă te face, de pildă, om de stat; norocul te îmbogăţeşte şi numai el îţi poate oferi din plin toate bunurile vieţii pământeşti.

Cea mai curată dintre toate posibilităţile de a fi ajutat de noroc rămâne însă Loteria de Stat. Imbogăţirea pe această cale este un drept căruia nu i se poate aduce reproşuri nici de cea mai strictă lege morală. Pentrucă acest drept isvorăşte dintr'un act de binefacere: banul pe care-l dai la loterie înseamnă o părticică de alinare a durerilor bolnavilor nevoiaşi. Nu trebue să se uite că în situaţia actuală bugetară, salvarea spitalelor şi a instituţiunilor pentru combaterea sifilisului şi tuberculozei stă numai în ceiace li se poate oferi din beneficiile loteriei de stat.

Cea mai curată cale de îmbogăţire, şi una dintre cele mai probabile — din două bilete unul e câştigător — e loteria de stat.

Prindeţi norocul. Nu-l lăsaţi să fugă. Experienţa de veacuri ne spune că pe lângă fiecare om trece norocul cel puţin odată în viaţă. Dacă ştie „să-l agaţe", se aşează în capul mesei, la banchetul vieţii... La care, a privit poate, până azi, de peafară...

Luaţi lozurile clasei I-a, care a început şi se trage la 4 şi 5 Mai, ca să aveţi toate şansele Loteriei.

Cumpăraţi un bilet al loteriei şi aşteptaţi cu încredere momentul pe care se zice că fiecare om îl are. Cel puţin nu veţi avea nimic pe conştiinţă: vă veţi fi făcut toată datoria faţă de voi înşişi, de familia voastră, şi de semenii în suferinţă...

PRIMII PAŞI

Somn

E târziu acum şi 'n ceruri poate
Ingeri dorm cu gâtul frânt în pene,
Şi fecioare dorm înseninate
Cu trup alb de Anadyomene...
Frunze dorm şi'n porturi dorm corăbii
Dorm în părul mare din ogradă
Perele şi strugurul de vrăbii
Ce-or porni în zorii zilei sfadă.
Au tăcut vadanele vecine
Ce-şi spun veşnic vorbe de ocară,
Şi-a svâcnit din deal pârâu de apă
Ca s'adoarmă'n iazul dela moară.
Invelit în şubă sub poiată.
Vlăguit de muncă, doarme taica.
Noaptea parcă-i ghebă sdrenţuită
Prinsă având în mii de stele gaica.
Boii dorm pe pae şi'n surdină
Rumegă 'ntunerecul ca vracii.
O femee goală 'n miez de noapte
Vine 'ncet să fure mana vacii...

C. LUPU

Iţi mai aduci aminte?

O curte pătrată. O casă cu etaj Doi copii în clasele primare.

— Ia mai lasă-ţi rochiţa în jos că ţi se vede „combinezonul".

— Ei şi? Ce-ţi pare rău?

— Tare proastă mai eşti!

— Ia' te rog — tu eşti prost, nu eu.

— Na!

— Vai ce limbă lată ai, parc'ar fi de bou!

— ...

— Uuhuhuuu, mamă, m'a bătut Titi, urâtule ce eşti, lasă că-ţi arăt eu! Uhuu...

După trei minute:

— Nana!

— ...

— Hai să ne împăcăm, Nana.

— ...

— Tu n'auzi? Hai să ne împăcăm.

— Lasă-mă în pace.

— Supărată?

— Ce tot întrebi?

— I'ascultă Nana, ştii că mi-a adus tanti o cutie cu bomboane dela Capşa?

— ..

— Şi m'am gândit să-ţi dau şi ţie când n'ai să mai fi supărată.

— Da?

— Da.

— Bomboane de ciocolată?

— Şi încă de alea cu vişine, care-ţi plac ţie. Uite mă duc să le aduc, dar trebue să-mi spui întâi că te-ai împăcat şi să-mi dai mâna.

Ce n'aş fi făcut pentru bomboane, mai ales pentru „de alea cu vişine". Ţi-am întins cuminte, dreapta, ai adus cutia, ne-am aşezat pe scări şi am golit-o în 5 minute.

Tu-ţi mai aduci aminte de asta, de certurile noastre, de jocuri, de prieteni, de grădină? Grădina! Mai ştii cum ne-a făcut-o moş Toma? Intr'o zi de primăvară a adus două lăzi, le-a rupt capacele şi câte una din laturi, a făcut din ele o singură ladă lungă, a adus pământ de alături şi sămânţă de flori dela nenea Niculae şi—gata grădina. „Ce nu face moşu' pentru Nana şi pentru Titi?" Ce blânzi şi credincioşi erau ochii lui când ne spunea aşa!

Tu mai ştii cum ne-am bucurat când a ieşit primul fir de iarbă, şi când a înflorit întâia floare în „grădina noastră?" Şi mai ţii minte cum stam ore întregi, tu într'un colţ şi eu în celălalt şi alungam bondarii ca să nu ne „înţepe" panselele? De la un timp încoace îi prindeam chiar cu o pălărie veche a tatii, şi îi băgam sub sită. Seara îi numărai tu pe ai tăi, şi eu pe ai mei, şi cine avea mai puţini, trebuia să-i cumpere celuilalt de un leu „floricele", ca pedeapsă că nu şi-a apărat destul de bine grădina.

Tu-ţi mai aduci aminte de toate astea, — de lacrimile mele — de nebuniile tale — şi mai stii că într'o după masă m'ai sărutat în dosul scării care ducea în pod? Ne certasem în ziua aceea, şi eu eram foarte supărată. Tu voiai să te împaci, dar nu ştiai cum. Te vedeam mergând în faţa ferestrii mele şi încercând să mă găseşti în dosul perdelelor. Dar nu voiam să mă arăt. Când au plecat însă părinţii, şi mi-a fost frică să stau singură în casă, am ieşit puţin în curte. Tu te-ai apropiat încet de mine, eu ţi-am întors spatele, dar când mi-ai făgăduit că ai să-mi faci problemele de aritmetică pe mâne, ne-am împăcat. Ţi-am dat caetul şi cartea şi ne-am aşezat pe-o ladă din dosul scărilor pentru ca să-mi arăţi cum se face o adunare cu zecimale. Deodată ţi-a căzut cartea din mână, şi tu, în loc s'o ridici, te-ai apropiat de mine şi mi-ai dat o sărutare lungă, lun-gă.

Şi apoi:

— Ascultă, Nana, să nu cumva să spui părinţilor că...

Eu nu pricepeam de ce să nu spun părinţilor că... dar mi-a fost frică că ai să mă baţi şi am tăcut. Nu ştiam ce să fac acum, să plec? Să rămân? Mai văzusem eu oameni care se sărută. Cu două zile înainte chiar, zărisem prin broasca cheii, cum lăptarul o săruta pe Maria noastră şi ştiu că ea n'a fugit. Dar odată când am fost prin Cişmigiu cu „Mademoiselle" am văzut cum un domn voia s'o sărute pe o duduie, ea i-a dat însă o palmă şi s'a depărtat cu paşi grăbiţi. Pe cine s'o imit eu acum: pe domnişoara? Pe Maria? In urmă tot ca Maria am făcut, dar să-ţi spun drept acum, nu prea ştiam de ce, dar nu înţelegeam nimic din cele ce-mi explicai tu în după masa aceia.

Spre seară, când ne-am despărţit, mi-ai spus:

— Să ştii că te iubesc mult, Nana.

Şi atunci m'am gândit aşa: Domnul o sărutase pe duduia, tot aşa cum lăptarul o sărutase pe Maria, şi totuşi, unul încasase o palmă şi celălalt nu. De ce? In momentul acela mi-am adus aminte că domnul mai şi spusese ceva domnişoarei, şi anume chiar cele ce-mi spuseseşi tu atunci, adică: te iubesc, şi crezând că aceasta era cauza palmei ţi-am tras şi eu una, dar aşa de tare încât ţi s'a roşit obrazul şi ai început să ţipi ca şi când te-ar fi înjunghiat cineva. Speriată, am aruncat caetul şi creionul şi am fugit în casă. Te-am mai auzit plângând jumătate de ceas, în seara aceia.

A doua zi, le-am povestit prietelor cele întâmplate şi ştiu că spusele mele au avut un efect straşnic. De atunci nu se mai vorbea de „Titi" ci de „cavalerul Nanei". Ţin minte că am căutat în dicţionar înţelesul cuvântului „cavaler" îl mai auzisem eu, dar nu ştiam ce înseamnă. Pe prietene nu voiam să le întreb căci mi-era ruşine „domnişoară" în clasa II-a primară şi să nu ştie ce e aia „cavaler" — nu se poate! Când m'am lămurit însfârşit, m'am simţit atât de măgulită. Şi imediat m'am gândit: Mâne am să-i spun asta Luciei, pe care n'o pot suferi — da, am să-i spun că am un cavaler şi că ea n'are, sic! Ah ce bine îmi pare, are să moară de necaz!

Tu-ţi mai aduci aminte de toate astea? Au trecut ani de atunci! S'au schimbat multe. Moş Toma a murit. Nu mai e nici nenea Niculae, nici casa, nici grădina. Tu şi cu mine suntem mari, acum începe adevărata viaţă pentru noi, o viaţă plină de întâmplări de tot felul, plină de ocupaţii diverse care-ţi răpesc tot timpul.

Şi totuşi, de câte ori nu-mi revin în minte orele copilăriei! Şi când îmi dau seama că au trecut pentru totdeauna simt în inimă o durere şi pe obraji o dâră umedă care coboară încet, încet, s'aline tristeţea din suflet. Fii sincer, spune-mi, mă înţelegi?

Tu nu răspunzi nimic. Te uiţi doar la mine. Şi în ochii tăi adânci, citesc că nu sunt singura pentru care amintirea acelor clipe apuse e sfântă.

Şi îţi mulţumesc...

NADA ELIAS

TRECUTE ASPECTE ŞCOLARE:

Nea Nae

— ...„Mece-nas-ata-vis-măgarule!..." şi hohotul înfundat al clasei a opta arătă justa apreciere a versului din Horaţiu şi a calificativului, foarte des întrebuinţat, de profesorul prea zelos de a vârî, în creerele preocupate de bilete de dragoste — trecute, prezente şi viitoare — spondee, dactyle, trochee.

Aşa era Nea Nae. Acum nu ştiu cum va mai fi.

Când ora se apropia de sfârşit şi când silitorii, ce eram toţi, aşteptam, cu mai multă nerăbdare, sunetul clopotului de ieşire decât intrarea profesorului, apărea în pragul uşei Nea Nae, invariabil, catalogul sub subţioara stângă, pentrucă dreapta se folosea să deschidă larg uşa înaltă, cu vopsea antedeluviană. Scanda din piciorul beteag, cine ştie ce vers invizibil şi afon, dintr'o operă clasică şi veche de numai vârsta lui. Imediat ce uşa îşi relua poziţia normală cu un sunet sec al ivărului, stânga cu un gest larg — caracteristica oamenilor deschişi — apuca pălăria şi o făcea să ajungă, în sbor planat, pe colţul stâng al mesei, în timp ce dreapta se credea obligată, necontrolată de ochii liniştiţi şi albaştri, să deschidă ceaslovul acela, în care, printre semne roşii, albastre şi negre, se găseau frumos caligrafiate ca într'un pomelnic mânăstiresc numele de adolescenţi neîmpliniţi dar chinuiţi de sângele celor optsprezece ani şi de cele patrusase versuri din autorii latini pe care de obicei le aveam ca lecţie nouă, când nu cumva aveam „repetiţie".

Aceste două jaloane de atitudine magistrală înfipte în inimile tinerilor din cele cinci bănci, Nea Nae îşi scotea pardesiul gristropit, ne arăta într'o clipă căptuşeala de satin negru şi-l aşeza frumos tot în stânga mesei. Relua pălăria, îi ştergea borurile de un praf imaginar — cu mâneca dreaptă a hainei — şi o aşeza, ca mama pe un copil în leagăn — peste pardesiu. Scaunul făcea doi paşi înapoi şi Nea Nae, uşurat de o povară nevăzută, se aşeza pe scaun cu aerul unui om obosit. Ochii îl desminţeau însă. Vioi şi clari — cu toată vârsta — arătau dispoziţia posesorului.

In toată vremea acestei instalări pe catedră, clasa întreagă era un foşnet. Maculatoare, juxte, cărţile dela Hachette şi gramatici latine apăreau pe băncile lustruite de frecarea coatelor şi sgâriate de nervozitatea vreunui vârf de creion numărul trei sau de o peniţă, când nu cumva fremătările senzuale ale unei lame de ras nu lăsau, săpate, iniţialele drăguţei, combinate cu ale respectivului.

Lecţia nu se ştia nici odată prea bine şi când se întâmpla, să se ştie, afară de cei trei „doctori în latină" ai clasei, — care erau de altfel o constantă — era un semn prevestitor de rău: sau va ploua, sau va veni Moşul supărat sau „simpatia" dela liceul de fete îi va face diseară o scenă.

In primele minute ale orei, ameţeam lecţia dela cei trei erudiţi — fiecare cu cercul său, — învăţam traducerea textului pe dinafară, repetam notele biografice ale autorului şi scandam după ureche. Ne declaram mulţumiţi noi, înaintea profesorului. Eram, oarecum, puşi la punct şi puteam face faţă cu ceva sforţări inamicului ce trebuia să apară. Uu şase tot ieşea.

Până la intrarea în clasă a lui Nea Nae, erau minute întregi, multe şi lungi, şi conversaţia particulară înlocuia pentru un răstimp, lecţia oficială. Ne întrebam de cele mai năstruşnice lucruri, născoceam poveşti, pe care le redam sub titlul de întâmplări autentice, tachinam sau ne mulţumeam cu simple bârfeli. Afară de cele câteva sferturi de oră de clasă, restul până la terminarea bietei jumătăţi de zi nu făcea din clasa noastră decât o cafenea, negreşit fără alte „consumaţii" decât covrigii şi alviţa cumpărate în recreaţia premergătoare de zece minute. Clipele care treceau din ora ce se consuma, erau anunţate, pe rând, fără cerere, de colegii purtători de ceasuri, cu o satisfacţie răutăcioasă.

In clipe de acestea de destindere, când gândul nostru pe aripile fanteziei tinereşti bătea cu insistenţă la fiecare poartă a necunoscutului voluptos şi colorat, îşi făceau apariţia în clasă Nea Nae şi catalogul. Nu era un profesor rău. Nu era nici măcar în aparenţă; însă mici şicane glumeţe şi nicio notă mai mare de şapte ne făceau să credem, că un pic de răutate tot exista. Asta, atunci.

Catalogul deschis, imediat după apariţie, intra în funcţiune. Când aveam absenţi, foaia pe care se găsea trecut numele ultimului dintre ei, era predestinată examinării. Când numai inspiraţia degetelor dela dreapta alegea pe candidatul la examinare, efortul era mai greu. Şi glasul de tenor căzut în disgraţia publicului striga numele unuia dintre noi.

— Prezent! — Ridicat în picioare, cu ochii în jos şi cu mânile căutând caetul de cuvinte, textul şi pe cât posibil juxta, elevul întârzia voit, doar, doar clopoţelul se va îndura, să se lase auzit. Şi când se întâmpla minunea, Nea Nae, cu aer de complice, îşi spunea gândul:

— Ai noroc, mă măgarule! şi parcă, neîncrezător, întreba pe unul din noi cât e ceasul pentru a se convinge că nu a sunat mai devreme cu câteva minute. Astfel de înţelegeri cu femeia de serviciu a liceului n'am făcut, dealtfel, niciodată. Bănuiala se mărginea numai a fi neîntemeiată şi, prin urmare, lipsită de persistenţă.

Când clopotul rămânea tăcut, elevul se hotăra să iasă la lecţie. Nea Nae îl aştepta, binevoitor, până se instala bine pe picioare în colţul tablei, lângă soba de fier, şi, când socotea el momentul — de ce? nu ştiu nici acum — începea lecţia.

Bun profesor, posedându-şi foarte bine materia el ştia textele pe dinafară şi interpretările lui sunt singurele lucruri, ce ne-au rămas dela cei patru profesori şi cele şase clase de latină ale liceului. Un singur incident de traducere, o greşală la scandare sau un verb necunoscut suficient şi Nea Nae, care, se părea, că atâta aşteaptă, îşi dădea drumul elocvenţei cu osanale, ca în faţa juraţilor — era şi avocat şi pleda deobicei la juraţi.

— Mă' măgarilor, Virgiliu (sau Horaţiu sau Tacit) a fost mare, mă! Maare, maaaaare. Şi voi să nu vreţi să-l pricepeţi, mă'! Mă'! Virgiliu se găseşte legat frumos în piele pe masa oricărui om deştept din lumea întreagă, mă'! Şi la Chinez, şi la American, şi la Rus, până şi'n Africa, mă'! Păi se poate mă' să nu ştiţi? Popescule, să-i spui lu' tat-tu, să vorbească cu mine! Să te pui pe carte mă, că te las! Auzi, mă? Te las! Auzi? Te-las!

Niciodată Nea Nae nu şi-a ţinut ameninţarea. O glumă la sfârşit, un elogiu sau o scuză şi iertarea venea tot atât de repede. Era un om cu uşurinţă accesibil atât glumei, cât şi supărării. Nici una, nici cealaltă nu lăsa însă urme adânci.

CARAIMAN GANJU

A apărut

Locul unde nu s'a întâmplat nimic

roman de MIHAIL SADOVEANU

Editura „Adevĕrul" Lei 60

Viața de redacție

Totdeauna am invidiat viața de redacție, redacția unei reviste literare. Să fii redactorul atotputernic și temut ca un zeu... să-ți aducă poșta zilnic pachete întregi de scrisori din cele patru unghiuri ale țării... Și în fiecare scrisoare un suflet... In fumul de țigare, instalat comod la birou, să-l cunoști pe fiecare... să te'nfioare un vers frumos în care tremură picuri de suflet viu, sau să te amuze aiurelile încâlcite ale vre-unui poetaș decadent... să descoperi un plagiat sau poate și un geniu... sau făcând schimb cu surorile întru literatură, să le savurezi beletristica fără să te coste un ban.

Oh, mândria de a fi redactor !... Frumoasă viață !

Așa gândeam până mai deunăzi.

A fost făcut ca iluziile astea ce dăinuiau încă din liceu, să mi le spulbere fără milă un prieten, pe care nu-l mai întâlnisem încă din copilărie.

Depănând amintiri și scormonindu-ne sufletele, îi mărturiseam, între altele multe, dorința mea neîmplinită până azi, dar cu cât trece timpul, tot mai puternică, tot mai ispititoare.

M'a compătimit prietenul meu și m'a făcut naiv.

Lui îi dau cuvântul să vă împărtășească „jalnica tragedie" a redactorului provincial.

„Eram pe atunci profesor la liceul din B...

Intr'o zi, nu știu ce mi-a venit, să scot o revistă literară. Problema materială era cea mai dificilă, de colaboratori nu mă văetam eu. Știam că mă voiu izbi de multe greutăți în cale, dar nu m'am dat bătut.

In fine, câștig de partea mea pe director, câțiva colegi, un avocat, învățătorul și elevii din a opta.

Zis și făcut.

Injghebez eu un sumar mulțumitor și... să-l dau la tipar. Ei, dar de unde acum 2-3 mii de lei, plus diferitele cheltueli, de expediție, etc? Pentru numerele viitoare îmi puneam nădejdea în abonamente, care, credeam eu, îmi vor ajunge măcar pentru plata tipografului.

In sfârșit scap și de necazul ăsta, obținând niște mici „subvenții lunare" dela iubitorii de artă din oraș. Să mă fi auzit pledând cauza revistei literare locale pe la negustorul cu magazin de fierărie sau la cel cu „bodegă și coloniale" !...

Dar ceea ce i-a dat gata să consimtă, a fost că le-am promis că le torn niște reclame în revistă, să se ducă vestea, nu altceva !

Și așa, cu chiu cu vai, a dat Dumnezeu și am adunat suma necesară. Nu trebue să uiți însă că, eu singur contribuiam cu mai mult de un sfert din suma totală.

Și întâiul număr a ieșit într'o copertă elegantă, cu un desen simbolic ce aducea cam cu al „Sburătorului" de pe atunci.

Dragul meu, s'a vândut ca pâinea caldă. Dar, era probabil curiozitatea, fiindcă al doilea număr și cele care au mai urmat, n'au mai avut același succes.

Zilnic poșta îmi lăsa pe birou teancuri de scrisori, plicuri mici cu câte o poezie, altele voluminoase, cu nuvele cât un roman. Nenorocirea era că trebuia să le citești pe toate.

Și, totuși, aceasta era bucuria cea mare.

Mă punea pe gânduri, însă, faptul că mai mult de jumătate veneau din localitate. Domnule, toți începuseră să scrie. Cucoane și elevi, croitori și ofițeri, în toți se deșteptase chemarea asta drăcească. Parcă un nou Eliade le șoptea la ureche : — scriți, băeți, numai scrieți! Și ei scriau. Mic și mare.

De aci a urmat că m'am pus rău cu atâtea fete simandicoase din localitate. Ceeace înseamnă mult când trăești într'un orășel de provincie. Apropouri, mici amenințări, calificative care n'aveau deloc a face cu literatura... toate curgeau cu nemiluita.

Mă scotea din fire pretenția îngâmfată, ambiția lor prostească de a publica în revistă bâiguelile și aiurelile fiecăruia.

Dar și eu, cerber neînduplecat, îmi vedeam de drum.

A venit însă o întâmplare, care a pus vârf la toate.

Era în primăvară.

Pregăteam materialul pentru No. 4. Imi făceam orele la liceu și cum scăpam, o porneam glonț acasă. Imi luasem de curând și un elev, care să-mi dea o leacă de ajutor.

Intr'o zi, între multele scrisori primite pentru redacție, era și una cu „loco", într'un plic din acelea de mărimea unei cărți de vizită, având într'un colț de sus o inimă roșie străpunsă de o săgeată — totul, într'o ghirlandă de trandafiri. Știi, plicuri pe care nu le poți afla decât într'o librărie din provincie. Pe o hârtie mauve și parfumată din belșug, erau scrise două poezii, cu atâtea chenare și floricele, încât mi-a trebuit multă bătae de cap până să le descifrez.

Cum erau poeziile? Imi pare rău că n'o mai știu pe dinafară, dar într'o noapte de insomnie învățasem una din ele, așa... ca document. Dragă prietene, erau niște versuri, pe care le-ar fi invidiat oricine.

Și — autoarea — iscălea jos cu litere minuscule de tipar : Adelaida M.

Imi întreb elevul :

— Măi Mihăescule, nu cumva cunoști tu monstrul ăsta? Mihăescu, după o clipă de gândire, îmi spune :

— Domnule profesor, cred că este fata lui Mihailidis, cel cu bodega.

— Ce știi de ea? îl întreb eu.

—A făcut, zice el, câtiva ani pe la Călugărițe și acum stă acasă. Așteaptă să se mărite. Atâta știu.

Iartă-i, Doamne, că nu știe ce face ! spun eu.

Și am uitat de Adelaida.

La câteva zile după întâmplarea asta, era la un prânz, luam un aperitiv cu colegii la Mihailidis.

După multe târcoale și ploconeli caraghioase, mă pomenesc cu Menelau Mihailidis că mă bate pe umăr și mă chiamă ceremonios la o parte.

— Domnule profesor, ți-a trimis și fata mea niște poezii să le publici în revista dumitale...

—A, da, Adelaida ! îi spun eu abia ținându-mi râsul, fiindcă în minte îmi și răsăriseră floricelele caligrafice ale poetei.

— Da, Adelaida. Este fata mea, domnule profesor. Nu mai am alt copil. Va-să-zică, le-ați primit...

Pauză.

— Domnule profesor... vedeți... eu am auzit că n'o să tipăriți poeziile fetei, fiindcă nu *este* bune. Dar d-ta nu-ți închipui cât rău îmi faci cu asta...

— ?

— Da' de ce să nu le publici și pe-ale ei, d-le profesor? Adică ce pierzi d-ta?... Știi matale, că săracuța de ea nici nu mai doarme, nici nu mai mănâncă?... D-le profesor, e în stare să se otrăvească, o cunosc eu bine... Dacă nu-i știu eu *caractirul*, dar cine vrei să i-l știe?

Când a luat odată un 2 la istorie, cinci zile de-arândul n'a mâncat, că de-atunci biata mamă-sa suferă de cord.

Pauză lungă.

— Și vedeți... n'ar fi numai atât... E altceva mai grav. Adelaida și-a dat cuvântul.

— ?

— Și-a dat cuvântul față de o persoană, precum că ea scrie poezii la revistă. Dar ce mai încoace și 'ncolo, d-le profesor, să vorbim pe față! Iți spui cum ași spune lu' frate-meu. Persoana de care vorbii este un ofițer și nădăjduesc cu ajutorul lui Dumnezeu să mi-l fac ginere. Și acum, înțelegi d-ta cum se întâmplă cazul, că Adelaida și-a dat cuvântul și ofițerul așteaptă să-i vadă slova la gazetă.

D-le profesor, vezi... n'am vrea să se strice o *casă* numai pentru atâtica... bată-le focul de poezii !... Intre prieteni ce nu se face? Tocmai noi să nu ne ajutăm?... Adică, eu nu știu să fiu recunoscător? Lasă... ajutorul ce-l dau pentru revistă am să-l măresc eu... așa ca să fie bine ! Ce zici?

— Am să mai mă gândesc, d-le Menelau, — i-am spus eu complect zăpăcit și cu o mutră mult mai jalnică decât a lui.

Tot drumul spre casă mă gândeam la istoria asta și parcă nu-mi venea să cred ce mi-auziseră urechile.

Când să fac colțul spre casă, dau ochi cu primarul.

— Ei, dascăle, dar așa de rău să fii d-ta? Parcă nu te-arată firea!

— ?

— Bine, d-le, mi s'a plâns bietul Menelau că-i faci mizerii, nu publici și poeziile fetei. Ce dracu, pentru niște fleacuri ! Și apoi, revista asta este, ca să zic așa, revista orășelului nostru. Este?

— ?

— Este. Bine, domnule, atunci trebue a nu se uita acest punct de vedere. Vreau să spun că ar trebui să satisfaci mai întâi interesele cetățenilor, ale orășenilor.

— ?

— Mai publică, dascăle, și pe ai noștri, nu numai pe străini ! Lasă-i încolo, că-și au și ei gazetele lor. Ce ți-e, dom'le, cu străinismul ăsta ! A intrat și în literatură. Deasta merge țara rău. Nu vezi d-ta, în politică...

L-am lăsat și am fugit.

De teama ca nu cumva într'o bună zi să aflu că toate odraslele primarului (n'avea decât șapte) s'au făcut poeți — am pus punctul final. Mare și negru. Al cincilea număr n'a mai apărut nici până azi.

După o săptămână, No. 4 al revistei apărea cu versurile odraslei conului Menelau. M'am gândit că, dacă fițuica mea efemeră nu izbutise să facă mare lucru în ale literaturei, să facă cel puțin... o casă !

ION MITROIU



SPANIA ILIA EHRENBURG

Zgârie-norii și împrejurimile

Spaniolilor le place să repete că în țara lor poți vedea diferite epoci, care s'au așezat straturi-straturi, fără să se distrugă unul pe altul. Lucrul e adevărat pentru istoricul artei, dar dacă te vei interesa în Spania nu numai de catedrale ci și de viața oamenilor vii, în ochi îți răsare un haos, o încurcătură, o expoziție de contraziceri. O șosea admirabilă, pe ea merge o „Hispano-Suiză", — cele mai luxoase automobile din Europa: visul întreținutelor pariziene se fabrică în Spania. In fața „Hispano-Suizei" un măgăruș, pe măgăruș — o țărancă cu basma pe cap. Măgărușul nu-i al ei; îi aparține numai un sfert din măgăruș: e zestrea, — avutul a patru familii, și azi e ziua ei. De jur-împrejur un câmp sterp; la un plug trage o fată. Unui străin lucrul acesta i s'ar părea o înscenare de cinematograf, o reconstituire archeologică, dar frumosul cabaliero, întins în „Hispano-Suiză" n'aruncă măcar o privire spre fată: știe că așa-i viața aici.

Cabaliero s'a odihnit la San-Sebastiano; acolo se găsesc niște încântătoare actrițe dela Paris și „bacara". Acuma la lucru! Azi acțiile „Saltos-Alberce" s'au cotat 76... Iată și Madridul! Gran-Via. Zgârie-nori New-York! Clădirile băncilor cu câte cincisprezece caturi fiecare, pe acoperișuri statui: bărbați goi, cai ridicați în două picioare. Dealungul fațadelor se mișcă litere electrice. Reclamele viu luminate sună: „Rio-Plata 96... Altos-Ornos 87"... Jos, sub reclame mișună fauna Madridului: toți cei fără picioare, fără nasuri, paraliticii și monștrii Spaniei. Cine are o mână, stă ceasuri întregi, nemișcat, cu palma întinsă. Cei fără mână întind picioarele, gem, tremură. Uneori în loc de obraz se arată un craniu. Se desfac cârpele, marfa se arată în toată goliciunea: bube, răni, carne putredă. Iar sus — bărbații de granit stăpânesc mândri, armăsarii de bronz.

Pe Gran-Via e lumină și zgomot. Sute de vânzători strigă numele gazetelor, — niște nume înalt-poetice: „Libertatea", sau „Soarele". In gazete penele înaintate scriu despre filozofia lui Keiserling, despre versurile lui Valery, despre criza americană și filmele sovietice. Cine poate ști, câți dintre vânzătorii ăștia sunt cu totul analfabeți?... Câți semi-analfabeți printre strălucitul public? Cabalier-ii sunt îmbrăcați, fără discuție, minunat. Ce batiste! Ce ghete! Eu încă n'am văzut bărbați așa de gătiți. Trebue să adaog tot aici, că nicăieri n'am văzut atâția copii desculți, ca în Spania. Prin satele Castiliei, sau Estramadurei copiii umblă desculți pe timp de ploaie, pe frig. Dar pe Gran-Via desculți nu se găsesc. Gran-Via e New-Yorkul. E o stradă largă și mare. Din dreapta și din stânga străzii se zăresc numai găuri înguste, curți întunecoase, țipete prelungi de motani și copii.

In fiecare mic orășel din Spania e câte o întreagă armată de lustruitori de ghete: o strălucire indescriptibilă. Băi însă nu există. Și nu din dragoste pentru murdărie, spaniolii sunt un popor curat; nu, ci numai din zăpăceală: obiceiul vechiu s'a dus, altul nou încă nu s'a inventat. Câtiva oameni meșteri s'au apucat să construiască, — nu se știe la ce, — o duzină de zgârie-nori, dar în locuințele obișnuite băi încă nu se găsesc; la așa ceva oamenii încă nu s'au gândit.

Intr'un itinerar te copleșește bogăția de trenuri: afară de accelerate și „rapide" se găsesc de cele „luxoase",chiar „ultra-luxoase". Dacă treci din Grenada în Mursia nu-i așa de ușor. Sunt două orașe de reședință, între ele, să zicem, 300 de kilometri, dar — un singur tren pe zi, drumul ține 15 ceasuri, trenurile nu-s deloc „ultra-luxoase", — niște vagonașe întunecoase și gata să se desfacă. Badakos și Kaseres sunt orașele cele mai de seamă ale Estramadurei, o sută de kilometri, un tren pe zi, opt ceasuri de drum.

Lângă Samora se construește stațiunea electrică „Saltos del Duero". Va fi stațiunea cea mai „puternică" din Europa. Pe malurile stâncoase ale Duerului a răsărit un oraș american: dolari, ingineri americani, gardă civilă, greve, desenuri, cifre, un milion și jumătate de metri cubi energie peste graniță, emitere de noi acțiuni, lumini, zgomot asurzitor, uzine de ciment, poduri-monstre, secolul — nu al douăzecilea, ci al douăzeci și unulea. La o sută de kilometri dela stația electrică poți da de sate, unde oamenii nu numai n'au văzut niciodată o lămpușoară electrică, — n'au ideie despre un burlan obișnuit; forfotesc într'o fumăraie și miros atât de vechiu, încât, în general uiți ușor de mersul timpului.

In fiecare oraș — câte un biurou al statului pentru turiști. Pe pereți afișe împestrițate, dulapuri, cartoane solide, ghizii sunt îmbrăcați în niște uniforme fantastice, cu ploști... „Avem admirabile hoteluri, o climă minunată, avem valori de artă". Toată lumea știe: Spania e o țară a artelor, orice casă e un muzeu. Arătând turiștilor biserici vechi, ghizii nu se mărginesc la entuziasmuri estetice, ci știu să zăpăcească pe un fabricant de bere din Nürenberg, sau un „franțuzaș" din Bordeaux: „Priviți epitrahilul acesta, pietre nestimate, un milion de peseți! Vasele de aur din Burgos! Un milion și jumătate!... „Pe Madona din Valenția colierele și nimicurile — două milioane până la o centimă!" Turistul oftează cu evlavie. La Somora turiștilor li se arată o capelă romană. Trebuie să treci printr'o mare sufragerie: un azil de copii. E ceasul mesei. Două sute de copii. Comandă o călugăriță. La vederea domnilor, copiii înspăimântați se scoală. Sunt copii de cerșetori. Printre ei se găsesc și copii de core *sătești, care au mângâiat într'un chip rodnic pe nenorocitele de servitoare. Copiii sunt îmbrăcați într'un fel de haine de pocăință absurde și zdrențuite. Din niște străchini ruginite mănâncă un fel de ciorbalâc: apă și năhut. Dacă te revolți, ghidul îți explică: țară săracă, lipsesc mijloacele... Poftim încoace... La dreapta... Statuia Maicei Domnului, cutia cu smaralde, colecția de covoare, patru sute de mii...*

In Cortese se discută chestia divorțului. Radicalii și socialiștii caută să se eclipseze unii pe alții. Pe un pupitru stă legislația sovietică, privitoare la căsătorie. Citate din Wells, chiar din Marx. Acasă pe neînfricoșații deputați îi așteaptă soțiile lor legitime. Acestea devin însărcinate cu supunere, ca mai înainte și dădăcesc copiii... Cași mai înainte, își petrec viața de harem. Față de ele bărbații pe Marx nu-l citează. Intre două ședinți de noapte bărbații îndeplinesc în grabă îndatoririle conjugale, apoi pleacă să ia cafea și să înspăimânte pe colegii lor, care nu-s deloc speriați, prin rara îndrăzneală de idei.

La Badachos, când în cazino intră o doamnă, onorabilii vizitatori se scoală: e un „popor de cavaleri". La Badachos, căci în celelalte orașe ale Spaniei „cavalerii" din când în când trag câte o bătaie zdravănă damelor: și galanteria, cași bătaia fac parte deopotrivă din obiceiul țării.

*In Spania niciodată nu trebue să te încrezi în firme. „Comerț religios", iar în vitrină — „Capitalul", nuvelele doamnei Colontai, „Jurnalul lui Costea Riabțew" *. Prăvălia unei cooperative socialiste, iar în vitrină — statuiete de ghips: Sfânta Tereza și mielul pascal... In sătușorul Ganobrin e ziua „tuturor morților". Mulțimea stă în ger mai multe ceasuri. Lumânări, rugăciuni... Evul mediu. După ce se roagă în deajuns, țăranul urcă pe măgăruș. Măgărușul se încăpățânează. Atunci evlaviosul rugător strigă: „Te trimit în ...Fecioara Maria (traducerea exactă tiparul n'o sufere). Țăranul în învierea morților nu prea crede. In schimb crede nestrămutat că. dacă o înjura zdravăn pe Fecioara Maria, măgarul va merge. La Sevila, în timpul eșirii cu icoane, evlavioșii enoriași se ceartă: a cui Maică a Domnului e mai bună? Strigă unul altuia: „Madona mea e adevărata Maică a Domnului, a ta e o...** In Maiu, anul ăsta Spaniolii, îngăduindu-și o mică petrecere, au ars vreo sută de biserici. Au rămas zeci de mii nearse. Vineri Pedro Gonzales era cu cei care au dat foc bisericii Sfântului Dominic: Duminică, din deprindere, sau poate de urât, pleacă să viziteze biserica salvată a Sfântului Benedict.*

Cunosc pe un pictor genial; în meseria lui omul a produs o adevărată revoluție. Numele lui era repetat cu o egală spaimă și de futuriștii moscoviți, și de colecționarii din Filadelfia. E om nu numai de un talent extraordinar, ci și îndrăzneț. Dar destul să rostești în prezența lui cuvântul „șarpe", și îndată, rușinându-se de convorbitor, va începe să agite sub masă din două degete. Un profesor de psihologie, care a vizitat Moscova sovietică se teme ca de moarte, de babele strâmbe: „Astea aduc nenorocire"!

In Spania minți înaintate — câte vrei. Oamenii aceștia știu orice: și programul congresului dela Carcov, și pe „populiștii" parizieni, și ultimul tablou al lui Eisenstein. Nu cunosc un singur lucru: propria lor țară. Ei nu știu, că în jurul lor se găsește nu suprarealismul, nici literatura proletară, mode pariziene, ci sălbatecul și întunecosul pustiu, sate, unde țăranii, de foame, fură ghindă; districte întregi populate de degenerați, tifos, malaria, întunerec, oameni împușcați, temniți asemănătoare vechilor cazemate, — toată tragedia legendară a unui popor răbdător și de două ori fioros prin răbdarea lui.

(Tradus din rusește de A. FRUNZĂ)

* Cărți sovietice de mult traduse. N. tr.

** **Aproape intraductibil. N. tr.**

Simbolurile lui Moș-Fetcu

Două ființe pământești se bucurau de o considerație, aproape cucernică, din partea lui moș-Fetcu: boerul „Conu Iorgu" și Domnu' Ioniță primaru'.

Moș-Fetcu nu și-ar fi scos căciula din cap nici în arșița lui Cuptor; cu ea tuflită până pe sprâncene l-am apucat și treaz și dormind. Când pomenea însă numele boerului și al domnului Ioniță primarul, își trăgea căciula cu evlavie, par'c'ar fi ajuns în fața unei troițe.

Boerul se confundă în mintea lui cu un voivod sau un împărat atotputernic și mărinimos. Odată, l-a întâlnit la hapcă, în timpul treeratului și i-a dat un capăt de țigară de foi — cât degetul cel gros — pe care moș-Fetcu l-a hăcuit frumos ca pe niște tăiței, și l-a fumat o zi întreagă cu luleaua; dărnicia asta n'a uitat-o el, toată viața. După aceia, în fiecare an, la ziua morților, moș-Fetcu își tăbârcea bătrânețele până în dealul curții, unde se înghesuia cu copiii, la pomana boerului: o lingură de lemn, o strachină de lut și un boțișor de caș dulce sau de urdă. Nici asta, mai ales, nu se uită. Așa că cu vremea, nemai dând ochii cu boerul — de când cu tutunul — i s'a părut lui cu-totdinadinsul că boerul „Conu Iorgu", dacă nu-i aidoma cu împăratul, nici prea deosebit nu este.

Când moș-Fetcu sforăe în bordei...

Intr'o zi, a venit tata foarte supărat dela curte și a spus: „Rămâne șchiopul, iar de capul lui. Boerul Vârnav se duce ministru la Paris". Tata nu trăia bine cu vechilul, *șchiopul;* dar asta nu mă privea pe mine. Mie îmi sunară în urechi niște vorbe care se legau, pentru mine, într'un singur cuvânt: *ministrulapariz!*

Ce să fie asta? Cu „pariz" mai știam eu ceva. Aveam o cățălușă bătrână, șchioapă, cu o boalfă cât pumnul pe burtă și cu ochii veșnic murați în lapte acru. O chema *Pariza.* Dar ministrulapariz trebue să fie altceva, mare de tot. L-aș întreba pe tata, dar e supărat. Mă duc la moș-Fetcu. Când l-oi întreba, el are să-și plece capul într'o parte, are să strige de câteva ori „Ha? Aud?" și când va înțelege că este vorba de Conu Iorgu, are să-și scoată căciula domol din cap și are să-mi lămurească lucrul, pe loc.

Dar moș-Fetcu sforăia în bordei. Nici mugetele sfârșitului de vac n'ar fi fost în stare să-l trezească.

In ogradă Miron, paznicul, cioplea cu barda, un lemn pe trunchiu. Mă apropii de el. „Ce faci aici, Miroane?"

— „Ia', cioplesc o baiere de traistă"

— „Baiere de traistă?"

— „Ihâ!" făcu el, cu un rânjet la rădăcina unei mustăți ca tăciunele.

Mă tem de Miron. E om rău; se pune în gură cu toți și toate le face dinpotrivă. Intr'o zi a tăiat un corn Joianei, cu coasa și a spus că vaca s'a încurcat în niște rugi și și-a rupt singură cornul.

— „Miroane, da' boerul de ce se duce ministrulapariz?"

— „Ministru la Pariz? D'apoi, știu eu? Se vede treaba că i s'a urît cu mămăliga noastră acră și se duce în rai să steie la masă cu împărații și cu Dumnezău".

Iaca! De asta își scoate moș-Fetcu, căciula din cap.

Visurile nopții aceleia au fost pline de mese aurite, cu împărați îmbrăcați în mantii de aur, cu boerul nostru la mijloc, uriaș cu o barbă albă, acoperit și el cu totul și cu totul de aur, alături de Dumnezeu, ca în poveștile lui moș-Fetcu.

Omul stăpânirii și bașca primăriei

Ideia lui moș-Fetcu despre domnu' Ioniță primaru', trebue căutată într'o veche, foarte veche încurcătură a lui cu orânduirile omenești; de când cu securea aceia, care nu era a lui, își lămuri el, cu proprie și dureroasă încercare, ceiace se chiamă *omul stăpânirii.*

Cunoscând deci și eu, pe această cale, simbolurile puterniciei omenești, mult mă îngrijoram când veniam din grădină, flendurit de prin copaci, pe unde lăsam trofee din hăinuțe, și-mi spunea mama: „Dacă ai să te mai sbânțâi atâta, am să-ți fac strae de tablă și cum o veni domnu' Ioniță primaru', are să te închidă în *bașcă* la primărie".

— „Moș-Fetcu, ce-i aceia bașcă la primărie?"

— „Eh, bașcă! Ce să fie!? Stai cinchit cu genunchii la gură și-i întuneric ca în dulap. Acolo închide domnu' Ioniță primarul pe hoți și-i bate rău".

Mă mir.

Când a venit domnu' Ioniță la noi, întâia oară, a spus o poveste cu țigani și au râs toți. A doua oară, m'am și urcat pe genunchii lui și l-am tras de musteața cât un caier. Nici pomeneală despre bașcă. De bună seamă că numai pe hoți îi închide acolo.

Hoți trebue să fie din acei care au intrat într'o noapte, la noi în cămară, pe fereastra din dos, dinspre grădină, au luat o putină cu brânză, un budăeș cu unt, o oală de lut cu untură topită și nu mai știu ce; apoi au plecat tiptil. Intr'un târziu, tata s'a dus în cămară și a tras cu pușca pe fereastră. (Grozav ne-am speriat noi atunci de tunetul puștei!). Dimineața a venit domnu' Ioniță primarul, cu Maftei străjerul cu o spangă într'o prăjină, s'au uitat prin cămară și s'au minunat foarte mult.

Mama a dus o *leturghie* lui popa Ghiță.

După aceia n'a mai fost nimica.

Dulăul Coțoflici face pe detectivul

Intr'o dimineață, Maftei străjerul s'a dus la primar acasă. In grădină, vede pe Coțoflici dulăul, scormonind sub o glugă de strujeni, întărtat, se vede, că nu poate scoate ceva de acolo. Maftei se apropie și răcnește odată: „Ni, cotarlă!" Coțoflici speriat, se trage de-a'ndărătelea de sub glugă, cu o oală în cap; scutură avan să scape de coif. Dar par'că-i crescuse capul în oală. Maftei răcnește iar. Coțoflici o rupe de fugă cu oala în cap. S'a stârnit o larmă în tot satul; copiii au uitat de școală și au pornit o goană tătărească după câne. Coțoflici fugea orbiș, înebunit de spaimă, ca o arătare; într'un loc a dat cu capul de un gard. Acolo s'a spart oala și s'a arătat privirilor minunate, capul lui Coțoflici alb de untură sleită.

Sub gluga de strujeni, s'a mai aflat un budăeș cu unt.

Domnu' Ioniță primaru' a venit la noi plin de obidă și grijă. Auzi, ce le trece prin cap? Să ascundă lucru de furat chiar la el în grădină! Pune el mâna pe hoți; la tălpi are să-i bată!

A trecut o zi, au trecut două, apoi nouă, până când din toată întâmplarea n'a mai rămas decât povestea lui Coțoflici cu oala în cap. Nici hoți, nici bașcă, nici bătae la tălpi. Dela moș-Fetcu învățasem ceva lămurit despre domnu' Ioniță primaru'; acum, lucrurile s'au zăpăcit. Și s'au încurcat și mai rău după o poveste cu sfârșit de *vac, cu* niște stele care se înhapă și se înfulică una pe alta, cu care m'a înspăimântat moș-Fetcu, de nu mai știam cât e minune și cât aevea.

Domnul Ioniță, primar

Proorocirile lui moș-Fetcu se potriveau la toate; și la întâmplarea aceasta dintr'o seară, când s'a adunat tot satul — parte bărbătească — pe tapșanul din fața primăriei, lângă casa noastră.

Noi, copiii, ciopor la gard, sgâindu-ne la oameni.

Toată adunarea aceia se făcuse roată; la mijloc, câțiva umblau hojma dela unii la alții. Se întunericise de-a-binelea. Cei din mijlocul horei aprinseseră niște lumânări cu care se mișcau dintr'un loc în altul. Câte-odată se pornea o svoană de glasuri, o furtună de răcnete din care nu se deslușia decât o hălălăială care cutremura văz duhul. Urletul se potolea o cli-

(Continuare în pag. VI-a)

pă și iar începea; umbre de brațe se mișcau în aer; luminile se ridicau, se scoborau, se repezeau dintr'o parte în alta; hora de trupuri se tălăzuia când spre mijloc, când se trăgea îndărăt. Urletul creștea tot mai fioros de ce se întuneca. Incepu să bată un vânt rece.

„Asta-i *hupăte-țupăte*, cum spunea moș-Fetcu" gândii eu și mă strânsei lângă poala mamei.

„Și domnul Ioniță e acolo. Se alege primar", spuse care-va dintre ai noștri.

Domnu' Ioniță primaru', cu mustățile cât caierele, cu bastonul lui gros de cireș, încovoiat la un capăt în cârjă. *El* e primarul. Ce se alege? De când lumea Ioniță a fost și va fi primar. In vânzoleala aceia fantastică, în sbuciumul de umbre ca o horă a dracilor, în răcnetele și urletele necurmate de pe tapșan, se zice că Ioniță se alege primar. Are să se întâmple, numaidecât, ceva grozav.

„Veronă, ia băiatul în casă; uite-l cum tremură".

Toată noaptea mi-au țiuit urechile într'un șuer stăruitor de fierăstrău.

A doua-zi a venit domnul Ioniță la noi, vesel și sprinten ca un țânțar. I-am sărit pe genunchi și l-am tras de mustăți.

Pe prispa bordeiului, Miron lămurea cum s'a făcut de s'a ales iar, domnu'Ioniță, primar: „Eh, l-a *subținut* boerul. Altfel... e-he!"

O scânteie de înțelegere mi-a fulgerat prin creier și, poate, cea dintâi aducere aminte: aseară, în adevăr, o primejdie grozavă a plutit pe deasupra tapșanului dela primărie și numai răzvrătitul Miron și cu mine am știut că domnu' Ioniță a trecut printr'o grea cumpănă,

Precum a fost la Tudora

Intr'adevăr, peste câteva zile, a venit la noi domnul Ioniță cu notarul Iancu Lăzărescu și cu încă unul, lung-lung, de se făcea grămadă ca să treacă pragul, cu musteața tușinată, cu ițari de aba, în botfori înalți — cât mine — cu mintean negru căptușit cu roșu. Il chema domnul Stelea.

In timp ce sorbeau vin din pocale mari și groase de cristal cu ciopliturì ca de bărdiță, (aduse dela Cernăuți), domnul Stelea închina în cinstea domnului Ioniță primarul.

„Aicea, domnule Ioniță, dumneata ești tare. Ai otoritate în comună. Da' să vedeți dumneavoastră ce s'a întâmplat la Tudora. N'ați auzit? Acolo era primar unul Condrea. Oamenii vroiau să-l scoată dela primărie pentrucă năpăstuia lumea. Disdedimineață s'au strâns la primărie o mulțime de țărani. Condrea a venit și el cu o seamă de ai lui. Acolo, din vorbă în vorbă, s'au luat la sfadă și s'au ciondănit toată dimineața. Condrea îi tot purta cu vorba până vine subprefectul. Pe la amează s'au despărțit: o ceată s'a dus la o crâșmă, Condrea cu ai lui, la altă crâșmă. S'au sfătuit ei, acolo, în-de-ei și s'au cinstit cu rachiu până către seară. După aceia, s'au adunat din nou la comună. Toți erau beți ca chiorii și cu harțag, cum îi țăranul la beție. S'au luat iar la sfadă. Unul s'a repezit la gard, a smuls un par și a otânjit odată pe Condrea pe spinare. Cât te-ai șterge la ochi, gardul era dat palanca, la pământ: au scos parii și au început o bătae pe moarte; dădeau toți la întâmplare. Câțiva, de pe aproape, s'au repezit acasă și au venit cu topoare, cu otice, cu imblăciuge ca la răzmiriță. Unul a plesnit pe Condrea cu imblăciugul peste cap. Condrea s'a prăbușit la pământ. Cum l-au pus jos, au tăbărît cu topoarele pe el; scurt, i-au tăiat capul, mânele, picioarele, i-au spintecat pântecele: bucăți l-au făcut. După aceia au înfipt capul într'un par, mânele și picioarele în alți pari, iar cu mațele au făcut îngrăditură; peste șanțuri și pe sub podețe întindeau cânii de borhăele lui Condrea.

Jumătate din sat e în spital la Botoșani, iar jumătate la gros.

Așa s'a întâmplat la Tudora. Otoritatea, domnule, otoritatea face mai mult ca toate, în comună. Aici, dumneata, se vede, ai fost tare".

Domnul Stelea ridică pocalul plin la gură dădu capul pe spate și gâlgâi vinul, până când fundul paharului s'a întors către tavan.

NICODIM COLA'



FREDERIC BOUTET

Hipnoza

— Te deranjez, Gilberta? Te pregăteai să pleci?

— Știi prea bine, Lydia, că tu nu mă deranjezi niciodată. Dar soțul meu are azi zi de consultație și mă folosesc de acest prilej ca să fac târgueli.

— Aș vrea să-ți spun ceva, să-ți cer un sfat... Draga mea, nici nu știi ce mă așteaptă... Soțul meu vrea să mă hipnotizeze...

— Ce-e-e? Vrea să te hipnotizeze?

— Da. E convins că are o putere de sugestie extraordinară. Acum câtva timp am văzut într'un varieteu un hipnotizator de profesie, care făcea experiențe cu soția sa și care a făcut câteva incercări și cu publicul din sală.... Soțul meu era entuziasmat. Gândul îi e de atunci la hipnotism. A cumpărat un teanc de cărți în legătură cu aceasta, a devenit din zi în zi tot mai misterios și îngândurat, până ce mi-a declarat în sfârșit că el însuși e fără îndoială un hipnotizator strălucit, că eu ași fi un mediu de mâna 'ntâi și că mă va adormi. Eu i-am răspuns că n'am să consimt; dar el a stăruit... Și când și-a vârât ceva în cap....

— Dar e caraghios! Impotrivește-te și de aci înainte...

— Asta-i greu. E în joc orgoliul lui.

— Ai poate de povestit lucruri compromițătoare? — întrebă Gilberta surâzând.

Lydia ridică din umeri, roșind ușor.

— Zău nu, te asigur, n'am nimic de ascuns... Numai că între adevărul pe care-l spui și adevărul real există oarecum o mare deosebire... Multe lucruri nevinovate în ochii unei femei, nu sunt tot astfel în ochii unui bărbat gelos... Și soțul meu e nespus de gelos; iar în afară de asta e atât de încăpățânat, că nu-mi va fi cu putință să-i înlătur hotărîrea....

Și acum, nu știu ce să fac... Să fie adevărat că vorbești fără să vrei, când ești hipnotizată? E primejdios să te lași adormită? Tu trebue să știi, căci soțul tău e doctor.

— Parcă'mi amintesc să-l fi auzit spunând odată că, după părerea lui, ar exista multe cazuri de simulare... Dar, ia stai, mica mea Lydia.... Deoarece soțul tău te chinuește și vrea să te silească la un act de care ție ți-e teamă, trebue să ne gândim ce ar fi de făcut... Ești sigură că nu va renunța la hotărîrea lui chiar dacă îl vei ruga frumos?...

— Nu, nu. Odată ce e în joc egoismul și gelozia lui, va ceda cu atât mai puțin cu cât mă voiu opune eu mai mult.

— Atunci n'ai încotro.... Simulează. După două trei minute făte că ai adormit și dacă te va întreba ceva, povestește-i și tu... ce ți-o trece prin minte....

Tăcere.

— In definitv, e vina lui dacă am să procedez astfel, — zise Lydia. N'am alt mijloc de scăpare. Diseară, sunt sigură că o să-mi ceară din nou să mă las hipnotizată.... Bine. Ii voiu răspunde că primesc...

*

Până la vârsta maturității, și abia de-aci înainte, Alexandre Lérouvel, soțul Lydiei, se complăcea să spună, pe un ton grav, că el se conduce în viață după deviza: „Ceiace poate să facă altul, poți face și tu". Ajunse astfel la o supraveghere a propriei sale personalități și la un suveran dispreț față de restul genului uman. De fapt, rezultatele practice realizate de el nu corespundeau nici pe departe părerilor lui despre sine însuși. Că și Lydia putea să gândească și că ar putea opune rezistență voinții sale, — i se părea bineînțeles, cu neputință.

S'a înnoptat și Alexandre Lérouvel o hipnotiză pe Lydia, care însfârșit consimțise. Servitorii părăsiră locuința și acum se aflau amândoi singuri, în salonul palid luminat, unul în fața celuilalt, foarte apropiați, pe două scaune. Genunchii Lydiei erau prinși între genunchii soțului ei, mânile Lydiei erau strânse în mânile soțului ei, ochii Lydiei priveau în privirea fixă și ordonătoare a soțului ei.

— Dormi! — răsună glasul apăsat al domnului Lérouvel, după trecerea câtorva minute. Dormi, îți ordon!

Lydia clipi din ochi, îi închise, și-i redeschise apoi pe jumătate.

— Dormi, îți ordon!

Lydia clipi din nou. Domnul Lérouvel dădu drumul mânilor tinerei sale soții și începu să execute în aier mișcări care răspândeau fluid magnetic. In acelaș timp, cu o sinceritate demnă de toată lauda, el își concentră toată puterea lui de voință în vederea scopului urmărit.

Mișcările mânilor soțului o cam neliniștiră pe Lydia, căci degetele lui îi amenințau ochii în fiecare clipă. In cele din urmă, ea închise pleoapele și nu le mai deschise de loc.

— Dormi? — întrebă el surescitat de frumosul succes obținut.

— Lydia doarme, — șopti ea cu glasul pe jumătate.

Domnul Lérouvel suspină adânc, plin de mândrie. Va-săzică, n'avusese o părere exagerată despre puterea lui de sugestie.

— Lydia doarme, repetă el tare. Bine. Acum să răspundă Lydia: iubește Lydia pe soțul ei?

— Da, — răspunse Lydia.

— Dar îl iubește cu pasiune, orbește?... I s'a dat toată numai și numai lui?... Trăiește ea doar pentru el?... Ar muri mai degrabă decât să se gândească la altul?

— Da, toate astea-s adevărate, — zise Lydia convinsă.

— O să-l iubească mereu astfel și mereu tot mai mult? — întrebă el mai departe.

— Da, — răspunse Lydia.

— Lydia n'a iubit niciodată înainte de a-l fi cunoscut pe el? N'a avut nici o iubire nici un flirt oricât de nevinovat?

— Nu, nici unul, nici unul...

— Și de când e căsătorită.... acum.... există cineva care-i face curte, care caută s'o ispitească?..

Tânăra femee era cât pe-aci să răspundă nu! Dar ar fi fost neverosimil și umilitor.

— Lydia nu știe.... Nimeni nu prețuiește în ochii Lydiei.

Ea răspunse cu naivitate; dar glasul îi tremura de nerăbdare. In cursul zilei se gândise că ar putea trage oarecari foloase depe urma acestei situații, dacă în timpul somnului ei aparent i-ar cere o majorare a banilor de buzunar, a vizitelor în societate și la teatru. Comedia pe care o juca începuse însă s'o neliniștească; i se părea desgustătoare.

— Lydia e obosită, — zise ea încercând să grăbească sfârșitul. Trebue s'o trezești pe Lydia.

— Mai târziu, — răspunse domnul Lérouvel, enervat și hotărît. Lydia trebue să mai doarmă, să mai vorbească.

— Nu nu, Lydia n'o să mai spună nimic....

— Totuși, eu îi ordon. Dormi! Vorbește!

— Lydia suferă, — oftă ea, frângându-și degetele.

— Lydia trebue să vorbească, eu îi ordon... Deci, e absolut adevărat că Lydia aparține toată și pentru totdeauna numai soțului ei?.... Nimeni nu-i face curte? Răspunde!... Iți ordon!....

Dar tânăra femee ajunse la limitele puterilor ei. Simțea o pornire vijelioasă căreia nu-i se putea împotrivi. Vroia adevărul? Să-l aibă! Cu o mișcare bruscă se îndepărtă de lângă soțul ei, se aruncă, cuprinsă de convulsiuni, pe patul din camera alăturată și — abia stăpânindu-se să țină ochii închiși, ca să nu se dea de gol, strigă:

— Lydia minte. Lydia are un soț răutăcios, care o chinuește cu gelozia lui, care o plictisește cu vanitatea lui, care o împovărează cu sgârcenia și egoismul lui... Inainte de căsătorie, Lydia a flirtat ca toate fetele tinere. L'a iubit pe vărul ei Albert și s'ar fi căsătorit cu el, dacă ar fi avut o slujbă mai bună. Lydia nu și-a înșelat încă soțul, dar flirtează ca toate femeile, care sunt dornice de iubire... Nu trebue să i se ceară Lydiei imposibilul. Lydia nu-i decât o femee: dacă ar fi iubită cum trebue, dacă nu i s'ar face scene de gelozie, dacă ar fi altfel tratată decât ca un obiect mărunt, cumpărat prin căsătorie....

Se opri, scoase trei sau patru strigăte și căzu întro criză de nervi, — una nejucată.

Când își veni în fire — datorită străduințelor pline de îngrijorare ale domnului Lérouvel — scăldată în oțet, eter și apă de Colonia, Lydia rămase oarecum dezorientată, când își zări soțul în fața ei.

„Vai Doamne — se gândi ea, înspăimântată — ce-am făcut, cum de i-am spus toate astea..." Și închise din nou ochii.

— Draga mea fetiță, — zise domnul Lérouvel plin de afectuoasă bunăvoință — trebue să-ți cer iertare că te-am adus în starea de nervozitate în care te afli.... Ședința a fost extraordinar de interesantă; dar am comis imprudența de a o prelungi prea mult. In timpul primei jumătăți a somnului hipnotic, mi-ai spus lucrurile cele mai adevărate și mai raționabile cu putință... Pe urmă, mi-ai atras atenția că ești obosită; fapt pe care eu nu l'am luat în seamă..... Și atunci, ai început să înșiri verzi și uscate, vorbe fără legătură, fantezii goale...

Lydia rămase încremenită. Lérouvel era sincer. In ochii lui sclipea cea mai deplină convingere.

După câtva timp, el adăogă satisfăcut:

— Va-să-zică, tot nu m'am înșelat asupra puterii mele magnetice. Bănuiam eu că sunt un hipnotizator de primul ordin! Acum însă m'am convins....

trad. de AD. B.

Antologia

Dragostei și Femei

Ca și Arta, iubirea are stilurile sale. — (Principesa Lucien Murat).

O femeie ai cărei ochi n'au fost încă văzuți, păstrează toate secretele sale. — (J. L. Vaudoyer).

Iubirea este ca și un trandafir care se deschide odată cu zorile, briza de seară îl scutură, lăsând sufletului parfumul și inimii spinii. — (M-me Grand Jacquot).

Abandonându-se femeia crede că a dat o vecinicie de fericire, iar bărbatul socotește că a primit o clipă — (Carmen Sylva).

Femeile au teribilul privilegiu de a se putea deodată schimba, în întregime. — (Romain Rolland).

Falșitatea femeilor este întrecută numai de credulitatea lor. Cu cât mint mai mult, cu atât mai puternic crește încrederea lor în minciuni. — (Etienne Rey).

Femeia este o necesitate morală și intelectuală în viața unui bărbat. — (Prof. Dr. N. Leon).

In clipa când iubești ca un zeu, observi că suferi ca un om. — (Magdeleine Marx).

Se pare că dragostea nu caută perfecțiunele reale; s'ar zice că se teme de ele. Nu iubește decât perfecțiunile pe care le creiază ea însăși, pe care le presupune ca atare: seamănă cu regii care nu admit alte fapte mărețe decât acelea făcute de ei.—(Chamfort).

Dragostea pentru bărbat este o minunată distracție care face din acel tiran sau acel valet, un poet. Pentru femeie, iubirea este o carieră și face din ea o subordonată. — (P. Géraldy).

Cu cât o femeie are grija de a plăcea, cu atât mai puțin ea se vede în oglindă: ceiace îi apare, este ideia pe care alții o au despre ea, este conștiința pe care o are ea despre puterea ei, este imensa dorință de a seduce, nu mai este Ea. — (Magdeleine Marx).

Păziți-vă de o femee care vorbește despre virtutea sa! — (H. de Balzac).

Omul este atât de creiat pentru dragoste, încât nu se simte om decât din ziua când are conștiința de a iubi complect. Din acel moment este la capătul destinului său. — (Lamartine).

Femeile au virtute, calitățile prime și principale, dar accesoriile și secundarele le lipsesc. — (Schopenhauer).

Femeile care nu vor de loc să pară cochete și bărbații de o etate înaintată care nu vor să fie ridicoli, nu trebue nici odată să vorbească de dragoste ca de un lucru unde ar putea să aibă vre-un rol. — (La Rochefoucauld).

Alese și traduse de
AUREL GEORGE STINO

Oautentică realistă:

Vicki Baum

Literatura contemporană este în genere psihologică și afectivistă. Ca o reacțiune împotriva cadrului istoric și prea răspânditei simpatii pentru trecut, pe care a menținut-o artificial un pseudo-romantism întârziat, literatura ultimelor decenii a coborît treptele interiorului sufletesc și a transformat în serioasă analiză psihică, preocuparea diletantă de a reproduce pictural obiectul trecutului istoric. Și e interesant de menționat că azi nici obișnuitul foileton al marilor cotidiane nu e întotdeauna tributarul subiectului istoric de altădată, alterat cu falșă imaginație și afectivism pueril. Epoca și-a realizat contribuția impusă publicului cetitor; și durerile vieții contemporane, mizere și chinuitoare, sunt tot așa de atroce ca și acele ale unei aventuroase existenți stropite în sânge și colorate de un individualism ambițios până la vanitate și sacrificiu.

Reluând imaginea psihologului francez Th. Ribot, am putea spune că literatura ultimelor decenii — caracterizată printr'un accentuat interes psihologic — este mai mult ca oricând „un paysage d'âme". Romancieri de primul rang s'au situat pe primul plan prin opere ce trezesc preocuparea pentru problemele sufletești, normale sau patologice. E suficient să menționăm că întreaga literatură engleză de astăzi e *individualistă* prin excelență (Aldous Huxley, D. Lawrence, Ch. Morgan, M. Baring. L. Lewinson, etc.) Iar literatura germană a înscris numele celor mai apreciați scriitori contemporani, prin opere cu caracter individualist de o profundă nuanță psihologică (Fall Maurizius — J. Wassermann; Tonio Kröger—Th. Mann Soeur Marie — H. Mann. Apoi Schnitzler, Lacretelle, J. Romains, etc.)

*

Prin caracterul ei de analiză psihologică și individuală, literatura contemporană a neglijat întrucâtva interesul pentru redarea vieții colective și a fenomenului social în genere. Evident, viața unui individ nu poate fi zugrăvită în perfectă izolare, căci azi robinsoniadele nu mai sunt posibile decât în imaginația aprinsă a câtorva adolescenți. Dar adesea cadrul pe care îl reclamă un caz psihologic e infinit mai mic decât acel ce ar putea exprima caracterul unei clase sau mediu social; de aceia societatea apare reflectată prin prizma vederilor unui personagiu principal. Ceiace reprezintă o vădită îndepărtare de realismul predominant azi în orice domeniu de activitate vitală.

Vicki Baum, cu preocuparea ei de sezisare a elementului de detaliu, cu arta ei semi-naturalistă, semi-jurnalistă aduce o reînviere a romanului realist.

Evident, realismul ține în primul rând de spiritul de observație.

Anatole France spunea undeva că scriitorul ar trebui să fie dotat cu ochii prizmatici ai fluturelui, pentru ca realitatea înconjurătoare să fie sezisată în aceeași clipă sub toate aspectele ei. Imaginea mi se pare fericită. Realism nu înseamnă clișeu, fotografie brută, căci presupune o selecție, fără de care literatura pe care o exprimă, ar deveni neînțeleasă și insuportabilă. Dar pentru a accentua anumite caractere prin repetiție sau nuanțe, e nevoe în primul rând de masa materialului viu al realității sociale.

Vicki Baum redă amănuntul vital cu o conștiinciozitate de naturalist, căruia microscopul îi facilitează o înregistrare fidelă. Ea vede tot ce există, în perfectă stare de repaos sau în mișcare.

In romanul său „Grand Hôtel" nu există un singur personagiu mai principal decât un altul. Singurul personagiu principal e „viața". Colectivă, dinamică, în perpetuă transformare, sfârșind într'un punct pentru a începe în altul, — în aceiași clipă, în aceiași perspectivă — ea ne perindă pe dinaintea ochilor eroi modești sau uriași, în acelaș imens angrenaj vital. Nimeni nu își pune întrebarea — în acest roman de 500 pagini — ce sens are viața și ce constituie mobilul ei. Peste tot o mișcare permanentă, calmă sau febrilă, veselă sau tristă, exuberantă sau chinuitoare; iată perspectiva vieții contemporane. Asemenea unei uriașe rotative ce aruncă în fiecare clipă sute de exemplare în foi multiple, viața aruncă continuu noui tipuri în luptă, alimentând astfel manifestările instinctului suprem de conservare și perpetuare organică.

Vicki Baum a adus un real serviciu literaturii, prin perspectiva vieții de ansamblu pe care o reprezintă și prin accentuarea preocupării de a vedea în formă complexă mecanismul vieții în societate.

Dar mai există un caracter ce distinge talentul acestui romancier. E *obiectivitatea* cu care își prezintă eroii. In adevăr, feminitatea ar fi putut influența gradul de simpatie sau de antipatie sub care apar diversele personagii ale romanului. Sufletul feminin e subiectul prin definiție. Atitudinea obiectivă, logică și abstractă e pentru el adesea un deziderat. Temperamentul femeii e capabil de pasiune. Dar pasiunea nu e artă; ne-au dovedit-o o parte din romantici, care exagerând sentimentele, au depășit limitele libertății, pe care le îngăduia ori ce gen literar.

Vicki Baum reprezintă tipul autorului ideal, din punctul de vedere al compoziției. Invizibil în paginile cărții, el conduce totuși ca un magician desvoltarea romanului pe care îl prezintă. Nicăeri un personagiu nu apare cu o notă de simpatie sau disgrație inițială, plecând din inima sau conștiința autorului. Kringelein, funcționarul sgîrcit, bolnav și atât de avid de viață. Preysing-cavalerul de industrie, libidinos și incorect până la șantaj și crimă; Geigern, falsul baron, escroc abil și totuși atât de simpatic; Grusinskaia, dansatoarea tomnatecă, îmbătrânită de viață sterilă, trezită la o viață nouă, — sunt tot atât de mult sau de puțin simpatici până la ultimile pagini ale romanului, când tabloul devine sombru și înduioșător.

Sfârșitul romanului? E un moment din aceiași viață monotonă, continuă, al cărei motor rămâne invizibil, al cărei sens rămâne mai departe insezisabil. Un om dispare, alții îi iau locul; suferințe, conflicte interioare, dureri, înfrângeri sau succese: viața își continuă indiferentă cursul.

„Grand-Hôtel" e opera cea mai remarcabilă a lui Vicki Baum. In ea se exprimă toată puterea ei de creație și de sezisare a realității.

Dar străbătând celelalte romane ale sale, puțin surprins — cetitorul descoperă cu oarecare parcimoniozitate aceleași caractere menționate în rândurile de față. Mai puțin masiv, mai vesel și vioiu, — fără a prezenta însă acel imens câmp de observație pe care-l întâlnim în „Grand Hôtel" — e acel roman „d'amour et de disette": Lac aux dames.

Vicki Baum oferă peste tot aceiași marcă a talentului său, căci ea a înțeles că singurul factor determinant al existenții, e însăși viața, pe care o prezintă sub aspecte nenumărate și variate. In acest crez constă întreaga ei concepție și tehnică literară.

MIRCEA MANCAȘ

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 585

de **W. Heidenfeld**, Berlin.

(inedită)

5 + 2 = 7

Mat ajutor invers în 5 mutări.

Hilfsselbstmatt in 5 Zügen.

PROBLEMA No. 586

de **S. Barber**, București

(inedită)

4 = 3 + 7

Mat maximal în 4 mutări.

Matt in 4 Zügen. Längstzüger.

PARTIDA No. 135

Jucată la concursul pentru campionatul Berlinului pe anul 1933.

ALB: Koch. NEGRU: Richter

Partida ce'or 4 cai

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nf1—b5, Cc6—d4; 5. Cf3×d4, é5×d4; 6. é4—é5, d4×c3; 7. é5×f6, Dd8×f6; încercarea de a câștiga un pion prin c×d2+; N×d2, D×f6 dă albului ocazia de a-și asigura o superioritate zdrobitoare prin continuarea: 0—0, Né7; Nc3 cu urmări primejdioase pentru negru. 8. d2×c3, Nf8—c5; 9. 0—0, 0—0; 10. Nb5—d3, d3, d7—d6; 11. Dd1—h5, h7—h6; 12. Rg1—h1, Tf8—é8; 13. f2—f4, Nc8—d7; 14. Nc1—d2, Nd7—c6; 15. Ta1—é1, a7—a6; 16. h2—h3, Té8×é1; 17. Nd2×é1, Ta8—é8; 18. Né1—h4, Df6—é6; 19. f4—f5, această mutare, care apără D×h3+ și atacă dama adversară constitue o greșală fatală. Mai bine ar fi fost Rh2. 19...., Dé6—d5; mai bine ca D×a2, la care alb ar fi răspuns prin b3 cu numeroase amenințări. 20. Dh5—g4, Té8—é3!! prin această

Situația partide după a 20-a mutare a negrului.

Alb: Richter.

Alb: Koch.

diabolică mutare negru amenință mat în 2 mutări: D×g2+; D×g2; T×h3+ mat. 21. Tf1—f3, la Rh2 ar fi urmat: h5; Dg5, f6; Dh6, Né8 cu pierderea damei. 21...., Dd5×f3!! forțând în mod strălucit victoria. 22. Dg4×f3; la g×f3 ar fi urmat N×f3+ cu acelaș rezultat. 22...., Nc6×f3; 23. g2×f3, Té3×f3; 24. Rh1—g2, Tf3—é3; 25. b2—b4, Nc5—b6; 26. a2—a4, Rg8—f8; 27. a4—a5, Nb6—a7; 28. c3—c4, Na7—d4; 29. Nh4—f2, Té3×d3; prin această lichidare, pe care și-a rezervat-o cu abilitate, negru obține un final matematic câștigat. 30. c2×d3, Nd4×f2; 31. Rg2×f2, Rf8—é7; 32. Rf2—é3, Ré7—f6; 33. Ré3—é4, g7—g5; 34. f5×g6 e. p., f7×g6; 35. d3—d4, g6—g5; 36. b4—b5, c7—c6, 37. b5×c6, b7×c6; 38. d4—d5; c6—c5 și alb abandonează.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Citiți „Realitatea Ilustrată"

Timpuri romantice

Sunt unele vieţi omeneşti mai minunate decât orice au închipuit basmele din o mie şi una de nopţi. Romantismul nu a numărat numai opere în care avântul imaginaţiei şi excesul sensibilităţii au atins culmi pe care le privim cu ironie, ci şi vieţi, în care jocul destinului pare a fi voit să se ia la întrecere cu omul, în invenţiune şi fantezie. Aventura, gloria, mizeria şi strălucirea se amestecă în vieţile tumultoase ale unor romantici şi pare că niciodată razele iubirii şi ale prieteniei nu au fost mai divine, în clipele cele mai sumbre ale nefericirii, decât în timpurile romantismului.

Un exemplu tipic, este viaţa lui Richard Brinsley Sheridan, autor genial de comedii, — „Şcoala Bârfelii", este admirată până în zilele noastre, în literatura engleză. Bărbat de o rară frumuseţă, debutează pe scena comediei sub pseudonimul de Sheridan, ajunge directorul teatrului Drury Lane, ca de pe podium-ul teatrului să se urce pe acel al politicii, devenind deputat, ministru, şef al opoziţiei împotriva lui William Pitt, în acele vremuri turburi în viaţa publică a Angliei din secolul al XVIII-lea.

Indărătul spectaculoasei şi tumultoasei sale vieţi mondene şi politice, în umbra căminului, zâmbeşte ca un înger titular, chipul soţiei sale, a cărei frumuseţă devenise legendară, în cea mai bună societate engleză.

Eliza Linley, prietenă a surorilor lui Sheridan, a cunoscut succesul din cea mai fragedă tinereţe cu vocea ei, tot atât de divină ca şi frumuseţea ei neîntrecută. Tatăl său, om de afaceri dezgheţat, a căutat să-i exploateze comoara din gât de timpuriu. Dar tânăra cântăreaţă nu căuta gloria. Visătoare şi sentimentală, poate iubind în taină pe frumosul Sheridan, ea nu dorea decât viaţa simplă de familie, în cămin şi devotamentul absolut pentru un bărbat care trebuia să fie unica ei iubire.

Intre acestea, exasperată şi de dragostea inoportună a unui ofiţer, care o obseda cu îndărătnicie, obosită şi de tirania tatălui său, se adresă prietenului ei, rugându-l să o ajute să scape din această viaţă chinuitoare.

Aci aventura se colorează în adevăratul romantism al vremurilor. Tinerii se îmbarcă la Dunkerque, căci Sheridan se hotărăşte să conducă pe prietena surorilor sale în Franţa, spre a o interna, pentru un timp, într'o mânăstire. Dar în drum, Sheridan, care iubea în taină pe frumoasa Eliza, îi mărturiseşte iubirea şi tinerii abia debarcaţi se căsătoresc, dar în aceiaşi zi Sheridan conduce pe Eliza la mânăstirea Ursulinelor din Lille, până la noi hotărîri.

Opinia publică, foarte severă în acele vremuri se alarmează. Izbucneşte scandalul, din care nu lipseşte nici duelul. Ofiţerul refuzat calomniază pe Eliza, Sheridan îl provoacă la duel care fu aproape să se termine ca acel al lui Puşkin. Eliza revine la Londra şi tinerii se căsătoresc a doua oară cu fast şi în public.

Divina Eliza cunoscu fericirea visată şi trăi, după cum dorise, o viaţă de iubire într'o căsnicie fericită, până ce Sheridan deveni celebru în literatură şi în politică. Viaţa din afară îl înstrăină de cămin, greutăţi materiale, încurcături financiare, începură a le hărţui căsnicia. Eliza îşi păstră până la urmă surâsul dulce şi iubirea liniştită, curajul de a suporta toate suferinţele în tăcere, spre a linişti şi a da curaj soţului său mereu preocupat şi necăjit de nestatornicia vieţii. Dar se stinse încetul, în aceiaşi umbră de discreţie şi devotament în care trăise.

Atunci Sheridan se prăbuşi. Se dădu la beţie şi deveni „gentlemanul Porto", cum îl poreclise în bistrourile unde căzuse.

O a doua căsătorie nu-i aduse decât o reconfortare trecătoare. Creditorii urlau la uşă, femeia a doua era în agonie şi pentru a o putea îngriji Sheridan vându... portretul Elizei datorit unui pictor celebru.

Bătrân, părăsit de toţi, fără cămin, nu-i mai rămânea decât să moară în stradă...

In vremea aceia a romantismului însă lumina divină străluci din nou în groaza întunericului. O prietenie dulce, plină de gingăşie, caldă şi discretă consolă zilele din urmă ale bietului Sheridan, bătrân, ruinat, amărît de amarul fără nădejde al unui sfârşit mizerabil... Tovarăşul pe care i l-a trimis, lui şi lumii întregi Destinul, a fost marele Byron...

Dacă-i prea afectuos cânele cu hoţii, — amabilitatea lui poate fi utilizată în folosul stăpânilor.

Cărţi şi reviste

Ion Dongorozi:

Reprezentaţie de Adio

Ed. Scrisul Românesc Craiova

Craiova ne-a trimis în totdeauna „Cartea frumoasă", neau răsfăţat editorii de acolo şi mai ales „Scrisul românesc".

Cartea d-lui Ion Dongorozi te atrage deci prin înfăţişare, e îngrijit şi frumos tipărită, apoi pentrucă vei regăsi în nuvelele şi schiţele sale, un povestitor prieten bine cunoscut şi de mult apreciat.

Din primele sale încercări autorul a arătat calităţi care n'au făcut decât să se accentueze dela volum la volum.

Regăsim acelaş observator lucid şi neîndurat al unor păcate care stăruesc cu îndărătnicie în lumea noastră.

Desemnul rămâne ferm în schiţa promptă a personagiilor. *Humorul* său, căruia i-am putea zice mai bine *humoare*, pentrucă autorul pare mai mult stăpânit de o mânie surdă şi rece, decât de dorinţa de a face pe cititor să râdă, se exprimă ca la caricaturişti.

Tonul reproducerii scenelor şi întâmplărilor este de o obiectivitate lucie, toate decurg familiar şi obişnuit. Dar detaliul, amănuntul, trăsătura iute şi caracteristică, intervine pe neaşteptate. Bonomia devine sângeroasă prin accentuarea unor amănunte. Zvâcneşte toată pofida unei ascunse indignări, toată urîciunea morală şi neruşinarea cinică a unor apucături considerate normale, ba chiar apreciate pentru „şmecheria lor", de inconştienţa generală.

Tratarea povestirii în dialoguri strânse şi bine încheiate, dă un ritm şi o alură foarte vioaie şi plăcută povestirii. El desfăşoară acţiunea, prin el se zugrăveşte un mediu şi se caracterizează o situaţie, se precizează o psihologie în câteva cuvinte.

Cartea se citeşte cu un interes foarte viu şi susţinut. Cititorul se simte câştigat clipă cu clipă de mânia rece a celui ce scrie, destinzând numai în unele momente în adevăr hilariante.

In opera d-lui Ion Dongorozi, generaţiile viitoare vor găsi ilustrarea cea mai autentică a unor pagini din Istoria noastră politică, ce li se vor părea atunci, să sperăm, exagerate şi neverosimile, fără mărturia documentară a acestor pagini pline de adevăr şi prinse „sur le vif" de autor.

IZABELA SADOVEANU

Legendă rusească

In ultimul număr al „Vieţii Româneşti", d. Mihail Sadoveanu evocă, în câteva pagini de amintiri din vremea războiului, figura unui Rus pribeag şi straniu,

Mihail Sadoveanu

pe care prăpădul revoluţiei ruseşti îl aruncase pe străzile Iaşului şi care, în redacţia ziarului România de pe atunci, povestea despre Rusia lucruri ciudate şi apocaliptice. Desprindem o curioasă legendă pe care, după vorbele acelui Rus pribeag, d. Sadoveanu, o redă astăzi în sobre fraze sugestive. Legenda aceasta înfăţişează explicarea naivă şi fioroasă dată de poporul rus frământărilor care, din secol în secol, zgudue colosul rusesc:

„Ruşii au o poveste veche. E povestea lui Ilie din Murom. Acest Ilia Muromeţ e un uriaş al vastelor întinderi scitice. Are el un codru vechiu şi mare, unde şi-a făcut sălaş. Acolo într'o peşteră, pe patul de muşchiu şi frunze, doarme o sută de ani, cu toporul alături. După o sută de ani se scoală şi iese cu toporul la lume; vede că rînduielile nu-s bune; face rânduială cu toporul, dărîmînd, omorând şi pedepsind; apoi iar se întoarce la peştera din codru şi-şi leapădă hoitul pe culcuş, aţipeşte şi doarme din nou o sută de ani.

Din sută în sută de ani, legenda s'a verificat până acum. In veacul XVII, Ilia Muromeţ a făcut rînduială punînd în scaunul împărăţiei ruseşti pe batiuşca ţar Mihail Romanov. In veacul XVIII, a ieşit iar la lume şi s'a întovărăşit cu ţarul Petru, pentru o ispravă din cele mai ciudate. In veacul XIX, Ilia a dat ajutor ţarului Alexandru ca să izgonească pe venetici şi pe Antihristul lor care se chema Napoleon. Acuma iar a ieşit din peştera lui şi-i doboară pe toţi. Dacă vor mai rămînea suflet şi cuget în urma lui, trebuie să ia aminte că uriaşul iar se va întoarce într'un veac. Acuma s'a dus după obiceiu în sălaşul lui, s'a trîntit cu tîmpla la pămînt şi doarme iar..."

Frescă româneaccă

In pag. I-a reproducem o frescă a d-nei Mândia Ulea, expusă în expoziţia dela Fundaţia Dalles a „Tinerimii Artistice".

E o „Punere în mormânt", în care, pe lângă noutatea tehnică, exprimată cu multă măestrie, artista aduce şi o interesantă inovaţie de compoziţie, spre deosebire de vechile procedee bizantine anonime şi de cele ale imitatorilor lor.

„Punerea în mormânt" a d-nei Ulea e o frumoasă lucrare de stil, prin armonia liniilor, prin simplitatea solidă a construcţiei.

Vibraţia cromaticei, preţiozitatea materiei şi mijloacele tehnice originale, dau lucrării o putere de viaţă care depăşeşte calităţile frescei vechi.

h.

Femeia în politică

Sau „Cotoiul încălţat".... Ce are a face una cu alta, vă veţi întreba, fireşte.

Vedeţi d-voastră, Dinte de Pisică nu se poate exprima decât în termeni de experienţă proprie, când e vorba de fapte omeneşti... Dar cine nu cunoaşte povestea Cotoiului Incălţat!...

Marchizul de Carabas nu avea nici un sfanţ, adică, pe limba omenească era în criză financiară... Pe atunci asta se întâmpla numai la unii, nu era o pacoste mondială ca azi. Drumul la Geneva nu-l cunoştea bietul marchiz, şi nici nu erau „competinţe" ca acum, când n'ai decât să baţi din palme şi ese soluţia de la maşină!

A făcut şi el ce face Românul de veacuri, s'a luat după capul cotoiului său, că atât îi mai rămăsese din toată averea. Nu avea nici măcar o mioară năzdrăvană, ori un murguşor, care să-i ştie voia şi nevoia. Oamenii din vremea de demult preţuiau mai bine decât cei de azi puterea instinctului şi de aceia se sfătuiau cu animalele...

Când s'au apucat femeile să facă şi ele politica lor, ca unele în care instinctul nu se tocise încă, s'au arătat mai isteţe decât politicianii noştri. Cu experienţa căpătată pe lângă oficinele tovilor respectivi, au devenit dintr'odată pisici... încălţate.

Şi s'a întâmplat ca în poveste... Au venit şi'n ţara noastră feministe din alte ţări şi femei învăţate de peste nouă ţări şi nouă mări... Iar pisicuţele încălţate le-au dus de le-au primblat peste tot. Unde era o instituţie de ocrotire a femeii sau a copilului, fie a primăriei, fie a eforiei, fie a vreunei societăţi feminine de demult, fie că era una numai cu numele, n'are a face:

„Aici este opera marei, distinsei, suprafemei române X. Y."...

Pisicuţa 'ncălţată îşi făcea datoria cu prisosinţă. Se adunau apoi toate pisicuţele şi citeau rapoarte şi făceau procese verbale...

Cele venite de departe îşi pierduseră de mult instinctul şi uitaseră limba pisicească. Dar mai ales uitaseră povestea Motanului Incălţat. Nu prea 'nţelegeau multe din cele ce vedeau, nu prea se dumireau şi se minunau... La ele era altfel... Pisicuţele încălţate nu le dădeau însă nici un răgaz... Le arătau vila cu clopoţei de la şosea, le dădeau frumoase şi strălucitoare „broderies roumaines", le purtau din maşină 'n tren şi din tren la banchete şi apoi le conduceau, pline de flori şi de daruri, la gară şi de aci peste graniţă!

Uf!!... Primeau felicitări, recompense şi etc. pentru zelul şi devotamentul către patrie... Străinele priveau la frumoasele „altiţi şi bibiluri", meditau, iar ajunse la ele în ţară, vorbeau cu gura pe jumătate, nu se simţeau în largul lor.

Veţi zice: A! asta e activitatea social culturală a femeilor din România?...

Să ne 'nţelegem: aceasta e politica femeilor, şi... de ce să nu fim sinceri?... Cu totul asemenea cu acea a bărbaţilor din ţara noastră...

Cultura reală şi activitatea socială este altă ceva...

Avem femei de ştiinţă de o solidă şi înaltă cultură ştiinţifică şi cu o activitate de cea mai bună calitate. De pildă: intraţi la Casa Şcoalelor, veţi găsi o femee la conducerea laboratoriilor pentru fizico-chimice, din învăţământul aplicat, al şcolilor secundare, ca şi la conducerea atelierului de fabricat maşinile şi instrumentele acestor laboratorii, atelier ce poate rivaliza ca perfecţiune cu produsele fabricilor din alte ţări. Intraţi la Institutul de Bactereologie, de Geologie, de Chimie, pretutindeni veţi găsi adevărate personalităţi feminine de o valoare necontestată.

Am avut printre noi o minune de femee, genială ca inteligenţă practiciană neîntrecută în tratarea boalelor de ochi, cu un suflet frumos ca o muzică, Doctor Adela Leonidă Paul! A murit în floarea vieţii după ce a creat un institut pentru reeducarea orbilor, care a fost un model de organizaţie şi un paradis pentru aceşti nenorociţi: Vatra Luminoasă.

Avem şi acum printre multe alte bune organizatoare, pe d-na Marietta Balş, care a creiat o operă de mare om de stat şi de o gingaşă caritate feminină, opera ocrotirii copiilor tuberculoşi.

Avem multe, multe altele, lucrătoare harnice, iscusite, naturi superioare care lucrează în tăcere. In toate ţările din lume iau parte în politica feministă şi aceste elemente superioare. — La noi, afară de câteva, ca excepţie, între cele două tabere este o prăpastie. Iar vina nu e a femeilor...

Despre adevărata operă, acea în care e esenţa superioară a sufletului feminin, nu se vorbeşte. „Zitto", „Zitto", ca în „Barbiere de Siviglio", să nu se ştie, să nu se afle... să nu li se turbure liniştea austeră a devotamentului lor orb... Opinia publică le ignorează, „forurile superioare ale feminismului" nu le pomenesc, meritul cultural... se rătăceşte şi el pe unde poate... Femeile ce vin de departe nu le cunosc... Pisicuţele umblă uşurel în jurul lor, călcând în ghiare şi fără zgomot pe vârful pantofiorilor lor îndemânateci...

„Et puis, pensez donc, quel mauvais exemple!"

DINTE DE PISICĂ

Cel mai mare succes de librărie

CAMERE MOBILATE

roman de Damian Stănoiu

...Evocatorul glumeţ al vieţii mânăstireşti îşi plasează de data aceasta umorul, verva şi ironia caustică într'un domeniu de aceleaşi mari posibilităţi pentru talentul d-sale.

Intr'un volum de aproape trei sute de pagini defilează prin faţa cetitorului, ca într'un film de moravuri, toată gama tragi-comică a existenţei unei lumi, silită de împrejurări şi de vicisitudinile vieţii să-şi introducă străini în casă şi la masă— sau să găzduiască prin casele altora.

Editura „Adevărul" Lei 60

Cronica literară

Aristide Blank, I. Economice, II. Literare

Cu privire la scrierile economice ale d-lui Aristide Blank vom fi nevoiţi să lăsăm altora îndatorirea recensării deoarece nouă ne lipseşte competenţa trebuitoare. Compunerile cu caracter literar sunt singurele asupra cărora putem emite o părere temeinică, în măsura puterilor, şi utilă. Şi când un om de fineţea, de cultura şi de situaţia socială a d-lui Aristide Blank se produce în public cu lucrări care tind să obţină o consimţire desprinsă pe cât e cu putinţă de contingenţe, este o datorie de stimă din partea noastră să nu-i comunicăm decât impresiuni din sfera reală a sensibilităţii noastre, şi obiective.

Deoarece lucrările din volumul *Literare* sunt piese de teatru s'ar cădea să le judecăm în finalitatea lor obişnuită de spectacole. Atunci noi am fi oarecum interzişi să preţuim întreaga întindere a valorii pieselor pentrucă n'am asistat la reprezentarea lor. Lectura însă ne dovedeşte numai decât că în cazul de faţă aspectul literar primează asupra celui scenic şi că oricare ar fi soarta scenică a pieselor ele rămân în primul rând ca scrieri de interes literar.

Şi într'adevăr ceeace te izbeşte încă din prima piesă (Insetatul) este atmosfera de poezie simbolică a unei existenţe umane. Andrei, şeful unui partid politic dintr'o ţară abstractă, este un visător umanitarist, un om ale cărui concepţii politice evoluând dela comunism la dictatură, sunt cam nebuloase, dar care este însufleţit fără îndoială de o mare iubire de oameni. Andrei este individul care-şi sacrifică fericirea personală pentru binele obştesc şi care vede în izbândă nu satisfacerea unei vanităţi personale ci realizarea unui vis bun. Un astfel de om este mare nu atât în victoriile lui cât în înfrângeri, acestea din urmă întărindu-l chiar cu aureola de martir. Andrei are câtava vreme frânele statului în mână dar e repede înfrânt de duşmani spre verificarea principiului că fapta este o adulterare a ideii. Cu Andrei se'ntâmplă un lucru mai curios deşi foarte explicabil: îl iubesc femeile. El nu le respinge dintr'o largă însetare a sufletului pentru tot ce e frumos în viaţă, pentru multiplicitatea eternului feminin, le stimează pe toate dar nu iubeşte în fond decât pe una, pentrucă numai o singură femee poate să înţeleagă ţelurile ascunse ale unui bărbat. Lumea însă, care judecă pe semeni după aparenţe, vede în Andrei un Don Juan. Bărbaţii încep să-l urască şi să se teamă de el. Şi omul acesta care scapă de glontele unui adversar politic e răpus de un soţ gelos. De acum încolo toată lumea va păstra despre el amintirea unui Don Juan ci nu a omului politic care luptase pentru binele patriei.

Din expunerea subiectului piesei se desprinde numai decât o constatare: *Insetatul* este o piesă pirandellistă. Asta nu înseamnă nicidecum că noi credem cum că d. Aristide Blank a imitat pe Pirandello sau că facem vreo rezervă asupra originalităţii lucrării. Teatru tratând astfel de idei s'a scris şi mai înainte. Dar fiindcă Pirandello a adâncit o anume latură noi ne servim de numele lui ca de-o noţiune ori de câte ori întâlnim vreo atitudine înrudită. Aci bunăoară similitudinea stă în aceea că pentru autorul nostru ca şi pentru cel italian omul nu este ceeace este ci ceeace pare. Andrei e un om mare dar împrejurările îl fac să pară ce nu este în realitate: Don Juan. La Pirandello suferă de pe urma conflictului dintre realitate şi ficţiune eroii înşişi. Aci suferă memoria lor. Cu alte cuvinte se studiază aci nu un aspect al nefericirii umane ci originile falselor legende.

Insetatul este o analiză a mitologicului de esenţă tragică. Bernard Shaw face şi el astfel de analize dar distructive, spulberând bunele legende.

Valoarea literară a acestei piese este de ordin poetic. Pluteşte de-alungul ei o filosofie a resemnării rezultată dintr'o mare experienţă a vieţii care a dat omului toate satisfacerile posibile fără să-i curme acea sete indicibilă de altceva; o misantropie blândă care este iubire de oameni în general dar conştiinţă clară a amărăciunilor pe care individul le păstrează la tot pasul omului visător. Este într'un cuvânt filosofia personalităţii care a cunoscut puterea temporară, stă singuratec pe muntele falselor, coborâtoarelor legende. O astfel de mizantropie luminată aflăm şi la Clemenceau, produsă şi acolo fără îndoială dintr'o singurătate de om căruia nu i s'a refuzat nimic afară de absolut.

Resemnarea poetică, ridicată la demnitatea unei filosofii a singurătăţii, formează de asemeni fondul celorlalte piese mai scurte. In *Ariadna fără fir* o tânără fată visează dragostea tutorelui ei spre a se convinge în curând că acela nici nu gândeşte, rătăcit pe urmele unei dragoste tot aşa de înşelătoare pentru el. In *Vapoare în ceaţă* savantul Matei constată că stima soţiei lui îmbracă haina înşelătoare a dragostei, în fond ea suferind de lupta între iubirea pentru altcineva mai tânăr şi mila respectoasă pentru soţ. Soţul însă nu e aci egoistul din *Melo* ci Filosoful resemnării şi al eliberării din ceţuri. Căci sufletele noastre stau învăluite în ceţuri, merg către ţeluri necunoscute altora sau ne duc pe drumuri greşite.

Ceeace am făcut până aci nu trebuie socotit ca o expunere de teme ci ca o interpretare de valoare. Meritul d-lui Blank rezidă în primul rând în această putere de contemplaţie care te face să visezi la sensul vieţii. Dar mai este o virtute. Autorul îmbracă aceste contemplaţii în ceaţa simbolurilor, le dă o depărtare mitologică, le face multiple în sens, le scoate din acea dâră crudă de reflector didactic care trivializează gândirea.

Dacă acum adăogăm liniştea aceea dramatică ce duce la desfăşurarea completă a forţelor individuale fără să sfâşie câtuşi de puţin vălul celest al simbolului, putem afirma cu toată convingerea de care are nevoe un autor spre a se cunoaşte pe sine că d. Aristide Blank este un remarcabil dramaturg şi mai ales poet al conştiinţei de sine.

Dinu Nicodin, Lupii.

Privind desenele regretabile cu care autorul acestei cărţi şi-a ilustrat lucrarea, ortografia şi stilul imposibil al unor pagini, bizareria în genere a aspectului exterior, am avut hotărît o impresie defavorabilă. Experienţa spune dela primele pagini unui critic ce trebue să citească şi ce nu. De data aceasta mărturisesc că m'am înşelat aşa cum se vor fi înşelat mulţi pentru că văd că *Lupii* nu are acea primire pe care merită s'o aibă.

Numele autorului nu spune nimic şi dată fiind silnicia lui e de bănuit că ne aflăm în faţa unei anagrame care ar putea să fie *Dinu C. Ionnid*, nume tot aşa de nou pentru noi.

Cartea d-lui Nicodin este jurnalul unei expediţii cinegetice în munţii Maramureşului, la castelul unui potentat localnic. Asemenea cărţi sunt de obiceiu monotone şi statice. Ei bine nu. Jurnalul în chestiune este o adevărată epopee eroi-comică sclipitoare de humor şi de ironie. Chiar vignetele pe care le-am socotit regretabile sub latura artistică şi care aparţin autorului devin prin conţinutul lor satire de un sarcasm remarcabil. Descrierea aşa zisului Castel, naraţiunea diferitelor peripeţii ca aceea a ursului din pădure, portretul lui Venetici castelanul, care poartă pe musafiri cu vorba şi-i împiedică să vadă cerbii sau să prindă păstrăvi, determinarea condiţiunilor sufleteşti de teroare în care trăeşte pădurarul Falger, zugrăvirea unui Ghetto maramureşan, acestea toate dovedesc la d. Nicodin însuşiri veritabile de scriitor. Când apoi se transcrie limbajul maghiarizant al lui Venetici, caracteristic mai ales prin substanţa lui psihologică, humorul este de cea mai bună calitate. Iată un specimen:

— „Cum 'ţi plăcu?" mă întreabă gazda, — „nu-i minunat?!"

— „Este!" răspund, „dar eu cred că patrusprezece radio-uri, toate 'mpreună ar spune mai mult!"

— „I-este!" afirmă şi iar a prins trei staţii sau nouă.

O zbughiesc afară. Lună şi stele. Multe rabzi, Doamne!

Mă plimb, e răcoare şi bine. Nu mai răsbate dănănaia din casă.

Şi iar o aud, s'a deschis uşa, vin dintr'acolo. El şi cu Mario.

— „Vezi drag...ă, dumniavoastă... simt ieu... nu sântieţi încă satisfăcuţi dieplin..."

— „Sunt..., mi's.., cum să nu fiu? păcatele mele!"

— „Nà că vrieţi să vedieţi cierbii!?"

— „Vrem!" spune Mario.

Gândeşte o clipă şi...

— „Apoi ieu încă m'am socotit că cierbii nu să văd cum aţi vrut dumniavoastră..."

— „Noi am vrut?"

— „Apăi era târziu târie, erau la mâncă şi la odină; până'n ciasu şasie dimineaţa de vă nièmeriţi sus, gata! îi vedieţi, — apăi mai târziu nu's!"

Sunt şi pagini în care humorul e amestecat cu un element fantastic, ca aceasta unde e vorba de pisici şi bufniţe:

„Ce-o fi clămpănind aşa? Ce s-o fi târând pe podele? M'apasă pe genuchi şi pe burtă. Miorlăie urât... în odaie, şi scrâşneşte din măsele, nu sunt ele!? Mă 'ntorc în stânga, o ditai lighioană verde cu solzi, cu ochii jăratec, poartă o alta călare, văpaie. Un mâţ deşirat, deşălat şi negru se 'ncontrează la ele. De n'ar sări pe mine! 'Mi trag picioarele 'n plapămă, zdup! de pe genuchi o pisică lungă, bălană, murdară; trag perna de sub cap şi i-o trântesc în cap, alte trei negre sar peste pat. S'a luminat odaia... verde. Mi-a stat inima'n loc..."

D. Nicodin se relevă pe de-asupra ca un om de aleasă lectură şi cultură, capabil să alterneze observaţiile umoristice cu meditaţiile mai grave, viziunile de viaţă cu comentariile livreşti.

Cititorul care va şti să 'nvingă primele dificultăţi ale unui scris cam prea original va fi dus până la sfârşit de unda unei ironii amabile şi inestinguibile.

G. CALINESCU



Cronica mizantropului

„Viața Romînească" trebue să moară!

(La întâiu Ianuarie 1933).

— Ei, ai auzit? Apare „Viața Românească" reorganizată. Eu unul mă bucur. Veche, bună revistă!

— Și mă rog, pentruce să apară?

— Cum așa, pentruce să apară? Nu te 'nțeleg!

— Uite-așa!

— Adică cum?

— „Viața Românească" a murit de mult! Nu 'nvie morții, e'n zadar, copile!

— Mie nu mi se pare de loc că a murit. Eu văd că a apărut mereu regulat.

— A apărut, dar cum nu mă întrebi!

— Cum?

— Ca un cimitir de glorii defuncte.

— Și cine sunt după dumneata aceste glorii defuncte?

— Păi Sadoveanu, Pillat, Minulescu, Topîrceanu, Otilia Cazimir, Arghezi, Teodoreanu, etc. etc...

— Dar bine, ăștia sunt morți?

— Nu morți, putrezi.

— Știi că-mi placi! Ai haz!

Și mă rog pe cine socotești dumneata scriitori vii?

— Pe d-na Papadat-Bengescu...

— E o scriitoare de valoare, nimic de zis. A și publicat la „Viața Românească".

— Pe Camil Petrescu...

— De acord...

— Pe Ion Vinea...

— Așa e.

— Pe Ticu Archip...

— Evident.

— Pe ăștia de ce nu i-a publicat până acum?

— De ce?

— Da.

— Pentrucă scriu rar, fiindcă nu-i prea întâlnești în nicio publicație periodică și fiindcă o revistă nu e o antologie să publice pe toți scriitorii unei țări. Revista a publicat pe cei mai de seamă care au apelat la paginile ei.

— Eu îți spun una: Câtă vreme revista nu deschide ferestrele să se aerisească și nu dă ușile de perete ca să poată intra pe ele talentele generației actuale este morgă cu cadavre!

(La 12 Aprilie 1933)

— Ei, ai văzut „Viața Romînească?"

— Am văzut și ce-i cu asta?

— Și nu-ți place cum s'a prefăcut? Publică acum și pe d-na Papadat-Bengescu și pe Camil Petrescu și pe Ion Vinea și pe d-ra Ticu Archip și o mulțime de tineri din generația actuală, cum zici dumneata.

— E tot așa de proastă ca și înainte...

— Păi dece?

— Pentrucă cu grefări à la Voronoff nu se înviază o mortăciune.

— Nu te mai înțeleg de loc. „Viața Romînescă" a făcut tocmai ce pretindeai. Dece nu e bună acum?

— Pentrucă a deschis ușile numai pe jumătate și n'a fost predată pe mâinele noastre ale celor tineri. S'au schimbat de ochii lumii oamenii, păstrându-se și cadavre, dar nu s'a schimbat mentalitatea.

— In ce-ar trebui să conste această mentalitate?

— In revizuirea integrală a valorilor pe care trebuie s'o facă marile nume ale generației tinere.

— Adică cine?

— Camil Baltazar, George Mihail-Zamfirescu, Crevedia, I. Valerian...

— Dar ăștia n'au talent!

— Vezi? Aci stă mentalitatea învechită față de ritmul nou...

— E chestiune de concepție...

— Și pe urmă „Viața Romînească" nu poate să fie o revistă vie pentru alt motiv mai esențial...

— Care?

— Nu m'a invitat pe mine să colaborez și să conduc politica ei literară; și ascultă bine ce-ți spun eu: orice publicație care se lipsește de colaborarea mea este iremediabil moartă. Fiindcă eu sunt singurul scriitor român genial!

— Așa trebuie să fie de vremă ce spui dumneata!

AL.

Parafraze*

(epigrame)

LUI CINCINAT

care acum câteva luni în urmă și-a fracturat piciorul alunecând pe ghiață.

— Știi unchiul tău, acela chel
care-i poet și magistrat
și-a rupt piciorul.
„Ce păcat....
păcat că... nu scria cu el".

TOT LUI

Motto:

Marțea într'o zi nefastă
m'a prins dânsul la nevastă.
de păr l'am luat eu pe el

Morală:
Avantajul de a fi chel.
Cincinat

Văzând flagrantul adulter
un bun prieten — consilier —
bătu pe vechiul scriitor
crezând că-i dă la posterior,
Azi toată lumea se agită
de ce faimosul Cincinel
s'a 'mbolnăvit de meningită.

Morală:
Dezavantajul de-a fi chel

D-lui DAMIAN STĂNOIU

fost călugăr, actualmente romancier fecund.

Intors cu fața spre icoane
el tipărește în neștire,
de par'că ar fi la mănăstire
împarte peste tot canoane

MIRCEA PAVELESCU

* Din volumul de epigrame cu aceaș titlu, în preparație.

Teatrul Național din Craiova

De când s'a lansat vestea că din cauza economiilor bugetare se vor desființa câteva Teatre Naționale din provincie, câteva reviste și gazete au luat o atitudine curioasă contra acestor teatre, condamnându-le cu o vehemență demnă de o altă cauză mai folositoare.

Dintre toate, *„Vremea"* este aceea care, prin simple notițe sau prin însemnări mai lungi, protestează contra acestor teatre, cu o persistență îndârjită, gratificându-le cu epitete injurioase și inelegante.

Furia celor dela *„Vremea"* a devenit nelimitată când, în urma intervențiilor delegațiunilor trimise de orașele amenințate, s'a hotărît menținerea teatrelor propuse pentru desființare.

O avalanșe de considerațiuni periferice și de caracterizări aliterare s'a pornit din redacția *„Vremii"* asupra orașelor care și-au apărat instituția culturală și, mai ales, asupra teatrelor scăpate de bisturiul economiei naționale.

Las pe cei dela *Cernăuți* și *Chișinău* să-și apere singuri prestigiul și teatrul ultragiat și mă mulțumesc numai, să amintesc aici câteva din motivele care impun menținerea *Teatrului Național din Craiova.*

Intâi, scena craioveană numără peste opt decenii de activitate asiduă și permanentă. Dela *Teodorini* și *Șt. Velescu,* din veacul trecut și până la *Remus Comăneanu* și *Florica Sterescu* din actuala echipă artistică, scena aceasta a continuat să fie un focar de cultură, nestins și împrăștietor de raze calde și binefăcătoare peste întreaga populație a Craiovei și Olteniei.

Dela gheretele de scânduri ale inițiatorilor, până la teatrul clădit din contribuțiile boerilor iubitori de artă și până la modesta sală în care se adăpostește actualmente teatrul, clădirea naționalului craiovean, umilă sau impozantă, a însemnat un simbol al muncii și al artei.

Și aceasta este mult. Aceasta înseamnă înfăptuirea unei tradiții. Și o tradiție nu poate fi sfărâmată, nici chiar de economii pentru necesitățile bugetare.

Să sfărâmi o tradiție — o tradiție binefăcătoare și activă ca a T. N. din Craiova — înseamnă să ucizi suflete și să distrugi credințe.

Un alt motiv care pledează pentru menținerea T. N. la Craiova, este așezarea acestui oraș, în marginea de S.-S. V. a țării, aproape de granița cu *Bulgaria* și *Jugoslavia,* țări unde, din imediata apropiere a granițelor și până departe în interior, se găsesc sute de mii de Români, care privesc spre România, cu ochii însetați de lumină.

Apoi, Craiova se bucură de o echipă artistică formată din elemente de înaltă valoare ca d-nii *Remus Comăneanu, Ioachim Dordea, George Iliescu, Țancovici Cosmin, Ovid Rocoș, Leonard Divarius, Nicu Dimitriu* și d-nele *Florica Sterescu, Nelly Dordea, Aura Fotino,* și *Tantzy Blezu* care nu pot, cum spun cei dela *„Vremea",* să fie întrebuințați într'o trupă ambulantă, căci un actor este în acelaș timp și un om și ca orice om și-a format un cămin care nu poate deveni vagabond.

Și apoi Craiova, cu toată contribuția ei la cultura țării prin multele sale școli și instituții culturale, este deja lipsită de un for superior de învățământ universitar. Lipsă simțită și strigată de atâta vreme. Prin desființarea T. N. înseamnă să i-se dea o lovitură mortală. Or o bună politică de culturalizare și de ridicare morală — cum trebue să aibă fiecare partid — nu poate urmări distrugerea competenței, ci susținerea ei.

Iată dar atâtea motive care pledează pentru menținerea T. N. la Craiova.

CONST. CRAIOVITZA

Cronica gastronomică

Intre grătar și partitură

Dacă îmi îngădui să vorbesc puțin despre muzică la o rubrică alimentară, nu o fac pentru a scobori cea mai sublimă dintre arte, pe care sunt demult deprins s'o prețuesc.

N'am confundat nici odată un grătar c'un portativ și nici mititeii cu bemolii și diezii, acordând chiftelelor de pildă, valori de note, măcar că sunt melomani care gustă muzica exclusiv cu stomacul, chiar atunci când n'o digeră. Dar atât patronii de localuri cât și publicul care le frequentează asociază atât de inseparabil tigaea de tobă și frigarea de arcuș, încât, la vreme de seară, cu greu poți nimeri un colțișor liniștit unde să-ți tihnească puiul fript și paharul de vin pe care ai vrea să-l bei nestingherit c'un amic care ai de discutat. Prin grădinile de vară mai ales, vacarmul e în adevăr infernal.

Dacă sgomotele adunate acolo ar putea fi transformate în forță motrice, captarea gălăgiei dintr'o singură grădină a capitalei ar fi de ajuns să oblige planeta să se învârtă în sens invers.

Urlă clienții, urlă chelnerii, urlă patronul, în timp ce trompetele țipă și tobele bat.

Și nu mai vorbesc de orașele de provincie. Cunosc unul, în a căruia piață centrală, începând dela apusul soarelui și până spre răsărit, cele trei orchestre în regulă, ale celor trei berării vecine, cântă aproape neîntrerupt și simultan, arii diverse. *Am întrebat un patron de ce nu se aranjează să cânte pe rând. El păru nedumerit de candoarea mea:*

— De ambiție, domnule! Se pun la întrecere, ca să atragă clienții.

Și adevărul e că îi atrag. In capitală însă publicul amator de muzică se formează și sporește. Cel puțin aici nu știu să i se fi cerut lui Fritz Kreissler să execute naționale *și sunt sigur că la Operă nu s'a strigat niciodată* autorul *după primul act din Parsifal — măcar că exclus nu e. Cu toate acestea același onor. public nu intră în localurile în care nu e muzică, chiar dacă muzica aceia e sgomot — și sgomot asurzitor. Inteleg foarte bine simpatia publică pentru un executant de talent. Știu că pe vremea când restaurantul* Enescu *decăzuse ca bucătărie, lumea îl vizita numai pentru Grigoraș Dinicu și nu mă mir. Acest incomparabil artist cu arcuș sigur și sunet personal, adaugă la marile lui calități de execuție pe aceia de a ști să-și dozeze programul seral, după oră și după asistență. Astăzi, când restaurantul* Enescu, *mulțumită vigilentei competințe a neadormitului Andrei Cernea, se clasează în prima linie, ca să zic așa, de foc, e delectabil de sigur ca după o masă bună, în timpul căreia același unic Grigoraș a interpretat cu discreție arii ușurele, să atace în mijlocul tăcerii* ad hoc *un Menuet de Beethoven sau Chanson Louis XIII de Couperin, transformând restaurantul în sală de concert, în vreme ce filtrul parfumat și benedictina adiacentă așteaptă pauza, pentru a fi degustate, la rândul lor.*

In această atmosferă nu poate fi supărător de cât reprezentantul națiunii care își continuă discursul început la Cameră sau domnul nervos pe care chelnerul nu l'a văzut încă și care lovește ca un dement în farfurie, fără să ție măcar măsura, sau cel puțin să contrapuncteze bucata. In asemenea condiții și cu rezervele de mai sus, sunt un partizan al muzicii la masă. Dar să mă iei dela ciorbă cu Traviata, *sau să pui un jarcalete holbat ca strangulații, să-mi urle în urechi:*

Și-ași bea apă dintr'o sticlă,
Măi și făi,
Ca din gura lu Costică,
Măi și făi,

tăindu-mi complimentul pe care îl debitam seducătoarei mele vecine, sau tocmai când amicul cu care am venit îmi arăta mijlocul de a scăpa de un creditor sălbatic, asta nu! Și tocmai aceasta se întâmplă în majoritatea cazurilor. Părăsind repertoriul lor specific, lăutarii nenotiști, *cum li se zice, au început să se dedee la romanțe, tangouri și canțonete, pe care le transmit cu o supărătoare aproximație. Dacă un actor ar pretinde că recită din Eminescu și ar începe:*

Pe lângă plopii fără soț
Am trecut foarte adesea ori,
Toți vecinii m'au cunoscut,
Tu n'ai vrut să mă cunoști deloc,

desigur că sala ar fluera. Cu toate acestea, cea mai mare parte din lăutari nu cântă altfel și domnia-ta, cetățene, îi aplauzi. Și nu e nevoe să cunoști armonia, orchestrația (nu le cunosc nici eu) și alte asemenea, ca să-ți dai seama că am dreptate.

Pentru a te edifica îți propun o experiență. Invață cuvintele unei romanțe la modă. Când o va cânta orchestra dela restaurant, cearcă să le rostești. Oricât te-ai bâlbâi după muzicanți, va fi cu neputință să-i urmărești. Verlaine a scris:

De la musique, avant toute chose,

dar chiar dacă în loc de avant, *ar fi scris* pendant, *în cazul nostru n'ași mai ține seamă nici de Verlaine.*

AL. O. TEODOREANU

P. S. Dacă nu voiți anume să închideți gura musafirilor, nu puneți radio în timpul dejunului. Dacă muzica e proastă nu-ți tihnește masa. Dacă masa e bună, nu-ți tihnește muzica. Așteptați până la cafea.

Premiile noastre

2.731.000 LEI

au câștigat abonații noștri la ultima tragere a Loteriei de Stat în baza lozurilor ce au primit dela ziarul nostru.

Pentru ca și pe viitor cititorii noștri să se bucure de asemenea avantaje, facem cunoscut tuturor celor care se vor abona începând de astăzi până la 5 Mai 1933, că li se vor acorda

Câte 2 bilete de loterie (optimi) la un abonament pe timp de un an și

Câte 1 bilet (optime) la un abonament pe 6 luni.

Costul abonamentelor rămâne totuș: lei 750 pe an sau lei 380 pe 6 luni.

Deasemenea vor primi câte un bilet de loterie (optime) toți cei care se vor abona pe timp de un an la una din revistele noastre: „Adeverul Literar", „Realitatea Ilustrată", „Radiofonia", „Lectura", „Cinema", „Magazinul", „Dimineața Copiilor".

Tragerea premiilor va avea loc în zilele de 4 și 5 Mai a. c. cu câștiguri în valoare totală de

LEI 7.430.000

Lozurile sunt achiziționate de noi dela marile colecturi Banca Hermes, Calea Victoriei 30, str. Lipscani 20 și Felx Grün, Calea Victoriei 60.

I n s e m n ă r i

In amintirea lui Creangă

Anuarul Școalei normale „Vasile Lupu" din Iași publică cuvântarea d-lui C. Meissner, ținută la desvelirea bustului lui Ion Creangă în grădina Copou din Iași. D. C. Meissner este unul din puținii oameni de astăzi care au amintiri personale despre Creangă. D-sa l-a cunoscut de aproape pe povestitorul din Humulești. Cuvântarea d-sale cuprinde detalii inedite și interesante despre felul de viață al lui Creangă, despre relațiile lui cu Maiorescu și Eminescu și despre activitatea lui Creangă ca institutor. Iată, de exemplu, câteva amintiri expresive despre „timiditatea" lui Creangă și despre felul cum vorbea el singur despre „prostia" lui, cu haz și multă înțelepciune:

„Avea Creangă o deosebită aplecare să vorbească de... prostia lui, când în înțelesul de scădere intelectuală, când în cel de grosolănie.

Veni odată la tată-meu acasă și lăsându-se, greoiu cum era, pe un scaun cam șubred, acesta scârțâi și se clătină. Speriat, se rădică cât mai repede putu și-mi zise râzând: „Așa suntem noi proștii, numai de pozne ne ținem".

Lui Speranță îi spuse odată — era pe când se apucase de literatură —: Un prost, un ghiorlan ca mine, să poată să scrie?".

In mai sus pomenita scrisoare către Maiorescu, vorbind și de „Povățuitorul la cetire prin scriere" alcătuit împreună cu Gh. Ienăchescu din chiar îndemnul ministrului și fostului lui profesor, el zice: „Ce-i drept, prostișor lucru am făcut, dar și-a luat plata, căci înapoit de Onor. Ministru actual, șede la răcoare în pod la părintele Ienăchescu, tovarăș la pagubă".

In altă scrisoare din 25 Mai 1883, adresată aceluiaș, cu rugămintea „să pue un cuvânt pe lângă cine se cuvine, pentru ca să fie numit membru în Consiliul general de Instrucțiune și în rândul acesta", își motivează cererea astfel: „Cred, în prostia mea, că cel ce cunoaște cât de puțin firul oricăror lucrări, tot mai de folos poate fi decât cel ce poftește a face experiențe din nou".

Doamne, pe cât de ridicol e prostul, când încearcă să facă pe deșteptul, pe atât de drăgălaș e cel sclipitor de deșteptăciune, când încearcă să facă pe prostul. Numai că încercarea aceasta din urmă nu e lipsită uneori de o mică doză de răutate: deșteptul, făcând pe prostul, cam caută de fapt să prostească pe alții.

A și prostit el pe mulți, în cuvântări și'n polemici, la petreceri și taclale, întotdeauna șăgalnicul Creangă.

Pentru urmași însă el rămâne, prin minunatele lui scrieri, unul din cei mai de seamă artiști ai condeiului și cel mai strălucit și original produs propriu al gliei și al gândurilor, simțimintelor și geniului neamului românesc".

Poezie și diplomație

De când cu literatura profesionistă, realizare a moravurilor literare de după războiu, se vorbește, mai ales în Occident, din ce în ce mai rar despre „a doua meserie" a scriitorilor.

Este un fapt constatat acum că literatura este o profesie, și încă una care isbutește să hrănească pe un om, ba câteodată chiar să-l hrănească bine. Ne-am obișnuit să vedem, tot mai des, scriitori care își părăsesc meseria de medic, avocat sau inginer pentru a se consacra exclusiv literaturei. S'au schimbat vremurile. Nu sunt nici o sută de ani de când literatura era considerată de către opinia publică drept o meserie fantezistă, chiar puțin avuabilă, un fel de profesie cam suspectă și cam boemă, târâe-brâu și împușcă-franc. Tânărul care, după bacalaureat sau o facultate oarecare (deobicei dreptul) declara că vrea să facă literatură, era considerat de familie cu desnădejde și uimire, de către prieteni cu indulgență ironie și cu compătimire de către toți oamenii „serioși". Doar ziaristica mai scăpa de aceste aprecieri. Literatura, în orice caz, nu putea fi luată în serios.

Făceam aceste reflexii cetind în ziarele franceze știrea că Paul Claudel a fost rechemat din postul de ambasador al Franței la Washington și trimes la Bruxelles. Pentru un diplomat este, evident, un eșec remarcabil. Se pare că Claudel, în importantul lui post din Statele-Unite, a dat dovadă de reală incapacitate. Iată un poet care și-a ales destul de greșit a doua meserie. Și aceasta, potrivit unei vechi prejudecăți, datând din vremurile dinainte de războiu, și care din fericire astăzi e pe cale de dispariție.

Diplomația de modă veche era o îndeletnicire agreabilă și salonardă, elegantă și facilă. Diplomatului i se cereau în primul rând calități de om de lume. Era destul dacă știa să organizeze o recepție, să cunoască regulele de „préséance" și să discute plicticos și elegant despre tot felul de chestii banale și frivole, calificate drept foarte importante. E sigur acum că această diplomație a ușurat în bună parte deslănțuirea catastrofei din 1914. Războiul ne-a lecuit de această veche diplomație. Astăzi diplomatul, înainte de a fi monden, trebue să fie om de bun simț și de cultură solidă, priceput în economie politică și știință financiară, cu experiență de oameni și de viață. Și trebue să-și dozeze cu multă chibzuială fantezia.

Diplomația a slujit multă vreme de meserie sigură pentru scriitorii în căutare de a doua meserie. Cazul Claudel, astăzi, dovedește că socoteala era greșită. Fără îndoială, un scriitor posedă prin firea și îndeletnicirile lui, bun simț și experiență de oameni și viață. Insă, tot din aceleaș cauze, el dispune și de multă fantezie, — prea multă când e vorba de chestiunile pozitive și materialiste pe care are să le chibzuiască un ambasador în Statele-Unite!

In cazul sus amintit lucrurile se mai complică încă și prin faptul că Paul Claudel este un scriitor inaccesibil marei masse a cititorilor. Literat subtil și esoteric, dificil și obscur, Claudel nu e pe placul criticei obișnuite și al gustului cotidian. Și cu siguranță că acest fapt n'a fost de mică importanță în campania de detractare dusă împotriva misiunii lui diplomatice *la Washington...*

Dar aceasta este altă poveste. Și e o constatare care nu știrbește întru nimic cealaltă constatare, că poezia și diplomația nu prea au ce face împreună... — Ph.

Umorul lui Balzac

Printre anecdotele care circulă în jurul lui Balzac sunt foarte multe în legătură cu umorul lui.

Intr'o zi Balzac se duse la prietenul său Théophile Gautier, care era un critic de artă foarte temut.

Balzac îl rugă pe Gautier să scrie despre el un articol mai mare într'o revistă pariziană, pentruca publicul să-și reamintească de existența lui.

In Franța era obiceiul pe acele timpuri ca asemenea articole comandate să fie plătite, și Gautier se înțelese cu Balzac ca la apariția articolului să primească două sute de franci.

Gautier, care nu prea dispunea de bani, se așeză imediat la masa de scris și ticlui un articol lung și elogios la adresa romancierului și prietenului său.

Când Balzac citi în „Revue" articolul despre el, se duse imediat la Gautier și-i puse o sută de franci pe masă.

Criticul protestă energic și-l aminti înțelegerea avută; dar Balzac îi răspunse prompt:

„De bună seamă că respect înțelegerea. Dar ție nu ți se cuvin decât o sută de franci, restul de o sută mi se cuvin mie; căci, după cum scrii și tu, dacă n'aș fi fost un scriitor mare n'ai fi putut scrie un articol despre mine!"

In fața acestui răspuns Gautier nu mai zise nimic și luă suma oferită de Balzac.

100.000 dolari onorar pentru o carte

Una din marile edituri engleze i-a făcut oferta lui Winston Churchill să descrie într'o operă de mare anvergură istoria tuturor popoarelor depe glob care vorbesc limba engleză. Onorarul oferit — e vorba de editura Cassel — înseamnă un record mondial; el se ridică la suma de 100.000 dolari. Opera va trebui să cuprindă 400.000 de cuvinte; în consecință, Churchill va primi câte un dolar de fiecare patru cuvinte. Conform înțelegerii, i s'a dat autorului un termen de cinci ani pentru ducerea la îndeplinire a lucrării. Acest termen lung se explică prin faptul că Churchill mai are de terminat o mulțime de alte lucrări literare.

Cu tot onorarul imens, editura speră să facă afaceri bune, deoarece cartea va găsi plasament sigur pretutindeni unde locuesc englezi: în Marea-Britanie, America, Africa și Asia. Editura își întemeiază optimismul și pe faptul că Churchill a dovedit, până acum admirabile însușiri de scriitor.

După cum am spus, suma de 100.000 dolari reprezintă cel mai mare onorar oferit cândva unui scriitor. De bună seamă că au existat cărți care au adus autorului un venit și mai mare. Dar în toate aceste cazuri era vorba de drepturi de autor (procente) eșalonate în lungi răstimpuri.

Un onorar fix de 100.000 dolari e fără precedent, atât în Anglia cât și în America. Cel mai mare onorar fix l-a obținut o scriitoare aproape necunoscută în Europa. E vorba de Mrs. Humpry Ward, care a primit pentru „Helbeck of Bannisdale" 16.000 lire sterline. Pe vremuri, Disraeli obținuse pentru romanele „Lothair" și „Endymion" câte 12.000 lire sterline.

Recordul lui Churchill l-a atins și istoricul Macaulay, care a încasat pentru al doilea și al treilea volum al operei sale peste 20.000 de lire sterline, sub formă de drepturi de autor nu de onorar fix, participând totodată la câștigul net al editorului.

Rudyard Kippling, care a cunoscut o popularitate unică în toată lumea, a câștigat cu povestirile lui din junglă aproximativ 40.000 de lire. E cea mai mare sumă primită până azi de un scriitor englez.

In toate aceste cazuri, repetăm, e vorba de drepturi de autor, nu de un onorar fix. Există, desigur și cazuri când s'au plătit sume mai mari decât zece șilingi pentru un rând. Totuși, numai pentru opere de format mic și din motive personale.

Un asemenea caz s'a petrecut între James Smith, autorul lui „Rejected adresses" și Mister Strahan, directorul tipografiei statului. Intr'o zi, Strahan era chinuit de groaznice dureri reumatice. Smith, care se afla la el, îl întreținu însă în așa chip, încât îl făcu să uite cu totul de dureri. In ziua următoare, Smith îi trimise prietenului său o scrisoare plină de duh, care cuprindea numai opt rânduri. După puțin timp, Strahan muri, lăsând lui Smith 3000 lire sterline. Acest legat era trecut în testament drept onorar pentru cele opt rânduri din scrisoarea pomenită mai sus.

A APARUT:

FLOAREA DIN POVESTE

POVESTIRI PENTRU COPII ȘI TINERET

de N. PORA

UN VOLUM DE 210 PAGINI CU NUMEROASE DESENE, LEI 50

Editura „Adeverul". — De vânzare la toate librăriile din țară

Cea mai bună recomandare *a volumelor apărute în* **Editura „Adeverul"** *o constitue numele autorilor editați:*

C. STERE: In preajma Revoluției

Vol. I Smaragda Theodorovna	Lei 80.—
„ II Vania Răutu	Lei 80.—
„ III Lutul	Lei 80.—
„ IV Hotarul	Lei 80.—

LIVIU REBREANU: „Răscoala"

Vol. I Se mișcă Țara	Lei 80.—
„ II Focurile	Lei 80.—
I. MINULESCU: 3 și cu Rezeda 4	Lei 50.—
I. ST. IOACHIMESCU: Țărani și Târgoveți	Lei 40.—
H. de BALZAC: „Evreul"	Lei 60.—
TARASOFF RADIONOFF: „Ciocolata"	Lei 40.—

De vânzare la toate librăriile.

A APĂRUT

EUROPOLIS

Roman de JEAN BART

EDITURA „ADEVERUL" LEI 80

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr 647
DUMINICA 30 APRILIE 1933

AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

S. MUREȘ 28 IV 933
Ziarul DIMINEAȚA
Iv. expiră la 15 Mai 1933
Biblioteca Orășenească
T.-O

Cum scrie un linguist

Acum câteva luni, a apărut în colecția Academiei Române „Studii și cercetări" o lucrare intitulată *Flexiunea nominală internă în limba română* de Radu I. Paul.

Autorul discută probleme de sintaxă și de stilistică. Sântem deci în drept să-i pretindem să știe să scrie. Aproape am putea avea pretenția să fie chiar „scriitor". Cu toate acestea vom constata foarte ușor că face greșeli elementare, atât de sintaxă cât și de stilistică.

*

Oamenii inculți sînt pe cale să ni-l impună pe *femenin* în locul corectului *feminin* (și pe *femenist* în locul lui *feminist*). De ce un specialist ca d. Paul zice *femenin ?* (vezi de ex. pag. 104, 226).

Corect, imperativul negativ se face cu infinitivul: *nu veni, nu cânta*, etc. *Nu fă* (p. 21) este o greșală pe care n'a comis-o nici un literat, chiar fără pretenție de pricepere linguistică.

Elevii de liceu știu că *superior* e comparativ, deci n'are nevoe de *mai* înainte. Și totuși găsim la d. Paul (p. 52) *cea mai superioară*.

*

Există reguli fixe pentru întrebuințarea virgulei. S'ar părea însă că d. Paul și-a fixat alte reguli, personale, în această privință. Locul unde vede d-sa, de preferință, virgula, este între subiect și predicat:

„...aparatul material al unei categorii gramaticale, poate servi în acelaș timp două funcțiuni"; „... cele care i-au luat locul, satisfac într'o mare măsură..." (p. 17).

„In genere constatăm însă, că regimul articolului nedefinit, se poate aplica..." (p. 68).

„Pronumele care *servește în mod esențial, a reprezenta numele..."* (p.108).

„Faptul că pronumele care, *în întrebuințare relativă își pierde caracterul său"... (p. 111).*

„Faptul articulării numelui când demonstrativul urmează, nu ridică nici o dificultate..." (p. 125).

„Femeninele (sic !) *terminate în* a, *au fost considerate..."* (p. 265).

Am reprodus intenționat un număr mare de pasaje, ca să nu se creadă că e vorba de accidente. Mai la fiecare pagină se pot găsi exemple de virgule puse între subiect și predicat.

*

O greșală de stil, pe cât de curentă pe atât de gravă, este să întrebuințezi un participiu prezent fără să se vadă clar la cine se raportă:

„Limba latină a fost întreagă străbătută de acest devastator, atacându-i toate elementele..." (p. 15). Cine a atacat elementele cui ? Mister.

„Experimentând aparatul înregistrează foarte distinct aceste valori.." (p. 105). Cine experimentează? Noi, aparatul, sau aparatul sunetele ? Vă desfid să răspundeți.

„...exemplele lui Stinghe scoase din textele vechi, controlându-le pe alocurea, nu-s tocmai fidel reproduse" (p. 214). Autorul vrea să spună: controlând exemplele lui Stinghe, am constatat că nu sînt fidel reproduse. Dar de ce nu spune așa ?

O regulă elementară spune că propozițiile completive se introduc prin *ca să*, numai dacă între *ca* și *să* e intercalat un membru de frază, altfel se pune numai *să*. E adevărat că oamenii inculți scriu *aș vrea ca să găsesc o fată*, în loc de *aș vrea să găsesc, tu știi ca să prefaci* în loc de *tu știi să prefaci* (citez versuri din cântece la modă), iar eroii lui Caragiale spuneau chiar *nu poi pentru ca să știu*. Dar faptul acesta nu-l scuză pe d. Paul care scrie *„Unele din ele reușesc ca să se impună..."* (p. 119).

Trec peste stângăciile de stil ca *„nu-mi pot să-mi formez"* (p. 66), *„cine s'ar îndoi să creadă că"* (p. 97), *„două condiții mi se par că favorizează"* (p. 104), etc. pentru a cita modele de inversiuni cu totul nepermise la un intelectual:

„Vedem așadar, că formele articulate se întrebuințează în frază atunci când o noțiune vrem să o punem în raport..." (p. 38).

„Dacă principiul lui G. l-am lua ca absolut valabil..." (p. 39).

„Două funcțiuni atât de diverse, nu este de loc de mirare ca limba să le fi dat și un caracter formal bine reliefat" (p. 140).

Mai semnalez două expresii cu totul nenorocite:

„Valoarea distributivă a valorii nominale generale" (p. 73).

„Persistența elementului roman oficial a durat în sudul Dunării un timp mult mai îndelungat decât în nord" (p. 150). Vedeți, persistența a durat un timp îndelungat. Ar fi putut oare să dureze și un timp scurt?

Voi cita însfârșit două pasaje compacte, ca să se vadă cât e de prețios stilul autorului nostru și cât de trase de păr sînt analizele pe care le face:

„Ruperea coeziunei conceptuale a determinantului distanțat frazeologic de termenul determinat, nu poate provoca decât confundarea celui dintâi cu dativul, care tocmai prin această singularitate terminologică se caracterizează (nu constitue un bloc nominal ca genetivul), singularitate, pe care în blocul genetivului ar provoca-o ruperea coeziunei, dacă nu am avea acel instrument, articolul posesiv, care în mod pronominal restabilește virtual binomul coerent al blocului genetival, aducând în imediata apropiere termenul noțiunii determinate alături de termenul noțiunii determinatoare.

Chiar dacă confuzia n'ar fi efectivă, deși de multe ori poate fi, înțeleg că în fraza în care se distanțează cei doi termeni ai genetivului, să fie exclusă confuzia de care vorbim, și în acest caz, simplul fapt al distanțării, al interpunerii între cei doi termeni, a unui alt termen al unui alt determinant, adjectivul bunăoară, rupe coeziunea conceptuală, pe care spiritul o restabilește, și acest procedeu de restabilire a coeziunei blocului genetival, limba îl realizează prin articolul posesiv al, a, ai, ale" *(p. 140).*

Discutând versul lui Eminescu:

Peste vârfuri trece lună,

D. Paul scrie:

„Valoarea obiectivă a formei nearticulate: lună *este teoretic în cea mai perfectă armonie cu tonalitatea generală a acestei poezii de pură afectivitate estatică într'o contemplare pasivă. Poetul în mijlocul acestui tablou, e căzut într'un extaz contemplativ și melancolic, care nu îi permite să ridice elementele realității contemplate pe planul intelectual a formelor conceptuale a noțiunilor, reprezentate prin valorile nominale (deci articulate), ci le percepe pasiv și sensorial, reducându-le în valoarea lor obiectivă, ceeace reușește să fie exprimat în cazul nostru prin forma nearticulată. Forma articulată ne-ar fi trezit la o conștiință prea vie asupra acestui element al tabloului, care nu este descriptiv, ci contemplativ, tulburând extazul, care se caracterizează tocmai prin această pasivitate a intelectului. Dacă s'ar fi zis : Peste vârfuri trece* luna, *imediat apare intenția descriptivă a poetului asupra unui tablou despre care vorbește și nu pe care îl* contemplă pasiv *cum este cazul aici"* (p. 72 și urm.).

Oare pentru cine o fi scris Maiorescu „Beția de cuvinte" ?

AL. GRAUR



I. Theodorescu-Sion — Natură moartă

Din viață — nu din cărți

O tragedie

Se pare că d. Iuliu Maniu a demisionat din șefia partidului național-țărănesc. Ziarele afirmă că este vorba și de-o ieșire din partid.

Chiar dacă această chestiune nu se va tranșa până în ziua apariției acestor rânduri, — considerentele de mai jos rămân valabile.

Situația d-lui Maniu din ultimul timp a dat consistență zvonurilor de demisie. Toată lumea a primit știrea ca verosimilă.

In această publicație literară, nu vom înșira diferitele evenimente politice din ultimul timp — care au determinat desnodământul de astăzi.

Iuliu Maniu

Ne vom opri numai asupra cazului moral, care ne interesează mai mult decât contingențele politice.

Dar demisia d-lui Maniu ne aduce în minte — aproape fără voia noastră — excluderea d-lui C. Stere din partidul național-țărănesc.

Atât d. Stere cât și d. Maniu sunt doi oameni de stat superiori — care ar fi făcut bună figură în fruntea oricărui guvern dintr'un stat civilizat european. Sunt personalități perfect conturate, aparte, de-o forță excepțională.

C. Stere

Sub aspectu-i neguros și glacial, — d. Stere ascunde un suflet cald de revoluționar. Este omul convingerilor prin excelență. Nu el le are, — ci ele îl au pe dânsul. E un posedat în sens biblic.

Omul acesta care clocotește de pasiune, trecut prin fundul suferinței și pe culmile gloriei, adulat și bârfit succesiv sau concomitent, își poartă convingerea în ochi. Vrea să învingă — și numaidecât. La un atac — el dă riposta imediat... fără să aștepte o împrejurare favorabilă loviturii.

S'a identificat cu o provincie. A luptat pentru dânsa cu o sălbatecă îndârjire. A înfruntat ocări în presă și huiduieli publice în întruniri sau în parlament.

După o viață de idealism basarabean, d. Stere, — cincisprezece ani delu unire (când regele îi pusese pe piept cea mai înaltă decorație și-l ținuse alături, în balconul palatului, la defilarea trupelor), — s'a trezit, într'o bună zi, aruncat peste bord. Avusese rolul de crainic detestat al vremurilor nouă. Dar aceste vremuri nu-l puteau tolera — când idealurile naționale se realizaseră cu prisosință.

Iuliu Maniu

D. Maniu— om dintr'o bucată. A fost, trup și suflet, al Ardealului. A dus o viață sobră, de muncă, de luptă și de suferinți. A trecut, nu numai odată, prin primejdia morții.

Concentrat, ferm, hotărît, tenace, tăcut și disimulat,—d. Maniu și-a apărat convingerile cu o voință de fier, dar prin mijloace originale. După aranjarea tuturor mijloacelor de distrugere, plănuite cu calm și puse în practică cu un surâs amabil, — d. Maniu, la momentul favorabil, împingea inamicul național în capcană și-l nimicea.

D-sa a adoptat aceeași tactică și 'n politică. A biruit — cu ea — totdeauna. Odată chiar d. Stere a făcut cunoștință cu dânsa.... Păcat pentru amândoi!

După unirea Ardealului cu Vechiul Regat, — d. Maniu, splendidă expresiune a provinciei de peste Munți, se vede acum izolat. Imprejurările îl silesc să se retragă.

Iată deci pe cei doi exponenți tipici ai Basarabiei și ai Ardealului dați înlături — după traducerea în fapt a visului lor de-o viață.

*

D-nii Maniu și Stere sunt personalități prea marcate. Ele nu s'au putut înțelege. Veneau din lumi deosebite. Unul clocotea ca un vulcan. Celălalt stătea fix — ca un monument de piatră din pustie.

Intr'înșii vibra însă un suflet mare: ici izbucnea în fulgere din ochi, în explozii verbale, în gesturi tragice... se răsfrângea dincolo în sine, se comprima în adâncuri, ochii rămânând inexpresivi și figura, inertă.

In amândoi se desfășura și se strângea o amplă viață morală. Amândoi trăiau înăuntru. Cel dintâiu se revărsa uneori în afară. Cel de-al doilea se apleca tăcut pe cercul fântânii sufletești — căutând să descifreze ceva în apa limpede care scânteia în afund.

D-nii Maniu și Stere nu se puteau împăca. S'au luptat. A fost un învins — care nu s'a resemnat. A făcut un crud gest de răzbunare. S'a retras apoi, sângerând, din arenă. Și-a deschis acasă firidele din cavoul trecutului. A dat viață umbrelor și ne-a adus o lume vie într'o capod'operă literară.

*

Acești oameni care nu se înțeleg între dânșii — nu-s înțeleși nici de mediul înconjurător.

C. Stere

Noi terminăm orice problemă gravă — cu un spirit, în loc de-o soluție.

Am rămas „miticii" lui Caragiale, care aranjau lucrurile la bodegă — cu un sprit... Conflicte, idei, convingeri — acestea-s mofturi...

Cazuri de conștiință care în alte societăți se rezolvă printr'un asasinat sau printr'o sinucidere — aici se tranșează cu două perechi de palme și printr'o împăcare cu pupături în Piața Independenței.

D-nii Maniu și Stere n'au ce căuta în mijlocul nostru.

D. Stere scrie undeva romane. Il preferăm în această ipostază.

Nu știm ce va face d. Maniu. Se va stabili, poate, pentru totdeauna la Bădăcin. Va fi un anahoret din alte lumi și din alte vremuri.

Ne vom duce câte-odată acolo—ca să ne odihnim pe umărul lui, așteptând un sfat sau o mângâiere pe creștet.

Avem nevoe de o forță morală— inflexibilă și neîntinată — care să ne fie exemplu și călăuză.

Ne va fi d. Maniu — absent și singuratic.

M. SEVASTOS

Candoare

Ușierul Lisandru avea o insușire, care dacă nu era rară, era neintrecută. Fără a fi cineva un filolog mistic, ar putea totuși susține că vorbirea omenească s'a transformat dela origina ei și până la Lisandru, prin unicul fenomen stăpânit de dânsul. Nu numai familii cu o pronunțare lungă și oarecum eufonică, precum „Elefterescu" care la el devenea „Rufilescu" sau „Praporgescu" care se abrevia în „Praporescu" dar chiar porecle mai scurte ca „Sorescu" ori „Mardare" deveneau „Zolescu" sau „Marar", și toate acestea spuse scurt, cu răsuflarea ținută și într'o sforțare de memorie, care dezarma.

De aceea când într'o zi rosti. țeapăn și apăsat, numele d-șoarei „Este Șurub", cu toată fantezia pusă la contribuție, rămăsei nedumerit.

— Ce este? îl întreb eu din nou.

— Este Șurub, repezi el scurt; este o domnișoară, care vorbește cepeleag. — Mă grăbii s'o fac să intre.

— Bună ziua, domnu' (și ochii ei fugeau dela un galon la celălalt).

— Bună ziua, domnișoară! Cum vă numiți, o întrebai eu aruncând o pereche de priviri lui Lisandru, care spre a-și verifica știința morfologică, întinsese gâtul ș'o ureche.

— Eu numesc domnișoara *Else Jurov.*

Lisandru înghiți, se încruntă în spatele vizitatoarei, și eși, dând încet din buze.

— Și ce doriți, domnișoară?

— Eu, domnu, mă rog frumos, ertați, nu cunoaște la grade.

Privind-o în întregime, îmi dădui seama că nici măcar o scuză de intuiție nu puteam acorda lui Lisandru, fiindcă, departe de a avea subțirimea și invârteala șurubului, domnișoara Jurov avea o masivitate apreciabilă. După scârțiitul parchetului sub pașii ei trăda chiar o evidentă supraalimentație în comestibile, pe care, desigur, părinții i le vor fi administrat cu iubire și stăruință. Dar cu toate acestea se desprindea din toată ființa ei o frăgezime și o candoare cu totul firească.

Experiența vieții și a profesiunii de magistrat, dau — sau credem că ne dau — o descifrare rapidă a sufletului femeesc, după înfățișare și ținută. Puținul roș strecurat peste opalinul unui obraz de douăzeci do ani, precum și festonul puțin accentuat al buzelor, nu-mi dădeau dreptul să cred că d-șoara Jurov ar fi mai „stilată" decât oricare liceană în vacanție.

Mă fixa — cum să spun? întocmai ca un copil scos la catedră, cu lecția neinvățată, ridicând ușor din umeri cu mânile împreunate și cu încercări de luarea respirației necesară pentru a putea începe. Mă grăbii s'o rog să șadă.

— Văd că sunteți puțin emoționată. domnișoară. Vă rog să vorbiți fără sfială.

Se așeză într'o poză simplă și naturală. Văzusem, mai de mult o asemenea poză a unei femei, reprezentând durerea Bucovinei în așteptarea realipirii la patria „mumă". — Eram deci induioșat dela început de coincidență.

Puțin câte puțin respirația domnișoarei Jurov se acceleră, și emoția, însfârșit, erupse:

— Eu, domnu (și iarăș ochii alunecară între galoane) sunt fiica de la General Jurov. Și se opri așteptând efectul.

— General Jurov? apăs eu, cu o încercare de amintire; ah, da, general Jurov! fără să fi auzit vre-o dată de Excelența sa.

— Care mort la războl, la Kolomee, și... (aci două lacrimi înmugurirâ la coada ochilor) ... și... îngropat fara cruce.

— Așa-i războiul. Condoleanțele mele, domnișoară!

— A fost Divisions-Comandant în Kaiserliche-Königliche Armee, din Wien. A bătut la Ruși, ma rog frumos, nu la Rumunia. Mama me, născută von Klinke din Gratz, sora dela Hochpresidentum von...

— Să lăsăm asta, d-șoară! Cu ce vă pot servi?

— Vrut să spun că sunt din familie — cum se spun — distinsă, dar azi eu sunt forte nenorocita, domnu... Vă rog nu suparați, eu nu cunosc bine la grade. Sunteți căpitan?

— Căpitan? zâmbesc eu. Sunt colonel.

— Ah, colonel? Așe tiner?

— Prea amabilă, d-șoară,

Limpezimea ochilor, după dispariția boabelor de lacrămi, îmi dădu credința că acest compliment nu era circumstanțial de loc. In orice caz d-șoara își confirmase aleasa ei origină...

— Și de ce sunteți așa de nenorocită?

— Oh, domnu colonel, nenorocită și desperată. Eu crescut în pension dela Frau Ety von Haferburg. Știu vorbesc, afara de germana și rumuna, încă trei limbi: poliș, cehiș și rusiș. Eu port iconița dela sfântu Antonius aici, la gât — poftim, vedeți — și merge în fiecare duminica la catedrala și rog pentru tata meu și pentru mama meu.

Amănuntul era mișcător peste măsură. Eram câștigat în ajutorul ce desigur avea să-mi ceară.

— Dar azi, domnu Colonel, astăzi eu...

O pauză și un suspin.

— Continuați, vă rog, domnișoară!

— Astăzi eu, oh!... dezonorata!

— A?

— Da! Ertați! Mare rușine să spun. Cum să spun?

— Dezonorată e de ajuns, domnișoară; cred c'am înțeles. Și cine este... cum să zic...

— Vinovatul? Nu?

— Da, vinovatul! Desigur un ofițer?

— Je! Un ofițer. Cunoscut la el acum (și numără pe degete) acum trei luni. Se cheamă loc'tenent Rațan, din Infanteri'—regiment von Cernoviț. Cunoscut la Volksgarten — asta... gradina public. Eu eram, nu singura; eram cu cuzine Augustine. Cunoșteți poate?

— Cuzine Augustine? zic eu. Nu cunosc, regret.

— Mi pare bine.

— ? ? !

— Pardon. Vrut să zic mi pare rău. Ertați. Eu vorbește greu rumunește. La noi la penzion....

— Nu face nimic. Ințeleg tot ce spuneți.

— Rațan predat la mine lecții rumunește, și făcut curte... Eu iubește Rumunia și Armata. Fost forte bucuros se fii soție de ofițer.

— Vă cred. Pe urmă?

— Pe urmă? Ah! Și plânsul sbucni din plin... Pe urma... se spun? Dacă Rațan nu însora cu mine, eu pușcă aici, la inima. La mine, nu la dinsu!

Măestria profesională slăbi. Epilogul acesta brusc, care mi se anunța, deși nu era cel întâi în carieră, spus cu atâta tărie și convingere, mă turbură. In tonul lui nu era o amenințare sau o hotărîre din acele care totdeauna ratează; era ceva de dincolo de destin, ceva care neapărat se va întâmpla.

Intărit în impresia că fata aceasta naivă și bună, care nu voia să tragă în iubitul ei, ci numai aici, „la inima" ei, a fost desigur jucăria unui don juan de serie, mă grăbii s'o îndepărtez dela gestul fatal.

— Domnișoară, nu e bine. Aveți răbdare! Aveți încredere! Doar sunteți în fața autorității, veți fi satisfăcută... Dar totuși vă rog să-mi dați un amănunt. Vedeți... aș dori să știu, cum să zic, să-mi spuneți dacă,... dacă însfârșit Locotenentul a recurs la... cred că......

— Je, pricep. La inceput fost forte jentil, și odată sărutat la mine. Eu speriat, se'nțelege, dar prietena mea Mitzi Thaler spus, că asta nu-i nimic, că dacă iubește, pupe! Pe urmă fost la plaje, la Prut. Eu nu

(Continuare în pag. II-a)

Zi de Noembrie

In ceața toamnei te-am văzut, departe...
Păreau copacii cu vin roș stropiți,
Și trandafiri târzii și ofiliți
Visau și-acum la vraja verii moarte...

Orașu 'n preajma noastră adormit
Apare 'ntr'un fantastic și ultim licărit
In purpura amurgului feeric,
Apoi s'afundă brusc în întuneric
Ca un decor de vis nelămurit...

Trosnind în vânt o creangă, grea, se'nclină...
Ciudat e astăzi totul în grădină:
E-o presimțire 'n aer, un dor, un murmur blând...

Nu mai vorbesc de freamătul din gând...

NADÈJE ȘTIRBEY
(Din germană de Al. A. Philippide)

vrut desbrăcat, nu că avut corp urât, dar jenat. Mitzi dat costum la mine și eu intrat repede la apa. Rațan fost cu noi. El vrut să invețe la mine înotat pe spate, așe, cu fața în sus. Atunci el cuprins aici... la șele și săltat în sus, ușor. Asta făcut la mine așa veselie, că eu iubit Rațan mai mult. El spus pe urma căsătorește. Eu nebuna de fericire.

Ochii coboară într'o reculegere...

— Pardon, domnu Colonel, dacă eu spune prostii? Eu fata cuminte. Nu știu minți! Pe urma fost împreuna la frau Olga.

— O rudă?

— Din contra, bere. Domnu Colonel nu cunoaște Cernoviț? Asta local, unde se merge la bere. Eu avut sete mare după bae. Baut bere mult. Pe urmă invitat acasă, la Rațan. Eu rugat pe Mitzi Thaler să merge cu noi. Ea zis să merge eu singură. — Pe drum, eu puțin veselă, și vai, perdut iconița dela Sfântu Antonius... Asta fost tot nenorocire. Asta iconița este a doua. Costa opt lei la biserica. Ajută forte mult. Și de aceea eu... dezonorata, daca Rațan nu căsătorește.

— Și el nu vrea?

— Nu vrea, domnu Colonel. Eu rugat, plins mult. Fost la Frau Țirțe, cărturăreasa forte renumit, căutat la mine patru feluri: cărți, palma, cafe și zodiacus. Nu văzut nici un ofițer la ceașca. Atunci, dacă nu era Mitzi Thaller, eu azi fost cadaver.

— Va să zică și cărturăreasa...

— Asta nu se pote, don colonel. Eu fost la Regiments-comando. Domnu comandant chemat Rațan și dat ordin căsătorește. El cunoaște familie me, eu fiica dela general Jurov. Vai, domnu colonel, acolo pățit mai rușine. Știți ce spus Rațan? — Spus că eu nu fost „jungfräulich" asta... cum se spun?

— Ințeleg. Așa a spus? — Auzi d-ta?

—Je! Dar asta încă nimic este. Făcut încă mai rușine. Adus pe Căpitan Bildescu și Colescu, cari plimbat odată cu mine la Volksgarten și spus despre dinși... cu mine... Vai! Atunci eu suit în tren și venit Bukarest, acuma direct dela gara viu. Eu nu cunoscut alt ofițer fara Rațan... Eu jur la sfântu' Antonius.

— Nu vă jurați, domnișoară. Cunoaștem și noi oamenii. Sper că vă cunosc și pe dv. Noi magistrații vechi n'avem nevoe de prea multe investigații. Sunt adevăruri cari ni se desvălue dela început... limpede, exact. Dar vă rog; un amănunt, la care insist. Atunci când ați fost acasă la Rațan, a întrebuințat el șiretlicuri, promisiuni, ori cum să zic, forța?

— Asta eu nu știu, fiindcă fost în somn.

— Ah, satirul! Lasă pe mine, domnișoară!

— Nu faceți rău la el; faceți bine la mine; altfel eu forte nenorocita și more.

— Aveți încredere în justiție, domnișoara Jurov. Justiția nu se înșeală.

— Mulțumesc, mulțumesc domnu Colonel.

Făcu doi pași, căută ceva în toate compartimentele poșetei și întoarse capul să se încredințeze dacă obiectul căutat nu fusese uitat cumva pe birou.

— Ați perdut ceva, domnișoară?

— Je; nu-i nimic... nu-i nimic... găsește eu.

In acest moment, ușa se deschise și fără a se anunța, intră o veche cunoștință a mea, inspectorul Crăciun dela Siguranță. Inainte de a-mi da bună ziua se opri în fața domnișoarei, îi strânse mâna călduros și-i zise:

— A, uite Liza, bună ziua Liza! Ce faci, păpușo? Tu aici? apoi către mine: Șefule, ai grijă de dânsa că e fată bună.

— Nici vorbă, fac eu mirat; dar cum de vă cunoașteți?

— Eu fost încă odată în Bucarest, să grăbi să lămurească d-șoara Jurov, și cunoscut atunci. Și făcu un pas să puie mâna pe clanța ușei, dar Crăciun o opri.

— Apropos, Lizo! Tu n'ai pierdut nimic?

— Ba tocmai văd că a pierdut ceva, confirm eu, uluit de instinctul polițienesc al amicului, care scoase din buzunar un obiect sclipitor și, întorcându-l pe ambele fețe, îl arătă d-rei Jurov.

— Pudriera ta, păpușo! De n'o luam eu aseară, acuma s'ar fi găsit în buzunarul chelnerului dela „Parcul vesel"! Zi că nu's băiat bun. La revedere, și nu uita s'o pupi și pe cuzine Augustine din parte-mi.

Și după ce dete pudriera fetei, care eși repede, îmi făcu din ochi:

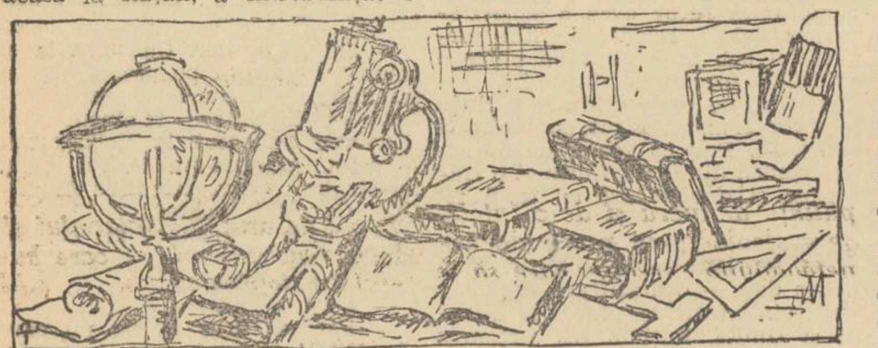
— Așa-i, că-i din Cernăuți și că a dezonorat-o Rațan?

— Da; tocmai, zic eu, încă mai uimit.

Inspectorul izbucni într'un râs din cele groasnice.

— Și zi, nu știi unde stă cu adevărat? Ei, las-o dracului, șefule! Nu-mi fă mie pe starețul! Columbelor 96, în fund, casă cu cerdac. Le găsești numai după amiază. Dimineața dorm.

C. MANOLACHE



Actualități științifice

„Limba electrică"

După invențiunea microfonului: „urechea electrică" și a celulei fotoelectrice: „ochiul electric", iată că s'a realizat acum și „limba electrică".

Societatea americană de electricitate „Westinghouse Electric Company", a reușit să pună la punct un instrument foarte ingenios, destinat să înlocuiască simțul gustului, printr'un procedeu electric de precizie, după cum microfonul se substitue auzului și celula fotoelectrică, văzului nostru.

Mai exact: e vorba de un dispozitiv, cu care putem să ne dăm seama dacă un fruct anumit este dulce sau acru, fără a-l gusta înainte.

Principiul invențiunii se bazează pe variația conductibilității electrice a lichidelor în raport cu gradul lor de aciditate.

Doi electrozi în formă de ace sunt intercalați într'un circuit electric, care cuprinde un electrometru. Infigând acești electrozi într'un fruct, al cărui gust vrem să-l cunoaștem, acul electrometrului va devia mai mult sau mai puțin, după cum conținutul acid al acestui fruct este mai mare sau mai mic.

Prin acest procedeu putem încerca gustul fructelor, fără să le vătămăm câtuș de puțin.

Simțul timpului la albine

Un naturalist german, Dr. Belings, a făcut de curând o descoperire extrem de interesantă. A descoperit anume că albinele posedă o facultate specială, într'o măsură pe care oamenii nu o au nici pe de departe. Aceste mici insecte sunt înzestrate cu un simț extrem de precis al intervalelor de timp și au în cel mai inalt grad memoria timpului. Așa d. ex., dacă li se oferă ca hrană la o oră anumită, un borcan cu apă îndulcită cu zahăr, albinele revin în fiecare zi în acelaș loc *exact la aceeaș oră*.

După cercetările savantului german, „ceasornicul" după care se orientează albina în determinarea intervalelor de timp, nu poate reczida decât în însuș organizmul ei.

Totuș, toate străduințele de a localiza acest organ special au rămas până acum infructuoase.

Pentru a studia mai de aproape diferiții factori, susceptibili de a influența simțul timpului la albine, Dr. Belings a procedat la o interesantă serie de experiențe într'un soi de „cameră obscură", realizată în subsolul unor saline. Aci, firește, nu putea fi vorba de o înrâurire a luminei solare, a variațiilor de temperatură sau a radiațiilor din atmosferă. Ei bine, fenomenul s'a repetat întocmai: albinele reveniau să-și ia porția lor, întotdeauna exact după acelaș interval de timp. Faptul nu putea fi în nici un caz determinat de foame, întrucât s'a observat că atât albinele sătule, ca și cele flămânde, se orientau la fel în această privință. Ce criteriu de măsurare a timpului au aceste insecte? Mister! Un lucru rămâne însă bine stabilit: faptul că albinele conservă cu rigurozitate intervalul de 24 de ore. Mai mult încă: ele pot fi dresate chiar pentru intervale de 6 și 12 ore (un sfert și jumătate dintr'o zi solară); în nici un caz însă pentru 13, 17 sau 19 ore.

Piele artificială

Trăim în veacul produselor artificiale. Chimia se silește — și reușește în multe cazuri — să reproducă prin sinteza de laborator, ceeace natura crează pe cale spontană. Astfel, îngrășămintele chimice concurează pe cele naturale, cauciucul regenerat se impune tot mai mult pe piețe, perlele artificiale rivalizează cu cele naturale, mătasa artificială cucerește industria textilă și în curând lâna și bumbacul artificiale vor deveni realități practice.

Pieile de animale, cu aplicații atât de numeroase, în industrie și viața practică, și-au găsit și ele un substitut. Nu e vorba de o substanță creată complect în laborator, ci mai degrabă de o „piele regenerată".

Intocmai ca și în cazul cauciucului, resturile de piele pot fi recuperate cu folos. In Statele-Unite și Italia funcționează în timpul din urmă uzine, care prepară o piele regenerată de bună calitate, foarte răspândită în comerț.

Iată cum se fabrică această piele „artificială":

Resturile de piele sunt tăiate în bucățele mici și spălate, fibrele lor sunt sfâșiate, desfăcute și supuse la o operație de rafinare. Se produce astfel o pastă, care este înmagazinată în niște vase, unde este frământată. In această stare ea primește produsele destinate să complecteze tăbăcitul.

Pasta astfel obținută este apoi presată și uscată. Pe această cale se realizează curele de 3—400 m. lungime.

Procedeul ilustrează un exemplu interesant de recuperare a deșeurilor: în industrie, nimic nu se pierde, totul se transformă!

I. S.



Ilie bărbierul

Bărbieria domnului Ilie este instalată în casa-i proprie, într'una din mahalalele orașului, unde e frământare mai mare și treacătul oamenilor de țară. Drept firmă pentru „salonul" dumisale de ras, tuns și spălat, spânzură deasupra ușii un șervet alb, crohmolit, vârât într'o mână de lemn. In ferestrele localului zâmbesc *Pelargonii* roșii și *Crăciunele* albe; prin geamurile curate se văd sticlind înlăuntru, oglinzi răzămate pe mesuțe cu două picioare, pe care stau brice și foarfece, gavanoșele și piepteni înfipți în perii de cap. Intr'un dulăpior așternut cu hârtie înflorită, un gavanos mare de sticlă în care forfotește un ghem de lipitori flămânde. In fiecare zi domnul Ilie cercetează captivele și le pune câte-o leacă de apă. Această operațiune o face domnul Ilie în persoană, căci odată ucenicul a uitat dezlegat gavanosul și ele au umplut prăvălia. A fost un chin până le-a cules de prin toate colțurile; și tot au mai rămas rătăcite prin patul coanei Tiței, soția domnului Ilie, iar un client a găsit una într'un crac de pantalon, seara, când s'a dezbrăcat să se culce.

Atârnată într'un cui, o chitară împodobită cu un fiong roz, decolorat de vreme, pare că așteaptă o mână care să-i înviorezе coardele; e bătrâna chitară a domnului Ilie. In așteptarea mușteriilor dumnealui se distrează cântând „Marșul lui Napoleon", — imitând toba, darabanele și goarnele, — și pe care l-a învățat dela vestitul chitarist Popazu; mai cântă „In ceasurile de reverie", cum și unele romanțe vechi, pe care coana Tița le ascultă ca pe un ecou din tinerețe.

Domnul Ilie se scoală dis-dedimineață, deschide localul ca să se aerisească, scoate cuștele cu scatii și floreni, precum și cușca cea mare, în formă de castel, cu mierloiul, le curăță, le primenește mâncarea și apa, și le atârnă pe perete la umbră. Coana Tița ține tare mult la *Grigoraș*, mierloiul crescut de dumneaei; șuerăturile lui cu viers de flaut răzbesc departe în mahala. Tare i-a plăcut dumisale, în tinerețe, flautul auzit din depărtare, și mai ales acela dela muzica militară din care cânta gagistul Grigoraș Lupu, cu numele căruia își botezase dumneaei mierloiul cu ciocul portocaliu.

Grija cuștelor isprăvită, domnul Ilie stropește trotuarul din fața localului, înflorindu-l cu desene încârligate, izvorâte din țurloiul subțirel al stropitoarei de tinichea, pe care o mânuește cu multă dibăcie. Apoi se așează pe un scaun lângă ușă, iscodește trecătorii și așteaptă mușterii.

„Poftim, domnișorule, să te bărbieresc englizești și să te tund franțuzăști", căci lui domnul Ilie îi place să vorbească în poezie.

Aici la bărbierul Ilii
Care-i rade pe cei vii!
Rade az, i-a ras și eri
Pe golani și pe boieri.

Și bătând din palme:

„Poftim! numai douăzeci și cinci de bani rasul și douăzeci și cinci tunsul!"

Hai, moșule, să te ferchezuesc,
Cu briciul să te 'ntineresc.

Domnul Ilie știe să scoată dinți și măsele. Două gavanoșele de sticlă, pline cu ciolănele colțuroase culese din gurile oamenilor, așezate în fereastră, dovedesc îndemânarea dumisale și stârnesc mirarea copiilor. Pune lipitori pentru tras sângele năsădit, hărăpsește copii, iar primăvara ia sânge la cei sângeoși.

Dar și coana Tița e pricepută în multe treburi: prepară alifii pentru crescut părul, ape pentru frumusețe, băuturi pentru boli și multe alte lucruri femeești. Pe vremea fructelor este chemată de cucoane spre a le face dulcețuri, șerbeturi și compoturi pentru iarnă; în asemenea dulciuri și aluaturi nimeni n'o întrece, căci a fost curteancă, adică crescută într'o casă boerească unde a învățat și de unde s'a și măritat.

Coana Tița e femee curată, naltă și uscățivă, cu trăsături cam bărbătești, econoamă și harnică. In tinerețe a avut multe de tras până s'a deprins, căci Ilie e cam îndrăgostit de băutură.

Domnul Ilie cunoaște toată mahalaua și cancanurile ei, dar nu se amestecă în „borșul" altuia. El are interesele și afacerile sale pentru care nu se poate strica cu nimeni; face puțină politică ca agent electoral la alegeri. Bun de gură, zvăpăiat și pișicher, candidații îl apreciază și-i solicită concursul. Iar domnul Ilie e totdeauna cu guvernul, „fiindcă guvernul este tăria țării și are sacul cu grăunțe". Se mai ocupă și cu o leacă de negustorie: cumpără popușoi, fasole, ouă de pe la țăranii ce vin la târg și apoi desface produsele pe unde știe el. Face misitie, se pune garant și multe altele de unde mai scoate-un ban.

Pentru fiecare client, domnul Ilie are „tactul său". Și cât timp lucrează, vorbește de toate, încât clientul nici nu știe când s'a isprăvit rasul sau tunsul. Dacă clientul dorește să fie și lăut pe păr, domnul Ilie îl poftește în odaia cealaltă.

De grinzile tavanului de scândură, atârnă două căldărușe de aramă, cu canelușe, prinse în lanțuri, pe macarale, ca să poată fi ridicate sau coborâte după trebuință. Clientul se desbracă de surtuc și cu cămașa răsfrântă la gât se așează sub o căldărușă cu lighianul în mâni. Din caneluța deschisă pornește o vițișoară de apă caldă; sub mânile lui domnul Ilie, capul și fața se umple de clăbuci de săpun. Și dacă întâmplarea face ca clientul să fie ceva mai simplișor, domnul Ilie îi joacă o festă; scoate din dulap un bolovan de piatră învălit într'o pețică, și-i dă drumul încetișor în lighian.

— Ține bine ligheanu', zice el clientului, să nu-l scapi cumva că verși apa pe jos.

Clientul strânge din ochi tot mai tare de frica usturimii săpunului și ține cu strășnicie ligheanul în mâni până ce se isprăvește clătitul cu apă curată; atunci domnul Ilie îi ia ligheanul din mână și-l vâră, cu bolovan cu totul, sub dulap. Clientul spălat și uscat cu șervetul trece iarăși în salon și este pomăduit, pieptănat și aranjat.

— Gata!.... și să vă fie de bine!.... Și mai poftim.

Adeseori îi cade mușteriu de la țară. Domnul Ilie îl așează pe scaun, îi pune șervetul împrejurul gâtului, îl săpunește și începe să-l bărbierească. După ce l'a ras pe jumătate, se oprește și-i spune:

— Să stii, bade, că rasu-i cincizeci de bani.

— D'apoi dece așa de scump?

— Fiindcă la mine-i bărbierie de lux.

— Aiurea-i numai douăzeci de bani...

— Pentru așa ceva mă las păgubaș de banii dumitale și de munca mea. Poți să te duci în altă parte unde zici că se rade numai cu douăzeci de bani.

Și domnul Ilie îi ia șervetul dela gât, îl șterge de săpun, pe țăran și face pe supăratul:

— Mergi sănătos, bade, nici o supărare. Pentru cât te-am ras nu-ți cer parale; treacă și asta dela mine că n'oi sărăci eu deatâta lucru.

Omul nu poate pleca numai cu jumătate de barbă rasă. De voe, de nevoe n'are ce face, se învoește din preț, iar domnul Ilie își reîncepe operația după ce mai întâi a încasat suma.

La iarmaroace, domnul Ilie își instalează într'un cort, salonul dumisale de bărbierit. Fiindcă se pricepe la cai, face pe geambașul, amestecându-se în tranzacțiunile oamenilor. Toamna, pe vremea turburelului, ține în cort și băutură, cu vin nou „bun și eftin" din „cele mai renumite podgorii din județ".

Fiscul vine să-l încasceze pentru licență.

— Ce licență, domnule șef?

— Pentru localul tău de-aici, unde vinzi vin.

— Pentru asta?...

Și domnul Ilie râde cu hohot.

— Ia poftim, domnule Șef din dosul cortului, să te cinstesc mai întâi cu'n păhărel de cotnar.

Amândoi trec în despărțitura cealaltă a cortului. Acolo domnul Ilie întoarce canaua dela poloboc și umple o cană cu o zamă turbure; peste dânsa toarnă dintr'un galon o altă substanță ce emană un miros oțețit, pe urmă cotrobăește într'o dejă și scoate câteva bobițe de poamă cărora le dă drumul în combinația din oală.

— Sănătate, domnule Șef! și-i întinde ulcica; dă-i drumul pe gât.

Agentul ezită, dar la stăruința lui domnu Ilie se hotărăște și duce băutura la gură, dar îndată îi dă cana înapoi și aruncă jos gura sorbită.

— Ce fel de vin e-aista, bre Ilie?

— Vin bun, domnule Șef; cotnar prima.

— Ce tot băigui? Bușoarca asta — cotnar?!...

— Cotnar, domnule Șef!... Cotnar preparat de mine!...

— ?!...

— Iaca iau o cană de borș de colea din poloboc, o leacă de oțet din galon, știi ca să-i dee gust și vreo câteva bobiți de poamă, pentru față, și gata vinul nou. Nu se sue la cap, nu se coboară la picioare, și câștig și eu un ban... Ș'acuma, domnule Șef, spune și mata, ce licență se plătește pentru borș...

CH. D. HARALAMB

Premiile noastre

2.731.000 LEI

au câștigat abonații noștri la ultima tragere a Loteriei de Stat în baza lozurilor ce au primit dela ziarul nostru.

Pentru ca și pe viitor cititorii noștri să se bucure de asemenea avantaje, facem cunoscut tuturor celor care se vor abona începând de astăzi până la 5 Mai 1933, că li se vor acorda

Câte 2 bilete de loterie (optimi) la un abonament pe timp de un an și

Câte 1 bilet (optime) la un abonament pe 6 luni.

Costul abonamentelor rămâne totuș: lei 750 pe an sau lei 380 pe 6 luni.

Deasemenea vor primi câte un bilet de loterie (optime) toți cei care se vor abona pe timp de un an la una din revistele noastre: „Adeverul Literar", „Realitatea Ilustrată", „Radiofonia", ‚Lectura", „Cinema", „Magazinul", „Dimineața Copiilor".

Tragerea premiilor va avea loc în zilele de 4 și 5 Mai a. c. cu câștiguri în valoare totală de

LEI 7.430.000

Lozurile sunt achiziționate de noi dela marile colecturi Banca Hermes, Calea Victoriei 30, str. Lipscani 20 și Felix Grün, Calea Victoriei 60.

Rubrica grafologică

Maur. — Inteligență cultivată. Sensibilitate. Tenacitate. Orgoliu. Deprimare.

O. C. Rimea. — Minte clară. Susceptibilitate. Perseverență. Ordine. Formalism. Orgoliu. Disimulare. Egocentrism. Sensibilitate. Imaginație activă.

R. I. Cer. — Claritate. Ordine în gândire și în manifestări. Bun simț. Incredere în sine. Sensualitate. Ușoară oboseală.

Galtin. — Intuiție. Sensibilitate dezvoltată. Susceptibilitate. Ambiție. Sinceritate.

Sinia. — Bun simț. Emotivitate. Indiscreție. Entuziasm. Disimulare.

Colchie. — Un caracter încă în formație. Fire foarte impresionabilă. Naivitate. Inconsequență. Capricii. Ambiție. Viață sexuală anormală, dezordonată.

Grabnic. — Memorie bună. Rapiditate în gândire. Ordine. Tenacitate. Rigiditate.

Nefretele. — Inteligență clară, puțin cam lentă, Sensibilitate reținută. Disimulare. Totuși cinste, consequență. Rigiditate. O viață sufletească încătușată, falsificată. Scrisul alăturat e al unui bărbat afemeiat, capricios, influențabil, iritabil, dar sincer și cinstit.

Florian. — Putere de asimilare. Disimulare. Putere de muncă. Totuși o predispoziție către lene. Spirit pozitiv.

A. Hr. — Spirit practic. Sinceritate. Egocentrism. Tenacitate. Activitate.

Lyonel. — Orgoliu. Gust pentru frumos. O oarecare prețiozitate în atitudini. Sensibilitate.

Gabrielle. — Inteligență pătrunzătoare. Emotivitate reținută. Estetism. Ordine. Tenacitate. Spirit practic. Singurătate.

Mischa No. 136. — Spirit pozitiv. Sensibilitate. Activitate. Tenacitate. Nervi iritabili. Deprimare. Sensualitate.

Mădălina. — Claritate în gândire. Fire impresionabilă. Vivacitate. Generozitate. Sensualitate. Uneori obsesii sexuale. Orgoliu. Egocentrism.

Iancu Damian. — Ordine. Metodă. Emotivitate. Tenacitate. Putere de realizare, dar nu destulă inițiativă. Singurătate. Formalism. Ambiție. Aptitudini administrative.

O cetitoare devotată. — Mare sensibilitate. Generozitate. Sinceritate. Ambiție. Capricii. Deprimare.

Any-Pany. — Gândire metodică, ordonată, lentă. Sensibilitate reținută. Orgoliu. Sensualitate. Egocentrism. Discreție.

Silviu Constant. — Intelect pozitiv. Spirit practic. Orgoliu. Sensualitate. Indiscreție. Disimulare. Ambiție.

3 Ianuarie. — Inteligență practică. Iritabilitate. Egocentrism. Sensualitate. Tendință de dominare. Rezervă.

MIHAIL MAN

Expoziția Elena Tacian - Baludima



La Ateneul Român a expus d-na Elena Tacian-Baludima *o serie de tablouri în ulei, executate cu aplicațiune deosebită pentru vibrația materiei și ritmica lineară.*

Am remarcat schițele de nud, câteva peisaje și portrete armonios compuse, în care artista a pus însuflețire și dorință evidentă de a se găsi.

h. b.

Marele concurs al «Realității Ilustrate» pentru fotografii amatori

Ce este albumul de fotografii.- Premii în valoare de 30.000 lei.- Cea mai originală întrecere între amatori

„Realitatea Ilustrată", a lansat un nou concurs extraordinar, printre amatorii fotografi, cari vor avea astfel un nou prilej de a-și valorifica talentul.

Se știe că în ultima vreme, fotografia a luat un mare avânt în România și acest fapt îmbucurător trebue bine susținut. „Realitatea Ilustrată", în tendința ei de încurajare, a lansat un „Album de fotografii", al cărui scop este de a forma un nou contingent de fotografi-amatori.

Albumul de fotografi cuprinde zece foi și în fiecare foaie se găsesc câte zece careuri, în care urmează să fie lipite fotografiile.

Acestea vor fi făcute de către concurenți, copiind clișeele care au fost puse în comerț în acelaș timp, în plicurile speciale pentru album. Sunt o sută de feluri de clișee, împărțite în zece categorii, ce sunt însemnate în album.

Concurenții au obligația de-a complecta albumul cu fotografii variate, cât mai bine reușite și așezate fiecare în categoria respectivă.

Toți acei cari complectează albumul în felul arătat, vor putea câștiga unul din premiile în valoare totală de lei 30.000, repartizate astfel:

Premiul I	**10.000 lei**
Premiul II	**5.000 lei**
Premiul III	**3.000 lei**
IV—XII	**câte un aparat fotografic „Agfa", ca premiu de consolare.**

La acest concurs poate participa oricine, cu excepția fotografilor profesioniști, a membrilor comisiunii ce vor decerna premiile, sau a redactorilor revistei „Realitatea Ilustrată".

In albumul de fotografii se găsesc toate instrucțiunile de procedare la copierea și developarea fotografiilor, și ținem să atragem atenția că nici un concurent nu are nevoe de cunoștiințe speciale pentru a participa la acest mare concurs. Nu se cere laborator, nici cameră obscură, iar chemicalele, hârtia, negativele și rama pentru copiat, se găsesc în plicurile speciale ale albumului, care se găsesc de vânzare la toate chioșcurile de ziare. **Prețul albumului de fotografi este de lei 10, a plicului No. 1 lei 10, iar a plicurilor următoare lei 5.**

Amanunte mai ample publică în ultimul număr, excelenta revistă „Realitatea Ilustrată".

CAMERE MOBILATE

roman de Damian Stănoiu

...Evocatorul glumeț al vieții mânăstirești își plasează de data aceasta umorul, verva și ironia caustică într'un domeniu de aceleași mari posibilități pentru talentul d-sale.

Intr'un volum de aproape trei sute de pagini defilează prin fața cetitorului, ca într'un film de moravuri, toată gama tragi-comică a existenței unei lumi, silită de împrejurări și de vicisitudinile vieții să-și introducă, străini în casă și la masă— sau să găzduiască prin casele altora.

Editura „Adevĕrul" Lei 60



Nina Delavrancea-Dona — Natura moartă

Tablete

Morții

In lumea plantelor și a ființelor negânditoare, a muri este o obicinuință și moartea nu implică sensibilitate. Dacă poetul cântă căderea frunzelor și se întristează de moartea papagalului din colivie și de a peștelui, minuscul și pestriț ca un fluture, din aquarium, e tot ce se poate cunoaște emoționant. Pădurile mor, câmpiile mor, însă mor ca să învieze: moartea vegetală e anuală și numai aparentă; e o adormire. La animalele slobode, moartea e alimentară: absența cadavrelor din natură și prezența aproape exclusivă de animale vii e o indicație cu sens, că dobitoacele se mănâncă unele pe altele încă din tinerețe, viața celor mai slabe având singura destinație, de a hrăni cu forme frumoase și cu sânge ager viața celor mai tari.

Dacă este drept sau nedrept ceeace se petrece în natură, atârnă de judecata omenească. Natura ignoră justiția și dreptul cetățeniei. Natura e codrul și Bărăganul, vântul și furtuna, cutremurul, înecul. Simțind apropierea iernii, pleacă berzele mari și rândunelele micuțe. Călătorii au povestit cum se joacă negura cu ele, aruncând în neant stolurile adânci, scufundând aripile în talaze. Obosite, ele se lasă pe catarge și își odihnesc destinul alături de spaima omului, capricios valsat de valuri în scoica lui de oțel și târît, cu științele, cu artele și cu credințele lui la fund. Stăpânul iluzoriu și fragil al pământului nu prezintă atunci mai mult interes pentru natură, decât peștele mic în gura peștelui mare și devine alimentar și el: o carne pentru rechini. Transatlanticele au soarta cutiilor de conserve...

Natura e o stare de război permanent. Așa vede viața codrul, așa o vede muntele, așa o vede marea. Dacă în războiul oamenilor omul nu înseamnează nimic, în războiul gândit, socotit și sistematizat cu scop; războiul sălbatic al naturii are justificări și mai puternice ca să nesocotească pe omul eticei, al invențiunii și al culturii.

Periodic, o insulă se scufundă cu toată civilizația ei, cu locuitorii, cu bibliotecile și cu bisericile ei — și în natură acest eveniment e inexistent și anonim, ca răsturnarea din loc a unui bolovan. Nimeni în toată natura, afară de om, nu simte mâhnire și nu suferă că a dispărut într'o noapte un teritoriu. Pentru natură, un cuib de muște sau o planetă cu oameni e la fel: Natura e nesimțitoare și față de creația ei — ne închipuim noi — cea mai valoroasă și naivitățile blânzilor blajini sunt opera noastră artificială.

Omenirea civilizată, care a ieșit din pădure și s'a pogorît din piscuri către pășunile frumoase și tihnite ale luncilor, și-a clădit orașe; a elaborat un drept, apără o tradiție, adunată încet și departe de zvârcolirile pământului sălbatic. Omenirea și-a găsit vreme ca să-și facă o icoană a statorniciei și a consecințelor: a cugetat, a judecat, a cântat, s'a bucurat. Ideile eroului devin casnice, când el își vindecă rănile și după ce scutul lui a fost atârnat în părete. El visează o pace binecuvântată, o așezare liniștită, îngrădit într'o grădină și încălzit într'un cămin.

Omul civilizat slăbește energiile cruzimii naturale și își compune un univers al dreptăților, o filosofie a binelui și a răului, a drepturilor și a datoriilor și, pe nesimțite, el se instituie la guvernarea universului rebel, dintr'o cameră agreabilă, de pe canapea, dintr'o cetate care a uitat vechile rosturi, fostele pribegii și lupte, trânta cu natura violentă și neîmpăcată. Delirul omului nordic, născut în ceață și frig, ia cunoștință de climatul azuriu al sudului și orientului. El a crezut cu neputință Mediterana, Italia, Grecia și dacă ar fi murit în umbra lui umedă, lângă o catedrală gotică învelită cu nori, existența lui nu ar fi cunoscut nici frumusețea luminii, nici gustul suculent al leneviei.

Dar în afară de bucuria ei întreagă și cu această bucurie înlăuntrul ei, viața e tot atât de provizorie și natura e tot atât de indiferentă, și în Sardinia și în Groenlanda.

Ciematograful, care vorbește mai clar și mai categoric decât cuvântul și gândul, pentru că vorbește în forme, în priveliști și aspecte, ne povestește haosul regiunilor cu viață primitivă toridă. Am văzut păduri seculare, poate milenare, aprinse în fierbinteala unui soare splendid și neîndurat. Mii de tărâmuri ard până la țărână din toată măreața lor tragică înfățișare. Paradisuri de copaci înălțați la ceruri sunt mistuite ca niște paie. Am văzut goana vietăților alungate de vârtejul valurilor de foc, insetate, ostenite: milioane de antilope, de zebre, încercuite de flacări. Bivolii sălbatici, în turme negre, ca niște nămoluri, izvorau din zare și cotropeau șesurile biciuite de fum. Șerpii crăpau în dogoare, cirezile se prefăceau pe drumul lor în cenușe... Continentele se îngustează ca niște cărări și râurile rămân ca urmele de tibișir pe un carton. Nici o milă, de nicăieri: mila e necunoscută în natură. Am introdus-o noi. A venit cu ea între spini Iisus Hristos, dușmanul naturii...

Intr'un film, publicul a participat la fioroasa magnificență a pădurilor devastate de lăcuste. Lăcusta junglei, mică, aproape cât pițigoiul nostru, venea cine știe de unde, din cine știe ce Iaduri uscate și pulverulente, în miliarde dese flămânde. Un copac era despuiat, rumegat, târâtit într'o secundă: câteva mii de lăcuste, tăbărîte cum ar fi într'un stejar, reduceau numaidecât copacul la un fir de morcov, ieșit ca un scul de bumbac din pământ. Ceeace izbutește flacăra într'o oră, lăcusta săvârșea instantaneu. S'a putut vedea o pădure uriașă dispărând dinaintea aparatului fotografic în timpul cât ți-ar trebui să te îmbraci la cuier cu pardesiul, să-ți iei pălăria și bastonul.

Și, în urma focului și în urma lăcustelor rămânea lepra nesimțitoare, așternută peste o viață de sute de ani, de mii de ani, neîncetat pustiită și neîncetat renăscută... Tot ce am citit noi mai expresiv și mai caracteristic în Homer, în Sfânta Scriptură, în Basme, blestemele, pildele, asasinatele, sunt o jucărie anodină față de ceeace se petrece necurmat în natură, toată ziua, toată noaptea, în fiecare ceas. In sfertul de oră cât ține această pagină a noastră, crimele în massă ale naturii s'au efectuat neîntrerupt: nu se aud vaetele, dar nu se usucă lacrimile. Dacă auzul nostru ar avea puterea ochiului, care îmbrățișează lumina venită dela mii de kilometri de jur împrejur, el ar înregistra haosul secundei și lumea, bolnavă de zgomotul aproape mut al orașelor s'ar sinucide, disperată de clocotul neantului în frământare cu viața...

Marile nepăsări ale naturii sunt crâncene ca furtunile mării... Bietul om rămâne jignit și descurajat, în așteptările lui. Unei mame cu cinci flăcăi i-au murit toți copiii pe front. Unui părinte i s'au înecat fetele într'o plimbare cu barca. Rând pe rând, patru băieți și două copile i-au murit unei familii cu frica de Dumnezeu, de tuberculoză.

Moartea noastră, a oamenilor, nu se împlinește numai în natură, dar și în conștiință. Omul moare altfel decât pantera și libelula. Civilizația îl apropie de morți și de suvenire. Ca o scăpare dincolo de rigorile cumplite ale naturii, omul ar vrea să se strângă cu morții lui laolaltă ca să se simtă mai aproape de sine și să aibă iluzia, organizat împotriva indiferenții universale, că nu se găsește cu totul singuratic în mijlocul forfotei pământului, unde fiece ins e un caz la fel cu toate celelalte, dar un strict caz personal, fără ajutor nici dela știință nici dela viață.

Lângă sat și oraș s'au așezat satul și orașul morților: cimitirul prelungește cetatea... Acolo, între arbori și monumente, sunt cu toții, toți câți au fost și cu care, cei care mai sunt au făcut o tovărășie.

In drumul nostru de fiece zi trecem prin fața câtorva cimitire, care după legi deosebite, înfățișează Capitala morților alături de Capitala vie. In vereme ce trece ziua și se judecă procesele; în vreme ce se discută Bugete, articolele de pravilă și se vând gazetele, cei de dincolo de ziduri, iarna pe viscol și primăvara între muguri, sunt o rezervă de solidaritate pentru oamenii vii, care și-au pierdut-o. Candeli, făclii, monumente: cu morții nu se mai poate vorbi alt limbaj... Un singuratic, o văduvă, se refugiază în cimitir și caută un mormânt... O familie cernită intră îngândurată la niște morți, care au devenit niște morminte... Dar pe când morții sunt mulți — toți oamenii care au trăit și s'au tot mistuit — vizitatorii se împuținează... Din ce în ce mai puțini și din ce în ce mai bătrâni... Oamenii vii s'au identificat cu indiferența naturii, care omoară berzele, rândunelele, zebrele și gazelele... Ei au uitat, cum uită și natura.

La poetul Cerna, care stă de tânăr între morți, s'au gândit acum o vreme câțiva poeți, care au și poftit pe cititori să vie cu ei la cimitirul lui. La mormântul poetului au fost prezenți numai prietenii care s'au gândit la el... Cititorii au uitat de Cerna: Oamenii uită pe morți. Asociația dintre cele două cetăți, dintre case și morminte, dintre urmașii morților și morți a fost reziliată ca un contract.

Pe o măgură din dreptul cimitirelor s'a instalat de câțiva ani un rug, a căruia existență pare prosperă — Crematoriul. Infățișarea lui actuală ornamentală afirmă o înmulțire de clientelă. Morții încep să prefere viermelui și urmașului, cenușa... In fiece zi, urcioarele cu spuza defuncților sunt sigilate și trimise la fostul domiciliu... Morții se deplasează de două ori și viii o singură dată. E comod. Și nu mai e nevoie de mormânt, de datini... Viața începe dela fiecare și se oprește la fiecare și neamul morților intră cu neamul viilor de-a dreptul în natură. Nu mai e nevoie de aducere aminte...

T. ARGHEZI

Salonul oficial

Salonul Oficial din anul acesta este superior — fără îndoială — ca nivel artistic celui din anul trecut. La aceasta contribue desigur și faptul că în primul rând, câțiva artiști reputați, care anul trecut s'au abținut, jigniți fiind de anumite măsuri arbitrare ale oficialității, sunt reprezentați anul acesta prin una sau mai multe lucrări.

Iar în al doilea rând, o prudentă și chiar severă selecțiune a lucrărilor prezentate a eliminat atât mediocritatea care



N. N. Tonitza — Autoportret

popula anul trecut o bună parte din panouri, cât și anumite formule extremiste, seci și lipsite de sinceritate, prin care se mai încearcă doar agitarea unor curente care n'au prins în pictura de șevalet și care în apus se consideră de multă vreme moarte.

Dar mai presus de toate s'a dat o deosebită atenție aranjamentului, așa că lucrurile au fost rânduite după anumite înrudiri cromatice, urmându-se o armonică atmosferă generală a expoziției.

Artiștii abandonează lucrările de dimensiune și chiar din cele trimise se degajează o atmosferă de tristețe, o indiferență plină de plictiseală și desgust. Și poate pe drept cuvânt.

Stimulările de altă dată, care însemnau premii de 25, 50 și 100 mii lei s'au redus astăzi la sume ridicole, care se acordă artiștilor ca ajutoare pentru șomaj.



Al. Phoebus — Autoportret

Solemnitatea vernisajului Salonului Oficial s'a început printr'un însuflețit cuvânt explicativ al d-lui I. Theodorescu-Sion inspector general al arte-Sion, inspector general al arte-

D-sa a spus următoarele:

In țara noastră, un bogat trecut artistic stă mărturie netăgăduită de adevăraă forță creatoare a sufletului românesc, ctitorit de entuziasmul și credința celor de altă dată.

Acest trecut amenință să se stingă treptat în uitare, necunoscut sau neînțeles de cei ce ar trebui să-și împlinească adevărata lor chemare inspirându-se la isvorul tradiției; fiindcă fără tradiție creația artistică lâncezește.

Deși în diferite rânduri s'a afirmat lipsa de tradiție a artei românești, fără ca să se poată aduce în susținerea acestei afirmații dovezi rezistente.

Credem că s'au tras concluzii pripite când s'a susținut că arta cultă la noi neizvorând direct din trecutul nostru artistic — cuprins în arta poporană și bisericească, — nu are tradiție.

S'a făcut însă socoteala fără factorul moral și deci, fatal socoteala nu poate fi decât greșită.

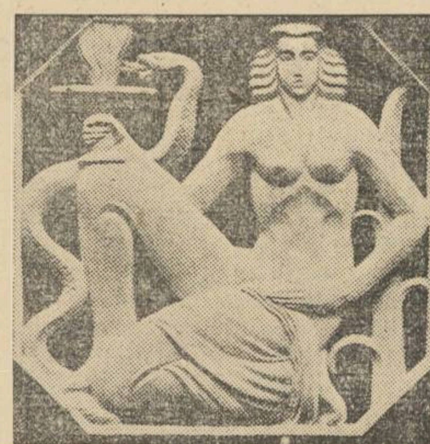
Céline Emilian — Domniță

Acest factor moral a sălășluit totdeauna și sălășluește și în prezent în simțirea poporului și deci și în manifestările sale artistice. De-aceia, azi, când călcăm pe urmele popoarelor ce au un trecut artistic și care prin arta lor își afirmă adevărata lor existență, cunoscut fiind că arta este cristalizarea sufletului colectiv a unui popor — ne dăm seama că arta este adevărata lui forță morală.

Dacă până în prezent artele plastice în țara noastră s'ar fi bucurat de mai multă încredere și selecționare, n'am avea tristeța să constatăm invazia mereu crescândă a unui diletantism periferic, atât de dăunător educației cetățenești cât și adevăraților artiști.

Pe lângă aceasta mai avem și un regret pe care îl simțim de un șir de ani și-l exprimăm astăzi: această modestă clădire în care se adăpostește Salonul s'a dovedit mult prea neîncăpătoare pentru numărul artiștilor valoroși ce reprezintă cultura artistică a unui popor de 18 milioane. Din această cauză, cu toate sacrificiile făcute de colegi cu reputație notorie ca să facă loc celorlalți, un mare număr de artiști nu și-au putut găsi locul în acest Salon.

Salonul din acest an nu ilustrează progresul artei românești prin așa zisele personalități ce se așează, prin concepția lor, în poziții artistice înaintate, pe cât dovedește mai ales nivelul general la care s'a ridicat arta, căci numai acest nivel este măsurătoarea prin care se poate constata gradul de cultură artistică generală, și de aceia, credem că acest Salon corespunde adevăratei sale meniri.



I. Fekete — Fragment

D. Dimitrie Gusti, ministrul instrucțiunii, a ținut apoi un frumos și simțit discurs.

Cuvintele pline de încurajare ale d-lui ministru Gusti au strecurat în suflete o speranță. D-sa a promis că va face toate eforturile posibile ca să salveze plastica românească care se zbate de câțiva ani într'o adevărată agonie:

Iau parte cu o bucurie deosebită la deschiderea Salonului Oficial de pictură și sculptură de anul acesta.

Din întâile zile ale venirii mele în fruntea Ministerului Instrucției, care țin să se știe prin fapte că e și Ministerul Artelor, am înțeles să repun în drepturile lui acest prilej de întâlnire a creatorilor de nădejde ai țării, din domeniul artelor plastice.



Margareta Sterian — Odaliscă

O făceam, nu întâmplător, ci dintr'o convingere, pe care voesc să o schițez în câteva cuvinte.

Veți vedea atunci mai bine, de ce bucuria acestei zile păstrează pentru mine un caracter deosebit.



Leon Viorescu — Natură moartă

Arta, în orice material ar lucra, sunet, cuvânt, culoare sau material mai dur, rămâne o încununare a vieții sufletești a unui popor. Ea e podoaba ultimă și zâmbitoare a acestei vieți, o dovadă maximă a puterilor de creație și un drept netăgăduit la existență proprie pentru o națiune.

In acest înțeles, artiștii sunt cei dintâi și cei mai iubiți paladini ai spiritului național.

Statul înconjurat de toate pildele istoriei și ale timpului de față, nu poate să nesocotească acest adevăr și să nu aibă o purtare corespunzătoare.

Ar însemna altfel să lucreze împotriva celor mai poruncitoare interese ale lui. Fiecare stat trebue, cu alte cuvinte, să aibă o politică artistică proprie, după cum, dealtfel, trebue să aibă o politică de stimulare a creației naționale pe toate tărâmurile.

E drept că statul, și aceasta nu numai la noi, a folosit de obiceiu el mai mult de pe urma artei și artiștilor, decât a putut sau s'a priceput să le fie însuși de folos.

Arta, arta cea mare și nu arta de seră are nevoe ca să se desvolte de o atmosferă anumită, iar artiștii de o bună primire, de putințe de lucru și de o înțelegere și înălțare a operelor de netăgăduită creație, care să le dea stăruința, încrederea și avântul necesar.

Statul, câștigat mai ușor de probleme materiale și acaparat de mari greutăți de moment, s'a încrezut adesea în caracterul de generație spontană al artei și a amânat să-și facă datoria față de ea !

Pentru că suntem la deschiderea unui Salon Oficial de pictură și sculptură, mă voi opri puțin la el și la ceeace stă în imediată legătură, ca la un punct din acea politică artistică, despre care am amintit.

Anul acesta a fost cu deosebire darnic în expoziții bune individuale de artă plastică. A fost în mijlocul atâtui zbucium și atâtor temeri, ca un orizont de frumusețe și de iubire de viață, ridicat în jurul nostru, cu o singură mișcare măiastră, de cei dintâi artiști ai României. Le arăt aici toată recunoșța și recunoașterea mea.

Salonul Oficial are, în ochii mei, prin alcătuirea lui de antologie a creației artistice, ceva care depășește expoziția individuală, mai ales prin însușirea de manifestare colectivă de educație estetică publică.

Ea s'ar putea face și de o asociație de artiști, dar nu s'ar bucura atunci de cadrul acesta de recunoaștere oficială, prin care Statul apare pentru toți ochii ca dându-și seama de locul artei în viața națiunii și de datoria lui să-i înlesnească înflorirea.

De aceea am luat în întâiul rând măsura ca Salonul Oficial să-și deschidă din nou porțile.

L-am menținut apoi, cu toate trebuințele, de-atâtea ori, tragice, de economie.

Pentru o subliniere a punctului de vedere educativ artistic, s'a organizat în cuprinsul Salonului de toamnă, o expoziție Paciurea, ca un omagiu artistului de curând plecat dintre noi, și am înființat o bursă Paciurea, pentru cel mai bun absolvent al cursului de sculptură de la Academia de arte frumoase din București, care mă bucur că e reprezentat cu lucrări atât de promițătoare în salonul actual.

S'a organizat în acelaș scop, anul acesta, o secție a autoportretului, și pentru însemnătatea lui de gen de artă, dar și pentru o punere în lumină a creatorilor.

In alți ani s'ar putea înjgheba o secție a peisagiului românesc sau a naturii moarte.

Aștept numai prilejul ca să înființez, și pentru pictură, o bursă, asemănătoare cu bursa Paciurea.

Vreau să caut în fondurile culturale ale ministerului mijlocul să achiziționez câteva din operele de artă ale Salonului și să distribui premii, pe care bugetul, în totul anemiat nu mi-l dă.

In felul acesta, Salonul Oficial ar fi una din uneltele de aplicare a politicei de Stat în materie de artă plastică.

Firește, că el nu este singurul, pentru că în afară de învățământul artistic și mai buna lui îndrumare, se ridică înaintea noastră problema pinacotecilor și a muzeelor, a cataloagelor și a publicității, a călăuzirii competente, a expozițiilor ambulante, a picturii și împodobirii plastice și arhitectonice laice și sfinte, a clădirilor publice, a monumentelor și bisericilor, care alcătuesc la un loc, marea școală vie de artă a întregului popor.

Imi pare bine însă că mi s'a dat prilejul să schițez, fie și în trăsături fugare, preocupările de stat în materie de artă plastică și aceasta, într'o zi de sărbătoare a culorilor și a liniilor.

Mulțumirea mea mișcată se îndreaptă către toți artiștii care au făcut cu putință această zi și urarea mea, pentru o cât mai frumoasă înflorire a artei românești.

*

Ideia d-lui ministru Gusti ca toți artiștii să-și expună autoportretele a fost din cele mai fericite, mai ales la o dată când Salonul Oficial își sărbătorește zece ani de existență. Ar fi trebuit însă ca dorința d-lui Gusti să fie adusă la cunoștiința artiștilor cu cel puțin o lună de zile înainte, pentru ca toți pictorii și sculptorii să fi avut timpul material pentru pregătirea lucrărilor. Termenul de o săptămână a fost prea scurt și nici a patra parte dintre expozanți n'au avut posibilitatea să răspundă invitației d-lui ministru al Artelor, unii trimițând chiar lucrări vechi, prea cunoscute din alte expoziții.

Ne vom ocupa în limitele spațiului și în câteva numere consecutive ale „Adevărului Literar și artistic" de fiecare expozant în parte, socotind că, de astă dată, fiecare merită această atențiune din partea criticei.

N. Stoica — Natură moartă

H. BLAZIAN



JEAN GORDON

Incercarea

O poveste în jurul iubirii

— Tot fericit eşti?

— Nespus de fericit, — răspunse Carnet.

Blanche era prietena lui din copilărie, căreia îi încredinţa toate tainele sufletului său. De altfel, această încredere se întemeia pe reciprocitate. De ani de zile, Carnet nu mai sfârşea povestindu-i despre Peggy. De bună seamă că era atât de îndrăgostit de frumoasa artistă, încât nu-i trecea altceva prin minte. Iar cei patruzeci de ani nu constituiau de loc o piedică, să nutrească faţă de femei un idealism juvenil.

Blanche îşi privea prietenul cu oarecare compătimire şi ironie. Se gândea la mica şi rafinata Peggy, care-l ducea de nas pe acest om inteligent. Carnet nu-i vedea privirea, deoarece sta cu capul plecat şi gândurile duse la Peggy. Deodată, se ridică şi se uită în ochii Blanchei.

— Da, — zise el caşi când şi-ar fi continuat răspunsul, — da, sunt foarte fericit. Nu mi-aş fi închipuit niciodată că un om la vârsta mea ar mai putea întâlni atâta fericire. Să fii frumoasă şi seducătoare, şi să iubeşti un om cu atâţi ani mai vârstnic. E aproape de necrezut.

— Nu-i de necrezut, dragul meu. D-ta eşti un om inteligent, cultivat; şi mititica n'are decât de învăţat dela d-ta. Dar în afară de asta — d-ta îi satisfaci orice lux imaginabil.

Carnet îi aruncă o privire cercetătoare.

— D-ta crezi că Peggy e interesată? Atunci eşti greşită, Blanche. Cadourile pe care i le fac le primeşte cu sila. Mama ei şi cu mine ducem uneori o adevărată luptă, până ce se hotărăşte să primească ceva dela mine.

— Dacă eşti aşa de convins că Peggy e desinteresată, — îşi dădu cu părerea Blanche, — atunci, desigur că o poţi pune la o încercare.

— La ce fel de încercare? — întrebă surprins Carnet.

— Ceva foarte simplu. Vei pierde toată averea, vei deveni un om sărac, şi pe urmă... vom vedea cum va reacţiona Peggy!

Carnet se congestionă şi răspunse cam încurcat:

— N'o să creadă aşa ceva.

— Grija asta las-o pe mine. Dar — pare-mi-se că te temi!

Carnet chibzuia; hotărîrea părea că-l pune la grele încercări; dar apoi îi întinse Blanchei mâna:

— De acord.

— Suntem deci înţeleşi. Trebue însă să urmezi în totul instrucţiunile mele şi nu trebue să te trădezi. Inainte de orice, trebue să pleci imediat la moşia d-tale, şi să te înapoiezi abia poimâine. Pe urmă poţi să te întâlneşti cu Peggy — în cazul când îi va face plăcere. Automobilul d-tale trimite-l cu şoferul în garajul fratelui meu. E dela sine înţeles că un om sărăcit nu mai poate avea un automobil. De rest voiu avea eu grijă... şi nu mă vizita până nu te înapoiezi calic.

Carnet nu se simţea de loc bine în urma acestei convorbiri. Işi reproşa că nu proceda cinstit faţă de Peggy şi îi era ciudă pe Blanche, care-l pusese la cale să joace această comedie. De fapt nu vroia să-şi mărturisească că era nervos numai din pricină că se temea cum va ieşi Peggy din această încercare.

Intre timp, Blanche se pusese cu nădejde pe lucru. Carnet nici nu ieşise bine pe poartă când Blanche ceru legătura telefonică cu redactorul unui mare ziar.

— Dragă d-le Vidal, trebue să-mi faci un mare bine.

— ?...

— Azi scriau toate ziarele că Banca Stone a încetat plăţile. Aş dori deci, ca mâne, în legătură cu falimentul Băncii, să faci o însemnare, că în cercurile londoneze se vorbeşte şi despre prăbuşirea unui mare capitalist, posesorul uneia dintre cele mai valoroase galerii de tablouri şi prietenul uneia dintre cele mai frumoase artiste din Londra.

— — —

— Nu, nu vei avea de suferit nici o neplăcere. Absolut nici una.

Blanche surâse puţin maliţioasă.

Notiţa avu succesul dorit. In ziua următoare, cazul stârni discuţii aprinse în înalta societate engleză, dând loc la comentarii asupra persoanei vizate în notiţă.

La Peggy a domnit de disdedimineaţă o enervare nespus de mare. Carnet întârzia cu vizita. Când Peggy telefonă la locuinţa lui, primi răspunsul să Carnet e plecat la drum. Peggy era furioasă. Carnet plecase fără să-i comunice nimic; asta nu se întâmplase încă niciodată. Ceva tot trebue să se fi întâmplat. După lungi consfătuiri cu mama ei, cum ar putea afla ceva, porniră amândouă să viziteze pe o rudă a lui Carnet.

Când ajunseră acolo, găsiră o mulţime de musafiri, printre care şi pe Blanche, care aştepta curioasă continuarea comediei înscenate de ea. Nu trebui să deschidă ea discuţia, căci unul dintre domni începu să vorbească despre notiţa din ziar, şi cine ar putea fi cel vizat.

— Cum, nu ştii? — întrebă Blanche mirată.

— Nici că-mi trece prin minte...

— E doar vorba despre Carnet! Ştie toată Londra. Şi-a pierdut toată averea.

Privirea Peggy-i se încrucişă cu privirea mamă-sii. Acum pricepeau dispariţia lui Carnet!

Cineva zise:

— Ce om simpatic! Numai să nu comită vreo prostie!

Peggy dădu din umeri, luă un sandwich şi răspunse:

— N'ar fi de mirare!

Blanche o privea pe Peggy cu o satisfacţie nemăsurată. Vedea clar că pe Peggy n'ar fi impresionat-o nici măcar sinuciderea prietenului ei; sărmanul Carnet n'o mai interesa pe mica Peggy.

In dimineaţa zilei următoare, Carnet se înapoiă în oraş. Aştepta ca Peggy să-i telefoneze sau să vie la el. Neliniştit, trecea dintr'o odaie într'alta; timpul trecea şi Peggy nu dădea nici un semn de viaţă. De odată sună telefonul. Enervat, Carnet ridică receptorul. Desamăgit, aproape înciudat, recunoscu glasul Blanchei. Ea îi lămuri situaţia şi-i raportă scena petrecută în ajun. Apoi întrebă:

— Ce-i cu Peggy?

— Până acum n'a venit!

— Şi eu cred că nici n'are să vie! Te rog ţineţi făgăduiala şi nu te trăda. In caz că te plictiseşti, vino diseară la mine.

— Carnet aşteptă toată ziua o veste din partea Peggy-i. E cu putinţă ca Peggy să fi jucat teatru timp de un an? Nu vroia să creadă. Dar cum se 'noptase, fără să afle ceva despre iubita lui, începu să se teamă că prietena Blanche avea dreptate.

Contrar obişnuinţei, el se deşteptă a doua zi foarte de vreme. Era prea turburat ca să poată sta acasă şi de aceia o porni pe stradă, fără nici o ţintă. Deodată, zări în mulţime pe Peggy. Desigur că nu se aşteptase să-l întâlnească în locul acela şi la ora aceia; dar nu părea câtuşi de puţin încurcată. Cu o duioşie strălucit jucată, veni la el:

— Tocmai vroiam să vin la tine. Trebue să plec în voiaj chiar azi.

Minciuna asta grosolană îi provocă aproape o durere fizică. El o privi liniştit. In clipa asta, femeia pe care o iubise atât de mult, îi devenise străină. Nu mai simţea nimic pentru ea; îl interesa doar să ştie până la ce punct va juca această comedie.

El însuşi începu să joace teatru, prefăcându-se că nici nu observă că relaţiunile dintre ei s'au schimbat. Se plimbau în Hydepark. Acest lucru îi procura foarte puţină plăcere. Dar ce era să facă? Relaţiunile nu puteau fi rupte după două cuvinte. Carnet vorbea despre nenorocirea care l-a lovit, şi despre ce avea de făcut de aci în colo.

— Am în America prieteni buni şi poate îmi voiu putea întemeia acolo o existenţă nouă.

Şi Peggy răspunse:

— Peste câţiva ani, vei putea să te înapoiezi.

Carnet deveni palid de mânie. Vasăzică, asta era tot ce avea să-i spună, aceiaşi femeie care înainte plângea disperată când el trebuia să călătorească pentru două-trei zile.

Peggy începu să povestească despre rudele ei pe care trebuia să le viziteze:

— Nu ştiu cât voiu rămânea acolo, — zise ea. Până atunci aranjează-ţi afacerile. Am să-ţi scriu...

Seara, Carnet se duse la Blanche ca să-i facă cunoscut cele întâmplate.

— Desigur că n'o să-ţi mai scrie, — zise Blanche.

După câteva zile o reîntâlni pe stradă. Se străduia să nu-l vadă.

Această ultimă picătură amară îl lecui definitiv de iubirea lui. Acum era convins că n'a pierdut nimic care să-l facă să regrete despărţirea.

Seara spuse prietenei sale Blanche:

— Iţi mulţumesc mult! Mi-ai făcut un serviciu mare.

— N'ai suferit prea mult?

— Peggy mi-a uşurat despărţirea, — răspunse Carnet.

— Şi acum, dragă prietene, vom transforma tragedia într'o comedie, — zise Blanche. Vei dărui o sumă importantă pentru scopuri de binefacere; şi vom lăsa să se publice o notiţă în ziare, pentruca Peggy să afle sigur acest lucru.

Când după trei zile mama Peggy-i ceti ştirea în ziarul de dimineaţă, ziarul fu cât pe-aci să-i cadă din mână. Ea îl întinse fiicei sale. Peggy ceti notiţa despre dania lui Carnet, privi disperată spre mamă-sa şi strigă:

— Vasăzică, m'a înşelat!

— Da, înşelat! Cine ar fi bănuit că e un mincinos! — zise bătrâna femee. Apoi strigă înfuriată: Auzi, puşlamaua!

In rom. de AD. B.

PRIMII PAŞI

Reproş...

Urmând aceleaşi tainice „orbite"
Şi descriind mereu aceleaşi „cercuri",
Purtam dorinţi în suflet şi ispite
Şi ne'ntâlneam şi Luni şi Marţi şi Miercuri...

Când m'ai lăsat şi ai uitat de toate
Şi mai ales de vremurile-acele,
Schimbându-ţi „centrul vechi de gravitate",
Ne-am despărţit ca două „paralele"...

Le-am calculat adesea „infinitul";
M'a speriat distanţa dintre ele...
Precum la fel am calculat „zenitul"
Şi cu „nadirul" fericirii mele...

Ne-am împăcat — şi pe aceiaşi „temă",
Ţi-am dat în dar a versului aromă. —
De ce-mi credeai iubirea „teoremă",
Când e de mult'o veche „axiomă"?...

RENE ZARIEAN

La cinematograf

Exodul oamenilor ce vor să se distreze, se scurge în gura neagră şi căscată a unui cinematograf din centru. Sunt atraşi de afişele mari, colorate ţipător, care anunţă că la acest film capitala leşină de râs, că el a rulat înaintea regelui de câteva ori şi că nimeni nu trebuie să lipsească.

Şi supuşi ca în faţa unui ordin venit de sus, bucureştenii aleargă de 3 săptămâni — şi cine ştie cât vor mai alerga — să vadă filmul unic, ne mai văzut, hilariant.

Pentrucă nu-s decât o biată fiinţă tentată de curiozitate, iată-mă şi pe mine înghesuindu-mă la cassă. Imi iau bilet — deşi casieriţa îmi afirmă prudent că nu sunt locuri decât în picioare — intru în sala întunecoasă cu aer irespirabil, şi mă fixez de un stâlp, în faţa căruia un altul mă împiedică să văd tocmai centrul ecranului. In faţa şi în spatele meu, oameni înghesuiţi se frământă în picioare, agitându-şi capetele după placul celor dinainte. Schimbându-mi reazămul de pe un picior pe altul, nu pot gusta cât de cât sarbedele spirite şi maimuţăriile fără prea mult haz ale vedetei, care — totuşi — stârnesc hohote de râs.

Deodată, o mişcare în rândul din dreptul meu, face să se întoarcă capetele celor care sprijină pereţii sau a celor mai nefericiţi încă, care îşi păstrează echilibrul în mod independent. Ce s'a întâmplat oare? Se liberează trei scaune şi câţiva dintre cei ce umplu intrările laterale vor fi în curând posesorii unui loc al lor, unde-şi vor stabili persoana pentru două ore, înghesuiţi şi în poziţii incomode, cu paltoanele pe genunchi, cu coatele strânse, şi totuşi.... fericiţi.

Printre cei trei norocoşi mă aflu şi eu. Locurile se află cam la mijlocul rândului şi odată cu mine, vine de se aşează o pereche, oftând uşurat la perspectiva odihnei. Fata fusese pe semne supărată c'a stat în picioare, sau că băiatul a uitat să-i ia mâna într'a lui.... Cine ştie? El enervat, izbuteşte să-şi dezbrace paltonul, şalul, pălăria, le aşează cum socoate mai bine, aşa încât după cinci minute pălăria e pe jos, şalul se încolăceşte pe picioarele vecinului, iar paltonul, puţin docil şi ţeapăn, e obiectul sâsâielilor celor din spate, care, supăraţi, încearcă să-l aducă (paltonul) la un nivel inferior razei lor vizuale.

Dar lucrurile s'au liniştit. Băiatul scoate dintr'un buzunar scamatoresc, o batistă, o gazetă, două perechi de mănuşi, (a lui şi a fetii) o cheie, şi în sfârşit, la fund, descoperă ce căuta: un pacheţel cu bomboane, din care începe să ronţăie oferind şi fetii.

Au început să-şi şuşotească.

De-ajuns de încet ca să nu deranjeze vecinii mai depărtaţi, dar de-ajuns de tare ca să pot auzi eu. Pare să nu le placă filmul. Disting câteva observaţii făcute de băiat referitor la mania de-a merge la orice film şi pe orice timp, chiar pe o zi ploioasă ca aceea. Fata caută să-l împace, promiţându-i probabil, abstinenţa pe timp de-o săptămână, dela orice manifestaţie cinematografică.

Probabil că bagajele au început s'o incomodeze pe vecina mea, căci observ cum îşi atârnă umbrela de scaunul din faţă, trăgându-i în acelaş timp şi băiatului atenţia, de a-i aminti la plecare. El — cu o seriozitate nedesminţită de aplicaţia cu care ronţăia bomboanele, — dădu din cap afirmativ.

Filmul rula mai departe şi lumea râdea, găsind în râsul de-o clipă, uitarea grijilor.

Cei doi de lângă mine s'au ridicat să plece, ne mai aşteptând sfârşitul filmului.

Şi-au strâns lucrurile şi s'au hotărât după o prealabilă discuţie, pe care parte să plece, pentrucă locurile erau situate cam la mijloc. Decizia lor avu ca urmare că m'am ridicat eu, o fetiţă, o doamnă uscăţivă, un popă gras, în dreptul căruia au staţionat mai mult, dat fiind corpolenţa şi greutatea de-a se mişca a Prea Sfinţiei Sale, au mai deranjat un ofiţer şi doi îndrăgostiţi, şi în sfârşit, cu un „uf" de uşurare, s'au văzut la capătul rândului.

Se îmbrăcară ajutându-se reciproc şi când fură gata de plecare, catastrofă! Fata îşi uitase umbrela atârnată de scaun.

Cum să te hotărăşti să ridici pe aceşti oameni, care cu un moment mai înainte s'au aranjat cât mai comod posibil în incomodele lor scaune?

Fata, pare-se că face observaţii băiatului că nu i-a amintit de umbrelă. El, nervos se uită să deosibească prin întunerec umbrela. N'o vede dar ştie că e acolo. Domnul din marginea rândului, plictisit de tergiversările băiatului, îl face să ia o hotărâre eroică. Cu un „scuzaţi vă rog", scoală domnul, întrerupe îndrăgostiţii, primeşte privirea încruntată a ofiţerului, mutra acră a doamnei, se opreşte înaintea preotului şi ne mai putând înainta, roagă pe fetiţă să-i dea umbrela căreia i-o trec eu. Cu acelaş „scuzaţi" repetat, pleacă însoţit de privirile oţărâte ale spectatorilor deranjaţi.

Observ aerul de triumf cu care-i aduce umbrela şi mulţumirea fetii. Pleacă la braţ spre una din ieşirile tixite de oameni.

Mă aşez mai bine în scaun ca să pot urmări filmul care m'a interesat până acum mai puţin decât scena ce se desfăşura alăturea de mine.

Deodată observ pe paltonul meu, o mănuşă care nu era a mea. Imi dau seama imediat că nu putea aparţine decât acelor vecini care au plecat mai înainte.

Am păstrat-o gândindu-mă s'o dau la plecare, la cassă.

Când se făcu lumină, observ că domnul cu pricina, sau mai bine zis cu mănuşa, e la capătul rândului şi caută cercetător pe jos. Ii fac semn, agitând în mână mănuşa pe care o căuta.

Cu un „mulţumesc frumos" luă trofeul pe care-l prezintă eroic fetii. Şi de astă dată, au plecat definitiv, căci uitându-mă în jurul meu, pe jos, nu mai observai nimic suspect. Vecinii mei reuşiseră să plece exact cu atâtea lucruri cu câte au venit, minus bomboanele, a căror pungă de hârtie zăcea mototolită pe jos, prezintând, totuşi, ostentativ, firma unei fabrici de ciocolată.

ERNA S. GAL

Cearta

Nu s'arătau indicii prevestitoare. Cearta începea aşa, de-odată, fără să fi fost precedată de vre-un duel de priviri sau pufnituri pe nas. Mimica gesturilor era cât se poate de săracă. Nu isbucneau patetic. Se alintau până în ultimul moment când nu mai rezistau. Nu erau în stare să continue scena prefăcătoriei.

Incepea ea. El n'avea chef de ceartă, dar fiindcă era pisat şi provocat, trebuia să primească lupta. Erau gata. Distanţele dintre ei se măreau; se împingeau cu gesturi scurte şi repezite. Totuşi privirile cereau apropierea. In ochii lor citeai o părere de rău stăpânită şi falşificată de atitudini nesincere.

Dela o vreme aceste certuri se repetau cu o regularitate matematică. Erau amândoi vinovaţi, nu fiindcă ar fi săvârşit vreunul, un fapt neadmis de legătura dintre ei, dar fiindcă nu se stăpâneau şi-şi căutau veşnic „nod în papură".

Erau două suflete nevinovate. Nici unul nu cunoscuse *viaţa* până ce o hotărîre capricioasă a soartei nu le-a apropiat paşii. Au cunoscut viaţa unul prin altul. Fiecare era argumentul de existenţă a celuilalt şi amândoi înţelegeau că ruptura definitivă pe care o invocau de atâtea ori în clipele de mânie n'ar putea să se întâmple vreodată.

Au făcut cunoştinţă într'un mod obişnuit, dar sbuciumul sufletesc care a complectat-o a scos-o din comun şi i-a dat proporţie de „fapt neobişnuit".

Plecase într'o Duminică la biserică. Unica fiică a unui modest funcţionar de tribunal, până în acea zi, viaţa i se scurse necolorată de cea mai neînsemnată întâmplare. Realitatea era pentru ea o noţiune complectamente vagă. N'ar fi fost, niciodată, în stare s'o controleze; nici n'ar fi putut verifica dacă trăeşte cu adevărat... Pentru ea, — copil crescut cu duioasă îngrijire şi iubire părintească, digerând numai poveşti cu zâne şi feţi-frumoşi sau romane „à la Alexandre Dumas-fils", viaţa era un ce banal dela care nu trebuia să mai aştepte nici o surpriză. Banal era mediul în care trăia, banală viaţa, banală scurgerea incontinuă a timpului. Dorea un iritant pentru această monotonie cronică ce i se cuibărise în suflet şi'n gânduri. Nu-l putuse găsi cu nici un preţ...

De aceea, când, în acea Duminică, ascultând atentă slujba religioasă, pipăi o poruncă înlăuntrul ei, care-i spunea să'ntoarcă privirile, nu s'a putut opune. Intoarse capul. Simţi străfulgerarea privirilor a doi ochi adânci şi umezi. Se cutremură. In fundul inimii sale, nesimţitoare la curtenitoarele cuvinte ale tinerilor pe care-i cunoştea, se născu un vălmăşag de emoţii pe care nu le mai trăise pân'atunci. Instinctiv, mâna albă şi catifelată, aşeză o şuviţă de păr ce-i alunecase pe obraz şi-o gâdila. Se'nroşi. Nu se mai mişcă, dar simţea privirile din fundul bisericii învăluindu-i în efluvii de lumină şi căldură, corpul. Ii vibrau nervii în trupul stăpânit de patimă. Crezu că păcătueşte, căci îi era frică de bătaia lui Dumnezeu pentru astfel de gânduri, şi încercă să fie cuminte. Urca rumeneala pe sub piele, în obraji. Prinse un început de rugăciune, îl crâmpoţi în băerile inimii şi-apoi între buze; primi în creer o frântură din „imnul heruvic", voi s'o înţeleagă, dar nereuşind se prăbuşi din nou în sufletul său, frica. Ridică privirile, sus, spre boltă. Descifră pentru a suta oară literele pictate pe cartea depe braţele Mântuitorului: alfa şi omega. Ce-i alfa şi omega?! Nu şi-a putut răspunde. N'avea de unde şti că între aceste două litere încârligate se cuprinde întreg misterul vieţii.

Coborând privirile înspre ferestrele laterale, trase furişat cu coada ochiului înapoi. Observă o mişcare ştearsă, o pată albă, confuză, — desigur un obraz întors spre ea; se declară satisfăcută. Ii urmărea cineva mişcările. Era iscodită; era observată. N'avea linişte. Melodiile religioase se opreau în auzul ei ca un murmur îndepărtat, ca un cor de şopote de isvoare sonorizate şi amplificate.

Trăia o fericire nouă, necunoscută. Prima oară în viaţă se simţea alta, aşa cum visase întotdeauna să fie. „Dece? De unde până unde această stare emotivă?" Intrebările se formulau în mintea ei, aşa cum se formează isvoarele: s'adună picătură cu picătură şi ies la lumină ca şuvoi limpede şi cristalin.

Nu reuşea să afle răspuns. In carne i se încingeau călduri dogoritoare. Prin vine nu-i mai circula sânge; curgea un fluid care varia între temperaturile extreme: cald; rece... rece; cald... Aceste treceri o oboseau. Simţi porii deschizându-se. I se prelingeau broboane de sudoare pe frunte. Rădăcinile firelor de păr creşteau în pielea capului; o iritau.

Din urmă, de demult, din vremuri trecute, se furişau în mintea ei amintirile copilăriei. Visase odinioară un Făt-frumos aşa cum i-l descriau poveştile, dar realităţile viitoare, ale vârstei mai apropiată de maturitate, îl distruseră. In loc trebuia să rămână unul din cei din care avea o mulţime înaintea ochilor.

„Dar oare bărbatul din fundul bisericii prin ce se deosebea de ceilalţi?" Işi puse şi această neaşteptată întrebare. Răspunsul era vag, confuz şi nu-l prinse într'o gândire. Era un răspuns pentru o întrebare din altă lume. „Unde-l mai văzuse pe acest om?" Il cunoştea, căci îl purta în suflet. Se muncea să-şi aducă aminte, dar era zadarnic; şi era sigură că-l mai văzuse. „Unde?... Unde?"... „Reînvia oare amintirea unei cunoaşteri uitate?" Nu. Işi opri gândurile. Luminoasă ca o stea căzătoare se zămisli o vorbă: „metempsichoză". Cunoştea sumar chestiunea, din câte învăţase în liceu şi citise în particular. „Se regăseau existenţe trăite în alte lumi?" „Spiritele se pipăiau, se simţeau atrase unele spre altele şi se cunoşteau?"... Nu putuseră deslega minţi mai înalte atare probleme şi le va deslega ea?...

Filozofase, — nedefinit. Simplele deducţii, neconturate definit şi definitiv îi obosiră creerul. Se'ntoarse involuntar şi ieşi din biserică buimăcită de cap. Nu s'a uitat în sus. Simţea privirile străinului apăsându-i greu umerii. Dacă şi le-ar fi ridicat şi pe-ale sale scăpărarea care s'ar fi produs ar fi curentat-o şi s'ar fi prăbuşit, leşinată. Nu mai era stăpână pe dânsa, pe simţuri. Ieşi. Uşa trasă puternic de arcuri îi scăpă din mână, isbindu-se cu sgomot. Se lovi de un credincios care intra în acelaş moment. Se scuză borborosit; a coborât repede, năucă scările.

Importanţa pe care o dăduse întâmplării recente exageră emoţia.

Auzea paşi în urmă. Bănuia că-i necunoscutul cu ochi de păcură din fundul întunecos al bisericii; dar n'avea curajul să'ntoarcă privirile. O sâcâia şi-o enerva ritmul paşilor urmăritori. Simţea loviturile tălpilor depe asfaltul trotuarului vibrând în pulpele şi şoldurile sale. Voi să facă paşii mai mari, să fugă chiar, să scape de obsesia care-i rodea creerul; dar îi erau mişcările legate şi voinţa atrofiată. Omul din urmă se apropia tot mai mult. Ii auzea paşii la un metru distanţă. Se aştepta s'o prindă de braţ şi să-i şoptească la ureche cuvinte înflăcărate. Curse val de sânge cald prin corp şi-i blegiră muşchii. O durea capul şi pieptul. Par'că simţea răsuflarea caldă în ceafă. Se înciudase că n'aude mai de grabă glasul celui din urmă. Aşteptarea devenea enervantă.

Cu toate acestea primele cuvinte sunară atât de banal şi fără sens încât decepţia a fost mai mare decât bucuria. Intâi n'a răspuns. Se descoperi atentă, apoi distrată. Nu era în stare să-şi concentreze gândurile. Ii venea să râdă în gura mare, fără să ştie dece; dar se temea să nu fie părăsită. Conversaţia începuse, timid, cam astfel: „Ce mai faci, duduie"?... Repetase fiindcă întâia dată vorbise prea încet şi-apoi fiindcă nu i se răspunsese. Nu mai vorbiseră niciodată... Nici nu i-a dat bună ziua. Inţelese că se cam fâstâcise şi el, şi triumfă. Prinse curaj. A început să vorbească. Se încurajau tăcut şi indirect. Clipele în care nu mai găseau să-şi spună nimic cădeau grele şi plictisitoare între ei.

Intr'o oră erau prieteni vechi. Nu-şi puteau închipui cum de n'au vorbit până azi, deşi nu se mai văzuseră vreodată.

La despărţire în mintea fetei răsări din nou aceeaş chinuitoare întrebare: „unde l-am mai cunoscut pe omul acesta"?...

Se întâlni în prag cu mama ei care-o certă că vine aşa de târziu la masă şi întrebarea rămase din nou fără răspuns.

Din ziua aceea viaţa fetei luă cu totul altă întorsătură. Orele nu mai treceau atât de greu. Monotonia se evaporase par'că. Trecuse în traiul ei o mişcare vie, un sens, un ideal pe care-l făuriseră visurile lor de copii. Era fermecător să-i vezi împreună. Se'nţelegeau de minune. Numai ori de câte ori îşi puneau acea întrebare care o chinuise atât de mult pe fată în ziua cunoaşterii, se turburau, se încurcau şi nu reuşeau s'o deslege.

Treceau zilele una după alta colorate de aceleaşi bucurii şi tristeţi. Regretau ziua de eri şi anii trecuţi. Cu cât deveneau mai intimi se lăsa ca o perdea plictiseala între ei. El se temea cel mai mult ca această plictiseală să nu fie cauza despărţirii lor. Când erau aproape unul de altul nu aflau ce să-şi spue; când erau departe se doreau şi se căutau. Stările acestea se succedau regulat şi determinau bunele sau relele dispoziţii.

Cearta isbucni într'o zi, deodată, fără precedent.

Işi dăduseră întâlnire. Ea a întârziat. A aşteptat-o dar i-a reproşat. S'a supărat. Altă dată întârzia şi câte o oră şi nu-i adresa o vorbă rea. In prezent trebuia o destindere. De câteva zile situaţia dintre ei era extrem de încordată. A isbucnit ea şi s'au certat ca şi cum s'ar fi urât o viaţă. S'au despărţit fără să se fi împăcat. Peste câteva zile s'au întâlnit. Se căutau avizi unul de altul. N'au avut nimic să-şi explice. Erau fericiţi ca'n prima zi a cunoaşterii. Un timp nu s'au certat, dar au aflat iar de reproşat neatenţii, altădată neobservate, — gelozii inexistente şi cochetării inventate. In timpul certei se urau cu sufletul şi toate simţurile; era însă deajuns să treacă un ceas, două, ca să se dorească. Aveau momente, — când se blestemau fiindcă se cunoscuseră. Işi promiteau răzbunări, îşi jurau despărţiri şi totuşi paşii îi se întâlneau căci îi readucea în acelaş loc, aceeaş iubire. Intâlnirile începeau prin bucurii şi împăcare şi sfârşeau prin ceartă.

Voiau să nu se mai certe şi cu cât voiau mai mult cu atât se certau mai tare. Cu cât se certau mai tare cu atât le erau simţurile mai avide unul de altul. Se aşteptau şi-şi revărsau chinul unul asupra altuia. Trebuia să se sfârşească odată. Nu mai puteau suferi. Iubirea lor nu mai era iubire. Era ură, era sbucium. O pasiune nebună care-i apropia ca să-i chinuiască.

Păşiseră într'al treilea an al cunoaşterii. In nopţile lungi de nesomn şi întrebări frământate, fata se sbuciuma în patul ei feciorelnic căci sângele îi ardea în vine şi tâmplele-i svâcneau. Işi prindea formele tari în palme voind să sugrume vocea cărnii care-o tortura. In una din aceste nopţi găsi deslegarea certurilor dintre ei. Viaţa din trupul ei se cerea trăită. Fără să-l mai fi căutat îi veni răspunsul certurilor. Se înfioră. Adormi, chemând lângă ea pe cel sbuciumat de aceleaşi dorinţi. Hotărârea cea mare era luată.

Când s'au întâlnit a doua zi, nu şi-au adresat nici un cuvânt. Se lăsase în inimile lor o linişte odihnitoare, o pace adâncă. Nu s'au bucurat, nici nu s'au certat. In privirile lor ardea un foc mistuitor. Se prevedeau prăbuşiri enorme.

Au rătăcit câtva timp pe străzile pustii. S'au regăsit în câmp. S'au pierdut prin lanuri şi huceaguri.

S'au reîntors când înserarea pătase cu negru lumina zilei. Mergeau tăcuţi dealungul gardurilor cu uluci. N'auzeau, nici nu vedeau nimic. Citeai în mersul lor cucerirea vieţii. Erau satisfăcuţi. Trăia încă în ei spasmul adevăratei iubiri; iubirea cea mare care le chinuise sufletul şi corpul şi pe care n'au înţeles-o până într'un moment de supremă rătăcire a simţurilor.

Din ziua aceea nu s'au mai certat niciodată.

MIHAIL ŞERBAN

Bunicul

Bunicule,
Stăteai pe prispă abătut
Privind spre văi cum se'nserează.
Ce trist erai când te-am văzut
Că ochii-ţi lăcrimează!
Copil naiv, fără să ştiu,
Te-am întrebat nedumerit
— Bunicule, tu plângi? — Nu, e târziu
Şi-s tare obosit".
N'am înţeles atunci deloc
Răspunsul tău.
Dar azi când merg din loc în loc
Străin şi fără Dumnezeu
Pricep atât şi-aşa de bine
Că lacrimile 'n fapt de seară
Sunt mângâierea care vine
Dintr'un apus de primăvară...

ION PIRUCA

A apărut

Locul unde nu s'a întâmplat nimic

roman de MIHAIL SADOVEANU

Editura „Adevĕrul" Lei 60

CITIŢI TOŢI AZI SENZAŢIONALUL ROMAN:

RAZA PESTE ABIS

DE AGNES HARDER

în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —

Bucătăreasa

Mi-a scris prietenul meu din Nissa:

„Scumpul meu ! Pentru Dumnezeu, te rog să-mi faci un serviciu. Nevastă-mea a concediat-o pe Maria Ivanowna, și-acum caută o altă bucătăreasă, dar bine'nțeles, una incultă. Nici nu îți poți închipui cât am suferit cu această Marie Ivanovna ! Nici nu-ți mai spun, că trebuia să-mi curăț singur ghetele, să fac focul la cămin și să spăl vasele. Mă jenam să pun pe această femee inteligentă și delicată să facă de toate, ba încă pe una la care ne duceam să stăm timp îndelungat la moșiile sale din Orlovsk. Din cauza ei, nevastă-mea s'a extenuat de tot, în ultimul timp. Când Maria Ivanovna pleca seara la concert sau în vizită, amândoi ne luam la întrecere să-i călcăm rochia, combinezonul, să-i prindem ciorapii în cheutoare. Iar noaptea, nevastă-mea trebuia să stea la căpătâiul patului ei și să-i citească romane cu glas tare: Maria Ivanovna are vederea slabă, și s'a obișnuit să n'adoarmă decât cu lectură. Dragul meu, fă un anunț la gazetă, că la Nissa se caută o bucătăreasă absolut incultă. Poate că la voi, la Paris se găsesc asemenea femei. La noi, vai, nu găsești femei ruse cu mai puțin de cursurile academiei Bestujev".

Am citit scrisoarea prietenului meu cu atenție, am oftat, — și am făcut următoarea publicație:

„La o familie intelectuală din Nissa, se caută de urgență o bucătăreasă care să știe să gătească, să spele, să calce, să cârpească rufăria, să curețe ghete, să spele vase și altele. I se plătește drumul. Condițiunile stricte — să nu aibă nici o cultură".

Am dat adresa, am fixat ceasul de vizită și am început să aștept cu o senzație de amărăciune. Viața și așa e complicată și amară, — fără însărcinări străine, — și acum poftim de îndeplinește o misiune atât de delicată.

— Pot intra ?

— Poftim !

Prin ușa îngustă a odăii mele, pătrunse o femee dolofană, legată cu o basma înflorată, cu un pachețel în mână. Fața ei era roșie ca bujorul, sprâncenele — negre și dese, rochia largă, înflorată. Se părea că o țărancă autentică, plină de viață, a descins direct din pânzele lui Maleavinsk, umplând cu vegetația sa, peisajul trist și leșios al locuinței franțuzești.

Purta o rochie scurtă. In picioare, ciorapi de mătase de culoarea pielei. De, ce să-i faci ? Afurisita asta de modă a pătruns și până la ele.

— Bună ziua.

Mă salută, ridicându-și mâna în sus, apoi lăsând-o în jos, și făcând o închinăciune adâncă, până la pământ, din tot corpul.

— Doamna a venit pentru publicație ? — întrebai eu bănuitor, privind cu atenție pe femeea neintelectuală.

— Desigur că pentru publicație, fiule, desigur. Mi-au spus niște oameni buni c'aveți nevoe de o bucătăreasă, și eu aș putea, adică... Pot să gătesc, să spăl rufe, știu să fac de toate... Antilighenție n'am de loc. Noi suntem din prostime, din Reazansk. Iar bărbatul meu — e cazac, slujește la fabrica din Ren.

Oftă, își vârî mâna într'o pungă neagră, din care scoase un pumn de semințe de floarea soarelui și începu să le mănânce cu sgomot.

— Așaa, bine... — esclamai eu, ocolind femeea cu precauțiune, și privind-o din toate părțile. — Adică sunteți din Reazansk ? Imi place foarte mult Reazanskul. Ce întindere de loc și ce priveliști are !... Desigur c'ați semănat și secerat pe acolo ?

— Cum să nu ! Desigur, flăcăul mamei, am făcut și asta. Se întâmpla să înham pe Sivca-Burca, pe năzdrăvana Caurca, și plecam cu ea să albesc fierul de pământul umed. Iar împrejur ce minune! Ce belșug! Frumoasa auroră se aprindea în cer, pe când soarele se ridica majestos din pădurea mare, nesfârșită...

— Contesă ! — zisei eu cu asprime, apropriindu-mă tare de vizitatoare. — Lăsați glumele la o parte.

— Ce ?

— Contesă! Ce, n'ați citit oare că se cere o femee de rând? De ce-ați venit ?

— Eu ? — mă privi femeea cu uimire. — Ce contesă ? Ce v'a venit ?

Se îngălbeni, se întoarse și privi împrejur.

— Nu, nu vă uitați într'acolo, continai eu cu tărie. — Slavă Domnului, am o memorie foarte bună. Mi-amintesc perfect de bine cum mi-ați vândut șampanie la serbarea de binefacere din sala Goujon.

Ea mă privi fix, încruntând din sprâncene, și-și aruncă nemulțumită semințele înapoi în pungă.

— Da, e drept, — am vândut, — zise eu cu tristeță, scoțându-și din pachet o pălărioară mică modernă. Ce necaz ! Totuși, sunt curioși burghejii dv. din Nissa. Par'că nu le e tot una ori cine aș fi eu ?

Aruncându-mi un „bon-jour, monsieur", ea se întoarse în grabă și eși. Peste o jumătate de oră se auziră din nou bătăi în ușă.

— Se poate ?

De astădată toate au mers strună. A apărut o domnișoară modestă care a căutat să mă convingă că, deși a terminat liceul, totuși a uitat tot ce a învățat: cu ce este egală suma unghiurilor dintr'un triunghiu, ce înseamnează „pi", de unde izvorăște Amazonul, și cine a scris pe „Prâslea". A căutat să mă mai convingă mult și cu insistență, că între oamenii culți și cei inculți, nu există nici o deosebire, că acum există pretutindeni dreptul general de a alege, și chiar lucrătorii devin acum miniștri. Dar eu țineam morțiș una și aceeași. Prietenul meu are nevoe de o bucătăreasă iar nu de un ministru, iar eu nu-mi pot ridica plenipotența.

Abia peste o săptămână după ce refuzai și alte ofertante, îmi oprii alegerea la o bătrână simpatică, recomandată de un prieten bun. Fața bătrânei era aspră, zbârcită, cu câteva fire de barbă țepoase, și cu o voce răgușită. Iar când vorbea, adăoga mereu la fiecare frază, cuvântul „tac".

Ii cumpărai bucătăresei un bilet, o pusei în tren, îi dădui un avans, ca să aibă de cheltuială la drum până la Nissa. Și peste două săptămâni primii de la prietenul meu o scrisoare:

„Dragul meu ! Mă grăbesc să îți comunic că cu bucătăreasa a ieșit o neînțelegere, care, dealtfel, s'a terminat în bine pentru ambele părți. A reeșit, că bătrânica ta, nu e deloc o bătrână, ci un general de infanterie, un om foarte simpatic, cult și îndatoritor. Iși îndeplinește conștiincios și cu o preciziune uimitoare toate obligațiile sale din decursul zilei, iar în timpul serii, — eu cu el și cu Eugeniu Nicolaevici ne așezăm la masă și jucăm bridge. Iți mulțumesc foarte mult pentru serviciu. Dacă ai nevoe de ceva în Nissa, scrie-mi. Te voiu satisface întocmai".

A. RENICOV
Trad. de Maria Vavilina

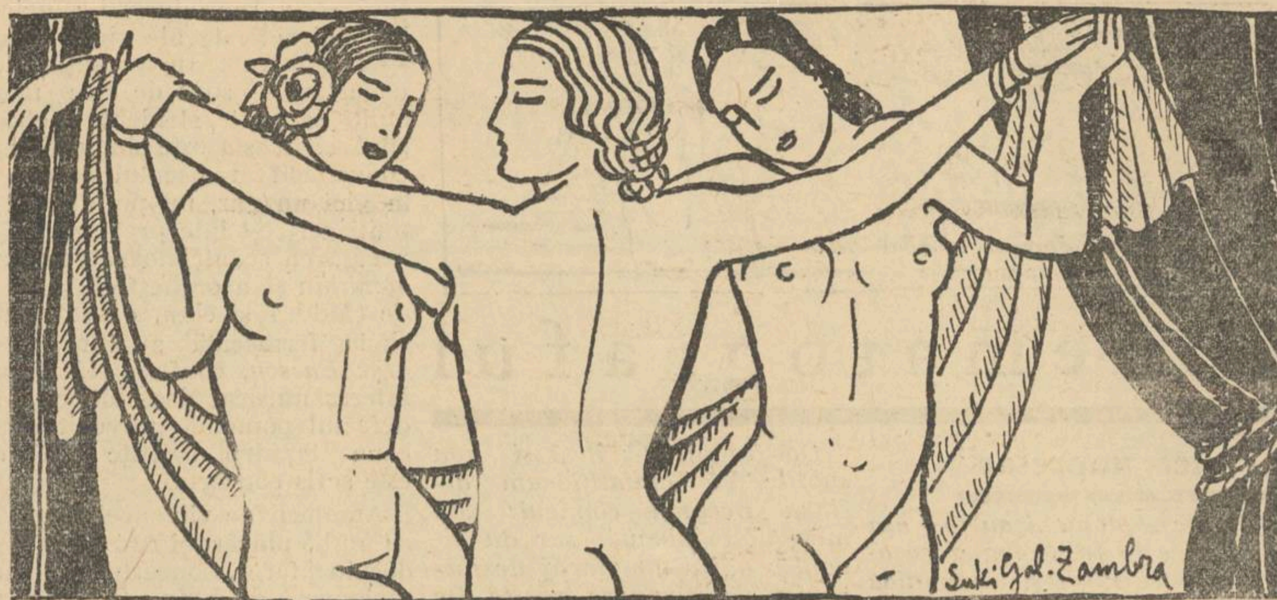
A apărut

Const. A. Stoeanovici
fost Președinte al comisiunei legislative a Adunărei Deputaților
— Avocat —
Dimitrie Ivăncianu
Jude-Președinte Trib. Ilfov. Delegat în ministerul Justiției
Const. C. Bălescu
— Avocat —
Eugen A. Barasch
— Avocat —
Un volum de 300 pagini

Reglementarea datoriilor agricole și urbane

Legea din 14 Aprilie 1933 comentată în comparație cu legile de asanare anterioare și adnotată cu expunerea de motive, desbaterile parlamentare, avizul consiliului legislativ, raportul la Cameră și Senat precum și cu textul proectelor și al legilor conexe

EDITURA „ADEVERUL" S. A.



Elementul tragic în satira rusă

Griboedov și Scedrin — Gogol și continuatorii săi — Grotesca lui Dostoevschi și exilarea lui Cernișevschi — Cehov și Caragiale

«Umorul este culmea inventivă a unei profunde sensibilități»

DOSTOEVSCHI

Spre deosebire de celelalte literaturi europene, literatura rusă, relativ tânără, a dat culturii universale pe cei mai mari scriitori satirici și o satiră specifică acestei literaturi, o satiră care în fond este dramatică sau tragică.

Pe când în celelalte literaturi scriitorii satirici au descris și ironizat oameni și fapte comice și ilariante prin însăși natura lor, pentru a amuza și distra, satiricii ruși prin atitudinea lor de a moraliza și educa, au râs suferind, pentru a-și ascunde astfel durerea și plânsul. Deaceea beletristica rusă nu numără prea mulți, umoriști, dar în schimb toți sunt de bună calitate.

Și atât e de adevărat că în satirele lor se ascunde o bună parte din tragediile istorice ale poporului rus, încât clasicul *Pușchin*, cînd *Gogol* i-a cetit faimosul său roman satiric „Suflete Moarte", în loc să ridă a exclamat adânc îndurerat:

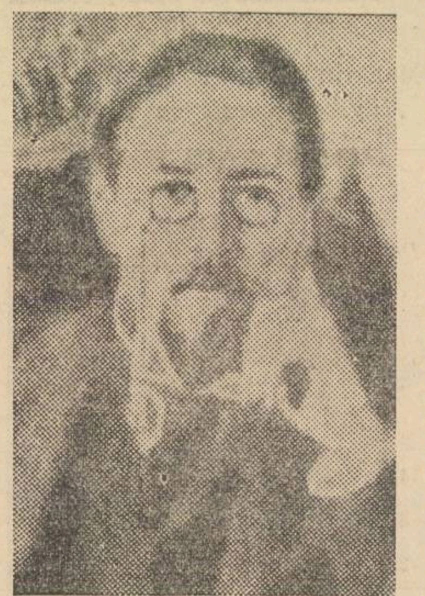
— *Vai, ce tristă e Rusia noastră!*

*

Unul dintre marii și clasicii satirici ruși, necunoscut nouă, este *Griboiedov*, autorul fabuloasei poeme teatrale intitulată în original „Vai de cel înțelept!" sau în traducere „Răul de a avea mult spirit" sau „Ințelepciunea procură durere".

Scrisă în vers clasic, subiectul acestei satire e foarte simplu și propriu zis lipsit de acțiune:

După o absență de trei ani petrecuți în străinătate, Ceazki se reîntoarce la Moscova de dragul verișoarei sale Sofia Tamusov, despre care află însă că a fost atrasă de



Anton Cehov

către lingușitorul și vânătorul de situații Molcealin; îndurerat că un ignorant i-a putut lua locul, fără a fi cel puțin animat de aceleași delicate și nobile sentimente, el părăsește casa unchiului său, renunțând, forțat la iubita lui.

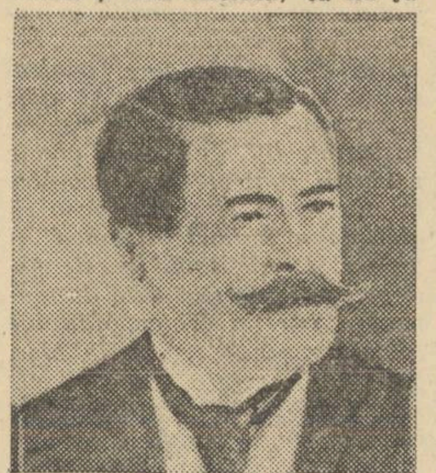
Un subiect aproape banal, și un conflict corespunzător unei drame. Dar totuși o satiră, și o satiră rămasă celebră în istoria literaturii rusești. Dacă în esența ei n'ar fi tragică, l'am putea compara pe *Griboiedov* cu *Molière*. Căci utilizând acest subiect simplist și dramatic, *Griboiedov* ne introduce în somptuoasele palate ale lui Famusov, tatăl Sofiei, unde se adună la petreceri și serate, toată nobilimea societății: prinți, senatori, epolete grandioase, înalți demnitari, — într'un cuvânt toți „stâlpii societății" cum ar zice *Ibsen*, oferindu-ne astfel o mare și caricaturală frescă a protipendadei moscovite depe la mijlocul secolului trecut.

Nobilul Famusov, care cade în mrejele lingușirilor lui Molcealin, nu este o creațiune imaginară. *Griboiedov* l'a copiat exact după natură: e chiar un strămoș al său, Alexe Griboiedov, rămas celebru în analele nobilimii din Moscova, pentru grandioasele baluri și serate pe care le organiza și care erau frequentate de înalta societate a pravoslavnicei capitale rusești.

Acest mediu aristocratic îl schițează *Griboiedov*, care a creat două figuri tipice: pe civilizatul Ceczki și pe incultul și mândrul Molcealin, tipuri care decenii întregi au fost date ca pildă, cum facem și noi bunăoară cu Nae Catavencu sau cu Rică Venturiano ilutrissimele figuri ale lui Carageale.

Această nobilime, marele satiric rus o zugrăvește plastic și sarcastic — cu ascunsă întristare în suflet — așa cum își risipește traiul și averea în trândăvie și chefuri, în baluri și serate, la joc de cărți și aventuri amoroase, femeile lor fiind absorbite de toate extravaganțele luxului și ale modei, și de lectura romanelor sentimentale de amor și adulter — niște veritabile „prețioase ridicole".

Pentru această nobilime nu există o altă lume și o altă preocupare mai demnă și mai serioasă; ea nu ju-



Caragiale

decă pe om decât după cadastrul.... sufletelor omenești pe care le stăpânește ca robi — e epoca sclavajului — și după medaliile decorative pe care le poate arbora pe piept.

Acest mediu, stâlpii.... putrezi ai societății, Griboiedov îl satirizează amarnic, cu ironie fină și dureroasă, biciuind ignoranța și strigând prin gura lui Ceazki:

— „Luați pildă dela popoarele civilizate. Luați pildă dela chinezi care își adună tot ce e mai bun dela popoarele culte!".

Ca și Ceazki *Griboedov* suferă în mijlocul acestei inalte societăți pe care în înțelepciunea sa n'o suportă. Deaceia satira sa e tragică — căci... „înțelepciunea produce durere".

*

Un alt satiric de aceeași forță creatoare și al cărui nume a apărut și pe la noi, rar de tot ce e drept, e scriitorul *Salticov-Scedrin* care succede pe *Griboiedov* după câteva decenii. Cași acesta *Scedrin* se folosește de arma tăioasă și distrugătoare a satirei pe care o îndreaptă împotriva clasei suprapuse în epoca de emancipare a țărănimii din sclavie. Opera sa este deci o cronică fidelă a acestei epoci.

Scedrin a fost apreciat de criticii săi, contimporani, ca un spirit galic și unul dintre cei mai mari satirici. Deaceea el a și fost, în timpul activității sale literare, cea mai mare victimă a cenzurei rusești: poate trei părți din creațiunea sa a fost suprimată de cenzură pentrucă și el la rândul său, prin umorul, caricaturizarea și ridicularizarea sa a lovit, a biciuit, a distrus ceiace această cenzură ținea să apere...

Scedrin a ironizat tipuri din toate straturile sociale: nobili și burghezi, curtizane discrete și publice, intelectuali și pseudo-intelectuali, militari, ingineri, avocați, oameni de afaceri, bancheri, cămătari, țărani și „culaci" dela țară, care fără pic de milă și de omenie exploatează prostia țărănimii și a mujicimii rusești.

Satira lui Scedrin e oglinda epocii din Rusia. Ea nu e moralizatoare ci critică și istorică. Pentru ascuțimea ei cu care a tăiat ca în carne vie, zugrăvind în tonuri vioaie și luminoase tablouri triste și sumbre, *Scedrin* s'a trezit într'o bună zi cu o echipă de jandarmi veniți la locuința sa din Petersburg, spre a-l ridica și a-l transporta la Viatca, unde cu un deceniu mai înainte fusese deportat și *Alex. Heizen* pentru opera sa revoluționară „A cui e vina ?"

Aicea a cunoscut *Scedrin* viața posomorâtă a micii provincii pe care a satirizat-o într'un ciclu de „Schițe guberniale" care au provocat senzație la apariția lor în „Curierul" criticului *Katcov*.

Scedrin a mai scris „Istorisiri nevinovate", „Micimile vieții", „Istoria unui târgușor", „Satire în proză" opera sa de căpetenie, astăzi de istorică prețuire, fiind „Dinastia Galoiev", satiră dramatică în care glasul său de predicator vibrează ca un cor falnic care cântă, impresionant, durerea unui neam de robi.

*

Elementul dramatic se găsește și în faimoasa poemă satirică a lui *Necrassov* „Cine trăește fericit în Rusia ?" sau în sclipitoarele nuvele satirice ale lui *Gogol*, și mai ales în opera sa de caricatură și ridicol „Suflete moarte", unele din schițele sale fiind traduse și la noi, iar satirele sale teatrale „Revizorul" și „Cartoforii" fiind reprezentate și pe scenele românești.

Deasemenea găsim triste pagini satirice în operele lui *Gontșarov*, *Grigorovici* și *Ostrovschi*, deși romanele sau piesele lor sunt construite pe un fond dramatic, — ei fiind, cronologic vorbind, continuatorii lui Gogol.

Dar formidabilul, misticul, ortodoxul și genialul *Dostoevschi ?* N'a scris și el pagini satirice și chiar umoristice ?

Acest gen el l'a cultivat în primele faze ale creațiunilor sale. Chiar în timpul exilului său în Siberia, *Dostoievschi* a scris, la 1859, nuvelele de o mai mare extensiune „Visul unchiului" sau „Cronica orașului Mordasoff", „Moșia Stepanșicovo", iar mai înainte alte schițe umoristice, precum și admirabila și alegorica grotescă „Crocodilul", sub forma unei istorisiri fantastice, în genul „Nasului" lui *Gogol*, în care face aluzie transparentă la arestarea lui *Cernișevschi* persiflând caustic starea politică-socială și economică din Rusia.

Tăioase și dureroase pagini satirice în care misticul ortodox zugrăvește figuri și tablouri specifice poporului său, găsim și în marile sale romane, cronica cea mai vie și mai fecundă pentru cunoașterea Rusiei.

Un satiric mai modern, în ale că-



Dostoievschi

ruia numeroase schițe, nuvele, romane și piese de teatru se oglindește Rusia contemporană înainte de răsboi, e *Cehov* pe care pentru geniul său, pentru spiritul său de observație, pentru arta de a caracteriza oamenii și de a pătrunde în sufletele lor, îl putem compara, cu multă îndreptățire, cu *Caragiale, marele nostru satiric* care, *dramaturg* fiind, a scris „Năpasta", „Făclia de Paști" și „Păcat". De altfel, pentrucă și în sarcasmul său sensitiv e multă dramă, el a și fost considerat de unii ca fiind înrâurit de literatura rusă — și cu deosebire de *Dostoevschi.*

In această privință putem da însă un exemplu mult mai just: este satiricul, marele satiric *Șalom Alechem* care scriind în limba idișului, este, cu toată originalitatea sa specifică, un produs al școalei literare satirice din Rusia și care, fără pic de exagerare, poate fi așezat în rândul satiricilor amintiți.

Dacă unii dintre acești scriitori satirizează individul și alții societatea, nici unul nu ironizează din ură, ci din iubire pentru omenire și cultură. Precum iubirea inviorează sufletul, tot astfel umorul, satira, consolează durerea.

Deaceea genialul *Dostoevschi*, marele îndurerat și pătimitorul întregii suferințe a poporului său, a fost și un mare satiric.

Literatura sovietică are oare scriitori satirici de talia celor amintiți?

Il știu doar pe *Avercenko* de un fin spirit polemic, care a persiflat ...noua organizare socială din patrie, dar strivit de cenzură a fost nevoit s'o părăsească ca să moară aiurea, în tristă pribegie.

C. SATEANU

KARL ETLINGER

Increderea

La douăzeci de ani zise tatălui său:

— Bunele dumitale povețe nu se potrivesc cu firea mea. Prea îți inspiră neîncredere în oameni, prea te pregătesc pentru viitoare deziluzii în viață. Eu am încredere în omenire; cred în intențiile bune ale oamenilor. Dacă viața ți-a fost un lanț nesfârșit de experiențe triste, vina trebue să fie a d-tale, tată! Eu simt în adâncul sufletului meu că totuși există ceva în care trebuie să ai încredere în scurtul drum al vieții. Și acel ceva e bunătatea firii omenești. Deci, păstrează-ți bunele d-tale sfaturi și lasă-mă pe mine să mă avânt liniștit în ceeace d-ta numești „ruina" mea!

El își sărută tatăl, îi mângâiă obrajii și-și zise în gând: „Sărmanul meu tată!"

Se duse apoi la niște prieteni.

La treizeci și patru de ani, el se adresă soției sale:

— Desigur că e dureros să fii înșelat de toți prietenii! Dar tocmai Alexandru, pentru care ași fi sacrificat ultimul ban — tocmai el să fie acela care să mă trădeze pentru un blid de linte! Dar o să treacă și asta, căci te am doar pe tine! Și apoi, în lumea asta nestatornică nu mai poți avea încredere decât în iubirea soției tale. Lasă-mă să-ți sărut frumoșii tăi ochi albaștri!

Și-i mângâiă obrajii, gândindu-se: „Sunt cel mai bogat om de pe lume. Sunt cel mai fericit dintre muritori!"

La patruzeci și cinci de ani, el spuse cățelușului său:

— Azi se împlinesc trei ani de când ne-a părăsit Liana. Vai, și cum și-a bătut joc de mine la plecare. Desigur însă că trebue să fi ajuns foarte nenorocită. Și cât am iubit-o, și ce nu i-am făcut pe plac! Dar lipsa de credință e în natura femeii. Dacă nu te-aș avea pe tine, dragul meu cățeluș, ași fi singur pe lume. Da, da! In această lume plină numai de fățarnici, voi, animale credincioase, sunteți singurele făpturi în care mai pot avea încredere! Te iubesc. Te iubesc mult de tot.

Mângâiă cățelușul și-i dădu o bucată de zahăr.

La cincizeci și cinci de ani el privea îngândurat capul de marmură al lui Apollo, depe biroul său:

— Eri, — începu el — l-am revăzut pe stradă. M'a recunoscut și a sărit la mine. Dar s'a înapoiat la noul lui stăpân, lăsându-mă din nou singur. L-ași putea cere înapoi, căci mi-a fost furat — dar pe semne că-și iubește noul lui stăpân mai mult decât pe mine.

Câte se povestesc despre credința animalelor — sunt toate numai basme. Numai în voi, lucruri neînsuflețite, mai poți avea încredere. Cine te va fi creiat, frumos cap de marmoră? Să fi suferit oare și el tot atât cât am suferit eu?

Mângâiă marmora rece și o sărută.

La șaizeci și șapte de ani muri, în urma unei sincope. Printre alte rămășițe a fost găsită hârtie pe care se puteau ceti următoarele:

„E foarte ciudat, încep să cred în oameni. Simt că voiu iubi mult omenirea dacă îmi vor mai fi hărăziți câțiva ani de bătrânețe lipsită de dorințe.

Azi am zărit un copil, care —

In mijlocul acestei fraze l-a surprins moartea.

Rude îndepărtate își împărțiră moștenirea binevenită. Un singur pachețel mic fu aruncat; cuprindea: o poliță învechită de ani de zile, semnată de un oarecare Alexandru, o buclă de femeie, o sgardă și fărămiturile unei statui de marmoră.

Din jurnalul unei femei cinstite

...Am patruzeci de ani și sunt o ruină la vârsta când altele încep o a doua tinerețe. M'am măritat la optsprezece ani. Crescută în mijlocul micii burghezii — educația mea a fost „perfectă". Inainte de căsătorie n'am zâmbit și n'am privit pe nici un alt bărbat; așa mi s'a spus de mică: „Asta nu se face"... Măritată, n'am trăit decât în funcție de bărbatul meu; nici odată n'am avut o ideie, un gust propriu... N'am disprețuit cochetăria și natura nu m'a lipsit de acest instinct. N'am fost însă nici odată cochetă, pentrucă societatea noastră condamnă femeia care caută să placă... Femeile noastre aprobă o modă, atunci când s'a demodat... N'am cunoscut micile plăceri ale flirtului; nu mi-am înșelat bărbatul. Lumea, care intră în casa noastră, nici nu mă ia în seamă. Bărbații — după recele și ceremoniosul salut — nu-mi mai aruncă nici o privire; probabil că mă cred mărginită și fără suflet.

...Soțul meu e un „soț ideal"... De ani întregi, de când viețuim împreună, nu-i pot imputa nici o mojicie. A fost întotdeauna perfect gentleman cu mine, dar nici odată nu s'a întrebat ce o fi în sufletul meu, în simțurile mele. Totuși, eu l-am iubit cu toată puterea tinereții, a cărnei pedepsite... da, pedepsite, flagelate de dorințe netrăite, care au uscat-o, au distrus-o...

O, soțul meu, corect în viața de toate zilele, rămâne tot atât de corect și în îndeplinirea „datoriilor conjugale". Se înțelege, în lumea noastră „cum se cade", bărbatul își respectă soția; nebuniile, elanul pasiunii sunt pentru amantă; ele n'au ce căuta în patul legitim...

Și ce îngrozitoare este suferința unui corp pasionat dar disprețuit. N'am fost urâtă, totuș. Aș fi putut aprinde patimi... căci frumusețea e în funcție de dragoste. Dragostea dă acel „ceva", care atrage; când dragostea nu luminează un chip, el nu inspiră nimic...

...Cine ar bănui nebuniile care trec prin mintea unei femei cinstite!...

Intr'o zi, exasperată de aceste lupte inutile, am căutat să trăesc o clipă, viața unei femei care iubește. Mi-am închipuit că am o întâlnire. Am cumpărat — pe furiș — o cămășuță străvezie, cu funde și mii de dantele — așa cum n'am purtat nici odată, căci o femeie cinstită nu îmbracă asemenea „orori" — chiloți fini și ciorapi scumpi. M'am închis apoi în camera mea, m'am îmbrăcat cu cele cumpărate, m'am fardat — pentru prima oară — și, toată după amiaza am stat în fața oglinzei, care mă reflecta dela cap la picioare. Mi se părea că am în față, o femeie necunoscută, pe care o invidiam și o admiram din tot sufletul. Ce picioare perfecte; ce sâni obraznici, ce brațe rotunde și cum ar mai atrage sărutările, pielea asta mată, catifelată și caldă... Ce bărbat i-ar fi rezistat?.... Nu, asta nu puteam fi eu; — și, când m'am convins că totuș eu eram, — am izbucnit în lacrimi. Cu capul în perne, am gemut disperată: „Ce folos! Ce folos!..."

...Da, am un soț, dar cât loc ocup eu în viața lui? Un funcționar necesar, conștiincios, pe care îl prețuesc — atâta tot!... Dacă l-aș fi înșelat, poate m'ar fi remarcat, ar fi observat că sunt frumoasă, că pot simți și naște patimi. Din principiu, m'ar fi gonit — așa cere morala — dar nu m'ar fi uitat ușor; m'ar fi dorit, așa cum nu m'a dorit nici odată, ca soție cuminte.

Avem un prieten a cărui soție a fugit cu amantul. Deseori îl aud:

— „Ticăloasa, cât m'a chinuit! Dar s'a isprăvit. Nici nu vreau să-i mai aud de nume!"

Cum îi mai tremură vocea când îi rostește numele. Nu vrea să mai audă de ea, dar de fiecare dată aduce vorba tot de ea.....

— „Iți închipuești — se adresează bărbatului meu. — îți închipuești tu ce chin e să-ți pui mereu întrebarea asta: unde o fi acum? Desigur, în brațele lui... Știi tu ce tortură e asta?

— Zău că nu ! — îi răspunde el, învăluindu-mă într'o privire de jignitoare siguranță.

...Da, are dreptate — eu nu i-am dat asemenea sensații... și deacum nici nu i le-aș mai putea da... Voi muri femeie cinstită...

Annie de Pène

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria: „Heidelbergul de altădată"

Piesă în 5 acte de W. Mayer Forster

Povestea prinţului moştenitor student, Karl Heinz, a fost reluată de teatrul Regina Maria.

In acest nestabil şi sbuciumat prolog de primăvară, cu realităţi atât de crude şi teribile, aducerea pe scenă, a unei lumi ca aceia a „Heidelbergului de altădată", e bine-venită.

Viaţa studenţească de astăzi, cu preocupări — în cea mai mare măsură — diferite de ceia ce se poate numi activitate studenţească, e o stare trecătoare şi anormală, nu numai în viaţa unui popor, dar chiar în viaţa celor ce o trăesc. Revăzând această minunată piesă, am încercat cea mai acră durere, când gândul ne-a purtat, uneori, la ceiace se petrece astăzi...

Textul „Heidelbergului de altădată" nu poate fi încadrat, în formele fixe şi rigide ale genului dramatic. „Heidelbergul" nu e nici dramă, nici comedie. E o înfrăţire de vibrant sentimentalism cu un tragism emoţionant. E o poveste cu bucurii şi viaţă exuberantă, cu dureri ce-ţi strâng inima şi-ţi umezesc ochii. Un imn al dragostei tinereşti şi al adevăratei vieţi studenţeşti—a acelei vieţi, pe care numai imaginaţia, amintirea, sau reveria ne-o poate întruchipa. E atâta omenesc, atâta etern uman, în această piesă, încât cu tot ritmul, sgomotos şi acefal, al vieţii actuale „Heidelbergul de altădată" a smuls — ca şi cu ani în urmă — lacrimi calde ivite în colţ de geană şi a făcut să vibreze intens inimile tuturora.

Heidelbergul de altădată îl implorăm nu numai noi; îl caută chiar şi Karl-Heinz, care revenind după o absenţă de doi ani, rămâne decepţionat de noua viaţă, mai puţin sgomotoasă şi mai puţin veselă şi captivantă ca odinioară. Numai drăgălaşa Ketty, cu care a încercat prima lui idilă amoroasă, a rămas păstrătoarea în întregime a farmecului de altădată.

In goana vieţii, zile odată trecute, ni se par mai uşor de trăit, le privim cu mai multă bunăvoinţă; uneori facem chiar încercarea de a le readuce; ca prin minune însă—savoarea lor a dispărut. Toţi am voi să trăim din nou un moment drag din viaţă; — cine ştie însă — câte decepţii n'am încerca cu această retrăire? Karl Heinz doreşte să mai trăiască câteva clipe din viaţa de student, dar nu reuşeşte... Viaţa e cu totul alta, oamenii s'au schimbat, studenţii nu mai sunt cei de acum doi ani. De aceia spuneam mai sus, că nu numai noi, ci însuşi Karl Heinz, vrea Heidelbergul, aşa cum l-a cunoscut în primul şi singurul an al studenţimii: Heidelbergul de *altădată*.

Textul acesta simplu în aparenţă, în fond atât de complex şi bogat în stări vii şi etern omeneşti e cea mai frumoasă şi admirabilă evocare a unor timpuri, din nefericire, pentru moment, dispărute în parte.

Karl Heinz, prinţul moştenitor, ţinut strâns de protocolul dela curte şi care, odată ajuns la Heidelberg, cunoaşte şi trăeşte adevăratul sens al tinereţii, a fost interpretat de d. *Tony Bulandra* cu atâta sinceritate, subtilitate, eleganţă şi tinereţe — încât ne exprimăm din nou temerea, ca cei 30 de ani de teatru pe care i-a sărbătorit, să nu fi fost o farsă. A ştiut să fie elevul supus al doctorul Juttner şi studentul ştrengar cu şapca „la-o-parte" şi îndrăgostit de Ketty ca şi suveran serios şi impunător.

In rolul gingaşei Ketty, nepoata cârciumarului din Heidelberg, d-*na Elvira Petreanu* a pus tinereţe, farmec copilăresc, entuziasm, timiditate şi resemnare. Cu toate că sare sprinten pe scenă, are totuşi ceva masiv în mişcări, care ar putea fi corijat. Strigătul de despărţire, dela sfârşitul actului al III-lea, e răguşit, alarmant şi prea puternic.

Doctorul Juttner, bătrânul profesor al lui Karl Heinz, fost şi el student la Heidelberg, a fost întruchipat de d. *Ion Talianu*. Dela comicul gras cu care ne obişnuise întotdeauna, iată-l pe d. *Talianu* într'un rol de bătrânel simpatic şi înţelegător, în care comicul fin se 'mpleteşte cu duiosul. D. Talianu nu e deci numai actorul de humor irezistibil ci în scene de puternic lirism ştie să 'nduioşeze până la lacrimi. Interpretarea d-sale se ridică la rangul de adevărată *creaţiune*.

D. *Maximilian* a desfăşurat toată gama talentului său de comic, în servitorul Lutz, supus faţă de stăpân, arogant faţă de cei mici.

O menţiune bună pentru d. *V. Romano*, eternul servitor, care cu mijloace simple ştie să scoată în evidenţă un rol secundar.

D. *I. Storin* a fost un ministru — ca întotdeauna — rece, masiv, hotărît şi impunător.

D. *Ionel Ţăranu*, într'un rol mai mult mut, a nuanţat, prin gesturi, mimică şi joc de scenă excepţional, stările sufleteşti ale chelnerului Kellerman.

D-nii *Finţi* şi *Chr. Eterle* au fost doi studenţi tineri şi ştrengari.

Toţi ceilalţi interpreţi au contribuit, cu talentele şi mijloacele lor personale la întregirea unui ansamblu rar întâlnit.

Foarte reuşit şi sugestiv este decorul, din actul al II-lea, reprezentând o vedere generală a Heidelbergului, cu podul peste Nekar. Inserarea, cu aprinderea luminiţelor pe deal, e minunat redată.

Figuraţie bogată, cântece frumoase şi duioase (mai ales cel din actul V) au completat farmecul paradisiac al acestui text plin de atâta adevăr, simţire şi sinceră emotivitate.

LIVIU FLODA

Cinema şi Music-hall

Cinematograful „Marna" anunţă pentru această săptămână un program excepţional. Extraordinara tragedie „Omul care n'a ucis" (înfrângerea viciului), film care a luat premiul întâiu la concursul internaţional la Milano, interpretat de aşii filmului american şi german, — un film care poate fi văzut şi admirat de mic şi mare, tânăr şi bătrân, şi a cărui acţiune interesează şi impresionează, storcând lacrimi tuturor.

Această realizare este în acelaş timp educativă şi aduce pe scenă, sufletul bun, înţelegător şi înduioşător al unui copil care îmblânzeşte şi aduce la realitate o bandă de criminali.

Filmul este tot timpul acompaniat de o muzică înduioşătoare.

Programul este complectat cu ultimul jurnal Fox şi o nouă revistă de actualitate jucată de artişti fruntaşi ai scenelor de revistă: Niculescu-Buzău, N. Stroe, Cleo Dragomirescu, Dan Demetrescu, Coca Motaş, I. Niky. O trupă de balet, decoruri noui şi fastuoase şi numere noui de music-hall.

Cu tot programul excepţional cinematograful „Marna", deşi are una din sălile cele mai frumoase din Capitală, a redus preţurile la 20 şi 30 lei.

Cea mai bună recomandare *a volumelor apărute în* **Editura „Adeverul"** *o constitue numele autorilor editaţi:*

C. STERE: In preajma Revoluţiei
Vol. I Smaragda Theodorovna — Lei 80.—
„ II Vania Răutu — Lei 80.—
„ III Lutul — Lei 80.—
„ IV Hotarul — Lei 80.—

LIVIU REBREANU: „Răscoala"
Vol. I Se mişcă Ţara — Lei 80.—
„ II Focurile — Lei 80.—

I. MINULESCU: 3 şi cu Rezeda 4 — Lei 50.—
I. ST. IOACHIMESCU: Ţărani şi Târgoveţi — Lei 40.—
H. de BALZAC: „Evreul" — Lei 60.—
TARASOFF RADIONOFF: „Ciocolata" — Lei 40.—

De vânzare la toate librăriile



Cinematograful

„Malec impresar"

Puţine săptămâni au fost aşa de sărace în filme bune ca aceea dintre Paşti şi Duminica Tomei. Vre-o 4 comedii muzicale cu şi fără Marta Eggert, apoi „Cei Trei Muşchetari" jucaţi de actori francezi şi — ca singur film bun — un „Malec Impresar".

Buster Keaton face aci pe un profesor privat-docent, dezarmat în viaţă, foarte parlamentar în expresii şi delicat în sentimente. O seamă de împrejurări coincidente fac pe profesor să finanţeze o revistă pe Broadway, jucată de nişte bieţi actoraşi de provincie fără pic de talent, la care se adaugă un întreg inventar viu de „girl"-e standard. Utopismul lui Malec îi face să intervină mereu pe scenă în timpul reprezentaţiei, dând astfel naştere la situaţiuni extrem de comice (mai ales că publicul revistei e încredinţat că „aşa e piesa").

Dar am pomenit de toate astea nu pentru originalitatea ideii. Asemenea quiproquo-uri sunt banale în teatrul şi filmul comic. Noutatea stă în altceva. Ni se reprezintă în mod perfect atmosfera de banalitate exasperantă a unei reviste new-yorkeze, unde picioarele fetelor sunt de o anatomie desăvârşită şi unde strălucirea ploilor de poleială, orgiile de zăpadă artificială, bogăţia costumelor şi ingeniozitatea maşinelor pentru trucaje diverse, — toate acestea ocupă aşa de complect spaţiul şi timpul disponibil, încât nu mai rămâne nici-un interval liber pentru talent şi pentru noutate.

Patruzeci de dansatoare care, prin perfecţia picioarelor, se neutralizează una pe alta aşa cum îşi anihilează efectul cei nu ştiu câte zeci de Hohenzollerni de piatră, toţi absolut la fel, de pe Siegesallee la Berlin. Şi apoi spectatorul are tot timpul impresia că frumuseţea fetelor nu rezultă nici din vre-un merit al fetelor, nici chiar din meritul aceluia care le-a adus, ci pur şi simplu din posibilitatea obiectivă *de alegere: la New-York se pot aduna, în carne şi oase precum şi prin fotografie, o sută, o mie, o sută de mii de fete frumoase: n'ai decât să telefonezi unde trebue, sau să dai un anunţ. Societatea e astfel aranjată acolo încât negustorul având nevoie de această marfă, o găseşte când vrea şi câtă vrea. Meritul lui e nul. Meritul mărfii deasemenea. Singurul merit aparţine* pieţii în sine. *Şi din această situaţie obiectivă se degajă pentru spectator un sentiment foarte curios, ambigu şi mai degrabă dezagreabil, sentimentul că toată această frumuseţe fizică în doză masivă este o afacere ce nu conţine într'însa nimic, dar absolut nimic de natură estetică.*

Este ceva falş-artistic asemănător cu echivocul care există în expresii ca „une belle qualité" atunci când se aplică la mazăre sau la sulfat de cupru.

Am insistat puţin asupra acestor lucruri pentrucă impresia de comerţ pur *care se desprinde din super-revistele de „fast-lux" dau acestora o anosteală foarte caracteristică, o nesărătură care nu seamănă cu aceea a altor lucruri (sunt doar sute de lucruri pe lume care n'au haz).*

Şi acum să revenim la Malec. Pe fondul de plictiseală aurită al unei reviste de tip Broadway, se proiectează, ca ceva viu şi nou, ca ceva bogat în elan şi în invenţiune, tot ansamblul de pozne involuntare ale profesorului Malec. Iar spectatorului (nu numai celui din Bucureşti, dar chiar celui din film) de odată i se posomorăşte faţa şi îi piere tot cheful oridecâte ori se întâmplă ca revista să se desfăşure aşa cum trebue, aşa cum fusese scrisă. In schimb de îndată ce Malec intervine, publicul se re-linişteşte, figura i se destinde şi gura i se despică într'un surâs larg de satisfacţiune.

Dar lucrurile-s încă şi mai subtile. Vă amintiţi cum definea Bergson comicul: „du mécanique plaqué sur du vivant"; adică un placaj de mecanică pe ceva care trăeşte. De ce râdem când cineva cade? Pentru că în momentul căderii, trupul omului încetează de a mai fi un organism suplu capabil să se adapteze la situaţii de echilibru dificil şi să iasă cu bine din asemenea încurcături; corpul omului atunci redevine o massă materială ascultând ca atare de legi pur fizice de gravitaţie, densitate, volum, etc....

Şi acest amestec de mecanică inanimată şi de lucru însufleţit constituie combinaţia curioasă cunoscută în limbaj subt numele de Comic.

In cazul filmului lui Malec avem o aplicare foarte originală a legilor comicului. Ceeace-i acolo mecanizat, stereotipat, este revista tip Broadway, producţia standardizată, înţepenită în canoane pe veci automatizate. Iar suflul de viaţă care contrastează cu aspectul trist şi mort al revistei sunt peripeţiile acrobatice ale lui Malec. Or, aceste peripeţii sunt ele însile comice în sine, căci şi ele au acea rigiditate a tumbei stângace şi ţapene. Decât, toate aceste poticneli şi toate gesturile de manechin ale lui Malec, adunate toate împreună, dau, în bloc, ceva eminamente viu, căci ele simbolizează în ansamblul lor imensa bună voinţă şi naivitatea creatoare a unui om de treabă pentru care fiecare pas în viaţă e o problemă şi o noutate vrednică de reflecţiune.

In două cuvinte, în filmul lui Buster Keaton se obţine comicul prin mijloace la rândul lor comice în ele însile. Este, ca să ne exprimăm matematic, un comic de gradul al doilea, aşa cum, în petrol, din produse rafinate se extrag altele şi mai rafinate încă, pentru care cele dintâi au servit doar ca simple materiale.

Pentru toate aceste motive „Malec Impresar" este printre filmele bune ale acestui actor.

Reamintim de asemeni că este un „film de gaguri", gen extrem de greu, în care nu pot reuşi de cât mari artişti ca Charlot, Harold Lloyd şi alţi câţiva foarte puţini.

Despre celelalte filme ale săptămânii am spus deja că nu se poate spune nimic. Nici măcar rău.

D. I. SUCHIANU

DISCUL

Alte plăci

Nu trebue să fim deloc recunoscători companiilor de înregistrări, care iau vacanţe lungi, în ceeace priveşte imprimarea altor muzici, decât cele de „jazz" sau muzică uşoară. La noi în ţară, cel puţin, muzica simfonică, instrumentală sau de orchestră ajunge, rareori, într'o infimă proporţie, faţă de aceea cu bubuit de tobă, trâmbiţat de saxofon şi şolticării de diseuri, toate croite în aceeaşi formă din aluat acru şi desgustător şi din drojdie respingătoare.

Pe lângă „Dublu concert în re minor" de Bach — despre care am vorbit de curând şi care a fost răsplătit, în urmă, cu premiul „Candide" instituit de revista pariziană cu acelaş nume — pentru cele mai bune plăci ale anului, — His Masters Voice mai prezintă „Concertul în re major" de Mozart (DB 1735-38). Concertul se bucură din nou de interpretarea maestrului *George Enescu, de* astă dată ca şef al orchestrei, şi *Yehudi Menuhin* ca solist. Rezultatul e strălucit. O singură obiecţiune se poate aduce, în ceeace priveşte problema întotdeauna grea — nesoluţionată încă — a reproducerii sunetelor mai ridicate ale viorii care — înregistrate în condiţiunile de astăzi — sunt de cele mai multe ori urâte, stridente şi obositoare. Acesta este singurul inconvenient al discului de care, în nici un caz, nu pot fi învinuiţi cei ce-l interpretează. Executarea scânteietoare a lui *Menuhin* şi a orchestrei, pline de căldură şi elan, de sub bagheta fermecată a d-lui *George Enescu,* conferă plăcii un interes musical deosebit, cu tot defectul pomenit, provenit din caua texturii ascuţite în care este scris concertul.

Amatorii de violoncel ascultă cu multă plăcere şi cu interes de documentare „Concertul pentru violoncel" de Lalo (Columbia LF×282—84) în care d. *Maurice Maréchal* pune, în slujba unui text cald şi melodic, toată autoritatea talentului şi toată puterea de mânuire a arcuşului.

In condiţiuni foarte bune de înregistrare *Columbia* oferă *Uvertura la Tannhauser* înscrisă pe 4 feţe de disc. Deşi nu e prima înregistrare ce se face acestei uverturi, totuşi aceasta din urmă, pe care ne-o dă Columbia, întrece cu mult ediţiile mai vechi ale diverselor case. Orchestra *Concertgebonnd,* sub direcţia lui Mengelberg, este admirabil prinsă pe disc, dându-ne astfel, din magistrala pagină a lui Wagner, un exemplar unic, datorit în aceeaşi măsură şi artiştilor şi tehnicienilor (Col. LF×276—77).

L. Fl.



Centenarul lui Brahms

In lumea muzicală se vorbeşte actualmente de Brahms. Se împlineşte un secol de la naşterea sa (7 Mai 1833).

De origină nordică, Brahms se stabili la finele vieţii sale la Viena, unde se găseşte mormântul său alături de Beethoven şi Schubert, în cimitirul fundat de Carol Lueger, vestitul primar al Vienii.

Opera lui Brahms cuprinde 121 piese, printre care 4 simfonii celebre, două concerte pentru pian şi orchestră, cunoscutul concert pentru violină şi orchestră (op. 77) apoi o serie de compoziţii cuprinzând toate genurile muzicale, afară de muzică de operă.

Criticii şi numeroşii admiratori îl compară cu *Bach* şi *Beethoven: cei trei B.*

Nimic de semnalat din biografia sa. Departe de a avea o viaţă interesantă ca Beethoven ori Mozart, Brahms îşi petrecea zilele în solitudine, plimbându-se adesea ori, ca şi Beethoven, în regiunea atât de poetică care se găseşte în jurul Vienii.

Muzica sa, neapreciată la început, are o factură greoae, bine cizelată şi bogată în formule şi armonii, — ea a pătruns graţie culturii pe care a dobândit-o omenirea prin apariţia lui Beethoven şi Wagner.

Cele 4 simfonii ale sale, opere de o importanţă tot aşa de mare ca ale lui Beethoven, alternează în diverse concerte cu cele 9 simfonii ale Titanului. Căci marele compozitor german a păstrat caracterul oraşului sau natal — Hamburg — rămânând în nota justă germană, care caută să facă opere grandioase, colosale, explorând în acest scop, fără multă convingere, pasiunea omenească, pe care o priveşte mai mult ca ceva necesar operelor artistice pe care le compune.

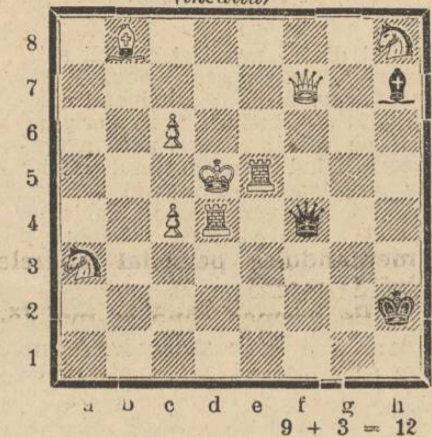
Toată muzica sa este mai puţin expresiunea unei personalităţi; în ea găsim însă un material bogat cu care clădeşte construcţiile cele mai sonore, producând acelaş efect ca muzica cea mai profund gândită.

Brahms a contribuit mult la lărgirea cadrului muzicii clasice, care stă la baza edificiului măreţ al artei, construit cu atâta strădanie de marea echipă de compozitori a trecutului.

I. PAL

Cronica Şahului

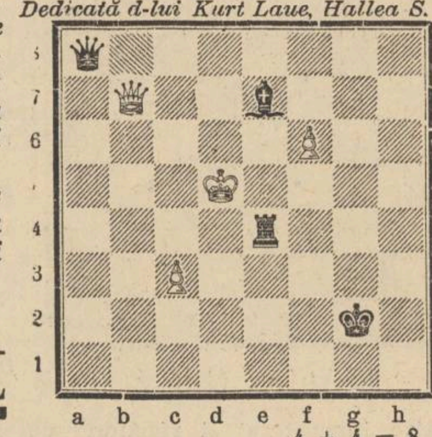
PROBLEMA No. 587
de **dr. F. Seidemann**, Teplitz-Schönau
(inedită)



9 + 3 = 12

Mat ajutor invers în 2 mutări.
Hilfsselbstmatt in 2 Züyen.

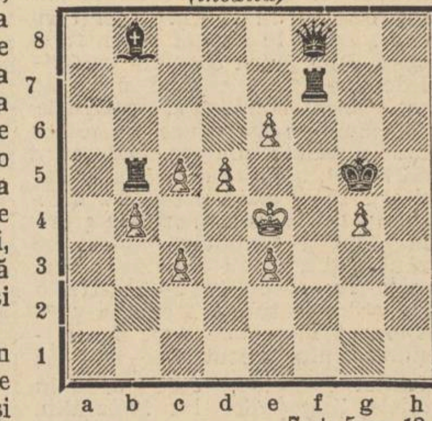
PROBLEMA No. 588
de **dr. L. Lazarus**, Cernăuţi
(inedită)
Dedicată d-lui Kurt Laue, Hallea S.



4 + 4 = 8

Mat maximal invers în 4 mutări.
Selbstmatt in 4 Zügen.
Längstzüger.

PROBLEMA No. 589
de **A. Gross**, Haţeg.
(inedită)



7 + 5 = 12

Pat ajutor invers în 3 mutări
Hilfsselbstpatt in 3 Zügen.

PARTIDA No. 136

Jucată în Noembrie 1932, la Praga, în concursul pentru comemorarea maestrului Kautsky.

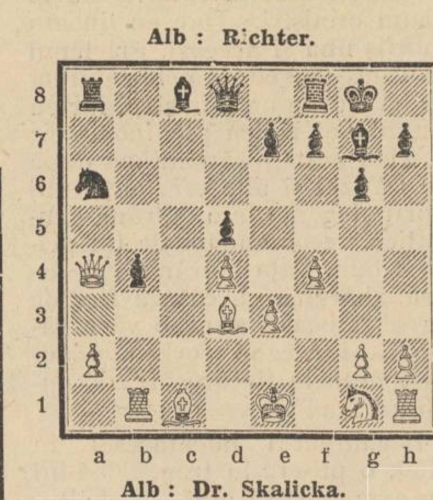
ALB: Dr. K. Skalicka.
NEGRU: E. Richter.

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, c7—c6; 3. é2—é3, g7—g6; 4. Nf1—d3, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, Nf8—g7; 6. f2—f4, 0—0; 7. c4—c5, b7—b6; 8. b2—b4, a7—a5; 9. Cc3—a4, Cf6—d7!; pentru ca la b5 să poată răspunde cu b×c5. 10. c5×b6, a5×b4; 11. Ta1—b1, Cb8—a6; 12. Dd1—c2, mai bine ar fi fost N×a6 urmat de T×b4, dar alb nu vrea să se lipsească de nebunul lui de pe alb. 12...., Cd7×b6; 13. Dc2×c6, Cb6×a4!; 14. Dc6×a4? această mutare dă negrului prilejul unei frumoase şi surprinzătoare combinaţii. Mai bine ar fi fost D×a8, cu toate că şi în acest caz situaţia ar fi devenit primejdioasă pentru alb: D×a8, Dc7!; D×d5 (N×a6, Cb6!). Cc3. 14...., Ca6—c5!! adânc calculat şi cu totul corect. 15. Da4×a8, la Dc2 ar fi urmat C×d3+; D×d3, Nf5 cu câştigarea calităţii. 15...., Cc5×d3+; 16. Ré1—d2, la Ré2 ar fi urmat Ng4+, iar la Rf1 é5!; (ameninţă Dh4, etc.) Dc6 (Cf3, é4!) Dh4; g3, Nh3+; Ré2, Dg4+ şi câştigă. (R×d3, Dd1+; Nd2, é4 mat la Rd2, Ng2, iar la Cf3 é4). 16...., Cd3—f2; 17. Nc1—b2, Cf2×h1: superioritatea negrului e evidentă; singura speranţă a albului este câştigarea calului din h1. 18. Tb1—f1, Dd8—d6; 19. Da8—a4, la Da7 ar fi urmat Na6; Cé2, Tc8! (cu ameninţarea N×d2 şi apoi Tc2+), iar la Da5, Nb7 şi apoi Ta8. 19...., Nc8—d7; 20. Da4—b3, Nd7—b5!; 21. Cg1—é2, Dd6—a6; 22. Db3—d1, Nb5×é2; 23. Dd1×é2, Da6×a2; 24. Rd2—d1, Tf8—c8 şi alb abandonează.

Situaţia partidei după a 14-a mutare a albului.

Alb: Richter.



Alb: Dr. Skalicka.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Crizanteme

Profesoarei mele Lucia C.

Câte nebunii şi câte zile fericite nu-mi aminteşte numele acestor flori şi totuşi câte amintiri dureroase nu-mi redeşteaptă în suflet vederea lor!... „A fost odată!" sunt cuvintele care-mi trec prin minte în clipa când văd floarea sau aud pronunţându-i-se numele.

Graţioasă, ca o tânără fată, dintre celelalte flori de toamnă, crizantema surâde cerului năzuind să se apropie de el. Legănându-se uşor la cea mai mică sărutare a vântului, ea pare că se alintă şi ne îndeamnă s'o privim.

Cine n'a văzut crizanteme?

Dela cele mai modeste specii, până la cele mai superbe, crizantema poartă pecetia ţării sale de origină — Japonia — unde ea simbolizează „virtutea". Acolo, o cântă poeţii şi-o îndrăgesc femeile, cărora le este tovarăşe în clipe de singurătate.

N'are parfum puternic, dar cu atât mai plăcută e aroma ei amăruie. Toamna până târziu, ea se răsfaţă prin grădini, în vitrini la florării, în coşul ţigăncilor, sau solitară în vreo vază la cei ce-o preţuesc. Câtă varietate de forme şi culori! Dela albul imaculat până la roşul închis, dela galbenul palid până la ruginiu, zeci de nuanţe ca tot atâtea surâsuri, ne mângâie.

Când le-am remarcat întâiu, eram „acasă" în oraşul din care am plecat de mult. Eram mici toţi fraţii şi lui Tity — mare iubitor de flori — îi înflorise'n toamna aceea toate tufele de crizanteme. Era vesel la vederea florilor şi fericit când ne vedea jucându-ne printre ele.

Intr'o dimineaţă, am intrat în grădină numai cu Mitruş, fraţiorul meu preferat, mic de-o şchioapă, căci abia avea 3 ani. Mi-o luase înainte şi-l pierdusem printre tufe. Deodată, l'am descoperit alături de-o crizantemă ruginie, superbă în mărimea ei, cu petale ondulate şi nebunatec sbârlite. Dar ceeace m'a încântat, era asemănarea culorii ei, cu părul copilului. Am stat câteva clipe admirându-i — floare şi copil — aşteptând parcă să se întoarcă şi floarea şi să-mi surâdă cu ochi albaştri, blânzi, ca ai lui.

„Plânge!" şopti copilul cu uimire. Şi'n adevăr, aproape fiecare petală avea câte 2—3 boabe de rouă, asemeni lacrimilor şi diamantelor.....

. . . .

Peste un an toamna venise cu acelaş belşug de flori. Dar zadarnic căutam printre crizantemele grădinii căpşorul buclat al copilului, deşi erau destule ruginii... Mitruş visase îngeri şi plecase la ei însoţit de multe crizanteme, peste care străluceau de astă dată lacrimi adevărate.

ZAUA S.

Citiţi „Realitatea Ilustrată"

Paradoxele crizei americane

Ziarele americane ne-au adus în sfârșit tot pitorescul și grotescul catastrofei bancare din Statele Unite.

Dezlănțuirea crahului nu se poate compara, în ceeace privește situația uluitoare, decât cu efectul erupției unui vulcan. Americanul care, cu siguranța sa de toate zilele, intrase în baie bogat, în minutul următor a sărit din ea agitat și complect sărăcit, fără să știe cât va dura această catastrofă și unde va duce.

A fost surprins de vestea decretului lui Roosevelt, care suspenda orice operație bancară.

Americanii bogați nu întrebuințează aproape de loc moneda. Orice cheltuieli le fac prin cecuri, chiar până la sume minime de 10, 20 și 50 dolari. Suspendarea circulației cecurilor a căzut, deci, ca un trăsnet în mijlocul familiilor americane.

Intr'un palat de pe a 5-a Avenue, un arhimilionar s'a văzut nevoit să convoace imediat în salon tot personalul care îl servea și să-i ceară „bani cu împrumut": la 14 persoane nu s'au găsit decât... trei dolari.

Sistemul conturilor curente și al cecurilor îi molipsise de mult și pe servitori, fiind impus de spiritul de economie al vremii.

Toată lumea din preajma imediată a capitalurilor mari, dela stăpâni și până la portar, evită să aibă în buzunar monedă măruntă, de frica cheltuelilor de prisos.

In această conjunctură, milionarii sunt bucuroși să împrumute câte 10 cenți, chiar câte cinci, câte o monedă de nichel; iar lucrătorii, hamalii, lustragiii, cerșetorii, s'au transformat într'o clipă în bancheri pentru milionarii cerșetori din New-York.

Lustragiii de stradă oferă însă foarte amabil sume mici clienților vechi; aceiași atitudine o au și chelnerii sau lift-boy-i dela hoteluri și restaurante.

Restaurantele și hotelurile refuză să împrumute sume cât de mici chiar clienților celor mai vechi și mai bogați. Au fost cazuri când administrațiile restaurantelor și hotelurilor au refuzat primirea unui cec de 20.000 de dolari pentru o consumație de 20 de dolari! Și restaurantele nu au bani pentru târguiala pieții...

Fostul președinte Hoower, care locuește în singurătate la hotelul „Waaldorf", rămăsese și el fără monedă, după ce primise un cec pentru ultimele zile de președinție.

Șefii echipelor de contrabandiști ai berei, joacă rolul de bancheri.

Acești „gangsteri" dețin în „seifurile" lor sume mari de aur și argint, pentru a evita plata impozitului pe venit. Ei se ocupă cu scontarea cecurilor, nedând uneori decât a zecea parte din valoarea lor, și aceasta numai în ce privește cecurile ce vin dela persoane cunoscute!

Prin biserici nu se mai face nici un fel de colectă, ci „publicul cucernic" e rugat să depună în cutii bilete cu promisiunea de a achita „datoria" atunci când se vor redeschide băncile.

„Strada lui Mamon" din New-York „Wall-Street", unde bursa și birourile de afaceri par totdeauna a fumega de agitație auriferă, — a amorțit complect. Oamenii de afaceri fugind în restul orașului în căutarea gologanilor, lasă sutele de miliarde în hârtii de valoare să se mai repauzeze puțin.

Criza americană s'a resfrânt și asupra orașelor mari ale lumii, ca Honolulu, Tokio, Sidney, Calcutta. Bombay, Capetown, Cairo, Moscova, Roma, Constantinopol, Paris, Londra, Berlin, unde se află numeroși turiști Americani.

Suspendarea cecurilor în dolari permite tuturor speculanților să „ofere" „nenorociților de Americani" sume foarte mici în schimbul cecurilor foarte mari.

Dolarul nefiind cotat în Europa, ziarele americane vorbesc cu indignare despre jefuirea practicată de Europeni asupra cetățenilor Statelor-Unite. Băncile dela Paris, pline de dolari americani, nu mai cumpără valută americană, oricât de depreciată ar fi, și abia dacă își satisfac clientela americană, plătind până la 50 dolari pe zi, în franci, clienților care au conturi curente de sute de mii de dolari.

Alte bănci însă nu sunt atât de amabile, ci jefuiesc pur și simplu pe Americani.

Un client supărat a cerut să i se restituie imediat tot capitalul depozitat. Banca l-a satisfăcut, eliberându-i un... cec... în dolari... pentru New-York!

Un bar de lângă Operă a afișat: „Aici se preschimbă dolari după cursul dinaintea crizei: 25 franci !!!... Insă schimbul nu se face decât dacă clientul consumă pentru fiecare dolar câte un pahar de băutură alcoolică scumpă. Cine vrea deci să schimbe 100 de dolari, trebue să bea 100 de pahare, singur sau cu prietenii lui!!! Chiar „Barul Legiunii de Onoare" din Paris, refuză să primească dolari.

„Clienții noștri stau în permanență la Paris — explică administrația acestui bar. Ei sunt deci obligați să aibă franci. Noi nu suntem Bancă!"

Relativitate



— Ai fost cinstită, cât am lipsit?

— Absolut! Dar pe viitor am să fiu încă și mai mult...

A APĂRUT
EUROPOLIS
Roman de JEAN BART
EDITURA „ADEVERUL" LEI 80

Cărți și reviste

Iakob Wassermann - Selbstbetrachtungen

S. Fischer-Verlag Berlin

Cu prilejul împlinirii a 60 de ani, Iacob Wassermann a dat la iveală un volum de reflexii asupra operei poetice și a poeților în genere, precum și un bilanț al propriei sale vieți. Dar autorul nu se mărginește numai la fragmente de jurnal, la o cronică de trăire intimă; el scormonește mai adânc, urmărește tainicul isvor psihologic al impulsului creator, încearcă să desvălue elementele acțiunii artistice și, înainte de toate, să contureze poziția poetului în lumea de azi, care e cu totul altfel decât cea dela sfârșitul secolului trecut, când poetul stătea „la masa pisicilor" — cum spune Wassermann — și era urmărit de gazdele bănuitoare, ca nu cumva să șterpelească vreo lingură sau un cuțit de argint.

Cum lucrează poetul ? Pentruce lucrează ? Care e izvorul din care-și alimentează fantezia ? Există o deosebire între poet și scriitor ? De ce poetul german nu ocupă în colectivitatea poporului acelaș loc pe care îl deține în Anglia și în Franța? Tuturor acestor întrebări, Wasserman încearcă să le dea câte un răspuns, pe care-l împletește cu întâmplări și reminiscențe din viața lui, cu anecdote din cercul colegilor celebri sau comentându-și personal operele lui de seamă.

„Pe vremea când se mai făcea încă deosebirea academică între poet și scriitor — scrie Wassermann — se credea într'un fel de consacrare divină a unuia, pentru a-l așeza pe celalt cu atât mai comod în șirul meseriașilor profani.

...Eu nu m'aș încumeta niciodată să mă numesc poet; acest cuvânt cuprinde ceva atât de înalt, de par'că te-ai numi tu însuți un profet.

...Cuvântul scriitor e de bună seamă rigid, aproape un cuvânt vulgar; nu știu de prin ce meleaguri uitate de Dumnezeu și din ce timpuri își are obârșia. Și apoi romancierul... Când eu am început să scriu romane, aceasta era o ocupațiune problematică din toate punctele de vedere; hulită în majoritatea cazurilor, nu puteai spera să-ți câștigi măcar existența, deși erau timpuri când Europa răsuna de gloria unui Zola, Maupassant, Dickens și Tolstoi.

...Formă și formă sunt de fapt două lucruri. Există una accidentală, actuală, care deservește trebuința, și una înnăscută, o formă organică, individuală care apare odată pentru totdeauna. Popularitatea crescândă a romanului a șters treptat această categorie. Nu mai există o judecată, cel puțin una recunoscută, deoarece vechile legi nu mai sunt aplicabile. Toți încearcă de toate, și astfel se produce un haos din care se pot forma eventual legi nouă. Ca indicator al valorilor rămâne atunci doar efectul; dar cum memoria e îndoelnică față de efecte, devine și măsurătoarea îndoelnică; iar capacitatea de comparare și deosebire de rang nu numai că lâncezește, dar intervine o anumită lenevie a alegerii, care se substitue gustului, impresiei, necesității de moment, și care renunță la apreciere și valorificare în sensul categoriilor.

...S'a pus adesea întrebarea, dacă goana după glorie face parte din pornirile elementare ale naturii omenești. In tot cazul, se deosibește radical de necesitatea estimării și de forma ei mai puternică, ambiția, chiar a celei mai nobile. Dorința de continuare a existenței cu renunțarea la continuarea ființei, recunoscută ca irealizabilă, e o înclinare metafizică, adânc înrădăcinată firii omenești. Primul gând al conștiinței mele trezite a fost gloria; ea a întunecat în anii copilăriei mele toate celelalte dorinți... Dar chiar cele mai îndreptățite speranțe de nemurire rămân infructuoase când le măsurăm cu infinitul timpului. In privința asta am discutat adesea cu ani în urmă, cu prietenul meu Artur Schnitzler, mort de curând. Intr'o zi, pe când reluasem subiectul cu înflăcărare, Schnitzler mă apostrofă nerăbdător : „Ce tot vrei cu crâmpeiul d-tale de nemurire ? Bine, îți acord o sută de ani; și ceilalți cinci sute de mii de ani ?" Bine'nțeles că am fost redus la tăcere; dar când privesc într'o noapte senină cerul înstelat, în nerozia mea încă mi se pare că-mi va fi hărăzită o altă întruchipare decât cea pe care o cuprinde mintea..."

In aceeași editură a apărut o admirabilă biografie, datorită scriitorului *Siegmund Bing*, sub titlul *„Iacob Wassermann, Weg und Werk des Dichters"*.

Autorul ne dă o succintă privire asupra drumului pe care l-a parcurs Wassermann dela primele lui opere „Geschichte der jungen Renate Fuchs", „Caspar Hauser" și „Christian Wahnschaffe" până la „Fall Maurizius", „Etzel Andergast", „Christoph Columbus" și „Bula Matari" minunata descriere a vieții lui Stanley.

A. B.

In depozit la Librăria Alcalay.

„Cartea Nunții" de G. Călinescu

reprezintă un elocvent succes de librărie. Fără să se fi anunțat o a doua ediție, acest roman a depășit de mult primul tiraj și se află acum în comerț în al doilea tiraj stereotip.

Despre această carte, care este fără îndoială unul din cele mai însemnate evenimente ale anului literar, critica are unanime elogii, socotind-o „Un imn măreț al căsătoriei, cel mai frumos roman de dragoste în românește".

„Studiul cu care d. Călinescu completează revelația nupțială a eroilor săi, caracterul religios al iubirii ridicată la treapta de taină a procreației, fac din „Cartea Nunții" unul din poemele cele mai captivante din câte s'au închinat iubirii în proteica ei întrupare.

„Dar „Cartea Nunții"... cunoaște și alte planuri în care d. Călinescu se dovedește deopotrivă de maestru. Este, de pildă, acel dar de evocare, de reconstituire descriptivă a ruinelor, de poezie a preistoricului, cu care d. Călinescu reușește să dea viață unei civilizații de muzeu și unui București mâncat de molii... Toate acele pagini în care d. Călinescu, și sunt numeroase, vorbește de bătrânele și maniacele mătuși ale lui Jim, de interioarele lor dărăpănate și solemne, de obiceiurile, ticurile și prejudecățile lor, de insensibilitatea lor de mumii, întârziate într'o civilizație trepidantă, sunt tot atâtea pagini de glorie ale literaturii noastre".

PERPESSICIUS

„Aceiași limpede și virilă poezie însuflețește toate paginile de dragoste sexuală din „Cartea Nunții". Sănătatea acestei cărți îi dă o frumusețe puternică și înviorătoare. D. Călinescu a zugrăvit cu aceeaș perfectă obiectivitate toate personagiile, fără să iubească în chip deosebit pe niciunul din ele și fără să se iubească pe sine în niciunul.

„Toate aceste calități fac din „Cartea Nunții" un minunat roman al dragostii sănătoase și normale și din d. Călinescu un romancier viguros și un artist desăvârșit al cuvântului românesc".

AL. AL. PHILIPPIDE

„Intâlnim, pentru prima oară în romanul nostru, o construcție în adevăratul sens al cuvântului... Dar sub efortul lucid se simte elanul unei reale și magistrale puteri de creație...

„Și voiu să insist asupra tipului Verei, una din cele mai bune creații ale romanului și poate una din cele mai juste și mai complecte figuri feminine ale romanului nostru".

ISABELA SADOVEANU

„Cu aceste însușiri, Vera, femeea serafică din „Cartea Nunții" a d-lui G. Călinescu, ni se pare singulară în proza noastră. Oamenii printre care se mișcă, și lucrurile, sunt împresurați de suflul angelic pe care-l aduce apariția ei în roman...

„Apariția ei, — într'un compartiment obișnuit de tren, — amintește figurile intangibile ale madonelor sieneze cu crini în mână sau revelația mistică a Laurei lui Petrarca ori Beatricei din „Viața Nouă" a lui Dante".

C. N. NEGOIȚĂ

„D. Călinescu a scris un roman și încă unul covârșitor de viață, cu respirație lungă, cu personagii autentice din punctul de vedere al celei mai stricte psihologii. Când mai târziu istoricul și criticul literar... va avea să însemne, la capitolul romanului românesc, operele importante, va trebui să vorbească despre „Cartea Nunții" ca despre o creație ce nu poate fi neglijată".

L. SEBASTIAN

„Eroul romanului, Jim, este tipul reprezentativ al unei noui concepții de viață și — implicit — enunțătorul unui nou ideal.

„El devine de acum înainte idealul pe care îl vor visa toate fetele. Este par'că idealul omenesc al Renașterii în care se armonizează desăvârșit forțele sufletești cu plastica fizică, toate într'o atmosferă de libertate de gândire și de lipsă de prejudecăți...

„Merită a fi relevate cu deosebire paginile de la începutul romanului în care autorul ne prezintă eroii principali. Aceste pagini sunt unice în literatura noastră".

DOCTORUL YGREC

„D. G. Călinescu reprezintă o maturitate nouă în literatura de azi. E o înțelegere, în adânc, a vieții și o trecere fără artificii, dela comicul gândit la tragicul realizat, demnă de cele mai sigure pene universale. Moartea lui Silivestru, de pildă, însemnează o sporire a antologiei prozei românești, o performanță de nimeni ajunsă până azi".

I. PELTZ

„...Cartea d-lui G. Călinescu are technică rembrandtiană. De-asupra măștilor grimazante ale mătușilor, scrijelate cu aqua-forte, ca într'o gravură germană cu vrăjitoare din noaptea Valpurgiei, se ridică profilul lui Silivestru, magistral zugrăvit în chinul lui solitar de neurastenic".

LUCIAN BOZ

„Eroul principal al volumului, Jim, trăește intens sub ochii noștri, veridic, fără măcar o clipă de inexactitate psihologică. Și această „curbură sufletească" — pentru a întrebuința o expresie a lui Bergson — este în asemenea măsură specifică, încât cred că se poate vorbi aici de un tip nou în registrul suficient de redus al personagiilor din literatura română... Este, acest Jim, intelectualul tânăr, așa cum îl cunoaște și îl hrănește generația noastră, trăind nu în cărți, ci adânc ancorat în real și concret.

LIVIU TEODORU

„Viața Bucovinei"

Revistele de cultură regională, tribune ale intereselor și problemelor specifice locale, sunt la noi destul de rare. Iar cele care sunt, nu se ridică la un nivel apreciabil. Evident că la noi nu există acel puternic regionalism cultural pe care-l cunoaște de pildă Germania și alte țări occidentale. Sunt însă și în statul nostru realități regionale incontestabile, datorită variatelor și inegalelor desvoltări istorice ale provinciilor competente. Pentru promovarea acestor specifice ritmuri de viață locală, socială și culturală, sunt utile și necesare acele organe periodice care să pună probleme mai mari decât presa, care sunt revistele, excelente mijloace pentru întreținerea unei culturi vii.

O revistă de acest gen „Viața Bucovinei", revistă de analiză și cronică economică, socială, culturală și politică, a apărut datorită inițiativei d-lui dr. Tr. Cristureanu. Primul număr cuprinde material de interes general și local. Subliniem: „La răspântia imperiilor moarte" de Petre Pandrea; „Bucovina" de dr. Tr. Cristureanu; „Armonia grupărilor etnice" de N. Tatu; „Tineretul desorientat" de E. Carabăț; „Probleme feroviare bucovinene" de T. Munteanu. In plus o cronică de fapte variate, interne și externe.

In genul nouii reviste bucovinene, s'ar putea iniția în fiecare provincie. Sunt cele mai exacte mijloace de informație și antene eficace de pipăire a pulsului vieții de regiune.

Ținuta generală a revistei se prezintă bine și plină de promisiuni. In câmpul publicisticei bucovinene e cea mai frumoasă și valoroasă realizare.

Cronica literară

I. Peltz: Amor încuiat

Am regretat întotdeauna că d. Peltz nu se bucură de suficientă solicitudine din partea editorilor. Această împrejurare îl pune — cum se vede — în situațiunea de a-și mutila cărțile, prescurtându-le, și poate îi răpește și acel elan al creației pe care ți-l dă siguranța publicității. Cărțile d-lui Peltz nu merită interes numai pentru latura lor artistică, dar pot fi, cu o publicitate satisfăcătoare, opere capabile să aducă acoperirea materială trebuitoare editorului. Formatele neobișnuite, numărul de pagini forțat prea mic îndepărtează pe cititorul nostru încă neformat din lipsa unei critici inteligente și demne. Să sperăm însă că numărul tot mai mare de cititori de cărți din ultimul timp va face dreptate autorului nostru punându-l în conștiința editorilor mari de care a abuzat cu exagerare o pleiadă de scriitori fără valoare.

Romanul recent al d-lui Peltz tratează ca să zic așa o temă medicală din domeniul sexualității, acolo unde aceasta are înrâurire asupra vieții sufletești. Nici un moment nu trebue să se creadă că există în cartea d-lui Peltz vreo umbră de intenție comercială. E atâta seriozitate sumbră în tratarea acestei probleme încât orice interpretare obscenă este înlăturată. Tema este aceasta: Un tânăr Fuhn și o tânără Mily se iubesc. Oricât procent de spiritualitate poate intra într'o dragoste pură care trebue să conducă la căsătorie, tinerii își dau seamă că numai contactul carnal poate desăvârși adevăratul conubiu. Dar atunci se întîmplă un lucru neașteptat, penibil: femeea are o configurație fiziologică ce o face improprie, fără o prealabilă operațiune, bucuriilor sexuale. Mily însă nu vrea ajutorul instrumentelor chirurgicale. Ea are cum s'ar spune o pudoare virginală ce funcționează la orice element străin de intimitatea conjugală. Suferă în moralitatea animalității ei, în instinctul feminin care o cheamă să se bucure într'un singur fel de prima dureroasă revelație a dragostei. Fuhn, la rându-i, blazat până atunci în iubire fiindcă nu iubea, este covârșit de emoții și îndoeli, ca unul ce iubește pentru întâia dată. El caută ce-i dreptul în primul rând satisfacțiuni spirituale, dar ideea imposibilității unei apropieri totale îi dă chinuri atroce. Epilogul este simplu și firesc: cei doi eroi se despart pentru motivul că dragostea asexuală nu are sorți de durată în lumea noastră carnală.

Se va zice poate că subiectul d-lui Peltz este prea special, că nu are o semnificație universală și mai nu știu ce. Asta înseamnă să avem o concepțiune prea îngustă despre roman. Autorul nu este obligat să trateze numai acele subiecte convenționale care par unei anumite critice demne de luat în considerare. Romanul este o mare revistă a vieții în care toate momentele pot și trebue să fie reprezentate și numai simțul de creație al scriitorului e în stare să dea permanență unor probleme mai speciale. El mai poate servi și pentru ilustrarea concretă a deosebitelor aspecte ale existenței și atunci adâncimea scriitorului se judecă după totalitatea aspectelor pe care le-a tratat. Unii pot să rămână în specialitate și atunci calitatea lor e minoră prin extensiune. Romanul d-lui Peltz este un fragment minor de specialitate, aceasta însă până în momentul când, având tabloul întreg, ne vom da seama de adevărata amploare a viziunii sale asupra lumii. Dacă autorul ar fi avut posibilitatea să publice un roman mai lung, nu mă îndoiesc că ar fi făcut din „Amor încuiat" un simplu episod menit să ilustreze multiplicitatea tragedilor erotice. Am putea felicita pe autor că a tratat cu îndemânare tema medicală pe care și-a propus-o și să încheiem. Ținând însă seamă de celelalte scrieri ale d-lui Peltz și comparându-le cu aceasta din urmă tragem niște concluziuni mult mai largi decât câmpul de plecare.

Fiind un scriitor eminamente român, adică inteligibil numai în solul nostru, bine înțeles în informația nu în calitatea scrisului său, d. Peltz ne desvălue o lume cu desăvârșire originală și puțin cunoscută scriitorului obișnuit și anume viața evree autohtonă. D-sa este cel mai de seamă zugrăvitor al mahalalei ebraice și la drept vorbind după a mea cunoștință chiar singurul (d. Călugăru fiind specializat în mediul ebraic moldovenesc). Nu e o intenție pitorească de a descrie mediul ci o tratare adecvată și probabil intuitivă a unor suflete cu o tonalitate deosebită. Desigur că atât Fuhn cât și Mily, împreună cu familiile lor (Madam Brană, Herș, mama și surorile lui Fuhn) sunt ființe generale, dar este în existența lor un coeficent ebraic. O tristețe milenară îi apasă pe toți, un comandament moral de undeva de sus care le dă o sensibilitate exagerată sau o excesivă lipsă de pudoare familiară în problemele sexuale de care depinde trăinicia familiei. Scena în care Fuhn plânge și leșină în fața familiei fiindcă nu poate duce la bun sfârșit întreprinderea transformării în femee a d-rei Mily, aceasta de față fiind toată familia îngrijorată, ar părea hilariantă și nu este decât turburător de pitorească. Tot așa de straniu de impresionantă este supărarea taciturnă a d-nei Brană:

„După accesul de nervi din ajun, nu-și mai vorbiră. Seara fata a plecat fără un cuvânt. Nu s'a mirat că mătușa era tot în pat: presupunea una din acele migrene semite care urmează întotdeauna „iritațiilor" familiare. Dar o revăzu după alte ore multe, la fel de palidă și de taciturnă. Nepoata se apropie de pat, o mângâie, îi vorbi. Madam Brană rămânea, însă, mereu mută. Alarmată a trezit vecinii. A venit și medicul cartierului care i-a pipăit pulsul: normal.

— Și nu vorbește, de loc?

— De loc!

Madam Brană privea într'un singur punct al tavanului și nu clipea.

Au trecut câteva ceasuri grele, o noapte halucinantă și o dimineață ca o ghiulea de granit...

— Bine că s'a terminat, mai spuse odată Mily. Credeam c'ai să rămâi așa!

Madam Brană oftă:

— Eram foarte supărată!... foarte supărată!

Și voi să plângă".

D. Peltz mai are o competență care până acum a fost refuzată altui scritor: aceea a mediului de suburbie erotică, privită fără patetism, fără voită cruditate, cu o naturalețe însfârșit care ne pune în măsură să-i intuim morala. O astfel de ilustrare a logicei prostituatei care e mândră de a lucra ne-au dat-o mulți scriitori francezi, printre care Villiers de L'Isle Adam. La d. Peltz totul decurge simplu, autentic și fără ironie. Tipul doamnei Karovici „patroana" este vrednic de memorat. Citâm numai o scenă caracteristică dintr'o petrecere:

„Patronul se apleca, numai zâmbet, spre urechea doamnei Karovici, și-i șopti ceva. Femeia se îmbujoră.

—Adevărat? întrebă ea, mișcată.

— Să-mi sară ochii dacă mint!

Madam Karovici scoase din poșetă oglinda și se privi, rotund, câteva clipe.

— Ești mare hoț! spuse ea domnului Vânătoru care, cu mâna pe inimă, continua, serios, s'o încredințeze că nu minte.

— Să n'am parte de avere dacă te duc!

„A duce" înseamnă în limba sa curentă, a mistifica pe cineva în anumite scopuri rentabile. Și adăogă:

— N'am... *ca ce!*

. . . .

— Măă, — măă oacheșe, măă... Unde măta te trezești? Cu porcării d'astea vrei să mă ții, *cioară!* Mie, femee cum se cade, îmi cânți d'astea?

Mimoza interveni :

— Lasă-l, *tanti*, lasă-l să zică!

— Taci! făcu, furioasă, madam Karovici! Taci, canalie!

Se încălzi. Bău alt pahar de coniac, își sterse cu fața de masă buzele și, ridicîndu-se, pe nevăzute lovi cu palma ei lată drept în fața pe Mimoza.

Fata sări la patroană.

Dar domnul Vânătoru o opri.

— Hoțule, pezevenghiule, scârbă! — țipă ea! Lasă-mă să-i ard una babei!

Madam Karovici tresări.

— Ce-ai spus, făă?

— Babă! Babă! Babă! Asta am spus. Vânătorule, să nu te mai încurci cu ea că te...

Vânătorul, înțelegând că „petrecerea" se va întinde, a înșfășcat fata și a ieșit cu ea în stradă.

Madam Karovici tremura, toată.

— Ați auzit, maică? Eu — babă!".

Observasem la d. Peltz în scrierile trecute un abuz de metafore, o dificultate stilistică, ce-i obtura ochiul clar-văzător. Putem constata cu plăcere că fraza s'a limpezit mult fără să ajungă încă la perfecta nuditate. D. Peltz e un scriitor în ascensiune și dacă va urma linia ascendentă de până acum, dându-i-se putința să-și desvolte în libertate inspirația, nu ne 'ndoim că va izbuti să vădească tuturor acele însușiri care, mie, îmi sunt clare de pe acum.

G. CALINESCU

In recensiile viitoare: M. Sadoveanu, Locul unde nu s'a întâmplat nimic; Cezar Petrescu, Oraș patriarhal.



Cronica gastronomică

Răspuns unei cetitoare

Nu, scumpă Doamnă, nu e nici o eroare! Nici a zețarului, nici a mea. Așa este: pentru a obține cozonaci buni, trebue să pui cinzeci de ouă, (vedeți că scriu în litere și că-mi iau deci întreaga răspundere a celor afirmate) la kilogramul de făină.

Imi scrieți că nu vă pricepeți la bucătărie. Se vede! De altfel puneți prea multă sare în stil pentru a vă mai rămâne pentru cartofi, de pildă, și dacă e adevărat că sunteți atât de distrată e preferabil ca în ceiace privește gastronomia să vă opriți la doctrină, lăsând restul pe seama bucătăresei, mai ales că sunteți atât de mulțumită de ea. O bucătăreasă bună e o comoară care trebue păzită bine. Sunt convins că imixtiunea neașteptată a domniei voastre printre tigăi și cratițe nu-i va face nici o plăcere. Rețetele pe care le aplică și pe care e convinsă că numai ea le știe, le găsiți și 'n librărie, în orice carte de bucate. Așa că nu face să pierdeți bucătăreasa, pe care riscați s'o regăsiți la cea mai bună prietenă a domniei voastre, numai dintr'un capriciu, fără îndoială trecător. Ș'apoi, pe omul distrat, mâncările se răsbună. Se povestește de cazul unui savant care-și pusese ceasul să fiarbă la Primus pe când el se uita foarte atent la ou, cu gândul de sigur la cine știe ce abstracțiuni. Alimentele sunt șugubețe. Ai zice că în ele se ascund demoni mici care nu așteaptă decât prilejul să facă farse.

Așa, cartoful oricât ar susține unii că e lipsit de personalitate, e foarte susceptibil și pedant. Și dacă e primejdios să te joci cu focul, nici cu cartoful nu e bine să te joci. O cât de neînsemnată greșală a ritualului și imediat se supără, și nu mai vrea să știe nici de rețetă, nici de bucătar, nici de convivi.

Morcovul e sentimental, hreanul agresiv, smântâna capricioasă, untul farceur, ceapa indiscretă și usturoiul deadreptul mojic. Sunt sigur că delicatețea domniei-voastre ar fi pusă la grea încercare în mijlocul acestor elemente ostile, la care se adaugă și reaua voință a bucătăresei. De aceia, pentrucă mă întrebați, îmi permit a vă sfătui să renunțați la ideia de a deveni bucătăreasă. Rămâneți în salon și'n bibliotecă, unde vă complaceți atât. Și pentrucă doriți să puteți da indicații bucătăresei care nu știe carte, mă voi grăbi să vă dau, în viitoarele cronici, câteva rețete, pe care nu le veți găsi în cărți.

Prietena care v'a spus că se pot face cozonaci cu cinci ouă la chilogramul de făină a glumit. Iar dacă n'o fi așa și poate realiza această minune, fiți sigură că a practicat fachirismul și că n'ar fi de mirare să transforme un galoș în cegă la grătar. Și o pălărie în parfait-au-café. Nici cofetarul cel mai econom, nu cred să pue mai puțin de cincisprezece ouă, pentru a obține un cozonac destul de anemic.

Primiți respectuoasele mele omagii.

AL. O. TEODOREANU

Cronica mizantropului

Despre reviste literare

— Domnule, vreau să te întreb ceva ? Ce e cu revistele astea care tot apar și cu criticele ce se fac cărților ? Eu unul nu mai înțeleg nimic!

— Ce nu înțelegi anume ?

— Nu înțeleg ce înseamnă atâtea reviste când sunt așa de puțini scriitori și de ce nu se potrivesc de loc în idei.

— Dumneata trebue să te bucuri văzând atâtea publicații pentrucă asta înseamnă că a început lumea să citească și să se cultive.

— Bine, așa este (deși eu sunt informat că revistele astea nici nu se vând de loc, cum e bunăoară *România Literară)*, dar lectura lor mă lasă complet nedumerit.

— Cum așa!

— Ori eu sunt cu desăvârșire ignorant ori d-voastră sunteți neonești și ascundeți că au apărut mari scriitori tineri.

— De unde ai mai scos-o și p'asta ?

— De unde ? Păi d-voastră nu spuneți nimic de G.-M. Zamfirescu. Eu văz că pe banda cărții stă scris că romanul lui e tratat *magistral*, văd că i s'a dat premiu, văd că e în comitetul Societății Scriitorilor etc. Ce zici de toate acestea ?

— Zic anume că numitul nu are nici un merit și că e la mijloc pe deoparte obișnuita reclamă ce se face cărților și din care un bărbat deștept știe să desprindă ce e bun și ce e rău, iar pe de alta un efect al solidarității cunoscute a mediocrităților.

— Așa bănuiam și eu, pentru că cu cărțile astea n'am putut să le citesc de loc. Dar încep totuș să am îndoeli. Bunăoară eu am citit pe Stere, pe Jean Bart, pe G. Călinescu și mi-au plăcut. Acum văd pe unii zicând că sunt inexistenți.

— Este o urmare a unor supărări ascunse, ciuda de pildă că n'au putut intra în publicațiile mari etc.

— Aici mi se pare că te contrazici. Odată mi-ai spus că critica judecă dincolo de orice socoteli personale și că un autor criticat nu trebue să vadă într'o recenzie defavorabilă decât opinia sinceră a recensentului. Dumneata vasăzică găsești bun tot ce e pe placul dumitale și rău ce ți-e defavorabil.

— Ba nu. E chestiune de nuanță. Așa ar trebui să fie critica, cum zici. In realitate ea e pornită, la cei mai mulți, din adâncurile urii. E foarte ușor să-ți dai seama când o critică e onestă sau de rea credință.

— Cum ?

— Uite cum ! Criticul e ținut să dea expresie emoției tale, dar s'o argumenteze cu dovezi care îți pot fi inteligibile. Dacă bunăoară cineva îți zice : „nu-mi place Caragiale, fiindcă e schematic în prezentarea personagiilor", atunci ești, orice-ai zice, puțin impresionat de această opinie, pentru că într'adevăr observi în Caragiale o tendință către simplificare. Criticul greșește interpretând-o rău. Dar dacă îți spune: „nu-mi place Caragiale, fiindcă nu te face să râzi și e liric", atunci ?

— Atunci spun că criticul e un prost.

— Acesta e cazul și acum : Stere e memorialist, Jean Bart e semănătorist, Călinescu nu e... epic, toate astea sunt așa de paradoxale încât vezi de unde ese fumul.

— Foarte bine. Sunt complet lămurit. Dar nu mi-ai spus ce-i cu scriitorii tineri, nerecunoscuți de d-voastră.

— Nu există. Ori de câte ori cineva e scriitor, încetează de a mai avea vârstă, și dacă pot pătrunde în reviste și găsi editori atâtea mediocrități, cum crezi că ar fi cu putință ca un tânăr de merit să fie ignorat ? Dar despre asta mai vorbim noi.

AL.

Cinematograful, școlarii și adolescenții

In chestiunile serioase englezul nu se mulțumește cu paradoxul sau disertația briliantă a oamenilor de spirit sau de litere.

Lui îi trebuie „mărturia" în masă, a celor direct interesați în cauză, și constatarea de fapt în sufletul numărului celui mai mare.

Fiind pusă în discuție, deci, importanta chestiune a influenții cinematografului asupra școlarilor și adolescenților, s'au pornit în Anglia o serie de anchete, dintre care cea mai concludentă pare a fi acea instituită de „Edinburgh Cynema Enquiry Commitee" din Ruthland str. 27 Edinburgh, ale cărui rezultate sunt consemnate într'un raport al lui *„Sir John Mackie,* of Leith Academie".

Ancheta s'a făcut asupra a 1310 băeți și 1270 fete, între nouă și optsprezece ani, în 29 școli publice din Edinburgh, de către 900 părinți, 649 profesori și 270 vizitatori adulți ai cinematografului. Remarcăm în treacăt strânsa colaborare dintre public și școală când e vorba de educația tinerelor generații.

Primul rezultat al anchetei este că 70 și mai bine, la sută, din copiii englezi merg la cinema odată pe săptămână. In Edinburgh, 90 și mai bine la sută, merg cel puțin de două ori pe săptămână. Băeții mai mult decât fetele. In regiunile mai sărace copiii merg mai rar decât în cele bogate.

Dar dacă fiecare copil merge măcar odată pe săptămână la cinema, sau cel puțin din când în când, la teatru nu merge nici odată. Dintr'o anchetă făcută la Londra s'a descoperit că *numai treizeci din două mii* au fost, măcar odată în viață, la teatru.

„Tineretul nostru, zice raportul, vrea să aibă „confort" în primul loc, apoi un bun program și dacă pe lângă aceasta mai are și o orchestră bună, se declară complect mulțumit.

Băieții preferă scene de războiu sau scene din viața cowboilor și a sălbăticiunilor din Wild West. Pentru scenele de dragoste au un desgust imens, de altfel nici fetele nu au mai multă simpatie pentru filmele de dragoste. Lor le plac aventurile pline de taină și de neprevăzut, filme din viața copiilor, cowboyi și filmele din West, jungla cu viața ei prodigioasă, sălbatecă și plină de fiorii groazei. Nu pot suferi scenele de războiu.

Băieții nu sunt războinici pentrucă iubesc filme cu războiu, după cum nu au în ei germeni de bandit, fiindcă le plac filmele cu gangsteri. Ceeace îi atrage în aceste scene este faptul că ele stimulează simțul lor de aventură și iubirea lor pentru curajul și îndemânarea personală de a întreprinde o acțiune primejdioasă și a eși din încurcătură prin ingeniozitate și invențiune.

Filmele cu scene de dragoste nu plac copiilor, în genere, poate pentrucă nu au încă experiența lor, sau poate pentrucă aceste sunt de obiceiu atât de artificiale; „Nici odată, mărturisește un scriitor englez, n'am auzit pe vre-un prieten, nici n'am simțit eu însumi cel mai mic fior fizic, în fața femelelor acelor care căscau niște ochi atât de idioți și dădeau săruturile lor gelatinoase și nesfârșite, în filmele de cinema"

Interesant e că atât băieții cât și fetele din Edinburgh nu pot suferi pe Greta Garbo și toți în unanimitate iubesc pe Miss Janet Gaynor — necunoscută la noi.

De altfel St. John Ervine a observat aceeași antipatie pentru Greta Garbo și la elevele între 14 și 18 ani din școlile Londrei. A crezut întâi că antipatia provine din rolurile pe care le joacă această actriță. Fetele însă au insistat asupra antipatiei personale pentru Greta. In mediul lor, adulții, însă, consideră pe această stea ca o „mare actriță", deci nu e vorba aci de influența mediului.

Băeților adesea le plac unii actori de cinema cu totul necunoscuți, ca: Laurel și Hardy, Ilim Sommervil. Fetelor le plac și aceștia, dar în unanimitate preferă pe Jackie Coogan. Actori care plac deopotrivă și fetelor și băieților englezi sunt Adolphe Menjou și Noch Beery. Arliss este preferatul fetelor, nu devine agreatul băieților decât când aceștia devin mai mari.

Citind raportul lui Sir Mackie nu se poate să nu fii impresionat de vigoarea și agerimea cu care copiii apreciază reprezentațiile de cinema, căci chiar când preferă un film prost au motive foarte bine stabilite pentru ce îl preferă. Copiii englezi se pronunță asupra filmelor cu exactitate și siguranță mai mare, în aprecierile lor, decât adulții: „imposibile", „neadevărate", „plicticoase cu scene de dragoste și glume proaste", „pline de dulcegării sentimentale", etc.



Mărunte

A apărut :

„Calculator de Dobânzi" de M. Drimer, contabil autorizat, cu prefață de d. prof. Gr. Trancu-Iași, fost ministru.

Se găsește de vânzare la toate librăriile din țară, precum și la autor, în București, str. Mitropolitul Daniil No. 5.

Cu prețul de lei 140.

— La 11 Mai pornește din București marele pelerinaj spre Muntele Athos, condus de profesorul universitar, părintele Gala Galaction. Doritorii de a participa la acest prim pelerinaj sunt înștiințați să-și rețină locurile la A.R.P.A. Palatul Fundației Carol. Prețul de participare este de 4.850 lei de persoană, în care sumă se cuprind absolut toate cheltuelile de transport, cu trenul și vaporul, întreținere, vize și pașaport.

Informațiuni, prospecte, înscrieri la A.R.P.A. Piața Regele Carol, No. 1. Tel. 3.16.48.

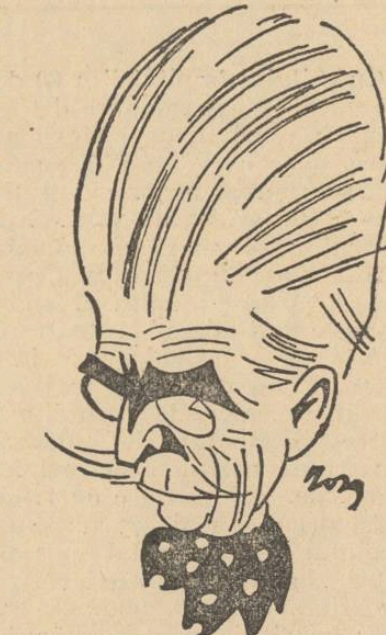
Insemnări

Scarlat Cocorăscu

Luni seara a încetat din viață Scarlat Cocorăscu, fost director al Operei Române.

Distins prin rare însușiri sufletești, dotat cu o vastă cultură muzicală și mult simț artistic, Scarlat Cocorăscu a părăsit Inalta Curte de Compturi, unde își făcuse o frumoasă carieră, pentru a lua direcțiunea generală a primei noastre Opere, și unde a funcționat până în ceasul din urmă, în calitate de comisar al guvernului.

In afară de legea pentru organizarea și funcționarea Operelor de stat, lege care e și azi în vigoare, îi datorăm lui Scarlat Cocorăscu punerea în repertoriul operei a celor mai de seamă piese lirice ca: Boema, Bărbierul din Sevilla, Lakmé,



Ebreea, Mignon, Răpirea din Serai, Trubadurul, M-me Butterfly, Samson și Dalila, Regele Isului, Mephistofeles, Lohengrin, Walkyria, precum și baletele: Arlekinada, Invitația la vals, Chopiniada, Petrușka, La manevre.

Dar Scarlat Cocorăscu a fost și un stimulator al compozitorilor români, montând „Nunta Tragică" de Alexandru Catargi, „Năpasta" de Sabin Drăgoi și „La Șezătoare" de Tiberiu Brediceanu.

In afară de aptitudini de bun conducător și administrator, Scarlat Cocorăscu a mai dat dovada unui excelent traducător al libretelor străine, tălmăcind în românește: Othelo, Manon, Mignon, Boris Godunov, Povestirile lui Hoffmann, Fata din Far West, Lucia, Ora Spaniolă și, acum în urmă, Giuvaerurile Madonei.

Cu Scarlat Cocorăscu dispare un om îndrăgostit de arta lirică, un entuziast romantic, unul din acele spirite boeme care au ilustrat întreg trecutul artelor noastre dar care au pierit pe rând, lăsând în urma lor o dâră luminoasă de speranță în viitor.

Gh. D. Haralamb

Publicăm în acest număr schița „Ilie bărbierul", semnată Gh. D. Haralamb — nume care a apărut de mai multe ori în revista noastră.

Din Iași ne vine știrea că Haralamb a murit.

In sertar mai aveam câteva bucăți de dânsul. Am ales una. O publicăm aici — ca un omagiu adus memoriei autorului.

Haralamb nu e un scriitor consacrat. Era o fire de artist, delicat și sensibil — îndrăgostit de toate artele. Făcea muzică, pictură, citea, se îngrijea de flori și de hulubi...

Fusese funcționar al Primăriei Iași. Era de câțiva ani pensionar.

Povestitor plastic și cu haz. Haralamb a fost îndemnat de noi să scrie. S'a executat. A dat multe povestiri vii — cărora le lipsea doar rutina și perfecția formei. Dar povestirile lui aveau viață, tipurile trăiau, dialogurile fuseseră rostite...

Inimă de aur, el își îngrijea de luni de zile pe cineva scump. Era extenuat.

Cu primăvara, Haralamb a eșit în grădină și și-a desgropat trandafiri. S'a ințepat într'un spin. A urmat o infecție generalizată. Apoi — moartea...

Dacă Haralamb nu s'ar fi revoltat în cl. VI de liceu contra limbii eline, dacă el ar fi făcut literele, dacă s'ar fi ocupat cu scrisul din tinerețe, — am fi avut un cărturar în plus, poate un scriitor de valoare.

Intâmplarea l-a ținut departe de cartea oficială și de scris.

A trecut prin viață necunoscut.

Prietenii însă știu că n'a existat suflet mai blând și mai bun decât al lui.

Cu amatorul de literatură, se pierde un fin spirit de observație, o inteligență vioae, un neîntrecut dar de povestitor.

A dispărut un talent, care însă nu s'a putut manifesta.

Mai mult încă decât atât: a murit un om pur care a trăit și s'a prăpădit printre flori.

Tizul

Intr'o zi Napoleon al III-lea trecea în revistă trupele. Printre soldați observă pe un fantasin voinic și prezentabil.

— Cum te chiamă?

Fantasinul însă stă mut și împietrit.

Impăratul insistă, întreabă pe colonel, se încăpățânează, se supără și capătă în sfârșit un prim răspuns de la soldat.

— Măria Ta, nu pot să Vă spun.

— Cum nu pot să spui? Pentru ce?

Noi insistențe, făgădueli, amenințări...

Bietul soldat roșeste, se'ngălbinește, îl trec toate nădușelile, apoi se înțepenește ca în fața morții și se hotărăște.

— Măria Ta, să vedeți... și pe mine mă chiamă tot Badinguet!...

Walter Scott despre Byron

Se citează mereu părerea lui Byron despre Walter Scott: „Era aproape atât de desăvârșit de bun cât poate fi omul ca om".

Acum care era părerea lui Walter Scott despre Byron?

Când s'au întâlnit, în 1815, au vorbit despre religie. Scott i-a declarat lui Byron că-și va schimba părerile cu timpul.

— Bănuesc, răspunse Byron, că ai fi și D-ta dintre acei care proorocesc că voi deveni metodist.

— Nu, răspunse W. Scott, te văd mai degrabă intrând în religia catolică și retras într'o mânăstire unde te vei distinge prin severitatea penitenții ce ți-o vei impune.

De aci s'a inspirat probabil Maurice Baring, când și-l închipuie pe Byron adăugând noi cântări la poemul său „Don Juan" și povestind pocăința și moartea creștinească a seducătorului.

Basm modern

Astfel poate fi caracterizat romanul d-nei Vicky Baum, „Lac aux Dames". *Autoarea celebrului roman Grand Hotel, povestește cu o vervă plină de bună dispoziție peripețiile unui tânăr inginer chimist, pe care șomajul îl silește să se facă profesor de înot, pe o mică plajă mondenă. El devine ținta atacurilor feminine și cu prilejul acesta vedem defilând fel de fel de tipuri de femei unele atrăgătoare, altele ridicule, toate amuzante și fanteziste. Romanul e scris cu multă dibăcie, fără pretenție, numai pentru amuzamentul cititorului. Bine înțeles ai mai mult impresia unui vodevil și uneori chiar al unui teatru de marionete, dar totul e plin de antren și veselie. Tânărul erou Hell, este însă un personagiu bine articulat, bine desemnat și amuzant până în cele mai simple atitudini. In totul o carte scrisă cu brio și fantazie, care ne răzbună de toată întunecata psihanaliză din alte romane nemțești.*

Probleme de teatru

Revista „Munca literară și artistică", care a apărut în primul ei număr, publică o convorbire cu artistul A. Pop Marțian.

Redăm mai jos câteva fragmente:

„Criza în general — se resfrânge. fatal și asupra teatrului, însă infinit mai puțin decât în alte instituții. Fiindcă totuși este o realitate că teatrele se închid pe capete și că actorii șomează, vina trebue căutată aiurea. Este o criză de direcție — nu de teatru, — și este una de regizori. *Ca să nu intru în detalii, este de ajuns să amintesc că un mare regizor parizian a făcut o serie respectabilă de spectacole cu o piesă de Ben Johnson — contimporanul lui Shakespeare, la care nu se mai gândea nimeni, și că Reinhardt reînviază operete defuncte și prelucrează operele unor autori care au mucegăit în istoria literară, nefolosiți vreodată, obținând totuși succese triumfale.*

Rolul regizorului este totdeauna hotărîtor. El este întâiul care înțelege sensul unei opere dramatice și canalizează talentul actorilor spre acel sens. Un regizor trebue să fie neapărat un intelectual rafinat și un creator. Intr'unele opere actorul poate fi un instrument de rezonanță independentă, inconștientă chiar, cu condiția ca de față să fie regizorul bun. Prin regizor nu se înțelege un domn serios și sever, care scrie cu creionul pe marginea unui caet așezarea mobilelor în scenă și unele vagi treceri ale actorilor în dreapta și în stânga. El crează un spectacol cu materialul autor *și actor — cum clădește un arhitect cu ajutorul geometriei și al cimentului"...*

Era odată...
de Francis de Croisset

Să nu se creadă că este o operă cu subiect feeric de basme, ci pur și simplu punerea în scenă a unui roman polițist care se petrece în însăși țara lui Sherlock Holmes. Eroul e o femee urâtă ale cărei instincte criminale dispar îndată ce prin hirurgia estetică, urâta devine frumoasă.

Piesa e bine alcătuită, dramatizată cu îndemânare. Dar reușita ei nu poate fi garantată pe o scenă în care rolul principal nu ar fi ținut de o artistă de mâna întâi. Se pare că cu tot gustul publicului pentru subiectele literare polițiste, care revin la modă, piesa ar fi căzut dacă n'ar fi fost interpretată de minunata actriță Gaby Morlay.

Dezarmarea

Părerea generalului Ludendorf: „Consider orice limitare a armamentului ca un lucru imoral! Fiecare popor are datoria de a-și realiza din voință proprie, apărarea proprie.

Dacă se limitează armarea unui popor se calcă legile cele mai sfinte și mai dumnezeești.

Dacă învață să se înțeleagă și să se stimeze reciproc, popoarele, nu vor abuza de puterea căpătată prin înarmare, ci vor acorda altora ceia ce cer pentru ei.

„Primejdia" înarmărilor nu stă în înarmarea însăși, ci în abuzul pe care-l fac cei ce formează „puterile secrete" deasupra statelor și se servesc de popoare ca de instrumente ca să-și asigure dominația de popoarele ce se sfâșie între ele.

Dacă popoarele își vor da seama prin revelațiunile mele de esența acestor „puteri pe deasupra statelor" aceasta va fi cea mai bună garanție a păcii".

Un nou roman al lui Liam O'Flaherty

Celebrul romancier irlandez a scris unul din cele mai frumoase romane ale sale, în anii din urmă. Acesta este „The Puritain". Eroul e un fel de maniac religios, care asasinează o prostituată și apoi face să cadă vina asupra unui om de chef. Izbutește, dar se convinge apoi că actele sale nu au fost făcute din credință, ci din perversiune. Aceasta îl dizolvă cu totul, îl face să intre în tovărășia oamenilor celor mai stricați.

Purtarea lui ciudată, îl face până la urmă să fie arestat. Povestirea e repede și de o mare putere în tratare. Cu toată alura de roman senzațional, opera lui O'Flaherty este psihologică și maniacul în toate tribulațiunile sale rămâne profund uman, legat sufletește de simpatia și interesul cititorului.

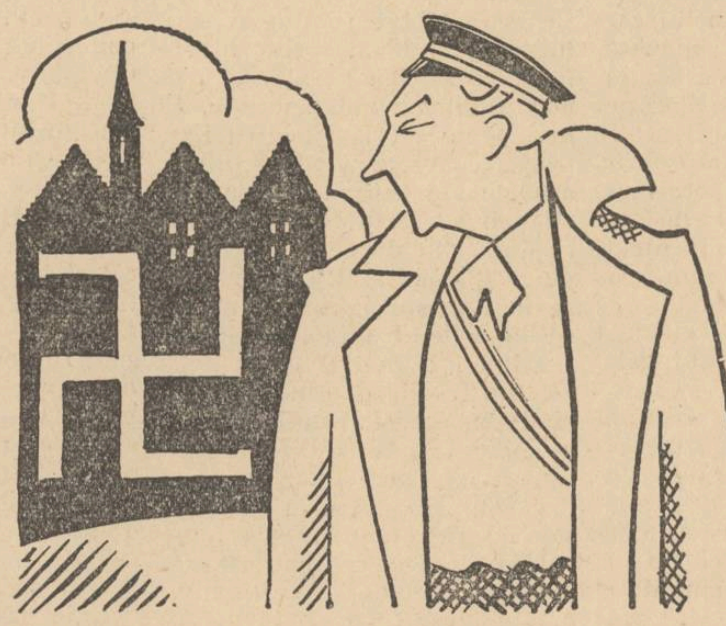
■ Vineri 28 Aprilie a. c. va avea loc la Opera Română un singur recital de dans *Floria Capsali* și *Gabriel Negry* cu concursul d-lui *Ion Filionescu.*

Interpretări coregrafice după muzică de Schuman, Kreisler, Erik Satie, Debussy, Ravel, Severac, Monpou, etc.

Biletele — la Feder.



Maidanul cu dragoste
de G. M. Zamfirescu



Karl-Heinz la Heidelberg.
S'a schimbat Heidelbergul.



Amor încuiat

de I. Peltz

Atelierele „Adevĕrul, str. Const. Mille No. 7—11.